

นโยบายความมั่นคงและบทบาทของปากีสถานต่อปัญหาการก่อการร้าย
ในเอเชียใต้

โดย

อดิ๊บ ยูซุฟ

ดุษฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2565

PAKISTAN SECURITY POLICY AND ITS ROLE TOWARDS
THE TERRORISM PROBLEM IN SOUTH ASIA

BY

ADEEB YUSUF

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF
PHILOSOPHY PROGRAM IN POLITICAL SCIENCE
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2022

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

ดุชนิพนธ์

ของ

นายอดิ๊บ ยูซุฟ

เรื่อง

นโยบายความมั่นคงและบทบาทของปากีสถานต่อปัญหาการก่อการร้ายในเอเชียใต้

ได้รับการตรวจสอบ และอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2566

ประธานกรรมการสอบดุชนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.บรรพต กำนะศิริ)

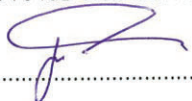
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาดุชนิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม)

กรรมการดุชนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ม.ล.พินิตพันธุ์ บริพัตร)

กรรมการดุชนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานอน อารีย์)

กรรมการดุชนิพนธ์

(ดร.ศราวุฒิ อารีย์)

รักษาการแทนในตำแหน่งคณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์)

หัวข้อคุณสมบัติ	นโยบายความมั่นคงและบทบาทของปากีสถานต่อปัญหา การก่อการร้ายในเอเชียใต้
ชื่อผู้เขียน	อดิ๊บ ยูซุฟ
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาคุณสมบัติ	ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

การก่อการร้ายถือเป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้มาอย่างยาวนาน เป็นรูปแบบภัยคุกคามด้านความมั่นคงที่ควรค่าอย่างยิ่งต่อการศึกษาวิเคราะห์ และทำความเข้าใจถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวซึ่งได้สร้างผลกระทบเป็นวงกว้างต่อรัฐ พลเรือน และองค์กรข้ามชาติต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่แห่งความขัดแย้งในหลากหลายมิติ ทั้งในเรื่องความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งทางศาสนา และความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ซึ่งต่างก่อตัวขึ้นและนำไปสู่รูปแบบของการต่อสู้นอกกรอบเชิงสถาบันทางการเมืองด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรงและการก่อการร้าย งานชิ้นนี้จะเน้นหนักไปที่การวิเคราะห์ และทำความเข้าใจถึงประเด็นปัญหาและปัจจัยที่ซ้อนทับกันที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์การก่อการร้าย รวมทั้งแนวทางการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงทั้งภายใน และระหว่างประเทศในทุกระดับของปากีสถาน ในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้าย

การวิจัยได้ผลสรุปว่าปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ถือเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นมาจากกรอบของสถาบันทางการเมืองที่ไม่มีการเปิดช่องทางและโอกาสให้กับกลุ่มชนชายขอบในภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมทางการเมือง หรือการต่อสู้ทางการเมืองที่เท่าเทียม และเป็นธรรม รัฐบาลปากีสถานถือเป็นผู้แสดงบทบาทที่ต้องการใช้ทั้งประโยชน์ และแก้ไขจัดการปัญหาจากสถานการณ์ของการก่อการร้ายควบคู่กันไปตามแต่บริบทของสถานการณ์ทั้งภายใน และระหว่างประเทศจะเอื้อประโยชน์ ทั้งในฐานะผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการก่อการร้าย และในฐานะผู้ที่ปราบปรามกำจัดการก่อการร้าย ซึ่งทำที่ดังกล่าว

มีความสอดคล้องกับการประเมินภัยคุกคามด้านความมั่นคงตามตัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิก
แนวใหม่

คำสำคัญ: นโยบายความมั่นคง, การก่อการร้าย, การประเมินภัยคุกคาม, ปากีสถาน

Dissertation Title	PAKISTAN SECURITY POLICY AND ITS ROLE TOWARDS THE TERRORISM PROBLEM IN SOUTH ASIA
Author	Adeeb Yusuf
Degree	Doctor of Philosophy (Political Science)
Major Field/Faculty/University	Political Science Faculty of Political Science Thammasat University
Dissertation Advisor	Prof. Dr. Jaran Maluleem
Academic Year	2022

ABSTRACT

Terrorism in Pakistan and the interconnected areas in South Asia is a serious issue with a long historical timeline. As a theater of terror, the Pakistani theater offers a good ground for studying, analyzing, and understanding conflict studies related issues concerning security and its far-reaching effects on the states, civilians, and the multinational organizations through a multidimensional conflict area. Political conflict, religious conflict, and ethnic conflicts have framed and led to a form of contentious politics out of the political-institutional framework through violence and terrorism. This thesis focuses on analyzing and understanding the intersecting factors behind terrorist incidents in Pakistan and various interconnected areas in South Asia. Pakistan's policy concerns internal and international security at different levels and how it addresses the threats from security and terrorism aspects.

This thesis deduces that the phenomenon of terrorism occurring in Pakistan and its interconnected areas of South Asia are the results of the intra-state political framework which does not offer opportunities and prospects for the marginalized citizens to participate equally in politics to express their demands and for equal and fair participation. The government of Pakistan wants to both utilize and solve the problems of the rise of terrorism in constructive ways that depend on the

context of the situation, which will be beneficial. As an actor who interacts or engages behind the scenes of terrorism or as one who suppresses the terrorism through different mechanisms, in addition, those acts are also consistent with the security threat assessment based on the Neo-classical Realist model.

Keywords: Security Policy, Terrorism, Threat Assessment, Pakistan

กิตติกรรมประกาศ

ดัชนีฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดีเนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาจาก ศาสตราจารย์ ดร.บรรพต กำเนิดศิริ ประธานกรรมการสอบดัชนี ผู้ให้คำแนะนำปรึกษาในประเด็นต่าง ๆ ทั้งแนวทางการศึกษาค้นคว้าวิจัย และให้การชี้แนะแนวทางการแก้ไขงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ม.ล.พินิตพันธุ์ บริพัตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาโนชญ์ อารีย์ และ ดร. ศราวุฒิ อารีย์ คณะกรรมการสอบดัชนี ผู้ให้ความช่วยเหลือชี้แนะกรอบจำกัดความ และทฤษฎีที่มีความเหมาะสมในการเขียนงานวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา และสรุปผลการศึกษาวิจัย รวมทั้งส่งผลให้งานชิ้นนี้มีคุณค่าทางวิชาการสำหรับผู้สนใจได้นำไปศึกษาต่อยอดหรือนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. จรัญ มะลูลีม อาจารย์ที่ปรึกษาดัชนี ที่ได้สละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ผู้วิจัย รวมทั้งตรวจสอบชี้แนะแนวทางการแก้ไขงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ได้พิจารณาอนุมัติทุนปริญญาเอกเพื่อการวิจัยประจำปีการศึกษา 2564 เพื่อให้ผู้วิจัยนำไปใช้ประโยชน์สูงสุดสำหรับการศึกษาวิจัย และเขียนดัชนีฉบับนี้จนเสร็จสิ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้มีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนหยิบยื่นแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ และช่วยเหลือในการดำเนินการเรื่องเอกสารกับสำนักทะเบียน รวมทั้งส่งเสริมให้ข้าพเจ้าสำเร็จการศึกษาดังที่ตั้งใจ และท้ายที่สุดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อรองศาสตราจารย์ ดร. อิมติยาส และคุณแม่รุจิรา ยูซุฟ บุพการีผู้ให้กำเนิด เลี้ยงดูอบรมสั่งสอน พี่ชาร์ท ญาติพี่น้อง และมิตรสหายทุกท่านที่คอยช่วยสนทนาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ รวมทั้งให้กำลังใจผู้วิจัยในการเขียนงานเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านซึ่งได้มีส่วนร่วมในการทำให้ดัชนีฉบับนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี

อดิ๊บ ยูซุฟ

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(12)
สารบัญภาพ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.1.1 ประเด็นปัญหาในเชิงสาเหตุของการก่อการร้าย	3
1.1.2 บทบาทของหน่วยข่าวกรองปากีสถานกับการก่อการร้ายภายในประเทศและภูมิภาคเอเชียใต้	10
1.2 ประเด็นคำถามวิจัย	13
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	14
1.4 กรอบการวิเคราะห์	14
1.5 สมมติฐาน	19
1.6 ขอบเขตของการวิจัย	20
1.7 ข้อมูลตัวแปร	20
1.8 ระเบียบวิธีการวิจัย	21
1.9 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย	22
1.10 หลักเกณฑ์ในการกำหนดอักษรเทียบ และการถอดคำจากภาษาต่างประเทศ	22
1.11 นิยามศัพท์เฉพาะ	23

บทที่ 2	วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
2.1	กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎีของการก่อการร้าย การถกเถียงระหว่างแนวทางการศึกษาและมิติมุมมองที่หลากหลาย	25
2.2	กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับมุมมองความเข้าใจ และนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน แนวทางการกำกับดูแลและการจัดการกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายทั้งภายในและระหว่างประเทศ	31
2.3	กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับลัทธิความเชื่อทางศาสนา และอุดมการณ์ชาตินิยมทางศาสนาที่กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายนำมาใช้สนับสนุนแนวทางในการเคลื่อนไหว	33
2.4	กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับจุดกำเนิด วิวัฒนาการ และความเคลื่อนไหวของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายสากลที่ปฏิบัติการอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้	35
2.5	กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ความเชื่อมโยงของรัฐบาลปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ บทบาทของปากีสถานในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (WAR ON TERROR) และความเชื่อมโยงกับหุ้นส่วนทางความมั่นคงใหม่อย่างจีนและรัสเซียในปัจจุบัน ภายใต้ยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง	36
บทที่ 3	ภูมิหลังของปรากฏการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในปากีสถาน	43
3.1	ปากีสถานในอุดมคติของจินนายที่เสื่อมสลายกับการก่อตัวขึ้นของความแตกแยกและความรุนแรงในปากีสถาน	43
3.2	สูญญากาศทางการเมือง และการเข้าสู่อำนาจของผู้นำเผด็จการทหารในปากีสถาน การใช้อำนาจเบ็ดเสร็จที่ส่งผลต่อการก่อตัวขึ้นของกลุ่มผู้ติดอาวุธและกลุ่มผู้ก่อการร้าย	45
3.2.1	การปฏิเสธเจตจำนงของประชาชน และการก่อการร้ายที่รัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง	49
3.3	ซุลฟิฆอร์ อาลี बुตโต ผู้นำพลเรือนผู้ปฏิวัติการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองผู้ถูกกำจัด	56
3.4	ผู้นำอำนาจนิยมในยุคสงครามเย็นผู้สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นในสังคมปากีสถาน	61
3.5	สงครามโซเวียต-อัฟกานิสถานในยุคสงครามเย็น และสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน ผลพวงของการอุบัติขึ้นของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียใต้	67

3.6	รัฐบาลพลเรือนผู้ที่ต้องเผชิญหน้ากับอำนาจอริปไตยคู่ขนาน ความขัดแย้งทางการเมือง และสังคมที่ฝังรากลึกในปากีสถาน	71
3.7	กลุ่มติดอาวุธและเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่สำคัญในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้	80
3.7.1	กลุ่มอัล-กออิดะฮ์ (Al-Qaeda)	80
3.7.2	กลุ่มฏอลิบาน (Taliban)	81
3.7.3	กลุ่มลัซการ์ฮิญาบีเยฮ์ (Lashkar-e-Taiba)	83
3.7.4	กลุ่มญายซี-มุฮัมมัด (Jaish-e-Muhammad)	84
3.7.5	กลุ่มฮิซบุลมุญฮิดีน (Hizbul Mujahideen)	87
3.7.6	กลุ่มเตหรีกฏอลิบาน (Tehrik-i-Taliban Pakistan)	90
3.7.7	กองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน (Balochistan Liberation Army)	92
3.7.8	กลุ่มดาอิช หรือ ISIL, ISIS (Daish also known as Islamic State of Iraq and the Levant: ISIL)	95
บทที่ 4	นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน	99
4.1	นโยบายต่อผู้ที่เห็นต่างทางการเมืองสู่ผู้ก่อการร้าย	99
4.2	จุดเริ่มต้นของนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายในปากีสถานยุคหลังสงครามเย็น	104
4.3	นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในสมัยของประธานาธิบดีเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ยุคก่อนเหตุการณ์ 9/11	117
4.3.1	ท่าทีของปากีสถานที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังเหตุการณ์การก่อการร้าย 9/11	120
4.3.2	มาตรการหลักในการจัดการกับประเด็นความมั่นคง และการก่อการร้ายของรัฐบาลเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ยุคหลังเหตุการณ์ 9/11	123
4.3.3	การบังคับใช้มาตรการพิเศษในการจัดการกับการก่อการร้าย สู่ความเสื่อมสลายทางอำนาจของรัฐบาลอำนาจนิยม	142
4.4	นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในสมัยของประธานาธิบดี อาซิฟ อาลี ซาดารี (ASIF ALI ZARDARI)	150
4.4.1	ท่าทีของรัฐบาลปากีสถานที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังปฏิบัติการสังหารนาย อุซามะฮ์ บินลาดีน โดยหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ	152
4.4.2	จีน-ปากีสถาน หุ้นส่วนใหม่ด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจ	153

4.4.3 ท่าทีของปากีสถานต่อปรากฏการณ์การก่อการร้าย ในฐานะภัยคุกคามด้าน ความมั่นคงรูปแบบหนึ่งของประชาคมโลก	155
4.5 นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในสมัยของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3	156
4.5.1 อิทธิพลของกองทัพปากีสถานต่อนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการ ก่อการร้ายในสมัยของรัฐบาลชารีฟ 3	159
4.5.2 ความร่วมมือทวิภาคีระหว่างปากีสถาน และจีน ในประเด็นของการจัดการ กับการก่อการร้ายภายในและระหว่างประเทศ	162
4.5.3 ความมุ่งมั่นของรัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 3 ในการจัดการกับภัยการก่อการ ร้าย ภายหลังโศกนาฏกรรมการบุกโจมตีสถานศึกษาโดยกลุ่มผู้ก่อการร้าย	164
4.5.4 ความย้อนแย้งที่เกิดขึ้นภายในแนวนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของ รัฐบาลปากีสถาน	165
บทที่ 5 ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงและการก่อการร้ายของปากีสถาน ผลพวงต่อพลวัตในท่าทีและนโยบายการจัดการ	170
5.1 สาระสำคัญของแนวคิดการประเมินและจัดการภัยคุกคามในต้นแบบทฤษฎีสัจนิยม คลาสสิกแนวใหม่	171
5.2 มุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการ ก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลก หรือภัยคุกคามหลายชั้น (MULTITIERED THREATS)	172
5.2.1 การจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศ ผ่านการดำเนินนโยบายแบบสองมาตรฐาน (Double -Standard Game) ของรัฐบาลปากีสถาน	179
5.2.2 ผลได้ในขอบเขตผลประโยชน์แห่งชาติของปากีสถานจากการจัดการกับภัย คุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศ ผ่านรูปแบบของการดำเนินนโยบายแบบสองมาตรฐาน (Double-Standard Game)	180
5.2.3 การฟื้นคืนชีพของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน บทบาทของรัฐบาลปากีสถาน และมหาอำนาจระดับโลกที่เกี่ยวข้อง	184

5.2.4 การเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศ ผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยน มุมมองความเข้าใจ และแนวทางการจัดการของรัฐบาลปากีสถานต่อภัย คุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลก	189
5.3 มุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการ ก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค (SUBSYSTEMIC THREATS)	193
5.4 มุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการ ก่อการร้ายภายในประเทศ (DOMESTIC THREATS)	205
บทที่ 6 การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบการเมืองเชิงสถาบันจากหลายปัจจัยและประเด็น ปัญหาที่นำไปสู่การก่อการร้ายในปากีสถาน	222
6.1 สาระสำคัญของแนวคิดการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน และแนวคิด การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อน ทับกัน	223
6.2 การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อน ทับกันซึ่งอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายชาตินิยมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ปัญจาบ และเบงกาลีภายในปากีสถานช่วงต้นทศวรรษที่ 1970	228
6.3 การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการ ซ้อนทับกันซึ่งอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายทางศาสนาระหว่างกลุ่ม นิกายซุนนี และชีอะฮ์ รวมถึงกลุ่มลัทธิแยกย่อยทางศาสนาอื่น ๆ ภายในปากีสถาน ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980	232
6.4 การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อน ทับกันซึ่งอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายทางชาติพันธุ์ ระหว่างกลุ่มติด อาวุธชาติพันธุ์บาโลช และรัฐบาลปากีสถานตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 ถึงปัจจุบัน	245
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	258
7.1 ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เริ่มปะทุขึ้นในปากีสถานและภูมิภาคเอเชียใต้	258
7.2 การจัดการกับปัญหาความมั่นคงที่นำไปสู่สงครามและการก่อการร้ายซึ่งรัฐเป็น ผู้อยู่เบื้องหลัง	260
7.3 ความขัดแย้งทางศาสนากับปัญหาการก่อการร้ายในปากีสถาน	262

7.4 สงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน สมรภูมิที่บ่มเพาะวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง และ การก่อการร้ายระหว่างคู่ขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียใต้ยุคสงครามเย็น	264
7.5 นโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถานในยุคหลัง สงครามเย็น	266
7.6 รัฐบาลอานานิยมผู้เข้าร่วมกับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายน้อยต่อความ เปลี่ยนแปลงในนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน ในยุคหลังเหตุการณ์ 9/11	267
7.7 ความเข้าใจต่อภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน และผลกระทบ ต่อแนวนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศของ ปากีสถานในระดับโลก	268
7.8 การจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายทั้งภายใน และ ระหว่างประเทศ ผ่านการดำเนินนโยบายแบบสองมาตรฐาน (DOUBLE-STANDARD GAME) ของรัฐบาลปากีสถาน	273
7.9 ความเข้าใจต่อภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน และผลกระทบ ต่อแนวนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศของ ปากีสถานในระดับภูมิภาค	274
7.10 ความเข้าใจต่อภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน และผลกระทบ ต่อแนวนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายภายในประเทศ	276
7.11 ข้อเสนอแนะทางนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดและยั่งยืน	281
7.12 แนวโน้มของการก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียใต้ นัยต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคงใน ระดับโลก	284
7.13 การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการก่อการร้ายที่รอบด้านจากปฏิสัมพันธ์หลายระดับ ที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ แนวทางการวิเคราะห์ ที่ยังไม่แพร่หลายในสาขาวิชารัฐศาสตร์และความมั่นคงศึกษา	286
รายการอ้างอิง	287
ภาคผนวก	308
ประวัติผู้เขียน	346

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงระดับคะแนนความโปร่งใสจากการทุจริตของปากีสถานภายใต้ช่วงเวลาของการบริหารประเทศของรัฐบาลชุดต่าง ๆ	75
4.1 แสดงรายนามกลุ่มขบวนการ และองค์กรต้องห้ามเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายที่ถูกขึ้นบัญชีในยุคของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ	124
4.2 แสดงจำนวนความสูญเสียที่เกิดขึ้นต่อฝ่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของปากีสถาน และทหารสหรัฐ ที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และสมรภูมิลัทธิของสงครามต่อต้านการก่อการร้ายในอัฟกานิสถาน ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมาที่ประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ อยู่ในตำแหน่ง ช่วงปี 2001-2008	125
4.3 แสดงตัวเลขงบประมาณการช่วยเหลือด้านการทหาร และการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสงครามผ่านกองทุนสนับสนุนสัมพันธมิตร (Coalition Support Funds) ที่รัฐบาลปากีสถานได้รับจากรัฐบาลสหรัฐฯ	128
4.4 แสดงจำนวนของเหตุการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และจำนวนผู้เสียชีวิตจากทุกฝ่ายตั้งแต่ปี 2001 ถึง 2016	135
4.5 แสดงจำนวนและอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างนักโทษผู้ถูกพิพากษาประหารชีวิตภายใต้คำพิพากษาของศาลพิเศษต่อต้านการก่อการร้าย และศาลอาญาปกติของปากีสถาน ภายหลังการจัดตั้งศาลพิเศษสำหรับการต่อต้านการก่อการร้าย ตั้งแต่ช่วงปี 1997-2012	144
4.6 แสดงจำนวนของเหตุการณ์การก่อการร้ายด้วยวิธีการระเบิดพลีชีพในปากีสถาน และจำนวนของผู้สูญเสียจากเหตุการณ์การก่อการร้ายด้วยระเบิดพลีชีพ	148
6.1 แสดงตัวเลขของเหตุการณ์การก่อจลาจล และการก่อการร้ายระหว่างนิกายทางศาสนาที่เกิดขึ้นในรัฐปัญจาบช่วงปี 1989-1994 และทั่วทั้งปากีสถานช่วงปี 1995-2017	238
6.2 แสดงมูลค่างบประมาณที่รัฐบาลกลางปากีสถานกระจายให้รัฐต่าง ๆ ในปากีสถาน (หน่วยเป็นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	254

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 แสดงแผนที่บริเวณอาณาเขตของปากีสถานตะวันตก และปากีสถานตะวันออก	50
3.2 แสดงข้อมูลผลการเลือกตั้งทั่วไปของปากีสถานเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม ปี 1970	51
3.3 แสดงแผนที่บริเวณดินแดนหุบเขาคาร์กิล	78
4.1 แสดงเนื้อหาบางส่วนจากบทบัญญัติแห่งการต่อต้านการก่อการร้ายในส่วนที่ 6 และ 7 ที่ระบุถึงจำกัดความเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย และบทลงโทษทางกฎหมายสำหรับผู้ก่อการร้าย	105
4.2 แสดงแผนที่บริเวณพื้นที่เขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า	121
4.3 แสดงเส้นเขตแดนคูรันดร์ที่แบ่งแยกอาณาเขตระหว่างปากีสถาน และอัฟกานิสถาน	137
4.4 แสดงเนื้อหาบางส่วนจากข้อตกลงเส้นเขตแดนคูรันดร์ ปี 1893 ในประเด็นของการไม่แทรกแซงกิจการเหนือดินแดนข้ามเส้นแนวเขตแดนคูรันดร์ระหว่างผู้ปกครองเอมิเรตอัฟกานิสถาน และรัฐบาลอินเดียภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ	138
4.5 แสดงตำแหน่งของเมืองราชกัล (Rajgal) และลาวารา มานดี (Lawara Mandi) ที่กองทัพปากีสถานยังไม่สามารถเข้าควบคุมพื้นที่ดังกล่าวภายใต้ปฏิบัติการซัรปี-อะซาบได้	161
5.1 แสดงเนื้อหาบางส่วนจากคำกล่าวของนายกรัฐมนตรี อิมรอน ข่าน ในพิธีการเปิดหลักสูตรเดียวของระบบการศึกษาแห่งชาติปากีสถาน	185
5.2 แสดงบรรยากาศการอภิปรายทั่วไปของนายกรัฐมนตรี อิมรอน ข่าน ณ เวทีการประชุมสมัยที่ 76 ของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 24 กันยายน ปี 2021	186
5.3 แสดงเนื้อหาบางส่วนในบทสัมภาษณ์ของอดีตรัฐมนตรีมหาดไทยปากีสถาน ชัยค์ รอซีด	187
5.4 แสดงให้เห็นถึงแหล่งกบดานของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ทั้งในอัฟกานิสถาน และในพื้นที่เขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่าภายในปากีสถาน	195
5.5 รูปภาพแสดงให้เห็นถึงแหล่งกบดานของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายทางตะวันออกเฉียงเหนือของปากีสถาน ซึ่งเข้าไปก่อการร้ายภายในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และพื้นที่เชื่อมโยงในประเทศอินเดีย	200

ภาพที่	หน้า
5.6 รูปภาพแสดงให้เห็นถึงเส้นทางของระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถานที่ทอดผ่านเข้าไป ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ในพื้นที่ภายใต้การอ้างอธิปไตยเหนือดินแดนในเขตกิลกิต- บัลติสถาน (Gilgit-Baltistan) โดยรัฐบาลกลางปากีสถาน	201
6.1 แสดงให้เห็นถึงพื้นที่เดิมของรัฐบาโลจิสถานซึ่งมีความคาบเกี่ยวกับแผ่นดินของ 3 ประเทศ คือ อิหร่าน ปากีสถาน และอัฟกานิสถาน	247

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

การก่อการร้ายถือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกใบนี้มาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน เต็มไปด้วยพลวัตรของปัจจัย และสาเหตุในการก่อการ วิชาการของผู้ก่อการ ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากการก่อการ และการพัฒนาแนวทางกลยุทธ์ในการก่อการ ส่งผลให้เกิดกรอบความหมาย ที่กว้างขวาง และคำจำกัดความจำนวนมากเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย กลายเป็นประเด็นที่มีการ ถกเถียงโต้แย้งกันอย่างแพร่หลาย ในเรื่องของกรอบความหมาย และคำจำกัดความ รวมถึงในเรื่องของ สาเหตุ วิธีการป้องกัน และการต่อต้านการก่อการร้าย ดังเช่นในงานของ Alex P. Schmid “Handbook of Terrorism Research” นักวิชาการชาวต่างชาติผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อการร้าย แห่งมหาวิทยาลัยเซนต์แอนดรูว์ ที่ชี้ให้เห็นว่าคำจำกัดความของการก่อการร้ายนั้นมีอยู่มากมาย มหาศาลซึ่งตัวเขานั้นได้รวบรวมไว้ในเชิงอรรถของบทที่ 2 ในหนังสือเล่มดังกล่าวมากถึง 250 คำจำกัด ความจากประเด็น และบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกันไปของผู้ที่นำเสนอคำจำกัดความนั้น ๆ ซึ่งตัวเขา เองได้เสนอคำจำกัดความทางกฎหมายเกี่ยวกับการก่อการร้ายต่อคณะทำงานด้านอาชญากรรมของ สหประชาชาติว่า “การก่อการร้ายนั้นเท่ากับการก่ออาชญากรรมสงครามในยามสงบ” ซึ่งการก่อการ ดังกล่าวนั้นถือเป็นการละเมิดกฎของสงครามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาเจนีวา และอนุสัญญากรุงเฮก ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดข้อห้ามในการปฏิบัติต่อพลเรือนหรือเชลยศึก¹ ทั้งนี้ หากจะ พิจารณาถึงปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ นั้น ควรจะนำ คำจำกัดความที่สอดคล้อง และเหมาะสมเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายในบริบทดังกล่าว ซึ่งมีระบุไว้ใน มติของที่ประชุมของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติที่ 49/60 ปี 1994 เกี่ยวข้องกับมาตรการในการ กำจัดการก่อการร้ายระหว่างประเทศ และมติสนับสนุนในประเด็นเดียวกันที่ 51/210 ซึ่งได้ให้ คำจำกัดความเกี่ยวกับการก่อการร้ายไว้ว่าเป็นการก่อการทางอาชญากรรมที่มีความมุ่งหมายหรือ การคาดค่านวณไว้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความหวาดกลัวในพื้นที่สาธารณะ ต่อปัจเจกหรือกลุ่มบุคคลใด ๆ เพื่อเป้าประสงค์ทางการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไร้ความชอบธรรมในการอ้างถึงมูลเหตุของการก่อการ ใด ๆ ในทุกสถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็นการอ้างถึงมูลเหตุในการก่อการจากอุดมการณ์ทางการเมือง

¹ สุรชาติ บำรุงสุข, *ความมั่นคงศึกษา: การก่อการร้าย และการก่อความไม่สงบร่วมสมัย* (กรุงเทพฯ: กรีนปรีนท์ จำกัด, 2551), 40.

องค์ความรู้ทางปรัชญา ความนิยมทางเชื้อชาติ แนวคิดในอุดมคติ ความเชื่อทางศาสนา หรือประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์² ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเราควรตั้งต้นจากคำจำกัดความที่มีความเชื่อมโยงกับบริบทในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อนำมาปรับใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้

หลังจากที่สมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถานช่วงปี 1979-1989 สิ้นสุดลงด้วยการถอนทหารออกไปของกองทัพโซเวียต ซึ่งผลพวงจากสมรภูมิดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถานที่ถือเป็นสมรภูมิต่อเนื่องในช่วงปี 1992-1996 เพื่อการชิงอำนาจทางการเมืองในอัฟกานิสถาน และได้มีการรวมตัวของอดีตกลุ่มนักรบมุญาฮิดีนชาติพันธุ์ปชตุนที่ผันตัวไปเป็นครูสอนศาสนา และเครือข่ายกลุ่มนักศึกษาของเขาเหล่านั้นได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน ซึ่งเขาเหล่านั้นเริ่มมีบทบาทชัดเจนมากขึ้นในช่วงปลายปี 1994 หลังจากที่สามารถเข้ายึดเมืองกันดะฮาร์ และยึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของอัฟกานิสถานได้เสร็จในช่วงปี 1996 ส่งผลให้เกิดการสถาปนาประเทศใหม่ในนามเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน (The Islamic Emirate of Afghanistan) ซึ่งได้กลายเป็นพื้นที่ภายใต้การปกครองของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน และเป็นพื้นที่กบดานของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ (Al-Qaeda) รวมทั้งกลายเป็นพื้นที่ศูนย์กลางในการส่งออกแนวทางการจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธ การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้ก่อการร้าย และการใช้ยุทธวิธีในการต่อสู้แบบกองโจรที่ประสบความสำเร็จถึงขั้นการจัดตั้งรัฐของตนเองไปทั่วโลก รวมทั้งมีอิทธิพลต่อแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มติดอาวุธในปากีสถาน และพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ เช่น กลุ่มติดอาวุธลัซการ์-รีญะฮานนะวีย (Lashkar-e-Jhanvi: LeJ) และกลุ่มเตหรีกีฏอลิบาน (Tehrik-i-Taliban) ที่ปฏิบัติการในรัฐโคเบอร์ปคตุนควา กลุ่มฮารออะตุลนุสเราะฮ์ (Harakat ul-Ansar) และกลุ่มญายชี-มุฮัมมัด (Jaish-e-Muhammad) ที่ปฏิบัติการในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ เป็นต้น ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นดังกล่าวส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานจำเป็นต้องจัดทำนโยบายในการจัดการกับปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อน และละเอียดอ่อนกับกลุ่มติดอาวุธ และกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างเหมาะสม ในบริบทและสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อความมั่นคงของปากีสถานทั้งภายในและระหว่างประเทศ รวมถึงแนวนโยบายที่มีความเชื่อมโยงกับหุ้นส่วนด้านความมั่นคงนอกภูมิภาคอย่างสหรัฐฯ ในช่วงสงครามเย็น และจีนในปัจจุบัน

² UN ad hoc and special committee, “Ad Hoc Committee established by General Assembly resolution 51/210 of 17 December 1996,” Legal.UN, accessed March 2, 2022, <https://legal.un.org/committees/terrorism/>

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลปากีสถานยังได้มีแนวทางในการจัดการปราบปราม กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายผู้ก่อการร้ายภายในประเทศตนเองอย่างหนักหน่วงโดยเฉพาะกลุ่มผู้ก่อการร้ายชาตินิยมต่าง ๆ ที่ได้ติดอาวุธ และต่อสู้กับหน่วยงานด้านความมั่นคงต่าง ๆ จากรัฐบาลกลาง เพื่อความต้องการของเขาเหล่านั้นในการปลดแอกตนเองจากส่วนกลาง ที่เขาเหล่านั้นเห็นว่าปกครองประเทศในแนวทางของสหพันธรัฐแค่เพียงหลักการไม่ได้ให้โอกาสเขาเหล่านั้นในการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อการจัดสรรอำนาจได้อย่างเสรีและเป็นธรรมในพื้นที่ของเขาเหล่านั้น เช่น ในรัฐบาโลจิสถาน ไคเบอร์ปัคตูนควา และรัฐสินธ์ ที่เต็มไปด้วยกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายซึ่งก็ถือเป็นภัยคุกคามที่รัฐบาลปากีสถานต้องจัดการเช่นเดียวกันเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับส่วนกลาง และความมั่นใจให้กับหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในปัจจุบันอย่างจีน ซึ่งได้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับปากีสถานในระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ตามแนวของเส้นทางสายไหมใหม่ที่พาดผ่านตั้งแต่เมืองคัสกัการ์ (Kashgar) ในทางตอนเหนือของปากีสถานมาจนถึงท่าเรือน้ำลึกกวาดาร์พอร์ตในทางตอนใต้ของปากีสถาน ซึ่งท่าเรือดังกล่าวก็ถือเป็นป้อมปราการทางความมั่นคงแห่งใหม่ของจีนในภูมิภาคเอเชียใต้

1.1.1 ประเด็นปัญหาในเชิงสาเหตุของการก่อการร้าย

ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายนั้นอาจเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุของปัจจัยปัญหาที่ดำรงอยู่ในบริบททางสังคมที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เช่น โครงสร้างทางสังคมที่กดทับพื้นที่ในการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เป็นชนกลุ่มน้อยในรัฐใด ๆ การจัดสรรอำนาจและทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรมในสังคม การถูกละเลยในประเด็นข้อเรียกร้องที่สถาบันทางการเมืองของรัฐซึ่งดำรงอยู่ไม่อาจจัดการความขัดแย้งให้กับเขาเหล่านั้นได้ หรือไม่มีช่องทางให้เขาเหล่านั้นสามารถจัดการสิ่งเหล่านั้นตามแบบแผนภายใต้กรอบของสถาบันทางการเมืองเดิมของรัฐ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มักจะบ่มเพาะความขัดแย้งในอาณาบริเวณต่าง ๆ ของสังคม เกิดขึ้นเป็นการต่อสู้ทางการเมือง

นอกกรอบเชิงสถาบัน (Contentious Politics)³ ผ่านหลากหลายวิธีการทั้งการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ทั้งการชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลในวิถีทางสันติวิธี ไปจนถึงการก่อจลาจลที่อาจลุกลามบานปลายกลายเป็นสงครามกลางเมือง รวมถึงการก่อการร้ายเพื่อให้โลกรับรู้ถึงประเด็น

³ การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน (Contentious Politics) เป็นแนวคิดที่ถูกเสนอโดย Charles Tilly และ Sydney Tarrow ศาสตราจารย์ด้านประวัติศาสตร์ชาวอเมริกันผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ทางการเมืองและสังคม และศาสตราจารย์ด้านรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองเปรียบเทียบ ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มีการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันที่คอยกำกับปฏิสัมพันธ์ของปัจเจกและกลุ่มผู้คนในสังคมนั้น ๆ ผ่านการต่อสู้ทางการเมืองในหลายรูปแบบที่เป็นไปเพื่อการสั่นคลอนการใช้อำนาจของผู้มีอำนาจ โดยเฉพาะในประเด็นที่ผู้เรียกร้องต่อสู้กันไม่มีช่องทางหรือความสามารถในการต่อสู้เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมืองภายในกรอบเชิงสถาบันที่ผู้มีอำนาจนั้นควบคุมอยู่ในสังคมนั้น ๆ กลุ่มผู้เรียกร้องต่อสู้จึงต้องนำประเด็นปัญหาของเขาเหล่านั้นมาต่อสู้นอกกรอบเชิงสถาบันในพื้นที่สาธารณะด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อกระจายและเผยแพร่ประเด็นปัญหาดังกล่าวให้กลายเป็นที่ถกเถียงกันอย่างแพร่หลายในสังคม ผ่านวิธีการชุมนุมประท้วง การก่อสงครามกลางเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อการปฏิวัติ รวมถึงการก่อการร้าย เพื่อจัดการกับประเด็นปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม นอกกรอบการเมืองเชิงสถาบัน เช่น ในกรณีของการก่อการร้ายเพื่อการกดดันให้เกิดการจัดสรรโครงสร้างทางอำนาจใหม่ในพื้นที่รัฐบาลอิสลามซึ่งรัฐบาลกลางปากีสถานได้ครอบงำโครงสร้างอำนาจทางการเมืองในระดับมลรัฐของเขาเหล่านั้นเอาไว้ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เหมาะสมซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนและเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ หรือในกรณีของการก่อการร้ายโดยกลุ่มตาลีบันที่ต้องการยึดครองพื้นที่ต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันตกของอัฟกานิสถานเพื่อจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งรัฐอิสลามตามความคิดของเขาเหล่านั้นซึ่งสิ่งนั้นไม่สามารถทำได้ผ่านรูปแบบการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองภายใต้กรอบกระบวนการเชิงสถาบันในประเทศต่าง ๆ ซึ่งข้อเรียกร้องของเขาเหล่านั้นนั้นได้กลายเป็นที่ถกเถียงกันอย่างแพร่หลายในหลายพื้นที่ รวมทั้งประชาชนชาวอิรักผู้นับถือศาสนาอิสลามนิกายซุนหนิบางส่วนในทางตอนเหนือของอิรักก็ได้ให้การสนับสนุนเขาเหล่านั้นเพื่อขับไล่อิรักที่เสื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ ในช่วงปี 2014-2015 อย่างไรก็ตามประเด็นทางการเมืองที่ผู้เรียกร้องต่อสู้นำมาใช้ในการเคลื่อนไหวนั้นมักจะเป็นประเด็นที่ไม่สามารถที่จะกำกับจัดการได้ภายใต้กรอบการเมืองเชิงสถาบันที่มีอยู่เดิม โดยเฉพาะสถาบันที่ถูกครอบงำโดยชุดค่านิยมแบบเสรีนิยม หรือชุดค่านิยมชาตินิยม เช่น ประเด็นในเรื่องของความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ประเด็นในเรื่องของความขัดแย้งทางศาสนา ประเด็นในเรื่องของปัญหาการเหยียดสีผิวและเชื้อชาติ เป็นต้น ซึ่งประเด็นปัญหาเหล่านี้ไม่อาจถูกจัดการแก้ไขได้อย่างราบรื่นภายใต้กรอบเชิงสถาบันเดิมของรัฐ และมักถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ที่ไม่พอใจหรือเห็นต่างจากรัฐ see also: Charles Tilly and Sidney George Tarrow, *Contentious Politics* (New York: Oxford University Press 2015), 3-10.

การต่อสู้ของกลุ่มผู้ก่อการในพื้นที่สาธารณะ หรือเพื่อสร้างความหวาดกลัวให้แพร่ขยายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ของรัฐ ในภูมิภาค หรืออาจมาจนกลายเป็นที่จดจำอย่างเหตุโศกนาฏกรรมในระดับโลก การก่อการร้ายโดยมากมักจะมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนหมดศรัทธาในอำนาจของรัฐที่มีหน้าที่ในการปกป้องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของเขาเหล่านั้น การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุเกี่ยวกับการก่อการร้ายอาจพิจารณาได้จาก ปัจจัยทางจิตวิทยาเกี่ยวกับความผิดปกติทางจิตหรือประสบการณ์การถูกรังแกด้วยความรุนแรงในวัยเด็กของผู้ก่อการ ปัจจัยความเชื่อมโยงระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองและความเชื่อทางศาสนาที่ผู้ก่อการนำคำสอนในโองการต่าง ๆ มาตีความตามแบบแผนที่เขาเหล่านั้นต้องการ และใช้สิ่งนั้นเป็นเครื่องมือในการกล่าวอ้างถึงความชอบธรรมในแนวทางการต่อสู้ของกลุ่มตนด้วยวิธีการก่อการร้าย ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและบริบทของสังคม นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นของการก่อการร้ายนั้นอาจได้รับผลกระทบมาจากสภาพแวดล้อมในบางสังคมที่เต็มไปด้วยการกดขี่ การใช้ความรุนแรงในการยุติความขัดแย้ง รวมถึงวัฒนธรรมในฐานะโยงใยความหมาย (web of meaning and significance) ที่ครอบงำความคิดในความเป็นเหตุเป็นผลของผู้คนในสังคม⁴ ที่มีบริบทของการใช้ความรุนแรงในการจัดการยุติความขัดแย้ง หรือใช้เป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายซึ่งมีบทลงโทษที่รุนแรงป่าเถื่อนซึ่งแสดงออกมาให้เห็นเป็นปกติในพื้นที่สาธารณะ เช่น การตัดมือ การขว้างหินจนตาย การประหารชีวิตด้วยมีดดาบ ในที่แจ้งของพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ โดยเฉพาะในภูมิภาคตะวันออกกลาง บนฐานของการตีความที่อ้างอิงถึงคำสอน และโองการทางศาสนา ผ่านการตีความของสำนักคิดทางศาสนาที่นิยมการตีความความหมายของคัมภีร์อัล-กุรอานแบบตามตัวอักษร (literally) ซึ่งให้ความชอบธรรมแก่บทลงโทษต่าง ๆ ดังกล่าว

อย่างไรก็ตามหากเราพิจารณาถึงสาเหตุของการก่อการร้ายที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่าสาเหตุของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นนั้นมีองค์ประกอบมาจากหลากหลายปัจจัยปัญหาไม่ว่าจะเป็นประเด็นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ลุกขึ้นต่อต้านผู้ปกครองใหม่ที่เข้ามากดขี่เขาเหล่านั้นในพื้นที่ของเขาเหล่านั้นด้วยวิธีการก่อการร้าย ประเด็นของการเหยียดสีผิวในเรื่องราวของศาสนามาเป็นวาระในการขับเคลื่อนขบวนการก่อการร้าย ประเด็นของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนชั้นภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่กดทับเขาเหล่านั้นไม่ให้ได้รับการจัดสรรอำนาจ ทรัพยากร และผลประโยชน์ อย่างเหมาะสมในสายตาของกลุ่มผู้ก่อการ เป็นต้น ทั้งนี้เหตุการณ์ของการก่อการร้ายที่เพิ่มมากขึ้นดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเพราะการก่อการร้ายนั้นสามารถดึงดูดความสนใจของสื่อสารมวลชนได้ทั่วโลกเกี่ยวกับการก่อการที่เป็นส่วนหนึ่งของแก่นสาร

⁴ Clifford Geertz, "The Impact of the Concept of Culture on the Concept of Man," *Bulletin of The Atomic Scientists* 22 (1966) : 2-8.

ที่เขาเหล่านั้นพยายามจะสื่อออกไปให้โลกได้รับรู้ อีกทั้งการก่อการร้ายนั้นยังได้สร้างความปั่นป่วน ความเสียหาย และผลกระทบมากมายให้เกิดขึ้นกับคู่กรณีได้อย่างมหาศาลในระยะเวลาอันสั้น⁵

นอกจากนี้ในปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย และรวดเร็ว ยังเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ทั้งในด้านการเผยแพร่อุดมการณ์ของเขาเหล่านั้นเพื่อดึงดูดสมาชิกผู้สวามิภักดิ์จากทั่วโลก การแสวงหาเงินทุนจากผู้สนับสนุนการปฏิบัติการของเขาเหล่านั้นผ่านช่องทางออนไลน์ การค้าสินค้า การฟอกเงินที่ไร้พรมแดนในโลกอินเทอร์เน็ตเพื่อนำรายได้ในส่วนดังกล่าวมาทำนุบำรุงองค์กรต่อไป นอกจากนี้ยังมีผู้แสดงบทบาทที่ให้การสนับสนุนการก่อการร้ายที่อาจเป็นรัฐ ซึ่งเห็นด้วยกับวาระในการปฏิบัติการของกลุ่มผู้ก่อการร้าย ผ่านการให้การสนับสนุนในเรื่องของปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อขบวนการ เช่น เงินทุน อาวุธ การรักษาพยาบาล รวมถึงพื้นที่ที่กบดานให้เขาเหล่านั้นได้มีที่พัก และพื้นที่ในการฝึกฝนเตรียมการปฏิบัติการของเขาเหล่านั้นอีกด้วย ซึ่งในบางปรากฏการณ์ของการก่อการร้าย รัฐอาจถูกพิจารณาว่าเป็นผู้ก่อการร้ายหรือผู้อยู่เบื้องหลังเสียเอง (State-sponsored terrorism) จากการใช้กลยุทธ์ในการก่อการร้าย เช่น การใช้ความรุนแรง การคุกคาม การข่มขู่ และการกดขี่ ต่อพลเมืองที่ต่อต้านรัฐ หรือศัตรูทางการเมืองของรัฐบาลทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าว มักจะเกิดขึ้นในประเทศที่มีการปกครองแบบอำนาจนิยม เช่น เหตุการณ์ที่รัฐบาลเกาหลีเหนืออยู่เบื้องหลังการระเบิดเครื่องบินของสายการบินเกาหลีใต้ในวันที่ 29 พฤศจิกายน ปี 1987 ที่กำลังจะลงจอด ณ ปลายทางที่สนามบินดอนเมือง ซึ่งผู้ก่อการได้ทำการระเบิดเครื่องบินกลางอากาศเหนือน่านน้ำทะเลอันดามัน⁶ หรือในเหตุการณ์การก่อการร้ายครั้งแรกในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ในวันที่ 5 สิงหาคม ปี 1975 ซึ่งเป็นวิกฤตการณ์การจับกุมตัวประกัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักการทูตของสหรัฐฯ ในตึก AIA ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย โดยกลุ่มผู้ก่อการร้ายกองทัพแดงญี่ปุ่น (Japanese Red Army) เพื่อให้รัฐบาลญี่ปุ่นปล่อยตัวสมาชิกของกลุ่มเขาเหล่านั้นที่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเหตุการณ์จบลงด้วยการปล่อยตัว 5 นักโทษสมาชิกกลุ่ม JRA

⁵ จุลชีพ ชินวรรณ, *โลกในศตวรรษที่ 21 : กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560), 189-191.

⁶ Gary Leff, "How The Terrorist Who Blew Up Korean Air 858 Went Free," Viewfromthewing, accessed January 3, 2021, <https://viewfromthewing.com/korean-air-858-terrorist-went-free/>

จากเรือนจำญี่ปุ่น และกลุ่มผู้ก่อการในเหตุการณ์ดังกล่าวก็ได้เดินทางด้วยเครื่องบินไปยังกรุงตริโปลี ประเทศลิเบีย ซึ่งมีผู้นำอย่าง มุฮัมมัด กัดดาฟี ให้การสนับสนุนในการลี้ภัยของเขาเหล่านั้น⁷ เป็นต้น

การก่อการร้ายถือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายยุคสมัยของประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ในสมัยโบราณที่มีการก่อการร้ายโดยกลุ่มติดอาวุธยิวเซลอต (Jewish Zealots) ต่อจักรวรรดิโรมัน ในช่วงปี 48-70 ด้วยวิธีการก่อความรุนแรงต่อชาวโรมัน และจุดจบที่เก็บเสียงของพวกโรมัน รวมทั้งสังหารกองกำลังทหารโรมันบางส่วน เพื่อความมุ่งหวังในการขับไล่เขาเหล่านั้นออกจากดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy Land) ในบริเวณระหว่างแม่น้ำจอร์แดน และทะเลเมดิเตอร์เรเนียนของเขาเหล่านั้นที่ได้ถูกรุกรานโดยจักรวรรดิโรมัน ในสมัยกลางก็มีการก่อการร้ายของกลุ่มนักบวชชาวฮินดู ต่อนักเดินทางต่างชาติในอินเดียตลอดช่วงปี 600-1836 การลอบสังหารนักบวชศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในดินแดนตะวันออกกลางช่วงศตวรรษที่ 12 มากกว่า 800 คนต่อปี รวมถึงในสมัยปัจจุบันการก่อการร้ายได้ถือเป็นเครื่องมือและเทคนิคในการเอาชนะเหนือฝ่ายผู้แข็งแกร่ง (รัฐ) ที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในหมู่องค์กรข้ามชาติที่เป็นกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ เช่น ปฏิบัติการขององค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ (Palestine Liberation Organization: PLO) ในเหตุการณ์กันยายนทมิฬ (Black September) ปี 1972 ที่เป็นการก่อการร้ายเพื่อมุ่งหวังผลทางการเมืองในการขับไล่ชาวยิวออกจากดินแดนพิพาท อิสราเอล-ปาเลสไตน์⁸ เหตุการณ์ 9/11 ปี 2001 ที่กลุ่มอัลกออิดะฮ์ Al-Qaeda มุ่งหวังในการสร้างชื่อเสียง และความหวาดกลัวให้แพร่กระจายออกไปทั่วโลก รวมทั้งสร้างความอับอายแก่ศัตรูทางการเมืองอันดับหนึ่งอย่างสหรัฐฯ ในพื้นที่เขตแดนของกลุ่มผู้คนที่เขาเหล่านั้น

⁷ Frankie D'Cruz, "Heartbreak of Malaysian hero in 1975 Japanese Red Army hostage crisis," *Freemalaysiatoday*, accessed January 3, 2021, <https://www.freemalaysiatoday.com/category/leisure/2020/08/31/heartbreak-of-malaysian-hero-in-1975-japanese-red-army-hostage-crisis/>.

⁸ Sandler, Todd, Daniel G. Arce, Walter Enders, S. Brock Blomberg, and Michael D. Intriligator, "Transnational Terrorism," In *Global Crises, Global Solutions: Costs and Benefits*, edited by Bjørn Lomborg, (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 516-520.

ตีความว่าเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธาในพระเจ้าของเขาเหล่านั้นอย่างดาร์ลุ-ฮาร์บ (Dar al-Harb: دار الحرب)⁹ ซึ่งถือเป็นเขตแดนที่ไม่มีสนธิสัญญาการไม่รุกรานหรือสันติภาพกับผู้ปกครองชาวมุสลิม

⁹ ดาร์ลุ-ฮาร์บ (Dar al-Harb: دار الحرب) คือ พื้นที่เขตแดนของผู้ปฏิเสธศรัทธาเป็นคำจำกัดความที่ถูกเสนอโดยนักวิชาการในสาขาวิชาอิสลามศึกษาที่เลื่อมใสในนิกายซุนนี เพื่อใช้ในการจำแนกเขตแดนของกลุ่มผู้คนที่ปฏิเสธศรัทธาในพระเจ้า (อัลลอฮ์) องค์กรเดียวกันกับเขาเหล่านั้น รวมถึงพวกนอกรีต (جَاهِلِيَّة: Jahiliyyah) หรือผู้ที่ไม่เชื่อในพระเจ้า ซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนที่ไม่ได้ถูกปกครองโดยผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม ดังเช่นในยุคของท่านศาสดามุฮัมมัดที่ปกครองดินแดนในแถบคาบสมุทรอาหรับ และการขยายดินแดนภายใต้การปกครองโดยพระสหายทั้งสี่ภายใต้ระบอบเคาะลีฟะฮ์รอชิดูน (The Rashidun Caliphate: الْخِلَافَةُ الرَّاشِدَةُ) รวมถึงราชวงศ์อุมัยยะฮ์ (Umayyad dynasty: بَنُو أُمَيَّة) ที่ได้ขยายการปกครองไปทั่วดินแดนในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาทางตอนเหนือบางส่วน นอกจากนี้พื้นที่เขตแดนของผู้ปฏิเสธศรัทธานั้นยังหมายถึงพื้นที่เขตแดนที่ไม่มีสนธิสัญญาการไม่รุกรานหรือสันติภาพกับผู้ปกครองชาวมุสลิมในอดีต ซึ่งผู้คนที่อาศัยอยู่ในดินแดนดังกล่าวภายใต้ผู้ปกครองต่างศาสนิกนั้นถือเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตแดนของผู้ปฏิเสธศรัทธา เป็นดินแดนแห่งสมรภูมิสงครามที่ยังไม่สิ้นสุด และถือเป็นภัยคุกคามต่ออาณาจักรรวมถึงประชาชาติอิสลาม และการฟื้นฟูอาณาจักรอิสลามให้กลับคืนมาอีกครั้งในสมัยปัจจุบัน การเข้าครอบครองดินแดนเหล่านั้นถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการต่อสู้ในหนทางของพระเจ้า (جهاد: Jihad) ตามมุมมองของสำนักคิดอิสลามนิยมสุดโต่ง (Islamist extremism) หรือแนวคิดวะฮาบีลูกผสม (Hybrid Wahhabism) ที่ครอบงำกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคตะวันออกกลาง เพื่อการจัดตั้งรัฐอิสลามตามแนวทางของเขาเหล่านั้นด้วยการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่ปฏิเสธศรัทธาหรือผู้ที่เห็นต่างจากเขาเหล่านั้น และมองว่าการก่อการเหล่านั้น มีความชอบธรรมตามหลักการของศาสนาอิสลามเพื่อการรื้อฟื้นอาณาจักรอิสลามที่ยิ่งใหญ่ในอดีตทั้งในพื้นที่เขตแดนของผู้ศรัทธาเดิมหรือโลกอิสลาม (Dar al-Islam: دار الإسلام) และการขยายอาณาจักรเข้าสู่พื้นที่เขตแดนของผู้ปฏิเสธศรัทธาให้ได้มากที่สุดเพื่อความมั่นคงของอาณาจักรอิสลาม รวมทั้งประชาชาติอิสลามทั่วโลกในความคิดของเขาเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้เราจึงเห็นได้ชัดว่าปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายทั่วโลกในปัจจุบันนั้น ในหลายครั้งมักจะถูกขับเคลื่อนบนฐานของคำจำกัดความในการจำแนกพื้นที่เขตแดนทั้งสอง ซึ่งกลุ่มผู้ก่อการร้ายหลายกลุ่มมองว่าเป็นภารกิจหลักของเขาเหล่านั้นในการเข้าไปรื้อฟื้นและขยายอาณาจักรอิสลามตามความคิดของเขาเหล่านั้น ทั้งนี้ในทางตรงกันข้ามในการเข้าครอบครองและการขยายอาณาจักรในยุคของท่านศาสดามุฮัมมัด และพระสหายทั้งสี่ภายใต้ระบอบเคาะลีฟะฮ์รอชิดูนนั้นจะเป็นไปในรูปแบบของการเชื้อเชิญฝ่ายศัตรู และผู้ที่อยู่อาศัยในดินแดนต่าง ๆ เข้าสู่การเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม หรือการรับบรรณาการจากผู้ที่ทำให้การสวามิภักดิ์ รวมทั้งให้การยอมรับพลเมืองต่างศาสนิกที่อาศัยอยู่ในดินแดนของเขาเหล่านั้น see also: John Kelsay, *Islam and War: A Study in Comparative Ethics* (Louisville: Westminster, 1993), 60-63 and John L. Esposito, "The Oxford Dictionary of Islam," Oxford Islamic Studies Online, accessed January 3, 2021, <http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e490>.

ในอดีต การก่อการร้ายของเขาเหล่านั้นเกิดขึ้นเพื่อมุ่งหวังในการสร้างความอ่อนแอแก่สหรัฐฯ ศัตรูผู้ที่ขัดขวาง การยึดครอง และการสร้างเขตแดนแห่งความศรัทธาในสิ่งที่เขาเหล่านั้นเรียกว่า เป็นโลกอิสลาม (Dar al-Islam: دار الإسلام) ตามการตีความของเขาเหล่านั้น เพื่อจะนำไปสู่ เป้าหมายสูงสุดของเขาเหล่านั้นก็คือการจัดตั้งสิ่งที่เขาเหล่านั้นเรียกว่าเป็นรัฐอิสลาม (Islamic State)

ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายเกิดขึ้นหลายครั้งในปากีสถาน และประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ จากหลายปัจจัยและแรงจูงใจในการก่อการของผู้ก่อการ เช่น ผลประโยชน์ของกลุ่มผู้ก่อการหรือรัฐที่มีความเชื่อมโยง ความเชื่อทางศาสนาที่ถูกนำมาเป็นเครื่องมือของความเป็นชาตินิยม และการแบ่งแยกดินแดนของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น กลุ่มผู้ก่อการร้ายส่วนใหญ่ในพื้นที่ดังกล่าวมักจะมีเทคนิคในการชักจูงผู้คนให้เข้ามาเป็นแนวร่วมของตน โดยเฉพาะจากกลุ่มผู้คนที่ขาดปัจจัยด้านความมั่นคงของมนุษย์ กลุ่มผู้คนที่ได้รับการกำกับดูแลจากภาครัฐอย่างไม่เท่าเทียมกับกลุ่มพลเมือง หรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ รวมถึงกลุ่มผู้คนที่ขาดซึ่งความรู้ความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดถึงอุดมการณ์ต่าง ๆ และความเชื่อทางศาสนาที่กลุ่มติดอาวุธ และกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ นำมาปรับใช้ในการอ้างอิงเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการก่อการร้ายของเขาเหล่านั้น

นอกจากนี้บทบาทของรัฐบาลปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองปากีสถาน (Inter-Services Intelligence) ซึ่งถือเป็นองค์กรที่มีบทบาทสูง ในการกำหนดแนวนโยบายด้านความมั่นคง และการต่างประเทศของปากีสถาน ตั้งแต่ช่วงหลังการก่อตั้งประเทศที่เขาเหล่านั้นได้วางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ผ่านการสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธในพื้นที่เพื่อต่อกรกับกองทัพอินเดียด้วยรูปแบบการรบแบบกองโจร การสนับสนุนนักรบมุญาฮิดีนในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน ท่าทีที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธภูอลิบานในสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน มาจนถึงท่าทีที่เปลี่ยนไปในการเข้าร่วมกับสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (War on Terror) ที่นำโดยสหรัฐฯ ในสมัยของ เฮอร์เบิร์ต มูซอร์รอฟ นำไปสู่การกวาดล้างเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในปากีสถาน และแคชเมียร์ รวมทั้งการกวาดล้างเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่ได้เข้ามาสร้างอุปสรรคในพื้นที่โครงการต่าง ๆ ของระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถานในสมัยของ นาวาซ ชารีฟ และอิมรอน ข่าน

อย่างไรก็ตามจากพลวัตในปฏิสัมพันธ์ของรัฐบาลปากีสถานที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เป็นคุณกับปากีสถาน (good armed /terrorist groups) รวมทั้งท่าทีและแนวนโยบายของปากีสถานเองในการต่อต้านปราบปรามกำจัดกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ที่ถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงหรือเป็นโทษกับ

ปากีสถาน (bad armed /terrorists groups)¹⁰ ในบริบทที่แตกต่างกันไปของการเมืองภายในและระหว่างประเทศ ทำให้ปรากฏการณ์เหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่เคลื่อนแคลงสงสัยนำไปสู่การถกเถียงจากหลายฝ่ายถึงบทบาทดังกล่าวของรัฐบาลปากีสถาน โดยเฉพาะข้อสันนิษฐานที่ว่ารัฐบาลปากีสถานและหน่วยข่าวกรองปากีสถานนั้นอยู่เบื้องหลังเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย หรือกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ

1.1.2 บทบาทของหน่วยข่าวกรองปากีสถานกับการก่อการร้ายภายในประเทศและภูมิภาคเอเชียใต้

หน่วยข่าวกรองของปากีสถานเป็นองค์กรที่ถือเป็นมรดกทางความคิดของ พลตรี วอลเตอร์ เจ. คอร์ทอน (Major General Sir Walter J. Cawthorn) อดีตนายทหารชั้นสูงในหน่วยข่าวกรองของหน่วยทหารอังกฤษ (British Indian Army) ที่ปฏิบัติการอยู่ในอินเดียซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ ชาฮิด ฮามิด (Shahid Hamid) นายพลผู้ก่อตั้งหน่วยข่าวกรองของปากีสถานซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของปากีสถานในทุกระดับ ผ่านการประเมินและการเสนอทางเลือกในการจัดการกับภัยคุกคามต่าง ๆ ของปากีสถาน ในช่วงปลายทศวรรษ 1940 หลังจากการก่อตั้งหน่วยข่าวกรองของปากีสถาน เขาเหล่านั้นได้เลือกที่จะนำเสนอแนวทางการใช้ยุทธศาสตร์ในการสนับสนุนการรบแบบสงครามนอกแบบหรือสงครามกองโจรผ่านเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธในพื้นที่แคชเมียร์ เพื่อต่อกรกับกองทัพของอินเดียที่มีศักยภาพเหนือกว่า ในส่วนนี้เราอาจพิจารณาได้ว่าทำที่ดังกล่าวของรัฐบาลปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองปากีสถานอาจเป็นครั้งแรกในการให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธ หรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย (ในมุมมองของอินเดีย)¹¹

ในช่วงสงครามเย็นที่ภัยคุกคามภายในประเทศปากีสถานกำลังก่อตัวขึ้นจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งปากีสถาน ที่นำโดย พลตรี อัคบาร์ ข่าน (Major General Akbar Khan) ผู้ถูกกล่าวหาว่าอยู่เบื้องหลังแผนการกบฏที่ราวัลปินดี (Rawalpindi Conspiracy) ประกอบกับการเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองในภูมิภาคจากมหาอำนาจทั้งสองขั้วผู้นำโลกเสรีและคอมมิวนิสต์ รัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นจึงได้เลือกที่จะแสดงท่าทีออกมาในฐานะรัฐกันชนแห่งอิสลาม (Islamic barrier) ผู้ที่ล้อมใส่ในพระเจ้า ต่อภัยคุกคามจากกลุ่มผู้ล้อมใส่ในลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ไร้ซึ่งพระเจ้า ในจิตใจ ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถาน และรัฐบาลสหรัฐอเมริกากลายเป็นหุ้นส่วนด้านความมั่นคงที่แน่นแฟ้นสืบเนื่องจากความร่วมมือด้านความมั่นคงแบบพหุภาคีในองค์การสนธิสัญญาป้องกัน

¹⁰ Harsha Kakar, "Pakistan's 'good' and 'bad' terrorists," Orfonline, accessed March 27, 2021, <https://www.orfonline.org/expert-speak/pakistan-good-bad-terrorists/>

¹¹ Owen L. Siirs, *Pakistan Inter-Service Intelligence Directorate: Covert Action and Internal Operations* (New York: Routledge, 2018), 13-24.

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Treaty Organization: SEATO) ทำให้ทั้งสองประเทศมีความกระตือรือร้นร่วมกันในการประเมินและจัดการกับภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ทุกรูปแบบทั้งภายในและระหว่างประเทศในทุกระดับ¹²

หุ้นส่วนด้านความมั่นคงที่แน่นแฟ้นระหว่างรัฐบาลสหรัฐฯ และรัฐบาลปากีสถานเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทางด้านการความมั่นคงที่ดำเนินไปอย่างราบรื่นโดยเฉพาะระหว่างหน่วยข่าวกรองของทั้งสองประเทศที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความมั่นคงอย่างเต็มที่ รวมถึงการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อเตรียมการปฏิบัติการของกลุ่มนักรบบุญฮิดินในอัฟกานิสถานก่อนการเกิดขึ้นของสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน ในอีก 5 เดือนต่อมา ซึ่งหน่วยข่าวกรองปากีสถานก็ยังใช้แนวทางเดิมที่เขาเหล่านั้นเชี่ยวชาญอย่างการรบแบบสงครามนอกแบบหรือสงครามกองโจร รวมถึงการปล้นสะดม และสร้างอุปสรรคในเส้นทางการขนส่งอาวุธและเสบียงของทหารโซเวียตไม่ไห้สามารถนำเข้าไปในอัฟกานิสถานได้อย่างง่ายดาย ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ประสบความสำเร็จในการทำให้กองทัพของสหภาพโซเวียตต้องล่าถอยออกไปในช่วงกุมภาพันธ์ปี 1989

ทั้งนี้รัฐบาลปากีสถาน และสหรัฐฯ ยังมีพลวัตในปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เป็นเอกเทศแตกต่างกันตามผลประโยชน์ทางด้านการความมั่นคงของตน ดังเช่นในกรณีบทบาทของปากีสถานในสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถานที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธฮิซบียีอิสลามิ (Hezb-e Islami) ที่นำโดย กุลบูদ্ดีน เฮกมัตยาร์ (Gulbuddin Hekmatyar)¹³ และพันธมิตรของเขาเหล่านั้นอย่างกลุ่มติดอาวุธฆอลิบานที่นำโดยมุฮัมมัด อุมัร (Muhammad Umar) ซึ่งโค่นล้มรัฐบาลฝ่ายซ้ายของมุฮัมมัด นาญิบุลลอห์ (Muhammad Najibullah) ที่ได้รับการสนับสนุนจากอดีตสหภาพโซเวียต รวมถึงรัฐบาลรักษาการของ บูร์ฮานุดดีน ร็อบบานี (Burhanuddin Rabbani) จนนำไปสู่การสถาปนาประเทศใหม่ในนามเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน (The Islamic Emirate of Afghanistan) ที่มีเพียงรัฐบาลปากีสถาน ชาอูดีอาระเบีย และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ให้การยอมรับสถานะรัฐบาลของฆอลิบานในขณะนั้น¹⁴ หรือกรณีบทบาทของสหรัฐฯ ในปฏิบัติการลับโดยหน่วยรบพิเศษของสหรัฐฯ เพื่อการกวาดล้างกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ และการสังหาร อุซามะฮ์ บินลาดีน ในประเทศปากีสถานที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้มีการแจ้งให้หน่วย

¹² Ibid., 30-35.

¹³ Peter L. Bergen, *Holy War, Inc.: Inside the Secret World of Osama Bin Laden* (New York: Simon and Schuster, 2014), 65.

¹⁴ Adrian Guelke, *Terrorism and global disorder: political violence in the contemporary world* (London: Tauris, 2006), 55.

ข่าวกรองของปากีสถานได้ทราบถึงปฏิบัติการดังกล่าวล่วงหน้า¹⁵ ซึ่งหากเรามองปรากฏการณ์ดังกล่าวในมุมมองเชิงเปรียบเทียบ หัวหน้ากลุ่มอัล-กออิดะฮ์อย่าง อุซามะฮ์ บินลาดีน ที่ลี้ภัยไปกบดานอยู่ในปากีสถานนั้นเปรียบเสมือนอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือที่มีค่ามากที่สุดในการต่อรองทางอำนาจกับมหาอำนาจใด ๆ ที่มีความอสมมาตรทางอำนาจ ซึ่งรัฐบาลสหรัฐฯ ก็คงจะมีความเข้าใจในสถานการณ์ดังกล่าวเป็นอย่างดีจึงได้เลือกที่จะดำเนินปฏิบัติการดังกล่าวอย่างลับ ๆ เพื่อผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ คณะรัฐมนตรีของประธานาธิบดี และอำนาจต่อรองที่ลดลงของรัฐบาลปากีสถาน ซึ่งภายหลังปฏิบัติการลับในการสังหาร นาย อุซามะฮ์ บินลาดีน โดยหน่วยรบพิเศษของสหรัฐฯ ดังกล่าว ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในฐานะหุ้นส่วนทางความมั่นคงระหว่างปากีสถาน และสหรัฐฯ เป็นอย่างมาก พร้อมทั้งสร้างความไม่พอใจอย่างหนักหน่วงแก่รัฐบาลและกองทัพปากีสถาน เหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญทำให้ปากีสถานมีความเปลี่ยนแปลงในท่าทีและนโยบายต่างประเทศ นำไปสู่แนวโน้มนโยบายที่มีความผ่อนปรน และการเป็นหุ้นส่วนทางความมั่นคง และเศรษฐกิจกับมหาอำนาจอย่างจีน เพื่อสร้างเสริมอิทธิพลและอำนาจให้แก่รัฐของตน แทนที่อิทธิพลและอำนาจจากหุ้นส่วนทางความมั่นคงในอดีตอย่างสหรัฐฯ พร้อมทั้งรูปแบบแนวทางในการถ่วงดุลอำนาจกับมหาอำนาจต่าง ๆ ที่ยังคงมีความข้องเกี่ยวอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้

อย่างไรก็ตามหน่วยข่าวกรองของปากีสถานยังถือว่าเป็นหน่วยงานรัฐที่ทรงอิทธิพลทางด้านความมั่นคงสูงสุดในประเทศปากีสถาน นักวิชาการบางคนถึงกับให้ข้อสังเกตว่าองค์กรดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นรัฐพันลึกของปากีสถาน ทั้งนี้หน่วยข่าวกรองของปากีสถานสามารถที่จะปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ที่เขาเหล่านั้นมีต่อกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายได้ตลอดเวลา เมื่อผลประโยชน์ของรัฐบาลปากีสถานเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในระดับต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกันลึกซึ้งไปถึงการเมืองภายในของปากีสถาน เช่น การเปลี่ยนแนวทางการปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มลัทธิญอญิบะฮ์ที่ก่อการในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ มาเป็นการกวาดล้างจับกุมเขาเหล่านั้นหลังเหตุการณ์การก่อการร้ายโดยการจู่โจมรัฐสภาอินเดีย ณ กรุงนิวเดลี ในยุคของรัฐบาล เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ผู้เข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้ายกับรัฐบาลสหรัฐฯ ซึ่งเขาเหล่านั้นสามารถจับกุมผู้ก่อการร้ายกลุ่มดังกล่าวที่บุกโจมตีรัฐสภาอินเดียได้ 50 ราย และผู้ก่อการร้ายกลุ่มดังกล่าวในดินแดนข้อพิพาทแคชเมียร์ร่วมร้อยราย¹⁶ หรือในปัจจุบันปากีสถานภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี อิมรอน ข่าน ในสถานการณ์ที่โรคระบาดโควิด-19 ระบาด

¹⁵ Ibid., 170-185.

¹⁶ Mark J. Roberts, "Pakistan's Inter-Services Intelligence Directorate: A State within a State?" Ndupress, accessed January 3, 2021, <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a517856.pdf>.

อย่างหนักในปากีสถาน หน่วยข่าวกรองปากีสถานก็ได้ใช้ประโยชน์จากสถานการณ์ดังกล่าวในการติดตามและกวาดล้างกลุ่มนักกิจกรรมผู้เห็นต่างที่ถือเป็นศัตรูทางการเมืองของรัฐบาลปากีสถาน รวมถึงสมาชิกกลุ่มติดอาวุธ หรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่มีเป้าประสงค์ในการแบ่งแยกดินแดนในรัฐโคเบอร์ปักตุนควา และรัฐบาโลจิสถาน เป็นต้น¹⁷

จากประเด็นข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าความสำคัญของประเด็นปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นมีความน่าสนใจ ควรอย่างยิ่งแก่การศึกษาวิเคราะห์ และวิจัย เพื่อเฝ้าหาความกระจ่างในความเคลือบแคลงของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายความมั่นคงในมิติการก่อการร้ายของปากีสถานที่มีพลวัตในปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้อง และการต่อต้านกำจัดกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านการก่อการร้าย และบทบาทของหน่วยข่าวกรองปากีสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายทั้งภายในและระหว่างประเทศ

1.2 ประเด็นคำถามวิจัย

1.2.1 เหตุใดรัฐบาลปากีสถานจึงมีแนวนโยบายที่เป็นพลวัตทั้งในรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้อง และการกำจัดปราบปราม กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ และบริบทจำเพาะของสถานการณ์ในยุคสงครามเย็น ยุคหลังสงครามเย็น และยุคหลังเหตุการณ์ 9/11

1.2.2 ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นภัยคุกคามโดยเฉพาะจากการก่อการร้ายของปากีสถานเป็นเช่นไร และส่งผลต่อแนวนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานอย่างไรทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศในทุกระดับ

¹⁷ Palki Sharma, “How Pakistan's ISI is tracking coronavirus patients,” Wionews, <https://www.wionews.com/south-asia/how-pakistans-isi-is-tracking-coronavirus-patients-301654> See also: Correspondent, “Pakistan's ISI makes full use of world's COVID-19 distraction to kill dissident leaders,” ANINEWS, accessed January 3, 2021, <https://www.aninews.in/news/world/asia/pakistans-isi-makes-full-use-of-worlds-covid-19-distraction-to-kill-dissident-leaders20200503005440/>.

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษานโยบายมั่นคงและบทบาทของปากีสถานในความสัมพันธ์กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ในยุคสงครามเย็น หลังสงครามเย็น และหลังเหตุการณ์ 9/11

1.3.2 เพื่อการวิเคราะห์ถึงบทบาทพิเศษของปากีสถาน ในการกำหนดนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน ที่ปากีสถานเลือกใช้ในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงทั้งภายใน และระหว่างประเทศ

1.3.3 เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ และการเมืองโลกที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายด้านความมั่นคงด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน ในยุคหลังสงครามเย็น และหลังเหตุการณ์ 9/11

1.3.4 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลของการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคง ทั้งภายในและระหว่างประเทศของปากีสถานต่อปัญหาการก่อการร้าย

1.4 กรอบการวิเคราะห์

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้จะใช้ แนวคิดการประเมินและจัดการภัยคุกคามในแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ (Threat assessment Neo-classical realist model) ของสตีเวน ลอบเบลล์ (Steven E. Lobell) ในการอธิบายให้เห็นถึงการประเมินและการวิเคราะห์ความเข้าใจของรัฐต่อภัยคุกคามรวมถึงการจัดการต่อภัยคุกคามของรัฐในระดับต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นที่มาของการกำหนดนโยบายต่างประเทศ เพื่อชี้ให้เห็นถึงภัยคุกคามที่ปากีสถานต้องจัดการในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภัยคุกคามที่มาจากมหาอำนาจในระดับภูมิภาคอย่างอินเดีย ซึ่งส่งผลให้ปากีสถานในฐานะรัฐขนาดกลางในภูมิภาคที่มีความต้องการสูงสุดในการก้าวขึ้นสู่สถานะของมหาอำนาจในภูมิภาคเนื่องจากความหวาดระแวงที่ไม่เคยสิ้นสุดต่อมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างอินเดีย ปากีสถานจำเป็นต้องประเมินสถานการณ์ทางด้านความมั่นคง และจัดการต่อภัยคุกคามจากอินเดียในประเด็นข้อพิพาทต่าง ๆ เช่น ประเด็นข้อพิพาทในดินแดนแคชเมียร์ และความพยายามในการโอบล้อมและถ่วงดุลอำนาจกับอินเดียอยู่เสมอผ่านความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค เช่น เนปาล อัฟกานิสถาน และศรีลังกา รวมถึงหันส่วนทางด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ ในอดีต และจีนในปัจจุบัน เพื่อการต่อกรกับอินเดียในฐานะมหาอำนาจเดียวในภูมิภาค ซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นเรื่องของท่าทีและนโยบายต่างประเทศต่าง ๆ ที่จะรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของปากีสถานในภูมิภาคเอเชียใต้นั้นมันจะมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธ หรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ อยู่เสมอมาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งการนำมาใช้ประโยชน์ในฐานะเครื่องมือทางนโยบาย

หรือในฐานะภัยคุกคามที่รัฐบาลปากีสถานจะต้องกำจัดการปราบปรามเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับมหาอำนาจหุ้นส่วนด้านความมั่นคงภายนอกภูมิภาค เช่น ความเชื่อมโยงกับกลุ่มลัทธิรีกอยยิบะฮ์ในการต่อกรกับกองทัพอินเดียในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และการจัดการกับกลุ่มลัทธิรีกอยยิบะฮ์ภายหลังการเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้าย เป็นต้น

ในทิศทางที่เชื่อมโยงกันกับแนวทางการศึกษาสมัยใหม่ (Neo-Realism) ที่ได้ถูกเสนอโดย เคนเนธ วอลซ์ (Kenneth Waltz) ก็สามารถจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่มีสถานะอนาธิปไตยเป็นตัวกำหนดบทบาท และพฤติกรรมในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามบริบทของการเมืองโลก¹⁸ ในที่นี้คือการวิเคราะห์ถึงโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อท่าทีและนโยบายด้านความมั่นคงซึ่งมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องไปถึงมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน โดยเริ่มจากสมัยสงครามเย็นที่เป็นระบบสองขั้วอำนาจ (Bi-Polar System) ซึ่งรัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นที่นำโดยผู้นำอำนาจนิยมอย่าง มุฮัมมัด ฎียา อุล ฮัก (Muhammad Zia-ul-Haq) ได้เลือกที่จะมีปฏิสัมพันธ์ด้านความร่วมมือที่แน่นแฟ้นกับหุ้นส่วนทางความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ ผู้นำโลกเสรีในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงจากลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศ และมหาอำนาจอย่างโซเวียตที่เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองในอัฟกานิสถานซึ่งมีความพยายามในการปิดล้อมปากีสถานร่วมกับประเทศพันธมิตรอย่างอินเดีย โดยในขณะนั้นรัฐบาลปากีสถานและสหรัฐฯ ได้ร่วมกันวางแผนในการเลือกใช้ยุทธศาสตร์การรบไร้แบบแผน และสงครามกองโจรในการฝึกฝนอบรม และสนับสนุนนักรบมุญาฮิดีนในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จส่งผลให้กองทหารโซเวียตต้องล่าถอยออกไป ซึ่งภายหลังสมรภูมิดังกล่าวรัฐบาลปากีสถานก็ยังคงมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ซึ่งพัฒนามาจากกลุ่มนักรบมุญาฮิดีนตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ต่อมาหลังจากเหตุการณ์ 9/11 ที่โครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่แปรเปลี่ยนไปเป็นระบบขั้วอำนาจเดี่ยว (Unipolar System) ถูกครอบงำโดยมหาอำนาจระดับโลกอย่างสหรัฐฯ ซึ่งรัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นที่นำโดยผู้นำอำนาจนิยมอย่าง เปอร์เวซ มุชร์รอฟ (Pervez Musharraf) ก็ได้มีท่าทีที่เข้มงวดในการกำจัดการปราบปรามเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายแม้จะเป็นกลุ่มที่เคยมีความเชื่อมโยงกับรัฐบาลปากีสถานเองอย่างอัล-กออิดะฮ์ ลัทธิรีกอยยิบะฮ์ และญายซี-มุฮัมมัดที่กบดาน และปฏิบัติการอยู่ในปากีสถาน พื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และอินเดีย ต่อมาในปัจจุบันที่โครงสร้างของระบบระหว่างประเทศแปรเปลี่ยนไปเป็นระบบหลายขั้วอำนาจ (Multipolar System) รัฐบาลปากีสถานก็ได้มีทางเลือกในการกำหนดท่าที และนโยบายต่างประเทศมากขึ้นจากทางเลือกที่

¹⁸ Kenneth Neal Waltz, *Theory of International Politics* (Reading, Mass: Waveland Pr Inc., 2010), 39-45, 107-111.

หลากหลายในการปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจระดับโลก ซึ่งเขาเหล่านั้นก็ได้เลือกที่จะมีปฏิสัมพันธ์ในความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความมั่นคงกับจีน เพื่อการถ่วงดุลอำนาจกับอินเดียในภูมิภาครวมทั้งมีความพยายามกำจัดปราบปรามเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายใด ๆ ที่เข้ามาก่อการภายในประเทศของเขาเหล่านั้นโดยเฉพาะภายในพื้นที่ของระบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับรัฐบาลจีน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นควรให้มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันทางการเมืองของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในประเทศปากีสถานและภูมิภาคเอเชียใต้ด้วยในเวลาเดียวกัน เพื่อเข้าใจถึงความขัดแย้งที่ไม่อาจจัดการได้โดยกรอบเชิงสถาบันการเมืองดั้งเดิมของรัฐ และผู้คนที่จำเป็นต้องหันเหไปเข้าร่วมกับเครือข่ายการก่อการร้ายที่ใช้แนวทางการต่อสู้ทางการเมืองผ่านวิธีการก่อการร้าย ตามกรอบ แนวคิดเกี่ยวกับการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน (Contentious Politics) ที่ได้ถูกเสนอโดย Charles Tilly และ Sydney Tarrow ในงานของเขาเหล่านั้นที่ได้ศึกษาถึงการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบสถาบันซึ่งเป็นการต่อสู้ที่มีความพยายามจะสั่นคลอนเสถียรภาพในการใช้อำนาจการปกครองของรัฐในหลายรูปแบบ เช่น การชุมนุมประท้วง สงครามกลางเมือง หรือการจลาจลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างฉับพลันโดยอาศัยองค์ประกอบในการขับเคลื่อนจากทรัพยากรที่เพียงพอแก่การนำมาใช้ในการเคลื่อนไหว เช่น ประเด็นของอัตลักษณ์ที่มีความสำคัญในสังคมนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศาสนา หรือชาติพันธุ์ ซึ่งมักจะเป็นสิ่งที่นักเคลื่อนไหวทางการเมือง รวมถึงเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายหยิบยกมาใช้เพื่อดึงดูดผู้คนให้มาร่วมในการเคลื่อนไหวของเขาเหล่านั้น โดยมีการเฝ้ารอโอกาสที่เหมาะสมจากสถานการณ์ทางการเมืองที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหว (Trigger Point) หรือการสร้างกรอบเรื่องเล่าทางการเมืองให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมนั้น ๆ เพื่อดึงดูดผู้คนให้เข้ามาร่วมกับขบวนการของเขาเหล่านั้น นอกจากนี้ยังอาจจะมีปัจจัยภายนอกจากกระเปาะโลก หรือการให้ความช่วยเหลือจากต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องในการต่อสู้ทางการเมืองดังกล่าวด้วย¹⁹ ซึ่งในที่นี้เราอาจพิจารณาได้ถึงบทบาทของรัฐบาลปากีสถานและหน่วยข่าวกรองปากีสถานที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธ หรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในประเทศ ในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์และอัฟกานิสถาน

¹⁹ Charles Tilly and Sidney George Tarrow, *Contentious Politics* (New York: Oxford University Press, 2015), 3-30.

อย่างไรก็ตามการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันดังกล่าวมักจะประสบความสำเร็จหากมีกระบวนการต่อสู้ในกรอบสถาบันควบคู่ไปด้วย เช่น กรณีการยื่นฎีกาของ Thomas Clarkson ต่อรัฐสภาอังกฤษที่สามารถดึงดูดให้ประชาชนจำนวนมากเข้ามาร่วมเคลื่อนไหวในการยื่นฎีกาเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมของสังคมในการยกเลิกระบบค้าทาส หรือในกรณีของใคร่เมียที่มีการเลือกตั้งผู้ว่าการรัฐที่เห็นด้วยกับแนวทางการแยกตัวออกจากยูเครนนำไปสู่การกดดันของรัสเซียที่ให้ความช่วยเหลือเขาเหล่านั้น และการลงประชามติในการขอแยกตัวในที่สุด ซึ่งรูปแบบของการต่อสู้ภายในกรอบเชิงสถาบันดังกล่าวยังเป็นสิ่งที่เรามองไม่เห็นในกรณีของปากีสถาน ในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ ที่มักจะมีการต่อสู้นอกกรอบสถาบันเพียงอย่างเดียวด้วยวิธีการก่อการร้ายซึ่งสิ่งนี้อาจเป็นหนึ่งในเหตุผลที่ทำให้การก่อการร้ายในพื้นที่ต่าง ๆ ดังกล่าวดำเนินไปอย่างยืดเยื้อไม่จบสิ้นมาจวบจนปัจจุบัน

ประกอบกับกรอบแนวคิดที่มีความเชื่อมโยงอย่างแนวคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน (Intersectionality) ของ Patricia Collins และ Sirma Bilge²⁰ ที่ผู้วิจัยเห็นควรแก่การนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับการก่อตัวขึ้นของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งนำไปสู่การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันด้วยวิธีการก่อการร้ายในพื้นที่ต่าง ๆ ดังกล่าว ซึ่งมักจะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่มาจากหลายสาเหตุของปัจจัยและประเด็นปัญหา เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ชนชั้นทางสังคม ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ และศาสนา เป็นต้น

นอกจากนี้ในปัจจุบันปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายนั้นสามารถถูกอธิบายได้อย่างลึกซึ้งจากทฤษฎีทางปรัชญาด้านศาสนา เพื่อความเข้าใจถึงแนวคิดและแรงจูงใจในทางศาสนาของเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายส่วนใหญ่ในภูมิภาคเอเชียใต้ ที่มักจะอาศัยการตีความคำสอนทางศาสนาให้มีความเชื่อมโยงกับประเด็นทางการเมือง และผลประโยชน์ของกลุ่มเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับปฏิบัติการของเขาเหล่านั้น รวมทั้งการผลิตอุดมการณ์อันแรงกล้าในการดึงดูดชักจูงผู้ที่สนใจให้เข้าร่วมขบวนการ โดยมีการอบรมสั่งสอนให้เกิดความเลื่อมใสในอุดมการณ์ และทัศนคติที่สอดคล้องกับขบวนการของเขาเหล่านั้น เพื่อสร้างสมาชิกผู้อุทิศตนใหม่และความมั่นคงให้กับอุดมการณ์ในฐานะสิ่งที่ค้ำจุนองค์กรของเขาเหล่านั้น ตามรูปแบบกระบวนการ

²⁰ Patricia Hill Collins and Sirma Bilge, *Intersectionality* (Cambridge, UK: Polity Press, 2020), 8-18.

ในการทำให้เป็นวีรบุรุษผู้อุทิศตน (Process of Martyrology)²¹ รวมถึงแนวคิดชาตินิยมทางศาสนา (Religious Nationalism) ที่มีความเชื่อมโยงกับการวิเคราะห์ถึงแนวทางการทำให้อุดมการณ์ของกลุ่มติดอาวุธและเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในมิติทางด้านชาตินิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นั้นมีความชอบธรรมมากขึ้น จากการผสมผสานเป้าหมายในการปฏิบัติการของเขาเหล่านั้นในทางชาตินิยมเข้ากับความเชื่อทางศาสนาที่ศักดิ์สิทธิ์ นำไปสู่การกำหนดวาระในการต่อสู้กับศัตรูแห่งความชั่วร้ายต่าง ๆ ที่เขาเหล่านั้นกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองการต่อสู้ทางการเมืองในมิติทางชาตินิยมของเขาเหล่านั้น²²

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางการศึกษา กรอบแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นมีความเหมาะสมในการนำมาใช้เพื่อการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับแนวนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองด้านความมั่นคง (threat perception) ที่รัฐบาลปากีสถานมีต่อภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ดังกล่าว และวิธีการจัดการกับภัยคุกคามเหล่านั้นของรัฐบาลปากีสถาน ทั้งการปราบปราม และการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีกรณีศึกษาต่าง ๆ ดังกล่าว อย่างมีพลวัตตามสถานการณ์ และบริบทที่รัฐบาลปากีสถานแต่ละยุคสมัยเห็นความเหมาะสม รวมถึงความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองและแรงผลักดันในการปฏิบัติการของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวด้วย

²¹ สุรชาติ บำรุงสุข, *การก่อการร้ายใหม่* (กรุงเทพฯ: สแควร์ ปริ้นซ์ 93 จำกัด, 2011), 19-20

²² Mark Juergensmeyer, "The Worldwide Rise of Religious Nationalism," *Journal of International Affairs* 50, 1, (1996) : 1-20.

1.5 สมมติฐาน

การดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงของปากีสถานต่อการปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ เป็นไปเพื่อการขจัดภัยคุกคามของปากีสถานในทุกระดับ และเพื่อเพิ่มพูนขีดความสามารถด้านมั่นคงของปากีสถานที่ต้องการจะเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค²³

²³ ความพยายามดังกล่าวสะท้อนออกมาให้เราเห็นได้ชัดในสองมิติ คือ ในมิติทางด้านภูมิเศรษฐศาสตร์ซึ่งในปัจจุบันปากีสถานนั้นพยายามแข่งขันกับอินเดียในเรื่องของการเพิ่มพูนอิทธิพลและอำนาจทางเศรษฐกิจของตนในภูมิภาคและพื้นที่เชื่อมโยงนอกภูมิภาค ผ่านการบูรณาการทางเศรษฐกิจในระดับต่าง ๆ ดังเช่นความร่วมมือกับมหาอำนาจหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจอย่างจีนภายใต้ระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน (China-Pakistan Economic Corridor: CPEC) ที่มีจุดมุ่งหมายทั้งในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในทางเศรษฐกิจ การเชื่อมต่อโครงข่ายการขนส่งสินค้าซึ่งทอดยาวไปถึงท่าเรือน้ำลึกกวาดาร์ในทางตอนใต้ของปากีสถาน ซึ่งสร้างขึ้นมาเพื่อการแข่งขันกับท่าเรือน้ำลึกชาบาฮาร์ในอิหร่านที่มีการฟื้นฟูบูรณะภายใต้การลงทุนของรัฐบาลอินเดีย เพื่อเพิ่มพูนอิทธิพลและอำนาจทั้งในด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคงทางทะเล การบูรณาการทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงไปถึงภูมิภาคเอเชียกลางผ่านเวทีความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Central Asia Regional Economic Cooperation: CAREC) ซึ่งทั้งปากีสถาน และจีนได้เข้าร่วมในความร่วมมือดังกล่าวเพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศสมาชิก การเชื่อมต่อโครงข่ายการขนส่งสินค้าเข้ากับยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระดับโลกหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative) และความร่วมมือในการพัฒนาด้านพลังงานร่วมกันของประเทศสมาชิก ส่วนในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคงนั้นได้สะท้อนออกมาจากบทสัมภาษณ์ของ ซาร์ตาจ อาซีส (Sartaj Aziz) ที่ปรึกษาด้านการต่างประเทศของอดีตนายกรัฐมนตรีปากีสถาน นาวาซ ชารีฟ (Nawaz Sharif) ที่ปฏิเสธการรักษาไว้ซึ่งสถานะความเป็นมหาอำนาจของอินเดียเพียงผู้เดียวในภูมิภาคเอเชียใต้ และเห็นว่าปากีสถานนั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะยึดมั่นในจุดยืนของตนในการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์สูงสุดของชาติในทุกกรณีที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกับอินเดีย ไม่ว่าจะเป็นกรณีความขัดแย้งในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ กรณีการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาค และการถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาค see also: Mikael Wigell, Sören Scholvin, and Mika Aaltola, *Geo-Economics and Power Politics in the 21st Century: The Revival of Economic Statecraft* (London: Routledge, 2020), 195-200. Dawn, “Afghan refugee camps safe havens' for terrorists: Aziz,” Dawn, accessed January 3, 2021, <https://www.dawn.com/news/1266141>, T. V. Paul, “Causes of the India-Pakistan Enduring Rivalry,” *India-Pakistan Conflict: an Enduring Rivalry* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 3-5.

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

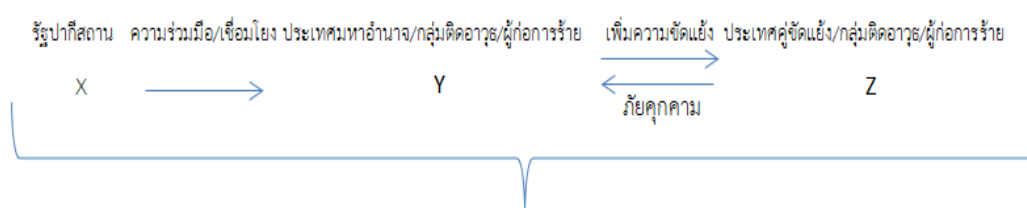
ขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัยเพื่อตอบคำถามวิจัย ผู้วิจัยจะศึกษาวิจัยหน่วยการวิเคราะห์หลัก คือ รัฐบาลปากีสถาน ผู้จัดทำและดำเนินนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน บทบาทที่เชื่อมโยงของหน่วยข่าวกรองปากีสถาน และปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลปากีสถานกับ กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ภายในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้

ผู้วิจัยจะใช้หน่วยของการวิเคราะห์ต่าง ๆ ดังกล่าวในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ 3 กรณีศึกษา คือ นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถานกับการก่อการร้ายภายในประเทศ พื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ อย่างอัฟกานิสถาน

ขอบเขตด้านเวลาช่วงปี 1997-2021 ผู้วิจัยสนใจเลือกที่จะศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวเนื่องจากรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ถือเป็นรัฐบาลชุดแรกที่มีความพยายามอย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงและการก่อการร้าย โดยริเริ่มจากการเสนอกฎหมายการต่อต้านการก่อการร้ายขึ้นในเดือนสิงหาคม ปี 1997 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกับการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของกลุ่มติดอาวุธทอลิบานในอัฟกานิสถาน หลังจากที่เขาเหล่านั้นสามารถยึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของอัฟกานิสถานได้สำเร็จ ส่งผลให้อัฟกานิสถานในขณะนั้นกลายเป็นพื้นที่ศูนย์กลางในการส่งออกแนวทางการก่อตั้งกลุ่มติดอาวุธ และการก่อการร้ายที่ประสบความสำเร็จไปทั่วโลก รวมทั้งภายในปากีสถานเอง ซึ่งได้นำไปสู่การจัดทำนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายทั้งภายในและระหว่างประเทศของปากีสถานในทุกกระดับที่มีความเป็นพลวัตเรื่อยมาจวบจนถึงปัจจุบัน

1.7 ข้อมูลตัวแปร

ตัวแปรต่าง ๆ ในการวิจัยจะเป็นไปตามแผนภาพด้านล่างนี้

ผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคและระดับโลก

1.8 ระเบียบวิธีการวิจัย

คุณิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวางกรอบแนวคิดในการศึกษา ผ่านการใช้แนวคิดการประเมินและจัดการภัยคุกคามในตัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นภัยคุกคามในมิติด้านการก่อการร้ายที่รัฐบาลปากีสถานจะต้องประเมินและจัดการ และใช้แนวทางการศึกษาสัจนิยมใหม่เพื่อการวิเคราะห์โครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่มีความเปลี่ยนแปลงในยุคต่าง ๆ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อท่าทีและนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน รวมถึงปฏิสัมพันธ์ของปากีสถานกับประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาคในประเด็นการก่อการร้าย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้แนวคิดเกี่ยวกับการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันเพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุของการก่อตัวขึ้นของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ รวมถึงใช้ทฤษฎีทางปรัชญาว่าด้วยศาสนา และแนวคิดชาตินิยมทางศาสนา เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงของประเด็นด้านหลักคำสอนของสำนักคิดทางศาสนาต่าง ๆ และประเด็นเรื่องของการขับเคลื่อนเป้าหมายทางชาตินิยมด้วยแนวคิดทางศาสนาที่ศักดิ์สิทธิ์ และสร้างความชอบธรรมให้กับปฏิบัติการต่าง ๆ ของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ

ควบคู่ไปกับการใช้วิธีวิทยาของศาสตร์แห่งการตีความ (Hermeneutics) เพื่อมุ่งที่จะทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในขอบเขตของพื้นที่กรณีศึกษาต่าง ๆ ผ่านการวิจัยเชิงเอกสารจากเอกสารต่าง ๆ ของแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เช่น สนธิสัญญา จดหมายเหตุ พระคัมภีร์จากการตีความโดยสำนักคิดทางศาสนาที่หลากหลาย แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เช่น หนังสือวารสารวิชาการ รายงานจากหน่วยงานของรัฐบาล ดรรชนี และหนังสือพิมพ์ แหล่งข้อมูลตติยภูมิ เช่น คู่มือแนะนำวรรณกรรม อักษรานุกรมชีวประวัติ และหนังสือรายปี รวมทั้งแหล่งข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ฐานข้อมูลออนไลน์ สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วารสารอิเล็กทรอนิกส์ และหนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับขอบเขตในการวิจัยดังกล่าวในฐานะแหล่งข้อมูลในพื้นที่ของการวิจัย เพื่อการสังเคราะห์องค์ประกอบและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อหลักคิดของผู้นำทางการเมืองในยุคสมัยต่าง ๆ ทั้งผู้นำทางทหาร และพลเรือน ที่มีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาของนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้าย และนโยบายต่างประเทศของปากีสถานที่เผยแพร่ออกมาในพื้นที่สาธารณะ ผ่านสื่อและสำนักข่าวต่าง ๆ สนธิสัญญา บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐหรือมติที่ประชุมในองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ เป็นต้น รวมถึงในอีกมิติจากปฏิสัมพันธ์ภายใต้โครงสร้างทางสังคมในพื้นที่ขอบเขตการวิจัยที่ส่งผลกระทบต่อการก่อตัวขึ้นของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ

ดัชนีฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงการวิเคราะห์ (Analytical Research) ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐานต่าง ๆ เพื่อแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามวิจัย และสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดผลการวิจัยที่สมบูรณ์ รวมทั้งข้อเสนอแนะและทางเลือกในการก้าวผ่านประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการก่อการร้ายผ่านบทเรียนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ เพื่อนำไปสู่การปรับใช้ในระบบการจัดทำนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับการก่อการร้ายในอนาคต

1.9 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ ในประเด็นเรื่องสาเหตุของการก่อการร้าย แก่นประเด็นปัญหาที่อยู่เบื้องหลังการก่อการร้าย และยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลปากีสถานเลือกใช้ในการจัดการภัยคุกคามในมิติด้านการก่อการร้าย และการเสริมความมั่นคงให้กับประเทศตนเองในภูมิภาคที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งและคุุพิพาทถาวรของปากีสถานอย่างอินเดียในฐานะมหาอำนาจในภูมิภาค

1.10 หลักเกณฑ์ในการกำหนดอักษรเทียบ และการถอดคำจากภาษาต่างประเทศ

ดัชนีฉบับนี้ใช้หลักเกณฑ์ในการกำหนดอักษรเทียบภาษาไทยกับตัวอักษรภาษาอาหรับและภาษาอูรดู ตามหลักเกณฑ์ในการกำหนดอักษรเทียบจากคัมภีร์อัล-กุรอาน: ความหมายภาษาไทยฉบับแรกของประเทศไทยที่ได้แปลจากอัลกุรอานต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระตำหนักสวนจิตรลดา เมื่อปีพุทธศักราช 2513 โดยท่านอาจารย์ ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ (อับรอฮีม กุเรชี) เพื่อนำมาใช้ในการเทียบอักษร และการถ่ายคำที่ใกล้เคียงกับการออกเสียงของภาษาไทย²⁴ รวมถึงใช้หลักเกณฑ์ถอดคำจากการอ่านออกเสียงตามเจ้าของภาษาร่วมด้วย

²⁴ ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, *ความหมายของอัล-กุรอาน*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ห.จ.ก.กรุงศิลป์พรินท์เพส, 2544) ดูหลักเกณฑ์การกำหนดอักษรเทียบได้ที่ภาคผนวกเอกสารอ้างอิงฉบับที่ 7 ดูเพิ่ม: อติศักดิ์ นุซมี และอับดุลเลาะ การีนา, “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมกรรมการแปลคัมภีร์อัลกุรอานฉบับภาษาไทยด้านหลักศรัทธาต่อพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์,” *วารสารอัล-ฮิกมะฮ์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี* 7, 14 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560) : 32.

1.11 นิยามศัพท์เฉพาะ

การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน (Contentious Politics): การต่อสู้ทางการเมืองของปัจเจก และกลุ่มผู้คนในสังคมนอกเหนือจากกรอบข้อกำหนดทางกฎหมาย และรูปแบบแนวทางการปกครองของรัฐ

แนวคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน (Intersectionality): การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมือง และสังคมที่เกิดขึ้นที่มาจากหลายสาเหตุของปัจจัยและประเด็นปัญหาซึ่งมีการซ้อนทับกันอยู่เบื้องหลัง

ความอสมมาตรทางอำนาจ (Asymmetric Power): การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างคู่กรณีที่มีขีดความสามารถทางอำนาจทั้งในทางการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมที่มีความแตกต่างกันสูง

สงครามกองโจร (Guerrilla warfare): เป็นการทำสงครามนอกแบบโดยกลุ่มกำลังพลจำนวนน้อยหรือกำลังไม่ตามแบบซึ่งใช้ยุทธวิธีทางทหาร เช่น การซุ่มโจมตี การก่อวินาศกรรม การจู่โจมแบบไม่ให้ตั้งตัว และการเคลื่อนกำลังพลอย่างรวดเร็ว เพื่อเอาชนะการรบกับกองทัพขนาดใหญ่ที่ทำการรบตามแบบ

สงครามตามแบบ (Conventional War): เป็นการสู้รบกันโดยปราศจากการใช้อาวุธนิวเคลียร์ เคมี และชีววะ แม้ว่าฝ่ายที่มีอาวุธดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อเป้าหมายสงคราม ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีของคู่ต่อสู้ให้เห็นได้ชัด

ดาร์ลุ-ฮาร์บ (Dar al-Harb: دار الحرب): พื้นที่เขตแดนของผู้ปฏิเสธศรัทธาตามคำจำกัดความของนักวิชาการในสาขาวิชาอิสลามศึกษาที่เลื่อมใสในนิกายซุนนี เพื่อใช้ในการจำแนกเขตแดนของกลุ่มผู้คนที่ปฏิเสธศรัทธาในพระเจ้า (อัลลอฮ์) องค์กรเดียวกันกับเขาเหล่านั้น รวมถึงพวกนอกรีต หรือผู้ที่ไม่เชื่อในพระเจ้า ซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนที่ไม่ได้ถูกปกครองโดยผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม และถือเป็นเขตแดนที่ไม่มีสนธิสัญญาการห้ามรุกรานกับผู้ปกครองชาวมุสลิมในอดีต

ดาร์ลุ-อิสลาม (Dar al-Islam: دار الإسلام): เพื่อการรื้อฟื้นอาณาจักรอิสลามที่ยิ่งใหญ่ในอดีตทั้งในพื้นที่เขตแดนของผู้ศรัทธาเดิมหรือโลกอิสลาม และการขยายอาณาจักรเข้าสู่พื้นที่เขตแดนของผู้ปฏิเสธศรัทธาให้ได้มากที่สุดเพื่อความมั่นคงของอาณาจักรอิสลาม ดังเช่นในยุคของท่านศาสดามุฮัมมัดที่ปกครองดินแดนในแถบคาบสมุทรอาหรับ

แนวคิดวะฮาบี (Wahhabism: أَلَوْهَابِيَّة): เป็นแนวคิดทางการเมืองและศาสนาในประเทศซาอุดีอาระเบียที่พยายามฟื้นฟูความรุ่งเรืองของอาณาจักรอิสลามในอดีต ผ่านการตีความตามตัวอักษรเกี่ยวกับหลักการทางศาสนาจากตัวบทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในคัมภีร์ อัล-กุรอาน และแบบอย่าง

การปฏิบัติของศาสนทูต นำมาพิจารณาให้มีความสอดคล้องกับประเพณีและบริบทของประเทศ เพื่อการบังคับใช้เป็นกฎหมายอิสลามในประเทศ ผ่านการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่สอดคล้องกับประเพณีและวิวัฒนาการของการปกครองแบบชนเผ่าในคาบสมุทรอาหรับ

แนวคิดวะฮาบีลูกผสม (Hybrid Wahhabism): แนวคิดทางการเมืองและศาสนา ที่มุ่งสู่การจัดตั้งรัฐอิสลามผ่านการตีความหลักการศาสนาตามตัวอักษร เพื่อถ่ายทอดเป็นกฎหมาย อิสลามที่มีแนวคิดสุดโต่ง ร่วมด้วยการใช้ความรุนแรงในการเคลื่อนไหวต่อสู้ยึดครองพื้นที่อาณาเขต ของรัฐใด ๆ เป็นแนวคิดที่ครอบงำกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้และพื้นที่เชื่อมโยง ในภูมิภาคตะวันออกกลาง เพื่อการจัดตั้งรัฐอิสลามตามแนวทางของเขาเหล่านั้นด้วยการใช้ความ รุนแรงต่อผู้ที่ปฏิเสธศรัทธา หรือผู้ที่เห็นต่างจากเขาเหล่านั้น และเชื่อว่าการก่อการเหล่านั้น มีความชอบธรรมตามหลักการของศาสนา เพื่อการรื้อฟื้นอาณาจักรอิสลามที่เคยรุ่งเรืองในอดีต รวมถึง การปกครองรัฐอิสลามแบบระบอบเคาะลีฟะฮ์

ระบอบเคาะลีฟะฮ์ (Caliphate: خَلِيفَة): ระบอบการเมืองการปกครองตามหลักการ ศาสนาของรัฐอิสลาม โดยมีผู้ปกครองในตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ หรือกาหลิบ ในฐานะตัวแทนของพระเจ้า ผู้ถืออำนาจปกครองบนหน้าแผ่นดินของพระองค์ภายใต้บทบัญญัติของคัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นทั้ง ผู้ปกครองของอาณาจักร และผู้นำของศาสนจักร ถูกคัดเลือกมาจากสภาชูรอ หรือสภาที่ตัวแทน ของชุมชนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในรัฐเข้ามาเลือกสรรผู้ที่จะมาปกครองรัฐ ซึ่งไม่ได้มีรูปแบบของการ สืบทอดอำนาจผ่านทางสายเลือด และหากเคาะลีฟะฮ์ทำผิดบทบัญญัติของคัมภีร์อัล-กุรอาน สร้างความเสื่อมเสียให้แก่รัฐ และประชาชน เคาะลีฟะฮ์คนดังกล่าวสามารถถูกถอดถอนลงจากอำนาจ ได้โดยประชาชน รูปแบบการปกครองดังกล่าวอาจเป็นรูปแบบการปกครองของรัฐในอุดมคติ เพราะมีเพียงอาณาจักรเคาะลีฟะฮ์รอชิดีนเท่านั้นที่พอจะมีคุณสมบัติคล้ายคลึงอยู่ในหลายประเด็น เช่น การใช้คัมภีร์อัล-กุรอานเป็นรัฐธรรมนูญ มีการคัดเลือกตัวเคาะลีฟะฮ์ที่ไม่ได้เป็นรูปแบบ ของการสืบทายาท มีรูปแบบการปกครอง และการกำกับดูแลประชาชนตามหลักการศาสนาอิสลาม รักษาอุดมการณ์ที่มุ่งสู่เอกภาพของพระเจ้า ภารดรภาพ ความเสมอภาค รวมถึงเสรีภาพของประชาชน ทุกหมู่เหล่าและทุกศาสนา

แนวคิดชาตินิยมทางศาสนา (Religious Nationalism): เป็นการผสมแนวคิดชาตินิยม เข้ากับความเชื่อทางศาสนาเพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการเคลื่อนไหวทางการเมือง มีการกำหนด อุดมการณ์และเป้าหมาย ในการปฏิบัติการของกลุ่มผู้ก่อการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นรัฐ กลุ่มติดอาวุธ และ เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ให้นำไปสู่การกำหนดวาระในการต่อสู้กับศัตรูแห่งความชั่วร้ายต่าง ๆ ทางศาสนาที่เขาเหล่านั้นกำหนดขึ้น ซึ่งในขณะเดียวกันก็ตอบสนองเป้าหมายทางการเมืองในมิติด้าน ชาตินิยมของเขาเหล่านั้นเช่นกัน

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน สามารถแบ่งกลุ่มวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาของผู้วิจัยได้ออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ 1. กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎีของการก่อการร้าย ข้อถกเถียงระหว่างแนวทางการศึกษา และมิติมุมมองที่เกี่ยวข้อง 2. กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับมุมมองความเข้าใจ และนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน แนวทางการกำกับดูแลและการจัดการกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายทั้งภายในและระหว่างประเทศ 3. กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับลัทธิความเชื่อทางศาสนา และอุดมการณ์ชาตินิยมทางศาสนา ที่กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายนำมาใช้สนับสนุนแนวทางในการเคลื่อนไหว 4. กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับจุดกำเนิด วิวัฒนาการ และความเคลื่อนไหวของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายสากลที่ปฏิบัติการอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้ และ 5. กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ความเชื่อมโยงของรัฐบาลปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ บทบาทของปากีสถานในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (War on Terror) และความเชื่อมโยงกับหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงใหม่อย่างจีนและรัสเซียในปัจจุบัน ภายใต้ยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ซึ่งผู้วิจัยจะขออภิปรายถึงกลุ่มวรรณกรรมและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องในบทนี้

2.1 กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎีของการก่อการร้าย การถกเถียงระหว่างแนวทางการศึกษา และมิติมุมมองที่หลากหลาย

Alex Schmid, “*The Routledge Handbook of Terrorism Research*”¹ เป็นหนังสือเล่มสำคัญที่อัดแน่นไปด้วยข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับประเด็นของการก่อการร้าย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของทฤษฎีการก่อการร้ายที่ถูกนำเสนอออกมาจากระดับการวิเคราะห์ที่หลากหลายตั้งแต่ระดับปัจเจก ระดับองค์กร ระดับระบบและโครงสร้าง รวมถึงระดับการวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบของทฤษฎีรายคู่ (dyadic level of analysis) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและต่อต้านการก่อการร้าย และมีการนำเสนอคำจำกัดความของการก่อการร้ายจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยได้มีการรวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้มากถึง 250 คำจำกัดความตามบริบทที่แตกต่างกันไปของผู้นำเสนอ

¹ Alex Schmid, *The Routledge Handbook of Terrorism Research* (New York: Routledge, 2013).

คำจำกัดความนั้น ๆ มีการจัดประเภทต่าง ๆ ของการก่อการร้ายและการใช้ความรุนแรงทางการเมือง มีการนำเสนอฐานข้อมูลขนาดใหญ่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย รวมทั้งมีการนำเสนอกลุ่มวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ของการก่อการร้าย ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้นั้น ได้ถูกขับเคลื่อนไปพร้อมกับการตอบคำถามของนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อการร้ายร่วมร้อยคน ที่มาจากกว่ายี่สิบประเทศทั่วโลก เพื่อให้เกิดการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นของการก่อการร้ายได้อย่างครอบคลุมและสมบูรณ์มากที่สุด หนังสือเล่มนี้ถือเป็นหนังสือเล่มสำคัญสำหรับผู้สนใจศึกษาวิจัยในประเด็นของการก่อการร้ายในการปูพื้นฐานองค์ความรู้เพื่อใช้ในการต่อยอดในงานวิจัยของตนต่อไป อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้จะเน้นหนักไปที่ประเด็นของทฤษฎี และคำจำกัดความที่หลายหลายเพื่อให้ผู้อ่านได้เปิดมุมมองและเข้าถึงประเด็นของการก่อการร้ายที่กว้างขวาง ไม่ได้มีการเจาะลึกลงไปรายละเอียดของแต่ละประเภทของการก่อการร้ายในกรณีศึกษาต่าง ๆ หรือมีมุมมองจากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับการก่อการร้ายมากนัก นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ยังได้มีการวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของการก่อการร้าย จากมุมมองของแนวทางการศึกษา การก่อการร้ายแบบดั้งเดิม ที่มองว่าการก่อการร้าย คือ รูปแบบของกลยุทธ์ในการจัดการกับความขัดแย้งของกลุ่มที่มีความอสมมาตรทางอำนาจ (Asymmetric Power) ซึ่งมักจะถูกใช้โดยฝ่ายผู้ที่อ่อนแอ เช่น จากเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย หรือรัฐที่มีขีดความสามารถที่ด้อยกว่า เพื่อการสร้างข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์และการต่อรองเชิงอำนาจกับฝ่ายผู้ที่แข็งแกร่ง เช่น รัฐที่มีขีดความสามารถเหนือกว่าหรือรัฐมหาอำนาจในระดับต่าง ๆ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการศึกษาเชิงวิพากษ์ในการวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายมากนัก

Richard Jackson “*Routledge Handbook of Critical Terrorism Studies*”² เป็นหนังสือเล่มสำคัญในการนำเสนอแนวทางการศึกษาเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับการก่อการร้าย (Critical Terrorism Studies) เพื่อตอบโต้มุมมองจากแนวทางการศึกษาการก่อการร้ายแบบดั้งเดิม ซึ่งแนวทางการศึกษาเชิงวิพากษ์พยายามที่จะเปิดเผยปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายในบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในมุมมองกลับ ถึงการประกอบสร้างทางความคิดที่อยู่เบื้องหลังมุมมองเกี่ยวกับการก่อการร้ายที่ถูกถ่ายทอดออกไปบนพื้นที่สาธารณะ และเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านั้นอาจจะกลายเป็นเครื่องมือของรัฐผู้ที่มีความชอบธรรมอย่างเต็มเปี่ยมในการใช้กำลัง และอาวุธยุทธโธปกรณ์ โดยเฉพาะในสภาวะยกเว้นเมื่อมีการเกิดขึ้นของโศกนาฏกรรมอย่างการก่อการร้ายเพื่อการกำจัดกลุ่มผู้ก่อการใด ๆ ที่รัฐนั้นมอง ตระหนักถึง และให้ค่ากับการก่อการดังกล่าวนั้นว่าเป็นการก่อการร้ายซึ่งถือเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบในด้านลบกับความมั่นคงของรัฐ โดยแนวทางดังกล่าวนี้มักจะถูกปฏิเสธ

² Richard Jackson, *Routledge Handbook of Critical Terrorism Studies* (New York: Routledge, 2020).

โดยแนวทางการศึกษาการก่อการร้ายแบบดั้งเดิมที่มองรูปแบบการต่อสู้ของกลุ่มผู้ก่อการร้ายว่าเป็นการต่อสู้ที่มีการละเลยหลักการของทหารอาชีพหรืออัศวินที่จะไม่ทำร้ายเอาชีวิตฝ่ายตรงข้ามที่เป็นพลเรือนผู้บริสุทธิ์ ซึ่งแตกต่างจากการต่อสู้โดยหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐที่ยึดถือหลักการดังกล่าว ซึ่งความแตกต่างในมุมมองด้านศีลธรรมดังกล่าวนี้ ส่งผลให้ในปัจจุบันกรอบความหมายของการก่อการร้ายในเวทีระหว่างประเทศนั้นยังเป็นสิ่งที่ถูกครอบงำโดยรัฐในฐานะผู้ต่อต้านการก่อการร้าย และให้ค่าพลเรือนของรัฐต่าง ๆ ในลำดับขั้นที่เหนือกว่ากลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ถูกให้ค่าในลำดับขั้นที่ต่ำกว่า ซึ่งเขาเหล่านั้นสามารถถูกกำจัดได้ในสภาวะยกเว้นที่รัฐมีอำนาจสูงสุดในการจัดการสถานการณ์ด้านความมั่นคง ซึ่งงานชิ้นนี้ถือเป็นงานชิ้นสำคัญสำหรับผู้วิจัยในการนำมาประกอบการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ ในประเด็นของปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องระหว่างรัฐ และกลุ่มผู้ติดอาวุธ รวมถึงเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่มีภูมิพื้นเพมาจากทั้งชนกลุ่มน้อยชายขอบทางชาติพันธุ์ และศาสนา

จรัญ มะลูลีม *“โลกมุสลิมกับการก่อการร้าย”*³ เป็นจุลสารชิ้นสำคัญที่สามารถอธิบายและฉายภาพที่ชัดเจนให้ผู้อ่านได้เห็นความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์การก่อการร้ายกับประเด็นทางด้านศาสนา ข้อถกเถียงเกี่ยวข้องกับความจำกัดความของการก่อการร้ายที่มีความเชื่อมโยงกับหลักการศาสนา การวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์การก่อการร้ายที่ใช้หลักการทางศาสนาที่อ้างอิงถึงความชอบธรรมในการก่อการ การปฏิเสธคำจำกัดความของการก่อการร้ายที่ถูกนิยามโดยโลกตะวันตกโดยองค์การระหว่างประเทศของโลกมุสลิมพร้อมทั้งยุทธศาสตร์ของเขาเหล่านั้นในการต่อสู้กับประเด็นด้านการก่อการร้าย และโรคเกลียดกลัวอิสลาม (Islamophobia) รวมทั้งการให้ภาพในมุมมองของมหาอำนาจอย่างสหรัฐกับประเด็นการก่อการร้าย และปฏิสัมพันธ์ที่เขาเหล่านั้นมีกับโลกอิสลาม จุลสารเล่มนี้มีความสำคัญ และเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับผู้วิจัยที่จะนำแนวทางการถกเถียงของคำจำกัดความของการก่อการร้ายในประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาถึงปรากฏการณ์การต่อสู้ทางการเมือง และสังคมที่ถูกนิยามโดยตัวแสดงในระดับต่าง ๆ ว่าเป็นรูปแบบของการก่อการร้ายทั้งในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ รวมถึงมุมมองและปฏิสัมพันธ์ของชาติมหาอำนาจตะวันตกนอกภูมิภาค และรัฐชาติต่าง ๆ ในภูมิภาค เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาด้านความมั่นคงในมิติของการก่อการร้ายซึ่งมีความเชื่อมโยงกับโรคเกลียดกลัวอิสลาม

³ จรัญ มะลูลีม, *โลกมุสลิมกับการก่อการร้าย*, จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 171 (กรุงเทพฯ: โครงการความมั่นคงศึกษา, 2559).

สุรชาติ บำรุงสุข “ความมั่นคงศึกษา: การก่อการร้าย และการก่อความไม่สงบร่วมสมัย”⁴ เป็นหนังสือที่พัฒนามาจากงานวิจัยของ ศ. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข ผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงศึกษา และยุทธการทหาร ที่ศึกษาถึงปัญหาความรุนแรงร่วมสมัยในมุมมองของนักวิชาการชาวไทย เพื่อการทดแทนการนำเข้าองค์ความรู้จากวงการวิชาการด้านความมั่นคงศึกษาของตะวันตกเพียงมุมมองเดียวในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และความเข้าใจต่อประเด็นความรุนแรงใหม่ในโลกศตวรรษที่ 21 ให้กับสังคมไทย และวงการวิชาการด้านความมั่นคงศึกษาของไทย ซึ่งภายในหนังสือเล่มนี้ก็ได้มีการปูพื้นฐานองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาของการก่อการร้าย ประวัติศาสตร์และคำจำกัดความของการก่อการร้าย ประเภทของการก่อการร้าย เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย แนวคิดอุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังการขับเคลื่อนขบวนการของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับสำนักคิดทางศาสนาที่หลากหลาย รวมทั้งมีการนำเสนอกรณีศึกษาจากกลุ่มก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ แนวโน้มสถานการณ์การก่อการร้ายในอนาคต และบทเรียนจากกรณีศึกษาการก่อความไม่สงบในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลก อย่างไรก็ตามในหนังสือเล่มนี้ยังไม่ได้มีการลงลึกในประเด็นการวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ที่ถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากบทบาทของรัฐบาลสหรัฐฯ และปากีสถานรวมถึงความร่วมมือระหว่างหน่วยข่าวกรองของประเทศทั้งสอง ที่ให้การอำนวยความสะดวก ฝึกฝนเตรียมยุทธการในการรบแบบกองโจร รวมทั้งให้การสนับสนุนในการจัดหาแหล่งเงินทุน เสบียง และอาวุธยุทธโธปกรณ์ แก่กลุ่มนักรบมุญาฮิดีนในสมรภูมิสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน โดยในหนังสือเล่มนี้มีเพียงการพูดถึงรายงานบางชิ้นที่อ้างอิงถึงบทบาทของอิหร่านที่เข้ามาแลกเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติทางศาสนา และการสนับสนุนกลุ่มนักรบมุญาฮิดีนในช่วงเวลาของสงครามดังกล่าว ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีความต่อเนื่องจากการปฏิบัติอิสลามที่สำเร็จลุล่วงในอิหร่าน ผู้วิจัยมีข้อสังเกตถึงความเป็นไปได้ในบทบาทดังกล่าวของอิหร่าน เนื่องจากแนวทางการปฏิบัติทางศาสนา เป้าประสงค์ทางการเมือง และสัมพันธมิตรของทั้งสองฝ่ายนั้นมีความขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ถือเป็นหนังสือเล่มสำคัญในการจุดประกายข้อถกเถียงใหม่ ๆ เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายในมิติด้านความขัดแย้งทางศาสนาในปากีสถาน อัฟกานิสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ รวมถึงปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับมหาอำนาจโลกมุสลิม ซึ่งผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และอภิปรายถึงประเด็นของความเชื่อมโยงดังกล่าวต่อไปในดัชนีฉบับนี้

⁴ สุรชาติ บำรุงสุข, *ความมั่นคงศึกษา: การก่อการร้าย และการก่อความไม่สงบร่วมสมัย* (กรุงเทพฯ: กรีนปรีนท์ จำกัด, 2551).

ศราวุฒิ อารีย์ และพิเชษฐ กาลามเกษตร “ระเปียบอัฟกานิสถานภายใต้ตอลิบาน: นัยต่อโลกและเอเชีย” เป็นหนังสือรวมบทความเล่มสำคัญที่อธิบายถึงสภาพการณ์ของอัฟกานิสถาน ภายหลังจากที่กลุ่มตอลิบานได้กลับเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของเขาเหล่านั้นอีกครั้ง ในอัฟกานิสถาน รวมทั้งให้ภาพการวิเคราะห์ถึงผลพวงจากเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และสังคม ที่เกิดขึ้นในอัฟกานิสถานจากหลายประเด็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องได้อย่างครอบคลุมและ ลึกซึ้ง ผ่านมุมมองทางสังคมศาสตร์จากคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านในสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งรัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา ที่ร่วมกันฉายภาพของอัฟกานิสถานผ่านงานวิชาการ ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับประเด็นการศึกษาในสาขาวิชาของเขาเหล่านั้น รวมถึง การวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้น ในอัฟกานิสถาน ซึ่งถือเป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยพลวัตของประเด็นปัญหาทั้งในเรื่องของประวัติศาสตร์ การต่อสู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในยุคของการสร้างชาติ การต่อสู้ทางการเมืองภายใน การแย่งชิง ทรัพยากรธรรมชาติ การแผ่ขยายอิทธิพลและอำนาจเหนืออัฟกานิสถานของเหล่ามหาอำนาจทั้ง ภายในและภายนอกภูมิภาค การเคลื่อนไหวต่อสู้ในเรื่องของสิทธิสตรีภายในสังคม และประเด็นด้าน ความมั่นคงในมิติของการก่อการร้าย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหนังสือเล่มนี้ถือเป็นงานชิ้นสำคัญที่ผู้วิจัย จะนำมาใช้ในการเสริมข้อมูลเชิงลึกให้กับดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นของการเปลี่ยนแปลง ทางการเมืองในอัฟกานิสถานที่ฉับไวซึ่งมีผลกระทบต่อการเมืองในภูมิภาคเอเชียใต้ หรือแนวโน้ม ของยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีนกับอัฟกานิสถานภายใต้การปกครองของรัฐบาลตอลิบาน ในอนาคต ผ่านการต่อขยายเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน เพื่อมุ่งสู่โอกาสแห่งความมั่งคั่ง ทางเศรษฐกิจร่วมกันในภูมิภาคเอเชียกลาง รวมถึงยุทธศาสตร์ด้านการเมือง และความมั่นคงระหว่าง ประเทศของจีนและปากีสถานในอัฟกานิสถานกับนัยของการถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้

Alan B. Krueger “*What Makes a Terrorist: Economics and the Roots of Terrorism*” เป็นหนังสือที่น่าสนใจเสนอประเด็นที่เป็นสาเหตุของการก่อการร้ายและผลกระทบในมิติทาง เศรษฐกิจ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายสามารถที่จะสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจ ให้เกิดการถดถอยได้ทั้งระบบ หากผลกระทบของการก่อการร้ายได้สร้างความเสียหายกับส่วนที่สำคัญ ของระบบเศรษฐกิจ ดังเช่นในภาคการเงินและการธนาคารที่เป็นที่พึ่งพาของภาคธุรกิจยักษ์ใหญ่อย่าง ธุรกิจยานยนต์ และอสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งผลกระทบของการก่อการร้ายยังอาจทำให้เกิดความ หวาดระแวงที่มากเกินไปตามมา ในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจทางธุรกิจ รวมถึงมาตรการ ของรัฐที่เข้มงวดในการตรวจสอบการไหลเวียนของทุน แรงงาน และสินค้า เพื่อป้องกันภัยจากการ ก่อการร้ายครั้งใหม่ สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นผลกระทบในทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหลังจากการเกิดขึ้น ของเหตุการณ์การก่อการร้ายตามมุมมอง “ผลกระทบใหญ่” (Big Effect) ของผู้เขียน ซึ่งในประเด็น ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างกับการก่อการร้ายและมิติทางเศรษฐกิจดังกล่าว เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจ

และต้องการจะนำมาปรับใช้ในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายการจัดการกับการก่อการร้ายของรัฐบาลปาเลสไตน์ในปัจจุบัน กับนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของปาเลสไตน์ ในระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปาเลสไตน์ ซึ่งมีประเด็นของการสร้างความมั่นใจทางด้านการมั่นคงให้แก่ประเทศหุ้นส่วนอย่างจีนเป็นสิ่งสำคัญ บนเส้นทางความร่วมมือระหว่างประเทศที่พาดผ่านประเทศปาเลสไตน์เหนือจรดใต้ ในบริบทแห่งความไม่มั่นคงที่รัฐบาลปาเลสไตน์มีความหวาดระแวงอยู่เสมอจากการก่อการร้ายของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีท่าทีต่อต้านระเบียบเศรษฐกิจดังกล่าว ก่อให้เกิดการก่อการร้ายขึ้นหลายครั้งบนเส้นทางของระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปาเลสไตน์ ซึ่งมีผลกระทบกับการไหลเวียนของทุน แรงงาน และสินค้าภายในระเบียบเศรษฐกิจ รวมถึงความเชื่อมั่นของจีนในการดำเนินปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะการลงทุนในโครงการต่าง ๆ ในระเบียบเศรษฐกิจดังกล่าว

B.M. Leiser “*Terrorism Guerrilla Warfare and International Morality*”⁵ เป็นงานชิ้นสำคัญที่นำเสนอในประเด็นของการก่อการร้ายในมิติทางสังคม โดยผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายในฐานะสิ่งที่ถูกสรรสร้างขึ้นจากสังคม จากการตีความถึงมูลเหตุที่ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้คนที่ร่วมกันก่อความรุนแรง และสร้างบรรยากาศแห่งความหวาดกลัวให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อที่จะสั่นคลอนความเชื่อมั่นของพลเรือนที่มีต่อรัฐบาลปิตุภพของเขาเหล่านั้น หรือผู้ปกครองที่กำกับดูแลเขาเหล่านั้น รวมทั้งทำลายโครงสร้างอำนาจเดิมที่เคยมั่นคงในการปกครองผู้คนในสังคมนั้น ๆ ซึ่งรูปแบบแนวทางในการก่อการร้ายดังกล่าวมักจะเป็นไปในแนวทางที่ไร้ความเป็นเหตุเป็นผล ผ่าฝืนกฎหมาย ศีลธรรม และบรรทัดฐานที่ควบคุมสังคมนั้น ๆ ด้วยการอ้างอิงถึงสภาวะยกเว้นต่าง ๆ อย่างเช่นสงครามศาสนาในนามของสงครามแห่งความศักดิ์สิทธิ์ (Holy War) ที่กลุ่มผู้ก่อการร้ายมักจะนำมาอ้างอิงเพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถจะละเมิดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านั้นได้ในช่วงเวลาดังกล่าว และมีความเชื่อมั่นว่าการก่อการร้ายของเขาเหล่านั้นที่ทำให้เกิดการเสียชีวิต และความทุกข์ทรมานของผู้บริสุทธิ์จะเป็นสิ่งที่ทำให้เขาเหล่านั้นสามารถบรรลุเป้าประสงค์ทางการเมืองได้ในที่สุด ซึ่งในประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ในประเด็นที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน ระหว่างมูลเหตุทางสังคมกับการก่อตัวขึ้นของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย รวมทั้งปรากฏการณ์ของการก่อการร้าย

⁵ B.M. Leiser, “Terrorism, Guerrilla Warfare and International Morality,” *Stanford Journal of International Studies* 12, (Spring 1977) : 39-65.

2.2 กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับมุมมองความเข้าใจ และนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน แนวทางการกำกับดูแลและการจัดการกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายทั้งภายในและระหว่างประเทศ

Ayesha Siddiq-Agha “*Pakistan’s Arms Procurement and Military Buildup, 1979–99: In Search of a Policy*”⁶ เป็นหนังสือวิเคราะห์ถึงแนวนโยบายด้านความมั่นคงของปากีสถานในช่วงปลายยุคสงครามเย็น และภายหลังยุคสงครามเย็น ที่รัฐบาลและกองทัพปากีสถานให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหารให้แก่กองทัพของตนทั้งการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ และการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เพื่อความมั่นคงของประเทศตนเองบนพื้นฐานของสภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยสู้ดีนักในฐานะรัฐขนาดกลางในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงภัยคุกคามจากมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างอินเดีย ซึ่งได้สร้างความตึงเครียดมากขึ้นในมุมมองความเข้าใจด้านความมั่นคงของปากีสถาน โดยเฉพาะในประเด็นของการแข่งขันด้านการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ และขีดความสามารถทางทหารระหว่างทั้งสองประเทศที่เข้มข้นมากขึ้นในยุคหลังสงครามเย็น หลังจากการออกไปจากสมรภูมิในอัฟกานิสถานของมหาอำนาจอย่างสหภาพโซเวียต ประกอบกับการกดดันที่มากขึ้นจากประชาคมโลกต่อบทบาทของปากีสถานที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งการกดดันดังกล่าวเปรียบเสมือนการทำลายเครื่องมือที่สำคัญทางด้านความมั่นคง และการต่อกรกับมหาอำนาจในทุกระดับของปากีสถานในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990

Owen L. Siirs “*Pakistan’s Inter-Services Intelligence Directorate: Covert Action and Internal Operations*”⁷ เป็นหนังสือเล่มสำคัญที่วิเคราะห์ถึงบทบาทขององค์กรด้านความมั่นคงที่สำคัญที่สุดของปากีสถานอย่างหน่วยข่าวกรองปากีสถาน (Inter-Services Intelligence: ISI) ว่าองค์กรดังกล่าวมีวิวัฒนาการในการจัดตั้งองค์กรเช่นไร มีแนวทางในการดำเนินการเช่นไรในการประเมินและจัดการกับภัยคุกคามของปากีสถานทั้งในและระหว่างประเทศ ในทุกระดับ ปฏิสัมพันธ์ที่มีกับกลุ่มติดอาวุธและเครือข่ายก่อการร้ายต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงความร่วมมือในฐานะหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงกับหน่วยงานด้านข่าวกรองของสหรัฐฯ ที่ดำเนินมาถึงจุดที่ความสัมพันธ์ระหว่างสององค์กรเกิดรอยร้าวในช่วงของสองทศวรรษที่ผ่านมา

⁶ Ayesha Siddiq-Agha, *Pakistan’s Arms Procurement and Military Buildup, 1979–99* (London: Palgrave Macmillan UK, 2001).

⁷ Owen L. Siirs, *Pakistan Inter-Service Intelligence Directorate: Covert Action and Internal Operations* (New York: Routledge, 2018).

นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ยังได้วิเคราะห์ถึงทั้งท่าทีและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถานที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวทางการดำเนินงานของหน่วยข่าวกรองปากีสถานอีกด้วย

Husain Haqqani “*Between Mosque and Military*”⁸ เป็นหนังสือที่วิเคราะห์ถึงจุดกำเนิดของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอิสลามนิยมต่าง ๆ ในปากีสถานกับกองทัพปากีสถานที่ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการที่จะนำพาปากีสถานไปสู่ความมั่นคง และความชัดเจนในเรื่องของการสร้างอัตลักษณ์หนึ่งของชาติปากีสถาน นอกจากนี้ยังมีการอธิบายถึงแนวทางที่กองทัพปากีสถานใช้ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสหรัฐฯ เพื่อผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของเขาเหล่านั้นทั้งภายในและระหว่างประเทศในภูมิภาค รวมทั้งการฉายภาพการพัฒนาทางการเมืองของปากีสถานท่ามกลางเงื่อนไขความมั่นคงจากความขัดแย้งที่รุนแรงภายในปากีสถานจากกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายหลากหลายชาติพันธุ์ทั้งภายในและระหว่างประเทศ ในภูมิภาคเอเชียใต้ทั้งจากประเทศเพื่อนบ้าน และพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ที่กองทัพปากีสถานต้องจัดการให้เกิดเสถียรภาพทางด้านความมั่นคงเพื่อให้ปากีสถานสามารถพัฒนาประเทศต่อไปได้อย่างราบรื่นในมิติอื่น ๆ

Hein Kiessling “*Faith, Unity, Discipline: The Inter-Service-Intelligence (ISI) of Pakistan*”⁹ เป็นหนังสือที่พูดถึงวิวัฒนาการของหน่วยข่าวกรองปากีสถานหลังจากการก่อตั้งประเทศอุปสรรคในการพัฒนาองค์กรของเขาเหล่านั้น และบทบาทที่สำคัญยิ่งขององค์กรนี้ในช่วงสงครามโซเวียต – อัฟกานิสถาน ปี 1979 ที่เขาเหล่านั้นทำงานร่วมกับหน่วยข่าวกรองกลางสหรัฐฯ ในการสนับสนุนกลุ่มนักรบมูญาฮิดีนในการต่อต้านกองทัพของโซเวียตด้วยยุทธศาสตร์ในการต่อสู้แบบสงครามนอกแบบหรือสงครามกองโจร ที่เขาเหล่านั้นใช้ในการต่อกรกับกองทัพอินเดียในสมรภูมิแคชเมียร์เช่นกัน และเป็นยุทธศาสตร์ที่ได้รับความนิยมสูงในหมู่เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายทั่วโลกจวบจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ยังได้วิเคราะห์ถึงบทบาทของหน่วยข่าวกรองปากีสถานที่มีอิทธิพลทั่วภูมิภาคเอเชียใต้ และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคตะวันออกกลาง รวมถึงเอเชียกลางบางประเทศ ในการที่เขาเหล่านั้นให้การสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงของปากีสถาน รวมทั้งข้อมูลเชิงลึกต่าง ๆ เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางด้านความมั่นคงภายในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับหน่วยข่าวกรองปากีสถาน

⁸ Husain Haqqani, *Pakistan: Between Mosque and Military* (Gurgaon, Haryana: Viking, 2016).

⁹ Hein Günter Kiessling, *Faith, Unity, Discipline: The Inter-Service-Intelligence (ISI) of Pakistan* (London: Hurst & Company, 2016).

2.3 กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับลัทธิความเชื่อทางศาสนา และอุดมการณ์ชาตินิยมทางศาสนาที่กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายนำมาใช้สนับสนุนแนวทางในการเคลื่อนไหว

Sayyid Qutb “*Milestones*”¹⁰ เป็นงานชิ้นคลาสสิกที่ทั้งกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย รวมถึงกลุ่มผู้ต่อต้านการก่อการร้ายนำมาศึกษาวิเคราะห์และตีความ เพื่อการค้นหารูปแบบแนวทางที่มีความเหมาะสมในการปรับใช้ ทั้งในการขับเคลื่อนขบวนการต่าง ๆ ของกลุ่มติดอาวุธ หรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายให้มีความเชื่อมโยงกับหลักคำสอนทางศาสนาในคัมภีร์อัล-กุรอาน ที่เขาเหล่านั้นนำไปตีความเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการขับเคลื่อนขบวนการของเขาเหล่านั้น หรือในอีกทิศทางหนึ่งก็คือการศึกษางานดังกล่าวเพื่อทำความเข้าใจต่อแนวความคิดต่าง ๆ ที่ถูกตีความออกมาโดยกลุ่มติดอาวุธหรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย และนำไปปรับใช้ในการจัดทำแนวนโยบายในการแก้ไขปัญหา สร้างการตระหนักรู้ในสิ่งที่ถูกต้องให้แก่คนในสังคม ให้เข้าใจถึงบริบทในสิ่งที่หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอถึงความชอบธรรมในการต่อสู้เพื่อปกป้องตนเองของเหล่าหมู่ชนผู้ศรัทธาในอดีต เพื่อป้องกันการเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของผู้คนในสังคมปัจจุบันว่าการก่อการร้ายหรือการต่อสู้ด้วยวิธีการใช้ความรุนแรงนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมตามหลักการศาสนา นำไปสู่การสลายความเชื่อความเลื่อมใสของกลุ่มผู้คนที่ให้การสวามิภักดิ์และสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธหรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในสังคมต่าง ๆ ได้ในที่สุด

Mark Juergensmeyer “*The Worldwide Rise of Religious Nationalism*”¹¹ เป็นงานเกี่ยวข้องกับแนวคิดชาตินิยมทางศาสนา (Religious Nationalism) ซึ่งมักจะเป็นสิ่งที่คอยขับเคลื่อนขบวนการทางการเมือง กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้อุดมการณ์ในการขับเคลื่อนขบวนการของเขาเหล่านั้นในมิติทางชาตินิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นั้นมีความชอบธรรมมากขึ้น จากการผสมผสานเป้าหมายในการปฏิบัติการของเขาเหล่านั้นในทางชาตินิยมเข้ากับความเชื่อทางศาสนาที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อสร้างการหลอมรวมอุดมการณ์ทางศาสนา และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่เขาเหล่านั้นมีส่วนร่วมในพื้นที่เข้าด้วยกัน รวมถึงการนำสัญลักษณ์แห่งการต่อสู้ทางศาสนาในอดีตมาอ้างอิง เพื่อให้ปฏิบัติการของการก่อการร้าย หรือความรุนแรงต่าง ๆ ถูกชำระล้างด้วยความชอบธรรมทางศาสนาในการต่อสู้กับศัตรูแห่งความชั่วร้ายต่าง ๆ ที่เขาเหล่านั้นกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองแนวทางการต่อสู้ในทางการเมืองของเขาเหล่านั้น และการอ้างอิงถึงสันติภาพภายหลัง

¹⁰ Sayyid Qutb, *Milestones: (Revised Translation)* (Indianapolis: American Trust Publications, 1993).

¹¹ Mark Juergensmeyer, “The Worldwide Rise of Religious Nationalism,” *Journal of International Affairs* 50, 1, (1996) : 1-20.

การก่อการร้าย หรือการใช้ความรุนแรงในการทำลายล้างศัตรูทางการเมืองของเขาเหล่านั้น เพื่อความมุ่งหวังในการสถาปนารัฐในอุดมคติของเขาเหล่านั้น ซึ่งมักจะมีชีวิตขัดแย้งในตัวเอง เช่น สังคมประชาธิปไตยกับข้อจำกัดในทางเลือกที่ถูกควบคุมโดยศาสนาภายใต้การตีความของเขาเหล่านั้น

Charles Kimball “*When religion becomes evil*”¹² เป็นหนังสือที่อธิบายถึงสาเหตุ ความเกี่ยวพัน และวิวัฒนาการของศาสนากับการก่อการร้าย สำหรับนำมาใช้ในการวิเคราะห์ หาสาเหตุเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเกิดขึ้น และการขยายตัวของกลุ่มขบวนการก่อการร้าย ที่ใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการสนับสนุน และเผยแพร่อุดมการณ์ของเขาเหล่านั้น จากสัญญาณของความถดถอยและความเสื่อมเสียทางศาสนาในสังคมที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ดังกล่าว 5 สัญญาณ คือ การอ้างอิงความจริงเบ็ดเสร็จของผู้นำกลุ่มผู้ก่อการร้าย การหลงเชื่ออย่างมกมายของสมาชิก การสถาปนาอุดมการณ์เป้าหมายในเชิงอุดมคติ การอ้างอิงถึงจุดสิ้นสุดของทุกความเป็นธรรม และการประกาศสงครามศาสนาต่อผู้ที่เห็นต่าง

Jessica Stern “*Terror in the Name of God: Why Religious Militants Kill*”¹³ งานชิ้นนี้เป็นงานที่น่าสนใจเกี่ยวกับวิธีการศึกษาที่ผู้เขียนใช้แนวทางในการสนทนาพูดคุยกับผู้ก่อการร้ายเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็น ปัจจัยและปัญหาที่นำไปสู่การก่อการร้ายในมุมมองของปัจเจกบุคคล สาเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้เขาเหล่านั้นเข้าร่วมองค์กรที่อ้างอิงถึงการก่อการในรูปแบบของสงครามทางศาสนา สิ่งที่ทำให้เขาเหล่านั้นคงอยู่ในองค์กรเหล่านั้น รวมถึงสิ่งที่ทำให้เขาเหล่านั้นเสี่ยงชีวิตเพื่อเป้าหมายที่เขาเหล่านั้นคิดว่ามันจะส่งผลดีกับส่วนรวม นอกจากนี้ผู้เขียนยังอธิบายถึงโครงสร้างองค์กรของกลุ่มผู้ก่อการร้าย ผู้นำที่มีอุดมการณ์อันแรงกล้าสามารถใช้ความเคร่งครัดในทางศีลธรรมและศาสนาที่ถูกตีความใหม่มาขับเคลื่อนองค์กรของเขาได้อย่างชาญฉลาดในการสร้างความชอบธรรมให้กับองค์กรและแรงจูงใจสำหรับผู้ที่จะมาเข้าร่วมในการขับเคลื่อนองค์กรด้วยวิธีการก่อการร้าย พร้อมทั้งเปลี่ยนความท้าทายจากโลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นสิ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนองค์กรของเขาเหล่านั้นให้อยู่รอด และเพิ่มพูนอิทธิพลบทบาทในการต่อรองกับผู้แสดงบทบาทต่าง ๆ โดยเฉพาะรัฐที่มีความสมมาตรทางอำนาจกับเขาเหล่านั้นในระบบระหว่างประเทศต่อไป ซึ่งผู้เขียนค้นพบว่าไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้ายหัวรุนแรงในดินแดนของปากีสถาน หรือผู้ก่อการร้ายหัวรุนแรงในสหรัฐฯ ต่างมีจุดยืนที่คล้ายคลึงกันในการที่จะ

¹² Charles Kimball, *When religion becomes evil* (New York: HarperCollins, 2008).

¹³ Jessica Stern, *Terror in the Name of God: Why Religious Militants Kill* (New York: HarperCollins, 2009).

เปลี่ยนแปลงโลกใบนี้ให้เป็นไปตามอุดมการณ์เกี่ยวกับโลกที่ควรเป็นในมุมมองของเขาเหล่านั้น ด้วยวิธีการก่อการร้าย

2.4 กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับจุดกำเนิด วิวัฒนาการ และความเคลื่อนไหวของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายสากลที่ปฏิบัติการอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้

Ahmed Rashid “*Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia*”¹⁴ เป็นงานที่อธิบายถึงจุดกำเนิดของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน พัฒนาการ และวาระที่ซ่อนเร้นจากการก่อการของเขาเหล่านั้น การปกครองของเขาเหล่านั้นเหนือดินแดนอัฟกานิสถานทั้งประเทศในช่วงปี 1996-2001 และบทบาทของเขาเหล่านั้นหลังจากการเข้ามารุกรานของกองทัพสหรัฐฯ รวมถึงแรงบันดาลใจที่เขาเหล่านั้นได้สร้างขึ้นให้กับเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายอื่น ๆ ทั่วโลก ผู้เขียนได้นำโลกที่มีดমনของกลุ่มฏอลิบัน มาเป็นประเด็นสำคัญในหนังสือและเปิดเผยมันออกมาอย่างมากมายในหนังสือเล่มนี้ จากประสบการณ์ตรงของผู้เขียนในฐานะผู้สื่อข่าวที่ปฏิบัติการในช่วงสงครามกลางเมืองในอัฟกานิสถานหลังจากการเริ่มถอนกำลังออกไปของกองทัพโซเวียต รวมถึงเป็นระยะเวลาที่ยาวนานถึงยี่สิบปีที่เขาได้เดินทาง และใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มฏอลิบัน รวมถึงการสัมภาษณ์เขาเหล่านั้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้อธิบายถึงอิทธิพลและอำนาจของกลุ่มฏอลิบันที่แผ่ขยายและเติบโตในช่วงที่เขาเหล่านั้นเรืองอำนาจ ซึ่งได้สร้างความหวาดระแวงและความรู้สึกไม่มั่นคงอย่างรุนแรงให้กับ รัสเซีย อิหร่าน และ ปากีสถาน เป็นต้น ทำให้ประเทศเหล่านั้นจำต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินนโยบายทางด้านความมั่นคงเพื่อรับมือกับเขาเหล่านั้น

Daniel Byman. “*Al Qaeda, the Islamic State, and the Global Jihadist Movement: What Everyone Needs to Know*”¹⁵ เป็นหนังสือเล่มสำคัญที่มีข้อมูลที่ครอบคลุมและทันสมัย เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของกลุ่มก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ตั้งแต่ยุคนักบวชฮิดินผู้ต่อต้านกองทัพโซเวียต ความเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์ของเขาเหล่านั้นที่เกิดขึ้นหลังจากสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน การรวมกลุ่มของอัล-กออิดะฮ์ การปฏิบัติการ ความเสื่อมสลาย และการจากไปของอุซามะฮ์ บินลาดีน รวมถึงการกลับมาที่น่าทึ่งของเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายที่แพร่หลายออกไปในทุกมุมโลก หลังจากการเกิดขึ้นของกลุ่มก่อการร้ายที่มีแนวทางในการรับมือ

¹⁴ Ahmed Rashid, *Taliban: Militant Islam, Oil, and Fundamentalism in Central Asia* (New Haven: Yale University Press, 2010).

¹⁵ Daniel Byman, *Al Qaeda, the Islamic State, and the Global Jihadist Movement: What Everyone Needs to Know* (New York: Oxford University Press, 2020).

กับกระแสนโยบายและการปรับใช้เทคโนโลยีอย่างเท่าทันโดยกลุ่มดาอิช พร้อมทั้งให้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีรับมือและจัดการกับเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ ที่ยังคงการปฏิบัติการอยู่ในทุกมุมโลก

V. S. Subrahmanian, Aaron Mannes, Amy Sliva, Jana Shakarian and John P. Dickerson “*Computational Analysis of Terrorist Groups: Lashkar-e-Taiba: Lashkar-e-Taiba*”¹⁶ หนังสือเล่มนี้เป็นงานที่อธิบายถึงความเป็นมาของกลุ่มลัทธิก่อการร้ายยิบะฮ์พร้อมทั้งใช้แนวทางในการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ที่ใช้ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลมากถึง 20 ปี เกี่ยวกับการก่อการร้ายในหลาย ๆ เหตุการณ์ของกลุ่มก่อการร้ายดังกล่าวในภูมิภาคเอเชียใต้ที่ผู้เขียนได้ประมวลผลออกมาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ในเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติการของกลุ่มก่อการร้ายดังกล่าว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ารูปแบบแนวทางการปฏิบัติการ ความเสียหาย และความถี่ในการปฏิบัติการของกลุ่มลัทธิก่อการร้ายยิบะฮ์นั้น อาจจะเป็นภัยคุกคามที่ใหญ่หลวงต่อโลกใบนี้มากกว่ากลุ่มก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ที่รัฐบาลสหรัฐฯ หวาดระแวงและเจาะจงในการประกาศสงครามด้วย นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ยังถือเป็นรูปแบบของการบูรณาการองค์ความรู้ข้ามสาขาวิชา ระหว่างสาขาวิชารัฐศาสตร์ และวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ในการใช้ศาสตร์ขั้นสูงในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ เพื่อเข้าใจถึงสาเหตุของการก่อการ ความน่าจะเป็นของการก่อการ รวมถึงการวิเคราะห์เชิงสถิติออกมาเป็นรูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการประเมินสถานการณ์ การรับมือ และจัดการกับกลุ่มก่อการร้ายดังกล่าว

2.5 กลุ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ความเชื่อมโยงของรัฐบาลปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ บทบาทของปากีสถานในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (War on Terror) และความเชื่อมโยงกับหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงใหม่อย่างจีนและรัสเซียในปัจจุบัน ภายใต้ยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

มานอญ์ อารีย์ “*โดนัลด์ ทรัมป์ กับโลกมุสลิม: จากนโยบายสู่การปฏิบัติและผลลัพธ์*”¹⁷ เป็นหนังสือที่มีความทันต่อเหตุการณ์ภายหลังจากที่ประธานาธิบดีคนที่ 45 ของสหรัฐฯ ได้เข้าสู่อำนาจทางการเมืองในปี 2017 ซึ่งส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในการเมืองสหรัฐฯ และการเมืองระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในปฏิสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ

¹⁶ V. S. Subrahmanian, *Computational Analysis of Terrorist Groups: Lashkar-E-Taiba* (New York: Springer, 2014).

¹⁷ มานอญ์ อารีย์, *โดนัลด์ ทรัมป์ กับโลกมุสลิม: จากนโยบายสู่การปฏิบัติและผลลัพธ์* (สมุทรสาคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, 2018).

กับโลกมุสลิม จากนโยบายที่มีความแข็งแกร่งของเขาในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ จากมุมมองของผู้คนที่สนับสนุน และใช้ประโยชน์จากกระแสโรเคเกลียดกลัวอิสลาม ในการสร้างความนิยมทางการเมืองให้กับตัวเขาในสังคมอเมริกันเพื่อเป้าประสงค์ทางการเมือง รวมถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนโยบายต่างประเทศสหรัฐฯ ต่อโลกมุสลิม จากท่าทีที่แข็งแกร่งของเขา ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศบนพื้นฐานของลัทธิชาตินิยม และนโยบายปกป้องกันการค้า (Protectionism) ซึ่งส่งผลต่อยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ กับโลกมุสลิม และการลดบทบาทด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ลงในภูมิภาคตะวันออกกลาง และเอเชียใต้ ที่ได้นำไปสู่การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของกลุ่มติดอาวุธภูฏอลิบันอย่างรวดเร็วในอัฟกานิสถาน ภายหลังการประกาศถอนทหารของกองทัพสหรัฐฯ รวมถึงท่าทีที่ถอยห่างของสหรัฐฯ ในความสัมพันธ์กับรัฐบาลปากีสถาน ที่ได้นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากขึ้นระหว่างหุ้นส่วนด้านเศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่างจีนและปากีสถาน หนังสือเล่มนี้มีความสำคัญเพื่อให้ผู้วิจัยได้นำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ถึงความเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจนอกภูมิภาคอย่างสหรัฐฯ กับปากีสถานที่ลดระดับลง รวมถึงท่าทีและนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถานที่มีการบูรณาการ กับความร่วมมือในระเบียงเศรษฐกิจกับจีนที่มีความเข้มข้นมากขึ้น

Jason Miklian “*Illicit Trading in Nepal: Fueling South Asian Terrorism*”¹⁸ เป็นงานวิชาการที่วิเคราะห์ถึงบทบาทของหน่วยข่าวกรองปากีสถานที่เข้าไปกอบโกยประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการลักลอบค้าสินค้า การเก็บเกี่ยวผลกำไรจากการแลกเปลี่ยนเงินตรา และการฟอกเงินผ่านระบบฮาวาลา (Hawala System) ที่สะดวกรวดเร็ว และเป็นความลับ ในตลาดมืดทางตอนใต้ (Terai Region) ของเนปาลที่อยู่ในสถานะสุญญากาศทางการเมือง ไม่มีการควบคุมบังคับใช้กฎหมายทางการเงินและการค้าที่มีประสิทธิภาพจากรัฐบาลกลางในพื้นที่ดังกล่าว ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นแหล่งผลิตเงินทุนที่สำคัญแห่งหนึ่งของหน่วยข่าวกรองปากีสถานเพื่อใช้ในการสนับสนุนกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของภูมิภาคเอเชียใต้โดยเฉพาะกลุ่มลัทธิญายิบะฮ์ (Lashkar-e-Taiba) ที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ และอินเดีย รวมถึงพื้นที่ดังกล่าวยังกลายเป็นพื้นที่ต้องสงสัยของหน่วยข่าวกรองอินเดีย (India’s Research and Analysis Wing: RAW) ที่เห็นว่าหน่วยข่าวกรองปากีสถานอาจใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่กบดาน (safe haven) ให้แก่กลุ่มลัทธิญายิบะฮ์ ก่อนที่จะเข้าไปก่อการร้ายในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์และอินเดีย

¹⁸ Jason Miklian, *Illicit Trading in Nepal: Fueling South Asian Terrorism* (Oslo: PRIO, 2009)

William J. Topich “*Pakistan: The Taliban, Al Qaeda, and the Rise of Terrorism*”¹⁹ เป็นหนังสือที่วิเคราะห์ถึงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและประเด็นทางด้านความมั่นคงของปากีสถาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในระดับโลกโดยเฉพาะในประเด็นของการก่อการร้าย เพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับปรากฏการณ์การก่อการร้าย การปฏิบัติการของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย และบทบาทของรัฐบาลปากีสถานในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงของการก่อการร้าย ทั้งในทิศทางของปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้อง และการกำจัดปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศ รวมทั้งความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ ที่ส่งผลต่อแนวนโยบายของรัฐบาลปากีสถานในการจัดการกับก่อการร้ายซึ่งมีความเป็นพลวัตแตกต่างกันไปตามบริบททางการเมืองระดับภูมิภาค และระดับโลกในแต่ละยุคสมัย

Rajshree Jetly “*Pakistan in Regional and Global Politics*”²⁰ เป็นหนังสือที่วิเคราะห์ถึงบทบาทของปากีสถานในฐานะจุดศูนย์กลางของแนวปะทะด้านการก่อการร้ายในระดับภูมิภาค และความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ด้านการก่อการร้ายในระดับโลก อย่างไรก็ตามในบางช่วงเวลาของประวัติศาสตร์เราจะพบเห็นถึงความพยายามของปากีสถานที่ต้องการจะนำเสนออัตลักษณ์รูปแบบของรัฐอิสลามสมัยใหม่ที่สามารถปรับเปลี่ยนท่าทีและการดำเนินนโยบายต่างประเทศให้เหมาะสมสอดคล้องกับระเบียบโลกที่ถูกควบคุมโดยชาตินิยมอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะในช่วงเวลาของสงครามในอัฟกานิสถานภายหลังเหตุการณ์ 9/11 ที่กระแสรอบโลกด้านความมั่นคงในช่วงเวลาดังกล่าวเต็มไปด้วยประเด็นของการต่อต้านการก่อการร้ายในทุกภูมิภาคของโลก ซึ่งปากีสถานภายใต้การนำของ เฮอร์เวซ มุซาร์รอฟ ก็ได้ประกาศเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่สหรัฐฯ นั้นเป็นผู้นำทัพในการขับเคลื่อนการต่อสู้ และการกำจัดเครือข่ายของกลุ่มผู้ก่อการร้ายทั่วโลก ซึ่งแน่นอนกลุ่มก่อการร้ายจำนวนมากในภูมิภาคเอเชียใต้และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคตะวันออกกลางย่อมมีความเกี่ยวข้องกับรัฐบาลปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองปากีสถานทำให้ท่าทีและการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นเป็นที่จับตามองของหลายฝ่าย อย่างไรก็ตามจากท่าทีของรัฐบาลปากีสถานที่เปลี่ยนไปในช่วงเวลาดังกล่าวในการกวาดล้างกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในประเทศ และระหว่างประเทศดังเช่นกลุ่มลัทธิรีฎอยียะฮ์ที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ช่อพิพาทแคชเมียร์ และอินเดีย ได้สร้างผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศ

¹⁹ William J. Topich, *Pakistan: The Taliban, Al Qaeda, and the Rise of Terrorism* (Santa Barbara, California ; Denver, Colorado Praeger, 2018).

²⁰ Rajshree Jetly, *Pakistan in Regional and Global Politics* (Routledge: India, 2018).

ในภูมิภาคโดยเฉพาะความสัมพันธ์กับประเทศคู่พิพาทอย่างอินเดียที่มีการพ้องปรนกันมากขึ้น รวมถึงการรื้อฟื้นและกระชับความสัมพันธ์ทางการค้าและความมั่นคงกับกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง

Siegfried O. Wolf “Pakistan and State-Sponsored Terrorism in South Asia”²¹

เป็นงานที่วิเคราะห์ถึงบทบาทของรัฐบาลปากีสถานในฐานะประเทศที่ให้การสนับสนุนต่อเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย (State-sponsored terrorism) เพื่อเข้าใจถึงสาเหตุของปรากฏการณ์ดังกล่าวทั้งจากความบกพร่องในการบริหารจัดการประเด็นด้านความมั่นคงของรัฐบาล ความห่างเหินในความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนและหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐ รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียใต้จากการที่รัฐบาลปากีสถานใช้การก่อการร้ายเป็นเครื่องมือทางนโยบาย (Instrument of state policy) เพื่อเข้าไปทำลายความเข้มแข็งของประเทศที่เขาเหล่านั้นมองว่าเป็นภัยคุกคามจากข้างใน เช่น ประเทศอินเดียที่ปากีสถานได้ให้การสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนและการก่อการร้ายที่ปฏิบัติการอยู่ทั่วทั้งประเทศอินเดียรวมทั้งในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ ประกอบกับยุทธศาสตร์ในการโอบล้อมอินเดียด้วยแหล่งกบดาน และแหล่งผลิตเงินทุนในประเทศต่าง ๆ ที่รายล้อมอินเดีย เช่น เนปาล บังกลาเทศ และศรีลังกา เพื่อสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่จะเข้าไปปฏิบัติการในอินเดีย เช่นเดียวกันกับภายในประเทศอัฟกานิสถานที่หน่วยข่าวกรองปากีสถานได้ให้การสนับสนุนกลุ่มฏอลิบาน สาขาอัฟกานิสถานในการเข้าไปก่อการร้ายในพื้นที่เพื่อสั่นคลอนอำนาจของรัฐบาลกลางอัฟกานิสถาน และยับยั้งโอกาสในการเกิดขึ้นของสันติภาพที่ยั่งยืนในประเทศ รวมทั้งให้การสนับสนุนกลุ่มฏอลิบาน ในการต่อสู้กับกลุ่มก่อการร้ายอื่น ๆ เช่น อัล-กออิดะฮ์ และดาอิชในปัจจุบัน ตามแบบแผนยุทธศาสตร์การแบ่งแยกแล้วปกครองเพื่อไม่ให้เกิดความเป็นเอกภาพขึ้นในหมู่เครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายซึ่งอาจจะกลับกลายมาเป็นภัยคุกคามต่อรัฐบาลปากีสถานเสียเองในอนาคต อย่างไรก็ตามรัฐบาลอัฟกานิสถานถือเป็นภัยคุกคามในสายตาของรัฐบาลปากีสถานเนื่องจากเขาเหล่านั้นมองว่าความไม่สงบที่เกิดขึ้นในรัฐบาลโลจีสถานและรัฐไคเบอร์ปัคตูนควา ของปากีสถานนั้นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการที่รัฐบาลอัฟกานิสถานให้การสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ดังกล่าวที่มีวาระความมุ่งหวังในการปลดแอกแบ่งแยกดินแดนจากการปกครองของรัฐบาลกลางปากีสถาน ทั้งหมดนี้ถือเป็นบทบาทของรัฐบาลปากีสถานในฐานะผู้ที่ให้การสนับสนุนกลุ่มผู้ก่อการร้าย เพื่อบรรลุเป้าหมายด้านความมั่นคง และการขยายอิทธิพลและอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ ส่วนแรงกดดันจากระเบียบโลกที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐฯ ก็ส่งผลเพียงการกำจัดปราบปรามกลุ่ม

²¹ Siegfried O. Wolf, “Pakistan and State-Sponsored Terrorism in South Asia” in *TERRORISM REVISITED: Islamism, Political Violence and State-Sponsorship*, (SPRINGER INTERNATIONAL PU, 2018), 109-155.

ผู้ก่อการร้ายภายในประเทศที่รัฐบาลปากีสถานมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงในอำนาจของตนเท่านั้น

Vasja Badalič “*The War Against Civilians: Victims of the War on Terror in Afghanistan and Pakistan*”²² เป็นหนังสือที่นำเสนอการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างปากีสถานและสหรัฐฯ ในยุทธศาสตร์ระดับโลกอย่างสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (War on Terror) ที่ได้สร้างผลกระทบอย่างมหาศาลให้กับพลเรือนในพื้นที่ของปากีสถานและอัฟกานิสถาน จากตัวเลขการเสียชีวิตของผู้คนมากกว่า 200,000 คนในช่วงเวลาของสงครามในอัฟกานิสถานภายหลังเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งผู้เขียนได้ลงไปในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อเก็บรวบรวมสะสมชุดข้อมูลขนาดใหญ่ จากพลเรือน นักสิทธิมนุษยชน และสมาชิกกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ เพื่อการพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างมหาศาลจากยุทธศาสตร์ระดับโลกในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้พิจารณาถึงแนวทางของการปฏิบัติการต่าง ๆ ของหน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ที่ได้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของพลเรือนในพื้นที่ผู้กลายเป็นเหยื่อของยุทธศาสตร์ระดับโลกดังกล่าวจากการใช้อำนาจในทางที่ผิดของเจ้าหน้าที่หน่วยงานด้านความมั่นคง เช่น การควบคุมตัวโดยพลการ การสังหารผู้ต้องสงสัยโดยไร้การไต่สวน และการบังคับให้สูญหาย เป็นต้น รวมถึงการวิเคราะห์รูปแบบแนวทางของการตอบโต้ต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์ระดับโลกดังกล่าวโดยกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่

Raj Vermaa “*China’s new security concept: India, terrorism, China’s geostrategic interests and domestic stability in Pakistan*”²³ เป็นงานวิชาการที่วิเคราะห์ถึงบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างจีนและปากีสถานในฐานะหุ้นส่วนทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ซึ่งเป็นผลพวงมาจากความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ภายใต้ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระดับโลกหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative) ซึ่งจากปฏิสัมพันธ์ทางด้านความร่วมมือระหว่างประเทศดังกล่าวนี้ได้อาศัยกรอบความเข้าใจทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียใต้ในรูปแบบใหม่ให้กับจีนในฐานะประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาค ที่ต้องการขยายอิทธิพลและอำนาจของตนเข้ามาในภูมิภาคเอเชียใต้ เพื่อการกอบโกยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางด้านพลังงาน และการถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาคดังกล่าวกับอินเดีย อย่างไรก็ตาม

²² Vasja Adalic, *The War Against Civilian: Victims of the “War on Terror” in Afghanistan and Pakistan* (CHAM: PALGRAVE MACMILLAN, 2020).

²³ Raj Verma, “China’s new security concept: India, terrorism, China’s geostrategic interests and domestic stability in Pakistan,” *The Pacific Review* 33, no. 6 (2020) : 991-1021.

จากปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายมากมายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของระเบียงเศรษฐกิจดังกล่าว จากความไม่พอใจของกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ต่อโครงการระเบียงเศรษฐกิจดังกล่าวได้ทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์การก่อการร้ายของจีนนั้นเปลี่ยนไป เห็นได้ชัดจากการที่จีนยับยั้งการขึ้นทะเบียน มัสอูด อัซฮาร์ (Masood Azhar) หัวหน้ากลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัด (Jaish-e-Muhammad: JeM/Jaish) ในฐานะหัวหน้ากลุ่มผู้ก่อการร้ายในมติของที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1267 เพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของโครงการต่าง ๆ ในระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน และความหวาดระแวงต่อความไร้เสถียรภาพที่อาจเกิดขึ้นในปากีสถาน เนื่องจาก มัสอูด อัซฮาร์ ถือเป็นผู้มีอิทธิพลต่อเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายหลากหลายกลุ่มในภูมิภาคเอเชียใต้และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคตะวันออกกลาง รวมทั้งจีนยังอาจมองไปถึงโอกาสในการใช้ประโยชน์เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในแนวทางที่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงของจีนในภูมิภาคเอเชียใต้อีกด้วย

Muhammad Owais “Pakistan-Russia Relations: Economic and Political Dimensions”²⁴ เป็นงานวิชาการที่วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถานและมหาอำนาจระดับโลกอย่างรัสเซียในมิติทางด้านการเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งผู้เขียนได้ฉายภาพให้เราได้เห็นถึงความร่วมมือของทั้งสองประเทศที่เป็นไปในทิศทางที่ก้าวหน้าเคลื่อนตัวออกจากประเด็นที่ทั้งสองประเทศเคยพิพาทกันในสมรภูมิสงครามโซเวียต – อัฟกานิสถาน ระหว่างปี 1979-1989 ได้เป็นอย่างดี หลังจากการเยือนกรุงมอสโกเมื่อปี 2001 ของมะห์มูด อะห์เหม็ด (Mahmud Ahmed) ผู้บัญชาการหน่วยข่าวกรองของปากีสถานในสมัยของประธานาธิบดีเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ที่นำมาซึ่งข้อตกลงในการจัดซื้อเฮลิคอปเตอร์ MI-17 ของกองทัพรัสเซีย และการจัดตั้งคณะทำงานร่วมเพื่อเสถียรภาพเชิงยุทธศาสตร์ของทั้งสองประเทศในปีต่อมาเพื่อพิจารณาแลกเปลี่ยนข้อมูลกันถึงประเด็นของภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงและเสถียรภาพในภูมิภาคของทั้งสองประเทศ รวมถึงเกิดการริเริ่มความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศผ่านเวที Pakistan-Russia Business Council เพื่อการปรึกษาแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านการค้าการลงทุนระหว่างกลุ่มนักธุรกิจชั้นนำของทั้งสองประเทศซึ่งส่งผลให้ตัวเลขทางด้านการค้าและการลงทุนของทั้งสองประเทศนั้นเติบโตอย่างก้าวกระโดดภายหลังจากการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ นอกจากนี้ภายหลังการเยือนมอสโกของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ในปี 2003 ทั้งสองประเทศได้มีการลงนามในข้อตกลงการยกระดับความสัมพันธ์ทางด้านการทูตและวัฒนธรรม และการลดอุปสรรคในการข้ามแดนระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศลง และในเวลาต่อมาทั้งสองประเทศยังได้จัดตั้งคณะทำงานร่วมกัน

²⁴ Muhammad Owais, “Pakistan-Russia Relations: Economic and Political Dimensions,” *Pakistan Horizon* 60, no. 2 (2007) : 125-139.

ในประเด็นของการต่อต้านการก่อการร้ายในปี 2006 เพื่อการพิจารณาร่วมกันเกี่ยวกับภัยคุกคามด้านการก่อการร้าย และมาตรการในการรับมือกับการขยายตัวของกลุ่มลัทธิหัวรุนแรงและกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ จากงานชิ้นนี้เราจึงสามารถพิจารณาได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถานและรัสเซียนั้นเป็นไปในทิศทางที่สดใสไร้ซึ่งความบาดหมางในอดีตและเป็นที่น่าจับตามองในมิติของสามเหลี่ยมแห่งอำนาจใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ระหว่างปากีสถาน จีน และรัสเซีย ที่มีความร่วมมือกันอย่างแน่นแฟ้นโดยเฉพาะในความร่วมมือพหุภาคีระหว่างประเทศทั้งในยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง และ องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization: SCO) ซึ่งความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นอาจจะเป็นไปเพื่อความพยายามในการโอบล้อมและถ่วงดุลอิทธิพลและอำนาจของมหาอำนาจในระดับโลกอย่างสหรัฐฯ มหาอำนาจในระดับภูมิภาคอย่างอินเดีย และประเทศพันธมิตรต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ เอเชียกลาง และภูมิภาคตะวันออกกลาง

จากการทบทวนวรรณกรรมกลุ่มต่าง ๆ ข้างต้น เราจะเห็นได้ว่ายังไม่มีวรรณกรรมชิ้นใดที่สามารถวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์การก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียใต้ได้อย่างครอบคลุมและเชื่อมโยงในทุกกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้ในบทที่ 1 ทั้งในมิติทางด้านการเมืองภายใน และการเมืองระหว่างประเทศในทุกระดับ ผ่านกรอบการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินและจัดการภัยคุกคามของรัฐปากีสถาน หรือการวิเคราะห์ถึงโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อแนวโน้มนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน รวมถึงวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมและสถาบันทางการเมืองที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นของการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน (Contentious Politics) ที่เกิดจากหลายแกนของประเด็นปัญหาในสังคมที่มีความเชื่อมโยงกันในแง่มุมของอัตลักษณ์ทางสังคม ซึ่งมักจะก่อให้เกิดประเด็นของการให้ค่าและการกำกับดูแลกลุ่มผู้คนที่แตกต่างโดยเฉพาะระหว่างกลุ่มคนต่างชาติพันธุ์ และถือเป็นสาเหตุสำคัญของปรากฏการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียใต้

บทที่ 3

ภูมิหลังของปรากฏการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในปากีสถาน

ในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษาถึงภูมิหลังของการเมืองปากีสถาน ข้อมูลเชิงลึก และประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ จากหลายสาเหตุ ปัจจัย และประเด็นปัญหา ที่นำไปสู่พลวัตของบทบาทและการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของรัฐบาลปากีสถาน เพื่อที่จะจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าวตามบริบทจำเพาะของสถานการณ์ รวมถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับตัวแสดงต่าง ๆ ภายนอกประเทศอันเป็นผลมาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ เพื่อมุ่งปูพื้นฐานองค์ความรู้ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1. เพื่อศึกษานโยบายความมั่นคงและบทบาทของปากีสถานในความสัมพันธ์กับกลุ่มติดอาวุธในยุคสงครามเย็น หลังสงครามเย็น และหลังเหตุการณ์ 9/11 อันจะเป็นองค์ความรู้ที่จะนำไปประกอบการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้ออื่น ๆ รวมทั้งการตอบคำถามการวิจัยทั้งหมดในบทต่อ ๆ ไป โดยในบทนี้จะมีการนำเสนอหัวข้อต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ 3.1 ปากีสถานในอุดมคติของจินนาห์ที่เสื่อมสลายกับการก่อตัวขึ้นของความแตกแยกและความรุนแรงในปากีสถาน 3.2 สุนญาคาสทางการเมือง และการเข้าสู่อำนาจของผู้นำเผด็จการทหารในปากีสถาน การใช้อำนาจเบ็ดเสร็จที่ส่งผลต่อการก่อตัวขึ้นของกลุ่มผู้ติดอาวุธและกลุ่มผู้ก่อการร้าย 3.3 ซุลฟีซีอร อาลี บุตโต ผู้นำพลเรือนผู้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองผู้ถูกกำจัด 3.4 ผู้นำอำนาจนิยมในยุคสงครามเย็นผู้สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นในสังคมปากีสถาน 3.5 สงครามโซเวียต-อัฟกานิสถานในยุคสงครามเย็น และสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน ผลพวงของการอุบัติขึ้นของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียใต้ 3.6 รัฐบาลพลเรือนผู้ที่ต้องเผชิญหน้ากับอำนาจอหิยาดียุคชุนนาน ความขัดแย้งทางการเมือง และสังคมที่ฝักใฝ่รักในปากีสถาน 3.7 กลุ่มติดอาวุธและเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่สำคัญในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้

3.1 ปากีสถานในอุดมคติของจินนาห์ที่เสื่อมสลายกับการก่อตัวขึ้นของความแตกแยก และความรุนแรงในปากีสถาน

ปากีสถานได้รับเอกราชจากอังกฤษและสถาปนาขึ้นเป็นรัฐ-ชาติในวันที่ 14 สิงหาคม ปี 1947 หลังจากที่ยุทธนาการของสันนิบาตมุสลิมแห่งอินเดีย (All-India Muslim League) ซึ่งนำโดยมุฮัมมัด อาลี จินนาห์ ประสบความสำเร็จในการเรียกร้องการแยกประเทศออกจากอินเดีย

จากเจ้าอาณานิคมอย่างอังกฤษ จินนาคือเป็นรัฐบุรุษของปากีสถานผู้ที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลาม นิยายชีอะฮ์ นักศึกษากุจราตอิสมาอีลี้ มีแนวความคิดแบบสมัยใหม่นิยม เชื่อมมั่นในค่านิยม เสรีประชาธิปไตย เน้นการวางแผนทางการบริหารประเทศเพื่อประโยชน์สาธารณะของสังคม ปากีสถาน ซึ่งปากีสถานในอุดมคติของจินนาคือนั้นคือรัฐสมัยใหม่แบบโลกียนิยม (Secularism) ซึ่งตัวเขาไม่ได้มีความคิดที่จะสร้างปากีสถานในรูปแบบของรัฐอิสลามแต่อย่างใด ดังคำกล่าวที่สะท้อนชัดในอุดมคติของเขาเกี่ยวกับปากีสถาน ในสภาร่างรัฐธรรมนูญแห่งปากีสถานเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม ปี 1947

“เราควรจะให้ความสำคัญต่ออุดมคติของพวกเรา แล้วคุณจะพบว่าคนที่เป็อินดูจะยุติ การเป็นอินดู และคนที่เป็มุสลิมก็จะยุติการเป็นมุสลิม ขณะนี้ทุกคนไม่ได้อยู่ใน ความรู้สึกทางศาสนาเพราะนั่นคือความเชื่อส่วนบุคคลของแต่ละคน แต่ในแง่กิจการทาง การเมืองนั้นทุกคนอยู่ในฐานะพลเมืองของรัฐ (ปากีสถาน)”: มุฮัมมัด อาลี จินนาค บิดา แห่งปากีสถาน อดีตประธานสภาผู้แทนราษฎรปากีสถาน¹

อย่างไรก็ตามไม่นานหลังการจากไปของจินนาค์ในช่วงปลายปี 1948 การลอบสังหาร นายกรัฐมนตรีคนแรกของปากีสถาน ลียากัต อาลี ข่าน (Liaquat Ali Khan) ก็ได้เกิดขึ้น นำไปสู่สภาวะบ้านเมืองที่ไม่สงบ รวมถึงข้อถกเถียงต่าง ๆ ของมุมมองที่ขัดแย้งกันในสังคมปากีสถาน เกี่ยวข้องกับทิศทางของประเทศที่ควรดำเนินต่อไป ซึ่งปากีสถานนั้นใช้เวลาเกือบ 8 ปี ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศที่แล้วเสร็จในปี 1956 ส่งผลให้ปากีสถานกลายเป็น สาธารณรัฐอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้หลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญไปเพียง 2 ปี ก็ได้มีการประกาศ ยกเลิกรัฐธรรมนูญในสมัยของประธานาธิบดี อิสกันเดอร์ มิร์ซา (Iskaner Mirza) ผู้ที่เห็นว่า รัฐธรรมนูญฉบับแรกของปากีสถานนั้นไม่มีความเหมาะสมในการนำมาบังคับใช้บริหารและปกครอง ประเทศปากีสถานที่ถือเป็นสังคมมุสลิมขนาดใหญ่ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวก็ถือเป็นจุดเริ่มต้น แห่งความล้มเหลวของปากีสถานในฐานะสาธารณรัฐอิสลามปากีสถานในอุดมคติของจินนาค์ จากประเด็นปัญหาที่คอยรุมเร้าปากีสถานเสมอมาตั้งแต่ภายหลังการก่อตั้งประเทศ ทั้งการต้องเผชิญ กับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ความล่าช้าในการพัฒนาอุตสาหกรรม ความล้มเหลวในการพัฒนา สู่สังคมเมืองที่จะสามารถสร้างเสริมค่านิยมของชนชั้นกลางที่เข้มแข็งซึ่งมีความผันแปรกับการหยั่งราก ลึกที่มั่นคงของค่านิยมเสรีนิยมประชาธิปไตยในสังคม ความล้มเหลวในการพัฒนาด้านการศึกษา ซึ่งแสดงผลออกมาผ่านอัตราการอ่านออกเขียนได้ที่มีเพียงร้อยละ 60 ของประชากรปากีสถานทั้งหมด

¹ Husain Haqqani, *Between Mosque and Military* (Washington D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 2005), 13-18.

ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี ลัทธิความเชื่อทางศาสนา และภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งในปากีสถานตะวันตก และปากีสถานตะวันออกเป็นสิ่งที่ถือเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งสร้างอัตลักษณ์ของความเป็นปากีสถานเสมอมา²

3.2 สุนทรียภาพทางการเมือง และการเข้าสู่อำนาจของผู้นำเผด็จการทหารในปากีสถาน การใช้ อำนาจเบ็ดเสร็จที่ส่งผลต่อการก่อตัวขึ้นของกลุ่มผู้ติดอาวุธและกลุ่มผู้ก่อการร้าย

ภายหลังการยกเลิกการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกของปากีสถาน ส่งผลให้สังคม ปากีสถานในขณะนั้นเกิดสุญญากาศ และความวุ่นวายทางการเมือง นำไปสู่การก่อรัฐประหาร โดยผู้บัญชาการทหารสูงสุดของปากีสถาน พลเอก อัยยิบ ข่าน (General Ayub Khan) ในปี 1958 เพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ในประเทศ ซึ่งต่อมาเขาได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกในปี 1960 และเข้าสู่ ตำแหน่งประธานาธิบดีโดยการรับรองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ถูกครอบงำโดยกองทัพ และคณะ ผู้ปกครองของปากีสถานในขณะนั้น ความล้มเหลวในการพัฒนาสู่สังคมประชาธิปไตยของปากีสถาน ในช่วงเวลาดังกล่าวได้นำพาสังคมปากีสถานไปสู่ความขัดแย้งแตกแยกที่มีการใช้ความรุนแรง ในการทำห้ำหั่นกันภายในสังคม ระหว่างประชาชนต่างชาติพันธุ์ และลัทธิความเชื่อแยกย่อยทางศาสนา ต่าง ๆ เช่น ชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอิสลามลัทธิอะห์มะดียะฮ์ (Ahmadiyya) กลุ่มชาติพันธุ์ ชาวบาโลช ชาวปชตุน ชาวสิทห์ดี ในปากีสถานตะวันตก และชาวเบงกาลีในปากีสถานตะวันออก ซึ่งถูกกดขี่ข่มเหงด้วยความรุนแรง และการกักตุนที่ไม่เท่าเทียม ทั้งจากประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ในสังคม และจากรัฐบาลกลางปากีสถานเสมอมา

ปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองที่เกิดขึ้น ภายหลังความล้มเหลวของสถาบัน ทางการเมืองบนพื้นฐานค่านิยมทางสังคม และการเมืองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย และความขัดแย้ง แตกแยกภายในสังคมปากีสถาน ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดขบวนการของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ มากมายภายในปากีสถาน ซึ่งมีแนวทางในการขับเคลื่อนองค์กร ของเขาเหล่านั้นไปในทิศทางที่แตกต่างกันไปตามอุดมการณ์และเป้าหมาย เช่น การแบ่งแยกดินแดน เพื่อปลดแอกตนเองเป็นอิสราฟจากรัฐบาลกลางปากีสถาน การก่อความไม่สงบเพื่อสั่นคลอน ความมั่นคง เสถียรภาพ และความชอบธรรมในการใช้อำนาจการปกครองของรัฐบาลกลางปากีสถาน เหนือดินแดนที่มีข้อพิพาท และการก่อการร้ายเพื่อสร้างข้อต่อรองทางการเมืองกับรัฐบาลกลาง เป็นต้น ซึ่งการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจากกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ ภายในปากีสถาน ถือเป็นการเคลื่อนไหวของยุทธวิธี

² Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 48-49.

ที่รัฐบาลปากีสถานใช้ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ อย่างสงครามนอกแบบหรือสงครามกองโจรในช่วงปลายทศวรรษที่ 1940 ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เข้ามาภายในปากีสถาน

อย่างไรก็ตามสมรภูมิที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ในมุมมองของนักวิชาการบางท่านยังเห็นว่า ถือเป็นพื้นที่แนวปะทะแรกที่รัฐบาลกลางปากีสถานได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับกลุ่มผู้ติดอาวุธ หรือผู้ที่ใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยวิธีการก่อการร้ายในพื้นที่ ผ่านการวางแนวยุทธศาสตร์ในการรบแบบสงครามนอกแบบหรือสงครามกองโจรในพื้นที่แคชเมียร์ เพื่อต่อกรกับกองทัพของอินเดียที่ควบคุมพื้นที่ส่วนใหญ่ในพื้นที่พิพาทดังกล่าว นอกจากนี้ ผลพวงภายหลังการจัดตั้งประเทศปากีสถาน และประเทศอินเดียยังได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในดินแดนแคชเมียร์อย่างเห็นได้ชัด จากเดิมที่เคยเป็นดินแดนที่สงบมีภูมิทัศน์ที่สวยงามได้กลักลับกลายเป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยการต่อสู้ ความรุนแรง และการก่อการร้ายของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งได้รับการสนับสนุน หรือมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดเชื่อมโยงกับรัฐบาลของทั้งสองประเทศที่มีความขัดแย้งและหวาดระแวงซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากรัฐบาลปากีสถานที่ให้ความสำคัญในการจัดการกับความหวาดระแวงทางด้านความมั่นคงของตนในพื้นที่ดังกล่าว ผ่านการวางยุทธศาสตร์ในการรบให้กับกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ ซึ่งในทางกลับกันปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงใกล้ชิดดังกล่าวนี้ได้อาจกลายเป็นสิ่งที่สร้างประสบการณ์ ความเข้มแข็ง และตัวอย่างแม่แบบในยุทธวิธีการต่อสู้ให้กับองค์กรกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในประเทศปากีสถาน ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาแนวทางการต่อสู้ในรูปแบบดังกล่าว เพื่อการต่อรองทางอำนาจ และทรัพยากรกับรัฐบาลปากีสถานเสียเอง จากกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถาน รวมถึงจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างอัฟกานิสถาน³

การรับรู้ถึงภัยความมั่นคงของปากีสถานซึ่งมาจากอินเดียในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ได้ผลักดันให้การจัดสรรงบประมาณทางด้านความมั่นคงของประเทศปากีสถานนั้นสูงขึ้น และสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันที่ไม่ได้มีความยึดโยงกับประชาชน เช่น หน่วยงานด้านความมั่นคงต่าง ๆ ของปากีสถานไม่ว่าจะเป็นทหาร ตำรวจ และหน่วยข่าวกรอง ทำให้เขาเหล่านั้นมีบทบาทในการตัดสินใจในทางการเมือง และเข้ามาแทรกแซงการบริหารปกครองประเทศของรัฐบาลพลเรือนภายใต้การอ้างอิงถึงสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงของปากีสถานอยู่เสมอ ซึ่งมักจะนำไปสู่ความล้มเหลวในกระบวนการเสริมสร้างประชาธิปไตยในปากีสถาน และการเข้าสู่อำนาจของผู้นำอำนาจนิยมหลายคน ที่มักจะมีแนวทางในการกำกับดูแลประเทศในรูปแบบที่มีการลิดรอนและละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังเช่นการห้ามพลเมืองรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมือง การจัดสรรบุคคลเข้าสู่สนามการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ โดยการคัดเลือกจากรัฐบาล และการกำจั

³ Ibid., 50-64.

ศัตรูทางการเมืองของรัฐบาลอำนาจนิยมโดยที่ไม่มีการคำนึงถึงหลักการสิทธิมนุษยชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นของความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ความล้มเหลวในการกระจายความมั่งคั่ง และอำนาจการบริหารส่วนท้องถิ่นให้ทั่วถึงในทุกส่วนของปากีสถาน ความล้มเหลวในการพัฒนาระบบการศึกษา ความล้มเหลวในการจัดการทางสังคมทั้งในประเด็นเรื่องของพหุวัฒนธรรม และความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นในสังคมปากีสถาน ซึ่งการบริหารปกครองประเทศที่ล้มเหลวในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ในยุคของประธานาธิบดี อัยยูบ ข่าน เป็นสิ่งที่สวนทางกับความต้องการของประชาชนภายในประเทศ และมักจะนำไปสู่การบ่มเพาะความเป็นปรปักษ์ของประชาชนในรัฐต่าง ๆ ของปากีสถานต่อรัฐบาลกลาง ที่ส่งผลต่อการก่อตัวของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครื่องข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายมากมายในปากีสถาน ซึ่งยังคงดำเนินการก่อความไม่สงบ และการก่อการร้ายอยู่ภายในปากีสถานจวบจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงเวลาดังกล่าวประธานาธิบดี อัยยูบ ข่าน ได้ประกาศบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่สองของปากีสถานในปี 1962 ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่เอื้ออำนวยแก่การครอบงำอำนาจทางการเมืองภายใต้อิทธิพลของหน่วยงานด้านความมั่นคง และกองทัพปากีสถาน ซึ่งท้ายที่สุดได้นำพาประเทศไปสู่ความพ่ายแพ้ในสมรภูมิตศวรรษกับอินเดียปี 1965 ประกอบกับการกระจายรายได้ของภาครัฐที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งจากงบประมาณความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากต่างประเทศ และรายได้จากการค้าผลผลิตของพืชเศรษฐกิจซึ่งถูกผูกขาดโดยกลุ่มเจ้าของที่ดินและนักการเมืองท้องถิ่น ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวได้กลายเป็นกลไกในการผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความยากจนแก่ผู้คนที่ยากจนอยู่ในชนบทของปากีสถาน⁴ เห็นได้ชัดจากอัตราประชากรชาวปากีสถานผู้ยากไร้ที่เพิ่มสูงขึ้นจาก 23.46 ล้านคนในปี 1963-1964 เพิ่มขึ้นเป็น 26.51 ล้านคนในปี 1969-1970⁵ เนื่องจากความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจากภาคส่วนต่าง ๆ ของปากีสถานในทศวรรษที่ 1960 นั้นกระจุกอยู่แต่เพียงครอบครัวชนชั้นนำทางเศรษฐกิจเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมในเมือง⁶ นอกจากนี้ยังมีการเก็บภาษีทางอ้อมในรูปแบบต่าง ๆ จากภาครัฐที่เพิ่มสูงขึ้น

⁴ Akmal Hussain, “Economic Policy Growth and Poverty in Historical Perspective,” Akmalhussain, accessed July 26, 2021, www.akmalhussain.net/Publish%20Work/books.php

⁵ S. M. Naseem, “Mass Poverty in Pakistan: Some Preliminary Findings,” *Pakistan Economic and Social Review* 14, no. 1/4 (1976) : 125-126.

⁶ Keith Broadwell Griffin and Azizur Rahman Khan, *Growth and inequality in Pakistan* (London: Macmillan, 1972), 40-42.

เพื่อการสงครามในปี 1964-1965⁷ รวมถึงความขัดแย้งที่เพิ่มสูงขึ้นระหว่างรัฐบาลกลางกับชาวเบงกาลีในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่บ่อนทำลายความชอบธรรมในอำนาจของ ประธานาธิบดี อัยยิบ ข่าน และได้นำไปสู่การประกาศลาออกจากตำแหน่งของเขาในปี 1969⁸ ต่อมาผู้ที่มาสืบทอดอำนาจอย่าง พลเอก ยะห์ยา ข่าน (General Yahya Khan) ได้ประกาศแนวทางในการบริหารประเทศภายใต้นโยบายการปราบปรามการทุจริต การพัฒนาความรับผิดชอบ และประสิทธิภาพของข้าราชการ รวมถึงภาคประชาสังคม ภายใต้บรรยากาศของการบังคับใช้กฎอัยการศึกที่ควบคุมการกระทำของเขาเหล่านั้นไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกทางในสายตาของท่านผู้นำ นอกจากนี้ ประธานาธิบดี ยะห์ยา ข่าน ยังมีความมุ่งมั่นในการจัดระเบียบ และสร้างแบบแผนทางวินัยของสังคมปากีสถาน ตามแบบฉบับของผู้นำเผด็จการทหารทั่วโลกในช่วงเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตามสังคมปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวยังคงเต็มไปด้วยการลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ การรวบอำนาจการบริหารปกครองประเทศในทุกภาคส่วนเข้าสู่ส่วนกลาง มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ข้าราชการระดับสูง และผู้ว่าการรัฐต่าง ๆ โดยคนของกองทัพ ซึ่งผ่านความเห็นพ้องจากที่ประชุมที่เต็มไปด้วยนายทหารอาวุโส รวมถึงคำมั่นสัญญาของประธานาธิบดี ยะห์ยา ข่าน ถึงการเลือกตั้งที่เสรี ยุติธรรม ในช่วงเดือนตุลาคม ปี 1970

เราจะเห็นได้ว่าภายหลังจากการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับแรกของปากีสถานที่นำไปสู่สูญญากาศทางการเมืองภายในประเทศ และการเปิดโอกาสให้กับการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของผู้นำอำนาจนิยมทางทหารมิได้ถือเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจที่เหมาะสม หรือคู่ควรกับรัฐปากีสถานในฐานะสังคมมุสลิมขนาดใหญ่ตามที่อดีตประธานาธิบดีอิสกันดอร์ มिरซา ผู้ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับแรกของปากีสถานคาดการณ์ไว้แต่อย่างใด ข้าราชการปากีสถานกลับกลายเป็นประเทศที่ถูกกุมไว้ด้วยปัญหาภายใน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความยากจน การขึ้นฐานภาษีเพื่อการสงครามที่ในที่สุดเขาเหล่านั้นก็พ่ายแพ้ต่ออินเดียในปี 1965 รวมถึงความขัดแย้งกับชาวเบงกาลีในภาคตะวันออกที่เพิ่มสูงขึ้นซึ่งท้ายที่สุดปากีสถานก็ต้องกลับมาสู่กระบวนการสร้างเสริมประชาธิปไตยในประเทศที่ต้องริเริ่มใหม่อีกครั้ง จากคำมั่นสัญญาของประธานาธิบดี ยะห์ยา ข่าน ถึงการเลือกตั้งใหญ่ครั้งแรกของปากีสถานในปี 1970 ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าปากีสถานต้องถูกแช่แข็งประเทศนานถึง 12 ปี ภายหลังจากการรัฐประหารเมื่อปี 1958 ก่อนที่การเมืองของเขาเหล่านั้นจะกลับเข้าสู่ครรลองของระบอบ

⁷ W. M. Dobell, "Ayub Khan as President of Pakistan," *Pacific Affairs* 42, no. 3 (1969): 295-296.

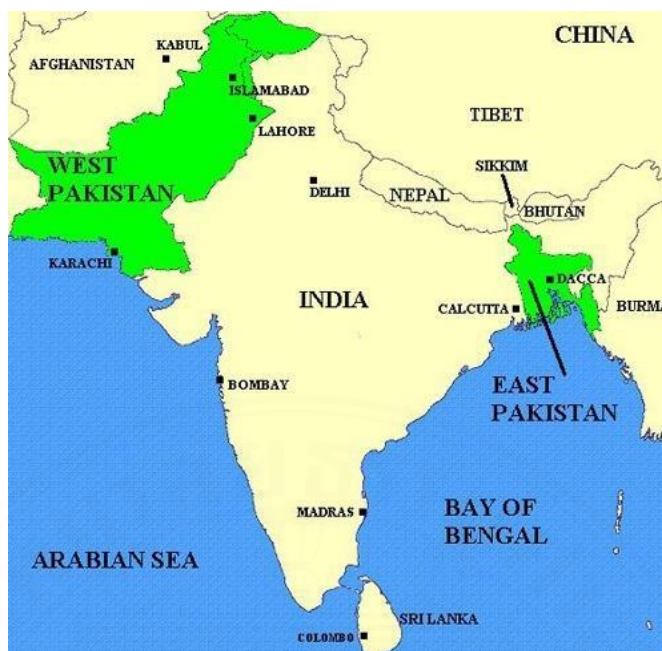
⁸ James Wynbrandt, *A brief history of Pakistan* (New York: Infobase Publishing, 2009), 190-200.

ประชาธิปไตย พร้อมกับประเด็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มติดอาวุธในภาคส่วนต่าง ๆ ที่เริ่มปะทุขึ้น และมีการเคลื่อนไหวต่อสู้นอกกรอบการเมืองเชิงสถาบันขึ้นแล้ว ในช่วงที่สถาบันทางการเมืองของปากีสถานอยู่ภายใต้การกำกับปฏิสัมพันธ์ที่คับแคบโดยรัฐบาลอำนาจนิยม

3.2.1 การปฏิเสธเจตจำนงของประชาชน และการก่อการร้ายที่รัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง

ประเด็นปัญหาทางการเมืองที่สำคัญ และละเอียดอ่อน ซึ่งได้ถูกส่งต่อมาจากสมัยของ ประธานาธิบดี อัยยิบ ข่าน ก็คือประเด็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกลางปากีสถาน ในภูมิภาคของปากีสถานตะวันตก กับการปกครองประชากรชาติพันธุ์เบงกาลี และการกำจัดปราบปรามกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนชาวเบงกาลีในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก ที่นำโดยนายชัยค์ มุจิบูร เราะห์มาน (Shaikh Mujibur Rahman) หัวหน้าพรรคสันนิบาตอะวามิ (Awami League) ซึ่งชูข้อเรียกร้อง 6 ประการในการจำกัดอำนาจของรัฐบาลปากีสถาน (six-point programme)⁹ ประเด็นปัญหาดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่รัฐบาลกลางปากีสถานต้องเผชิญเสมอมาหลังจากก่อตั้งประเทศ เนื่องจากชนชั้นนำ และคณะผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่บริหารจัดการประเทศปากีสถานทั้งหมดจากภูมิภาคปากีสถานตะวันตก มักจะมองเปรียบเทียบ และให้ค่าประชาชนชาติพันธุ์เบงกาลีในปากีสถานตะวันออกเหมือนพวกตราวิเดียนในวรรณคดี ตามกรอบแนวคิดการแบ่งชนชั้นวรรณะของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในอินเดียที่ยังคงครอบงำความคิดของชนชั้นนำ และผู้ปกครองของปากีสถานอยู่เสมอ ซึ่งเราอาจจะกล่าวได้ว่าประชาชนชาติพันธุ์เบงกาลีในปากีสถานตะวันออกนั้นเป็นกลุ่มประชากรที่ถูกผนวกเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลกลางปากีสถานเพื่อที่จะถูกแยกออกไป ในฐานะคนอื่น ภายใต้การกำกับดูแลจากส่วนกลางที่ไม่มีความเท่าเทียมกับประชากรชาติพันธุ์อื่น ๆ ในปากีสถาน โดยเฉพาะกับชนชั้นนำปากีสถานในขณะนั้นที่เป็นชาติพันธุ์ปัญจาบี (Punjabi) ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้มีความคล้ายคลึงกับสิ่งที่ประชาชนชาติพันธุ์มลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยต้องเผชิญวบจนถึงปัจจุบัน

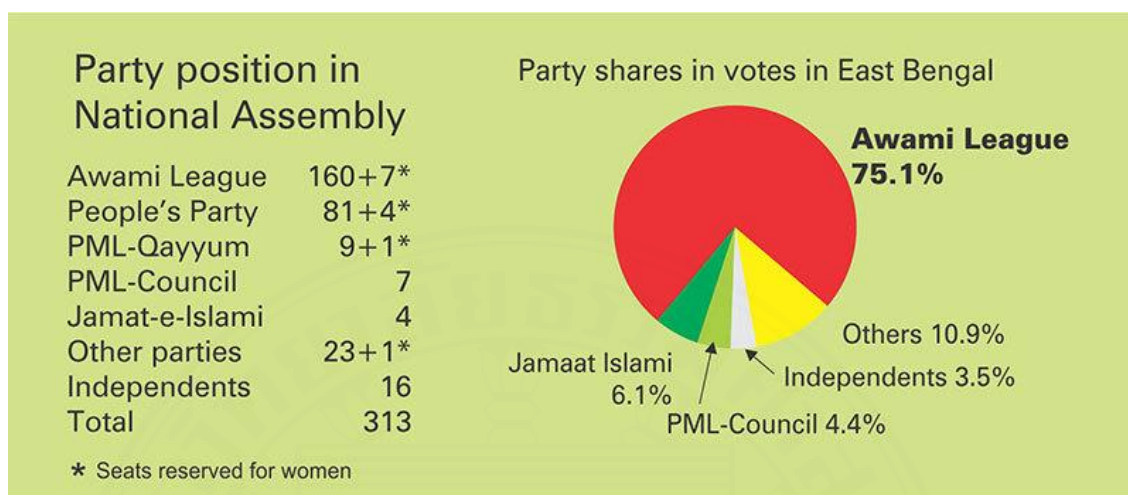
⁹ G. W. Choudhury, “Bangladesh: Why It Happened,” *International Affairs* 48, No. 2 (1972) : 248.

ภาพที่ 3.1 แสดงแผนที่บริเวณอาณาเขตของปากีสถานตะวันตก และปากีสถานตะวันออก, Maps Pakistan, accessed July 26, 2021, <https://maps-pakistan.com/east-and-west-pakistan-map>

ในมุมมองของประชาชนชาติพันธุ์เบงกาลีในปากีสถานตะวันออกเขาเหล่านั้นได้มีความตระหนักถึงรูปแบบของการกำกับดูแลที่ไม่เท่าเทียม และการกดขี่ข่มเหงจากรัฐบาลกลางปากีสถานในขณะนั้นอยู่เสมอ ทำให้บางส่วนของเขาเหล่านั้นมีการจัดตั้งขบวนการที่มีอุดมการณ์ในการขับเคลื่อนเพื่อการปลดแอกตนเองออกจากปากีสถาน และสถาปนาประเทศใหม่ที่เขาเหล่านั้นสามารถมีส่วนร่วมในทางการเมือง การบริหาร และการปกครองประเทศของเขาเหล่านั้นเอง รวมไปถึงการบริหารจัดการพืชเศรษฐกิจที่สามารถส่งออก และสร้างรายได้จำนวนมากให้กับปากีสถานในขณะนั้นอย่างปอกระเจาซึ่งมีการเพาะปลูกกันอย่างแพร่หลายในปากีสถานตะวันออก เพื่อให้ความมั่งคั่งมหาศาลจากการค้าขายสินค้าเกษตรดังกล่าวได้กระจายสู่ประชาชนชาติพันธุ์เบงกาลีในปากีสถานตะวันออกอย่างเหมาะสม เพื่อความหวังในการนำไปสู่การพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในสังคมที่ดีขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณสุขโรคต่าง ๆ ในประเทศใหม่ของเขาเหล่านั้นเอง ซึ่งกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนของประชาชนชาติพันธุ์เบงกาลีดังกล่าว ถูกจัดอยู่ในกลุ่มผู้ที่เป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงของรัฐบาลกลางปากีสถาน ยิ่งไปกว่านั้นในปี 1970 ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของปากีสถาน ในวันที่ 7 ธันวาคม ปี 1970 พรรคสันนิบาตอะวามี ภายใต้การนำของ

นายชัยค์ มุจิบุร เราะห์มาน ได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนอย่างท่วมท้นทำให้เขาประสบความสำเร็จชนะในการเลือกตั้งครั้งดังกล่าว¹⁰

ภาพที่ 3.2 แสดงข้อมูลผลการเลือกตั้งทั่วไปของปากีสถานเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม ปี 1970, Dawn, accessed July 26, 2021, <https://www.dawn.com/news/771987/revisiting-1971-what-if-they-elected-traitors>

ผลของการเลือกตั้งครั้งนี้ได้สร้างความหวาดระแวงแก่ชนชั้นนำ กองทัพ และอดีตคณะผู้ปกครองในรัฐบาลกลางของปากีสถานเป็นอย่างมาก เกิดการถ่วงเวลาโดยการเลื่อนวันเวลาในการเปิดสมัยประชุมของสภานิติบัญญัติไปอย่างไม่มีกำหนดในช่วงมีนาคม ปี 1970 ซึ่งการเลื่อนวันเวลาในการเปิดสมัยประชุมดังกล่าว ได้ถูกตีความโดยกลุ่มประชาชนชาตินิพนธ์เบงกาลีในปากีสถานตะวันออกว่าเป็นสัญญาณของการไม่ยอมรับชัยชนะของพรรคสันนิบาตอะวามิซึ่งถือเป็นพรรคที่เป็นผู้แทนของเขาเหล่านั้น และคงจะไม่มีวันที่ปากีสถานจะถูกปกครองโดยคณะรัฐบาลที่มาจากกลุ่มชนชาวเบงกาลี เขาเหล่านั้นคงจะไม่มีเสรีภาพทางการเมืองอย่างเต็มที่ในแผ่นดินนี้ และนี่คือประชาธิปไตยที่เต็มไปด้วยการหลอกลวงในปากีสถาน

จากปรากฏการณ์ที่อำนาจทางการเมืองไม่อาจส่งต่อไปที่พรรคสันนิบาตอะวามิหรือผู้แทนของประชาชนชาวเบงกาลีซึ่งครองเสียงข้างมากตามรูปแบบครรลองของระบอบประชาธิปไตย ทำให้เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างมากในหมู่ชนชาวเบงกาลีที่อาศัยอยู่ในปากีสถานตะวันออก ส่งผลให้ ชัยค์ มุจิบุร เราะห์มาน หัวหน้าพรรคสันนิบาตอะวามิ เรียกร้องให้ชาวเบงกาลีทั้งหลายรวมตัวกันเพื่อการชุมนุมประท้วงเรียกร้องหาความเป็นธรรม และอำนาจทางการเมือง

¹⁰ Ian Talbot, *Pakistan: A Modern History* (London: Hurst, 2012), 229.

ที่เขาเหล่านั้นพึงมี จากชนชั้นนำชาวปัญจาบ และอดีตรัฐบาลกลางในภูมิภาคปากีสถานตะวันตก ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่การตั้งโต๊ะเจรจาระหว่าง ซัยค์ มุจิบูร์ เราะห์มาน อดีตประธานาธิบดี ยะห์ยา ข่าน และซุลฟีการ์ อาลี บุตโต หัวหน้าพรรคประชาชนปากีสถานผู้ซึ่งกุมเสียงข้างมาก ในภูมิภาคปากีสถานตะวันตก

อย่างไรก็ตาม การเจรจาสามฝ่ายดังกล่าวนี้ไม่เกิดผลในการหาทางออกร่วมกัน ทางการเมืองระหว่างผู้เจรจาทั้งสามฝ่าย และยังได้นำพาให้สถานการณ์การต่อสู้ทางการเมือง ในปากีสถานขณะนั้นให้ยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งการเกิดการจลาจล และบรรยากาศ ที่คล้ายคลึงกับสงครามกลางเมืองในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก แม้ ซัยค์ มุจิบูร์ เราะห์มาน จะเรียกร้องให้กลุ่มผู้ประท้วงชาวเบงกาลีเรียกร้องอยู่ในวิถีทางที่สันติวิธี และการทำงานระยะชัดขึ้น ต่าง ๆ แต่ผู้นำทางทหารอย่าง พลเอก ทิกกา ข่าน (General Tikka Khan) ได้ตัดสินใจที่จะยึดอำนาจ ทางทหารในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก และเข้าควบคุมสถานการณ์ด้วยการปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุม ชาวเบงกาลีด้วยการใช้ความรุนแรงอย่างแสนสาหัส ทั้งการเข่นฆ่าผู้บริสุทธิ์ การข่มขืนล่วงละเมิดสตรี การลอบวางเพลิงกลุ่มผู้ชุมนุมอย่างโหดร้าย การล้อมปราบผู้คนในมหาวิทยาลัย และการยิงถล่มชุมชน ต่าง ๆ ในเมืองธากาด้วยรถถัง และปืนใหญ่¹¹ ซึ่งปรากฏการณ์แห่งความโหดร้ายทารุณดังกล่าวทำให้ เราสามารถที่จะพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบที่ชัดเจนของการก่อการร้ายโดยรัฐหรือมีรัฐ เป็นผู้อยู่เบื้องหลัง (State-sponsored terrorism) จากการที่รัฐบาลกลางปากีสถาน (รัฐบาลอำนาจ นิยมในยุคก่อนหน้า) เป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการสั่งการเคลื่อนกำลังพลสู่ปากีสถานตะวันออก เพื่อที่จะ ปราบปรามศัตรูทางการเมืองของตนอย่างกลุ่มผู้ชุมนุมชาวเบงกาลีที่นำโดย ซัยค์ มุจิบูร์ เราะห์มาน หัวหน้าพรรคพรรคสันนิบาตอะวามิที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของปากีสถาน¹²

ปฏิบัติการของกองทัพปากีสถานภายใต้การสั่งการของ พลเอก ทิกกา ข่าน (General Tikka Khan) เพื่อการปราบปรามกำจัดกลุ่มผู้ชุมนุมชาวเบงกาลีดังกล่าว ถือเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีการ เปิดเผยอย่างแพร่หลายมากนักภายนอกภูมิภาคเอเชียใต้ จากข้อจำกัดของสื่อสารมวลชนในช่วงเวลา ดังกล่าว ซึ่งเป้าหมายหลักของการก่อการร้ายดังกล่าว ก็เป็นไปเพื่อการกำจัดเหล่าแกนนำและ ปัญญาชนชาวเบงกาลี ผู้กองทัพปากีสถานสงสัยว่าอาจมีส่วนร่วมในขบวนการแบ่งแยกดินแดน รวมทั้งสร้างความหวาดผวให้กับมวลชนชาวเบงกาลีให้ยอมจำนนต่ออำนาจของรัฐบาลกลาง ซึ่งคณะผู้ปกครองของรัฐบาลกลางปากีสถานในขณะนั้นได้ถูกครอบงำความคิดทางการเมือง

¹¹ Ramachandra Guha, *India after Gandhi: The History of the World's Largest Democracy* (New York: HarperCollins, 2007), 449–451.

¹² Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 71–72.

การปกครองแบบอำนาจนิยมที่เขาเหล่านั้นเชื่อว่าสามารถที่จะหล่อเลี้ยง และคงไว้ซึ่งความหวาดกลัวจากโศกนาฏกรรมดังกล่าวในดินแดนปากีสถานตะวันออก เพื่อที่จะสร้างประสิทธิภาพในการควบคุมมวลชนชาวเบงกาลีซึ่งมีประชากรมากถึง 75 ล้านคนในขณะนั้น ควบคู่ไปกับการจัดการชำระล้างพฤติกรรมนอกรีตของชนกลุ่มน้อยชาวฮินดูประมาณ 10 ล้านคนที่อาศัยอยู่ในปากีสถานตะวันออกด้วยเช่นกัน ซึ่งกระบวนการในการควบคุมจัดการสังคมในปากีสถานตะวันออกดังกล่าว ถูกขับเคลื่อนไปด้วยการอ้างอิงถึงความชอบธรรมทางศาสนาจากแนวความคิดที่ถูกสร้างขึ้นโดยความร่วมมือของขบวนการเพื่ออิสลามในปากีสถานอย่างญะมาอะตีอิสลามมี (Jamaat-e-Islami) และหน่วยข่าวกรองปากีสถาน (Inter-Services Intelligence) ซึ่งถือเป็นตัวแทนผู้ขับเคลื่อนนโยบายด้านความมั่นคงของกองทัพปากีสถาน ที่มองว่าการปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมชาวเบงกาลีที่ถือเป็นผู้ที่ไม่เคร่งครัดทางศาสนา และมีผู้นำที่เลื่อมใสในอุดมการณ์ทางการเมืองแบบโลกียนิยม (Secularism) รวมถึงการทำลายเทวรูป และรูปเคารพต่าง ๆ ของชาวฮินดูชนกลุ่มน้อยในปากีสถานตะวันออกนั้น ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อสู้ในทางศาสนา (جهاد :Jihad) ที่กองทัพปากีสถานพึงกระทำเพื่อความมั่นคงของศาสนาอิสลามเหนือดินแดนปากีสถาน¹³ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวถือเป็นครั้งแรกที่รัฐบาลปากีสถานและหน่วยข่าวกรองของตน พยายามนำหลักคำสอนทางศาสนามาแก้ไขปรับแต่งการตีความ และนำเสนอออกมาผ่านองค์กรทางศาสนาอย่างญะมาอะตีอิสลามมี เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับปฏิบัติการทางการเมือง แม้ว่าสิ่งที่เขาเหล่านั้นได้กระทำลงไป จะถือเป็นรูปแบบของการก่อการร้ายที่ทารุณโหดร้ายอย่างแสนสาหัส ในดินแดนปากีสถานตะวันออก¹⁴ ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่ชัดเจนของรัฐบาลเผด็จการทหารปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองปากีสถานที่ตั้งใจนำประเด็นทางศาสนาเข้ามาปรับใช้ผ่านการตีความบทบัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอานอย่างบิดเบือนในตัวตนที่ถูกบัญญัติไว้ต่างบริบท เพื่อนำส่วนหนึ่งของตัวบทดังกล่าวในประเด็นเรื่องของการต่อสู้ในทางศาสนาในสงครามอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy war) มากล่าวอ้าง และกำกับ

¹³ Nicholas Howenstein, “The Jihadi terrain in Pakistan: an introduction to the Sunni Jihadi groups in Pakistan and Kashmir,” University of Bradford Pakistan Security Research Unit Research, accessed June 6, 2021, <https://bradscholars.brad.ac.uk/handle/10454/2224?show=full>.

¹⁴ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 68-72.

การปฏิบัติที่ถือเป็นเป้าประสงค์ทางด้านความมั่นคงในอำนาจของตนในการเข้าควบคุมกตที่ประชาชนในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก¹⁵

"وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ"

“ส่วนบรรดาผู้ต่อสู้ใน (วิถีของ) เราแน่นอนเราจะนำเขาเหล่านั้นตามแนวของเรา และแท้จริงอัลลอฮ์ทรงอยู่กับผู้กระทำความดีทั้งหลาย”¹⁶

ผู้วิจัยเห็นว่าหากเราไปสืบค้นจากบทบัญญัติในคัมภีร์-อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการต่อสู้ทางศาสนา เราจะพบเพียงโองการที่กล่าวถึงการต่อสู้ทางศาสนาในบริบทของการดิ้นรนต่อสู้ในแนวทางของพระผู้เป็นเจ้าบนพื้นฐานของผู้ที่กระทำความดี ซึ่งไม่มีโองการใดในคัมภีร์-อัลกุรอานได้บัญญัติถึงการต่อสู้ด้วยวิธีการรุกราน การใช้ความรุนแรง และกดขี่ผู้บริสุทธิ์ต่างชาติพันธุ์อย่างทารุณโหดร้ายดังที่เกิดขึ้นในภูมิภาคปากีสถานตะวันออกภายใต้การสั่งการของพลเอก ทิกกา ข่าน อย่างไรก็ตามกองทัพปากีสถานได้ทำเข้าปราบปรามชาวเบงกาลีในปากีสถานตะวันออกอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงกลางเดือนพฤษภาคมจนถึงต้นเดือนตุลาคม ปี 1971 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำจัดกลุ่มแกนนำผู้ชุมนุมชาวเบงกาลี รวมถึงกลุ่มติดอาวุธชาวเบงกาลีอย่างกลุ่มมุขตี บาฮินี (Mukti Bahini) ที่ใช้ยุทธศาสตร์การรบแบบกองโจรเพื่อต่อต้านกองทัพปากีสถานในขณะนั้นอย่างถอนรอกถอนโคน ซึ่งการปราบปรามดังกล่าวได้สร้างผลกระทบ และความสูญเสียอันใหญ่หลวงต่อประชาชนชาวเบงกาลีในพื้นที่ปากีสถานตะวันออก ส่งผลให้เกิดการอพยพครั้งใหญ่ของผู้ลี้ภัยชาวเบงกาลีตลอดแนวชายแดนของปากีสถานตะวันออก และอินเดีย เช่นเดียวกันกับกองกำลังของกลุ่มติดอาวุธมุขตีบาฮินี จำนวน 17,000 คน ที่ลี้ภัยไปสู่ประเทศอินเดียและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอินเดียทั้งในเรื่องของฐานทัพ การฝึกซ้อม เสบียง และอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อที่เขาเหล่านั้นจะได้กลับเข้ามาลอบสังหาร และปล้นสะดมตามเส้นทางการลำเลียงเสบียง และอาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพปากีสถาน เพื่อสร้างอุปสรรคแก่กองทัพปากีสถานที่ต้องการเข้าไปควบคุมสถานการณ์ในปากีสถานตะวันออกอย่างเบ็ดเสร็จ

จากตัวเลขผู้ลี้ภัยชาวเบงกาลีที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมากในอินเดียส่งผลให้รัฐบาลอินเดียที่นำโดย นาง อินทรา คานธี นายกรัฐมนตรีของอินเดียในขณะนั้นตัดสินใจสั่งการให้กองทัพอินเดียให้การสนับสนุนและร่วมมือกับกองกำลังของกลุ่มติดอาวุธมุขตี บาฮินี ในการทำสงครามต่อต้าน

¹⁵ Husain Haqqani, *Between Mosque and Military* (Washington D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 2005), 5.

¹⁶ ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, *ความหมายของอัล-กุรอาน*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: ห.จ.ก.กรุงศิลป์พรินท์เพส, 2565), 1287.

กองทัพปากีสถานที่ภูมิภาคปากีสถานตะวันออก ในสมรภูมิสงครามอินเดีย-ปากีสถาน ที่เริ่มขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายนปี 1971 ซึ่งกองทัพปากีสถานภายใต้การสั่งการของประธานาธิบดี ยะห์ยา ข่าน ได้มีการตอบโต้กองทัพอินเดียด้วยการโจมตีทางอากาศในฐานทัพอากาศของอินเดียทั้ง 9 แห่งในภูมิภาคตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อไม่ให้กองทัพอินเดียสามารถที่จะใช้ยุทธการในการโจมตีสถานที่ต่าง ๆ ในภูมิภาคปากีสถานตะวันออกได้อย่างเต็มระบบ อย่างไรก็ตาม กองทหารบกของอินเดียที่ได้ข้ามเขตชายแดนไปยังปากีสถานตะวันออกได้รับการต้อนรับจากประชาชนชาวเบงกาลีเยี่ยงวีรบุรุษที่จะเข้ามาปลดปล่อยเขาเหล่านั้นออกจากอำนาจเผด็จการของรัฐบาลกลางปากีสถาน และการก่อการร้ายที่โหดร้ายทารุณของกองทัพปากีสถาน ต่อมาภายหลังการเคลื่อนทัพที่รวดเร็วของกองกำลังผสมระหว่างกองกำลังของกลุ่มติดอาวุธมุขตี บาฮินี และกองทัพอินเดีย ในการโจมตีที่สามารถทะลุแนวปะทะต่าง ๆ ของกองทัพปากีสถานในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก นำไปสู่การปิดล้อมกองทหารปากีสถานได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เขาเหล่านั้นต้องยอมจำนนต่อสถานการณ์ที่เขาเหล่านั้นนั้นพลีชีพลงในการรบกับกองทหารบกอินเดีย และกลุ่มติดอาวุธมุขตีบาฮินีอย่างสิ้นเชิง นำไปสู่การประกาศยอมแพ้ของกองทัพปากีสถานในสมรภูมิดังกล่าว และทหารปากีสถานผู้ที่ยอมตกเป็นเชลยศึกมากถึง 90,000 คน อย่างไรก็ตามก่อนที่จะกองทัพปากีสถานจะประกาศยอมแพ้ เขาเหล่านั้นนั้นมีความเชื่อมโยงกับเหตุโศกนาฏกรรมการก่อการร้ายครั้งสำคัญที่ก่อการโดยกองกำลังอาสารอซากัรส์ (Razakars) กองกำลังซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นในปากีสถานตะวันออกโดย พลเอก ทิกกา ข่าน ผู้ซึ่งเข้ายึดอำนาจการปกครอง และการทหารในปากีสถานตะวันออก¹⁷ เพื่อสอดส่องรายงาน และจัดการกับมวลชนชาวเบงกาลีผู้ที่มีความกระด้างกระเดื่องในปากีสถานตะวันออก ทั้งนี้ กองกำลังอาสารอซากัรส์ได้ก่อการลอบสังหารปัญญาชนชาวเบงกาลีนับพันราย ทั้งแพทย์ นักกฎหมาย วิศวกร และผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในเมืองธากาของปากีสถานตะวันออก ในขณะนั้น เพียงสองวันก่อนที่กองทัพปากีสถานจะประกาศยอมแพ้ในสมรภูมิสงครามอินเดีย-ปากีสถานปลาย ปี 1971 ซึ่งผลของสงครามครั้งนี้คือจุดเริ่มต้นของการแยกประเทศของชาวเบงกาลีที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคปากีสถานตะวันออกให้กลายเป็นประเทศบังกลาเทศ นอกจากนี้ ความพ่ายแพ้อันอัปยศของกองทัพปากีสถานต่อประเทศเพื่อนบ้านอย่างอินเดียในสมรภูมิสงครามดังกล่าว¹⁸ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่สังคมปากีสถานไม่อาจจะให้อภัยได้สำหรับ นายพล ยะห์ยา ข่าน จึงนำไปสู่

¹⁷ Siddiqi, 'Abdurrahman, *East Pakistan: The Endgame ; an Onlooker's Journal 1969-1971* (Karachi: Oxford University Press, 2004), 171.

¹⁸ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 73-74.

การประกาศลาออกจากตำแหน่งของเขาในวันที่ 20 ธันวาคม ปี 1971 และการถอดยศของเขาในเวลาต่อมา

3.3 ซุลฟีออร์ อาลี บุตโต ผู้นำพลเรือนผู้ปฏิวัติการณ์ผู้นำนักโทษทางการเมืองผู้ถูกจำกัด

หลังจากการลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีของ นายพล ยะห์ยา ข่าน นายซุลฟีออร์ อาลี บุตโต อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศในสมัยของรัฐบาลพลเอก อัยยูบ ข่าน ผู้ก่อตั้งและหัวหน้าพรรคประชาชนปากีสถานซึ่งได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งทั่วไปของปากีสถาน ในปี 1970 ได้ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี¹⁹ ซึ่งต่อมาเขาได้จัดตั้งคณะกรรมการภายใต้อำนาจของกระทรวงยุติธรรมเพื่อสอบสวนหาสาเหตุเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของกองทัพปากีสถานในการบริหารปกครองประเทศ และความพ่ายแพ้ในสมรภูมิต่ออินเดีย-ปากีสถาน ปี 1971 ซึ่งพบว่าในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ที่ปากีสถานถูกปกครองด้วยรัฐบาลอำนาจนิยมภายใต้ผู้นำอย่าง นายพล อัยยูบ ข่าน และนายพล ยะห์ยา ข่าน การฉ้อราษฎร์บังหลวงของผู้นำอำนาจนิยมในปากีสถานนั้นเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย เนื่องจากการที่เขาเหล่านั้นเข้ามามีความเกี่ยวพันโดยตรงกับระบบการเมืองปากีสถานซึ่งถือเป็นช่องทางหลักในการกอบโกยผลประโยชน์ของผู้อำนาจนิยม คณะรัฐมนตรี และข้าราชการระดับสูงในขณะนั้น สิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อความสนใจในจุดรวม (focus) ของกองทัพปากีสถานที่ลดลงในการตระหนักถึงการวางแผนยุทธการในการป้องกันประเทศ จากภัยคุกคามด้านความมั่นคงต่าง ๆ ภายนอกภูมิภาคปากีสถานตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มติดอาวุธชาวเบงกาลีที่พยายามเคลื่อนไหวในประเด็นของการแบ่งแยกดินแดนอยู่เสมอ รวมถึงภัยคุกคามจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างอินเดียซึ่งคอยมองหาโอกาสที่จะเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองภายในปากีสถานที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งแตกแยกระหว่างกลุ่มประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ รวมถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นจุดอ่อน และอุปสรรคในการเคลื่อนย้ายกองทหารจากปากีสถานตะวันตกเพื่อที่จะเข้ามาควบคุมจัดการสถานการณ์ในปากีสถานตะวันออก

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการเข้าสู่ตำแหน่งประธานาธิบดีของ ซุลฟีออร์ อาลี บุตโต ความพยายามของเขาคือการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ และสังคมของปากีสถาน โดยเฉพาะในประเด็นของการยุติการผูกขาดอำนาจทางเศรษฐกิจ และการสะสมที่ดินของชนชั้นนำปากีสถานในขณะนั้นด้วยนโยบายการปฏิรูปที่ดิน เพื่อให้เกิดการกระจายโอกาสในการสร้างรายได้แก่ชนชั้นกรรมาชีพที่โดยมากแล้วเป็นชาวนาผู้ยากไร้ และชาติที่ด้อยโอกาส และเขายังได้แปรรูปรัฐวิสาหกิจ

¹⁹ Peter Blood, *Pakistan: A Country Study* (Washington: GPO for the Library of Congress, 1994), 54-58.

ในภาคอุตสาหกรรม ธนาคาร และสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อเป้าประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของปากีสถานอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีการปฏิรูประบบราชการให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีมาตรการในการจัดการกับการคอร์รัปชันขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ นอกจากนี้ประธานาธิบดี ซุลฟีฮูร์ อาลี บุตโต ยังเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ปี 1973 ของปากีสถานที่มีการเพิ่มพูนอำนาจทางการเมืองให้แก่ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายบริหารอย่างนายกรัฐมนตรี มีการแยกบทบาท และอำนาจที่เป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ รวมทั้งมีการกระจายอำนาจในการปกครองตนเองแก่มลรัฐต่าง ๆ ของปากีสถานให้เพิ่มมากขึ้น²⁰

การบริหารของรัฐบาลที่นำโดย ประธานาธิบดี ซุลฟีฮูร์ อาลี บุตโต ยังคงต้องเผชิญกับประเด็นปัญหาทางการเมืองของปากีสถานที่ยากยิ่งแก่การแก้ไข อย่างเช่น บทบาททางการเมืองของกองทัพปากีสถาน และข้าราชการระดับสูงที่ฝังแน่นอยู่ในระบบการเมืองของปากีสถาน ซึ่งบทบาทของเขาเหล่านั้นมีความซับซ้อน ก้าวถอย และขัดแย้งกับอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลกลางที่นำโดยบุตโต ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในมลรัฐต่าง ๆ ของปากีสถาน ปัญหาของนักการเมืองจำนวนมากในสภาที่ขาดซึ่งแรงจูงใจในการร่วมกันปฏิรูปประเทศตามแนวทางของประธานาธิบดีบุตโต รวมถึงบทบาทของศาสนาอิสลาม และนักการศึกษาที่ยังไม่ได้ถูกจัดวางอย่างเหมาะสมในระบบการเมืองของปากีสถานตามมุมมองของนักการศึกษาสำนักต่าง ๆ ภายในประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ความพยายามของประธานาธิบดีบุตโต ในการลดอำนาจและอิทธิพลของกองทัพปากีสถานในทางการเมือง รวมไปถึงความพยายามในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพ และลดความเอนเอียงของกลุ่มข้าราชการระดับสูงของปากีสถานไม่ให้คล้อยตามความต้องการทางการเมืองของกองทัพปากีสถานนั้นยังคงประสบความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง เนื่องจากรัฐบาลของเขาเองยังคงต้องพึ่งพิงบทบาทของทั้งกองทัพ และกลุ่มข้าราชการระดับสูงของปากีสถาน เพื่อความอยู่รอดของรัฐบาลตนเองในการบริหารประเทศที่ราบรื่นผ่านกลไก และระเบียบขั้นตอนทางราชการต่าง ๆ รวมถึงการจัดการกับประเด็นด้านความมั่นคงภายในของปากีสถานซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากกองทัพเป็นสำคัญ เช่น ในกรณีของการปราบปรามกลุ่มผู้ก่อจลาจลในการเรียกร้องให้รัฐบาลกลางประกาศให้ภาษาสินธี (Sindhi) เป็นภาษาราชการในรัฐสินธ์ของปากีสถาน การปราบปรามกลุ่มแรงงานผู้ก่อความไม่สงบในการาจี และการปราบปรามกลุ่มกบฏในรัฐบาโลจิสถาน เป็นต้น²¹ ซึ่งประเด็นปัญหาด้านความมั่นคงบนพื้นฐานของประเด็นข้อเรียกร้องทางอัตลักษณ์จากกลุ่มประชากร

²⁰ Ian Talbot, *Pakistan: A Modern History* (London: Hurst, 2012), 229.

²¹ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 77-79

หลากหลายชาติพันธุ์ภายในปากีสถานนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอจวบจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากประเทศปากีสถานก่อตั้งขึ้นบนดินแดนทางอารยธรรม และชาติพันธุ์ 5 ส่วน คือ ชาวปัญจาบที่อาศัยอยู่ในรัฐปัญจาบ (Punjab) ชาวปชุนที่อาศัยอยู่ในรัฐไคเบอร์ปคตูนควา (Khyber Pakhtunkhwa) ชาวสิห์ตีที่อาศัยอยู่ในรัฐสินธ์ (Sindh) ชาวเบงกาลีที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคปากีสถานตะวันออกหรือเบงกอลตะวันออก (East Pakistan/East Bengal) ก่อนที่จะแยกประเทศออกไปเป็นบังกลาเทศ ในปี 1973 ภายหลังสมรภูมิสงครามอินเดีย-ปากีสถาน ปี 1971 และชาวบาโลชที่อาศัยอยู่ในรัฐบาโลจิสถาน (Balochistan) ซึ่งส่วนมากของกลุ่มประชากรจาก 4 ใน 5 กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว ยกเว้นชาวปัญจาบ ได้มีการจัดตั้งองค์กรเป็นกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งมีอุดมการณ์ในการแบ่งแยกดินแดน และสถาปนารัฐใหม่ของเขาเหล่านั้นเอง ดังจะกล่าวต่อไปในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในปากีสถาน

ปากีสถานภายใต้การบริหารประเทศของ ประธานาธิบดี ซุลฟีเฮอร์ อาลี บุตโต ช่วงปี 1971-1973 มีปรากฏการณ์ของความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องระหว่างปรากฏการณ์ในการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เราเห็นถึงรากฐานของความขัดแย้งที่กำลังฝังรากลึกลงไปในสังคมปากีสถานระหว่างกลุ่มผู้คนต่างชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในรัฐต่าง ๆ รวมถึงองค์กรทางศาสนาที่นำโดยนักการศาสนาสำนักต่าง ๆ เช่น กลุ่มญะมาอะตีอิสลามิที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลามนิกายซุนนี กลุ่มอะห์มะดียะฮ์ และกลุ่มชีอะฮ์ ที่ก่อตัวขึ้นเป็นกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถาน ซึ่งเขาเหล่านั้นได้ขับเคลื่อนองค์กรของเขาเหล่านั้นโดยการใช้ความรุนแรงในการต่อสู้ทำหั่นกันเพื่อเป้าประสงค์ทางการเมืองของเขาเหล่านั้น ซึ่งเห็นได้ชัดเจนขึ้นในยุคถัดไปที่ปากีสถานอยู่ภายใต้การปกครองของผู้นำเผด็จการทหารอย่าง นายพล มุฮัมมัด ฎียาอูล ฮัก ผู้ที่อ้างอิงถึงความต้องการในการฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยม เพื่อนำมาใช้ในการปกครองประเทศ และจัดการกำกับดูแลสังคมปากีสถาน

นอกจากนี้ภายใต้แนวนโยบายของประธานาธิบดี ซุลฟีเฮอร์ อาลี บุตโต ที่พยายามจะปฏิรูปที่ดิน และระบบเศรษฐกิจของปากีสถานให้เกิดความเหลื่อมล้าน้อยลงในสังคม ซึ่งแนวนโยบายดังกล่าวนี้มักจะถูกมองและวิพากษ์วิจารณ์จากฝ่ายค้าน และนักการศาสนาในปากีสถานว่าเป็นรูปแบบแนวทางที่คล้ายคลึงกับแนวคิดการปฏิรูปของฝ่ายซ้ายในหลาย ๆ ประเทศ ซึ่งแนวทางการปฏิรูปดังกล่าวนี้ได้นำไปสู่การประกาศคำตัดสินผ่านกระบวนการตีความแห่งกฎหมายอิสลาม (Sharia: **شریعة**) โดยนักการศาสนาขององค์กรทางศาสนาอย่าง ญะมาอะตีอิสลามิว่าจากแนวทางการบริหารประเทศบนพื้นฐานแนวทางโลกียนิยม (secularism) และความพยายามในการปฏิรูปประเทศในภาคส่วนต่าง ๆ ตามแนวทางฝ่ายซ้ายของประธานาธิบดี ซุลฟีเฮอร์ อาลี บุตโต นั้นเป็นสิ่งที่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม และได้ตัดสินว่าตัวเขานั้นเป็นผู้ที่ปฏิเสธศรัทธา

(Kafir: كافر) ต่อพระผู้เป็นเจ้าในแนวทางของศาสนาอิสลามทำให้ตัวเขานั้นไม่มีความชอบธรรมในการบริหารปกครองประเทศ และควรถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี ประกอบกับผลกระทบของนโยบายการปฏิรูปที่ดินซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ชนชั้นนำที่ถือครองสะสมที่ดินเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการบังคับใช้แนวทางการปฏิรูปที่ดินอย่างเลือกปฏิบัติ กล่าวคือการปฏิรูปที่ดินที่ประสบความสำเร็จโดยมากนั้นเกิดขึ้นในพื้นที่ทางเหนือของรัฐปัญจาบที่ส่วนมากเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งถูกพัฒนาให้กลายเป็นพื้นที่ฟาร์มการเกษตรในขนาดกลาง แต่ในทางกลับกันการปฏิรูปที่ดินนั้นประสบความสำเร็จในพื้นที่ยากจนในพื้นที่ยากจนของรัฐบาล และรัฐสินธ์ ซึ่งเต็มไปด้วยชนชั้นนำเจ้าของที่ดินที่มากไปด้วยอิทธิพลและอำนาจในพื้นที่ ซึ่งเขาเหล่านั้นได้กระจายที่ดินเปล่าของเขาเหล่านั้นให้แก่เครือญาติ แม้กระทั่งสมาชิกของครอบครัวบูตโตเองก็ได้ใช้วิธีการดังกล่าวในการหลีกเลี่ยงการเวียนคืนที่ดินจากภาครัฐภายใต้แนวทางการปฏิรูปที่ดิน²² นอกจากนี้ยังมีประเด็นของการสั่งการผ่านหน่วยข่าวกรองปากีสถานให้ไปสืบสวน และจัดการกับศัตรูทางการเมืองที่ถือเป็นภัยคุกคามต่ออำนาจของบูตโต ทั้งนักการเมืองฝ่ายค้าน นักการเมืองในพรรคฝ่ายรัฐบาล หรือแม้กระทั่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีของเขาเอง²³ รวมไปถึงประเด็นของเงินเพื่อที่เพิ่มสูงขึ้น อัตราการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้น และการบังคับใช้อำนาจของรัฐบาลที่เบ็ดเสร็จเด็ดขาด ทำให้รัฐบาลของบูตโตในขณะนั้นถูกวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมปากีสถานเป็นวงกว้าง ซึ่งสวนทางกับผลคะแนนการเลือกตั้งในปี 1977 อย่างน่าตกใจที่พรรคของบูตโตนั้นยังคงกุมคะแนนเสียงข้างมากจากชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวที่พรรคของเขาได้กวาดที่นั่งในสภาสูงถึง 155 ที่นั่ง จากที่นั่งทั้งหมดในสภา 216 ที่นั่ง ทำให้สถานการณ์ทางการเมืองในปากีสถานในขณะนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจของมวลชนผู้สนับสนุนกลุ่มพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และกลุ่มองค์กรทางศาสนา นำไปสู่การชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาลบนท้องถนน นำโดย กลุ่มพันธมิตรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน 9 พรรค ในนามพันธมิตรแห่งชาติปากีสถาน (Pakistan National Alliance) ที่ประท้วงและกล่าวหาว่าการจัดตั้งรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ซุลฟีออร์ อาลี บูตโต (ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายผู้บริหารของปากีสถานถูกเปลี่ยนเป็นตำแหน่งนายกรัฐมนตรีภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 1973) นั้นขาดความชอบธรรมจากการประพฤติดุจจริตในการเลือกตั้งที่มีผลคะแนนออกมาสวนกระแสกับความต้องการของสังคมปากีสถานในขณะนั้น ซึ่งผลกระทบจากการชุมนุมประท้วงดังกล่าวได้สร้างเสริมให้เกิดการปะทะในวงกว้างระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วง และหน่วยงานด้านความมั่นคงภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้ามาเพื่อควบคุม

²² Anatol Lieven, *Pakistan: a Hard Country* (New York: PublicAffairs, 2012), 73-74.

²³ Zahid Hussain, *Frontline Pakistan: The Path to Catastrophe and the Killing of Benazir Bhutto* (London : I.B. Tauris, 2008), 14.

สถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งไม่มีที่ท่าว่าจะสงบลงโดยง่าย นำไปสู่การประกาศกฎอัยการศึกโดยประธานาธิบดี ซุลฟิซอร์ อาลี บุตโต ในพื้นที่เมืองการาจี ลาฮอร์ และไฮเดอราบัด²⁴

อย่างไรก็ตามภายหลังจากการประกาศกฎอัยการศึกรัฐบาลปากีสถานก็ยังไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศได้ นำไปสู่การเปิดช่องทางและโอกาสในการเข้าควบคุมสถานการณ์ของ นายพล มุฮัมมัด ฎิยา อุล ฮัก ผู้ก่อการรัฐประหารและยึดอำนาจการปกครองประเทศจาก นายกรัฐมนตรี ซุลฟิซอร์ อาลี บุตโต ในวันที่ 5 มิถุนายน ปี 1977 รวมทั้งตั้งข้อหาแก่ นายกรัฐมนตรี บุตโต จากข้อกล่าวหาการฆาตกรรม และการก่อกบฏทางการเมืองต่าง ๆ ของเขา ส่งผลให้นายกรัฐมนตรี บุตโต ต้องถูกจำคุก และถูกพิพากษาประหารชีวิตในเวลาต่อมา²⁵ แม้การดำเนินการดังกล่าวของคณะรัฐประหารของปากีสถานในขณะนั้นจะถูกวิพากษ์วิจารณ์จากหลายภาคส่วน และผู้นำทั่วโลก รวมไปถึงประชาชนจำนวนมากที่ออกมาชุมนุมประท้วงบนท้องถนน ซึ่งเห็นว่าการตั้งข้อหาดังกล่าวแก่ นายกรัฐมนตรี บุตโต เป็นไปเพื่อการหาแนวทางในการก่อกบฏทางการเมืองของ นายพล มุฮัมมัด ฎิยา อุล ฮัก ที่ตัวเขาเองถึงขั้นปฏิเสธข้อเรียกร้องจากผู้นำทั่วโลก เช่น ประธานาธิบดีสหรัฐฯ จิมมี คาร์เตอร์ นายกรัฐมนตรีเยอรมนี เฮลมุท ชมิท นายกรัฐมนตรีสหราชอาณาจักร เจมส์ คัลลาฮาน นายกรัฐมนตรีอินเดีย อินทรา คานธี และผู้นำโลกมุสลิมทั้งหมด ที่ต้องการรักษาชีวิตของอดีตประธานาธิบดี และนายกรัฐมนตรี ซุลฟิซอร์ อาลี บุตโต เอาไว้ แต่นายพล มุฮัมมัด ฎิยา อุล ฮัก กลับปฏิเสธสาส์นแห่งการเรียกร้องและการอุทธรณ์จากผู้นำทั่วโลกดังกล่าว เพียงเพราะการอ้างอิงว่าการกระทำตามการอุทธรณ์ผ่นผันใด ๆ ตามข้อเรียกร้องจากนานาชาติ จะกลายเป็นสิ่งที่คุกคามอำนาจอธิปไตย ความเป็นอิสระ และบูรณภาพแห่งดินแดนของรัฐบาลกลางปากีสถาน ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสียหายที่รุนแรง และไม่อาจคงไว้ซึ่งเสถียรภาพดังกล่าวเหนือพื้นที่อธิปไตยของตนได้²⁶

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการในการตั้งข้อหา ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็วและไร้ความโปร่งใส ได้กลายภาพลักษณ์ของการก่อการร้ายโดยรัฐ (state terrorism) ที่ต้องการสร้างความหวาดกลัวให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน หรือกลุ่มพรรคการเมืองใด ๆ ที่มีจุดยืนทางการเมืองตรงกันข้ามกับแนวทางของระบอบเผด็จการทหารปากีสถานในขณะนั้น ซึ่งแนวทางดังกล่าว

²⁴ Ian Talbot, *Pakistan: A Modern History* (London: Hurst, 2012), 240-242.

²⁵ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 75-83.

²⁶ Salmaan Taseer, *Bhutto a Political Biography* (New Delhi: Vikas Pub. House, 1980), 188-189.

ในการกำจัดการศัตรูทางการเมืองของ นายพล มุฮัมมัด ฎิยา อุล ฮัก ยังถูกนำกลับมาใช้อีกหลายครั้ง กับนักหนังสือพิมพ์ นักการเมืองคู่แข่งผู้มีอิทธิพล นักกิจกรรมทางการเมืองที่มีท่าทีต่อต้าน และวิพากษ์วิจารณ์การครองอำนาจทางการเมืองของเขา

3.4 ผู้นำอำนาจนิยมในยุคสงครามเย็นผู้สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นในสังคมปากีสถาน

ภายหลังการเข้าสู่อำนาจของ นายพล มุฮัมมัด ฎิยา อุล ฮัก ประธานาธิบดีคนที่ 6 ของปากีสถาน ผู้ก่อการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองจาก นายกรัฐมนตรี ชุลฟิฆอร อาลี บุตโต ในช่วงปลายปี 1978 ประธานาธิบดี ฎิยา อุล ฮัก ถือเป็นผู้ริเริ่มเผด็จการทหารคนแรกที่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากองค์กรทางศาสนาอย่างอะมาอะตีอิสลามมี และกลุ่มพรรคการเมืองที่ยึดถืออุดมการณ์ทางศาสนาในนิกายซุนนีซัฮับหรือ สำนักคิด (school of thought) ฮานาฟี ของอบู-หะนีฟะฮ์ (ชื่ออิมาม/นักการศาสนาผู้เผยแพร่หลักการแนวคิดทางศาสนา และแนวทางการปฏิบัติศาสนกิจของสำนักศึกษาดังกล่าว) ซึ่งภายหลังจากภารกิจแรกในการจัดการศัตรูทางการเมือง หมายเลขหนึ่งอย่าง นายกรัฐมนตรี ชุลฟิฆอร อาลี บุตโต สำเร็จลุล่วง ประธานาธิบดี ฎิยา อุล ฮัก ได้ริเริ่มภารกิจต่อไปของเขาคือการปฏิรูปสังคมปากีสถานภายใต้แนวทางอิสลามนิยมในแบบฉบับการฟื้นฟูอิสลามในนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี (Deobandi) ที่ยึดถือการตีความหลักการศาสนาตามแนวทางของสำนักศึกษาคิดฮานาฟีแบบอนุรักษนิยม ซึ่งในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 1919 ประธานาธิบดี ฎิยา อุล ฮัก ได้ริเริ่มกระบวนการในการฟื้นฟูอิสลามผ่านการปฏิรูปสังคมปากีสถานภายใต้แนวทางอิสลามนิยมด้วยความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงให้สาธารณรัฐอิสลามปากีสถานกลายเป็นรูปแบบของรัฐอิสลาม ให้มีการปกครองตามแนวทางของกฎหมายอิสลามในจารีตของนิกายซุนนี ซึ่ง ประธานาธิบดี ฎิยา อุล ฮัก มองว่าแนวทางดังกล่าวจะทำให้ปากีสถานมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนและเข้มแข็งในฐานะรัฐอิสลาม ซึ่งมักจะถูกคุกคามโดยประเทศเพื่อนบ้านอย่างอินเดียเสมอมาในฐานะรัฐฮินดู นอกจากนี้ ประธานาธิบดี ฎิยา อุล ฮัก ยังเห็นว่าการปฏิรูปประเทศปากีสถานให้เป็นไปในแนวทางอิสลามนิยมตามแบบฉบับของสำนักศึกษาฮานาฟีนั้นจะสามารถกู้คืนแนวทางศีลธรรมที่คอยกำกับปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ในสังคมปากีสถานที่เคยเสื่อมเสียไปในยุคสมัยของประธานาธิบดี ชุลฟิฆอร อาลี บุตโต กลับคืนมาได้²⁷ รวมทั้งเขายังอ้างว่าการปฏิรูปประเทศในแนวทางดังกล่าวนี้คือการเป็นความตั้งใจร่วมกันของประชาชนปากีสถานทั้งหมด และจะเป็นการนำพาปากีสถานไปสู่ทางออกของปัญหาที่ยังคงรุมเร้า

²⁷ Husain Haqqani, *Between Mosque and Military* (Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 2005), 136.

ปากีสถานอยู่ทั้งในประเด็นของเศรษฐกิจ ศีลธรรม และความแตกแยกทางการเมืองที่ฝังรากลึกในสังคมปากีสถานเสมอมา

อย่างไรก็ตามการปฏิรูปประเทศปากีสถานในแนวทางอิสลามนิยมตามแบบฉบับของสำนักคิดฮานาฟี ที่ ประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก มุ่งหมายนั้นยังเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างความชอบธรรมในการคงอยู่ในอำนาจที่ยาวนานของเขาเช่นเดียวกัน เพื่อบรรลุยุทธศาสตร์ชาติอันยิ่งใหญ่ของเขาในการปฏิรูปประเทศปากีสถานซึ่งไม่อาจจะถูกขัดจังหวะความต่อเนื่องจากการเลือกตั้งใด ๆ ที่สุ่มเสี่ยงจะทำให้ผู้ถือครองอำนาจอียิปต์เปลี่ยนมือได้²⁸ ทั้งนี้ การปฏิรูปประเทศปากีสถานในแนวทางที่มีการอ้างอิงถึงความยึดโยงกับหลักการศาสนาดังกล่าวของ ประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ก็ได้ถูกตีความจากนักวิชาการหลายท่านว่าเป็นเพียงสิ่งที่ใช้ในการอ้างอิงถึงความชอบธรรมที่ตัวเขาจะได้อยู่ในอำนาจต่อไปเรื่อย ๆ ในสังคมปากีสถานที่ตกอยู่ในบรรยากาศแห่งความหวาดกลัวภายใต้การประกาศกฎอัยการศึกที่ยาวนานภายหลังการรัฐประหาร รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอิสลามในจารีตของนิกายซุนนีซึ่งมีการสำเร็จโทษอย่างเปิดเผย และรุนแรงในที่สาธารณะต่อผู้ที่กระทำผิดจากการละเมิดข้อห้ามของหลักการศาสนาอิสลาม เช่น การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การกระทำผิดประเวณี การฆาตกรรม การลักขโมย ฯลฯ รวมถึงต่อผู้ที่กระทำผิดจากการละเมิดข้อกฎหมายเพิ่มเติมของรัฐ เช่น การชุมนุมประท้วง และการทำลายสถานที่ราชการ เป็นต้น²⁹ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าการบังคับใช้กฎหมายอิสลามในแนวทางดังกล่าว มิใช่เป็นไปเพียงเพื่อการป้องกันการก่ออาชญากรรมรูปแบบต่าง ๆ ในสังคม แต่ยังเป็นการป้องกันการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารในขณะนั้นอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นรูปแบบการปกครองแบบอำนาจนิยมก็ยังเป็นรูปแบบการปกครองที่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลามโดยสิ้นเชิง หากอ้างอิงตามหลักการศาสนาอิสลามที่ถูกนำเสนอโดยสำนักศึกษาส่วนใหญ่ที่ได้มีการให้แนวทางในการปกครองไว้ในระบอบเคาะลีฟะฮ์ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่หนึ่ง ซึ่งประเทศมุสลิมทั่วโลกที่ถือเป็นรัฐ-ชาติสมัยใหม่ เช่น ตุรกี อิหร่าน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ก็ได้มีการนำแนวทางในการปกครองดังกล่าวไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงในประเทศของเขาเหล่านั้น

²⁸ Mukherjee Kunal, “Islamic Revivalism and Politics in Contemporary Pakistan,” *Journal of Developing Societies* 26, No.3 (2010) : 342.

²⁹ Husain Mir Zohair, “The politics of Islam in Pakistan,” in Santosh C. Saha and Thomas K. Carr (eds), *Religious Fundamentalism in Developing Countries* (Westport, Conn: Greenwood Press, 2001), 222-223.

นอกจากนี้ในประเด็นของการสำเร็จโทษอย่างเปิดเผยและทารุณโหดร้ายในที่สาธารณะ ตามการบังคับใช้กฎหมายอิสลามในจารีตของนิกายซุนนีในสังคมปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าว ได้สร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เต็มไปด้วยความรุนแรงซึ่งเกิดขึ้นอย่างเปิดเผยในพื้นที่สาธารณะ รวมถึงการก่อตัวขึ้นของวัฒนธรรมในฐานะนัยยะของความหมาย (web of meaning and significance) ที่ครอบงำความคิดในความเป็นเหตุเป็นผลของผู้คนในสังคม ในการใช้ความรุนแรง เพื่อเป็นการยุติความขัดแย้ง หรือการตอบโต้ในความผิด หรือความไม่ชอบธรรมใด ๆ ในมุมมองของรัฐ ผู้บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจถือได้ว่าเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการก่อตัวขึ้นของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ที่ใช้แนวทางในการก่อการร้าย ซึ่งมักจะเป็นรูปแบบของความรุนแรงที่แสดงออกมาในพื้นที่สาธารณะ เพื่อตอบโต้ในประเด็นความขัดแย้งทางการเมือง หรือความไม่ชอบธรรมใด ๆ ภายในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้

ภายหลังความพยายามในการฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยมในปากีสถานของ ประธานาธิบดี ฏีญา อุล ฮัก ที่มีการประกาศ และบังคับใช้กฎหมายอิสลามในจารีตของนิกายซุนนีผ่านการตีความ ตั๋วบจากสำนักศึกษาฮานาฟี ส่งผลให้เกิดความแตกแยกรูปแบบใหม่ขึ้นในสังคมปากีสถาน เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายอิสลามในจารีตของนิกายซุนนีภายใต้การตีความจากสำนักศึกษาฮานาฟี เป็นสิ่งที่กลุ่มประชาชนผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามนิกายซุนนีสำนึกศึกษาอื่น ๆ หรือนิกายชีอะฮ์ไม่อาจให้การยอมรับต่อการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายดังกล่าวที่ถูกบัญญัติขึ้น เพื่อใช้ในการควบคุมกำกับปฏิสัมพันธ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นขัดกับหลักคำสอนในสำนักศึกษา หรือนิกายของเขาเหล่านั้น เช่น ในเรื่องของการให้ทาน (zakat: زكاة) แก่ผู้ยากไร้ที่ต้องชำระผ่าน หน่วยงานของภาครัฐเพื่อนำไปสู่การกระจายทานดังกล่าวต่อไปตามแนวทางของรัฐ นอกจากนี้ ในหลายมาตราของกฎหมายดังกล่าวยังคงพบการเสริมเติมแต่งข้อบังคับที่บัญญัติขึ้นโดยรัฐบาลกลาง เพื่อความมั่นคงในอำนาจการปกครองของรัฐ

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ของการบังคับใช้กฎหมายอิสลามซึ่งได้นำไปสู่การปะทุขึ้น ของความขัดแย้งแตกแยกภายในสังคมปากีสถานของมวลชนผู้เลื่อมใสในศาสนาอิสลามต่างนิกาย และสำนักศึกษา ดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่ขัดกับเป้าหมายของ ประธานาธิบดี ฏีญา อุล ฮัก ในการปฏิรูป สังคมปากีสถานโดยสันติ จากความพยายามในการสร้างระบบกฎหมายที่ยึดโยงกับนิกายซุนนี และสำนักคิดทางศาสนาเพียงสำนักเดียวอย่างฮานาฟี เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพที่เข้มแข็งในสังคม ปากีสถาน แต่ความพยายามดังกล่าวนั้นก็กลับกลายเป็นสิ่งที่บั่นทอนความอดทนอดกลั้นระหว่าง มวลชนที่หลากหลายในสังคมปากีสถาน ทำให้กลุ่มผู้คนที่เลื่อมใสในสำนักคิดทางศาสนาอื่น ๆ และนิกายชีอะฮ์ กลายเป็นกลุ่มคนที่ถูกเพ่งเล็งโดยกลุ่มผู้คนที่เลื่อมใสในนิกายซุนนีสำนึกศึกษาฮานาฟี และนักการศาสนาจากกลุ่มญะมาอะฮ์อิสลามิที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานทางด้านตุลาการของ

ปากีสถานในขณะนั้น เพื่อตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายในกรณีต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวทางการตีความหลักคำสอนทางศาสนาที่เขาเหล่านั้นเลื่อมใส รวมทั้งเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของรัฐบาลกลางปากีสถานในขณะนั้น³⁰

การบังคับใช้กฎหมายอิสลามภายใต้มุมมองการตีความจากหลักคำสอนดังกล่าวในยุคสมัยของ ประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ได้สร้างความแตกภายในสังคมปากีสถานระหว่างกลุ่มลัทธิย่อยทางศาสนาต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่เหตุการณ์ก่อจลาจล และเหตุการณ์ความรุนแรงหลายครั้ง โดยเฉพาะต่อชนกลุ่มน้อยที่เลื่อมใสในกลุ่มอะฮ์มาดียะฮ์ซึ่งกลายเป็นผู้สูญเสียจากหลาย ๆ เหตุการณ์ของความรุนแรงและการก่อการร้ายทั่วปากีสถาน จากการถูกลอบสังหาร การทำร้ายร่างกาย การเผาทำลายห้างร้าน อาคารบ้านเรือน และที่อยู่อาศัย เนื่องจากเขาเหล่านั้นได้ถูก ประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ป่าวประกาศในที่สาธารณะว่าเป็นกลุ่มผู้ที่ปฏิเสธศรัทธา (kafir: کافر)³¹ นอกจากนี้ในรัฐไคเบอร์ปัคตูนควา ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนที่อยู่อาศัยของชนกลุ่มน้อยที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์ลัทธิอิสมายิลี เขาเหล่านั้นก็ได้ตกเป็นเป้าหมายของมวลชนซุนนีสุดโต่งที่เข้าไปก่อจลาจลและสังหารเขาเหล่านั้น ซึ่งจากเหตุการณ์ความรุนแรงต่าง ๆ ดังกล่าวได้สร้างความตระหนักถึงภัยคุกคามของกลุ่มผู้คนที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ส่วนใหญ่ (ลัทธิอิมามิ: Imami) ในสังคมปากีสถานที่อาจจะเกิดขึ้นกับพวกตนในเร็ววัน ภายใต้บริบททางสังคมปากีสถานขณะนั้นที่มวลชนนิกายซุนนีสุดโต่งผู้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางปากีสถาน และกลุ่มญะมาอะตีอิสลามมีองค์กรทางศาสนาที่ส่งเสริมความมั่นคงในอิทธิพลและอำนาจทางการเมืองระหว่างกันกับรัฐบาลกลางปากีสถาน³²

นอกจากนี้ การฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยมในปากีสถานของ ประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ยังได้ส่งผลกระทบต่อตัวเลขที่เพิ่มสูงขึ้นของสถาบันการศึกษาทางศาสนา (madaris: مدارس) จากทุกนิกาย และสำนักคิดทางศาสนา ทั้งสถาบันการศึกษาทางศาสนาที่ได้ขึ้นทะเบียนกับภาครัฐ และสถาบันการศึกษาที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับภาครัฐ ซึ่งโดยมากแล้วสถาบันการศึกษาทางศาสนาที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับภาครัฐจะถูกครอบงำโดยนักการศึกษา (ulama: علماء) ซึ่งมีมุมมองแนวคิดทางศาสนาไปในแนวทางสุดโต่ง ซึ่งมักจะนำไปสู่การสร้างแตกแยกให้สังคมมุสลิมปากีสถาน ด้วยเป้าประสงค์ที่ต้องการแบ่งแยกลัทธิย่อย/นิกายต่าง ๆ ของศาสนา รวมถึงกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ทั้งนี้

³⁰ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 89.

³¹ Ian Talbot, *Pakistan: A Modern History* (London: Hurst, 2012), 282.

³² Sudha Ramachandran, "Ismailis in deadly education spat," *Asian Times*, accessed June 6, 2021, www.atimes.com/atimes/South_Asia/GC11Df06.html.

แนวความคิดที่คอยครอบงำสถาบันการศึกษาทางศาสนาใด ๆ นั้นก็ขึ้นอยู่กับผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการให้การสนับสนุนสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ทั้งจากรัฐบาลกลางปาเกีสถานที่พยายามจะสร้างนักการศาสนาที่ถือเป็นผลผลิตจากสถาบันออกมาสู่สังคมปาเกีสถานเพื่อทำหน้าที่ของนักการศาสนาที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ในทางการเมืองและความมั่นคงในอำนาจของรัฐบาลกลางต่อไป หรือสถาบันการศึกษาทางศาสนาในนิยายชุดนี้ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากมหาอำนาจในภูมิภาคตะวันออกกลางอย่างซาอุดีอาระเบียก็จะส่งผลให้นักการศาสนาในสถาบันดังกล่าวถูกครอบงำโดยแนวคิดวะฮาบี (Wahhabism)³³ เพื่อการเผยแพร่ความเลื่อมใสในอิทธิพลและอำนาจของราชวงศ์ซาอุดีอาระเบียต่อไปทั่วสังคมปาเกีสถาน รวมทั้งการปกป้องภาพลักษณ์ และผลประโยชน์ต่าง ๆ ของราชวงศ์ซาอุดีอาระเบียในสังคมปาเกีสถานโดยเฉพาะภัยคุกคามจากอิทธิพลและอำนาจของ

³³ แนวคิดวะฮาบี (Wahhabism) เป็นแนวคิดทางการเมืองและศาสนาในประเทศซาอุดีอาระเบีย ในรูปแบบจำพวกของกลุ่มแนวคิดกลุ่มมูลฐานนิยม (Fundamentalist) คือ แนวคิดที่พยายามฟื้นฟูความรุ่งเรืองของอาณาจักรอิสลามในอดีต (Islamic revival) ของศาสดามุฮัมมัด และพระสหายให้กลับคืนมาอีกครั้ง ผ่านการตีความตามตัวอักษรเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่างๆที่มีอยู่ในคัมภีร์อัล-กุรอาน และแบบอย่างการปฏิบัติของศาสนทูต แต่ทั้งนี้จะต้องพิจารณาถึงบริบทและวัตถุประสงค์ในกฎเกณฑ์และแบบอย่างเหล่านั้นให้มีความสอดคล้องกับประเพณีและบริบทของประเทศด้วย รวมถึงให้การยอมรับกับความเห็นของ นักเทววิทยา นักปรัชญา นักกฎหมาย และนักวิชาการทางศาสนา ที่มีความสามารถในการตีความคัมภีร์อัล-กุรอาน เพื่อการบังคับใช้กฎหมายอิสลามในประเทศในเรื่องของการปกครองนั้น เน้นไปที่เรื่องของการส่งเสริมทางด้านความมั่นคงไม่ทำให้สังคมหรือรัฐนั้น ๆ ไร้สาระสาย ซึ่งซาอุดีอาระเบียได้มีการนำแนวความคิดนี้มาใช้ในการปกครองประเทศโดยนักการศาสนาอย่าง มุฮัมมัด อิบน์ अबดุลวะฮาบ (Muhammad ibn Abd al-Wahhab) ที่ร่วมก่อตั้งรัฐซาอุดีอาระเบียร่วมกับ มุฮัมมัด บิน อัลสะอูด (Muhammad bin Saud) พระราชาองค์แรกของราชวงศ์อัลสะอูดแห่งซาอุดีอาระเบีย ซึ่งคำนึงถึงบริบทที่ประเทศต้องมีความมั่นคงและไม่ต้องการให้เกิดความแตกแยกระหว่างสองตระกูลผู้ก่อตั้งประเทศคือตระกูลของ มุฮัมมัด บิน สะอูด และ มุฮัมมัด อิบน์ अबดุลวะฮาบเมื่อทั้งสองฝ่ายได้หารือร่วมกันแล้ว ทำให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองเดิมของอิสลาม (ระบบเคาะลีฟะฮ์/กาหลิบ) แปลเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ประกอบกับการบังคับใช้กฎหมายอิสลามเพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ รวมถึงกำหนดให้มีสถาบันทางศาสนาที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันกับสถาบันกษัตริย์ตลอดมาเพื่อความมั่นคงของทั้งสองสถาบัน See also: อติบ ยูซุฟ, “กลุ่มภราดรภาพมุสลิมภัยคุกคามต่อซาอุดีอาระเบีย,” *วารสารเอเชียพิจาร* ศูนย์ศึกษาเอเชีย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีที่ 4, ฉบับที่ 8 (ธันวาคม 2560) : 11-57.

อิหร่านในช่วงเวลาดังกล่าวที่กำลังแผ่ขยายไปทั่วโลกภายหลังการปฏิวัติอิสลามที่ประสบความสำเร็จในปี 1979 ซึ่งอิหร่านเองก็ยังเป็นอีกประเทศหนึ่งที่เข้ามาให้ทุนสนับสนุนสถาบันการศึกษาทางศาสนาในนิกายชีอะฮ์ภายในปากีสถานเพื่อการปกป้องภาพลักษณ์ และผลประโยชน์ต่าง ๆ ของอิหร่านภายในปากีสถาน และการเผยแพร่ความเลื่อมใสในแนวคิดทางศาสนาของสายนิกายชีอะฮ์และอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้นำสูงสุดอย่าง รุฮุลลอฮ์ โคมัยนี อย่างไรก็ตามความเชื่อมโยงของสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ดังกล่าวกับกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายนั้นยังมีอยู่เพียงเล็กน้อยในช่วงเวลาที่ปากีสถานอยู่ภายใต้การปกครองของประธานาธิบดี ฎียา อุล ฮัก แต่ผลพวงของการฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยมตามแบบแผนจารีตของนิกายซุนนีในปากีสถาน บทบาทของราชวงศ์ซาอูดีอาระเบียที่กำลังส่งออกแนวคิดวะฮาบีไปทั่วโลกมุสลิม และการปฏิวัติอิสลามที่ประสบความสำเร็จในอิหร่าน ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวได้กลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งความแตกต่างและสร้างความแตกแยกที่รุนแรงให้เกิดขึ้นในสังคมปากีสถานในช่วงทศวรรษที่ 1980 ระหว่างประชาชนผู้เลื่อมใสในนิกายซุนนี และชีอะฮ์ ซึ่งได้นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายของทั้งสองนิกาย รวมทั้งรูปแบบสงครามตัวแทนย่อย ๆ ของซาอูดีอาระเบีย และอิหร่านในปากีสถาน รวมถึงอัฟกานิสถาน ระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายทั้งสองฝ่ายดังกล่าว³⁴

อย่างไรก็ตาม ในยุคสงครามเย็นสถาบันการศึกษาทางศาสนาหลายแห่งในปากีสถานมีความพยายามที่จะนำเสนอแนวคิดที่มีความเชื่อมโยงระหว่างการต่อสู้ในทางศาสนา (جهاد :Jihad) และสงครามอันศักดิ์สิทธิ์ (holy war) กับบริบทของสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถานในยุคสงครามเย็นที่ได้ถูกตีความว่าเป็นสมรภูมิของสงครามอันศักดิ์สิทธิ์สำหรับนักรบศาสนาผู้ห้าวหาญในการรบกับกองกำลังของโซเวียตผู้ที่ปฏิเสธศรัทธา และไร้ซึ่งความจำนนต่อพระเจ้าในจิตใจ เพื่อที่สถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ดังกล่าว จะได้ผลิตบุคลากรของตนให้มีความพร้อมเพื่อที่จะเข้าไปร่วมกับกลุ่มนักรบบุญญะฮ์ดินที่ถือเป็นกองกำลังหลักในการต่อสู้ด้วยยุทธการแบบกองโจรกับกองทหารโซเวียตที่เข้ามารุกรานอัฟกานิสถานในขณะนั้น นอกจากนี้ในช่วงเวลาต่อมานักเรียนผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ดังกล่าวยังได้ถูกเกณฑ์ และรับสมัครโดยทหารปากีสถานเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มกองกำลังที่เข้าไปต่อสู้ในสงครามตัวแทนในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ ทั้งนี้ผลพวงที่ไม่คาดคิดของการตีความหลักคำสอนทางศาสนาให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างการต่อสู้ในทางศาสนากับบริบทของการจัดตั้งกองกำลังกลุ่มนักรบบุญญะฮ์ดินเพื่อเข้าไปต่อสู้ในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน และพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ ได้นำไปสู่การก่อกำเนิดของกลุ่มติดอาวุธ

³⁴ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 91-98.

ที่หลากหลาย และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่กว้างขวาง ในประเทศปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ ในเวลาต่อมา ซึ่งกลายเป็นสิ่งที่รัฐบาลปากีสถาน และมหาอำนาจต่าง ๆ ที่เข้ามามีปฏิสัมพันธ์ เกี่ยวข้องในภูมิภาคเอเชียใต้ยากจะควบคุม

3.5 สงครามโซเวียต-อัฟกานิสถานในยุคสงครามเย็น และสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถานผล พวงของการอุบัติขึ้นของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียใต้

ในช่วงเวลาของสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน ปี 1979-1989 ปากีสถานได้กลายเป็น แนวปะทะกับโลกคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียใต้ในยุคสงครามเย็น ซึ่งประธานาธิบดี ฐิยา อุล ฮัก ก็ถือเป็นตัวแสดงสำคัญที่สหรัฐฯ ผู้นำแห่งโลกเสรีต้องให้การสนับสนุนเพื่อต้านทานกับอิทธิพลและ อำนาจของโซเวียตที่กำลังแผ่ขยายเข้ามาในเอเชียใต้ แม้จะต้องมองข้ามระบอบเผด็จการทหารของ ฐิยา อุล ฮัก ที่เขาสร้างขึ้นในประเทศปากีสถานที่เต็มไปด้วยประเด็นของการละเมิดสิทธิมนุษยชน การกดขี่ผู้คนที่เห็นต่างด้วยความรุนแรง และการดำเนินโครงการพัฒนาเทคโนโลยีนิวเคลียร์ อย่างไรก็ตาม บทบาทของสหรัฐฯ ที่ให้การสนับสนุนต่อประธานาธิบดี ฐิยา อุล ฮัก ส่งผลให้อำนาจเผด็จการ ของเขานั้นมีความมั่นคงอยู่อย่างยาวนาน และสามารถที่จะจัดการศัตรูทางการเมืองภายในปากีสถาน ได้อย่างเบ็ดเสร็จ³⁵ ควบคู่ไปกับการอ้างอิงถึงการปฏิรูปสังคมปากีสถานด้วยการฟื้นฟูแนวทางอิสลาม นิยมในแบบฉบับของเขา และกลุ่มพรรคการเมืองทางศาสนา รวมถึงองค์กรทางศาสนาที่นิยมแบบ แผนจารีตของนิกายซุนนี ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวก็ยังมีความร่วมมือที่แน่นแฟ้นระหว่างหน่วยข่าวกรอง ของสหรัฐฯ (CIA) และหน่วยข่าวกรองของปากีสถาน (ISI) ในการวางยุทธศาสตร์การรบแบบสงคราม นอกแบบ และสงครามกองโจรให้แก่กลุ่มนักรบมุญาฮิดีนที่ถูกฝึกฝนโดยกองทัพปากีสถาน และผู้เชี่ยวชาญด้านการทหารของสหรัฐฯ รวมถึงได้รับเงินทุนในการสนับสนุนจากซาอุดีอาระเบีย เพื่อเข้าไปต่อต้านกองทหารโซเวียตที่เข้ามารุกรานอัฟกานิสถานในสมรภูมิดังกล่าว ซึ่งยุทธศาสตร์ ดังกล่าวนั้นประสบความสำเร็จในการทำให้อำนาจของสหภาพโซเวียตต้องถอยร่นออกไป ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ปี 1989 จากสมรภูมิดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าการลงทุนเพียงน้อยนิด ของสหรัฐฯ แก่กลุ่มนักรบมุญาฮิดีน โดยที่ไม่จำเป็นต้องสูญเสียบุคลากรทางทหารของตนใน สมรภูมิ ส่งผลให้เขาเหล่านั้นสามารถหลบเลือนอิทธิพลและอำนาจของโซเวียตให้จางหายไป จากภูมิภาคเอเชียใต้ และถือเป็นบทลงโทษในรูปแบบยุทธการที่คล้ายคลึงกันแก่โซเวียต

³⁵ Steve Coll, *Ghost Wars The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001* (New York: Penguin Press, 2004), 27.

ที่เคยให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธในเวียดนามเหนือผู้ต่อต้านปฏิบัติการทางทหารของสหรัฐในสมรภูมิก่อนหน้าอย่างสงครามเวียดนาม³⁶ ทั้งหมดนั้นถือเป็นผลประโยชน์ในการกู้คืนอิทธิพลและอำนาจของสหรัฐฯ ในระบอบระหว่างประเทศที่เขาเหล่านั้นจำเป็นจะต้องชนะในทุกสมรภูมิเพื่อการมุ่งสู่การเป็นอภิมหาอำนาจภายหลังการสิ้นสุดสงครามเย็น และถือเป็นผลประโยชน์ของรัฐบาลปากีสถานที่ได้กลุ่มนักรบมุญาฮิดีนเข้ามาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยสร้างน้ำหนักในการต่อรองและรักษาอิทธิพลและอำนาจของตนต่อไปในหลาย ๆ โอกาสโดยเฉพาะในการเผชิญหน้ากับมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างอินเดียผ่านพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และถือเป็นผลประโยชน์ของชาอูตืออาระเบียที่ได้ขยายอิทธิพลของตนผ่านแนวคิดวะฮาบีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนเผ่าตลอดแนวชายแดนอัฟกานิสถาน-ปากีสถาน ซึ่งได้สร้างรากฐานทางความคิดที่มั่นคงไว้ในสังคมปากีสถาน กลุ่มองค์กรศาสนา รวมถึงกลุ่มพรรคการเมืองที่ให้การยอมรับและสนับสนุนสถานะผู้นำโลกอิสลามของชาอูตืออาระเบีย

อย่างไรก็ตามนอกจากผลพวงของสงครามในด้านบวกของผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่รัฐทั้งสามได้รับหลังจากการสิ้นสุดของสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน ยังมีผลพวงในด้านลบที่เกิดขึ้นตามมาอีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นตัวเลขของความสูญเสียที่เกิดขึ้น ดังเช่นจำนวนผู้เสียชีวิตจากสงครามที่มีจำนวนมากถึง 1,500,000-2,000,000 ราย และผู้ลี้ภัยจากสงครามอีกเรือนล้าน รวมทั้งสูญญากาศทางอำนาจ และสภาวะอนาธิปไตยในอัฟกานิสถานที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในดินแดนอัฟกานิสถานทั้ง ชาวปชตุนหรือปาทาน (Pashtuns) อุซเบก (Uzbek) ทาจิกส์ (Tajiks) และฮาซารา (Hazaras) ที่ต่างต้องการจะมีอำนาจนำทางการเมืองเพื่อปกครองดินแดนอัฟกานิสถานทำให้สภาวะการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่ความขัดแย้งในวงกว้าง และการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างกองกำลังของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งบานปลายไปสู่การเกิดขึ้นของสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถานในช่วงปี 1992-1996 ระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ได้ใช้ยุทธศาสตร์การรบแบบกองโจรที่เขาเหล่านั้นเคยได้รับการฝึกฝนจากกองทัพปากีสถาน หน่วยข่าวกรองปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองสหรัฐฯ พร้อมทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เขาเหล่านั้นเคยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ และชาอูตืออาระเบีย ในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน ทั้งอาวุธเบาอย่างปืนยาวคาลาชนิคอฟ (Kalashnikov: AK-47) และระเบิดมือ ไปจนถึงอาวุธหนักและซับซ้อนอย่างเครื่องยิงระเบิดจากภาคพื้น ปืนต่อสู้อากาศยาน และเครื่องยิงระเบิดอาร์พีจี (Rocket-Propelled Grenade) เป็นต้น ซึ่งอาวุธยุทโธปกรณ์เหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ในการรบพุ่งต่อสู้ระหว่างกองกำลังของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงชนชั้นนำที่ถือครองที่ดินในสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน นอกจากนี้ยังได้ถูกนำไปใช้

³⁶ John K. Cooley, *Unholy wars Afghanistan, America and international terrorism* (London: Pluto Press, 2001), 19.

อีกโดยเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายซึ่งมีอุดมการณ์ต่อต้านรัฐบาลอินเดียในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์³⁷ รวมถึงถูกนำไปใช้โดยกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถานในช่วงเวลาต่อมา ทั้งนี้กลุ่มติดอาวุธที่สามารถยึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของดินแดนอัฟกานิสถานได้ภายหลังสงครามกลางเมืองก็คือ กลุ่มติดอาวุธชาตินิยมอิสลามอย่างฆอลิบาน (Taliban) ซึ่งเข้ายึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของอัฟกานิสถานได้ในช่วงปี 1996 และนำไปสู่การสถาปนาประเทศใหม่ในนามของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน (The Islamic Emirate of Afghanistan) ซึ่งถือเป็นประเทศที่เต็มไปด้วยกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่กบดาน ฝึกฝน และผลิตยาเสพติดจำหน่าย และเฮโรอีนเป็นจำนวนมากเพื่อการส่งออกและนำรายได้กลับมาหล่อเลี้ยงทำนุบำรุงองค์กรของตนเองต่อไป นอกจากนี้อัฟกานิสถานในช่วงเวลาดังกล่าวภายใต้ชื่อประเทศเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน (Islamic Emirate of Afghanistan) ยังกลายเป็นพื้นที่ศูนย์กลางในการส่งออกแนวทางการจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธ การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้ก่อการร้าย และการใช้ยุทธวิธีในการต่อสู้แบบกองโจร รวมถึงการก่อการร้ายที่ประสบความสำเร็จไปทั่วโลก รวมถึงภายในพื้นที่ประเทศข้างเคียงอย่างปากีสถาน³⁸

นอกจากนี้ภายหลังสงครามกลางเมืองในอัฟกานิสถานยังทำให้เกิดผู้ลี้ภัยจากสงครามสูงถึง 4,000,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวปชตุนที่อพยพเข้าไปอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถานในรัฐโคเบอร์ปักตุนควา และรัฐบาโลจิสถาน³⁹ ทั้งนี้การที่มหาอำนาจโลกอย่างสหรัฐฯ ได้ยุติบทบาทของตนเองในภูมิภาคเอเชียใต้ลงอย่างรวดเร็ว ภายหลังสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน ส่งผลให้สุญญากาศทางอำนาจในอัฟกานิสถานนั้นถูกเติมเต็มไปด้วยการต่อสู้ระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ใช้ความรุนแรงในการต่อสู้ทางการเมืองนำไปสู่สงครามกลางเมืองเพื่อค้นหาผู้ปกครองที่มีอำนาจในดินแดนดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความสูญเสียกับผู้คนเป็นจำนวนมากที่ต้องลี้ภัยออกจากอัฟกานิสถาน ประกอบกับการถูกรวบงำโดยแนวคิดวะฮาบีลูกผสม

³⁷ H. Sidky, "War, Changing Patterns of Warfare, State Collapse, and Transnational Violence in Afghanistan: 1978-2001," *Modern Asian Studies* 41, no. 4 (2007): 849-859. See also: Correspondent, "Afghanistan: How much opium is produced and what's the Taliban's record?," BBC, accessed June 6, 2021, <https://www.bbc.com/news/world-asia-58308494>.

³⁸ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 114.

³⁹ Human Rights Commission of Pakistan, "Afghan Refugees in Pakistan: Push Comes to Shove," ECOI, accessed June 6, 2021, <https://www.ecoi.net/en/document/1084957.html>.

(Hybrid Wahhabism) ซึ่งเต็มไปด้วยการบังคับใช้กฎหมายที่แข็งแกร่งในสังคมอัฟกานิสถานภายใต้การปกครองของกฏอิลบาน รวมทั้งการผลิตและการค้ายาเสพติดที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในอัฟกานิสถานเพื่อหล่อเลี้ยงเศรษฐกิจของอัฟกานิสถานในขณะนั้น รวมถึงกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ

ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอาจกลายเป็นผลพวงหนึ่งจากการตัดสินใจที่ผิดพลาดของตำรวจโลก และผู้นำโลกเสรีอย่างสหรัฐฯ ที่ได้เลือกใช้วิธีการในการสร้างเสริม และช่องกลุ่มนักบุญฮิดินในปากีสถานเพื่อเข้าไปปฏิบัติการในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถานตามเป้าประสงค์ทางการเมือง และผลประโยชน์ของสหรัฐฯ และปล่อยให้เขาเหล่านั้นจัดการทางการเมืองกันเองในอัฟกานิสถานภายหลังสงคราม ซึ่งไม่ได้รับความช่วยเหลือจากมหาอำนาจภายนอกแต่อย่างใด ในการจัดตั้งรัฐบาลที่มีความชอบธรรม และสร้างหลักประกันแห่งสันติภาพให้เกิดขึ้นในอัฟกานิสถานภายหลังสงคราม นำไปสู่การจัดตั้งประเทศเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน พื้นที่ที่หลบภัยอันปลอดภัย (safe haven) ของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ที่เข้ามาคบดาน ฝึกฝน และออกไปก่อการในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ ทั้งนี้การที่นักบุญฮิดินได้พัฒนาไปสู่กลุ่มติดอาวุธอย่างกฏอิลบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ รวมถึงพันธมิตรกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่ได้เข้ายึดครองอัฟกานิสถานภายหลังสงครามกลางเมืองได้สำเร็จ อาจจะถูกมองว่าเป็นชัยชนะหรือผลพวงในด้านบวกของรัฐบาล และหน่วยข่าวกรองปากีสถานผู้ที่คอยให้การสนับสนุนกลุ่มนักบุญฮิดินเสมอมาตั้งแต่ในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน จนถึงช่วงเวลาที่เขาเหล่านั้นได้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่จากประสบการณ์ในการรบถึงสองสมรภูมิ ซึ่งบางส่วนของเขาเหล่านั้นก็ยินยอมที่จะเข้าไปปฏิบัติการต่อในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ตามยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของปากีสถานในพื้นที่ข้อพิพาทดังกล่าวต่อไป อย่างไรก็ตามปากีสถานเองก็จำเป็นต้องเป็นผู้ใช้งบประมาณจำนวนมหาศาลในการทำนุบำรุงกลุ่มนักบุญฮิดินที่พัฒนามาเป็นกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ เสมอมา ซึ่งถือเป็นตัวแสดงที่ยากแก่การควบคุมของรัฐบาลปากีสถานมากขึ้นเรื่อย ๆ จากกลุ่มนักรบข้ามชาติ สู่การก่อตัวขึ้นของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย และการสถาปนาตนเองเป็นรัฐในที่สุด ซึ่งแน่นอนระหว่างปากีสถาน และเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถานในฐานะรัฐอยู่ติดกันจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความเห็นทั้งที่สอดคล้อง และขัดแย้งกัน

รวมถึงผลกระทบที่กระเพื่อมถึงกันข้ามเขตแดนของทั้งสองประเทศ ดังเช่น ตัวเลขของอัตราการก่อการร้าย และความรุนแรงระหว่างกลุ่มลัทธิต่าง ๆ ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในปากีสถาน ภายหลังสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน ตัวเลขที่เพิ่มสูงขึ้นของสถาบันการศึกษาทางศาสนาที่ศาสนาที่นิยมแนวคิดสุดโต่ง ซึ่งกลายเป็นสถานศึกษาที่คอยเติมเชื้อไฟให้การปะทะ และการใช้ความรุนแรงระหว่างกลุ่มลัทธิต่าง ๆ ในปากีสถาน การเกิดขึ้นของวัฒนธรรมความรุนแรง

(Kalashnikovization) และกฎหมายที่ให้การบังคับใช้ในประเด็นของการควบคุมการถือครองอาวุธที่เรียนรู้การใช้งานได้โดยง่ายซึ่งแพร่หลายอย่างโจ่งแจ้งในปากีสถาน ซึ่งโดยมากแล้วจะเป็นอาวุธที่ตกทอดมาจากช่วงเวลาแห่งการสนับสนุนจากมหาอำนาจต่าง ๆ ต่อนักรบบุญอาฮ์ดีนในช่วงสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน ซึ่งมักจะตกอยู่ในมือของอาชญากรผู้ก่อความรุนแรงในสังคมปากีสถาน และกลุ่มติดอาวุธ รวมถึงเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถาน⁴⁰

นอกจากนี้ยังมีผลพวงที่ร้ายแรงจากอัตราของกลุ่มผู้ติดยาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างทวีคูณในปากีสถาน จากยาเสพติดที่ทะลักเข้ามาจากแหล่งผลิตขนาดใหญ่ในประเทศเพื่อนบ้านอย่างอัฟกานิสถาน⁴¹

3.6 รัฐบาลพลเรือนผู้ที่ต้องเผชิญหน้ากับอำนาจอิบิไตคูนาน ความขัดแย้งทางการเมือง และสังคมที่ฝืนรากลึกในปากีสถาน

ภายหลังการสิ้นสุดลงของสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน และการผงาดขึ้นของกลุ่มติดอาวุธภูอลิบันผู้ปกครองเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถานในช่วงปี 1996-2001 ถือเป็นช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับปากีสถานซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเรือนที่นำโดยนายกรัฐมนตรี เบนาซีร์ บุตโต (Benazir Bhutto) และรัฐบาลที่นำโดยนายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ (Nawaz Sharif) ปากีสถานในยุคที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเรือนทั้งสองจำต้องเผชิญกับปัญหามากมายที่ตกทอดมาจากการปฏิรูปทางการเมืองของประธานาธิบดี ฎียา อุล ฮัก ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีเพียงอิทธิพลและอำนาจของข้าราชการฝ่ายความมั่นคง และกองทัพที่เพิ่มพูนขึ้น และยังสามารถสร้างความขัดแย้งแตกแยกที่ได้ฝังรากลึกลงในสังคมปากีสถานจากการปฏิรูปกฎหมายภายใต้แนวทางของนิยายขุนนี้ภายใต้การตีความจากสำนักคิดคิฮานาฟีดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้ปากีสถานอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของรัฐบาลพลเรือนทั้งสองที่ขัดแย้งสลับกันบริหารประเทศในช่วงปี 1988-1999 จำต้องเผชิญกับปัญหาที่ฝังรากลึก และยากที่จะก้าวผ่านได้ โดยเฉพาะอุปสรรค

⁴⁰ Larry Goodson, “Foreign policy gone awry: the Kalashnikovization and Talibanization of Pakistan,” in Charles H. Baxter and Craig Kennedy (eds), *Pakistan 2000* (Lanham: Lexington Books, 2000), 120.

⁴¹ Tariq Ali, *The Duel: Pakistan on the Flight Path of American Power* (New York: Scribner, 2014), 123.

ที่ส่งผลต่อการใช้อำนาจในการบริหารจัดการของรัฐบาลพลเรือนทั้งสองที่มาจากข้าราชการฝ่ายความมั่นคง หน่วยข่าวกรอง และกองทัพปากีสถาน⁴²

ปากีสถานภายใต้การบริหารประเทศของรัฐบาลเบนาศีร์ บุตโต 1 ช่วงปี 1988- 1990 ถือเป็นรัฐบาลชุดแรกของปากีสถานที่มีผู้นำฝ่ายบริหารเป็นสตรี และถือเป็นผู้นำที่มีความมุ่งมั่นในการปฏิรูปประเทศปากีสถานในประเด็นของการปฏิรูประบบสวัสดิการของรัฐ การกระจายความมั่งคั่ง และโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคมปากีสถาน ทั้งนี้เพื่อสานต่องานของบิดาของเธออย่างประธานาธิบดี ซุลฟีอูร์ อาลี บุตโต ซึ่งมีความต้องการที่จะเห็นสังคมปากีสถานนั้นปราศจากความแร้นแค้นในทางเศรษฐกิจ ซึ่งมวลชนฝ่ายเสรีนิยมในปากีสถานนั้นมองนาง เบนาศีร์ บุตโต ในฐานะผู้นำที่เข้มแข็งเด็ดเดี่ยวในอุดมการณ์เสรีนิยมและยึดมั่นในแนวทางการสร้างความก้าวหน้าให้กับปากีสถานผ่านการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการเมืองในแนวทางของระบอบประชาธิปไตย และระบบเศรษฐกิจแบบผสม แม้เธอจะถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่บ้างจาก อิมรอน ข่าน นายกรัฐมนตรีปากีสถานคนปัจจุบัน ว่าเธอนั้นถือเป็นผู้นำที่ใช้อำนาจอย่างเผด็จการ เย่อหยิ่ง และเพิกเฉยกับการทุจริตที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในยุคสมัยของเธอ⁴³ ในทิศทางเดียวกันกับ วิลเลียม ดาร์เมเพิล (William Dalrymple) นักประวัติศาสตร์และนักวิจารณ์ชาวผู้โด่งดังชาวสก็อตแลนด์ ก็เห็นว่าความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวในอุดมการณ์เสรีนิยมและแนวทางการปฏิรูประบบสวัสดิการของเธอนั้นไม่อาจเทียบเคียงกับบิดาของเธอได้เลย เธอเป็นเพียงผู้นำที่บกพร่อง และเย่อหยิ่งในชาติตระกูลชนชั้นสูงของเธอ ซึ่งเต็มไปด้วยเอกสิทธิ์ในสังคมปากีสถานเท่านั้น⁴⁴

อย่างไรก็ตามปากีสถานภายใต้การบริหารประเทศของ เบนาศีร์ บุตโต ต้องเผชิญกับสารพันปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมปากีสถานที่ยากจะแก้ไข และเอาชนะได้ ประกอบกับประสบการณ์ทางการเมืองที่เล็กน้อย ที่ปรึกษาที่ประจบและคอยเอาใจเธอในฐานะลูกสาวของอดีตประธานาธิบดีทำให้เธอไม่อาจเข้าใจบริบทของปัญหาต่าง ๆ และการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง รวมถึงแรงต่อต้านที่ถูกฝังรากลึกเอาไว้ในระบบราชการ

⁴² Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 117.

⁴³ Imran Khan, *Pakistan: A Personal History* (London: Bantam Press, 2011), 126.

⁴⁴ William Dalrymple, "Pakistan's flawed and feudal princess," *The Guardian*, accessed June 6, 2021, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2007/dec/30/pakistan.world>

และกองทัพปากีสถานตั้งแต่สมัยของประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ที่มีมุมมองต่อผู้นำพลเรือนว่าเป็นภัยคุกคามต่ออำนาจของเขาเหล่านั้น และมหาอำนาจอย่างซาอุดีอาระเบียที่ให้การสนับสนุนกองทัพปากีสถานเสมอมาเนื่องจากพื้นที่ทางครอบครัวของ เบนาลิซ บูตโต นั้นมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามต่อการแพร่กระจายของแนวคิดอะฮ์ลิในปากีสถานจากแรงต่อต้านทั้งจากภายในระบบราชการ และมหาอำนาจภายนอกดังกล่าวส่งผลให้การบริหารจัดการประเทศ และความมุ่งหวังในการปฏิรูปปากีสถานของเธอนั้นประสบความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง นอกจากนี้ ความล้มเหลวในการควบคุมสถานการณ์ความขัดแย้ง และการใช้ความรุนแรงเข้าทำห้ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์สิห์ตี และมุฮาจิร (muhajirs) ในรัฐสินธ์ รวมถึงข้อกล่าวหาเกี่ยวข้องกับ การทุจริตต่าง ๆ ในรัฐบาล นำไปสู่แรงกดดันให้เธอต้องประกาศยุบสภาในวันที่ 6 สิงหาคม ปี 1990⁴⁵

ภายหลังชัยชนะของพรรคสันนิบาตมุสลิม (Muslim League) จากการเลือกตั้งทั่วไปของปากีสถานในปี 1990 นำไปสู่การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ ผู้ซึ่งมีพื้นเพทางครอบครัวที่มีความเชื่อมโยงกับศาสนาอิสลามนิกายซุนนี ซึ่งยึดมั่นแนวทางแบบอนุรักษนิยมที่เคร่งครัด เขาจึงถือเป็นผู้นำที่เป็นที่พึงพอใจของรัฐบาลซาอุดีอาระเบียซึ่งมีจุดยืนที่ต่อต้านผู้นำที่มาจากนิกายชีอะฮ์ นายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ เคยเป็นอดีตรัฐมนตรีการคลังของปากีสถานในยุคสมัยของประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก และอดีตผู้ว่าการรัฐปัญจาบ ซึ่งตัวเขาเองมีความต้องการที่จะสานต่อการปฏิรูปสังคมปากีสถานของ ฏียา อุล ฮัก ผ่านการฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยมในปากีสถานต่อไป อย่างไรก็ตามปากีสถานได้เข้าสู่ยุคสมัยของความมืดมนทางเศรษฐกิจอีกครั้งจากผลกระทบของการถูกแซงก์ชันจากสหรัฐฯ ที่ยุติการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารต่อปากีสถาน เนื่องจากรัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นมีความพยายามที่จะพัฒนาเทคโนโลยีนิวเคลียร์ต่อไป โดยเน้นเฉยต่อสนธิสัญญาของสหประชาชาติในการไม่แพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons: NPT) แม้ว่ารัฐบาลของนาวาซ ชารีฟ จะมีท่าทีใกล้ชิดกับซาอุดีอาระเบีย และมีแนวนโยบายในการสนับสนุนกองทหารสหรัฐฯ ในสงครามอ่าวเปอร์เซียครั้งที่ 1 เพื่อต่อต้านกองทหารของอิรักภายใต้การนำของประธานาธิบดี ซัดดัม ฮุสเซน ที่ต้องการยึดครองคูเวต⁴⁶ นอกจากนี้จากการดำเนินการที่เชื่องช้าและไม่มีความเด็ดเดี่ยวของ นายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ ที่บริหารประเทศภายใต้รัฐบาลผสมในขณะนั้น โดยเฉพาะในการขับเคลื่อนนโยบายการปฏิรูปสังคมปากีสถานผ่านการฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยม และการประกาศใช้กฎหมายอิสลามที่ยังคงไม่เกิดผลบังคับใช้ตามความต้องการ

⁴⁵ Ian Talbot, *Pakistan: A Modern History* (London: Hurst, 2012), 422.

⁴⁶ Hassan Abbas and Jessica Stern, *Pakistan's Drift into Extremism: Allah, the Army, and America's War on Terror* (New York : Routledge, 2015), 146-148.

ของพรรคร่วมอย่างญะมาอะตีอิสลามมี ได้นำไปสู่ความแตกแยกในพรรคร่วมรัฐบาล ประกอบกับความพยายามของเขาในการรวบอำนาจการปกครองประเทศทั้งหมดให้เข้ามาอยู่ภายใต้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้เขาสูญเสียแรงสนับสนุน และการค้าอำนาจของเขาจากหน่วยข่าวกรองและกองทัพปากีสถาน และนำไปสู่การประกาศยุบสภาในที่สุดโดยประธานาธิบดีปากีสถานในขณะนั้นคือ กุลาม อิสฮาก ข่าน (Ghulam Ishaq Khan)⁴⁷ ซึ่งการยุบสภาดังกล่าวก็ยังถูกตั้งข้อสังเกตด้วยเช่นกันว่าเกิดขึ้นจากแรงกดดันของกองทัพปากีสถานที่ไม่ต้องการจะสูญเสียอำนาจทางการเมืองของตนให้แก่นายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ

ต่อมาภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปของปากีสถานในปี 1993 พรรคประชาชนปากีสถานได้กลับมามีชัยชนะเหนือพรรคสันนิบาตมุสลิมอีกครั้ง ส่งผลให้ นาง เบนาศีร์ บุตโต กลับเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ภายใต้ข้อจำกัดของรัฐบาลผสมที่พรรคประชาชนปากีสถานต้องจัดการปฏิสัมพันธ์ความร่วมมืออย่างเหมาะสมกับผู้แทนราษฎรจากพรรคเล็ก หรือผู้แทนราษฎรอิสระ ไม่สังกัดพรรค และประนีประนอมในการสร้างความร่วมมือกับพรรคการเมืองของผู้แทนราษฎรที่เลื่อมใสในกายซุนนี เพื่อให้พรรคร่วมรัฐบาลมีที่นั่งเพียงพอที่จะค้าอำนาจของ นาง เบนาศีร์ บุตโต ได้อย่างมั่นคง เนื่องจาก พรรคประชาชนปากีสถานไม่อาจครองเสียงข้างมากในสภาเพียงพรรคเดียวได้ ซึ่งในครั้งนี้นาง เบนาศีร์ บุตโต ได้อยู่ในอำนาจในระยะเวลาที่ยาวนานกว่าสมัยแรก พร้อมกับประสบการณ์ทางการเมืองที่เธอได้รับมากขึ้นจากครั้งก่อน รวมทั้งโยกย้ายตำแหน่งข้าราชการโดยเฉพาะในหน่วยข่าวกรองปากีสถาน และนายพลหลายนายที่ถูกครอบงำโดยอิทธิพลทางความคิดของกลุ่มซุนนีสุดโต่งที่กำลังแพร่หลายภายในสังคมปากีสถานในขณะนั้นซึ่งไม่เห็นด้วยกับการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของเธอเป็นสมัยที่สอง เพื่อไม่ให้เขาเหล่านั้นกลายเป็นอุปสรรค และภัยคุกคามต่ออำนาจทางการเมืองของเธอ

อย่างไรก็ตามอำนาจและความชอบธรรมของรัฐบาลเบนาศีร์ บุตโต 2 ได้เสื่อมสภาพลงอย่างรวดเร็วภายหลังการทุจริตที่เกิดขึ้นหลายครั้งโดยรัฐมนตรีหลายคนในคณะรัฐมนตรีของเธอ รวมทั้งจากสามีของเธอ อาซิฟ อาลี ซาดารี (Asif Ali Zardari) ที่ถูกแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจและการลงทุนของปากีสถาน⁴⁸ ประกอบกับความล้มเหลวในการจัดการควบคุมสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในรัฐสินธ์จากการปะทะระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างชาติพันธุ์ ซึ่งปรากฏการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวได้นำพาปากีสถานเข้าสู่ความวุ่นวาย

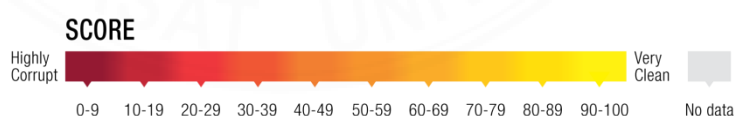
⁴⁷ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 119-120.

⁴⁸ Christophe Jaffrelot, *A history of Pakistan and its origins* (London: Anthem Press, 2004), P88.

ทางการเมืองที่ไม่อาจหาทางออกได้ จำต้องเกิดการยุบสภาโดยประธานาธิบดีปากีสถานอีกครั้งในวันที่ 5 พฤศจิกายน ปี 1996⁴⁹

ตารางที่ 3.1 แสดงระดับคะแนนความโปร่งใสจากการทุจริตของปากีสถานภายใต้ช่วงเวลาของการบริหารประเทศของรัฐบาลชุดต่าง ๆ

ปี	รัฐบาล	คะแนนความโปร่งใส	อันดับโลก
1995	เบนาศีร์ บุตโต 2	2.25	39 (จากการสำรวจ 42 ประเทศ)
1996	เบนาศีร์ บุตโต 2	1	53 (จากการสำรวจ 55 ประเทศ)
1997	นาวาซ ชารีฟ 2	2.53	48 (จากการสำรวจ 53 ประเทศ)
1998	นาวาซ ชารีฟ 2	2.7	71 (จากการสำรวจ 85 ประเทศ)
1999	นาวาซ ชารีฟ 2 (ถูกรัฐประหาร)	2.2	87 (จากการสำรวจ 99 ประเทศ)
2000	เปอร์เวซ มุช็รรีฟ (เข้าสู่อำนาจ)	ไม่อนุญาตให้มีการสำรวจ	ไม่อนุญาตให้มีการสำรวจ
2001	เปอร์เวซ มุช็รรีฟ	2.3	79 (จากการสำรวจ 92 ประเทศ)
2002	เปอร์เวซ มุช็รรีฟ	2.6	77 (จากการสำรวจ 102 ประเทศ)
2003	เปอร์เวซ มุช็รรีฟ	2.5	92 (จากการสำรวจ 133 ประเทศ)
2004	เปอร์เวซ มุช็รรีฟ	2.1	129 (จากการสำรวจ 145 ประเทศ)
2005	เปอร์เวซ มุช็รรีฟ	2.1	144 (จากการสำรวจ 158 ประเทศ)
2006	เปอร์เวซ มุช็รรีฟ	2.2	142 (จากการสำรวจ 163 ประเทศ)
2007	เปอร์เวซ มุช็รรีฟ	2.4	138 (จากการสำรวจ 179 ประเทศ)
2008	เปอร์เวซ มุช็รรีฟ (ลาออก)	2.5	134 (จากการสำรวจ 180 ประเทศ)

ที่มา: Corruption Perceptions Index: CPI จาก Transparency International,
<https://www.transparency.org/en/cpi/>

⁴⁹ Tariq Ali, *The Duel: Pakistan on the Flight Path of American Power* (New York: Scribner, 2014), 137.

จากตารางที่ 3.1 จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าระดับคะแนนความโปร่งใสจากการทุจริตของปากีสถานนั้นมักจะอยู่ในอันดับท้าย ๆ ของโลกเสมอ ยิ่งไปกว่านั้นในช่วงเวลาของรัฐบาลพลเรือนอย่างเบนนาซีร์ บุตโต 2 ซึ่งมีรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจและการลงทุนอย่าง นาย อาซิฟ อาลี ซาดารี (Asif Ali Zardari) กลับกลายเป็นยุคที่รัฐบาลปากีสถานมีระดับคะแนนความโปร่งใสจากการทุจริตตกต่ำที่สุด แม้จะเปรียบเทียบกับยุครัฐบาลอำนาจนิยมของ พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ

การเลือกตั้งทั่วไปของปากีสถานเกิดขึ้นอีกครั้งในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ปี 1997 พร้อมกับชัยชนะของพรรคสันนิบาตมุสลิม (Muslim League) ส่งผลให้ นาย นาวาซ ชารีฟ กลับเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของปากีสถานอีกครั้ง ในบริบทของรัฐบาลเสียงข้างมากซึ่งมีที่นั่งมากกว่าสองในสามของสภานิติบัญญัติปากีสถาน ซึ่งรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ถือเป็นรัฐบาลชุดแรกของปากีสถานที่มีความพยายามอย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายทางศาสนา และกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ร้ายแรง และยากเย็นในการควบคุมจัดการภายในปากีสถานตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1960 จวบจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ได้เสนอกฎหมายการต่อต้านการก่อการร้ายขึ้นในเดือนสิงหาคม ปี 1997 ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติปากีสถาน ส่งผลให้หน่วยงานด้านความมั่นคงภายในอย่างตำรวจมีขอบข่ายอำนาจที่กว้างขวางมากขึ้นในการจัดการกับสถานการณ์ความรุนแรงใด ๆ ที่เกิดขึ้นในรูปแบบของการก่อการร้ายระหว่างกลุ่มผู้ก่อการใด ๆ รวมทั้งขยายขอบเขตอำนาจของศาลอาญาปากีสถานในการออกหมายจับให้มีการจับกุมได้อย่างรวดเร็วสำหรับผู้ต้องหาที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย เพื่อกำจัดกลุ่มผู้ที่ถือเป็นภัยคุกคาม หรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่มีการเคลื่อนไหวขบวนการด้วยวิธีการก่อการร้ายในปากีสถาน ซึ่งแนวทางในการขยายขอบเขตอำนาจดังกล่าวโดยรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ให้แก่ฝ่ายความมั่นคง และฝ่ายตุลาการของปากีสถานก็ถูกมองว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการศัตรูทางการเมืองของเขา ส่งผลให้มีความพยายามลอบสังหารตัวเขาโดยผู้ก่อการร้ายซุนนีสุดโต่งในช่วงต้น ปี 1999⁵⁰

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลปากีสถานภายใต้การนำของ นาวาซ ชารีฟ ยังมีความพยายามในการตั้งโต๊ะเจรจาหาข้อยุติให้กับความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลามนิกายซุนนี และนิกายชีอะฮ์ ผ่านการจัดตั้งคณะผู้แทนในการเจรจากับนักการศาสนาของทั้งสองนิกาย แต่กระบวนการในการหาข้อยุติในความขัดแย้งดังกล่าวนั้นประสบความล้มเหลว พร้อมกับความขัดแย้งที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นอีกครั้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย

⁵⁰ John R. Hinnells and Richard King, *Religion and Violence in South Asia: Theory and Practice* (London: Routledge, 2007), 164.

จากทั้งสองนิกายภายในปากีสถานในช่วงครึ่งหลังของปี 1999⁵¹ นอกจากนี้ ความตึงเครียดที่เพิ่มมากขึ้นระหว่างปากีสถาน และอินเดีย ภายหลังการประสบความสำเร็จในการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ 3 ลูกของอินเดีย ส่งผลทำให้รัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 2 ได้รับแรงกดดันอย่างหนักจากทั้งสหรัฐฯ และมหาอำนาจอื่น ๆ ทั่วโลกที่ต้องการให้ปากีสถานไม่ตอบโต้ใด ๆ ต่อความสำเร็จในการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ของอินเดีย อย่างไรก็ตามจากแรงกดดันที่ล้นหลามภายในประเทศปากีสถานที่ต้องการให้มีการพัฒนาและทดลองระเบิดนิวเคลียร์ให้สำเร็จเพื่อเป็นการตอบโต้ความสำเร็จของอินเดีย ประกอบกับแรงกระตุ้นจากมหาอำนาจในภูมิภาคตะวันออกกลางอย่างซาอุดีอาระเบียที่ต้องการให้ปากีสถานนั้นเป็นตัวแทนของประเทศในโลกมุสลิมที่สามารถประสบความสำเร็จในการทดลองและผลิตระเบิดนิวเคลียร์เป็นชาติแรกของโลกมุสลิม ทำให้รัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 2 จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงเป้าประสงค์ของการพัฒนาเทคโนโลยีนิวเคลียร์ด้านพลังงานในอดีตที่เคยประกาศไว้ในยุคสมัยของรัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 1 มาเป็นการพัฒนาโครงการทดลองระเบิดนิวเคลียร์เพื่อความมั่นคง จนกระทั่งประสบความสำเร็จในการผลิตระเบิดนิวเคลียร์ได้ในเดือนพฤษภาคม ปี 1998

ผลพวงจากการแข่งขันในการพัฒนาและผลิตอาวุธนิวเคลียร์ระหว่างปากีสถาน และอินเดีย ได้สร้างผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจปากีสถานเป็นอย่างมากจากงบประมาณก้อนโตที่ต้องหมดไปกับโครงการพัฒนาระเบิดนิวเคลียร์ของปากีสถานภายใต้สถานการณ์ที่ปากีสถานยังคงถูกแซงก์ชันจากสหรัฐฯ และประเทศมหาอำนาจตะวันตกอื่น ๆ ที่ระงับการให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจต่อปากีสถาน⁵² ประกอบกับความตึงเครียดและความหวาดระแวงทางด้านความมั่นคงระหว่างอินเดีย และปากีสถานที่เพิ่มสูงขึ้นจากการแข่งขันอาวุธ และความพยายามในการสร้างความได้เปรียบทางความมั่นคงหรือการเพิ่มพูนชื่อเสียงทางทหารของกองทัพปากีสถานเหนือกองทัพอินเดียในทุก ๆ โอกาสในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ซึ่งความพยายามดังกล่าวได้กลายเป็นฉนวนเหตุการณของการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมืองภายในปากีสถานในเวลาต่อมา ดังเช่น ยุทธการแห่งหุบเขาคาร์กิล (Kargil) ซึ่งยุทธการดังกล่าวเกิดขึ้นโดยพลการจากคำสั่งของพลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ผู้ที่สนับสนุนกองกำลังผสมระหว่างกองทัพปากีสถาน กองกำลังอาสาแนวชายแดน และกลุ่มติดอาวุธในพื้นที่ ให้เข้าไปพยายามยึดครองพื้นที่ในบริเวณหุบเขาคาร์กิลที่ถือเป็นพื้นที่ทุรกันดาร

⁵¹ Christophe Jaffrelot, *Pakistan, Nationalism without a Nation* (London: Zed Books, 2002), 108.

⁵² Hassan Abbas and Jessica Stern, *Pakistan's Drift into Extremism: Allah, the Army, and America's War on Terror* (New York : Routledge, 2015), 162-163.

ตามแนวชายแดนปากีสถานและจัมมู/แคชเมียร์ ซึ่งสามารถที่จะเชื่อมต่อเข้าไปสู่เขตปกครองของอินเดียในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ได้

ภาพที่ 3.3 แสดงแผนที่บริเวณดินแดนหุบเขาคาร์กิล, BeirutandBeyond, accessed July 27, 2021, <https://www.beirutandbeyond.co.uk/the-kargil-war-1999/>

ในยุทธการดังกล่าวแม้จะมีการสู้รบอย่างดุเดือดระหว่างกองกำลังผสมปากีสถาน และกองกำลังทหารของอินเดีย แต่กองกำลังผสมปากีสถานกลับต้องประสบความพ่ายแพ้ให้กับกองกำลังทหารของอินเดียที่เข้ามาจัดการยึดครองพื้นที่ รวมถึงขับไล่กองกำลังผสมปากีสถานออกไปได้ในที่สุด เนื่องจากเสบียงและยุทธโศปกรณ์โดยเฉพาะกระสุนปืนของกองกำลังผสมปากีสถานที่ร่อยหรอลงไปจากช่วงเวลาของการสู้รบที่เริ่มบานปลาย ทำให้ของกองกำลังผสมปากีสถานต้องถอยทัพออกจากหุบเขาคาร์กิลอย่างตอมตรมในความพ่ายแพ้ต่อกองทัพอินเดีย⁵³ ทั้งนี้ผลพวงจากยุทธการดังกล่าวได้ทำให้ การต่อต้านและการต่อสู้ของกลุ่มติดอาวุธ หรือขบวนการเรียกร้องใด ๆ ในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ในเวลาต่อมา จะถูกรัฐบาลอินเดียให้ค่าและตัดสินว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการก่อการร้ายเสมอ

⁵³ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 126-127.

นอกจากนี้ จากคำสั่งโดยผลการของพลเอก เปอร์เวซ มุชร์ร็อฟ ในยุทธการแห่งหุบเขาคาร์กิล ได้ทำให้สายสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลพลเรือนของ นาวาซ ชารีฟ และกองทัพปากีสถานนั้นขาดสะบั้นลง นาวาซ ชารีฟ ได้พยายามทำทุกวิถีทางการในการโยกย้ายผู้บังคับบัญชาตำแหน่งต่าง ๆ ในกองทัพ พร้อมทั้งออกคำสั่งให้ปิดน่านฟ้าปากีสถานจากการลงจอดของเครื่องบินที่ พลเอก เปอร์เวซ มุชร์ร็อฟ กำลังโดยสารกลับเข้ามาภายในประเทศ หลังจากภารกิจทางทหารที่ศรีลังกา แต่ถึงอย่างไรด้วยอิทธิพลและอำนาจของเขามีอยู่ในกองทัพปากีสถาน จึงได้มีการสั่งการจากผู้บังคับบัญชาทางทหารให้ส่งกองกำลังบางส่วนเข้าไปยึดหอคอบคุมการบิน ณ สนามบินนานาชาติจินนาห์ (Jinnah International Airport) เพื่อที่จะให้เครื่องบินของ พลเอก เปอร์เวซ มุชร์ร็อฟ ได้ลงจอดอย่างปลอดภัย และต่อมาเขาก็ได้ประกาศกฎอัยการศึกในวันที่ 14 ตุลาคม ปี 1999 เพื่อที่จะยึดอำนาจการปกครองจากนายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวก็คือรูปแบบหนึ่งของการก่อรัฐประหารเพื่อที่จะยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลพลเรือนของ นาวาซ ชารีฟ⁵⁴

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลปากีสถานภายใต้การนำของ เปอร์เวซ มุชร์ร็อฟ ในช่วงเวลาต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายในการจัดการกับการก่อการร้ายของปากีสถานในรูปแบบใหม่ และได้มีความพยายามในการทำลายสายใยความเชื่อมโยงเดิมระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และกลุ่มผู้ติดอาวุธ รวมถึงเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศลงอย่างน่าสนใจ ประกอบกับท่าทีของรัฐบาลปากีสถานในเวทีระหว่างประเทศที่ได้เข้าร่วมกับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายซึ่งนำโดยสหรัฐฯ และได้มีการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศให้กลับมามีความแน่นแฟ้นอีกครั้งซึ่งผู้วิจัยจะขอวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวในบทที่ 4 เกี่ยวข้องกับนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถานต่อไป

⁵⁴ Christophe Jaffrelot, *A history of Pakistan and its origins* (London: Anthem Press, 2004), 88.

3.7 กลุ่มติดอาวุธและเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่สำคัญในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้

3.7.1 กลุ่มอัล-กออิดะฮ์ (Al-Qaeda)

เป็นเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในระดับโลก ซึ่งถูกขึ้นบัญชีในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้ายโดยสหประชาชาติ⁵⁵ สหรัฐ⁵⁶ อินเดีย⁵⁷ และปากีสถาน⁵⁸ ก่อกำเนิดขึ้นในปี 1988 จากสมาชิกกลุ่มนักรบบุญยิติน (Mujahideen) หรือนักรบในศาสนาอิสลาม (Islamic warrior) ที่ลุกขึ้นต่อสู้กับกองทหารของสหภาพโซเวียตในสมรภูมิอัฟกานิสถาน ปี 1979-1989 และการเรียกร้องการรวมตัวจากกลุ่มมุสลิมทั่วโลก⁵⁹ สำหรับภารกิจหลักในการต่อสู้ร่วมกันเพื่อโลกมุสลิมตามความคิดของเขาเหล่านั้น อัล-กออิดะฮ์ ก่อตั้งขึ้นโดย นาย อูซามะฮ์ บิน ลาดิน (Osama bin Laden) และที่ปรึกษาอย่าง ดร. अबดุลลอฮ์ อัซซาม (Abdullah Azzam) สมาชิกกลุ่มภราดรภาพมุสลิม (ในกลุ่มผู้ที่มีอุดมการณ์สุดโต่ง) และหัวหน้ากลุ่มฮามาส (Hamas) กลุ่มอัล-กออิดะฮ์ได้ถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มก่อการร้ายโดยสหประชาชาติ หลังจากมีการวางระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงดาร์เอสซาลาม ประเทศแทนซาเนีย และในกรุงไนโรบี ประเทศเคนยาในปี 1998 กลุ่มอัล-กออิดะฮ์มีแนวคิดที่จะฟื้นฟูความเจริญของการปกครองที่เคยเกิดขึ้นในยุคของศาสดามุฮัมมัดและพระสหายที่เคยรุ่งเรืองของอาณาจักรอิสลามในอดีตให้กลับคืนมาในโลกยุคปัจจุบัน ผ่านอุดมการณ์ทางการเมืองและศาสนาในกลุ่มมูลฐานนิยม (Fundamentalist) แบบแนวคิดวะฮาบีลูกผสม (Hybrid Wahhabism) ที่มีการให้เหตุผลของหลักการของการปกครองและหลักการศาสนา รวมถึง

⁵⁵ UNSC, “Sanctions List Materials,” UN, accessed March 27, 2021, https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries

⁵⁶ Bureau of Counterterrorism, “Foreign Terrorist Organizations,” United States Department of State, accessed March 27, 2021, <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>

⁵⁷ Government of India, “Banned Organizations,” Ministry of Home Affairs, accessed March 27, 2021, <https://www.mha.gov.in/node/91173>

⁵⁸ Tribune, “The National Assembly has released an updated list of banned organisations in Pakistan,” Tribune, accessed March 27, 2021, <https://tribune.com.pk/story/456294/list-of-banned-organisations-in-pakistan>

⁵⁹ Peter L. Bergen, *Holy War, Inc.: Inside the Secret World of Osama Bin Laden* (New York: Simon and Schuster, 2014), 63-75.

กระบวนการยุติธรรมด้วยการตีความตามตัวอักษรเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในคัมภีร์ อัล-กุรอาน และแบบอย่างการปฏิบัติของศาสนทูตตามแบบฉบับของแนวคิดวะฮาบี (Wahhabism) ปกติแต่มีการเสริมเติมด้วยอิทธิพลทางความคิด และการตีความจาก ซัยยิด กุฏบ์ (Sayyid Qutb) นักทฤษฎีและอดีตแกนนำกลุ่มภราดรภาพมุสลิม (Muslim Brotherhood) ชาวอียิปต์ ในการขับเคลื่อนสิ่งที่เขาเหล่านั้นเรียกว่า “สงครามแห่งความศักดิ์สิทธิ์” (Holy War) เพื่อการบรรลุผลในการฟื้นฟูความเจริญของการปกครองในยุคของศาสดามุฮัมมัดและพระสหาย⁶⁰ กลุ่มอัล-กออิดะฮ์ เริ่มก่อการในประเทศปากีสถานมาตั้งแต่ปี 2001 ในรัฐไคเบอร์ปัคตูนควา (Khyber Pakhtunkhwa) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศปากีสถานซึ่งมีชายแดนเชื่อมต่อกับประเทศอัฟกานิสถาน และเมืองการาจี ผู้นำคนปัจจุบันของอัล-กออิดะฮ์ในปากีสถาน คือ อัยมัน มุฮัมมัด เราะบี อัชเชาะวาฮีรี (Ayman Muhammad Rabie al-Zawahiri) สหายคนสนิทผู้อยู่เคียงบ่าเคียงไหล่ของ อุซามะฮ์ บิน ลาดิน อดีตผู้นำกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ผู้ล่วงลับ ในสมรภูมิโซเวียต-ในอัฟกานิสถานช่วงปี 1986-1989⁶¹

3.7.2 กลุ่มฏอลิบาน (Taliban)

เป็นกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ปชตุนซึ่งได้ถูกขึ้นบัญชีในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้ายโดยรัฐบาลแคนาดา⁶² รัสเซีย⁶³ และสหรัฐอเมริกา⁶⁴ ซึ่งยังคงเป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มติดอาวุธ

⁶⁰ John A. Turner, *Religious Ideology and the Roots of the Global Jihad: Salafi Jihadism and International Order* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014), 76-78.

⁶¹ Stephen E. Atkins, *The 9/11 Encyclopedia* (Santa Barbara: Calif: ABC-CLIO, 2012), 456.

⁶² Government of Canada, “Listed Terrorist Entities,” Publicsafety, accessed March 27, 2021, <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/ntnl-scr/cntr-trrrsm/lstd-ntts/crrnt-lstd-ntts-en.aspx>

⁶³ Russian Federation, “Unified federal list of organizations, including foreign and international organizations, recognized as terrorist in accordance with the legislation of the Russian Federation,” Federal Security Service of the Russian Federation, accessed March 27, 2021, <http://www.fsb.ru/fsb/npd/terror.htm>

⁶⁴ Gulfnews, “UAE publishes list of terrorist organisations,” Gulfnews, accessed March 27, 2021, <https://gulfnews.com/uae/government/uae-publishes-list-of-terrorist-organisations-1.1412895#>

ดังกล่าวยังคงไม่ได้ถูกขึ้นบัญชีจากรัฐบาลสหรัฐฯ หรืออาจเป็นเพราะความสัมพันธ์อันดีในอดีตระหว่างหน่วยข่าวกรองสหรัฐฯ และกลุ่มนักรบมูญาฮิดีนซึ่งอดีตสมาชิกหลายคนก็ถือเป็นปูชนียบุคคลของกลุ่มติดอาวุธกาลีบาน อย่างไรก็ตามกลุ่มติดอาวุธกาลีบานได้ถือกำเนิดมาจากการรวมกลุ่มของนักเรียนศาสนา และนักรบอาสาในเมืองกันดะฮาร์ (Khandahar) ในประเทศอัฟกานิสถานที่เคยลุกขึ้นต่อต้านกองทหารของสหภาพโซเวียตที่เข้ามารุกรานประเทศอัฟกานิสถาน ซึ่งในสมรภูมิดังกล่าวเขาเหล่านั้นเคยได้รับการฝึกซ้อมการรบและการปฏิบัติการโดยทหารและหน่วยข่าวกรองของปากีสถานและสหรัฐฯ กลุ่มกาลีบานเริ่มมีบทบาทชัดเจนขึ้นในช่วงปลายปี 1994 หลังจากเข้ายึดเมืองกันดะฮาร์และยึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของอัฟกานิสถานได้ในช่วงปี 1996 เกิดการสถาปนาประเทศใหม่ในนาม The Islamic Emirate of Afghanistan⁶⁵ กลุ่มกาลีบานมีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบแนวคิดวะฮาบีลูกผสม (Hybrid Wahhabism) คล้ายคลึงกับอุดมการณ์ของกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ และดาอิช เขาเหล่านั้นต้องการจัดตั้งรัฐอิสลามที่มีรูปแบบการปกครองแบบเคาะลีฟะฮ์ (Caliphate) โดยมีตำแหน่งองค์รัฐฐาธิปัตย์เรียกว่า อมิร์ลุมอมีนีน (Amir al-Mu'minin: **أمير المؤمنين**) หรือผู้นำแห่งศรัทธาชนซึ่งต้องเป็นผู้ที่ถูกเลือกโดยตัวแทนผู้นำของประชาชนจากชุมชนต่าง ๆ ในอาณาจักรและสามารถถูกถอดถอนจากประชาชนได้ ซึ่งกลุ่มกาลีบานก็เคยปรับใช้รูปแบบการปกครองดังกล่าวมาแล้วในยุคที่เคยปกครองประเทศอัฟกานิสถานในชื่อ The Islamic Emirate of Afghanistan ช่วงปี 1996–2001 ในพื้นที่ของตน โดยมีรูปแบบการกระจายอำนาจให้ผู้นำท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศผู้เป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาชуро (Shura consultation council) ซึ่งแตกต่างจากแนวทางการปกครองของกลุ่มดาอิชที่มีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองไว้ที่ผู้ดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์เพียงผู้เดียว รวมถึงกลุ่มกาลีบานยังมีการปรับใช้กฎหมายอิสลามให้เข้ากับประเพณีของชาติพันธุ์ในพื้นที่อัฟกานิสถานอีกด้วย อย่างไรก็ตามกลุ่มกาลีบาน ถือเป็นกลุ่มติดอาวุธที่มีเครือข่ายกว้างขวางปฏิบัติการอยู่ในประเทศอัฟกานิสถาน และปากีสถาน รวมทั้งมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มวะหรีดกาลีบาน (Tehrik-i-Taliban Pakistan) ที่ปฏิบัติการอยู่ในรัฐโคเบอร์ปคตูนควาของปากีสถาน

⁶⁵ Ahmed Rashid, *Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia* (New Haven, CT: Yale University Press, 2010), 17-54.

3.7.3 กลุ่มลัทธิญายิบะฮ์ (Lashkar-e-Taiba)

เป็นเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายขนาดใหญ่กลุ่มหนึ่งในภูมิภาคเอเชียใต้ซึ่งได้ถูกขึ้นบัญชีในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้ายโดย สหประชาชาติ⁶⁶ สหรัฐ⁶⁷ อินเดีย⁶⁸ และปากีสถาน⁶⁹ จัดตั้งขึ้นในปี 1987 นำโดย ซากิ อูร เราะห์มาน (Zaki-ur-Rehman) และฮาฟิซ มุฮัมมัด สะอีด (Hafiz Mohammad Saeed) ที่ได้รวมกองกำลังติดอาวุธของตนร่วมกัน ซึ่งโดยมากแล้วสมาชิกของกลุ่มก็คือ อดีตนักรบมุญาฮิดีนที่เคยมีส่วนร่วมในการรบในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน สงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน และยุทธการแห่งหุบเขาคาร์กิล (Kargil) ซึ่งเขาเหล่านั้นได้รวมตัวกันเป็นกองกำลังติดอาวุธเพื่อต่อสู้ในแนวทางของตนเองในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ พร้อมกับแนวร่วมกลุ่มก่อการร้ายอื่น ๆ ในพื้นที่ เช่น กลุ่มติดอาวุธญายิบะฮ์-มุฮัมมัด (Jaish-e-Muhammad) และกลุ่มฮิซบุลมุญาฮิดีน (Hizbul Mujahideen) รวมทั้งมีความเชื่อมโยงไปถึงกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ตั้งแต่ยุคสมัยที่เคยร่วมกันฝึกซ้อมและร่วมสู้รบเคียงบ่าเคียงไหล่กันมาในสมรภูมิต่าง ๆ กลุ่มลัทธิญายิบะฮ์มีอุดมการณ์ของกลุ่มคล้ายคลึงกับกลุ่มก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยมีความต้องการที่จะจัดตั้งสิ่งที่เขาเหล่านั้นเรียกว่าเป็นรัฐอิสลามให้เกิดขึ้นในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์⁷⁰ และทำให้การยึดครองดินแดนแคชเมียร์กลายเป็นการเปิดประตูสู่การประกาศสงครามทางศาสนาต่อรัฐและเมืองอื่น ๆ ของประเทศอินเดียที่เต็มไปด้วยชาวมุสลิมที่เขาเหล่านั้นเชื่อว่าจำเป็นจะต้องถูกปลดปล่อยจากการกดขี่ของรัฐบาลอินเดีย รวมไปถึงดินแดนอื่น ๆ ที่ประชากรมุสลิมต้องตกอยู่ภายใต้การกดขี่ นอกจากนี้เขาเหล่านั้นยังพยายามอ้างอิงในทุกปฏิบัติการของเขาเหล่านั้นว่าเป็นไปตามแบบฉบับหรือจริยวัตรของท่านศาสดามุฮัมมัด หรือเป็นไปตามอัล-ฮะดีษ (الحديث) หรือจริยวัตรของศาสดามุฮัมมัด

⁶⁶ UNSC, “Sanctions List Materials,” UN, accessed March 27, 2021, https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries

⁶⁷ Bureau of Counterterrorism, “Foreign Terrorist Organizations,” United States Department of State, accessed March 27, 2021, <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>

⁶⁸ Government of India, “Banned Organizations,” Ministry of Home Affairs, accessed March 27, 2021, <https://www.mha.gov.in/node/91173>

⁶⁹ Tribune, “The National Assembly has released an updated list of banned organisations in Pakistan,” Tribune, accessed March 27, 2021, <https://tribune.com.pk/story/456294/list-of-banned-organisations-in-pakistan>

⁷⁰ Stephen E. Atkins, *Encyclopedia of Modern Worldwide Extremists and Extremist Groups* (Westport (Conn.): Greenwood, 2004), 173.

ซึ่งควรที่จะถูกเผยแพร่เทศนาออกไปบนหน้าแผ่นดินของพระเจ้า และปฏิบัติการต่าง ๆ ของเขาเหล่านั้นนั้นคือการต่อสู้ในทางศาสนาที่ชาวมุสลิมทั่วโลกมีภาระผูกพันร่วมกัน อย่างไรก็ตามจากการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นหลายครั้งโดยกลุ่มลัทธิริฎอียิบะฮ์ ซึ่งกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ได้สร้างความสูญเสียอย่างมหาศาลมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานโดยเฉพาะในพื้นที่ข้อพิพาทแคชมีร์และภายในประเทศอินเดีย โดยการลอบสังหารชนกลุ่มน้อยชาวฮินดู และซิกข์ที่อาศัยอยู่แคชมีร์ การระเบิดพลีชีพในที่สาธารณะ รวมถึงการโจมตีฐานทัพต่าง ๆ ของกองทัพอินเดีย นอกจากนี้การก่อการร้ายของเขาเหล่านั้นก็มักจะเป็นที่เพ่งเล็งของรัฐบาลอินเดียอยู่เสมอว่า รัฐบาลปากีสถานและหน่วยข่าวกรองของปากีสถานเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการสนับสนุนปฏิบัติการต่าง ๆ ของเขาเหล่านั้น⁷¹ ประกอบกับรายงานบางส่วนที่น่าเสนอความเชื่อมโยงระหว่างการสนับสนุนด้านเงินทุนจากชาวคูดีอาระเบีย และหน่วยข่าวกรองปากีสถานแก่กลุ่มลัทธิริฎอียิบะฮ์⁷²

3.7.4 กลุ่มญายซี-มุฮัมมัด (Jaish-e-Muhammad)

เป็นกลุ่มติดอาวุธในเครือข่ายของกลุ่มลัทธิริฎอียิบะฮ์ มีอุดมการณ์ในการขับเคลื่อนขบวนการที่มีความเชื่อมโยงกับศาสนาอิสลามแบบเดียวบันตีซึ่งยึดถือการตีความหลักการศาสนาตามแนวทางของสำนักคิดฮานาฟีแบบสุดโต่ง ส่งผลให้กลุ่มติดอาวุธญายซี-มุฮัมมัดมีแนวทางในการปฏิบัติการที่พยายามอ้างอิงถึงหลักการศาสนา เพื่อให้มีความเชื่อมโยงระหว่างปฏิบัติการของเขาเหล่านั้นในพื้นที่พิพาทแคชมีร์กับการต่อสู้ในทางศาสนา หรือในหนทางของพระเจ้าเป็นเจ้า (الجهاد :Jihad)⁷³ กลุ่มติดอาวุธกลุ่มญายซี-มุฮัมมัดก่อตั้งขึ้นโดย มัสอูด อัชฮาร์ (Masud Ashar) อดีตนักรบมุญาฮิดีนผู้ฆ่าของในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน ผู้มีบทบาทในสมรภูมิโซเวียต-เชเชเนีย และสงครามกลางเมืองโซมาเลีย รวมทั้งเคยเป็นอดีตเลขาธิการของกลุ่มติดอาวุธฮารอกะตุลนุสเราะฮ์ (Harkat-ul-Ansar) ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นฮารอกะตุลมุญาฮิดีน (Harkat-ul-Mujahideen) ซึ่งเป็นกลุ่มติดอาวุธในเครือข่ายของกลุ่มฏอลิบาน และกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยข่าวกรองปากีสถานสำหรับการทำสงครามตัวแทนในพื้นที่พิพาทแคชมีร์

⁷¹ V. S. Subrahmanian, *Computational Analysis of Terrorist Groups: Lashkar-E-Taiba* (New York: Springer, 2014), 7-34, 85-93.

⁷² Gul Imtiaz, *The Most Dangerous Place: Pakistan's Lawless Frontier* (London: Penguin, 2010), 254.

⁷³ Audrey Cronin Huda Aden, Adam Frost and Benjamin Jones, *Foreign Islamic Jihadis Organizations* (Washington, D.C.: Congressional Research Service of The Library of Congress, 2008), 43.

กับกองทัพอินเดีย อย่างไรก็ตามกลุ่มติดอาวุธฮารอกะตุลนุสเราะฮ์ได้เริ่มสลายตัวไปในช่วงปลายปี 2001 ภายหลังการริเริ่มในการปราบปรามอย่างหนักจากกองทัพสหรัฐฯ ในปี 1998 ซึ่งได้ทิ้งระเบิดฐานที่มั่นของเขาเหล่านั้นส่งผลให้สมาชิกกลุ่มฮารอกะตุลนุสเราะฮ์ 10 นาย และเจ้าหน้าที่ของหน่วยข่าวกรองปากีสถาน 5 นาย เสียชีวิตในเหตุการณ์ดังกล่าว และได้กลายเป็นหลักฐานที่ชัดเจนในความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธดังกล่าวกับหน่วยข่าวกรองปากีสถาน ซึ่งปฏิบัติการปราบปรามของกองทัพสหรัฐฯ ในครั้งนั้นเกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์การวางระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงดาร์เอสซาลาม ประเทศแทนซาเนีย และกรุงไนโรบี ประเทศเคนยาโดยกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ ปี 1998 และยังคงมีการปราบปรามอย่างต่อเนื่องจากกองทัพสหรัฐฯ ในเดือนตุลาคมปี 2001 ภายหลังเหตุการณ์ 9/11⁷⁴

อย่างไรก็ตามกลุ่มติดอาวุธฮารอกะตุลนุสเราะฮ์ ยังคงเป็นที่จดจำในหน้าประวัติศาสตร์ของการก่อการร้าย จากปฏิบัติการของการก่อการร้ายที่สัมฤทธิ์ผลในการจี้เครื่องบินสายการบินอินเดียเที่ยวบินที่ 814 ที่มีจำนวนผู้โดยสารมากถึง 160 คน ซึ่งเป็นไปเพื่อขอแลกเปลี่ยนในการปล่อยตัว มัสอูด อัซฮัร⁷⁵ อดีตเลขาธิการกลุ่มติดอาวุธฮารอกะตุลนุสเราะฮ์ ภายหลังที่เขาถูกจับในอินเดียเมื่อปี 1994 และภายหลังจากที่เขาถูกปล่อยตัว มัสอูด อัซฮัร ได้รับแรงสนับสนุนจากหน่วยข่าวกรองปากีสถานอีกครั้งให้จัดตั้งกลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัดในปี 2000 ซึ่งยังคงมีเป้าหมายเดิมในการปฏิบัติการเพื่อการแบ่งแยกดินแดนแคชเมียร์จากอินเดียและผนวกรวมเข้ากับปากีสถาน และเขาเหล่านั้นได้ปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มลัทธิญัยซี-มุฮัมมัดในพื้นที่แคชเมียร์ และภายในอินเดีย⁷⁶ กลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัดเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการก่อการร้ายที่มีความร้ายแรงหลายครั้ง

⁷⁴ Ahmed Rashid, *Descent into Chaos The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia* (New York: Viking, 2008), 74-75.

⁷⁵ Christophe Jaffrelot, *The Pakistan Paradox: Instability and Resilience*; Trans. by Cynthia Schoch (New York: Oxford University Press, 2015), 520.

⁷⁶ Ahmed Rashid, *Descent into Chaos The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia* (New York: Viking, 2008), 76.

เช่น การระเบิดสถานิติบัญญัติแห่งจัมมูและแคชเมียร์ในเดือนตุลาคม ปี 2001⁷⁷ การบุกโจมตีรัฐสภาอินเดียในเดือนธันวาคม ปี 2001⁷⁸ การโจมตีฐานทัพอากาศของอินเดีย ณ เมืองปาทานโกฏ (Pathankot Air Force Station) ในเดือนมกราคม ปี 2016⁷⁹ และการก่อการร้ายอีกหลายครั้งในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์จวบจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้กลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัดถูกขึ้นบัญชีในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้ายจากหลายประเทศทั่วโลก เช่น สหรัฐฯ⁸⁰ สหราชอาณาจักร⁸¹ แคนาดา⁸² อินเดีย⁸³

⁷⁷ Praveen Swami, “How significant is Jaish-e-Muhammad in Kashmir today?,” Indian Express, accessed June 18, 2021, <https://indianexpress.com/article/explained/kashmir-masood-azhar-talha-rashid-killed-jaish-e-muhammad-lashkar-hizb-ul-mujahideen-indian-army-militancy-terrorism-4930417/>

⁷⁸ Correspondent, “Indian police: Parliament attack mastermind killed,” Chinadaily, accessed June 17, 2021, http://www.chinadaily.com.cn/en/doc/2003-08/31/content_259902.htm

⁷⁹ Correspondent, “Pathankot attack: First terrorist was killed while he was climbing 10 ft high wall,” Indian Express, accessed June 18 2021, <https://indianexpress.com/article/india/india-news-india/pathankot-air-force-base-terror-attack-punjab/>

⁸⁰ Bureau of Counterterrorism, “Foreign Terrorist Organizations,” United States Department of State, accessed March 27, 2021, <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>

⁸¹ Government of the United Kingdom, “Policy paper: Proscribed terrorist groups or organisations,” Home Office, accessed March 27, 2021, <https://www.gov.uk/government/publications/proscribed-terror-groups-or-organisations--2/proscribed-terrorist-groups-or-organisations-accessible-version>

⁸² Government of Canada, “Listed Terrorist Entities,” Publicsafety, accessed June 17, 2021, <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/ntnl-scr/cntr-trrrsm/lstd-ntts/crnt-lstd-ntts-en.aspx>

⁸³ Government of India, “Banned Organizations,” Ministry of Home Affairs, accessed March 27, 2021, <https://www.mha.gov.in/node/91173>

และองค์การระหว่างประเทศอย่างสหประชาชาติ⁸⁴ รวมถึงปากีสถาน⁸⁵ ที่ได้ขึ้นทะเบียนกลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัดเป็นองค์กรต้องห้ามภายหลังการเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (War on Terror) ในยุคสมัยของประธานาธิบดี เฮอร์เบิร์ต มุซาร์รอฟ อย่างไรก็ตามกลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัดได้เปลี่ยนชื่อองค์กรของเขาเหล่านั้นในปากีสถานเป็น เตห์รีคกิลดาต-อุล-อิสลาม (Tehrik-e-Khudam-ul-Islam) ซึ่งเป็นองค์กรที่ให้การสนับสนุนปฏิบัติการของเขาเหล่านั้นในพื้นที่พิพาทแคชมีร์ต่อไปอย่างเปิดเผย และไร้ซึ่งการปราบปรามจากหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างปากีสถานและอินเดียอย่างร้ายแรง นอกจากนี้ กลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัดยังได้ถูกกล่าวหาจนถึงโดย บาฮุกุตุมบี เราะห์มาน (Bahukutumbi Raman) อดีตเลขาธิการสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีของอินเดีย ซึ่งถือเป็นกลุ่มก่อการร้ายต้นแบบ และเป็นกลุ่มก่อการร้ายที่อันตรายที่สุดในดินแดนแคชเมียร์⁸⁶

3.7.5 กลุ่มฮิซบุลมุญาฮิดีน (Hizbul Mujahideen)

เป็นกลุ่มติดอาวุธที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชมีร์ก่อตั้งขึ้นโดย มุฮัมมัด อะห์ซัน ดาร์ (Muhammad Ahsan Dar) อดีตครูสอนศาสนาในสถาบันการศึกษาทางศาสนาญะมาอะตี อิสลามมี (Jamaat-e-Islami) ในปี 1988 ร่วมกันกับกองกำลังของ มุฮัมมัด อับดุลลอฮ์ บังโกร (Mohammed Abdullah Bangroo) อดีตทหารผ่านศึกและหัวหน้ากลุ่มติดอาวุธที่มีกองกำลังมากถึง 10,000 นายในปากีสถาน กลุ่มฮิซบุลมุญาฮิดีนได้ถูกขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มก่อการร้ายโดยสหรัฐฯ⁸⁷

⁸⁴ UNSC, “Security Council ISIL (Da’esh) and Al-Qaida Sanctions Committee Adds One Entry to Its Sanctions List,” UN, accessed March 27, 2021, https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries

⁸⁵ Tribune, “The National Assembly has released an updated list of banned organisations in Pakistan,” Tribune, accessed March 27, 2021, <https://tribune.com.pk/story/456294/list-of-banned-organisations-in-pakistan>

⁸⁶ Audrey Cronin Huda Aden, Adam Frost and Benjamin Jones, *Foreign Islamic Jihadis Organizations* (Washington, D.C.: Congressional Research Service of The Library of Congress, 2008), 43-44.

⁸⁷ Bureau of Counterterrorism, “Foreign Terrorist Organizations,” United States Department of State, accessed March 27, 2021, <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>

อินเดีย⁸⁸ สหภาพยุโรป⁸⁹ และแคนาดา⁹⁰ แต่ยังคงเป็นกลุ่มขบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมายในปากีสถาน และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับองค์กรทางศาสนาอย่างญะมาอะตีอิสลามมี (Jamaat-e-Islami) ส่งผลให้เขาเหล่านั้นมีอุดมการณ์ทางศาสนา และการเมืองแบบเดียวบันดี (deobandi) ที่ยึดถือการตีความของหลักการศาสนาตามแนวทางของสำนักศึกษาฮานาฟีแบบอนุรักษนิยม รวมทั้งมีแนวทางในการปฏิบัติการที่พยายามอ้างอิงถึงหลักการศาสนาเพื่อที่จะจัดการกับกลุ่มผู้คนที่เป็ศัตรูทางศาสนา หรือลัทธิที่เป็นภัยต่ออิทธิพลของเขาเหล่านั้น เช่น การลอบวางเพลิงศาสนสถาน และมัสญิดชาร์อาอีชาร์ฟ (Charar-e-Sharief shrine) ของพวกซุฟี (Sufi) และลอบสังหารชาวซิกข์ และฮินดูในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ซึ่งนักวิชาการบางท่านก็ให้ข้อสังเกตว่ากลุ่มอิชขุลมุญญาฮิดีนเปรียบเสมือนกองกำลังองค์กรทางศาสนาอย่างญะมาอะตีอิสลามมี เพื่อที่จะขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางศาสนาและการเมืองของเขาเหล่านั้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ รวมทั้งมีเป้าหมายในการแบ่งแยกดินแดนแคชเมียร์ออกจากการปกครองของอินเดีย และผนวกรวมเข้ากับปากีสถาน⁹¹ กลุ่มอิชขุลมุญญาฮิดีนได้รับการสนับสนุนจาก รัฐบาลปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองปากีสถาน ในด้านการเงิน และการฝึกซ้อมสำหรับปฏิบัติการในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์⁹² โดยเฉพาะในช่วงเวลาการถายโอนกำลังจากกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยแคชเมียร์ (Jammu Kashmir Liberation Front) ที่ได้ประกาศการหยุดยิงภายหลังการต่อสู้แบบกองกำลังที่ประสบความล้มเหลว และเกิดความสูญเสีย

⁸⁸ Government of India, “Banned Organizations,” Ministry of Home Affairs, accessed March 27, 2021, <https://www.mha.gov.in/node/91173>

⁸⁹ European Union law, “Council Decision 2011/70/CFSP of 31 January 2011 updating the list of persons, groups and entities subject to Articles 2, 3 and 4 of Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism,” European Union law, accessed June 17, 2021, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:028:0057:01:EN:HTML>

⁹⁰ Government of Canada, “Listed Terrorist Entities,” Publicsafety, accessed June 17, 2021, <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/ntnl-scr/cntr-trrrsm/lstd-ntts/crrnt-lstd-ntts-en.aspx>

⁹¹ Navnita Behera, *Demystifying Kashmir* (Delhi: Pearson Longman, 2007), 154-155.

⁹² Paul Staniland, “Between a Rock and a Hard Place: Insurgent Fratricide, Ethnic Defection, and the Rise of Pro-State Paramilitaries,” *The Journal of Conflict Resolution* 56, no. 1 (2012) : 27-28.

เป็นจำนวนมากแก่แนวร่วมของเขาเหล่านั้น ส่งผลให้แนวร่วมดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการต่อสู้ไปสู่แนวทางสันติวิธี⁹³ ซึ่งสมาชิกของแนวร่วมดังกล่าวผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการต่อสู้แบบสันติวิธีดังกล่าวก็ได้แปรพักตร์เข้าร่วมกับกลุ่มฮิซบุลมุญญาฮ์ดีน⁹⁴

อย่างไรก็ตามในสายตาของหน่วยข่าวกรองปากีสถาน กลุ่มฮิซบุลมุญญาฮ์ดีนยังคงไม่ใช่องค์กรหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของปากีสถานในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ เนื่องจาก เขาเหล่านั้นยังมีท่าทีที่เป็นอิสระในการขับเคลื่อนขบวนการของตนเอง ขาดความกระตือรือร้นในการต่อสู้ และไม่ยอมปฏิบัติตามทุกคำสั่งของหน่วยข่าวกรองปากีสถาน เช่น ในกรณีของการปฏิเสธคำสั่งในการสังหารชาวฮินดู และชาวมุสลิมที่ให้ความร่วมมือรัฐบาลอินเดีย เป็นต้น⁹⁵ ทั้งนี้ จากการประกาศหยุดยิงโดยชั่วคราวของกลุ่มฮิซบุลมุญญาฮ์ดีนในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์เมื่อปี 2000 เพื่อเข้าสู่กระบวนการเจรจาสันติภาพกับรัฐบาลอินเดียซึ่งท้ายที่สุดแล้วกระบวนการดังกล่าวไม่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากรัฐบาลอินเดียไม่ยินยอมให้รัฐบาลปากีสถานเข้ามามีส่วนร่วมบนโต๊ะเจรจา ส่งผลให้กลุ่มฮิซบุลมุญญาฮ์ดีนตัดสินใจล้มโต๊ะการเจรจา และกลับไปก่อการต่อในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ต่อไป เหตุการณ์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นชัดว่ากลุ่มฮิซบุลมุญญาฮ์ดีนยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลและแรงกดดันจากรัฐบาลปากีสถาน ซึ่งส่งผลให้การขับเคลื่อนขบวนการของเขาเหล่านั้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ยังคงอยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์ของรัฐบาลปากีสถานมากกว่าผู้คนในแคชเมียร์⁹⁶

⁹³ Sumantra Bose, *Kashmir: Roots of Conflict, Paths to Peace* (Mass: Harvard University Press, 2005), 130.

⁹⁴ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 125-126.

⁹⁵ Owen L. Siirs, *Pakistan Inter-Service Intelligence Directorate: Covert Action and Internal Operations* (New York: Routledge, 2018), 160-161.

⁹⁶ Global Security, “Hizb-ul-Mujahideen”, GlobalSecurity.org, accessed June 17, 2021, www.globalsecurity.org/military/world/para/hum.htm

3.7.6 กลุ่มเตหรีกีฏอลิบาน (Tehrik-i-Taliban Pakistan)

เป็นเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายขนาดใหญ่ในปากีสถานที่ถูกขึ้นบัญชีในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้ายโดยสหประชาชาติ⁹⁷ สหรัฐ⁹⁸ สหราชอาณาจักร⁹⁹ และปากีสถาน¹⁰⁰ เครือข่ายของเตหรีกีฏอลิบานเต็มไปด้วยกลุ่มติดอาวุธแนวร่วมที่มีฐานที่มั่นอยู่ตามชายแดนปากีสถานและอัฟกานิสถาน เตหรีกีฏอลิบานก่อตั้งขึ้นในปี 2007 ภายใต้การนำของ บัยตุลลอฮ์ มัสูด (Baitullah Mehsud) อดีตผู้นำกลุ่มติดอาวุธเชื้อสายปชตุนในพื้นที่หุบเขาวาซีริสถาน (Waziristan) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถานในรัฐโคเบอร์ปักตุนควา กลุ่มเตหรีกีฏอลิบานมีเป้าหมายประสงค์ในการขับไล่รัฐบาลกลางปากีสถาน และกองทัพปากีสถานที่ยังคงมีอำนาจปกครองเหนือดินแดนชนเผ่าของเขาเหล่านั้นที่เป็นเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า (Federally Administered Tribal Areas: FATA) ซึ่งได้ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐโคเบอร์ปักตุนควาเมื่อปี 2018 ภายใต้การปกครองของรัฐบาลกลางปากีสถาน กลุ่มเตหรีกีฏอลิบานเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นหลายครั้งในประเทศปากีสถาน และเป็นผู้ต้องสงสัยว่าอยู่เบื้องหลังการสังหารนาง เบนาสีร์ บุตโต อดีตนายกรัฐมนตรีปากีสถานผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ในเดือนธันวาคมปี 2007 เขาเหล่านั้นมีความร่วมมือกับกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ที่มีอุดมการณ์ที่คล้ายคลึงกัน และมีการพึ่งพากันในเรื่องของพื้นที่กบดาน และพื้นที่ในการฝึกซ้อมการปฏิบัติการร่วมกัน ในพื้นที่ชายแดนอัฟกานิสถาน และปากีสถาน ส่งผลให้กลุ่มเตหรีกีฏอลิบานสามารถเข้าถึงความเชี่ยวชาญในการก่อการร้ายของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายระดับโลกอย่างกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ ในทางกลับกันกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ก็สามารถจะเรียนรู้

⁹⁷ UNSC, “Security Council ISIL (Da’esh) and Al-Qaida Sanctions Committee Adds One Entry to Its Sanctions List,” UN, accessed March 27, 2021, https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries

⁹⁸ Bureau of Counterterrorism, “Foreign Terrorist Organizations,” United States Department of State, accessed March 27, 2021, <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>

⁹⁹ Government of the United Kingdom, “Policy paper: Proscribed terrorist groups or organisations,” Home Office, accessed March 27, 2021, <https://www.gov.uk/government/publications/proscribed-terror-groups-or-organisations--2/proscribed-terrorist-groups-or-organisations-accessible-version>

¹⁰⁰ Tribune, “The National Assembly has released an updated list of banned organisations in Pakistan,” Tribune, accessed March 27, 2021, <https://tribune.com.pk/story/456294/list-of-banned-organisations-in-pakistan>

จากกลุ่มเตหรีกีฏอลิบานที่มีความเชี่ยวชาญในการก่อการร้ายภายในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ ปากีสถาน กลุ่มเตหรีกีฏอลิบานได้เคยเข้าร่วมในโศกนาฏกรรมสังหารหมู่กับผู้แทนของรัฐบาล และ กองทัพปากีสถาน ในช่วงต้นปี 2014 แต่การเจรจาสันติภาพในครั้งนั้นประสบความสำเร็จล้มเหลว

อย่างไรก็ตามกลุ่มเตหรีกีฏอลิบานยังคงก่อการร้ายในหลายพื้นที่ของปากีสถาน ต่อเป้าหมายต่าง ๆ ของเขาเหล่านั้นทั้งบุคลากร และข้าราชการระดับสูงของรัฐบาลกลางปากีสถาน รวมทั้งสถานที่ประกอบศาสนกิจต่าง ๆ ของกลุ่มประชากรชาวปากีสถานผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ นอกจากนี้เขาเหล่านั้นยังมีแนวทางในการหารายได้ควบคู่ไปกับการก่อการร้ายของเขาเหล่านั้น ทั้งการเรียกค่าไถ่จากเหยื่อ การก่ออาชญากรรมตามคำสั่งของผู้บงการ และการปล้นหรือกรรโชกทรัพย์ซึ่งหน้า¹⁰¹ ทั้งนี้ กลุ่มเตหรีกีฏอลิบานในปากีสถานนั้นไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มฏอลิบาน ในอัฟกานิสถานเพียงแต่มีความเชื่อมโยงกันในฐานะผู้ที่ร่วมให้การสนับสนุนการก่อการ และมีสมาชิก ของขบวนการบางคนที่เคยเป็นอดีตสมาชิกของกลุ่มฏอลิบานซึ่งอพยพเข้ามาในปากีสถานภายหลัง การแตกพ่ายจากสมรภูมิสหรัฐฯ-อัฟกานิสถานช่วงปี 2001-2007 รวมถึงสายสัมพันธ์ระหว่างทั้งสอง กลุ่มที่ยังคงมีความร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการก่อการผ่านเส้นทางลับในการขนส่ง อาวุธยุทโธปกรณ์ไปจนถึงมีระเบิดพลีชีพ รวมทั้งยังมีพื้นที่ที่กบดานที่เอื้อเพื่อระหว่างกันทั้งใน ปากีสถาน และอัฟกานิสถานเพื่อการหลบหนีปฏิบัติการทางทหารจากเครื่องบินไร้คนขับ (Drone Strikes) ของกองทัพสหรัฐฯ นอกจากนี้ทั้งสองกลุ่มยังคงมีการก่อการร่วมกันในบางเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในปากีสถาน อย่างไรก็ตามกลุ่มเตหรีกีฏอลิบานยังมีการพัฒนาแนวทางในการขับเคลื่อน ขบวนการที่มีความแตกต่างไปจากแนวทางของกลุ่มฏอลิบาน เช่น ในมุมมองด้านภัยคุกคามของเขา เหล่านั้นที่มองรัฐบาลกลาง และหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานเป็นศัตรู และเป็นอุปสรรคใน การที่เขาเหล่านั้นจะยึดครองพื้นที่ดินแดนชนเผ่าทางตอนเหนือที่เคยเป็นเขตกึ่งปกครองตนเอง กลับคืนจากรัฐบาลกลางปากีสถาน เพื่อสร้างเอกราชของตนเองให้เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว¹⁰²

¹⁰¹ Bureau of Counterterrorism, “Country Reports on Terrorism 2019,” United States Department of State, accessed March 27, 2021, <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/>

¹⁰² Hassan Abbas, “A Profile of Tehrik-i-Taliban Pakistan,” Belfer Center, accessed March 27, 2021, http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/17868/profile_of_tehrikitaliban_pakistan.html See also Amira Jadoon, “The Evolution and Potential Resurgence of the Tehrik-i-Taliban Pakistan”, United States Institute of Peace, accessed June 17, 2021, <https://www.usip.org/publications/2021/05/evolution-and-potential-resurgence-tehrik-i-taliban-pakistan>

3.7.7 กองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน (Balochistan Liberation Army)

เป็นกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ชาวบาลอจิสถานซึ่งมีสมาชิกส่วนใหญ่มาจากชนเผ่ามารี (Marri) และบูกตี (Bugti) และมีฐานที่มั่นอยู่ในอัฟกานิสถาน กองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในปี 2000 โดย ซาดาร์ อัคบาร์ ข่านบูกตี (Sardar Akbar Khan Bugti) และคออิร บักช์ มารรี (Khair Bakhsh Marri) ทั้งสองเป็นอดีตผู้ว่าการรัฐ และผู้แทนราษฎร จากรัฐบาลบาลอจิสถานในปากีสถาน รวมทั้งยังเคยเป็นอดีตแกนนำผู้ก่อการกบฏในรัฐบาลอจิสถาน ในช่วงทศวรรษที่ 1970 กองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน ถูกขึ้นทะเบียนเป็นองค์กรการก่อการร้าย โดยรัฐบาลปากีสถาน¹⁰³ สหรัฐฯ¹⁰⁴ สหภาพยุโรป¹⁰⁵ และสหราชอาณาจักร¹⁰⁶ เขาเหล่านั้นมีเป้าหมาย ในการขับเคลื่อนขบวนการในการต่อสู้กับรัฐบาลกลางปากีสถานที่เข้ามาผูกขาดการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและกีดกันการพัฒนาในพื้นที่รัฐบาลอจิสถาน เพื่อปลดแอกตนเองออกจาก ปากีสถานเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชและอำนาจอธิปไตยในการปกครองรัฐบาลอจิสถาน รวมทั้ง ขจัดอิทธิพลของรัฐบาลต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากรัฐบาลจีนที่เข้ามาขวนขวายผลประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติด้านพลังงาน ทั้งถ่านหินและก๊าซธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมหาศาล ในรัฐบาลอจิสถาน ผ่านการต่อสู้ด้วยวิธีการก่อการร้าย และการก่อความไม่สงบในรูปแบบต่าง ๆ ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลางปากีสถาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มผู้คนชาวบาลอจิสถานที่ได้รับมรดก หรือมีความผูกพันกับชาวปัญจาบ รวมทั้งวิศวกรและแรงงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานในรัฐบาลอจิสถาน

¹⁰³ Syed Irfan Raza, “BLA declared terrorist organisation, banned,” DAWN, accessed June 17, 2021, <https://www.dawn.com/news/187183/bla-declared-terrorist-organisation-banned>

¹⁰⁴ Naveed Siddiqui, US designates Balochistan Liberation Army as global terrorist group, DAWN, accessed June 17, 2021, <https://www.dawn.com/news/1491688/us-brands-bla-in-pakistan-as-global-terrorist-group>

¹⁰⁵ Thomas E. Ricks, “Balochistan is seething, and that can’t make China happy about investing,” Foreign policy, accessed June 17, 2021, <https://foreignpolicy.com/2016/03/31/balochistan-is-seething-and-that-cant-make-china-happy-about-investing/>

¹⁰⁶ Government of the United Kingdom, “Policy paper: Proscribed terrorist groups or organisations,” Home Office, accessed March 27, 2021, <https://www.gov.uk/government/publications/proscribed-terror-groups-or-organisations--2/proscribed-terrorist-groups-or-organisations-accessible-version>

เป็นต้น นอกจากนี้กองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถานยังได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่อในอุดมการณ์ชาตินิยมของเขาเหล่านั้น

มูลเหตุของประเด็นความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ชาวบาลอช และการก่อตัวขึ้นของกองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน เกิดขึ้นมาจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่รัฐบาลอจิสถานในนามของนครรัฐชาติซึ่งเคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของต่างชาติจากหลายอาณาจักรและเจ้าอาณานิคมอย่างไรก็ตามเขาเหล่านั้นเคยได้รับเอกราชในช่วงเวลาสั้น ๆ ในช่วงที่อะห์มัด ยาร์ ข่าน (Ahmad Yar Khan) ผู้ปกครองของรัฐชาติได้ประกาศเอกราชให้กับของนครรัฐของตนในวันที่ 5 สิงหาคม ปี 1947 หลังจากการออกไปของเจ้าอาณานิคมอังกฤษจากภูมิภาคเอเชียใต้ แต่ไม่นานดินแดนของเขาเหล่านั้นก็ถูกผนวกเข้ากับปากีสถานใน ปี 1948 หลังจากการลงนามในตราสารแห่งการภาคยานุวัติที่ถือเป็นการลงนามที่เป็น “การบังคับทางประวัติศาสตร์”¹⁰⁷ จากผลพวงของเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้กองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถานพยายามต่อสู้กับรัฐบาลกลางปากีสถานเพื่อเป้าหมายสูงสุดในการทวงคืนเอกราชในดินแดนของเขาเหล่านั้น พร้อมทั้งเรียกร้องต่อรัฐบาลกลางปากีสถานอย่างต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับประเด็นของการลงทุนที่สมเหตุสมผลกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่จำนวนมากมหาศาลซึ่งถูกนำไปใช้ประโยชน์โดยส่วนกลางเสมอมา แต่ไม่ได้มีการกระจายความมั่งคั่งและแนวนโยบายการพัฒนากลับคืนสู่รัฐบาลอ้อยบาลอจิสถานอย่างเหมาะสม เห็นได้จากจำนวนของเยาวชนในรัฐบาลอจิสถานที่ร้อยละ 60 ของเยาวชนทั้งหมดไม่ได้รับการศึกษา และตัวเลขของอัตราการว่างงานในรัฐบาลอจิสถานที่เพิ่มสูงขึ้นเสมอมา ประกอบกับตัวเลขของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลกลางก็มีจำนวนน้อยกว่ารัฐอื่น ๆ ในปากีสถานอย่างน้อยประมาณเกือบ 1 เท่าตัวในช่วงสิบปีให้หลัง¹⁰⁸ กองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถานปฏิเสธในหลักการด้านโครงสร้างของรัฐและสังคมปากีสถานที่อ้างอิงถึงหลักการศาสนาอิสลามเกี่ยวข้องกับมนุษย์ผู้ที่ถูกสร้างโดยพระผู้เป็นเจ้าบนพื้นฐานของความเท่าเทียม ซึ่งเขาเหล่านั้นเห็นแย้งว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นควรจะถูกรักษา

¹⁰⁷ Rajkumar Singh, "Accession of Independent Balochistan to Pakistan," South Asia Journal, accessed June 17, 2021, <http://southasiajournal.net/accession-of-independent-balochistan-to-pakistan>

¹⁰⁸ อติบ ยูซุฟ, “นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road Initiative) : ความร่วมมือและความขัดแย้ง กรณีศึกษากวาดาร์พอร์ตรัฐบาลอจิสถาน (Gwadar Port, Balochistan) ประเทศปากีสถาน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), 69-70, 109.

ไว้และมีลำดับความสำคัญที่เหนือกว่าอัตลักษณ์ทางศาสนา¹⁰⁹ การต่อสู้ในแนวทางของเขาเหล่านั้นก็เป็นที่ไปเพื่อการปกป้องชาวบาโลชผู้ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในรัฐบาโลจิสถานไม่ให้ถูกเอาเปรียบจากรัฐบาลกลางปากีสถาน รวมทั้งรัฐบาลต่างชาติที่เขาเหล่านั้นเห็นว่าเป็นผู้ที่เข้ามาครอบงำผลประโยชน์อย่างมหาศาลจากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และเป็นภัยคุกคามที่จะเข้ามาขจัดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวบาโลช ซึ่งมุมมองต่อภัยคุกคามจากรัฐบาลต่างชาติดังกล่าวของเขาเหล่านั้นถูกแสดงออกมาอย่างชัดเจนภายหลังการก่อการร้ายเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายนปี 2018 ที่กองทัพปลดปล่อยบาโลจิสถานได้โจมตีฐานจู่โจมสถานกงสุลของจีนที่ตั้งอยู่ภายในเมืองการาจีซึ่งเป็นผลให้มีผู้เสียชีวิต 7 ราย และผู้บาดเจ็บบางส่วน รวมถึงการก่อการร้ายอีกหลายครั้งบนพื้นที่โครงการก่อสร้างต่าง ๆ ในระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน¹¹⁰ ซึ่งการก่อการร้ายดังกล่าวเป็นที่ไปเพื่อการทำลายความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นระหว่างจีนและปากีสถาน ท่ามกลางบรรยากาศที่ทั้งสองประเทศกำลังมีปฏิสัมพันธ์ด้านความร่วมมือที่แน่นแฟ้นภายหลังการเสร็จสิ้นโครงการสร้างท่าเรือน้ำลึกกวาดาร์พอร์ท (Gwadar Port) ในรัฐบาโลจิสถาน และกำลังดำเนินการในข้อตกลงระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน รวมถึงข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างระหว่างทั้งสองประเทศในระยะที่ 2 ต่อไป ภายใต้การบริหารจัดการของรัฐบาลปากีสถานที่นำโดยนายกรัฐมนตรีอินรอน ข่าน ผู้ที่เข้ามารับช่วงต่อในโครงการระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ต่อจากนายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มโครงการดังกล่าวในปี 2013

อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนขบวนการของกองทัพปลดปล่อยบาโลจิสถาน ยังคงถูกกล่าวหาโดยหน่วยข่าวกรองปากีสถาน ว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายที่มีมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างอินเดียเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังและให้การสนับสนุนขบวนการของเขาเหล่านั้นเพื่อผลประโยชน์ของรัฐบาลอินเดียในการสร้างความไร้เสถียรภาพให้กับรัฐบาลปากีสถานในการบริหารจัดการรัฐบาโลจิสถาน

¹⁰⁹ Adnan Aamir, “No Major Change in Ethnic Balance of Balochistan: Census Data Analysis Proves,” Balochistan Voices, accessed June 17, 2021, <http://balochistanvoices.com/2017/09/no-major-change-ethnicbalance-balochistan-census-data-analysis-proves/>

¹¹⁰ Mapping Militant Organizations, “Balochistan Liberation Army,” Stanford University, accessed June 17, 2021, <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/balochistan-liberation-army>

และพยายามกีดกันอิทธิพลของจีนเหนือดินแดนดังกล่าว¹¹¹ ทั้งนี้ นักวิชาการบางคนยังเห็นว่า ข้อกล่าวหาดังกล่าวของหน่วยข่าวกรองปากีสถานนั้นไม่มีความสมเหตุสมผล เนื่องจากการกระทำดังกล่าวอาจเป็นการกีดกันการแทรกแซงจากรัฐบาลต่างชาติ ซึ่งรัฐบาลอินเดียเองก็มีความต้องการที่จะเข้าไปเก็บเกี่ยวผลประโยชน์อันมหาศาลจากทรัพยากรธรรมชาติในดินแดนบาโลจิสถาน¹¹²

3.7.8 กลุ่มดาอิช หรือ ISIL, ISIS (Daish also known as Islamic State of Iraq and the Levant: ISIL)

เป็นเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายระดับโลกซึ่งถูกขึ้นบัญชีโดยสหประชาชาติ¹¹³ สหรัฐ¹¹⁴ และอินเดีย¹¹⁵ เขาเหล่านั้นถือกำเนิดขึ้นภายหลังจากการจากไปของหัวหน้ากลุ่มอัลกออิดะฮ์ อย่างอุซามะฮ์ บินลาดีน กลุ่มดาอิชถือเป็นโครงสร้างเดิมของเครือข่ายกลุ่มอัลกออิดะฮ์ ที่ปฏิบัติการในประเทศจอร์แดนนำโดย อาบู มุสอับ อัล-ซาร์ควาวิ (Abu Musab Al-zarqawi) และ อะบู โอมาร์ อัล-บักดาดิ (Abu Omar Al-Baghdadi) โดยในปี 2004 หลังจากการกระจัดกระจายของสมาชิกกลุ่มอัลกออิดะฮ์ที่ถูกปราบปรามโดยกองทัพสหรัฐฯ และกลุ่มพันธมิตรในสมรภูมิต่าง ๆ ของภูมิภาคตะวันออกกลาง กลุ่มสมาชิกผู้รอดชีวิตได้กลับมารวมตัวกันใหม่ในนามกลุ่มดาอิช ที่นำโดย อิบน์ บักร อัล-บัฆดาดี ผู้ที่ได้สถาปนาตนเองขึ้นเป็นเคาะลีฟะฮ์แห่งรัฐอิสลามในอุดมคติของเขาเหล่านั้น กลุ่มดาอิชประสบความสำเร็จในปฏิบัติการของเขาเหล่านั้นในช่วง

¹¹¹ International Crisis Group, “Pakistan: The Worsening Conflict in Balochistan,” International Crisis Group, accessed June 17, 2021, <https://www.crisisgroup.org/asia/south-asia/pakistan/pakistan-worsening-conflict-balochistan>

¹¹² Robert G. Wirsing, *Baloch Nationalism and the Geopolitics of Energy Resources: The Changing Context of Separatism in Pakistan* (PA: Strategic Studies Institute U.S. Army War College, 2008), 15-20.

¹¹³ UNSC, “Security Council ISIL (Da’esh) and Al-Qaida Sanctions Committee Adds One Entry to Its Sanctions List,” UN, accessed March 27, 2021, <https://www.un.org/press/en/2020/sc14256.doc.htm>

¹¹⁴ Bureau of Counterterrorism, “Foreign Terrorist Organizations,” United States Department of State, accessed March 27, 2021, <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>

¹¹⁵ Government of India, “Banned Organizations,” Ministry of Home Affairs, accessed March 27, 2021, <https://www.mha.gov.in/node/91173>

ระหว่างปี 2014-2015 ที่สามารถยึดครองดินแดนบางส่วนในภูมิภาคตะวันออกกลางในทางทิศเหนือของประเทศซีเรียและอิรัก กลุ่มดาอิชมีการปฏิบัติการที่หลากหลาย เช่น การรบบแบบกองโจร การหลอเลี้ยงองค์กรด้วยทรัพยากรในพื้นที่ที่เขาเหล่านั้นยึดครองซึ่งถือเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการต่อรองให้แก่เขาเหล่านั้นกับตัวแสดงที่เป็นมหาอำนาจอื่น ๆ ที่เข้ามา มีปฏิสัมพันธ์ด้วย และการก่อการร้ายรูปแบบใหม่ด้วยวิธีการก่อการคนเดียว (Lone Wolf) รวมถึงยุทธการการแบ่งแยกและปกครองผู้คนในพื้นที่ที่เขาเหล่านั้นนำมาใช้ในปฏิบัติการในอิรักและซีเรีย ถึงแม้ในปัจจุบันกลุ่มดาอิช จะพ่ายแพ้อย่างหนักในสมรภูมิอิรัก และซีเรีย พร้อมกับการจากไปของผู้นำของเขาเหล่านั้นอย่างอะบูบักร์ อัล-บะซดาดี เขาเหล่านั้นก็ยังสถาปนาผู้นำคนใหม่ขึ้นมา คือ มุฮัมมัด อับดุลเราะห์มาน อัล-เมาลี (Amir Muhammad Abdul Rahman al-Mawli) ที่มีนามแฝงว่า อิบราฮิม อัล-ฮาซิม อัล-กูรอชี (Abu Ibrahim al-Hashimi al-Qurashi)¹¹⁶ ซึ่งพยายามฟื้นฟูองค์กรของเขาเหล่านั้นในฐานะที่มั่นใหม่บริเวณชายแดนประเทศอัฟกานิสถานที่ติดกับประเทศปากีสถาน¹¹⁷ เขาเหล่านั้นเป็นปฏิปักษ์ต่อกลุ่มฆอลิบาน และรัฐบาลปากีสถานในปัจจุบัน และได้ก่อการร้ายแบบรายวันในพื้นที่โครงการต่าง ๆ ของระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน¹¹⁸

จากภูมิหลังทั้งหมดของปรากฏการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในปากีสถาน จะเห็นได้ว่า การก่อการร้ายนั้นถือเป็นรูปแบบการต่อสู้ที่ถูกนำไปปรับใช้ในสถานการณ์ทางด้านความมั่นคง และทางด้านสังคมในรัฐต่าง ๆ ของปากีสถานเสมอมา ทั้งจากฟากฝั่งของรัฐบาลกลาง ปากีสถานผู้ที่ใช้ยุทธการของการก่อการร้ายเสียเอง หรือให้การสนับสนุนกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถาน อัฟกานิสถาน และพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ รวมทั้งจากฟากฝั่งของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่ใช้ยุทธการของการก่อการร้ายในการต่อกร

¹¹⁶ Reuters, “Islamic State vows revenge against U.S. for Baghdadi killing,” Reuters, accessed January 3, 2021, <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-baghdadi-confirmation/islamic-state-confirms-baghdadi-is-dead-appoints-successor-idUSKBN1XA25A>

¹¹⁷ Najibullah Quraishi, “Transcript ISIS in Afghanistan,” Frontline, accessed January 3, 2021, <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/film/isis-in-afghanistan/transcript/>.

¹¹⁸ Adnain Aamir, “Deadly IS attack threatens China's Belt and Road in Pakistan,” Nikkei Asia, accessed January 3, 2021, <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Belt-and-Road/Deadly-IS-attack-threatens-China-s-Belt-and-Road-in-Pakistan>.

กับรัฐบาลกลางปากีสถาน ซึ่งเราอาจแบ่งการใช้ยุทธการของการก่อการร้ายในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์ได้ 6 ช่วงเวลาใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ยุทธการการก่อการร้ายที่ถูกนำไปปรับใช้ผ่านการวางแผนยุทธศาสตร์ในการรบแบบสงครามนอกแบบ หรือสงครามกองโจร ในแนวปะทะแรกที่รัฐบาลกลางปากีสถานมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับกลุ่มผู้ติดอาวุธ หรือกลุ่มผู้ใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยวิธีการก่อการร้ายในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ ในช่วงทศวรรษที่ 1940 และเคลื่อนตัวเข้ามาในปากีสถานช่วงทศวรรษที่ 1960 ภายหลังความล้มเหลวในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยในปากีสถาน ผ่านการก่อตัวขึ้นของกลุ่มติดอาวุธซึ่งมีเป้าหมายในการต่อสู้ที่แตกต่างกันไปในปากีสถาน

2. ปราบปรามการก่อการร้ายที่มีรัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง (State-sponsored terrorism) ในยุคของประธานาธิบดี ยะห์ยา ข่าน ซึ่งถูกแสดงออกมาจากการสั่งการเคลื่อนกำลังพลสู่ปากีสถานตะวันออก เพื่อที่จะปราบปรามศัตรูทางการเมืองของตนอย่างกลุ่มผู้ชุมนุมชาวเบงกาลีที่นำโดย ชัยค์ มุจิบูร์ เราะห์มาน หัวหน้าพรรคพรรคสันนิบาตอะวามี่ที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของปากีสถาน ในช่วงต้นทศวรรษ 1970

3. ภาพลักษณ์ของการก่อการร้ายโดยรัฐ (state terrorism) ในยุคของประธานาธิบดี มุฮัมมัด ฎียา อุล ฮัก ในช่วงปลายทศวรรษ 1970 จากการดำเนินการในการตั้งข้อหาทางการเมือง แก่อดีตประธานาธิบดี/นายกรัฐมนตรี ชุลฟิซอร์ อาลี บุตโต ซึ่งได้นำไปสู่การจำคุก และการพิพากษาประหารชีวิตในเวลาต่อมา จากขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็ว และไร้ความโปร่งใส เพื่อสร้างความหวาดกลัวให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน หรือกลุ่มพรรคการเมืองใด ๆ ที่มีจุดยืนทางการเมืองตรงกันข้ามกับแนวทางของระบอบเผด็จการทหารปากีสถานในขณะนั้น

4. ยุทธการการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายผู้เลื่อมใสในนิกายซุนนี และนิกายชีอะฮ์ ภายหลังการฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยมตามแบบแผนจารีตของนิกายซุนนีในปากีสถาน ที่กลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งถึงความแตกต่าง และสร้างความแตกแยกที่รุนแรงให้เกิดขึ้นในสังคมปากีสถานในช่วงทศวรรษที่ 1980

5. ปราบปรามการก่อการร้ายที่มาจาก กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายซึ่งก่อตัวขึ้นในหมู่อดีตนักบวชฮินดู ภายหลังสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน และสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน ซึ่งเขาเหล่านั้นมีเครือข่ายที่กว้างขวาง และกระจัดกระจายอยู่ในหลากหลายพื้นที่ของภูมิภาคเอเชียใต้ มีทั้งกลุ่มที่มีท่าทีหรือจุดยืนที่เป็นอิสระ และกลุ่มที่มีความร่วมมือ หรือได้รับการอำนวยความสะดวก จากรัฐบาลหรือหน่วยงานความมั่นคงของรัฐต่าง ๆ ซึ่งเขาเหล่านั้นได้ก่อการร้ายในพื้นที่ข้อพิพาทต่าง ๆ ภายในภูมิภาคเอเชียใต้ ตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1980 จวบจนถึงปัจจุบัน

6. ปรากฏการณ์การก่อการร้ายที่มาจาก กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งก่อตัวขึ้นภายหลังที่ดินแดนของเขาเหล่านั้นได้ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของปากีสถาน ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1950 และมีการพัฒนาเป็นองค์กรอย่างหลวม ๆ รวมทั้งมีการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องจวบจนถึงปัจจุบัน บนฐานอุดมการณ์ทางชาตินิยม ซึ่งเขาเหล่านั้นมีความต้องการที่จะปลดแอกตนเองออกจากการปกครองของรัฐบาลกลาง ผ่านการต่อสู้ด้วยวิธีการก่อการร้ายเพื่อสั่นคลอนอำนาจและความมั่นคงของรัฐบาลกลางผู้ปกครองพื้นที่ของกลุ่มคนต่างชาติพันธุ์ เพื่อความมุ่งหมายในการแบ่งแยกดินแดน

อย่างไรก็ตาม ภูมิหลังของปรากฏการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในบทนี้จะเป็นสถานการณ์ที่เชื่อมโยงไปถึงการจัดทำและดำเนินนโยบายของรัฐบาลปากีสถานในการจัดการกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงและการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศ ในแต่ละช่วงเวลาและบริบทจำเพาะของสถานการณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอและวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาต่าง ๆ ในบทถัดไป

บทที่ 4

นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน

ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์การดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงเพื่อจัดการกับภัยคุกคามภายในประเทศจากความรุนแรงทางการเมือง และการก่อการร้าย รวมทั้งวิเคราะห์แนวทางการดำเนินนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายในปากีสถานในสมัยของรัฐบาลชุดต่าง ๆ เพื่อมุ่งการวิเคราะห์ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อการวิเคราะห์ถึงบทบาทพิเศษของปากีสถาน ในการกำหนดนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน ที่ปากีสถานเลือกใช้ในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงทั้งภายในและระหว่างประเทศ และข้อที่ 4 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลของการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคง ทั้งภายในและระหว่างประเทศของปากีสถานต่อปัญหาการก่อการร้าย โดยในบทนี้จะมีการนำเสนอบทวิเคราะห์ในหัวข้อต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ 4.1 นโยบายต่อผู้ที่เห็นต่างทางการเมืองสู่ผู้ก่อการร้าย 4.2 จุดเริ่มต้นของนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายในปากีสถานยุคหลังสงครามเย็น 4.3 นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในยุคสมัยของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ยุคก่อนเหตุการณ์ 9/11 4.4 นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในสมัยของประธานาธิบดี อาซิฟ อาลี ซาดารี (Asif Ali Zardari) 4.5 นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในสมัยของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3

4.1 นโยบายต่อผู้ที่เห็นต่างทางการเมืองสู่ผู้ก่อการร้าย

ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายในปากีสถานได้มีการพัฒนาไปสู่ความซับซ้อนและความหลากหลายในมิติและประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องอยู่เสมอ โดยเฉพาะในมิติทางด้านศาสนา การเมือง โครงสร้างทางสังคม และชาติพันธุ์ ที่เริ่มก่อตัวขึ้นจากกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลในรัฐต่าง ๆ ของปากีสถานในช่วงปลายทศวรรษ 1950 ซึ่งปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายในมิติและประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าว ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานเริ่มมีปฏิกิริยาโต้ตอบออกมาในรูปแบบของมาตรการพิเศษทางกฎหมาย (special legal measures) และนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในยุคสมัยต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบททางการเมือง และสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อเป้าประสงค์เดียวกันของทุกรัฐบาลในการควบคุมอิทธิพลและอำนาจของกลุ่มที่เขาล่าถ่มมองว่าเป็นศัตรูทางการเมือง การเพิ่มพูนความมั่นคงในฐานะอำนาจของผู้ปกครอง และการจัดการให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ รวมถึงระหว่างประเทศในระดับต่าง ๆ ตามจุดยืนแห่งผลประโยชน์ของรัฐบาลปากีสถาน

ในช่วงปลายทศวรรษ 1950 บริบททางการเมือง และสังคมของปากีสถานภายใต้การปกครองของรัฐบาลในระบอบอำนาจนิยมที่นำโดย พลเอก อัยยิบ ข่าน ได้มีการประกาศและบังคับใช้ชุดมาตรการพิเศษทางกฎหมายที่อยู่นอกเหนืออำนาจของระบบศาล และกระบวนการยุติธรรมตามปกติของปากีสถาน อย่างบัพัญญูการตัดสิทธิทางการเมืองของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งซึ่งขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง (Elected Bodies Disqualification Order: EBDO) ที่ได้มีการประกาศบังคับใช้ในปี 1959 และกลายเป็นเครื่องมือทางกฎหมายของประธานาธิบดีอัยยิบ ข่าน ในการลิดรอนสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของนักการเมืองพลเรือน โดยเฉพาะกลุ่มนักการเมืองชาติพันธุ์เบงกาลีจากพรรคสันนิบาตอะวามี จากการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับการดำเนินการใด ๆ ของรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลในขณะนั้นเห็นว่าการกระทำดังกล่าวถือเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนบัพัญญูด้านความมั่นคงของปากีสถาน ส่งผลให้นักการเมืองและสมาชิกของพรรคการเมืองฝ่ายค้านชาติพันธุ์เบงกาลีจากภูมิภาคปากีสถานตะวันออกกว่า 3,900 คน¹ ถูกฟ้องดำเนินคดีที่เข้าข่ายการฝ่าฝืนบัพัญญูดังกล่าว และทำให้เขาเหล่านั้นต้องถูกตัดสิทธิทางการเมืองตามมาตราที่ 5 ของบัพัญญูการตัดสิทธิทางการเมืองของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งซึ่งขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง² มาตรการพิเศษทางกฎหมายดังกล่าวของประธานาธิบดี อัยยิบ ข่าน ถือเป็นมาตรการในระยะยาวในการปิดเป่าศัตรูทางการเมือง และสร้างความมั่นคงให้กับระบอบอำนาจนิยมของเขา นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการปิดบังข้อมูลข่าวสาร และการกำหนดบทลงโทษพิเศษสำหรับการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งรวมไปถึงผู้ที่รัฐให้ค่าว่าเป็นผู้ที่เป็นภัยหรือต่อต้านรัฐ³

อย่างไรก็ตาม ผลพวงจากชุดมาตรการพิเศษทางกฎหมายดังกล่าวได้กลายเป็นแม่แบบของมาตรการทางกฎหมายเพื่อการบังคับใช้ในการปราบปรามกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้ายในเวลาต่อมา แม้แต่ในยุคที่ปากีสถานอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเรือนที่นำโดยประธานาธิบดี ซุลฟีซีร์ อาลี บุคโต ซึ่งเป็นผู้ที่ริเริ่มการประกาศ และบังคับใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมายในการปราบปรามภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายปี 1975

¹ National Encyclopedia of Bangladesh, Election Bodies Disqualification Order (EBDO), 1959, Banglapedia, accessed September 23, 2021, [https://en.banglapedia.org/index.php/Election_Bodies_Disqualification_Order_\(EBDO\),_1959](https://en.banglapedia.org/index.php/Election_Bodies_Disqualification_Order_(EBDO),_1959).

² Hasan Zaheer, *The Separation of East Pakistan: The Rise and Realization of Bengali Muslim Nationalism* (Dhaka: University Press Limited, 2001), 74-75.

³ Karl Von Vorys, *Political Development in Pakistan* (Princeton: Princeton University Press, 1965), 188-190.

(Suppression of Terrorist Activities Act)⁴ เพื่อยับยั้งปราบปรามการก่อวินาศกรรม การล้มล้าง การปกครอง และการก่อการร้ายภายในปากีสถาน โดยมีการจัดตั้งศาลพิเศษที่มีอำนาจเทียบเท่ากับ ศาลสูงของปากีสถาน เพื่อการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการก่อการที่เป็นภัยต่อความมั่นคงโดยเร็ว ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อการร้าย โดยเฉพาะในรัฐไคเบอร์ปัคตูนควา และรัฐบาลโลจิสถาน ที่หน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐบาลกลางปากีสถานต้องเผชิญกับความรุนแรงจากกลุ่มขบวนการ ชาตินิยม และกองกำลังของผู้ที่ต่อต้านรัฐบาลกลางปากีสถาน หรือกลุ่มผู้เห็นต่างซึ่งกลายเป็นภัยคุกคามต่อรัฐในความเข้าใจของรัฐบาลกลางปากีสถานเกือบทุกยุคทุกสมัย เช่นเดียวกันกับในยุค ประธานาธิบดี มุฮัมมัด ฎิยา อุล ฮัก ผู้ซึ่งไม่มีความลังเลใด ๆ ในการใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมาย ในการปราบปรามภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายปี 1975 จากอำนาจการปกครอง ที่เขาได้ยึดครองผ่านการรัฐประหารรัฐบาลซุลฟีฮอร์ อาลี बुตโต โดยการบังคับใช้บทบัญญัติพิเศษ ดังกล่าว ซึ่งท้ายที่สุดได้นำไปสู่คำตัดสินของศาลพิเศษในการประหารชีวิต อดีตประธานาธิบดี/ นายกรัฐมนตรี ซุลฟีฮอร์ อาลี बुตโต และกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางการเมืองอื่น ๆ ทั้งนักหนังสือพิมพ์ นักการเมืองคู่แข่งผู้มีอิทธิพล นักกิจกรรมทางการเมืองที่มีท่าทีต่อต้าน ซึ่งเขาได้อ้างอิงว่าเขาเหล่านั้น เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ และเข้าใจว่าเป็นภัยคุกคามต่ออำนาจในทางการเมืองของเขา ด้วยเช่นกัน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในยุคของ ประธานาธิบดี มุฮัมมัด ฎิยา อุล ฮัก ก็อาจพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบของการใช้เครื่องมือทางกฎหมายในการวิสามัญตอบโต้ภัยคุกคาม ของผู้ปกครองอำนาจนิยม ต่อมาในยุคของรัฐบาลพลเรือนเบนาศิร बुตโต ได้มีการร้องขอให้ศาลพิเศษ ที่ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้มาตรการพิเศษทางกฎหมายในการปราบปรามภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายปี 1975 ยกเลิกคำตัดสินประหารชีวิตสำหรับนักโทษทั้งหมดที่กำลังรอดำเนินการ อยู่ภายใต้มาตรการพิเศษทางกฎหมายดังกล่าว ซึ่งส่วนมากเป็นนักโทษทางการเมืองที่เคยสังกัดพรรค

⁴ Mumtaz and Associates, “Suppression of Terrorist Activities (Special Court) Act,” Ma-Law, accessed December 26, 2021, <https://www.ma-law.org.pk/pdflaw/SUPPRESSION%20OF%20TERRORIST%20ACTIVITIES.pdf>. ดูฉบับเต็มได้ที่ภาคผนวก เอกสารอ้างอิงฉบับที่ 1

ประชาชนปากีสถานของอดีตประธานาธิบดี/นายกรัฐมนตรี ซุลฟีเฮอร์ อาลี บุตโต และนางเบนาซีร์ บุตโต อย่างไรก็ตาม ศาลพิเศษยังคงดำเนินกระบวนการตามคำตัดสินเดิมต่อไป แต่มีการยกเลิกกระบวนการขั้นสุดท้ายในการประหารชีวิตนักโทษเหล่านั้น⁵

ในทางกลับกันมาตรการพิเศษทางกฎหมายในการปราบปรามการคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายปี 1975 ยังคงถูกรัฐบาลเบนาซีร์ บุตโต บังคับใช้อย่างเข้มข้น และต่อเนื่องในกรณีของภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ภายในรัฐสินธ์ ระหว่างชาวสินธ์ และชาวมุสลิมอินเดียที่พูดภาษาอูรดูผู้อพยพเข้ามาในรัฐสินธ์ ซึ่งชาวมุสลิมอินเดียผู้อพยพเห็นว่าตนเองตกเป็นเหยื่อของการถูกเลือกปฏิบัติ และการกดขี่จากรัฐบาลกลางปากีสถานผู้ที่ให้โอกาสทางการศึกษา ความมั่นคงในหน้าที่การงาน และความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ แก่ชาวสินธ์มากกว่าชาวมุสลิมอินเดียผู้อพยพ ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายระบบโควตาในยุคของประธานาธิบดี ซุลฟีเฮอร์ อาลี บุตโต ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 4 ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ชาวมุสลิมอินเดียผู้อพยพในรัฐสินธ์ที่มีต่อรัฐบาลกลางปากีสถาน ก่อเกิดเป็นขบวนการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมในสังคมซึ่งขับเคลื่อนโดยพรรคมุฮาซิดา โคมี มาฮาส (Muttahida Quomi Mahaz :MQM) และกลุ่มติดอาวุธมุฮาซิดา โคมี มาฮาส (Muttahida Quomi Mahaz :MQM) เพื่อต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในรัฐสินธ์ ทั้งในรูปแบบของการต่อสู้ทางการเมืองภายใต้กรอบเชิงสถาบันทางการเมืองของปากีสถานผ่านการลงสมัครเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในระดับต่าง ๆ และวิถีทางของการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ผ่านการก่อความไม่สงบในพื้นที่ การใช้ความรุนแรง รวมไปถึงการก่อการร้าย

นอกจากนี้ในยุคของรัฐบาลเบนาซีร์ บุตโต มาตรการพิเศษทางกฎหมายในการปราบปรามภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายปี 1975 ก็ได้ถูกบังคับใช้ในการควบคุมสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมือง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในรัฐบาโลจิสถานซึ่งเป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวของเครือข่ายกลุ่มขบวนการชาตินิยมชาวบาโลชที่มุ่งเน้นไปที่การก่อจลาจล และการก่อการร้ายภายในรัฐบาโลจิสถาน เพื่อสั่นคลอนความมั่นคง เสถียรภาพ และความชอบธรรมในการใช้อำนาจการปกครองของรัฐบาลกลางปากีสถานเหนือดินแดนบาโลจิสถาน รวมทั้งสร้างข้อต่อรองทางผลประโยชน์ในทางการเมืองกับรัฐบาลกลางปากีสถาน

⁵ Amnesty International, “Human Rights Safeguards: Memorandum Submitted to The government of Pakistan Following a Visit in July-August 1989,” Amnesty, accessed December 25, 2021, <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/06/asa330031990en.pdf>.

ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลเบนาซีร์ บุตโต ได้มีการปรับใช้คณะทำงานพิเศษของศาลที่ถูกจัดตั้งขึ้นในการจัดการกับประเด็นปัญหาด้านความมั่นคง และการก่อการร้าย เพื่อความมุ่งหวังในการบ่อนทำลายศักยภาพของพรรคฝ่ายค้านที่ถือเป็นศัตรูทางการเมืองอย่างพรรคสันนิบาตมุสลิมที่นำโดยนาวาซ ชารีฟ ผู้ซึ่งต่อมาได้นำพาพรรคของเขาชนะการเลือกตั้งทั่วไปของปากีสถานในปี 1990 และเข้าสู่อำนาจทางการเมืองเป็นสมัยแรกดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นในบทที่ 3 อย่างไรก็ตามผู้นำของทั้งสองฝ่ายเมื่อเขาเหล่านั้นได้มีโอกาสเข้าสู่อำนาจทางการเมืองต่างก็มีการหิบบกมาตรการพิเศษทางกฎหมายในการปราบปรามภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายดังกล่าวขึ้นมาเพื่อใช้ในการจัดการกับศัตรูทางการเมืองชั่วคราวข้าม และปราบปรามกลุ่มมวลชนผู้สนับสนุนกลุ่มพรรคฝ่ายค้านอยู่เสมอตลอดช่วงปี 1989-1997⁶

ผู้วิจัยเห็นว่า จากภาพรวมของการดำเนินนโยบายของรัฐบาลกลางปากีสถานในช่วงปลายทศวรรษที่ 1950-1990 ผู้ซึ่งมีบทบาทในการเข้ามาบังคับใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมายเพื่อจัดการกับประเด็นปัญหาด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายข้างต้น มักจะมีรูปแบบของการใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมายในฐานะเครื่องมือทางการเมืองสำหรับการต่อกรกับกลุ่มผู้เห็นต่างหรือกลุ่มผู้ที่ต่อต้านรัฐบาลกลางเพื่อเป้าประสงค์ทางการเมืองของตน บนพื้นฐานของบริบททางสังคมของปากีสถานที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง และการต่อสู้ทางการเมืองด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรงระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และลัทธิย่อยทางศาสนาต่าง ๆ ทั้งจากเหตุการณ์สงครามกลางเมืองกับกลุ่มมวลชนชาวเบงกาลี การปราบปรามขบวนการชาตินิยมซึ่งก่อกบฏอยู่เสมอในบาโลจิสถานหรือการเข้าควบคุมสถานการณ์การก่อจลาจลทางการเมืองโดยกลุ่มผู้สนับสนุนพรรคการเมืองของมุฮายีร์ คาหมี มาฮาส (Muhajir Qaumi Mahaz) ในรัฐสินธ์ เป็นต้น ซึ่งจากบริบททางสังคมที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งและความรุนแรงดังกล่าวได้กลายเป็นสิ่งที่เสริมสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลกลางปากีสถานในยุคสมัยต่าง ๆ ที่จะออกแบบและบังคับใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมายต่าง ๆ นอกเหนือจากระบบของกระบวนการยุติธรรมปกติ เพื่อจัดการกับสถานการณ์ทางการเมือง และความรุนแรงต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มพลเรือนที่ผู้ปกครองเห็นว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ตามเป้าประสงค์ทางการเมืองของรัฐบาลกลางปากีสถาน

⁶ Charles H. Kennedy, “The Creation and Development of Pakistan’s Anti-terrorism Regime, 1997-2002,” in *Religious Radicalism Security on South Asia*, ed. Satu P. LIMAYE, Mohan Malik, and Robert G. Wirsing, (Honolulu: Asia Pacific Center for Security Studies, 2004), 387-388.

4.2 จุดเริ่มต้นของนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายในปากีสถานยุคหลังสงครามเย็น

นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้าย ในประเด็นของการต่อต้านการก่อการร้ายของปากีสถานที่เด่นชัดได้ถือกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในยุคของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 เมื่อเดือนสิงหาคม ปี 1997 ภายใต้บทบัญญัติแห่งการต่อต้านการก่อการร้าย (Anti-Terrorism Act)⁷ ซึ่งอยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจของฝ่ายบริหารผู้จัดตั้งศาลพิเศษสำหรับการต่อต้านการก่อการร้าย (Anti-Terrorism Court) ซึ่งได้มีการบัญญัติคำจำกัดความเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายไว้อย่างกว้างขวางต่อผู้ที่ก่อความรุนแรงด้วยการฆาตกรรม หรือผู้ที่สร้างความหวาดกลัวให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้คน หรือผู้ที่มีความมุ่งร้ายทางศาสนาเพื่อสร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มผู้คนจำเพาะใด ๆ ในสังคม ด้วยวิธีการใช้ความรุนแรงในการประทุษร้ายใด ๆ เพื่อให้เกิดความสูญเสียหรือมีความพยายามให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน หรือการหยุดชะงักใด ๆ ต่อการบริการที่จำเป็นต่อสังคม หรือการแสดงการข่มขู่ด้วยอาวุธต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐใด ๆ เพื่อให้เขาเหล่านั้นหยุดกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย และหน้าที่ของเขาเหล่านั้นในการจัดการกับการก่อการร้าย รวมทั้งมีการกำหนดโทษให้กับผู้ก่อการร้ายโดยหากการก่อการดังกล่าวได้นำไปสู่การสูญเสียชีวิต ผู้ก่อการดังกล่าวก็จะมีโทษหนักถึงการประหารชีวิต แต่หากความสูญเสียปรากฏออกมาเป็นกรณีอื่นใดผู้ก่อการดังกล่าวก็จะมีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 7 ปี และอาจถูกขยายช่วงเวลาการรับโทษได้ถึงตลอดชีวิต รวมทั้งต้องระวางโทษปรับเช่นเดียวกัน

⁷ Government of Pakistan, “Anti-Terrorism Act, 1997,” ILO, accessed September 23, 2021, https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=81777&p_country=PAK&p_classification=01.04 ดูฉบับเต็มได้ที่ภาคผนวกเอกสารอ้างอิงฉบับที่ 2

ANTI- TERRORISM ACT, 1997

The following Anti-Terrorism Act, 1997, passed by the National Assembly and as well as Senate of Pakistan to combat terrorism in the country.

Whereas it is expedient to provide for the prevention of terrorism sectarian violence and for speedy trial of heinous offences and for matters connected therewith and incidental thereto;

It is hereby enacted as follows:

COMMENTS

Non-obstinate clauses of Act override general provisions of other laws.⁸

6. Terrorist act.---Whoever, to strike in the people, or any section of the people, or to alienate any section of the people or adversely affect harmony among different sections of the people, does may act or thing by using bombs, dynamite or other explosive or inflammable substances, or fire-arms, or other lethal weapons or poisons or noxious gases or chemicals or other substances of a hazardous nature in such a manner as to cause, or to be likely to cause the death of, or injury to, any person or persons, or damage to or destruction of, property or disruption of any supplies of services, essential to the life of the community or displays fire-arms, or threatens with the use off force public servants in order to prevent them from discharging their lawful duties commits a terrorist act.

7. Punishment for Terrorist Act.---Whoever commits a terrorist act shall---

- (i) if such act has resulted in the death of any person be punished with death; and
- (ii) in any other case be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than seven years but may extend to life imprisonment, and shall also be liable to fine.

ภาพที่ 4.1 แสดงเนื้อหาบางส่วนจากบทบัญญัติแห่งการต่อต้านการก่อการร้ายในส่วนที่ 6 และ 7 ที่ระบุถึงจำกัดความเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย และบทลงโทษทางกฎหมายสำหรับผู้ก่อการร้าย⁸

นอกจากนี้รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ในฐานะของผู้ที่เสนอบทบัญญัติก็ยังคงความมุ่งมั่นที่จะเคลื่อนตัวออกจากรูปแบบแนวทางของการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการกำจัดศัตรูทางการเมืองของรัฐบาลกลางในอดีต ไปสู่รูปแบบของยุทธศาสตร์ในการต่อต้านการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่มีอุดมการณ์ทางชาตินิยม และลัทธิหัวรุนแรงทางศาสนาต่าง ๆ ที่กำลังเกิดการก่อการอย่างแพร่หลายในสังคม และรัฐต่าง ๆ ของปากีสถาน รวมถึงเพื่อให้เกิดระบบของกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับประเด็นทางด้านการก่อการร้ายที่มีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์โดยไม่มีการติดขัดตามขั้นตอนของระบบศาลปกติ และสามารถยับยั้งการเกิดขึ้นของการก่อการร้ายซึ่งถือเป็นภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงของรัฐบาลกลางปากีสถานได้อย่างทันทั่วทั้งที่แต่ถึงกระนั้นบทบัญญัติแห่งการต่อต้านการก่อการร้ายดังกล่าวก็ยังกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 และพันธมิตรทางการเมืองของเขาในฐานะระบบตุลาการคู่ขนานในการจัดการกับคดี และกระบวนการสอบสวนอย่างรวดเร็วเพื่อนำไปสู่การกำจัดกลุ่มผู้ต้องหา

⁸ ดูฉบับเต็มได้ที่ภาคผนวกเอกสารอ้างอิงฉบับที่ 2

ที่ถือเป็นศัตรูทางการเมืองของเขาเหล่านั้น โดยเฉพาะผู้ที่สังกัดอยู่ในพรรคการเมืองคู่แข่งอย่างพรรคประชาชนปากีสถาน

ทั้งนี้ ในคดีแรกที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายซึ่งถูกโอนถ่ายเข้ามาในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลพิเศษสำหรับการต่อต้านการก่อการร้าย อย่างคดีของ เมห์ราม อาลี (Mehram Ali) สมาชิกของกลุ่มติดอาวุธลัทธิชีอะฮ์สุดโต่งอย่าง นิฟาซิกฮิไอ-ญะฮ์ฟะรียะฮ์ (Nifaz Fiqh-i-Jafaria) ผู้ที่วางระเบิดศาลแขวง ณ เมืองลาฮอร์ ในวันที่ 18 มกราคม ปี 1997 ส่งผลให้เกิดการสูญเสียชีวิตของเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายมากถึง 23 คน ซึ่งบางส่วนเป็นนักการศานานิกายซุนนีที่กำลังเข้าร่วมในการพิจารณาคดี ณ ศาลดังกล่าว เมห์ราม อาลี ถูกจับได้ในที่เกิดเหตุ และถูกดำเนินการสอบสวนอย่างรวดเร็วก่อนกระบวนการปกติของศาลอาญา ในกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายภายใต้ศาลพิเศษสำหรับการต่อต้านการก่อการร้าย (Anti-Terrorism Court) ซึ่งนำไปสู่คำพิพากษาให้ตัดสินประหารชีวิต เมห์ราม อาลี ในระยะเวลาเพียงไม่ถึง 8 เดือน เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม ปี 1997 อย่างไรก็ตามเขาได้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลพิเศษดังกล่าว แต่ผู้พิพากษายังคงยืนตามคำตัดสินเดิม ทั้งนี้เมห์ราม อาลี ได้ยื่นอุทธรณ์ต่อ ศาลสูง ณ เมืองลาฮอร์ด้วยเช่นกัน ซึ่งผู้พิพากษาของศาลดังกล่าวยังคงยืนตามคำตัดสินของศาลพิเศษสำหรับการต่อต้านการก่อการร้าย แต่ได้มีการอ้างอิงในส่วนเสริมของคำตัดสินว่ากระบวนการจัดตั้ง และการพิจารณาคดีของศาลพิเศษสำหรับการต่อต้านการก่อการร้ายนั้น มีกระบวนการที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญปากีสถานในสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก เนื่องจากมีความขัดกันของขอบเขตอำนาจหน้าที่ และกระบวนการทางตุลาการที่ซ้อนทับกัน ระหว่างศาลอาญาปกติในระบบตุลาการปากีสถาน และศาลพิเศษสำหรับการต่อต้านการก่อการร้าย ดังเช่น ในประเด็นของกระบวนการตัดสินคดีที่รวดเร็ว และระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ที่รวบรัดเพียงหนึ่งขั้นตอนภายในศาลพิเศษสำหรับการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดต่อกระบวนการอุทธรณ์โดยปกติที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญปากีสถาน รวมไปถึงจำนวน วาระ และตำแหน่งของผู้พิพากษาภายในศาลพิเศษที่ไม่แน่นอนจากการแต่งตั้งของฝ่ายบริหารรายคดี ซึ่งอาจจะกระทบต่อแนวทางการพิพากษาคดีที่ไม่วางอยู่บนบรรทัดฐานเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ความบกพร่องต่าง ๆ ดังกล่าวของศาลพิเศษสำหรับการต่อต้านการก่อการร้ายได้ถูกแก้ไขในเวลาต่อมาเพื่อให้มีความสอดคล้องกับกระบวนการทางตุลาการโดยปกติของปากีสถาน โดยมีการแต่งตั้งผู้พิพากษาให้มีวาระที่แน่นอน และยุบกระบวนการอุทธรณ์ภายใต้

ศาลพิเศษลงไปเพื่อให้ผู้ต้องหาไปใช้การอุทธรณ์ตามกระบวนการของศาลอาญาปกติในระบบตุลาการปากีสถาน⁹

บทบัญญัติแห่งการต่อต้านการก่อการร้ายที่ถูกนำเสนอ และประกาศบังคับใช้ในปากีสถานดังกล่าวนี้ ได้ถูกออกแบบขึ้นมาเพื่อการต่อต้านการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มติดอาวุธลัทธิหัวรุนแรงทางศาสนาของทั้งนิกายชีอะฮ์ เช่น กลุ่มเตหรีกีญะฮ์อะเฟรีย (Tehrik-e-Jafaria) กลุ่มนิฟาซิกิฮ์ไอ-ญะฮ์อะเฟรียะฮ์ (Nifaz Fiqh-i-Jafaria) และกลุ่มลีปาสีโอมุฮัมมัด (Sipah-i-Muhammad) และนิกายซุนนี เช่น กลุ่มลีปาสีเศฮาบาฮ์ (Sipah-i-Sahaba) เป็นต้น ความขัดแย้งแตกแยกในสังคมปากีสถานในมิติของการต่อสู้กันทางการเมืองระหว่างมวลชนต่างนิกายทางศาสนาถือเป็นปรากฏการณ์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากความขัดแย้งทางการเมืองในโลกมุสลิมที่มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันระหว่างกลุ่มอำนาจทางการเมือง ซึ่งต่างมีความมุ่งหวังในการช่วงชิงอิทธิพลอำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างกันมาตั้งแต่ช่วงปลายยุคอาณาจักรอิสลามของเคาะลีฟะฮ์รอชิดูน (Rashidun Caliphate) ในช่วงปี 661 ภายหลังจากเหตุการณ์การลอบสังหารเคาะลีฟะฮ์อาลี อิบน์ อะบีฏอลิบ (Ali ibn Abi-Talib) ที่ได้นำไปสู่การสร้างเงื่อนไขซึ่งเป็นที่ถกเถียงในประเด็นของการสืบทอดอำนาจการปกครองของอาณาจักร และสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรง ก่อเกิดขึ้นเป็นสงครามในสมรภูมิแห่งกัรบลา (Battle of Karbala: معركة كربلاء) ในเดือนตุลาคม ปี 680 ช่วงต้นของรัชสมัยของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ สมรภูมิดังกล่าวได้กลายเป็นสิ่งที่ย่ำแย่ถึงความขัดแย้งทางการเมือง และส่งผลให้เกิดความแตกแยกที่รุนแรงในหมู่ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งนำไปสู่การแบ่งแยกนิกายเป็นนิกายซุนนี และชีอะฮ์ในเวลาต่อมา เช่นเดียวกันกับบริบทแห่งความขัดแย้งระหว่างมวลชนทั้งสองนิกายในสังคมปากีสถาน ซึ่งมีปัจจัยพื้นฐานที่ผสมผสานกันมาจากมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่อยู่เบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำเจ้าของที่ดินผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท และชนชั้นกลางผู้ที่เลื่อมใสในนิกายซุนนีที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงผู้ที่มีความคิดชาตินิยมสูง และเห็นควรว่าอัตลักษณ์แห่งความเป็นชาติของปากีสถานนั้นควรผูกโยงเข้ากับพลเมืองผู้ทีเลื่อมใสในนิกายซุนนีเท่านั้น ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันของมวลชนที่มีความคิดสุดโต่งจากทั้งสองนิกายจัดตั้งขึ้นเป็นกลุ่มติดอาวุธเพื่อต่อสู้ทางการเมืองการขยายอิทธิพลของแนวคิดชาตินิยมสุดโต่ง และการปกป้องผลประโยชน์ทางการเมืองของเขาเหล่านั้นในสังคมปากีสถาน ประกอบกับสภาพการณ์ทางการเมืองของโลกมุสลิมในช่วงทศวรรษ

⁹ Charles H. Kennedy, “The Creation and Development of Pakistan’s Anti-terrorism Regime, 1997-2002,” in *Religious Radicalism Security on South Asia*, ed. Satu P. LIMAYE, Mohan Malik, and Robert G. Wirsing, (Honolulu: Asia Pacific Center for Security Studies, 2004), 388-390.

ที่ 1980 ภายหลังการปฏิวัติอิสลามในอิหร่านที่ประสบผลสำเร็จใน ปี 1979 ส่งผลให้เกิดการแข่งขันระหว่างสองมหาอำนาจในโลกมุสลิมอย่างซาอุดีอาระเบีย และอิหร่าน ที่ต้องการจะแผ่ขยายอิทธิพลของตนออกไปทั่วโลกมุสลิมซึ่งรวมถึงปากีสถาน และการให้ความสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มติดอาวุธผู้ที่มีความเลื่อมใสในกายที่ตรงกับอัตลักษณ์ของรัฐตน¹⁰ ส่งผลให้สถานการณ์ความรุนแรงระหว่างนิกายในปากีสถานยิ่งทวีเพิ่มขึ้นนำไปสู่การใช้ความรุนแรงเข้าทำหั่นกันระหว่างมวลชนทั้งสองฝ่ายตั้งแต่ช่วงต้นปี 1980 ซึ่งจากการรบกวนกันเพียง 6 เดือนแรกส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตมากถึง 300 ราย และยังคงทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับการขยายขอบเขตเป้าหมายที่กว้างขึ้นของกลุ่มคนเป้าหมายที่เขาเหล่านั้นต้องการจะสังหารตั้งแต่สมาชิกกลุ่มผู้ติดอาวุธและแกนนำของขบวนการฝ่ายตรงข้ามในช่วงตลอดทศวรรษ 1980 ขยายไปสู่กลุ่มพลเรือนที่เป็นชนชั้นนำซึ่งเลื่อมใสในนิกายทางศาสนาที่ตรงข้ามในช่วงหลังปี 1995 และนำไปสู่การใช้ความรุนแรงเข้าทำหั่นมวลชนฝ่ายตรงข้ามอย่างไม่เลือกปฏิบัติในช่วงปี 1997¹¹ ส่งผลให้รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ต้องรีบเร่งเสนอและประกาศบังคับใช้บทบัญญัติดังกล่าวที่มีคำจำกัดความเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายซึ่งเน้นหนักไปที่ประเด็นของการก่อการที่มีเป้าหมายในสร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นในสังคมระหว่างกลุ่มผู้คนต่างนิกายทางศาสนา รวมถึงความพยายามในการก่อการหรือการก่อการที่จะนำไปสู่ความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างพลเมืองปากีสถาน

อย่างไรก็ตาม ความวุ่นวายทางการเมือง และการต่อสู้ด้วยวิธีการก่อการร้ายของกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ยังคงเกิดขึ้นเสมอในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะในรัฐสินธ์ที่เต็มไปด้วยความรุนแรงทางการเมืองระหว่างกลุ่มติดอาวุธมุฮาซิดา เคามี มาฮาส (Muttahida Quomi Mahaz :MQM) กับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลางปากีสถาน กลุ่มติดอาวุธดังกล่าวเป็นกลุ่มติดอาวุธของชาวมุสลิมอินเดียที่พูดภาษาอูรดู (Urdu-speaking Muslims) ผู้ที่อพยพจากการแบ่งแยกประเทศอินเดีย-ปากีสถานเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในรัฐสินธ์ของปากีสถาน ซึ่งเขาเหล่านั้นมองว่าตนเองเป็นผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติ และกดขี่ จากรัฐบาลกลางปากีสถานผู้ที่ให้โอกาสทางการศึกษา ความมั่นคงในหน้าที่การงาน และความมั่งคั่งเศรษฐกิจ แก่ชาวสินธ์มากกว่าเขาเหล่านั้น จากนโยบายระบบโควตาในยุคของประธานาธิบดี ซุลฟีซีร์ อาลี บุตโต ที่อำนวยความสะดวกให้ชาวสินธ์เข้าถึงการศึกษา

¹⁰ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 135-136. See also: Muhammad Qasim Zaman, "Sectarianism in Pakistan: The Radicalization of Shi'i and Sunni Identities," *Modern Asian Studies* 32, no. 3 (1998): 705-706.

¹¹ Aarish Khan, *The Terrorist Threat and the Policy Response in Pakistan* (Solna: Stockholm International Peace Research Institute, 2005), 16-17.

ในระดับอุดมศึกษา และตำแหน่งงานในระบบราชการ ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ชาวมุสลิมอินเดียผู้อพยพในรัฐสินธ์ต่อรัฐบาลกลางปากีสถาน ก่อเกิดเป็นขบวนการต่อสู้ทั้งในรูปแบบของพรรคการเมือง และกลุ่มผู้ที่มีความคิดสุดโต่งที่ก่อตัวกันเป็นกลุ่มติดอาวุธต่อสู้ทางการเมืองกับรัฐบาลกลางปากีสถานด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรงในหลาย ๆ เหตุการณ์ เพื่อให้ความต้องการของเขาเหล่านั้นได้รับการสนองตอบจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความเท่าเทียมของเขาเหล่านั้นในการรับสวัสดิการทางสังคมที่ไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากส่วนกลาง และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ดังเช่นในเหตุการณ์ของการลอบสังหาร ฮากิม มุฮัมมัด ซาอิด (Hakim Muhammad Said) อดีตผู้ว่าการมลรัฐสินธ์ จากแรงกดดันทางการเมืองระดับมลรัฐที่กลุ่มติดอาวุธมุจาฮิดา เคมี มาฮาซ ต้องการที่จะส่งสัญญาณถึงรัฐบาลปากีสถานในประเด็นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวมุสลิมอินเดียผู้อพยพในพื้นที่

จากเหตุการณ์ของการก่อการร้ายดังกล่าว ได้นำไปสู่ความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่และความไร้ข้อแป้นในรัฐสินธ์ ส่งผลให้นายกรัฐมนตรีนาวาซ ชารีฟ ได้เลือกใช้เครื่องมือในการควบคุมสถานการณ์ดังกล่าว ผ่านการประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่รัฐสินธ์ โดยมอบอำนาจอย่างเต็มที่ให้แก่รัฐบาลของมลรัฐสินธ์เพื่อความมุ่งหวังในการสร้างสภาพแวดล้อมแห่งสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมทั้งฟื้นคืนวิถีชีวิตเดิมของพลเรือนในรัฐดังกล่าวตามสิทธิของเขาเหล่านั้นภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่ในที่สุดแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็ได้สิ้นสุดลง หลังจากทีรัฐบาลมลรัฐสินธ์ไม่อาจจะควบคุมสถานการณ์ความรุนแรงภายในรัฐได้ด้วยตนเอง นำไปสู่ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่รัฐบาลมลรัฐสินธ์ได้เชื้อเชิญให้กองทัพปากีสถานเข้ามาทำหน้าที่ในการควบคุมสถานการณ์ในพื้นที่ให้เกิดความสงบเรียบร้อย ภายใต้การอ้างอิงถึงปฏิบัติการในการช่วยเหลือพลเรือนในพื้นที่ แต่ในความเป็นจริงแล้วคือการเข้าควบคุมอำนาจการปกครองในพื้นที่ รวมไปถึงอำนาจตุลาการที่มีการโอนถ่ายทุกคดีความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายในพื้นที่เข้าสู่กระบวนการของศาลทหารที่ถูกจัดตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเข้ามาควบคุมสถานการณ์ในพื้นที่ของกองทัพปากีสถาน ซึ่งศาลทหารดังกล่าวมีขอบเขตอำนาจในการตัดสินโทษที่กว้างขวาง รวมทั้งอำนาจในการสั่งการประหารชีวิตผู้ต้องหาในการก่ออาชญากรรมใด ๆ ในพื้นที่ รวมถึงการบัญญัติกฎหมายใหม่สำหรับพลเรือนผู้สร้างความโกลาหล (civil commotion) เพื่อที่จะเอาผิดกับพลเรือนผู้สร้างความโกลาหลให้เกิดขึ้นในพื้นที่จากการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายหรือมีเจตนาที่จะฝ่าฝืนกฎหมายในลักษณะที่เป็นภัยต่อความมั่นคง และความสงบเรียบร้อยในพื้นที่รัฐสินธ์ รวมถึงรัฐอื่น ๆ ของปากีสถานที่บทบัญญัติดังกล่าวได้ถูกประกาศ และบังคับใช้ในเวลาต่อมา ภายใต้กระบวนการยุติธรรมที่นำไปสู่การตัดสินโดยศาลทหารซึ่งกระบวนการทางกฎหมายดังกล่าวอยู่นอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายบริหารอย่างรัฐบาลกลางปากีสถานในขณะนั้นที่นำโดยนาวาซ ชารีฟ ด้วยเช่นกัน ส่งผลให้รัฐบาลของเขามีอำนาจที่มากขึ้นในการใช้บทบัญญัติดังกล่าวในการจำกัดความเคลื่อนไหวของกลุ่มและขบวนการ

ทางชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่รัฐบาลกลางปากีสถานในขณะนั้นเข้าใจว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ รวมถึงอำนาจของฝ่ายบริหาร

นอกจากนี้ บทบัญญัติดังกล่าวยังได้ถูกตั้งข้อสังเกตโดยฝ่ายค้านว่ารัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 จะใช้บทบัญญัติดังกล่าวในการกำจัดการเมืองด้วยเช่นกัน เนื่องจากภายใต้ขอบเขตของบทบัญญัติดังกล่าวทุกกิจกรรมที่ถูกกำหนดให้เป็นการก่ออาชญากรรมนั้นสามารถถูกตีความได้ว่าเป็นพฤติกรรมปกติในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ส่งผลให้ในเวลาต่อมาเกิดการยื่นฎีกาเป็นจำนวนมากต่อบทบัญญัติดังกล่าว และนำไปสู่การตัดสินโดยศาลฎีกาของปากีสถานให้บทบัญญัตินั้นถือเป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญปากีสถาน¹²

นาตาชา อันเดอร์ฮิลล์ (Natasha Underhill) นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยนอตทิงแฮมเทรนต์ สหราชอาณาจักร เห็นว่าจากปรากฏการณ์แห่งความขัดแย้งระหว่างนโยบายของฝ่ายบริหารที่มีความต้องการที่จะจัดการกับปัญหาการก่อการร้ายด้วยการบัญญัติกฎหมายพิเศษซึ่งมักจะให้อำนาจที่ไร้ขีดจำกัดแก่รัฐบาลกลางปากีสถานในการจัดการกับสถานการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในรัฐต่าง ๆ ของปากีสถาน ซึ่งมักจะถูกคัดค้านโดยฝ่ายค้านอยู่เสมอ เนื่องจากแนวทางดังกล่าวอาจจะนำไปสู่การใช้อำนาจตามบทบัญญัติพิเศษในการจัดการกับศัตรูทางการเมืองของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 เหตุดังกล่าวจึงทำให้แนวนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ไม่เกิดความสัมฤทธิ์ผลมากนักในการหยุดยั้งความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายในนครการาจี รัฐสินธ์ และรัฐบาลโกลีสถาน รวมไปถึงความขัดแย้งทางศาสนาที่นำไปสู่การก่อการร้ายระหว่างกลุ่มติดอาวุธของลัทธิย่อยทางศาสนาต่างนิกายที่มีมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในรัฐโคเบอร์ปักตูนควา¹³

บทบาทของปากีสถานในการเมืองระหว่างประเทศระดับภูมิภาค ในช่วงเวลาของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ได้กลายเป็นประเทศแรกๆ ที่ให้การยอมรับสถานะความเป็นรัฐของอัฟกานิสถาน ในนามของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน (The Islamic Emirate of Afghanistan) ภายใต้การปกครองของกลุ่มติดอาวุธทอลิบาน ในวันที่ 25 พฤษภาคม ปี 1997 ซึ่งดินแดนของอัฟกานิสถานในช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นพื้นที่ในการกบดานของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ (Al-Qaeda) ผลพวงของการให้การยอมรับสถานะความเป็นรัฐของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน

¹² Shabana Fayyaz, “Responding to Terrorism: Pakistan’s Anti-Terrorism Laws,” *Perspectives on Terrorism* 2, No. 6 (2010) : 1-7.

¹³ Natasha Underhill, *Countering Global Terrorism and Insurgency Calculating the Risk of State-Failure in Afghanistan, Pakistan and Iraq* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014), 90.

ทำให้รัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยนานาชาติว่ากลายเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนรัฐที่ก่อตัวขึ้นโดยกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย

อย่างไรก็ตาม นาอิม อะห์เหม็ด (Naseem Ahmed) นักวิจัยแห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน สหราชอาณาจักร เห็นว่าหากเราพิจารณาถึงเหตุผลทางการเมือง และเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่อยู่เบื้องหลังรัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นให้การยอมรับสถานะความเป็นรัฐของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน เราจะพบว่าในช่วงเวลาดังกล่าว กลุ่มกฏอลิบานถือเป็นคณะผู้ปกครองเดียวที่มีอำนาจเต็มในการควบคุมและปกครองพลเรือน และเขตแดนส่วนใหญ่ของอัฟกานิสถาน สามารถดำเนินการในพันธกรณีต่าง ๆ ระหว่างประเทศ รวมไปถึงการตัดสินใจในยุทธศาสตร์ทางการเมือง และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งถือเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีผลกระทบในระยะยาวกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค เช่น กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง ปากีสถาน และอิหร่าน นอกจากนี้ไฮนา ร็อบบานีย์ คาร์ (Hina Rabbani Khar) อดีตรัฐมนตรีด้านการต่างประเทศของปากีสถานยังเห็นว่า การให้การยอมรับรัฐบาลของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถานที่นำโดยกลุ่มกฏอลิบานในช่วงเวลานั้น ส่งผลดีกับปากีสถาน เพราะรัฐบาลกฏอลิบานจะเป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์สำคัญในการรักษาความปลอดภัยให้กับเส้นทางการค้า ท่อส่งน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติจากรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียกลางเข้าสู่แหล่งพลังงานของปากีสถาน และออกไปสู่ตลาดโลกโดยไม่ต้องผ่านอิหร่าน¹⁴ ยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่รัฐบาลปากีสถานเฝ้าระวังการออกดอกออกผลในรูปแบบของผลประโยชน์ด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจที่เขาเหล่านั้นพึงได้รับ หลังจากภารกิจอันหนักหน่วงท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากประชาคมโลกของหน่วยข่าวกรองปากีสถานที่ได้ทำหน้าที่ในการส่งต่อความช่วยเหลือด้านเงินทุน การให้ความช่วยเหลือทางการทหาร และอาวุธยุทโธปกรณ์จากมหาอำนาจระดับโลกอย่างสหรัฐ และมหาอำนาจในโลกมุสลิมอย่างซาอุดีอาระเบียไปยังเครือข่ายนักรบมูญาฮิดีน และกลุ่มติดอาวุธกฏอลิบานในอัฟกานิสถาน ทั้งในช่วงเวลาของสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน (ปี 1979-1989) และสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน (ปี 1992-1996) รวมไปถึงการจัดสรรพื้นที่กบดาน และฝึกซ้อมการรบแก่เขาเหล่านั้น ในทางตอนใต้ของรัฐโคเบอร์ปิคตูนควา เช่นเดียวกับกลุ่มติดอาวุธที่หน่วยข่าวกรองปากีสถานเป็นผู้อยู่เบื้องหลังอย่างกลุ่มอิซบุลมุญาฮิดีน และกลุ่มฮารอกะตุลนุสเราะฮ์¹⁵

¹⁴ Naseem Ahmed, "Pakistan Taliban Policy 1994-1999," *The Dialogue* 7, no. 1 (2012) : 96-97.

¹⁵ S. V. R. Nasr in Jaffrelet (ed.), *Pakistan Nationalism without a Nation* (London: Zeb Books Ltd. Cynthia Street, 2002), 92. See also: A. Z. Hilali, *US-Pakistan Relationship Soviet Invasion of Afghanistan* (London: Ashgate Publishing Limited, 2005), 247-248.

การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวของหน่วยงานของรัฐบาลปากีสถานเป็นไปเพื่อความมุ่งหวังที่จะทำให้กลุ่มติดอาวุธฏอลิบันจัดการกับสงครามกลางเมืองภายในประเทศให้เกิดความสงบเรียบร้อยได้โดยเร็ว และรวบอำนาจการปกครองในอัฟกานิสถานได้อย่างเบ็ดเสร็จ เพื่อที่ในอนาคตรัฐบาลอัฟกานิสถานที่สถาปนาจากกลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน จะเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และการระหว่างประเทศในภูมิภาคที่ดีต่อปากีสถานในการถ่วงดุลอำนาจกับมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างอินเดีย และช่วยรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของปากีสถานในภูมิภาคเอเชียกลาง

ทั้งนี้ ท่าทีแห่งการยอมรับ และความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลฏอลิบันของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน และรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นก็ได้เปลี่ยนแปลงไปภายหลังเหตุการณ์การก่อการร้ายจากการวางระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงดาร์เอสซาลาม ประเทศแทนซาเนีย และในกรุงไนโรบี ประเทศเคนยาในปี 1998 โดยเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ที่นำโดย อุซามะฮ์ บินลาดีน ผู้ซึ่งอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ (protégé) ของรัฐบาลฏอลิบัน และมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญฮิดีน (Harkat-ul-Mujahideen) ซึ่งเป็นกลุ่มติดอาวุธที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยข่าวกรองปากีสถาน¹⁶ ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวถูกกดดันอย่างหนักจากสหรัฐฯ ให้จับกุมหัวหน้ากลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายดังกล่าว และส่งผู้ร้ายข้ามแดน รวมทั้งกดดันให้ปากีสถานหยุดให้การสนับสนุนรัฐบาลฏอลิบันของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน

จากแรงกดดันจากอิมมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานภายใต้การนำของ นาวาซ ชารีฟ ถอยห่างจากความสัมพันธ์ใด ๆ ระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และรัฐบาลฏอลิบัน รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในอัฟกานิสถาน พร้อมทั้งกล่าวหาว่า กลุ่มขบวนการต่าง ๆ ดังกล่าวในอัฟกานิสถานนั้นเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังความรุนแรงและขัดแย้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธของลัทธิย่อยทางศาสนาต่างนิกายที่ปะทุขึ้นอย่างหนักในปากีสถาน นอกจากนี้ ยังได้มีการประกาศให้ตรวจสอบสถาบันการศึกษาศาสนาต่าง ๆ ที่ต้องสงสัยว่าจะกลายเป็นแหล่งกบดาน และที่สังสมอาวุธของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถาน ทั้งนี้ คริสตอฟ ฌาฟเฟรโลต์ ศาสตราจารย์รัฐศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียใต้ แห่งมหาวิทยาลัยปารีส ฝรั่งเศส ได้ให้ข้อสังเกตว่าท่าทีดังกล่าวของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ที่มีการผ่อนปรนต่อรัฐบาลสหรัฐฯ อาจกลายเป็นภัยคุกคามต่ออิทธิพล และอำนาจของกองทัพปากีสถาน

¹⁶ Ahmed Rashid, *Descent into Chaos The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia* (New York: Viking, 2008), 74-75.

ที่มีความหวาดระแวงว่าเขาเหล่านั้นจะต้องสูญเสียความสัมพันธ์พิเศษกับรัฐบาลกลุ่ลอบาน ซึ่งถือเป็นพันธมิตรสำคัญของปากีสถาน ในหลายยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของทั้งกองทัพ และหน่วยข่าวกรองปากีสถานในหลายสมรภูมิก่อนหน้าที่จำต้องเผชิญหน้ากับทั้งมหาอำนาจระดับโลกอย่างสหภาพโซเวียตในช่วงเวลาของสงครามที่เกิดขึ้นในอัฟกานิสถาน รวมถึงมหาอำนาจในระดับภูมิภาคอย่างอินเดีย และอิหร่านตลอดช่วงเวลาที่เหลือที่เขาเหล่านั้นจะต้องคอยจัดการกับสถานการณ์ด้านความมั่นคง และถ่วงดุลอำนาจกับประเทศเหล่านั้นในภูมิภาค ท่าทีของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ในการผ่อนปรนต่อรัฐบาลสหรัฐฯ อาจจะกลายเป็นสิ่งที่ทำลายความสัมพันธ์พิเศษระหว่างกองทัพ และหน่วยข่าวกรองปากีสถาน กับรัฐบาลกลุ่ลอบาน ซึ่งอาจส่งผลให้ขีดความสามารถทางด้านการความมั่นคง และอิทธิพลอำนาจของเขาเหล่านั้นในภูมิภาคถูกบั่นทอนลงได้¹⁷

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับ นาตาชา อันเดอร์ฮิล ในประเด็นของแนวนโยบายความมั่นคง ในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถานในสมัยของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ที่รัฐบาลกลางปากีสถานพยายามจัดการกับการก่อการร้ายภายในประเทศด้วยมาตรการพิเศษทางกฎหมายเพื่อการรวบอำนาจ การดำเนินการเข้าสู่ส่วนกลาง เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการจัดการกับสถานการณ์ที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ ในรูปแบบและกรอบความคิดของรัฐบาลอำนาจนิยมในอดีต ซึ่งเขาเหล่านั้นได้ละเลยต่อการให้ความสำคัญกับวิธีการออกแบบสถาบันทางการเมือง และกฎหมายที่จะไม่นำไปสู่การละเมิดบทบัญญัติสูงสุดของประเทศอย่างรัฐธรรมนูญ ประกอบกับการละเลยที่จะให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจเชิงสาเหตุในบริบทของความขัดแย้งในประเด็นต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความแตกแยกในสังคม และการใช้วิธีการก่อการร้ายเข้าห้ำหั่นกันที่สุดในที่สุด ดังที่เราจะเห็นได้จากการดำเนินการของรัฐบาลปากีสถาน ที่มุ่งเน้นไปที่การบังคับใช้กฎหมายเพื่อที่จะเอาผิดกับผู้ก่อการที่สามารถจะตีความการกระทำใด ๆ ได้ว่าเป็นการละเมิดตัวบทกฎหมายที่มีคำจำกัดความของการก่อการร้ายที่กว้างขวาง และอ่อนไหวยิ่งแก่การตีความถึงการกระทำผิดด้วยการละเมิดกฎหมายดังกล่าวได้หลากหลายมุมมอง รวมทั้งการตั้งโต๊ะเจรจาหาข้อยุติให้กับความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลามนิกายซุนนี และนิกายชีอะฮ์ ผ่านคณะผู้แทนจากนักการศาสนาของทั้งสองนิกาย ซึ่งไม่ได้มีการนำคณะผู้แทนของกลุ่มผู้ก่อการร้ายลัทธิหัวรุนแรงของทั้งสองนิกาย รวมไปถึงผู้แทนทางการทูตของรัฐบาลซาอุดีอาระเบีย และรัฐบาลอิหร่านในขณะนั้นเข้าร่วมในโต๊ะเจรจาดังกล่าว ส่งผลให้กระบวนการในการหาข้อยุติในความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นและยุติลงด้วยระยะเวลาอันสั้น และไม่อาจจะค้นหาแก่นแท้ของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหาดังกล่าวได้ เช่นเดียวกับประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่นำไปสู่การต่อสู้ทางการเมืองด้วยวิธีการก่อการร้ายของกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ

¹⁷ Christophe Jaffrelot, *The Pakistan Paradox: Instability and Resilience*; Trans. by Cynthia Schoch (New York: Oxford University Press, 2015), 257.

ภายในปาเกีสถาน เนื่องจากรัฐบาลกลางไม่ได้มีการกระจายอำนาจการบริหารปกครอง ความมั่งคั่ง และทรัพยากรต่าง ๆ กลับคืนสู่ระดับท้องถิ่นตามความต้องการ และความเหมาะสมในมุมมองที่เขาเหล่านั้นคาดหวังจากรัฐบาลกลาง

นอกจากนี้ ในประเด็นของแนวนโยบายความมั่นคงระหว่างประเทศในมิติด้านการก่อการร้ายของปาเกีสถาน ในสมัยของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ซึ่งทำที่ระหว่างประเทศในประเด็นดังกล่าวได้ถูกแสดงออกมาอย่างชัดเจนว่าท้ายที่สุดแล้วปาเกีสถานยังคงอยู่ภายใต้แรงกดดัน และร่วมเอาอิทธิพลและอำนาจของอิทธิพลอำนาจอย่างสหรัฐฯ ซึ่งสามารถที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในท่าทีระหว่างประเทศของปาเกีสถานในประเด็นดังกล่าวให้เกิดขึ้นได้ จากการถูกแซงก์ชันโดยสหรัฐฯ ที่ยุติการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และการทหารต่อปาเกีสถาน ภายหลังเหตุการณ์การวางระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงคาร์เอสชาลาม ประเทศแทนซาเนีย และในกรุงไนโรบี ประเทศเคนยาในปี 1998 ส่งผลให้รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 เปลี่ยนแปลงท่าทีระหว่างประเทศของปาเกีสถานที่เคยให้การยอมรับ และสนับสนุนรัฐบาลกอลิบานของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถานในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ กลับกลายเป็นการตั้งข้อกล่าวหาต่อรัฐบาลกอลิบานว่าเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังสถานการณ์ความรุนแรง และการก่อการร้าย ระหว่างกลุ่มลัทธิยอยทางศาสนาภายในปาเกีสถานอย่างพันควันปรากฏการณ์ระหว่างประเทศดังกล่าว ทำให้ข้อสังเกตของ นาอิม อะห์เหม็ด ในประเด็นเรื่องเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่อยู่เบื้องหลังการที่รัฐบาลปาเกีสถานในขณะนั้นให้การยอมรับสถานะความเป็นรัฐเอมิเรตอิสลามอาจถูกลดความสำคัญลงไป เมื่อปาเกีสถานต้องเผชิญกับภัยคุกคามทางด้านเศรษฐกิจภายในประเทศที่หนักหน่วงกว่าจากการถูกแซงก์ชันโดยสหรัฐฯ แต่ในประเด็นด้านความมั่นคงที่ คริสตอฟ ฌาฟเฟรโลต์ ให้ข้อสังเกตถึงท่าทีของนาวาซ ชารีฟ ที่ผ่อนปรนต่อรัฐบาลสหรัฐฯ ว่าอาจกลายเป็นการสร้างความเสี่ยงให้กับกองทัพปาเกีสถาน หากเขาเหล่านั้นจะต้องสูญเสียความสัมพันธ์พิเศษกับรัฐบาลกอลิบาน ก็ถือเป็นสิ่งที่จะทำให้เราสามารถนำไปวิเคราะห์ต่อยอดได้ถึงสายสัมพันธ์ระหว่างกองทัพปาเกีสถาน และกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธกอลิบาน ผู้ซึ่งเคลื่อนไหวอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้โดยเฉพาะพื้นที่พิพาทต่าง ๆ ที่ปาเกีสถานมีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นของปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลปาเกีสถานในฐานะผู้ที่ให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธกอลิบานยังถือเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันอย่างแพร่หลายในวงการวิชาการถึงความเรียบง่ายหรือความซับซ้อนเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวทั้งในช่วงเวลาของสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน และในช่วงที่เขาเหล่านั้นปกครองอัฟกานิสถานในนามของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน ทั้งนี้ ในชิ้นงานวรรณกรรมส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวก็มักจะเต็มไปด้วยหลักฐานของการสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธกอลิบานโดยรัฐบาลปาเกีสถานในมิติต่าง ๆ เช่น ด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ทางการเมือง การทหาร การเงิน กำลังคน และการทูต

เป็นต้น¹⁸ รัฐบาลปากีสถานมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดสรรอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองภาคส่วนต่าง ๆ ในอัฟกานิสถานมาตั้งแต่หลังการสิ้นสุดสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน ด้วยกับความมุ่งหวังของปากีสถานที่ต้องการให้กลุ่มนักรบมูญาฮิดีนที่เขาลำเล้านั้นเคยให้การสนับสนุนได้เข้าสู่อำนาจทางการเมืองในอัฟกานิสถาน เริ่มจากการที่เขาเหล่านั้นส่งกองกำลังทหารเข้าไปร่วมกับกลุ่มนักรบมูญาฮิดีน ในการโจมตีเมืองจะลาลาบาด (Jalalabad) ในอัฟกานิสถานซึ่งติดกับชายแดนทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน การโจมตีทางทหารดังกล่าวมีเป้าหมายแอบแฝงเพื่อการขับไล่รัฐบาลฝ่ายซ้ายที่นำโดยประธานาธิบดี มุฮัมมัด นาญิบุลลอฮ์ ในช่วงปี 1992 ซึ่งได้นำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ และการล่มสลายของรัฐบาลนาญิบุลลอฮ์ในที่สุด ต่อมารัฐบาลปากีสถานก็ได้มีบทบาทในจัดตั้งรัฐบาลรักษาการที่จะเป็นแบ่งสรรอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองในอัฟกานิสถาน ตามข้อตกลงเปศวาร์ (Peshawar Accords) ปี 1992 ระหว่างกลุ่มของ ซิบฆัตตุลลอฮ์ โมญัดเดดี (Sibghatullah Mojaddedi) ประธานาธิบดีรักษาการคนแรกระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน ปี 1992 และกลุ่มของ บูร์ฮานุดดีน ร็อบบานี (Burhanuddin Rabbani) ประธานาธิบดีรักษาการคนที่สองผู้ที่ไม่ยอมลงจากอำนาจทางการเมืองจนนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองกับกลุ่มของ กุลบูตดิน เฮกมัตยาร์ ผู้นำกลุ่มติดอาวุธฮิซบีอิสลามี และพันธมิตรของเขาเหล่านั้นอย่างกลุ่มติดอาวุธกัวลิบันที่นำโดย มุฮัมมัด อุมร์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่งผลให้สงครามกลางเมืองในอัฟกานิสถานได้อุบัติขึ้นในช่วงปี 1992-1996

รัฐบาลปากีสถานมีบทบาทที่ชัดเจนขึ้นในช่วงปี 1994 ในการสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ปชตุนอย่างกลุ่มติดอาวุธกัวลิบัน และกลุ่มติดอาวุธฮิซบีอิสลามี เพื่อกดดันกลุ่มของประธานาธิบดีบูร์ฮานุดดีน ร็อบบานี ที่ไม่ได้ให้เกียรติในการทำตามข้อตกลงเปศวาร์ที่ปากีสถานเป็นตัวตั้งตัวตีในการจัดทำขึ้นเพื่อการจัดสรรอำนาจทางการเมืองในอัฟกานิสถาน รวมทั้งเพื่อขจัดความหวาดระแวงของปากีสถานต่อประธานาธิบดีบูร์ฮานุดดีน ร็อบบานี และกลุ่มพันธมิตรทางตอนเหนือที่นำโดย อะห์มัด ชาห์ มัสซูด (Ahmad Shah Massoud) ซึ่งกำลังร่วมกันเปิดโอกาสให้อิทธิพลของอินเดีย และรัสเซียกลับเข้ามาในอัฟกานิสถานอีกครั้งผ่านความช่วยเหลือด้านการทหารและข่าวกรอง¹⁹ ในทิศทางที่เชื่อมโยงกันเราไม่สามารถจะปฏิเสธถึงความเชื่อมโยงของปัจจัยที่มาจากกองทัพและหน่วยข่าวกรองปากีสถาน ผู้ซึ่งให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธกัวลิบันและเครือข่าย

¹⁸ Naseem Ahmed, "Pakistan Taliban Policy 1994-1999," *The Dialogue* 7, no. 1 (2012) : 92.

¹⁹ Nasreen Akhtar, "Pakistan, Afghanistan, and the Taliban," *International Journal on World Peace* 25, no. 4 (2008) : 54-55.

ของเขาเหล่านั้นในการยึดเมืองต่าง ๆ ของอัฟกานิสถาน พร้อมกับเครือข่ายของเจ้าหน้าที่หน่วยข่าวกรองปากีสถานนับสิบนายในพื้นที่ที่เขาเหล่านั้นมีกับภาคส่วนต่าง ๆ ของกลุ่มนักรบมูญาฮิดีนในอัฟกานิสถานตั้งแต่ช่วงสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน รวมถึงการสนับสนุนในเรื่องของยุทธวิธีทางการทหารและความเป็นมืออาชีพในการรบให้แก่กลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน²⁰ นอกจากนี้ยังมีช่องทางการสนับสนุนที่รัฐบาลปากีสถานเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษาทางศาสนา และเครือข่ายองค์กรมัสยิดต่าง ๆ ในประเทศร่วมกันระดมทุน และรับสมัครเหล่าชายฉกรรจ์ให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฏอลิบานเพื่อการยึดครองอัฟกานิสถานอีกด้วย²¹ รัฐบาลปากีสถานเชื่อว่าถ้าอัฟกานิสถานอยู่ภายใต้การปกครองของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน และกลุ่มติดอาวุธฮิซบียิสลามิเขาเหล่านั้นจะเป็นพันธมิตร และมอบยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และการทหารที่ลุ่มลึกให้ปากีสถานในการจัดอิทธิพลอำนาจของอินเดียภายในอัฟกานิสถาน และการเพิ่มขีดความสามารถของปากีสถานในการเผชิญหน้ากับรัฐมหาอำนาจในช่วงเวลาดังกล่าวที่เข้ามาข้องเกี่ยวกับการจัดสรรอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ เช่น รัสเซีย และอิหร่าน รวมทั้งเพื่อการป้องกันไม่ให้กลุ่มนักรบมูญาฮิดีนฝ่ายอื่น ๆ ที่รัฐบาลอิหร่านให้การสนับสนุนสามารถเข้าสู่อำนาจทางการเมืองได้สำเร็จ²² ซึ่งอาจนำไปสู่อิทธิพลของปากีสถานที่ลดน้อยถอยลง และการผงาดขึ้นของอิหร่านในอัฟกานิสถาน นอกจากนี้ยังมีเหตุผลสำหรับท่าทีดังกล่าวของปากีสถานในอัฟกานิสถานเพื่อการต่อกรกับกองทัพอินเดียในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ผ่านกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ ในพื้นที่ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากกลุ่มติดอาวุธของฏอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ จากการที่เขาเหล่านั้นต่างมีเป้าหมายเดียวกับปากีสถานในการต่อต้านการยึดครองพื้นที่พิพาทแคชเมียร์โดยรัฐบาลอินเดีย²³ นี่คือเหล่าเหตุผลที่รัฐบาลปากีสถานจำเป็นต้องให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน และกลุ่มติดอาวุธฮิซบียิสลามิในสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถานเพื่อให้เขาเหล่านั้นได้ประสบความสำเร็จในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

²⁰ Naseem Ahmed, "Pakistan Taliban Policy 1994-1999," *The Dialogue* 7, no. 1 (2012): 93.

²¹ Nasreen Akhtar, "Pakistan, Afghanistan, and the Taliban," *International Journal on World Peace* 25, no. 4 (2008): 56.

²² จรัญ มะลูลีม, *โลกมุสลิมกับการก่อการร้าย*, จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 171 (กรุงเทพฯ: โครงการความมั่นคงศึกษา, 2559), 22-24.

²³ Ahmed Rashid, "The Taliban: Exporting Extremism," *Foreign Affairs* 78, no. 6 (1999): 28.

4.3 นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในสมัยของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ยุคก่อนเหตุการณ์ 9/11

ภายหลังจากก่อรัฐประหาร และการเข้ายึดอำนาจในการปกครองประเทศจากนายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ ในเดือนตุลาคม ปี 1999 พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ได้เข้าสู่ตำแหน่งประธานาธิบดีในฐานะรัฐประหารผู้ปกครองประเทศปากีสถานที่จำต้องเผชิญกับปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งภายในและระหว่างประเทศที่กำลังรุมเร้าปากีสถานอย่างหนักในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ปากีสถานประสบความสำเร็จในการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ รวมทั้งความพ่ายแพ้ต่อกองทัพอินเดียในยุทธการแห่งหุบเขาการ์กิล²⁴ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น รวมไปถึงปรากฏการณ์ทางการเมืองของการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยของปากีสถานที่จำต้องหยุดชะงักลง แต่ยังคงมีความมุ่งหวังของประชาชนบางส่วนว่า พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ จะกลายเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูง มีอำนาจเต็ม และเด็ดขาดในทุกการตัดสินใจ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังรุมเร้าสังคมปากีสถานในขณะนั้น ซึ่งรวมไปถึงปัญหาของการก่อการร้าย และความขัดแย้งที่เต็มไปด้วยความรุนแรงระหว่างสองลัทธิย่อยทางศาสนา

พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ มีความมุ่งมั่นในการประกาศวาระแห่งชาติในการปฏิรูปทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอีกครั้ง ในประเด็นแยกย่อยต่าง ๆ อย่างเช่น การฟื้นฟูแนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ การฟื้นฟูสภาพทางเศรษฐกิจ การพัฒนาระบบของกระบวนการยุติธรรม การปฏิรูปที่ดินที่มีประสิทธิภาพเพื่อการลดทอนอำนาจของชนชั้นนำเจ้าของที่ดินผู้มีอิทธิพล รวมทั้งการลดทอนประเด็นความแตกแยกทางการเมืองในสถาบันต่าง ๆ ของชาติ²⁵ ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวในการปฏิรูปถือเป็นสิ่งที่รัฐบาลพลเรือนชุดต่าง ๆ ในอดีตเคยให้ความหวังไว้ในฐานะสัญญาประชาคมกับพลเรือนปากีสถาน แต่มักจะไม่ค่อยเกิดความสัมฤทธิ์ผลในการปฏิรูปประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวมากนักจากการถูกต่อต้านโดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในวาระต่าง ๆ ของการปฏิรูป ส่งผลให้ความมุ่งมั่นในการประกาศวาระแห่งการปฏิรูปดังกล่าวของ พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ได้กลายเป็นความมุ่งหวังของประชาชนปากีสถานจำนวนมาก

²⁴ General V.P. Malik, *Kargil: From Surprise To Victory* (NewYork: HarperCollins, 2010), 340-360.

²⁵ Ahmed Rashid, *Pakistan on the Brink: The Future of Pakistan, Afghanistan and the West* (London: Penguin, 2013), 11-12.

ที่เห็นว่าผู้นำอย่าง พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ซึ่งมีอิทธิพลและอำนาจทางทหารอย่างมากในกองทัพปากีสถาน ประกอบกับความกล้าหาญในการตัดสินใจซึ่งได้แสดงออกมาในหลายสมรภูมิก่อนหน้าของเขา จะเป็นสิ่งที่นำพาให้การปฏิรูปครั้งนี้ประสบผลสำเร็จได้ในที่สุด ดังที่พวกฆราวาสนิยม (secularist) ทั้งหลายในปากีสถานมองว่า เปอร์เวซ มุชร์รอฟ เปรียบเสมือนภาพเหมือนของ มุสฏอฟา เคมาล อะตาเติร์ก บิดาผู้ก่อตั้งและก่อตั้งสาธารณรัฐตุรกี ผู้นำพาตุรกีสู่สังคมฆราวาสนิยมสมัยใหม่ที่เข้มแข็ง แม้กระทั่งคู่ต่อสู้ทางการเมืองที่เข้มแข็งของเขาอย่างอดีต นายกรัฐมนตรี เบนอาซีร์ บุตโต ยังให้การยกย่องในความเป็นมืออาชีพ และความกล้าหาญของ พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ

อย่างไรก็ตาม แนวทางในการบริหารการปกครองประเทศของ พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ไม่ได้มีความคล้ายคลึงกับผู้นำอย่าง มุสฏอฟา เคมาล อะตาเติร์กแต่อย่างใด ที่จะใช้อำนาจทางทหาร และทางการเมืองที่เข้มแข็งของเขาในการผลักดันให้วาระแห่งชาติในการปฏิรูปทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของปากีสถานเกิดขึ้น ผ่านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง และสังคมที่จะนำมาซึ่งการปฏิรูปที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในที่สุด ในทางกลับกัน การบริหารการปกครองประเทศของ พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ เริ่มต้นด้วยการปราบปรามอย่างรุนแรงต่อมวลชนผู้เห็นต่าง และศัตรูทางการเมืองของเขา มีการจับกุมสมาชิกพรรคการเมืองที่มีท่าทีต่อต้านอำนาจการปกครองของเขา การบังคับใช้มาตรการในการห้ามไม่ให้มีการแสดงออกหรือการชุมนุมประท้วงทางการเมือง การลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของพลเรือน การกดดันสื่อให้มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในทิศทางที่เป็นประโยชน์กับรัฐบาล และการกำจัดนักเขียน และนักหนังสือพิมพ์ที่วิพากษ์วิจารณ์แนวทางการปกครองประเทศของเขาเพื่อการเพิ่มความชอบธรรมในอำนาจทางการเมืองของเขา แม้ในบางครั้งรัฐบาลของเขาจะมีความพยายามในการแสดงท่าทีของการปรับสมดุลอันละเอียดอ่อน ในการฟื้นฟูสิทธิและเสรีภาพของพลเมือง แต่เขาเหล่านั้นจำเป็นต้องลิดรอนสิทธิและเสรีภาพเหล่านั้นจากพลเรือนอีกครั้งเมื่อต้องเผชิญกับการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองอันหนักหน่วงที่สะท้อนมาจากสังคมปากีสถาน²⁶

บทบาทที่สำคัญของรัฐบาลเปอร์เวซ มุชร์รอฟ คือความพยายามในการจัดการกำจัดกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในปากีสถาน โดยเฉพาะกลุ่มลัทธิยอยทางศาสนาหัวรุนแรงทั้งจากนิกายซุนนี และชีอะฮ์ ที่มีความขัดแย้งแตกแยกกันในสังคมปากีสถาน และใช้แนวทางของการก่อการร้ายในการต่อสู้ระหว่างกัน พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ พยายามนำเสนอแนวทางของการอดทนอดกลั้นในความแตกต่างหรือความขัดแย้งเกลียดชังทางศาสนาระหว่างมวลชน

²⁶ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 138-139.

ของทั้งสองนิกาย รวมถึงประณามถึงความชั่วช้าและอันตรายของการนำประเด็นทางศาสนา มาใช้ในการอ้างอิงเพื่อเป้าประสงค์ และผลประโยชน์ทางการเมืองของกลุ่มก้อนขบวนการใด ๆ ภายในสังคมปากีสถาน ดังคำกล่าวของเขาในการถ่ายทอดผ่านสื่อสารมวลชนสาธารณะครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม ปี 1999

“หลักการศาสนาอิสลามสอนเราในเรื่องของความอดทนไม่ใช่ความเกลียดชัง ทรยศทรภพ ไม่ใช่ความเป็นปฏิกิริยา ความสันติไม่ใช่ความรุนแรง”: เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ประธานาธิบดีปากีสถาน²⁷

ภายหลังจากการแสดงท่าทีในการย้าคำสอนทางศาสนาดังกล่าวของ เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ได้ทำให้ตัวเขานั้นต้องเผชิญกับการต่อต้านจากนักการศาสนาที่มีแนวคิดสุดโต่งในปากีสถาน ซึ่งได้วิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมที่ขัดกับศีลธรรมทางศาสนาของเขาอย่างเปิดเผย ดังเช่น การกระจายข่าวลือเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในเชิงชู้สาวของเขาซึ่งถือเป็นการละเมิดหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลเปอร์เวซ มุชร์รอฟ ได้มีความพยายามที่จะนำเสนอการปฏิรูปกฎหมายการห้ามดูหมิ่นความเชื่อและนิกายที่แตกต่างกันในทางศาสนา ส่งผลให้เกิดแรงกดดันอย่างหนักจากกลุ่มนักการศาสนาฝ่ายอนุรักษ์นิยมนิกายซุนนี (โดยเฉพาะกลุ่มสุดโต่งที่ไม่ให้การยอมรับนิกายชีอะฮ์ในฐานะนิกายหนึ่งของศาสนาอิสลาม) ซึ่งไม่เห็นด้วยกับข้อกำหนดดังกล่าว ทำให้ความพยายามในการนำเสนอแนวทางการปฏิรูปทางกฎหมายดังกล่าวของรัฐบาล เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ได้นำไปสู่การประชุมประท้วงต่อต้านขนาดใหญ่จากประชาชนผู้ที่เลื่อมใสในนิกายซุนนี และเป็นเหตุให้ พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รอฟ จำต้องยกเลิกความพยายามในการปฏิรูปกฎหมายในประเด็นที่ละเอียดอ่อนดังกล่าว

การต่างประเทศของปากีสถานในสมัยของรัฐบาลเปอร์เวซ มุชร์รอฟ ในช่วงแรก ภายหลังจากเข้าสู่อำนาจในตำแหน่งประธานาธิบดีของเขา พบว่า ปากีสถานยังคงถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักในเวทีระหว่างประเทศ จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่รัฐบาลภูอลิบานในอัฟกานิสถาน ยังคงมีความพยายามที่จะประกาศซึ่งคัดค้านแห่งความเป็นพันธมิตรที่แน่นแฟ้นกับรัฐบาลปากีสถาน ในขณะนั้น ประกอบกับความล้มเหลวในท่าทีของรัฐบาลปากีสถานที่พยายามโน้มน้าวไปจนถึงการวิพากษ์วิจารณ์ ให้รัฐบาลภูอลิบานปรับเปลี่ยนอุดมการณ์ทางศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่ครอบงำแนวความคิดทางการเมือง และศาสนาของรัฐบาลภูอลิบาน และเครือข่ายผู้กลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ

²⁷ Maleeha Lodhi, *Pakistan: Beyond the “Crisis State”* (New York : Columbia University Press, 2011), 7.

ในอัฟกานิสถาน ซึ่งเขาเหล่านั้นมักจะใช้อุดมการณ์ทางศาสนาดังกล่าว ในการอ้างอิงถึงแนวทางการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมที่ยังไม่เปิดกว้างเท่าที่ควร ยังคงมีการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มผู้คนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตามแนวทางที่แตกต่างกัน มีการกดขี่สิทธิเสรีภาพของสตรี รวมถึงชนกลุ่มน้อยผู้ทีนับถือนิกายหรือลัทธิแยกย่อยทางศาสนาอื่น ๆ นอกจากนิกายซุนนี รวมไปถึงรัฐบาลชาติตะวันตกและสังคมภายนอกที่ถูกนำไปตีความให้เป็นศัตรูของอิสลามในอุดมการณ์ทางศาสนาของเขาเหล่านั้น ซึ่งอุดมการณ์ดังกล่าวได้กลายเป็นสิ่งที่คอยหล่อเลี้ยงระบบโครงสร้างทางสังคม และวิถีทางของการใช้ความรุนแรงในการควบคุมสังคมของรัฐบาลฏอลิบาน รวมไปถึงแนวทางการก่อการร้ายของพันธมิตรที่สำคัญของเขาเหล่านั้นอย่างเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ นอกจากนี้ในช่วงมีนาคมปี 2001 รัฐบาลปากีสถานยังคงประสบความล้มเหลวอีกในการโน้มน้าวรัฐบาลอัฟกานิสถานเพื่อการปกป้องศาสนสถานสำคัญของศาสนาอื่น อย่างเช่นพระพุทธรูปบามิยัน (Bamiyan) ในอัฟกานิสถานซึ่งได้ตกเป็นเป้าหมายในการทำลายล้างด้วยความรุนแรงที่โหดร้ายของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน²⁸ ซึ่งเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวได้ถูกประณามโดยพุทธศาสนิกชนทั่วทั้งโลก

4.3.1 ท่าทีของปากีสถานที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังเหตุการณ์การก่อการร้าย 9/11

แม้ พลเอก เปอร์เวซ มุชร์ร็อฟ จะพยายามโน้มน้าว และวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลฏอลิบานในประเด็นของอุดมการณ์ทางศาสนาที่คับแคบของเขาเหล่านั้น แต่ตัวเขาเองก็ยังคงให้การปกป้องรัฐบาลฏอลิบานอย่างจริงจังในประเด็นของการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ เนื่องจากรัฐบาลฏอลิบานอยู่ในฐานะของพันธมิตรสำคัญของปากีสถาน ในการต่อต้านอิทธิพลและอำนาจของอินเดียในภูมิภาคเอเชียใต้ที่ยังคงพยายามสืบคลานเข้าไปในอัฟกานิสถานอยู่เสมอ เพื่อความหวังที่จะทำลายความสัมพันธ์ที่ยาวนานระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และรัฐบาลฏอลิบานจากข้างใน ซึ่งจะส่งผลให้อิทธิพล และขีดความสามารถทางด้านความมั่นคงของปากีสถานในภูมิภาคเอเชียใต้ที่ถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงของอินเดียเลือนไป พร้อมกับโอกาสที่จะโอบล้อมปากีสถานจากฟากฝั่งทางทิศตะวันตก ทั้งนี้ ภายหลังเหตุการณ์การก่อการร้าย 9/11 ภูมิทัศน์ทางการเมือง และการระหว่างประเทศของปากีสถานได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่เขาเหล่านั้นเคยมีกับรัฐบาลฏอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ในอัฟกานิสถาน ภายหลังจาก พลเอก เปอร์เวซ มุชร์ร็อฟ ได้เลือกที่จะให้คำมั่นกับสหรัฐฯ ในการเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งมีเป้าหมายในการสังหารอุซามะฮ์ บิน ลาดิน การถอดถอนรัฐบาลฏอลิบานออกจากอำนาจ และการกวาดล้างกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน

²⁸ Abbas Hassan and Jessica Stern, *Pakistan's Drift into Extremism: Allah, the Army, and America's War on Terror* (New York: Routledge, 2015), 195.

เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ และกลุ่มผู้ก่อการร้ายอื่น ๆ ให้หมดไปจากอัฟกานิสถาน และปากีสถาน ซึ่งทำที่ดังกล่าวของ พลเอก เปอร์เวซ มุชร์ร็อฟ ที่นำพาปากีสถานไปสู่การเป็นพันธมิตรกับกองทัพสหรัฐฯ และชาติตะวันตกอื่น ๆ ในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายดังกล่าว ที่ส่งผลให้เกิดแรงกระเพื่อมให้มีการต่อต้านอย่างหนักจากกลุ่มอิสลามอนุรักษนิยมในปากีสถาน โดยเฉพาะกลุ่มอาสาสมัครที่มีจุดยืนสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธฏอลิบานจำนวนมากได้ข้ามแดนไปยังอัฟกานิสถานเพื่อขับไล่กองทัพสหรัฐฯ ที่เข้ามารุกรานอัฟกานิสถานภายหลังการประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้ายดังกล่าว รวมไปถึงจำนวนของสมาชิกของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ ที่ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในพื้นที่ที่เป็นเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า (Federally Administered Tribal Areas: FATA) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างปากีสถาน และอัฟกานิสถาน

กองทัพปากีสถานได้เลือกพื้นที่บริเวณหุบเขาวาซิริสถาน (Waziristan) เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการเข้าการจู่โจมกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ทั้งนี้ พลเอก เปอร์เวซ มุชร์ร็อฟ ในฐานะจอมทัพของกองทัพปากีสถานจำต้องพบกับการกบฏจากกองทัพของเขาเอง จากกลุ่มพลทหารปากีสถานผู้ซึ่งปฏิเสธการบในสมรภูมิที่หนักหน่วง และไร้ซึ่งความหวัง ในชัยชนะกับกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ ผู้ฆ่าของในการรบแบบกองโจรในบริเวณหุบเขาดังกล่าว

ภาพที่ 4.2 แสดงแผนที่บริเวณพื้นที่เขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า (Federally Administered Tribal Areas: FATA), Aljazeera, accessed September 23, 2021, <https://interactive.aljazeera.com/aje/2019/pakistans-tribal-areas-fata/index.html>

จะเห็นได้ว่า ภายหลังการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศ ภายหลังที่สหรัฐฯ ได้กลายเป็นอภิมหาอำนาจ และผู้แสดงบทบาทในฐานะตำรวจโลกผู้ต้องการที่จะปกป้องโลกใบนี้จากภัยคุกคามด้านการก่อการร้าย ภายหลังที่ภัยคุกคามด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ได้เปลี่ยนแปลงไป จากความหวาดระแวงทางด้านการความมั่นคงที่มีต่อกองทัพของประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ไปสู่ความหวาดระแวงต่อภัยคุกคามจากการก่อการร้ายโดยกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้ และตะวันออกกลาง ส่งผลให้แนวนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น นำไปสู่การสั่งการให้กองทัพ และหน่วยงานด้านความมั่นคงภายในรัฐปากีสถานเริ่มปฏิบัติการในการกำจัดและกวาดล้างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งมีสมาชิกส่วนมากเป็นอดีตกลุ่มนักรบมุญาฮิดีนผู้ที่เคยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลปากีสถาน และสหรัฐฯ ในปฏิบัติการที่เป็นไปเพื่อการขยายอิทธิพลและอำนาจ และการปกป้องผลประโยชน์ของเขาเหล่านั้นในภูมิภาคเอเชียใต้ และดินแดนที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างปากีสถาน และอัฟกานิสถาน ซึ่งความเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ และการปฏิบัติการดังกล่าวได้นำไปสู่การขึ้นบัญชีกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในประเทศของตน จากกลุ่มผู้ก่อความรุนแรง และการก่อการร้ายที่เพิ่มมากขึ้นในอาณาบริเวณ และประเด็นข้อพิพาทต่าง ๆ ดังเช่นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ พื้นที่เขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า พื้นที่พิพาททางชาติพันธุ์ในรัฐโคเบอร์ปักตุนควา รัฐสินธ์ และรัฐบาโลจิสถาน รวมถึงในประเด็นข้อพิพาททางศาสนาระหว่างกลุ่มผู้ก่อการร้ายนิกายซุนนี และชีอะฮ์ ภายในดินแดนปากีสถาน²⁹

ในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี 2002 ภายหลังการรุกรานอัฟกานิสถานของสหรัฐฯ ในปี 2001 หน่วยข่าวกรองของรัฐบาลสหรัฐฯ และปากีสถานได้รับรู้ร่วมกันถึงการฟื้นฟูอัตรากำลัง และการรวมตัวกันอีกครั้งของสมาชิกกลุ่มติดอาวุธภูอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ รวมถึงกลุ่มติดอาวุธชาวปากีสถานในบริเวณพื้นที่เขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่าดังกล่าว ส่งผลให้กองทัพปากีสถาน และกองกำลังพิเศษบางส่วนของกองทัพสหรัฐฯ ได้บุกโจมตีร่วมกันเข้าไปในเขตพื้นที่กึ่งปกครองดังกล่าว ซึ่งถือเป็นครั้งแรกของกองทัพปากีสถานที่ได้มีการขับเคลื่อนกำลังพลมากกว่า 25,000 นาย เข้าสู่บริเวณทางใต้ของหุบเขาวาซีริสถาน (Waziristan) เพื่อที่จะปราบปรามกำจัดกลุ่มติดอาวุธภูอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์

²⁹ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 141-143.

รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธแนวร่วมชนเผ่าอื่น ๆ ในพื้นที่ดังกล่าว³⁰ ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่คล้ายคลึงกันได้เกิดการซ้ำรอยขึ้นอีกครั้งในพื้นที่ดังกล่าว การที่กองกำลังทหารขนาดใหญ่ที่เต็มไปด้วยความเพียบพร้อมทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีความทันสมัยของกองทัพปากีสถาน และกองกำลังพิเศษสหรัฐฯ ซึ่งมีแนวทางยุทธการในการรบบตามแบบแผนของกองทหารขนาดใหญ่ ต้องประสบความพ่ายแพ้ให้กับยุทธการในการรบแบบสงครามนอกแบบหรือสงครามกองโจรของกองกำลังกลุ่มติดอาวุธและเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในพื้นที่ดังกล่าว พร้อมทั้งความสูญเสียของทหาร และพลเรือนผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมากซึ่งได้รับผลกระทบจากการสู้รบดังกล่าว³¹

4.3.2 มาตรการหลักในการจัดการกับประเด็นความมั่นคง และการก่อการร้ายของรัฐบาลเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ยุคหลังเหตุการณ์ 9/11

นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศในยุคสมัยของ รัฐบาลเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ภายหลังเหตุการณ์ 9/11 ดูเหมือนจะเน้นหนักไปที่ 3 มาตรการหลักคือ มาตรการในการวางแผนปฏิบัติการเพื่อการจับกุมเหล่าผู้นำกลุ่มติดอาวุธฆอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย อัล-กออิดะฮ์ มาตรการในการกำจัดสายสัมพันธ์ความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ในปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย รวมไปถึงการฟื้นฟูกลุ่มติดอาวุธฆอลิบานภายหลังการรุกรานอัฟกานิสถานของสหรัฐฯ ภายหลังเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ขัดกับมาตรการแรกภายใต้ภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออก (dilemma) ในท่าที และบทบาทของรัฐบาลปากีสถานในฐานะผู้ต่อต้านการก่อการร้ายในช่วงเวลาดังกล่าว³²

รัฐบาลและกองทัพปากีสถานถือเป็นผู้ให้การสนับสนุนที่ส่งกองกำลังทางทหารเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่สมรภูมิ และมีบทบาทอย่างมากในฐานะผู้ปฏิบัติการหลักในการจับกุมกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ในปฏิบัติการต่าง ๆ ของกองกำลังต่อต้านการก่อการร้ายโลก (Global Counterterrorism Force: GCTF) โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียใต้ ผ่านการปิดกั้นอย่างแน่นหนาในเขตแดนทางตะวันตกของประเทศ และการอำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่ในการเปิด

³⁰ Anatol Lieven, *Pakistan: a Hard Country* (New York: PublicAffairs, 2012), 415.

³¹ Shah Aqil, "Praetorianism and terrorism," *Journal of Democracy* 19, 4 (2008) : 22-23.

³² Syed Muhammad Ali Shah, "Pakistan and the War against Terrorism," *Pakistan Horizon* 60, no. 2 (2007) : 86-87.

ฐานทัพเรือ และฐานทัพอากาศให้แก่กองทัพสหรัฐฯ ที่เข้ามาบุกโจมตีอัฟกานิสถานบนฐานการอ้างถึงถึงปฏิบัติการของการต่อต้านการก่อการร้าย ประกอบกับความช่วยเหลือของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง และกองกำลังอาสาของปากีสถานซึ่งมีการปฏิบัติการที่ประสบความสำเร็จในการเข้าไปจับกุมกลุ่มผู้ก่อการร้ายมากถึง 38 ครั้ง บนฐานตัวเลขความสูญเสียของพลทหารและกองกำลังอาสาปากีสถานผู้เสียชีวิตในปฏิบัติการดังกล่าวมากถึง 700 ราย ซึ่งถือเป็นจำนวนที่สูงกว่าความสูญเสียของพลทหารสหรัฐฯ รัฐผู้ริเริ่มประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้าย³³ ผลพวงของนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าว ได้นำไปสู่การขึ้นบัญชีกลุ่มขบวนการ และองค์กรต้องห้ามที่ต้องสงสัยว่ามีความเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายเป็นจำนวนมากในยุคของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ

ตารางที่ 4.1 แสดงรายนามกลุ่มขบวนการ และองค์กรต้องห้ามที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายซึ่งถูกขึ้นบัญชีในสมัยของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ

ลำดับ	รายนามกลุ่ม และองค์กร	วันที่ถูกขึ้นบัญชี
1	กลุ่มลัซการ์ริฎะฮานนะวียี (Lashkar-e-Jhanvi: LeJ)	14 สิงหาคม ปี 2001
2	กลุ่มสิปาฮีมุฮัมมัด (Sipah-i-Muhammad)	14 สิงหาคม ปี 2001
3	กลุ่มญัยซี-มุฮัมมัด (Jaish-e-Muhammad: JeM)	14 มกราคม ปี 2002
4	กลุ่มลัซการ์ริฎอียิบะฮ์ (Lashkar-e-Tayyiba: LeT)	14 มกราคม ปี 2002
5	กลุ่มสิปาฮีเศาะฮาบะฮ์(Sipah-i-Sahaba)	14 มกราคม ปี 2002
6	กลุ่มเตห์ริกกีจาฟาเรีย (Tehrik-e-Jaffria)	28 มกราคม ปี 2002
7	กลุ่มเตห์ริกกีนาฟาสอียะรีอะตีโมฮัมมัด (Tehrik-e-Nifaz-e-Shariat-e-Mohammad: TNSM)	14 มกราคม ปี 2002
8	กลุ่มเตห์ริกกีอิสลามี (Tehreek-e-Islami)	14 มกราคม ปี 2002
9	กลุ่ม อัล-กออิดะฮ์ (Al-Qa'ida)	17 มีนาคม ปี 2003
10	กลุ่มมิลัตตีอิสลามเมียปากีสถาน (Millat-e-Islamia Pakistan)	15 พฤศจิกายน ปี 2003
11	กลุ่มเตห์ริกกีคุดามู-อิสลาม (Tehrik-e-Khudam-ul-Islam)	15 พฤศจิกายน ปี 2003
12	กลุ่มอิสลามีเตห์ริกกีปากีสถาน (Islami Tehreek Pakistan)	15 พฤศจิกายน ปี 2003
13	กลุ่มญับอียะตุลอันซอร์ (Jameet-ul-Ansar)	20 พฤศจิกายน ปี 2003
14	กลุ่มญะมาอะตุลฟุรกอห์น (Jammat-ul-Furqan)	20 พฤศจิกายน ปี 2003
15	กลุ่มค็อยรูนอุลนาสอินเตอร์เนชันแนล (Khair-un-Naas International)	20 พฤศจิกายน ปี 2003
16	กองทัพปลดปล่อยบาโลจิสถาน (Balochistan Liberation Army: BLA)	27 ตุลาคม ปี 2004
17	กลุ่มลัซการ์ริอิสลามี (Lashkar-e-Islami)	7 เมษายน ปี 2006

³³ Ibid., 89.

ตารางที่ 4.1 แสดงรายนามกลุ่มขบวนการ และองค์กรต้องห้ามที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายซึ่งถูกขึ้นบัญชีในสมัยของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ (ต่อ)

ลำดับ	รายนามกลุ่ม และองค์กร	วันที่ถูกขึ้นบัญชี
18	กลุ่มอันศอรุลอิสลาม (Ansar-ul-Islam)	21 สิงหาคม ปี 2006
19	กลุ่มฮัจญ์นัมดาร์ (Haji Namdaar Group)	30 มิถุนายน ปี 2008
20	กลุ่มเตหรีกีฏอลิบาน (Tehrik-i-Taliban)	30 มิถุนายน ปี 2008

ที่มา: Government of Pakistan, 79 Organizations Proscribed by Ministry of Interior u/s 11-B-(1) r/w Schedule-I, ATA 1997, National Counter Terrorism Authority (Islamabad), accessed September 23, 2021, nacta.gov.pk/wp-content/uploads/2018/12/Proscribed-OrganizationsEng-2.pdf.

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนความสูญเสียที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มผู้ก่อการร้าย เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของปากีสถาน และทหารสหรัฐ ที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และสมรภูมิหลักของสงครามต่อต้านการก่อการร้ายในอัฟกานิสถาน ตลอดช่วงเวลาประธานาธิบดีเปอร์เวซ มุชร์รอฟ อยู่ในตำแหน่ง ช่วงปี 2001-2008

ปี	จำนวนผู้เสียชีวิตของกลุ่มผู้ก่อการร้าย	จำนวนผู้เสียชีวิตของฝ่ายความมั่นคงปากีสถาน	จำนวนผู้เสียชีวิตของทหารสหรัฐ
2001	26	31	12
2002	65	20	49
2003	29	23	48
2004	302	208	52
2005	124	79	99
2006	568	301	98
2007	1271	548	117
2008	3724	647	155

ที่มา: South Asia Terrorism Portal, “Pakistan Datasheet Number of Terrorism Related Incidents Year Wise/Yearly Fatalities,” Institute for Conflict Management, accessed December 29, 2021, <https://www.satp.org/datasheet-terrorist-attack/fatalities/pakistan>
See also: Ian S. Livingston and Michael O’Hanlon, “Afghanistan Index also including selected data on Pakistan,” Brookings, accessed December 29, 2021, <https://www.brookings.edu/afghanistan-index/>

จากตารางที่ 4.1 และตารางที่ 4.2 จะเห็นว่า จำนวนของกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ถูกทางการปากีสถานกำจัดปราบปรามนั้นเป็นจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามความเข้มข้นของสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสมรภูมิสงครามสหรัฐ-อัฟกานิสถาน (ปี 2001-2020) ทั้งนี้รัฐบาลพลเอก เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ได้ประสบความสำเร็จในการยุติบทบาทของกลุ่มติดอาวุธ และกลุ่มผู้ก่อการร้ายเพียง 4 กลุ่ม คือ กลุ่มลัชการ์อีอุมร์ (Lashkar-e- Omar: LEO) กลุ่มญะมาอะตุลฟุรกอ (Jamat-ul-Furqan) กลุ่มกองทัพแห่งเอกภาพมุสลิม (Muslim United Army) และกลุ่มฮารอกะตุลมุญาฮิดีนอัลลอฮมี (Harkat-ul-Mujahideen Al-alamy)³⁴

นอกจากนี้ รัฐบาลปากีสถานยังได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวข้องกับการต่อต้านการก่อการร้าย เช่น การแก้ไขโครงสร้างของคณะผู้พิพากษาของศาลพิเศษสำหรับการต่อต้านการก่อการร้ายให้มีความกว้างขวางมากขึ้น ในช่วงต้น ปี 2002 โดยการเพิ่มจำนวนของตัวผู้พิพากษา และแต่งตั้งให้นายทหารปากีสถานที่มียศไม่ต่ำกว่าพลเอกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพิพากษาด้วย เพื่อการรองรับคดีความที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายที่เพิ่มมากขึ้น และทำให้กระบวนการในทางตุลาการมีความรวดเร็ว จากท่วงทำนองของการมีส่วนร่วมในการไต่สวนผู้ต้องหาของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารภายในศาลพิเศษดังกล่าว ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทางกฎหมายดังกล่าวได้นำไปสู่แรงต่อต้านอย่างหนักทั้งจากสมาคมเนติบัณฑิต และนักกฎหมายภายในปากีสถาน รวมไปถึงองค์การนิรโทษกรรมสากลที่ได้ออกมาประณามการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวของรัฐบาลปากีสถาน³⁵ หรือการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวข้องกับการต่อต้านการก่อการร้ายเป็นครั้งที่สองในช่วงปลายปี 2002 ที่มีการมอบอำนาจพิเศษให้แก่ตำรวจซึ่งสามารถที่จะกักตัวบุคคลตามบัญชีรายชื่อผู้ก่อการร้ายของรัฐบาล (ซึ่งรวมไปถึงนักเคลื่อนไหว และผู้ดำรงตำแหน่งที่ถูกสั่งห้ามปฏิบัติหน้าที่) สามารถถูกควบคุมตัวได้นานถึงหนึ่งปี โดยที่ไม่จำเป็นต้องถูกพิพากษาโดยศาลก่อนว่าเป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาญาใด ๆ รวมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวข้องกับการต่อต้านการก่อการร้ายเป็นครั้งที่สามในช่วงต้นปี 2004 ที่มีการเพิ่มโทษให้แก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนแก่เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย

³⁴ South Asia Terrorism Portal, “Inactive Terrorist/Insurgent Groups,” Institute for Conflict Management, accessed December 29, 2021, <https://www.satp.org/datasheet-terrorist-attack/fatalities/pakistan>.

³⁵ Charles H. Kennedy, “The Creation and Development of Pakistan’s Anti-terrorism Regime, 1997-2002,” in *Religious Radicalism Security on South Asia*, ed. Satu P. LIMAYE, Mohan Malik, and Robert G. Wirsing (Honolulu: Asia Pacific Center for Security Studies, 2004), 408-409.

จากเดิมที่มีการกำหนดโทษไว้ที่การจำคุก 14 ปี เป็นการจำคุกตลอดชีวิต ทั้งนี้ความมุ่งหมายในการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวก็เป็นไปเพื่อการปราบปรามกลุ่มผู้สนับสนุนการก่อการร้าย และกีดกันการสนับสนุนทางการเงิน การขนส่ง และโครงสร้างพื้นฐานแก่เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย³⁶ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ภายใต้ปฏิบัติการร่วมในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลปากีสถานในสมัยของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ เขาเหล่านั้นสามารถที่จะแข่งขันกับญิฮาดคารที่ต้องสงสัยว่ามีความเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายมากถึง 32 บัญชีในช่วงปลายปี 2005 และได้มีการสร้างฐานข้อมูลด้านอาชญากรรมแห่งชาติเพื่อการตรวจสอบผู้ต้องสงสัย และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายผ่านเครื่องวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสกัดกั้นผู้ก่อการร้ายที่ถูกติดตั้งไว้ในสนามบิน 7 แห่งทั่วประเทศปากีสถาน³⁷ ทั้งนี้จากบทบาทของปากีสถานในฐานะผู้ปฏิบัติการหลักในกองกำลังการต่อต้านการก่อการร้ายโลก (Global Counterterrorism Force: GCTF) ส่งผลให้ปากีสถานได้รับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ และการทหาร จากสหรัฐฯ การกำหนดตารางการคืนชำระหนี้สาธารณะใหม่ และความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ที่ได้ให้การอนุมัติเงินกู้จำนวนมาก และข้อตกลงในการจัดตารางการใช้นี้ใหม่ ซึ่งความช่วยเหลือต่าง ๆ ทางการเงินส่วนใหญ่ดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากการอนุมัติของรัฐบาลสหรัฐฯ นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลทางสถิติซึ่งชี้ให้เราเห็นได้ชัดถึงตัวเลขงบประมาณในการช่วยเหลือด้านการทหาร และการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสงครามผ่านกองทุนสนับสนุนสัมพันธมิตร (Coalition Support Funds) ซึ่งรัฐบาลปากีสถานในสมัยของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ได้รับงบประมาณดังกล่าวจากรัฐบาลสหรัฐฯ มากถึง 16,860.59 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในระยะเวลาเจ็ดปีให้หลังจากเหตุการณ์ 9/11

³⁶ Syed Manzar Abbas Zaidi, *Terrorism Prosecution in Pakistan* (Washington DC: United States Institute of Peace, 2016), 24.

³⁷ Touqir Hussain, *U.S.-Pakistan Engagement The War on Terrorism and Beyond* (US Institute of Peace, 2005), 5-6.

ตารางที่ 4.3 แสดงตัวเลขงบประมาณการช่วยเหลือด้านการทหาร และการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสงครามผ่านกองทุนสนับสนุนสัมพันธมิตร (Coalition Support Funds) ที่รัฐบาลปากีสถานได้รับจากรัฐบาลสหรัฐฯ

ปี	งบประมาณการช่วยเหลือด้านการทหาร	งบประมาณกองทุนสนับสนุนสัมพันธมิตร	ผลรวม
2002	1,739.7	1,386.06	3,125.76
2003	1,760.23	1,450.98	3,211.21
2004	891.39	794.11	1,685.5
2005	1,397.06	1,050.15	2,447.21
2006	1,246.1	916.13	2,162.23
2007	1,079.72	755.74	1,835.46
2008	1,378.32	1,014.9	2,393.22
ผลรวม			16,860.59

*ตัวเลขทั้งหมดในตารางเป็นหน่วยล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และคิดคำนวณตามอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินสหรัฐฯ ในปี 2009

ที่มา: Data Blog, Sixty years of US aid to Pakistan: Get the data, The Guardian, accessed September 23, 2021, <https://www.theguardian.com/global-development/poverty-matters/2011/jul/11/us-aid-to-pakistan#data>

ในส่วนของการจัดการสายสัมพันธ์ความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ในปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ถือเป็นสิ่งที่รัฐบาลปากีสถานต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนฉับพลัน ภายหลังเหตุการณ์ 9/11 เพื่อที่จะขจัดทุกข้อกล่าวหาที่มีความเกี่ยวข้องระหว่างสถาบันการศึกษาทางศาสนาบางแห่งในปากีสถานกับรัฐบาลปากีสถาน โดยสถาบันการศึกษาทางศาสนาบางแห่งดังกล่าวถือเป็นสถานที่ผลิตนักการศาสนาหัวรุนแรง และเป็นสถานที่บ่มเพาะแนวคิดความรุนแรงทางการเมืองที่อ้างอิงความชอบธรรมทางศาสนาให้แก่แกนนำของกลุ่มติดอาวุธอุลามา และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ ซึ่งหลายคนเป็นผู้ที่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาทางศาสนาบางแห่งในปากีสถาน ส่งผลให้เกิดข้อสังเกตไปจนถึงข้อสรุปในวงการนักวิชาการ และสื่อตะวันตกว่าสถาบันการศึกษาทางศาสนาดังกล่าวถือเป็นสถานที่ผลิตสมาชิกกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ ผู้ที่มีแนวคิดที่เป็นอคติต่อสหรัฐฯ และชาติตะวันตกอื่น ๆ ดังเช่นข้อมูลที่ปรากฏในนิตยสารของมหาวิทยาลัยป้องกันประเทศของสหรัฐฯ ที่มีการรวบรวมข้อสรุปของนักวิชาการด้านความมั่นคงที่กล่าวถึงประเด็นของความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยข่าวกรองปากีสถาน สถาบันการศึกษา

ทางศาสนา และเครือข่ายกลุ่มผู้ติดอาวุธ รวมถึงกลุ่มผู้ก่อการร้าย³⁸ หรือสื่ออังกฤษอย่าง The Independent ที่ได้นำเสนอบทความซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษาทางศาสนา และกลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน³⁹ ทั้งนี้รัฐบาลปากีสถานเองก็มีความพยายามเสมอมาในการโต้เถียงว่าสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในประเทศของตนนั้นไม่มีความเกี่ยวข้องใด ๆ กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ รวมทั้งปฏิเสธข้อกล่าวหาในประเด็นที่ว่ารัฐบาลและหน่วยข่าวกรองปากีสถานเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลัง และให้การสนับสนุนสถาบันการศึกษาทางศาสนาบางแห่งในปากีสถานเพื่อเป้าประสงค์ในการบ่มเพาะแนวคิดความรุนแรงทางการเมือง และการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาให้มีความพร้อมเพื่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายซึ่งปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ตามยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของปากีสถานในการต่อต้านภัยความมั่นคงจากกองทัพอินเดียในพื้นที่พิพาทดังกล่าว พร้อมทั้ง การรักษาผลประโยชน์ทางด้านการเมืองและความมั่นคงในพื้นที่ข้อพิพาทดังกล่าวให้กับรัฐบาลปากีสถาน รวมไปถึงความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องของสถาบันการศึกษาทางศาสนา ดังกล่าวในฐานะโครงสร้างที่คอยค้ำจุนสนับสนุนรัฐบาลฏอลิบันในอัฟกานิสถาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้

แม้กระทั่งหุ้นส่วนด้านความมั่นคงของปากีสถานในสมัยของรัฐบาลเปอร์เวซ มุชาร์ราฟอย่างสหรัฐอเมริกา ก็ยังคงมีข้อกังวลอย่างต่อเนื่องถึงสถาบันการศึกษาทางศาสนาจำนวนมากถึง 12,000 แห่งภายในปากีสถาน ในฐานะพื้นที่การบ่มเพาะแนวคิดความรุนแรงทางการเมือง และการก่อการร้าย รวมไปถึงพื้นที่ในการกบดานของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ในทิศทางเดียวกันกับท่าทีของรัฐบาลอัฟกานิสถานภายหลังสงครามสหรัฐอเมริกา-อัฟกานิสถาน ที่นำโดยประธานาธิบดี ฮามิด การ์ซัย ก็ยังได้มีการเรียกร้องให้รัฐบาลปากีสถานวางมาตรการในการป้องกันการให้สถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ในฐานะเครื่องมือแห่งการบ่มเพาะ และขยายแนวคิดหัวรุนแรง รวมไปถึงการขยายฐานสมาชิกของเครือข่ายของกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในปากีสถาน

³⁸ Mark J. Roberts, “Pakistan's Inter-Services Intelligence Directorate: A State within a State?” Ndupress, accessed January 3, 2021, <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a517856.pdf> ดูหลักฐานของเอกสารชิ้นต้นได้ในภาคผนวกเอกสารอ้างอิงฉบับที่ 3

³⁹ Correspondent, “‘We’re no longer ‘the University of jihad’ but ‘the University of the Taliban cabinet’: inside Pakistan’s notorious madrasa,” Independent, accessed September 23, 2021, <https://www.independent.co.uk/asia/south-asia/madrasa-jihadi-pakistan-taliban-b1920669.html>.

ทั้งนี้ ยังคงมีหลักฐานเพียงบางส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ดังกล่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นพื้นที่กบดานของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ ในงานวิจัยชิ้นหนึ่งที่ศึกษาถึงครอบครัวผู้สูญเสียลูกชายของตนไปเป็นส่วนหนึ่งในสมาชิกของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในอัฟกานิสถาน หรือ พื้นที่พิพาทแคชเมียร์ พบว่าจากจำนวนครอบครัว 130 ครอบครัวที่ประสบกับปัญหาดังกล่าวไม่มีความเชื่อมโยงใด ๆ เกี่ยวข้องระหว่างสถาบันการศึกษาทางศาสนากับลูกชายของเขาเหล่านั้น ในฐานะพื้นที่รับสมัครนักศึกษาให้เข้าไปเป็นสมาชิกของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ⁴⁰ เนื่องจากองค์กรของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ นั้นมีความซับซ้อนในเรื่องของอุดมการณ์ การวางแผนทางยุทธศาสตร์ และการปฏิบัติการเป็นอย่างมาก สมาชิกของกลุ่มขบวนการต่าง ๆ จำต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ และไหวพริบในการปฏิบัติการก่อการร้ายในสถานการณ์รูปแบบต่าง ๆ ที่เต็มไปด้วยตัวแปรที่ไม่อาจควบคุมได้โดยง่าย รวมถึงความเชี่ยวชาญในการต่อสู้ด้วยยุทธการแบบกองโจร มากกว่าที่เขาเหล่านั้นจะรับสมัครเพียงผู้ที่ได้รับการศึกษา หรือจบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ⁴¹

อย่างไรก็ตามแรงกดดันจากมหาอำนาจหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ และรัฐบาลในประเทศเพื่อนบ้านอย่างอัฟกานิสถาน ต่างมีความต้องการให้รัฐบาลปากีสถานมีท่าทีในการต่อต้านภัยคุกคามจากการก่อการร้ายที่อาจจะแฝงอยู่ในสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ในประเทศที่มีอยู่อย่างมหาศาล ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานมีความพยายามในการริเริ่มการปฏิรูปสถาบันการศึกษาทางศาสนาเหล่านั้น ด้วยการขึ้นทะเบียนสถาบันการศึกษาทางศาสนา พร้อมทั้งการประกาศบังคับใช้กฎหมายเหนือสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ให้อยู่ภายใต้การควบคุมตามแนวทางการบริหารการศึกษาที่เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐบาลปากีสถาน

แนวทางในการปฏิรูปสถาบันการศึกษาทางศาสนาของรัฐบาลปากีสถานได้ประสบความล้มเหลวตั้งแต่ต้น เนื่องจากการปฏิรูปที่เป็นรูปแบบของการบีบบังคับจากเบื้องบนเพื่อการกดดันให้สถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงให้มีความสอดคล้องกับแนวนโยบายและกฎหมายใหม่ที่มีการบังคับใช้เหนือสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ มากกว่าแนวทางแห่งการปฏิรูปที่เกิดขึ้นจากเบื้องล่างโดยผู้ที่มีบทบาทและมีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา

⁴⁰ Victor Asal, Christine C. Fair and Stephen Shellman, "Consenting to a child's decision to join a jihad: Insights from a survey of militant families in Pakistan," *Studies in Conflict & Terrorism* 31,11 (2008): 981-984.

⁴¹ Syed Muhammad Ali Shah, "Pakistan and the War against Terrorism," *Pakistan Horizon* 60, no. 2 (2007) : 93.

ทางศาสนา ยิ่งไปกว่านั้นแนวทางการปฏิรูปสถาบันการศึกษาทางศาสนาดังกล่าวของรัฐบาลปากีสถาน ไม่ได้มีแนวทางของการบูรณาการระหว่างองค์ความรู้ที่มีการเรียนการสอนอยู่ในสถาบันการศึกษาทางศาสนากับสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐให้เป็นไปในรูปแบบที่สอดคล้องกัน รวมถึงไม่ได้มีการตระหนักถึงแง่มุมพื้นฐานของการเลือกสถาบันการศึกษาของผู้ปกครองชาวปากีสถานที่โดยมากแล้วนับถือศาสนาอิสลาม ส่งผลให้ผู้ปกครองจำนวนมากมีความคิดที่จะไม่ส่งบุตรหลานของเขาเหล่านั้นเข้าไปเล่าเรียนในสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐเนื่องจากเขาเหล่านั้นเห็นว่าสถาบันการศึกษาดังกล่าวไม่สามารถที่จะมอบองค์ความรู้ทั้งวิชาสามัญที่มีคุณภาพเพื่อการทำงานที่ดีของนักศึกษาในอนาคต รวมทั้งสายวิชาทางศาสนาเพื่อที่จะให้บุตรหลานเขาเหล่านั้นเป็นมุสลิมที่ดี ยิ่งไปกว่านั้น ในมุมมองของกลุ่มคณะผู้บริหารสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ภายในปากีสถาน ยังเห็นว่าแนวทางการปฏิรูประบบการศึกษาของรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นไปเพื่อการยกเลิกการสอนศาสนาอิสลาม (de-Islamize) ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งยกเลิกการบูรณาการองค์ความรู้ทางศาสนาในระบบการศึกษากระแสหลักของประเทศภายใต้แรงกดดันจากชาติตะวันตก

นอกจากนี้การดำเนินการของรัฐบาลปากีสถานที่มีส่วนในการช่วยฟื้นฟูกลุ่มติดอาวุธอุลลิบานภายหลังการรุกรานอัฟกานิสถานของสหรัฐฯ หลังเหตุการณ์ 9/11 ถือเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ควรค่าแก่การตั้งคำถาม ว่าเหตุใดกลุ่มติดอาวุธอุลลิบานยังสามารถฟื้นฟูบทบาทและการปฏิบัติการของตนเองขึ้นมาได้อีกในอัฟกานิสถาน จากแหล่งพื้นที่ที่เขาเหล่านั้นหลบหนีเข้าไปกบดานในเขตที่ปกครองตนเองของชนเผ่า (Federally Administered Tribal Areas: FATA) ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน ซึ่งถือเป็นดินแดนที่หลบภัย (safe haven) ของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ที่เข้ามากบดาน ฝึกฝน และกลับออกไปก่อการในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งในปากีสถาน และอัฟกานิสถาน เหตุใดรัฐบาลและกองทัพปากีสถานจึงไม่ได้ปราบปรามและกำจัดเขาเหล่านั้นอย่างเต็มที่ในแหล่งพื้นที่การกบดานดังกล่าวซึ่งอยู่ภายในเขตแดนของปากีสถาน ตามยุทธศาสตร์ระดับโลกของการต่อต้านการก่อการร้ายที่เขาเหล่านั้นมีความร่วมมืออันแน่นแฟ้นกับมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ในช่วงเวลาดังกล่าว⁴²

การฟื้นฟูบทบาทและการปฏิบัติการของกลุ่มติดอาวุธอุลลิบานในอัฟกานิสถานภายหลังการรุกรานของสหรัฐฯ ในปี 2001 มักจะถูกวิพากษ์ผ่านทฤษฎีการกล่าวโทษปากีสถาน (Blame Pakistan Theory) โดยนักวิชาการกลุ่มหนึ่งว่าเป็นเพราะการให้ความช่วยเหลือจากรัฐบาลและกองทัพปากีสถานที่ต้องการฟื้นฟูกลุ่มติดอาวุธอุลลิบานบนพื้นฐานผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของเขาเหล่านั้นในภูมิภาคเอเชียใต้ ดังเช่นความเห็นของ ปีเตอร์ เบอร์กิน (Peter Bergen)

⁴² Ibid., 94-95.

นักวิชาการจากสถาบันนิวอเมริกา (New America Foundation) ที่ได้สรุปประเด็นสำคัญจากเพียงหนึ่งคำสั้น ๆ ถึงปรากฏการณ์ของการฟื้นฟูบทบาท และการกลับมาเริ่มปฏิบัติการอีกครั้งของกลุ่มติดอาวุธอุลิบานในอัฟกานิสถานว่า “ปากีสถาน”⁴³ ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยเห็นว่าข้อสรุปดังกล่าวของเบอร์เกนน่าจะมาจากความสัมพันธ์ที่มีมาอย่างยาวนานระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และกลุ่มติดอาวุธอุลิบาน เป็นผลให้ทั้งสองฝ่ายที่ไม่อาจจะตัดขาดความสัมพันธ์จากกันได้ บนพื้นฐานผลประโยชน์ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์การถ่วงดุลอำนาจกับมหาอำนาจในภูมิภาค และความคาดหวังในการเปิดเส้นทางแห่งความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจในอนาคตดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น หรือในความเห็นของ เซลิก แฮร์ริสัน (Selig S. Harrison) นักวิชาการจากศูนย์วิจัยด้านนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ผู้ที่ให้ความเห็นว่า พลเอก เปอร์เวซ มุชร์รีฟ มีมุมมองต่อกลุ่มติดอาวุธอุลิบานในฐานะผู้ที่อยู่ในปากฝ่ายเดียวกันกับปากีสถาน และมีบทบาทในการถ่วงดุลอิทธิพลและอำนาจของอินเดียในอัฟกานิสถาน รวมทั้ง ต้องการให้กลุ่มติดอาวุธอุลิบานยังคงดำรงอยู่ต่อไปในอัฟกานิสถาน เพื่อวันใดที่รัฐบาลอัฟกานิสถานที่นำโดยประธานาธิบดี ฮามิด การ์ซัย ผู้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ และโลกตะวันตก จะถูกขับไล่ออกจากตำแหน่งภายหลังความวุ่นวายทางการเมืองในอัฟกานิสถานที่สามารถปะทุขึ้นมาได้ทุกเมื่อ⁴⁴ โดยเฉพาะในยามที่กลุ่มติดอาวุธอุลิบานได้ฟื้นฟูตนเองภายหลังสมรภูมิสงคราม และพร้อมที่จะปฏิบัติการอีกครั้งในอัฟกานิสถาน

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีข้อคิดเห็นแย้งจากนักวิชาการบางส่วนว่า หากรัฐบาลปากีสถานเป็นผู้ที่มีบทบาทในการฟื้นฟูบทบาทกลุ่มติดอาวุธอุลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในอัฟกานิสถานภายหลังการรุกรานของสหรัฐฯ จริง แล้วเหตุใดกลุ่มติดอาวุธอุลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่ถูกมองว่าเป็นตัวแทนผู้ปกป้องผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานในอัฟกานิสถาน กลับได้สังหารพลทหารของกองทัพบากีสถานมากถึง 700 นาย ในสมรภูมิสหรัฐฯ-อัฟกานิสถาน ภายหลังเหตุการณ์การก่อการร้าย 9/11

⁴³ Peter Bergen, “The Taliban, Regrouped and Rearmed,” The Washington Post, accessed September 23, 2021, <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/09/08/AR2006090801614.html>.

⁴⁴ Selig S. Harrison, “Is Pakistan friend or foe?,” Los Angeles Times, accessed September 23, 2021, <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2006-sep-05-oe-harrison5-story.html>.

ในส่วนนี้ผู้วิจัยเห็นว่า หากวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของการฟื้นฟูบทบาทและการปฏิบัติการของกลุ่มติดอาวุธกอลิบัน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในอัฟกานิสถาน ผ่านกรอบทฤษฎีการกล่าวโทษปากีสถานของกลุ่มนักวิชาการดังกล่าว เราอาจจะพบกับองค์ประกอบบางอย่างที่มีความเชื่อมโยงกันในปฏิสัมพันธ์ของ รัฐบาลและกองทัพปากีสถานในฐานะผู้ที่อยู่เบื้องหลังการสนับสนุนสมาชิกบางส่วนของกลุ่มติดอาวุธกอลิบัน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่ได้หนีภัยสงครามเข้ามาหลบภัยในเขตที่ปกครองตนเองของชนเผ่าทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน ซึ่งในหลายครั้งอดีตผู้ที่เคยดำรงอยู่ในหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานก็เป็นผู้ที่ให้การยอมรับในประเด็นของความเชื่อมโยงดังกล่าวกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เป็นคุณกับปากีสถาน (good armed /terrorist groups) ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ทั้งนี้ กลุ่มนักวิชาการที่เห็นแย้งกับทฤษฎีการกล่าวโทษปากีสถาน อาจเข้าใจว่ากลุ่มติดอาวุธกอลิบันในอัฟกานิสถาน และกลุ่มติดอาวุธกอลิบันในปากีสถาน ในนามของต๊ะห์รีกีกอลิบัน เป็นกลุ่มเดียวกันจึงได้โต้แย้งในประเด็นของการสังหารพลทหารของกองทัพปากีสถานมากถึง 700 นาย ซึ่งในข้อเท็จจริงแล้วพลทหารปากีสถานที่ถูกสังหารส่วนใหญ่ นั้นถูกสังหารโดยกลุ่มติดอาวุธต๊ะห์รีกีกอลิบัน และเขาเหล่านั้นยังถือเป็นกลุ่มติดอาวุธที่เป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงอันดับต้น ๆ ของรัฐบาลและกองทัพปากีสถานตลอดช่วงปี 2007 จนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้ แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวก็ยังคงมีข้อบกพร่องอยู่ในการอธิบายปรากฏการณ์ ความรุนแรงที่มีความซับซ้อนทับกันของแรงจูงใจ และผลลัพธ์ของการก่อการ ซึ่งมีความยากลำบากในการที่เราจะแยกแยะ ถึงความเกี่ยวข้องของตัวแสดงต่าง ๆ ในปรากฏการณ์ของความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการก่อการร้ายในพื้นที่ปากีสถาน และอัฟกานิสถาน ว่าเป้าประสงค์ของการก่อการร้ายในแต่ละครั้งที่เกิดขึ้นในอัฟกานิสถานมีความมุ่งหมายไปที่การทำลายอิทธิพลและอำนาจ หรือผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงของมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ หรือปากีสถาน ดังเช่น เหตุการณ์ของการระเบิดพลีชีพที่เกิดขึ้นเพื่อการจู่โจมคณะของรองประธานาธิบดีสหรัฐฯ ดิก ชีนีย์ (Dick Cheney) ที่กำลังเยือนประเทศอัฟกานิสถาน ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ปี 2007 ซึ่งผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาคมโลกส่วนใหญ่ด่วนตัดสินตามทฤษฎีการกล่าวโทษปากีสถาน ว่ารัฐบาลปากีสถานเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์การก่อการร้ายดังกล่าว ทั้งที่บริบทของความรุนแรงในช่วงสัปดาห์ก่อนหน้านี้ ถือเป็นช่วงเวลาของการนองเลือดที่แสนสาหัสจากเหตุการณ์ของระเบิดพลีชีพมากถึง 7 ครั้งในปากีสถาน ซึ่งหากเราพิจารณาบริบทของความรุนแรงดังกล่าวที่เกิดขึ้นภายในอัฟกานิสถานร่วมด้วย ก็จะทำให้ทฤษฎีการกล่าวโทษปากีสถานดังกล่าว บกพร่องในการอธิบายถึงปรากฏการณ์ของความรุนแรงดังกล่าวที่ไม่อาจจะสรุปได้แน่ชัดว่ารัฐบาลปากีสถานเป็นผู้ที่อยู่

เบื้องหลังเหตุการณ์ของระเบิดพลีชีพซึ่งมีความมุ่งหมายจะเอาชีวิตของรองประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ดิก ชีนีย์

นอกจากนี้ บทบาทของ ประธานาธิบดี เฮอร์เบิร์ต มุซร์รีฟ ผู้นำพาปากีสถานเข้าสู่ สงครามต่อต้านการก่อการร้าย ร่วมกับหุ้นส่วนด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ และสัมพันธมิตรชาติ ตะวันตกอื่น ๆ ประกอบกับบทบาทของกองทัพปากีสถานที่มีอยู่อย่างมากล้นในกองกำลังร่วม ของ กองกำลังต่อต้านการก่อการร้ายโลก ยิ่งจะส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานตกเป็นเป้าหมายสำคัญ ในการทำลายล้างของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ ในฐานะ ศัตรูผู้มีบทบาทสำคัญในคณะความร่วมมือระหว่างประเทศที่ต้องการในการปราบปรามและกำจัด กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มการก่อการร้าย ประกอบกับตัวเลขของเหตุการณ์การก่อการร้าย ที่เพิ่มสูงขึ้นภายในปากีสถาน ภายหลังจากรัฐบาลปากีสถานเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ยิ่งกลายเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่น่าจะเป็นการปฏิเสธถึงการอ้างอิงว่ารัฐบาลปากีสถานเป็นผู้อยู่ เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในอัฟกานิสถาน ปากีสถาน และพื้นที่พิพาทต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้⁴⁵

ผู้วิจัยเห็นว่า หากวิเคราะห์ตัวเลขความสูญเสียที่เพิ่มขึ้นอยู่เสมอจากเหตุการณ์ การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในปากีสถาน ภายหลังจากรัฐบาลปากีสถานได้เข้าร่วมกับสงครามต่อต้าน การก่อการร้าย ดังเช่น ตัวเลขของผู้เสียชีวิตจากการก่อการร้ายภายในปากีสถานที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็น ได้ชัดจาก 295 ราย ในปี 2001 ที่พลเอก เฮอร์เบิร์ต มุซร์รีฟ เข้าสู่อำนาจทางการเมืองภายหลังจาก การรัฐประหาร ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดไปสู่ 925 ราย ในปี 2004 และมากถึงขีดสุดถึง 11,317 ราย ในปี 2009⁴⁶ ภายหลังจากการลงจากอำนาจ ซึ่งจากตัวเลขของความสูญเสียดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า อาจจะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในมุมมองที่สามารถโต้แย้งกับทฤษฎี การกล่าวโทษปากีสถานของกลุ่มนักวิชาการดังกล่าวได้ว่า ภายหลังจากรัฐบาลปากีสถานในยุคของ ประธานาธิบดี เฮอร์เบิร์ต มุซร์รีฟ ได้เข้าร่วมกับสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และได้มีการริเริ่ม ยุทธการในการปราบปรามและกำจัดกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในประเทศ ซึ่งรัฐบาลปากีสถานมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง และความสงบเรียบร้อยของปากีสถาน เช่น การกำจัดปราบปรามที่เกิดขึ้นในยุทธการหุบเขาวาซีริสถาน (Waziristan) รวมไปถึงเหตุการณ์

⁴⁵ Syed Muhammad Ali Shah, "Pakistan and the War against Terrorism," *Pakistan Horizon* 60, no. 2 (2007) : 95-98.

⁴⁶ South Asia Terrorism Portal, "Pakistan Datasheet Yearly Fatalities," Institute for Conflict Management, accessed July 25, 2021, <https://www.satp.org/datasheet-terrorist-attack/fatalities/pakistan>.

การบุกโจมตี และปิดล้อมมัสญิดแดง (Lal Masjid) ดังที่จะกล่าวต่อไป ในยุคของประธานาธิบดีเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ส่งผลกระทบบัณฑิตนเปากีสถานตกเป็นเป้าหมายที่เสี่ยงต่อการถูกตอบโต้ โดยการก่อการร้ายจากกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในประเทศ รวมถึงเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในภูมิภาคเอเชียใต้ และพื้นที่เชื่อมโยงในอัฟกานิสถาน เนื่องจาก บทบาทของรัฐบาลและกองทัพปากีสถานที่มีอยู่มากล้นในกลุ่มชาติพันธมิตรภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการต่อต้านปราบปราม และกำจัด เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย โดยเฉพาะภายในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งถือเป็นพื้นที่สำคัญซึ่งชุกชุมไปด้วยกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนของเหตุการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และจำนวนผู้เสียชีวิตจากทุกฝ่ายตั้งแต่ปี 2001 ถึง 2016

ปี	จำนวนของเหตุการณ์การก่อการร้าย	จำนวนผู้เสียชีวิต
2001	336	295
2002	368	257
2003	249	197
2004	489	925
2005	674	703
2006	1,043	1,466
2007	1,315	3,594
2008	2,102	6,683
2009	2,790	11,317
2010	2,204	7,342
2011	2,799	6,050
2012	3,688	6,188
2013	3,923	5,294
2014	2,779	5,517
2015	1,773	3,685
2016	1,032	1,797

ที่มา: South Asia Terrorism Portal, Pakistan Datasheet Number of Terrorism Related Incidents Year Wise/Yearly Fatalities," Institute for Conflict Management, accessed July 25, 2021, <https://www.satp.org/datasheet-terrorist-attack/fatalities/pakistan>.

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าหากเราวิเคราะห์ถึงบทบาทของรัฐบาลปากีสถานในปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ปฏิบัติการอยู่ภายนอกปากีสถาน ในแนวทางที่เป็นคุณกับปากีสถานในประเด็นของผลประโยชน์ทางด้านการเมือง และความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ ทฤษฎีการกล่าวโทษปากีสถานของกลุ่มนักวิชาการดังกล่าวก็มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ร่วมในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวในประเด็นที่รัฐบาลปากีสถานดำเนินปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยง และเอื้อประโยชน์กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายนอกประเทศ เช่น กลุ่มติดอาวุธภูอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกอณี ที่ต่อสู้กับรัฐบาลอัฟกานิสถาน และกองทัพสหรัฐฯ ในสมรภูมิสหรัฐฯ-อัฟกานิสถาน หรือกลุ่มติดอาวุธลัทธิรีญอยิบะฮ์ กลุ่มติดอาวุธญะซี-มุฮัมมัด กลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีน และกลุ่มติดอาวุธอิซบูลมุญาฮิดีน ซึ่งต่อสู้กับรัฐบาลและกองทัพอินเดียในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในอินเดีย ดังการให้สัมภาษณ์ที่สอดคล้องของ ประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ในรายการ 11th Hour ของสถานีข่าว ARY News ของปากีสถานว่า

“ผมเป็นผู้สนับสนุนตัวจริงของกลุ่มลัทธิรีญอยิบะฮ์ ผมชอบฮาฟิซ สะอีด (หัวหน้ากลุ่ม) และผมได้พบปะกับเขา ผมชอบแนวทางการเคลื่อนไหวของเขาเหล่านั้นในแคชเมียร์ และผมเองก็ชอบที่จะกดดันอินเดียในแคชเมียร์มาแต่ไหนแต่ไรแล้ว การที่สหรัฐฯ ได้สั่งการให้รัฐบาลปากีสถานจับกุมเขาอีกครั้ง (ฮาฟิซ สะอีด ถูกปล่อยตัวจากหน่วยงานด้านความมั่นคงปากีสถานในเดือนพฤศจิกายนปี 2017) ถือเป็นการดูหมิ่นอำนาจอธิปไตยของปากีสถาน ซึ่งผมไม่อาจยอมรับได้”: เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ อดีตประธานาธิบดีปากีสถาน⁴⁷ ซึ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกันนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์อย่างละเอียดในบทที่ 5 ต่อไป

นอกจากนี้ รัฐบาลเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ยังมีความพยายามเป็นอย่างมากในการกำหนดเส้นเขตแดนที่ชัดเจนระหว่างอัฟกานิสถาน และปากีสถาน โดยเฉพาะในช่วงของเส้นเขตแดนดुरันด์ (Durand line) ที่ไม่เคยเป็นที่ยอมรับของรัฐบาลอัฟกานิสถาน ซึ่งในอดีตเส้นเขตแดนดังกล่าวถือเป็นเส้นเขตแดนที่แบ่งแยกพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวปชตุนให้อยู่ภายใต้อัตลักษณ์ความเป็นชาติของอัฟกานิสถาน และความเป็นชาติของอินเดียภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ เส้นเขตแดนดังกล่าวมีความยาวประมาณ 2,430 กิโลเมตร ถูกจัดทำขึ้นภายหลังข้อตกลงเส้นเขตแดนดुरันด์ ปี 1893 ระหว่าง นักการทูตอังกฤษ มอร์ติเมอร์ ดुरันด์ (Mortimer Durand) และอมิร अबดุลเราะห์มาน ข่าน (Amir Abdur Rahman Khan) ผู้ปกครองเอมิเรตอัฟกานิสถาน ซึ่งถือเป็น

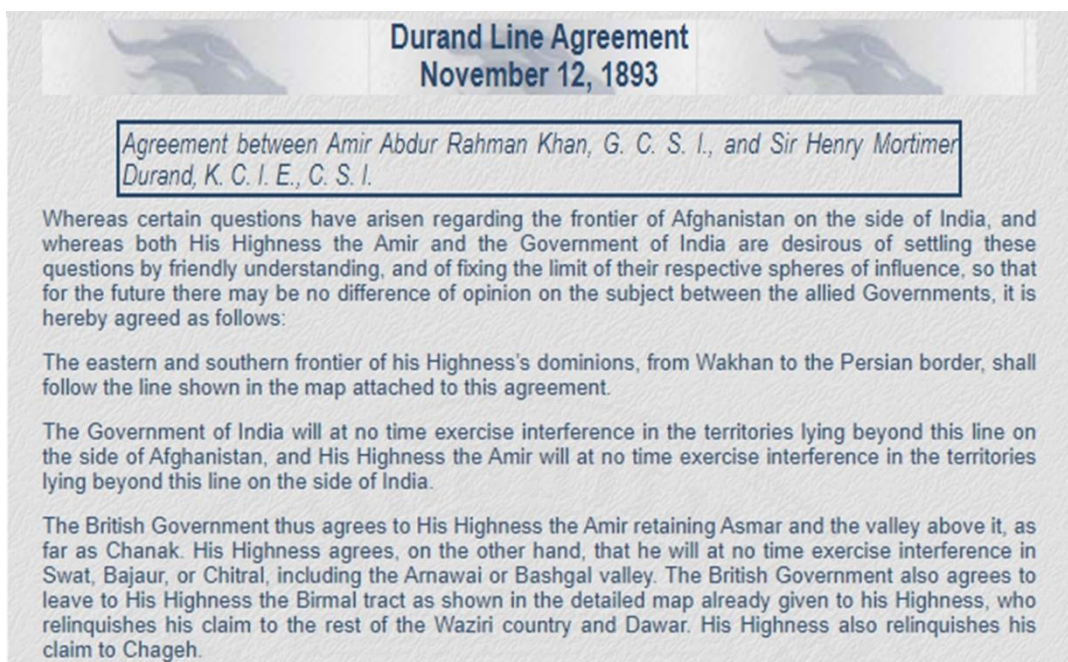
⁴⁷ Correspondent, “Musharraf calls himself 'greatest supporter of LeT',” Dawn, accessed July 25, 2021, <https://www.dawn.com/news/1373604> .

เส้นเขตแดนเดียวที่ผู้ปกครองอัฟกานิสถานมีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรอง และกำหนดขึ้นร่วมกับจักรวรรดิอังกฤษในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากเส้นเขตแดนอื่น ๆ ของอัฟกานิสถานนั้นได้ถูกกำหนดโดยข้อตกลงระหว่างจักรวรรดิอังกฤษ และจักรวรรดิรัสเซีย⁴⁸ และยังได้มีการเน้นย้ำในทางนิตินัยถึงการแบ่งแยกเขตแดนดังกล่าวอีกครั้งในสนธิสัญญาแองโกล-อัฟกัน ปี 1919 เพื่อไม่ให้เกิดการแทรกแซงกิจการทางการเมืองข้ามแนวเขตแดนระหว่างอัฟกานิสถาน และดินแดนที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งในปัจจุบัน คือ ประเทศปากีสถาน ทั้งนี้รัฐบาลปากีสถานมองว่า การกำหนดเส้นเขตแดนที่ชัดเจน รวมถึงการปิดกั้นพื้นที่เชื่อมโยงดังกล่าวระหว่างปากีสถานและอัฟกานิสถาน จะเป็นการลดศักยภาพของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในอัฟกานิสถาน ซึ่งมักจะเข้ามายึดครองเส้นทางตามเขตแดนดังกล่าว และมักจะเดินทางข้ามเขตแดนดังกล่าวเข้ามาหลบภัยในเขตที่ปกครองตนเองของชนเผ่าทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน ภายหลังการก่อการร้ายในอัฟกานิสถาน หรือก่อนที่จะเตรียมตัวเข้าไปปฏิบัติการในปากีสถาน

ภาพที่ 4.3 แสดงเส้นเขตแดนดัวร์ันด์ที่แบ่งแยกอาณาเขตระหว่างปากีสถาน และอัฟกานิสถาน, Durand Line, accessed September 23, 2021, <https://www.nationalgeographic.org/photo/durand-line/>

⁴⁸ Ahmad Shaye Qassem, "Afghanistan-Pakistan relations: Border controversies as counter-terrorist impediments," *Australian Journal of International Affairs* (Canberra), vol. 61, no. 1 (2009) : 70.

ภาพที่ 4.4 แสดงเนื้อหาบางส่วนจากข้อตกลงเส้นเขตแดนดुरันด์ ปี 1893 ในประเด็นของการไม่แทรกแซงกิจการเหนือดินแดนข้ามเส้นแนวเขตแดนแดนดुरันด์ระหว่างผู้ปกครองเอมิเรตอัฟกานิสถาน และรัฐบาลอินเดียภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ⁴⁹

รัฐบาลเปอร์เซีย มุซัรรีฟ ทราบดีถึงความยากลำบากในการควบคุมพื้นที่ระหว่างเขตแดนดังกล่าวให้อยู่ภายใต้การควบคุมของเขาเหล่านั้นได้อย่างเบ็ดเสร็จ แม้ว่าเขาเหล่านั้นจะได้มีการส่งกองกำลังทหารกว่า 80,000 นาย หมุนเวียนกันเข้าไปเพื่อการกำกับดูแล และควบคุมผู้คนในพื้นที่บริเวณดังกล่าว พร้อมกับการปลูกฝังความเป็นชาติปาकिสถานให้กับผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณเส้นเขตแดนดुरันด์ ที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่เขตกิ่งปกครองตนเองของชนเผ่าทางตะวันตกเฉียงเหนือของปาकिสถาน และรัฐโคเบอร์ปัคตูนควา ซึ่งรัฐบาลปาकिสถานไม่อาจยินยอมได้หากกลุ่มติดอาวุธหรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายใด ๆ จะเคลื่อนไหวก้าวข้ามไปมาระหว่างเส้นเขตแดนดังกล่าวได้อย่างอิสระ หรือเข้ามายึดครองแผ่ขยายอิทธิพล และอำนาจของกลุ่มตนเหนือเส้นเขตแดนดुरันด์ และพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างปาकिสถาน และอัฟกานิสถานในบริเวณดังกล่าว ซึ่งในประเด็นของการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งอธิปไตยของปากิสถานดังกล่าวนี้ได้ถูกถ่ายทอดออกมาในหนังสือบันทึกความทรงจำ

⁴⁹ South Asia Terrorism Portal, “Durand Line Agreement,” Institute for Conflict Management, accessed September 29, 2021, <https://www.satp.org/satporgtp/countries/pakistan/document/papers/durandlineagreement.htm>. ดูฉบับเต็มได้ที่ภาคผนวกเอกสารอ้างอิงฉบับที่ 4

ของประธานาธิบดีเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ (In the Line of Fire: A Memoir by Pervez Musharraf) ที่ได้ทำให้เราเห็นถึงความมุ่งมั่น และความยากลำบากในการออกแบบแนวทางการปฏิบัติการทางทหาร และการจัดการกับภัยความมั่นคง ภายในพื้นที่ตลอดเส้นเขตแดนดังกล่าว โดยเฉพาะในพื้นที่เขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า (Federally Administered Tribal Areas: FATA) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน ภายหลังกยุทธการถ้ำโทราโบรา (Tora Bora) ภายในอัฟกานิสถานที่กองทัพสหรัฐฯ และกองกำลังสัมพันธมิตรได้เข้าไปไล่ล่าและปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่กบดานอยู่ภายในถ้ำดังกล่าวซึ่งมีเส้นทางภายในถ้ำที่สลับซับซ้อน ซึ่งผลพวงของยุทธการดังกล่าวทำให้กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ อพยพข้ามเส้นเขตแดนแดนตุรกีเข้ามากบดานในปากีสถาน

เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ กล่าวว่า รูปแบบและแนวทางในการปฏิบัติการทางทหาร และการจัดการกับภัยความมั่นคงที่รัฐบาลและกองทัพปากีสถานได้วางไว้เพื่อจัดการกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่อพยพข้ามแดนมาจากอัฟกานิสถานนั้น เป็นรูปแบบของการปฏิบัติการร่วมกันของกองทัพปากีสถาน กองบินเฮลิคอปเตอร์ (สำหรับการเคลื่อนย้ายกำลังพลในพื้นที่ดังกล่าวที่เต็มไปด้วยหุบเขา) กองกำลังอาสาสมัครชายแดน กองทัพสหรัฐฯ และหน่วยข่าวกรองของทั้งสองประเทศที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน รวมทั้งมีการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการที่ฉับไวระหว่างส่วนงานต่าง ๆ ให้ทันต่อสถานการณ์อยู่เสมอ ซึ่งกองทัพปากีสถานได้มีความพยายามในการออกแบบแนวทางของการปฏิบัติการ และเรียนรู้จากความผิดพลาดจากหลายยุทธการในพื้นที่ดังกล่าวตลอดช่วงปี 2001-2002 จนนำไปสู่การก่อตั้งของหน่วยกองกำลังปฏิบัติการภารกิจพิเศษ Special Operations Task Force (SOTF) ซึ่งได้เริ่มมีปฏิบัติการที่เกิดความสัมฤทธิ์ผล และเป็นที่น่าจดจำอย่าง ยุทธการหมู่บ้านบาฆร์ ไชนา (Baghar China) ในช่วงต้นเดือนตุลาคมปี 2003 หมู่บ้านดังกล่าวตั้งอยู่ห่างจากเส้นเขตแดนตุรกีเพียง 4 กิโลเมตร และถือเป็นที่พักบดานสำคัญของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งผลของยุทธการดังกล่าวทำให้สมาชิกของกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นเสียชีวิต 8 ราย โดยที่หนึ่งในนั้นคือ ซามาร์กันด์ (Samarkand) นามแฝงของแกนนำระดับสูงของกลุ่มอัล-กออิดะฮ์รายหนึ่งที่มีค่าหัวมากถึง 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ รวมถึงหัวหน้าของกลุ่มขบวนการติดอาวุธอิสลามเตอร์กิสถานตะวันออกนามว่า หัซซัน มานูม นอกจากนี้เขาเหล่านั้นยังสามารถจับกุมสมาชิกของทั้งสององค์กรได้ถึง 19 ราย ยุทธการดังกล่าวทำให้รัฐบาลปากีสถานรับรู้ถึงการเคลื่อนไหวที่ซัดแฉงของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่มีการปฏิบัติการอย่างเป็นระบบในทางตอนใต้ของหุบเขาวาซีร์สถาน ต่อมากองกำลังปฏิบัติการภารกิจพิเศษได้ริเริ่มยุทธการวานา (Wana Operation) ในพื้นที่หุบเขาวานา (Wana Valley) ในการปราบปรามการก่อจลาจลครั้งใหญ่ของกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ และเครือข่ายของเขาเหล่านั้น ในช่วงเดือนมีนาคม ปี 2004 ทั้งนี้หุบเขาดังกล่าวถือเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ภายใต้

การควบคุมของกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ ส่งผลให้กองทัพปากีสถานต้องใช้กำลังพลในยุทธการดังกล่าว เกือบ 6,000 นาย เพื่อที่จะเข้าไปค้นหาจุดชุมโจมตีสองของอัล-กออิดะฮ์ และเปิดการโจมตีบนสันเขา เพื่อกำจัดกองกำลังของอัล-กออิดะฮ์ทั้งหมดในพื้นที่ดังกล่าว ผลของยุทธการดังกล่าวทำให้สมาชิกของกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในพื้นที่เสียชีวิต 63 ราย รวมถึงส่งผลให้พลทหารในกองกำลังปฏิบัติการภารกิจพิเศษเสียชีวิต 64 ราย และบาดเจ็บ 58 นาย

“ยุทธการวานาถือเป็นปฏิบัติการที่สามารถพิสูจน์ได้ถึงความมุ่งมั่นในการต่อต้านการก่อการร้ายในพื้นที่ของปากีสถาน และเผยให้เห็นถึงความต่อเนื่องในการปฏิบัติการของเรา ยุทธการวานาถือเป็นปฏิบัติการขนาดใหญ่ครั้งแรกของกองทัพปากีสถานในหุบเขาวาซีริสถาน และเรายังได้เสริมกำลังส่วนท้องถิ่นของเรา และกองพลน้อยอีกสองกลุ่ม เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมหุบเขาวานา และการตั้งด่านตรวจสอบความปลอดภัยบนถนนสายหลัก รวมถึงเส้นทางเดินเท้าเพื่อการควบคุมการเคลื่อนไหวอย่างอิสระของกลุ่มผู้ก่อการร้าย และไล่ล่าผู้ก่อการร้ายที่กบดานอยู่เหนือหุบเขาวานาต่อไป”: เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ อดีตประธานาธิบดีปากีสถาน⁵⁰

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐบาลและกองทัพปากีสถานให้ความสำคัญแก่การเข้าไปกำกับดูแลและความคุมผู้คนในพื้นที่บริเวณดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกิดการตีความปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวออกไปในแนวทางที่มองว่า รัฐบาลและกองทัพปากีสถานเป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงใกล้ชิดกับผู้คนในพื้นที่บริเวณดังกล่าว รวมทั้งเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอื่น ๆ ที่เดินทางข้ามมาจากอัฟกานิสถานเพื่อเข้ามากบดานในพื้นที่บริเวณดังกล่าว ในฐานะเครื่องมือทางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงที่รัฐบาลและกองทัพปากีสถานต้องการจะหล่อเลี้ยงไว้เพื่อการต่อรองผลประโยชน์ด้านความมั่นคงกับรัฐมหาอำนาจคู่ปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาค และในระดับโลกต่อไป ทั้งที่แนวนโยบายและอุดมการณ์ที่ดีที่รัฐบาลและกลุ่มติดอาวุธฏอลิบันใช้ในการขับเคลื่อนขบวนการของตนในเวทีการเมืองระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับโลกนั้น มีความขัดแย้งโดยสิ้นเชิงกับรัฐบาลปากีสถาน ไม่ว่าจะเป็นแนวทางของการปรับใช้รูปแบบการตีความของหลักการศาสนาที่มีความสุดโต่งกับการจัดการทางสังคมในอัฟกานิสถาน ซึ่งเต็มไปด้วยการกดขี่ผู้หญิง การต่อต้านชนกลุ่มน้อยต่างนิกายทางศาสนา และคนต่างชาติ รวมถึงทัศนคติที่เขาเหล่านั้นมีต่อสังคมอื่นนอกเหนือจากชาวปชตุนที่อาศัยอยู่ในดินแดนของอัฟกานิสถาน

⁵⁰ Pervez Musharraf, *In the Line of Fire: A Memoir* (London: Simon & Schuster, 2014), 264-266.

นอกจากนี้ในประเด็นที่รัฐบาลและกลุ่มติดอาวุธภูอลิบาน เป็นผู้จัดเตรียมพื้นที่การลี้ภัยให้แก่กลุ่มผู้ก่อการร้ายของลัทธิยอยทางศาสนาหัวรุนแรง ที่ได้ลี้ภัยจากความขัดแย้งและการก่อการร้ายระหว่างลัทธิทางศาสนาในปากีสถานไปสู่อัฟกานิสถาน ยังถือเป็นประเด็นที่เป็นขวากหนามคอยทิ่มแทงสัมพันธ์ไมตรีอันยาวนานระหว่างรัฐบาลภูอลิบานแห่งอัฟกานิสถานกับรัฐบาลปากีสถาน ประกอบกับ บทบาทของปากีสถานทางด้านการเมือง และความมั่นคงในระดับภูมิภาคที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างเอเชียใต้และเอเชียกลาง ซึ่งรัฐบาลปากีสถานมีความพยายามในการวางแผนทางยุทธศาสตร์การต่างประเทศในภูมิภาคดังกล่าวบนพื้นฐานของการพัฒนาฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียกลางโดยเฉพาะประเทศในอดีตรัฐสมาชิกในสหภาพโซเวียต รวมไปถึงประเทศรัสเซียที่เขาเหล่านั้นเคยมีประวัติศาสตร์แห่งความบาดหมางกันผ่านสงครามตัวแทนที่เกิดขึ้นในอัฟกานิสถาน ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานมีความพยายามในการเสริมสร้างแนวทางสันติภาพในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียกลาง เพื่อเป็นการเปิดประตูสู่ภูมิภาคที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ด้านพลังงานที่รัฐบาลปากีสถานหมายมั่น ซึ่งบทบาทดังกล่าวของรัฐบาลปากีสถาน ถือเป็นสิ่งที่น่าผิดหวังสำหรับรัฐบาลและกลุ่มติดอาวุธภูอลิบานที่ต้องการขยายการสนับสนุนองค์ประกอบต่าง ๆ ของกลุ่มลัทธิหัวรุนแรงที่มีท่าทีต่อต้านรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียกลาง⁵¹

ทั้งนี้ เหตุผลที่รัฐบาลปากีสถานพยายามที่จะไม่ปราบปรามและกำจัดกลุ่มติดอาวุธภูอลิบาน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นอย่างเต็มที่ในอัฟกานิสถาน เป็นผลมาจากมุมมองด้านความมั่นคงของเขาเหล่านั้นในเอเชียใต้ซึ่งอยู่ในภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออก ระหว่างสถานการณ์ด้านความมั่นคงภายในประเทศตนเอง และพื้นที่เชื่อมโยงกับอัฟกานิสถาน รวมถึงการถ่วงดุลอำนาจกับรัฐมหาอำนาจอย่างอินเดียในภูมิภาค ได้กลายเป็นสิ่งที่บีบบังคับให้รัฐบาลปากีสถานต้องยังคงไว้ซึ่งการส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีอันดีกับรัฐบาลทุกชุดของอัฟกานิสถาน และความระมัดระวังในการปราบปรามกลุ่มติดอาวุธภูอลิบาน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในบริบทต่าง ๆ เนื่องจากภัยคุกคามถาวรจากพากฝั่งทางตะวันออกของประเทศที่เขาเหล่านั้นต้องเผชิญหน้ากับมหาอำนาจอย่างอินเดียนั้น ไม่เอื้ออำนวยให้เขาเหล่านั้นสามารถที่จะเป็นศัตรูคู่ขัดแย้งกับประเทศอื่นใด หรือกลุ่มติดอาวุธที่มีขีดความสามารถในภูมิภาคเอเชียใต้ได้อีก ภายหลังบทเรียนราคาแพงทางประวัติศาสตร์ที่เขาเหล่านั้นจำต้องเสียดินแดนเกือบครึ่งก่อนประเทศไปให้กับกลุ่มติดอาวุธมุขตี บาฮินี (Mukti Bahini) และกลุ่มประชาชนผู้ต่อต้านชาวเบงกาลีผู้ซึ่งสถาปนาประเทศบังกลาเทศ หลังจากทีรัฐบาลและกองทัพอินเดียได้เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองในสงครามกลางเมืองปากีสถานช่วงต้นทศวรรษ

⁵¹ Syed Muhammad Ali Shah, "Pakistan and the War against Terrorism," *Pakistan Horizon* 60, no. 2 (2007) : 97-98.

ที่ 1970 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เขาเหล่านั้นได้เรียนรู้ว่าการมีศัตรูจากหลายฝ่ายในเวลาเดียวกันจะกลายเป็นสิ่งที่จะนำพาเขาเหล่านั้นไปสู่หายนะ และความสูญเสียอันใหญ่หลวง ดังนั้น ความสัมพันธ์ของรัฐบาลปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธภูฏอลิบาน จึงวางอยู่บนพื้นฐานของมุมมองและความเข้าใจทางด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานที่มีความพยายามสูงสุดในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของตน มากกว่าที่จะใช้ความสัมพันธ์ดังกล่าวให้กลายเป็นเครื่องมือในการข่มขู่รัฐมหาอำนาจรัฐใด ๆ นอกภูมิภาค⁵²

อย่างไรก็ตามภายหลังจากการสงบศึกเพียงชั่วคราวในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่าช่วงปี 2005-2006 จากการที่กองทัพปากีสถาน และกองกำลังพิเศษสหรัฐฯ ได้ถอนกำลังออกมาจากสมรภูมิในพื้นที่ดังกล่าว ส่งผลให้กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ได้ขยายอำนาจอิทธิพลของตนเองได้อย่างเต็มที่ พร้อมทั้ง กำจัดกลุ่มหัวหน้าชนเผ่าผู้เห็นต่าง จากรูปแบบของการปกครองในพื้นที่ด้วยกฎหมายอิสลามตามแบบฉบับที่เขาเหล่านั้นอ้างอิงถึง กำหนด และบังคับใช้ปรากฏการณ์ดังกล่าว ถือเป็นการสละอำนาจอธิปไตยของรัฐบาลปากีสถานให้แก่กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ผู้ที่สามารถยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลปากีสถานเหนือพื้นที่เขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า และยังส่งผลให้เกิดการใช้ความรุนแรงที่เพิ่มสูงขึ้นในพื้นที่ ระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่มีแนวความคิดที่เป็นปรปักษ์กับชนกลุ่มน้อยผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ และกลุ่มชนเผ่าผู้เห็นต่างอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า⁵³

4.3.3 การบังคับใช้มาตรการพิเศษในการจัดการกับการก่อการร้าย สู่ความเสื่อมสลายทางอำนาจของรัฐบาลอานาจนิยม

ในช่วงปี 2007 รัฐบาลเปอร์เวซ มุชร์รอฟ เริ่มที่จะสูญเสียอำนาจ และความชอบธรรมในการปกครองประเทศ จากหลายกรณีที่รัฐบาลพยายามที่จะกำจัดกลุ่มผู้เห็นต่างทางการเมือง หรือผู้ที่คอยขัดขวางการดำเนินการต่าง ๆ ตามอำเภอใจของรัฐบาล ดังเช่น การระงับการปฏิบัติหน้าที่ของหัวหน้าผู้พิพากษาอย่าง อีฟติซียอร์ มุฮัมมัด ชาตรี (Iftikhar Muhammad Chaudry) ผู้ที่ยืนยันในการปฏิบัติหน้าที่ทางตุลาการอย่างอิสระจากการครอบงำของรัฐบาลกลาปากีสถาน พร้อมทั้งเป็นผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์การตัดสินใจของรัฐบาลปากีสถานในกรณีต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงผลประโยชน์ของประเทศปากีสถาน

⁵² Leo E Rose and Noor A Husain, *United States-Pakistan Forum: Relations with the Major Powers* (Lahore: Vanguard, 1987), 22.

⁵³ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 144-145.

อย่างเปิดเผย และตรงไปตรงมา รวมทั้งเป็นผู้ที่สร้างความอับอายให้กับรัฐบาลปากีสถานในขณะนั้น จากการที่ตัวเขาคว่ำบาปญญัตติทางกฎหมายต่าง ๆ ที่ไม่มีความเหมาะสม หรือเป็นที่ต้องสงสัยว่าจะทำให้เกิดความเสียหายต่อผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนชาวปากีสถาน ดังเช่น การคัดค้านการออกบทบัญญัติการขายโรงถลุงเหล็กของรัฐบาลกลางปากีสถาน นอกจากนี้ เขาตรียังกลายเป็นสัญลักษณ์ของผู้ที่ต่อต้านและไม่ยอมจำนนให้กับรัฐบาลอำนาจนิยมของปากีสถานในขณะนั้น พร้อมทั้งเป็นผู้ที่ประกาศกร้าวว่าจะตรวจสอบถึงทุกเหตุการณ์ของการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ปากีสถานตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเปอร์เวซ มุชร์รอฟ สัญลักษณ์แรก ๆ ของการต่อต้านรัฐบาลอำนาจนิยมดังกล่าว ส่งผลให้หน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานได้กลับไปประกาศบังคับใช้บทบัญญัติของการพิจารณาคดีพิเศษ ซึ่งเคยถูกบังคับใช้ภายใต้การประกาศกฎอัยการศึกในช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงของรัฐสามารถที่จะจับกุมผู้ต้องสงสัยใด ๆ ที่ถือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐไปสอบสวนโดยพลการ และมักจะบานปลายไปถึงการทรมานระหว่างการสอบสวน การยึดเหยียดข้อกล่าวหาการกระทำผิดที่เกินความเป็นจริง⁵⁴ รวมไปถึงคำพิพากษาประหารชีวิตผู้ที่ถูกจับกุมด้วยบทบัญญัติของการต่อต้านการก่อการร้ายในอัตราที่สูง

⁵⁴ Zahid Hussain, *The Scorpion's Tail* (New York: Free Press, 2011), 104.

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างนักโทษผู้ถูกพิพากษาประหารชีวิต ภายใต้คำพิพากษาของศาลพิเศษต่อต้านการก่อการร้าย และศาลอาญาปกติของปากีสถาน ภายหลังการจัดตั้งศาลพิเศษสำหรับการต่อต้านการก่อการร้าย ตั้งแต่ช่วงปี 1997-2012

รัฐ/ประเภทศาล	ศาลพิเศษต่อต้านการก่อการร้าย	ศาลอาญาปกติ	รวม
บาโลจิสถาน	26 (ร้อยละ 29.21)	63 (ร้อยละ 70.79)	89
โคเบอร์ปักชุนควา	20 (ร้อยละ 10.93)	163 (ร้อยละ 89.07)	183
ปัญจาบ	641 (ร้อยละ 10.22)	5,628 (ร้อยละ 89.78)	6,269
สินธ์	131 (ร้อยละ 39.58)	200 (ร้อยละ 60.42)	331
รวม	818 (ร้อยละ 11.90)	6,054 (ร้อยละ 88.10)	6,872

ที่มา: A report by Justice Project Pakistan and Reprieve, “Terror on Death Row: The abuse and overuse of Pakistan’s anti terrorism legislation,” OHCHR, accessed September 23, 2021, https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/AdvisoryCom/Terrorism/JusticeProjectPakistan_1.pdf.

จากตารางที่ 4.5 สามารถที่จะวิเคราะห์ออกมาในเชิงสถิติได้ว่า 1 ใน 10 ของนักโทษผู้ถูกพิพากษาประหารชีวิตทั้งหมดของปากีสถานในช่วงปี 1997-2012 เป็นผู้ก่อการร้ายภายใต้คำพิพากษาของศาลพิเศษต่อต้านการก่อการร้าย และเกือบร้อยละ 40 ของนักโทษที่ถูกพิพากษาประหารชีวิตในรัฐสินธ์เป็นนักโทษในฐานะผู้ก่อการร้าย ซึ่งมีจำนวนมากเป็น 3 เท่าจากค่าเฉลี่ยนักโทษผู้ถูกพิพากษาประหารชีวิตในฐานะผู้ก่อการร้ายของรัฐอื่น ๆ ภายในปากีสถาน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการของรัฐบาลปากีสถานในการระงับการปฏิบัติหน้าที่ของหัวหน้าผู้พิพากษาอย่าง อิฟตีซอร์ มุฮัมมัด เซาตรี ได้สะท้อนให้เราเห็นอย่างชัดเจนอีกครั้งหนึ่งถึงวิถีทางที่รัฐบาลปากีสถานได้นำมาตรการพิเศษทางกฎหมายมาใช้ในการกำจัดกลุ่มผู้เห็นต่างและศัตรูทางการเมือง ซึ่งผลจากการบังคับใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมายดังกล่าวของรัฐบาลได้ทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงจากประชาชนผู้ต่อต้านรัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นต้องรีบคืนตำแหน่งและการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้แก่ หัวหน้า

ผู้พิพากษา อิฟดิซอร์ มุฮัมมัด เซาตรี อีกครั้ง⁵⁵ ซึ่งปรากฏการณ์นั้นยังเป็นอีกหนึ่งกรณีซึ่งชี้ให้เราเห็นถึงความเด็ดขาดในอำนาจการปกครองของ ประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ที่เริ่มเสื่อมถอยลง ประกอบกับแรงกดดัน และต่อต้านรัฐบาลที่เพิ่มสูงขึ้นในองค์กรทางศาสนาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในมัสญิดแดง (Lal Masjid) ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางกรุงอิสลามาบาด และถือเป็นสถาบันการศึกษาทางศาสนาขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์รวมของนักการศาสนา และนักศึกษาจำนวนมากที่เดินทางมาจากรัฐโคเคอร์ปัคตูนควา และเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่าที่อยู่ภายใต้อิทธิพลและอำนาจของกลุ่มติดอาวุธอูลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ในขณะนั้น ซึ่งอุดมการณ์ของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายดังกล่าวได้กลายเป็นสิ่งที่ครอบงำแนวความคิด และมุมมองของเขาเหล่านั้นที่มีต่อรัฐบาลปากีสถานที่ประกาศเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้ายร่วมกับหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ ส่งผลให้กลุ่มนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาวิชาการทางศาสนาในมัสญิดแดงกลายเป็นแนวร่วมส่วนหนึ่งของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ครอบงำแนวความคิดของเขาเหล่านั้นไปโดยปริยาย และเขาเหล่านั้นก็มีส่วนช่วยในการเผยแพร่แนวความคิดเหล่านั้นเข้าสู่สังคมปากีสถาน

อิมาม (ผู้นำการละหมาดในมัสญิด) ของมัสญิดแดงได้วิพากษ์วิจารณ์แนวนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของ ประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ อย่างหนัก พร้อมทั้งประณามท่าทีของความเป็นมิตรที่แน่นแฟ้นระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และรัฐบาลสหรัฐฯ ในช่วงเวลาดังกล่าว รวมถึงมองว่ารัฐบาลเปอร์เวซ มุชร์รอฟ เป็นเพียงรัฐบาลหุ่นเชิดของสหรัฐฯ ในดินแดนปากีสถาน ซึ่งควรที่จะถูกขับไล่ออกไป และแทนที่ด้วยผู้ปกครองที่ยึดถือแนวทางกฎหมายอิสลามตามการตีความของเขาเหล่านั้นเพื่อที่จะทำให้ปากีสถานกลายเป็นรัฐอิสลาม⁵⁶

การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลเปอร์เวซ มุชร์รอฟ ดำเนินไปอย่างหนักหน่วงในมัสญิดแดง รวมถึงไปถึงการเรียกร้องให้มีการลอบสังหารประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ โดยผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลปากีสถานในมัสญิดแดงจะรวมถึงหัวหน้าของกลุ่มญี-มุฮัมมัด ที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การพยายามลอบสังหารประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ในเดือนกรกฎาคมปี 2005 นอกจากนี้ การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลที่หนักหน่วงในมัสญิดแดง ยังได้ส่งผลให้หน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานมีความพยายามในการเข้าไปสืบสวนความเชื่อมโยงระหว่าง

⁵⁵ Shah Aqil, "Praetorianism and terrorism," *Journal of Democracy* 19: 4 (2008) : 19-20.

⁵⁶ Zahid Hussain, *The Scorpion's Tail* (New York: Free Press, 2011), 105-106.

นักการศาสนาในมัสญิดตรงกับเหตุการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นทั่วโลก และภายในปากีสถาน แต่เขาเหล่านั้นมักจะถูกขับไล่โดยนักศึกษาหญิงที่กำลังศึกษาศาสนาอยู่ในมัสญิดแดง⁵⁷

การเผชิญหน้าระหว่างรัฐบาลปากีสถานกับกลุ่มนักการศาสนาในมัสญิดแดง ได้เพิ่มความรุนแรงขึ้นภายหลังที่นักการศาสนาได้ใช้นักศึกษาหญิงเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่สื่อ การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลปากีสถานออกไปทั่วกรุงอิสลามาบาด พร้อมกับข้อเรียกร้องให้รัฐบาล ปากีสถานในขณะนั้นหยุดฝ่าฝืนหลักการศาสนาอิสลาม และจะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอิสลาม ให้เป็นกฎหมายหลักในการควบคุมปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ภายในสังคมปากีสถานโดยทั่วกัน

ในขณะเดียวกัน รัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นก็ได้ประกาศสั่งห้ามในกิจกรรม การแสดงออกทางการเมืองดังกล่าวที่ถือเป็นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอำนาจนิยมอย่างหนักหน่วง แต่การประกาศสั่งห้ามก็ไม่ได้ส่งผลให้นักศึกษาหญิงเหล่านั้นหยุดการแสดงออกทางการเมือง แต่อย่างใด ทำให้หน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานได้บุกโจมตี และปิดล้อมมัสญิดแดง (Lal Masjid) ซึ่งถือเป็นที่รวมตัวของกลุ่มนักการศาสนา และนักศึกษาที่มีแนวความคิดเป็นปฏิปักษ์ กับรัฐบาลปากีสถานในขณะนั้น ในระหว่างวันที่ 3-11 กรกฎาคม ปี 2007 ทั้งนี้ภายหลังจากเหตุการณ์การบุกโจมตี และปิดล้อมมัสญิดแดงทำให้มีผู้เสียชีวิตมากถึง 154 ราย และผู้บาดเจ็บ จำนวนมาก⁵⁸

จากเหตุการณ์การบุกโจมตีมัสญิดแดงโดยหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถาน ได้สร้างความขุ่นเคืองและโกรธแค้นให้กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ทั่วทั้งปากีสถานโดยเฉพาะกลุ่มที่กบดานอยู่ในรัฐโคเบอร์ปัคตูนควา และเขตกึ่งปกครองตนเอง ของชนเผ่า ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงใกล้ชิดกับนักการศาสนาในมัสญิดแดง ซึ่งเขาเหล่านั้นมีมุมมอง ต่อเหตุการณ์ดังกล่าวว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการประกาศสงครามต่อศาสนาอิสลามโดยรัฐบาล ปากีสถาน พร้อมทั้ง มีการประกาศกร้าวของผู้นำกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ภายในปากีสถานขณะนั้นอย่าง อัยมัน มุฮัมมัด เราะบี อัชเชาะวาฮีรี ถึงแนวทางที่เขาเหล่านั้นจะแก้แค้นรัฐบาลปากีสถาน เพื่อผู้ที่เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความสูญเสีย ณ มัสญิดแดง ซึ่งหลังจากการประกาศดังกล่าว

⁵⁷ Syed Shoaib Hasan, "Profile: Islamabad's Red Mosque," BBC, accessed July 25, 2021, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/6503477.stm>.

⁵⁸ Imtiaz Gul, *The Most Dangerous Place: Pakistan's Lawless Frontier* (New York: Penguin Books, 2014), 68-67.

ได้เกิดเหตุการณ์ของการก่อการร้ายภายในปากีสถานหลายครั้งโดยเฉพาะรูปแบบของการก่อการร้ายด้วยวิธีการระเบิดพลีชีพ⁵⁹

นอกจากนี้ เหตุการณ์ภายหลังการบุกโจมตีมีสญิตแดงโดยหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถาน ยังได้สร้างความเป็นปึกแผ่นมากขึ้นระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลปากีสถานจากชนเผ่าต่าง ๆ ภายในปากีสถานโดยเฉพาะกลุ่มที่อาศัยอยู่ในรัฐโคเบอร์ปักตุนควา และเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า ภายหลังจากการประชุมครั้งใหญ่ของผู้นำชนเผ่ามากถึง 40 เผ่า ผู้ที่ควบคุมกองกำลังติดอาวุธต่าง ๆ ในพื้นที่มีมากถึง 40,000 นาย เพื่อร่วมกันจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธขนาดใหญ่ในปากีสถาน อย่างกลุ่มเตหรีกีฏอลิบาน (กลุ่มฏอลิบานในปากีสถาน) ภายใต้งานนำของ บัยตุลลอห์ มัสอูด (Baitullah Mahsud) อดีตผู้นำกลุ่มติดอาวุธเชื้อสายปชตุนในพื้นที่หุบเขา วาซีริสถาน (Waziristan) หนึ่งในที่ปรึกษาด้านการรบที่เก่งกาจในสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน ซึ่งเขาได้เคยช่วยกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกอณี ในการต่อสู้กับกองกำลังพันธมิตรฝ่ายเหนือในอัฟกานิสถาน ช่วงปี 1996⁶⁰ ซึ่งเป้าหมายหลักของกลุ่มติดอาวุธเตหรีกีฏอลิบานก็คือ การทำให้ปากีสถานกลายเป็นรัฐอิสลามผ่านการปฏิวัติโดยกองกำลังของเขาเหล่านั้น และบัญญัติกฎหมายอิสลามตามแนวทางการตีความของเขาเหล่านั้นเพื่อใช้ในการปกครองปากีสถาน และใช้ในการตีความถึงสมรภูมิสงครามสหรัฐฯ-อัฟกานิสถานที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนั้นว่าเป็นสงครามศาสนา ซึ่งเขาเหล่านั้นเห็นว่าชาวมุสลิมทุกคนมีความจำเป็นที่จะต้องให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธฏอลิบานในอัฟกานิสถานเพื่อการต่อสู้กับกองทัพสหรัฐฯ และพันธมิตรชาติตะวันตก รวมถึงรัฐบาลปากีสถาน นอกจากนี้ยุทธการที่เปลี่ยนแปลงไปของกองทัพสหรัฐฯ และเหล่าพันธมิตรด้วยการส่งอากาศยานไร้คนขับเข้าไปทิ้งระเบิดโจมตีพื้นที่กบดานของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในรัฐโคเบอร์ปักตุนควา และเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า ซึ่งถือเป็นยุทธการที่ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในการกำจัดแกนนำของกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่มีบทบาทนำอย่าง อัล-กออิดะฮ์ ภายในพื้นที่ของปากีสถาน และหัวหน้าของกองกำลังติดอาวุธ รวมถึงเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอื่น ๆ แต่ยุทธการการโจมตีโดยอากาศยานไร้คนขับยังถือเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับกลุ่มติดอาวุธเตหรีกีฏอลิบานในปากีสถาน รวมถึงกลุ่มประชาชนผู้ต่อต้านยุทธการการโจมตีโดยอากาศยานไร้คนขับที่ได้สร้างความสูญเสียให้กับชีวิตของพลเรือนที่เป็นเด็ก และสตรีจำนวนมาก ซึ่งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องใด ๆ กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่ม

⁵⁹ Zahid Hussain, *The Scorpion's Tail* (New York: Free Press, 2011), 119-120.

See also: Gunaratna Rohan and Khuram Iqbal, *Pakistan: Terrorism Ground Zero* (London: Reaktion Books, 2012), 22.

⁶⁰ Ibid., 77-78.

ผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่กองทัพสหรัฐฯ และเหล่าพันธมิตรมุ่งหมายที่จะปราบปรามและกำจัดระเบิดออกมาเป็นการชุมนุมประท้วงขนาดใหญ่ในเมืองการาจี เมื่อวันที่ 15 มกราคม ปี 2006 รวมถึงส่งผลให้เกิดการขยายตัวของกองกำลังเตหรีกีฏอลิบันมีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นจากผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมขบวนการจากทั่วทุกส่วนของปากีสถาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำพูดของ บัซตุลลอห์ มัสอูด ผู้นำกลุ่มติดอาวุธเตหรีกีฏอลิบันที่ว่า “ยุทธการของการทิ้งระเบิดโดยอากาศยานไร้คนขับในแต่ละครั้ง ได้ให้กำเนิดผู้กล้ามีระเบิดปลิดชีพตนเองอย่างน้อย 3-4 คน ผู้ที่พร้อมจะก่อการเพื่อตอบโต้ยุทธการดังกล่าว”: บัซตุลลอห์ มัสอูด อดีตผู้นำกลุ่มติดอาวุธเตหรีกีฏอลิบัน⁶¹

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนของเหตุการณ์การก่อการร้ายด้วยวิธีการระเบิดพลีชีพในปากีสถาน และจำนวนของผู้สูญเสียจากเหตุการณ์การก่อการร้ายด้วยระเบิดพลีชีพ

ปี	เหตุการณ์ระเบิดพลีชีพ	ผู้สูญเสียพลเรือน	หน่วยความมั่นคง	ผู้ก่อการร้าย/กลุ่มติดอาวุธ	ไม่ทราบฝ่าย	รวม
2006	10	103	54	7	0	164
2007	61	532	161	64	33	790
2008	65	593	134	68	56	851
2009	85	695	212	103	95	1105
2010	69	715	100	100	305	1220
2011	45	404	112	38	39	593
2012	41	254	42	86	4	386

ที่มา: South Asia Terrorism Portal, “Data Sheet: Yearly Suicide Attacks,” SATP, accessed September 23, 2021, <https://www.satp.org/datasheet-terrorist-attack/suicide-attacks/pakistan>.

จากตารางที่ 4.6 จะเห็นได้ว่า ความถี่ของเหตุการณ์การก่อการร้ายจากวิธีการระเบิดพลีชีพในปากีสถานนั้นมีความถี่มากขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์การบุกโจมตี และปิดล้อมมัสญิดแดงโดยหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานในเดือนกรกฎาคม ปี 2007 ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

การเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้ายภายใต้การนำของสหรัฐฯ ของรัฐบาลเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของแนวนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายทั้งภายในและระหว่างประเทศของรัฐบาลปากีสถานในขณะนั้น อาจจะประสบความสำเร็จเกินกว่าเป้าหมายในมาตรการแรกคือการจับกุมหัวหน้า และแกนนำของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน และเครือข่าย

⁶¹ Ibid., 5-9.

กลุ่มผู้ก่อการร้าย อัล-กออิดะฮ์ ภายหลังการกำจัดสมาชิกแกนนำของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่มีบทบาทนำอย่าง อัล-กออิดะฮ์ ภายในพื้นที่ของปากีสถาน และหัวหน้าของกองกำลังติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอื่น ๆ ในพื้นที่กบดานทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน แต่เขาเหล่านั้นประสบความสำเร็จในมาตรการที่สองอย่างสิ้นเชิงในการกำจัดสายสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ในปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งสายสัมพันธ์ดังกล่าวมีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นภายหลังเหตุการณ์การบุกโจมตีมัสยิดแดงโดยหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถาน และยุทธการการทิ้งระเบิดโดยอากาศยานไร้คนขับในรัฐไคเบอร์ปัคตูนควา และเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า ซึ่งได้สร้างความปั่นป่วนให้กับกลุ่มติดอาวุธชนเผ่าต่าง ๆ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในปากีสถานที่ได้ถือกำเนิดขึ้นเป็นกลุ่มติดอาวุธเตหรีกกีฏอลิบานซึ่งก่อตั้งขึ้นภายหลังเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าว และได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วของกองกำลังและเครือข่ายผู้ร่วมกระบวนกรมากถึง 40,000 นายที่ได้ต่อสู้กับกองทัพสหรัฐฯ และปากีสถาน และมีการลักพาตัวพลทหารมากกว่า 200 นาย รวมถึงอัตราการก่อการร้ายด้วยวิธีการระเบิดพลีชีพที่เพิ่มสูงขึ้น และไม่เคยได้หยุดยั้งทั่วปากีสถานจวบจนถึงปัจจุบัน แม้ผู้นำของกลุ่มติดอาวุธเตหรีกกีฏอลิบานอย่าง บัยตุลลอฮ์ มัสอูด จะถูกสังหารภายหลังยุทธการการทิ้งระเบิดโดยอากาศยานไร้คนขับของกองทัพสหรัฐฯ และการกวาดล้างกลุ่มติดอาวุธของเขาในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า โดยกองกำลังทหารปากีสถานมากถึง 30,000 นายในช่วงปี 2009⁶²

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของท่าทีของปากีสถานในการช่วยฟื้นฟูกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน ภายหลังการรุกรานอัฟกานิสถานของสหรัฐฯ หลังเหตุการณ์ 9/11 อาจจะถูกมองว่าประสบความสำเร็จในการที่รัฐบาลปากีสถานใช้สายสัมพันธ์ความเชื่อมโยงกับเขาเหล่านั้น เพื่อถ่วงดุลและลดทอนอิทธิพลของมหาอำนาจอื่น ๆ ภายในภูมิภาคเอเชียใต้ได้อย่างอินเดีย รวมถึงมหาอำนาจในภูมิภาคเชื่อมโยงอย่างอิหร่าน แต่ในอีกด้านหนึ่งเขาเหล่านั้นกลับประสบกับความล้มเหลวจากมาตรการดังกล่าวภายหลังการฟื้นตัวของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบานในอัฟกานิสถาน ซึ่งมีบทบาทที่เป็นอุปสรรคต่อผลประโยชน์ด้านความมั่นคง และด้านเศรษฐกิจของปากีสถาน เช่น บทบาทของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบานในฐานะผู้ซึ่งจัดเตรียมพื้นที่การลี้ภัยให้แก่กลุ่มผู้ก่อการร้ายของลัทธิยอยทางศาสนาหัวรุนแรงจากปากีสถาน และเป็นอุปสรรคให้แก่รัฐบาลปากีสถานในความพยายามที่จะเสริมสร้างแนวทางสันติภาพในการมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียกลาง

⁶² Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 150.

เพื่อเปิดประตูสู่ภูมิภาคที่เต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติด้านพลังงานที่รัฐบาลปากีสถานหมายมั่น ซึ่งมีความขัดแย้งกับท่าทีของกลุ่มติดอาวุธกฏอิลิบานที่ต้องการขยายการสนับสนุนองค์ประกอบต่าง ๆ ของกลุ่มลัทธิหัวรุนแรงที่มีท่าทีต่อต้านรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียกลางเพื่อการแผ่ขยายอิทธิพลและอำนาจ และเครือข่ายของตนในภูมิภาคดังกล่าว⁶³

4.4 นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในสมัยของประธานาธิบดี อาซิฟ อาลี ซาดารี (Asif Ali Zardari)

ภายหลังแรงกดดันทางการเมืองภายในประเทศทั้งจากฝ่ายมวลชนผู้ต่อต้านกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย และศาลสูงของปากีสถานที่ไม่ยินยอมให้ประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ กลับสู่อำนาจประธานาธิบดีอีกครั้งตามกระบวนการของสภานิติบัญญัติ ประกอบกับแรงกดดันของมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ที่ได้ข่มขู่ว่าจะยกเลิกการให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่ปากีสถาน ส่งผลให้ ประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่ง และส่งต่ออำนาจการบริหารประเทศให้กับ เปอร์เวซ กายานี (Parvez Kayani) อดีตหัวหน้ากองทหารหน่วยรบพิเศษ และอดีตผู้อำนวยการหน่วยข่าวกรองปากีสถานให้เป็นผู้รักษาการแทนตำแหน่งประธานาธิบดี กายานี ถือเป็นทหารอาซิฟผู้นำพาสังคมปากีสถานไปสู่บรรยากาศแห่งการหาเสียงเลือกตั้ง แม้จะเกิดเหตุการณ์ที่เศร้าสลดอย่างการลอบสังหาร เบนาลิรา บุตโต ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคประชาชนปากีสถาน ทำให้ อาซิฟ อาลี ซาดารี สามีของเธอได้รับช่วงต่อในฐานะตัวแทนของเธอ และหัวหน้าพรรคประชาชนปากีสถานคนใหม่ ซึ่งได้จัดตั้งรัฐบาลผสมร่วมกับพรรคสันนิบาตมุสลิมที่นำโดยอดีตนายกรัฐมนตรี นาวาซ ชาร์ฟ⁶⁴

ประธานาธิบดี อาซิฟ อาลี ซาดารี เคยเป็นอดีตรัฐมนตรีด้านการลงทุนในสมัยของรัฐบาล เบนาลิรา บุตโต 2 ซึ่งตัวเขานั้นมีชื่อเสียงที่ไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับมากนักในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใส และการคอร์รัปชัน อย่างไรก็ตาม นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถานในสมัยของเขา ในช่วงต้นยังคงยึดถือแนวทางของนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายตามเดิม ร่วมกับหุ้นส่วนความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ แต่ต่อมาภายหลังการเยือนประเทศจีนอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดี อาซิฟ อาลี ซาดารี หลายครั้งตั้งแต่ปลายปี 2008 รัฐบาลปากีสถาน

⁶³ Syed Muhammad Ali Shah, "Pakistan and the War against Terrorism," *Pakistan Horizon* 60, no. 2 (2007), 98.

⁶⁴ Shah Aqil, "Praetorianism and terrorism," *Journal of Democracy* 19, 4 (2008) : 16.

ได้มีท่าที และแนวนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะรูปแบบความร่วมมือพหุภาคีระหว่างประเทศปากีสถาน และประเทศจีนที่มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้าย ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงที่ทั้งสองประเทศให้ความสำคัญ และตระหนักถึง ในฐานะภัยคุกคามด้านความมั่นคงที่มีความสุ่มเสี่ยงสูงต่อความมั่นคงของทั้งสองประเทศ ส่งผลให้ทั้งสองประเทศมีความต้องการที่จะสร้างรูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความมั่นคงทั้งในระยะสั้นและระยะยาวให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นในฐานะคู่ประเทศหุ้นส่วนด้านความมั่นคง ซึ่งให้ความสำคัญสูงสุดในประเด็นของความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้าย การแบ่งแยกดินแดน และกลุ่มลัทธิหัวรุนแรงทุกรูปแบบ ดังที่ประธานาธิบดี อาซิฟ อาลี ซาดารี ได้ให้คำมั่นแก่รัฐบาลจีนเมื่อครั้งการเยือนในปี 2012 ว่าทั้งสองประเทศจะมีแนวทางการดำเนินงานร่วมกันที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นในการต่อต้านการก่อการร้าย⁶⁵ ในทิศทางเดียวกันกับคำกล่าวของ ไฮนา ร็อบบานีย์ คาร์ (Hina Rabbani Khar) รัฐมนตรีด้านการต่างประเทศของปากีสถานเมื่อครั้งการเยือนกรุงปักกิ่งที่พูดถึงการหาแนวทางร่วมกันของทั้งสองประเทศให้มีความเข้มข้นมากขึ้นในปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อการต่อต้านภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายผ่านกลไกและความร่วมมือด้านความมั่นคงเดิมที่ทั้งสองประเทศมีร่วมกันอยู่ เนื่องจากทั้งสองประเทศมีความเห็นตรงกันถึงประเด็นของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นโดยการขับเคลื่อนของกลุ่มองค์กร และกองกำลังต่าง ๆ ว่าไม่ได้เป็นเพียงภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อสันติภาพ ความมั่นคง และความมั่งคั่งภายในของทั้งสองประเทศเท่านั้น แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวยังถือเป็นภัยคุกคามที่อาจจะทำลายยุทธศาสตร์และความร่วมมือของทั้งสองประเทศในทุก ๆ ด้านที่เคยมีร่วมกันมาอย่างช้านานอีกด้วย โดยเฉพาะความร่วมมือที่ทั้งสองประเทศมีความมุ่งหวังร่วมกันในการขยายยุทธศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจ และเส้นทางการคมนาคมขนส่ง ในระยะยาวซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้อย่างราบรื่นภายใต้บรรยากาศของความสงบสันติภายในทั้งสองประเทศรวมไปถึงภายในภูมิภาคที่มีความเชื่อมโยงกัน⁶⁶

⁶⁵ Ananth Krishnan, “China, Pakistan reaffirm ties during Zardari visit,” The Hindu, accessed December 29, 2021, <https://www.thehindu.com/news/international/China-Pakistan-reaffirm-ties-during-Zardari-visit/article16188346.ece>.

⁶⁶ Ahmad Rashid Khan, “Pakistan and China: Cooperation in Counter-terrorism,” *Strategic Studies* 32/33 (2012) : 70-72.

4.4.1 ท่าทีของรัฐบาลปากีสถานที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังปฏิบัติการสังหาร นาย อุซามะฮ์ บินลาดีน โดยหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ

เหตุการณ์การสังหาร อุซามะฮ์ บินลาดีน ที่ได้หลบหนีเข้ามาบดานในเมือง ออบอตาบัตซึ่งมีฐานทัพของกองทัพปากีสถานตั้งอยู่ ภายหลังการบุกโจมตีบ้านของเขาโดยหน่วยรบพิเศษของกองทัพสหรัฐฯ ได้สร้างความอับอายให้กับรัฐบาลของประธานาธิบดี อาซิฟ อาลี ซาดารี และกองทัพปากีสถานเป็นอย่างมาก ถึงความด้อยศักยภาพในการกำจัดหรือจับกุมหัวหน้าเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายระดับโลกที่ได้เข้ามาบดานอยู่ในพื้นที่ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของตน พร้อมทั้งสร้างความอับอายให้กับถ้อยแถลงของรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ที่พยายามยืงกรานในการปฏิเสธถึงข้อสังเกตเกี่ยวข้องกับการเข้ามาลี้ภัยในปากีสถานของ อุซามะฮ์ บินลาดีน ทั้งนี้ ปฏิบัติการดังกล่าวของหน่วยรบพิเศษของกองทัพสหรัฐฯ ได้สร้างความไม่พอใจอย่างหนักหน่วงให้กับรัฐบาลและกองทัพปากีสถาน ในขณะนั้น จากการที่กองทัพสหรัฐฯ เข้ามาก้าวล่วงในกิจการภายใน และบูรณภาพแห่งดินแดนของปากีสถาน รวมทั้งคำกล่าวอ้างของเจ้าหน้าที่รัฐของสหรัฐฯ ถึงเหตุผลในการไม่แจ้งให้รัฐบาลปากีสถานทราบถึงภารกิจในการสังหาร นายอุซามะฮ์ บินลาดีน ดังกล่าวของหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ เนื่องจากเกรงว่าจะทำให้เกิดการรั่วไหลของข้อมูลในการปฏิบัติการ ซึ่งอาจจะทำให้ภารกิจดังกล่าวประสบความสำเร็จล้มเหลวได้ในที่สุด⁶⁷

ผลพวงจากเหตุการณ์การบุกสังหาร อุซามะฮ์ บินลาดีน โดยหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ ดังกล่าว ได้สร้างความตึงเครียดเป็นอย่างมากต่อความสัมพันธ์ในฐานะหุ้นส่วนด้านความมั่นคงระหว่างปากีสถาน และสหรัฐฯ รวมทั้งความสับสนอลหม่านในการดำเนินงานด้านความร่วมมือระหว่างสองประเทศเพื่อการต่อสู้กับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในประเทศปากีสถาน เนื่องจาก การดำเนินการในภารกิจใด ๆ ของสหรัฐฯ ในการจัดการกับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย นอกเหนือจากการรับรู้ของรัฐบาลปากีสถานนั้น อาจกลายเป็นสิ่งที่เขาเหล่านั้นหวาดระแวงในการสูญเสียผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคง รวมถึงภาพลักษณ์ของตนที่อาจกลายเป็นที่ต้องสงสัยต่อประชาคมโลกว่าเขาเหล่านั้นเป็นผู้ที่ปกปิดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายใด ๆ ภายในประเทศของตน หรืออาจรวมไปถึงข้อกล่าวหาที่ว่ารัฐบาลปากีสถาน มีปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายใด ๆ หรือเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์การก่อการร้าย

⁶⁷ Declan Walsh, “Osama bin Laden killing prompts US-Pakistan war of words,” The Guardian, accessed July 25, 2021, <https://www.theguardian.com/world/2011/may/04/osama-bin-laden-pakistan-us>.

แม้ผู้บัญชาการทหารของกองทัพปากีสถานจะได้ประกาศไว้ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว ถึงแนวทางในการต่อสู้กับภัยการก่อการร้ายด้วยทรัพยากรของตนเอง แต่ประเด็นปัญหาของการก่อการร้ายโดยมากนั้นถือเป็นปรากฏการณ์ระหว่างประเทศที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมกันของประชาคมโลกเพื่อการจัดการต่อสู้กับภัยคุกคามด้านความมั่นคงดังกล่าว และนี่คือเหตุผลที่รัฐบาลปากีสถานชุดก่อน ๆ มักจะเรียกร้องต่อประชาคมโลกไม่ให้มีเพียงแค่ท่าทีในการให้การยอมรับรัฐบาลปากีสถานในฐานะหุ้นส่วนด้านความมั่นคงในการต่อสู้กับภัยของการก่อการร้าย แต่พยายามเรียกร้องต่อประชาคมโลกในประเด็นของการให้การสนับสนุนปากีสถานในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ในฐานะประเทศที่ต้องเผชิญหน้า และได้รับความสูญเสียอย่างมหาศาลทั้งในกรณีของเหล่าทหาร และพลเรือนผู้เสียชีวิต รวมถึงสภาพเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบอย่างมากภายหลังการเข้าร่วมในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย⁶⁸

4.4.2 จีน-ปากีสถาน หุ้นส่วนใหม่ด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจ

ในมุมมองของประธานาธิบดี อาซิฟ อาลี ซาดารี ประเทศมหาอำนาจที่ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือปากีสถานภายหลังที่เขาเหล่านั้นต้องประสบกับความสูญเสียในมิติต่าง ๆ จากสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งรวมไปถึงภาพลักษณ์ที่กระอักกระอ่วนของรัฐบาลปากีสถานภายหลังเหตุการณ์การบุกสังหาร อุซามะฮ์ บินลาดีน โดยหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ ดังกล่าว ก็คือ จีนรัฐมหาอำนาจผู้ซึ่งเปิดกว้างในรูปแบบความร่วมมือด้านความมั่นคงที่รัฐบาลปากีสถานต้องการลดแรงเสียดทานทางอำนาจ และอิทธิพลของมหาอำนาจหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงไม่ให้เกิดการซ้อนทับหรือการเข้ามาก้าวท้าวในกิจการภายในของปากีสถาน โดยเฉพาะในประเด็นของแนวนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายที่เขาเหล่านั้นต้องการเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการดำเนินการ รวมทั้งเป็นผู้ที่ได้รับรู้ถึงทุกประเด็นความเคลื่อนไหวทางด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในดินแดนของตนเอง รวมทั้งพื้นที่พิพาทต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของปากีสถาน

ความร่วมมือระหว่างปากีสถาน และจีนในการต่อต้านการก่อการร้าย ถือเป็นรูปแบบความร่วมมือที่เป็นประโยชน์ต่อปากีสถาน และเป็นความร่วมมือที่ไม่มีแรงเสียดทานทางอำนาจใด ๆ บนพื้นฐานความสัมพันธ์อันยาวนานระหว่างทั้งสองประเทศซึ่งมีความไว้วางใจกัน ประกอบกับบทบาทของรัฐบาลจีนที่จะเข้ามามีความเกี่ยวข้องในยุทธศาสตร์การต่อต้านการก่อการร้ายของปากีสถานนั้น จะไม่ทำให้เกิดความสงสัย หรือความหวาดระแวง และความไม่พอใจดังที่

⁶⁸ Ahmad Rashid Khan, "Pakistan and China: Cooperation in Counter-terrorism," *Strategic Studies* 32/33 (2012) : 76.

เกิดขึ้นในยุทธศาสตร์การต่อต้านการก่อการร้ายของปากีสถานที่เคยมีร่วมกับหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ ในช่วงเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลปากีสถานต้องการจะเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายด้วยตนเอง พร้อมกับแนวทางการสนับสนุนจากจีนที่สอดคล้องกับความเป็นจริง ซึ่งสามารถที่จะปฏิบัติได้โดยไม่เกิดปัญหาใด ๆ ต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ดังเช่นรูปแบบของการให้คำปรึกษาผ่านประสบการณ์ของรัฐบาลจีนที่ยังคงต้องจัดการกับภัยการก่อการร้ายภายในประเทศของตน การนำเสนอโครงการต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบเศรษฐกิจในปากีสถาน เพื่อที่จะทำให้ประเด็นปัญหาที่คอยหล่อเลี้ยงการอ้างอิงถึงความชอบธรรมในการมีอยู่ของขบวนการ และการก่อการร้ายเพื่อต่อสู้กับความทุรกันดารในพื้นที่นั้นถูกทำให้โดดเด่นและเจียบลงไปในที่สุด โดยเฉพาะเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ชุกชุมในรัฐโคเบอร์ปักตุนควาและเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า

ในอีกด้านหนึ่งปากีสถานในฐานะประเทศมุสลิม และเป็นประเทศที่เต็มไปด้วยพรรคการเมืองที่นิยมแนวทางของศาสนาอิสลาม รวมถึงองค์กรทางศาสนาอิสลามต่าง ๆ ก็สามารถที่จะดำเนินบทบาทที่สำคัญอย่างสร้างสรรค์ในการเข้าถึงเครือข่ายกลุ่มผู้แบ่งแยกดินแดนชาวมุสลิมในเขตปกครองตนเองซินเจียง เพื่อชักชวนให้เขาเหล่านั้นล้มเลิกแผนการในการแบ่งแยกดินแดนออกจากสาธารณรัฐประชาชนจีน และสามารถเป็นตัวกลางในการสร้างความเข้าใจให้กับรัฐบาลจีนถึงแนวทางการกำกับดูแลที่เหมาะสมซึ่งเป็นที่ต้องการของเขาเหล่านั้นในฐานะส่วนหนึ่งของชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์อุยกูร์ ซึ่งแนวทางดังกล่าวที่รัฐบาลปากีสถานได้มีส่วนร่วมในการร่วมแก้ไขปัญหาคือ ความรุนแรง การแบ่งแยกดินแดน และการก่อการร้ายในจีน ก็ได้เกิดขึ้นภายหลังการเชื้อเชิญของรัฐบาลจีนให้นักการศาสนาอย่าง เมาลานา ฟิซลุล เราะห์มาน (Maulana Fazl-ur-Rehman) หัวหน้ากลุ่มองค์กรศาสนา ญะมีอัต อุลามา อออิสลาม (Jamiat Ulema-e-Islam) และ กอซี ฮุเซน อะห์มัด (Qazi Husain Ahmad) หัวหน้ากลุ่มองค์กรศาสนา ญะมาอะตีอิสลามมี (Jamaat-e-Islami) เข้าเยือนเขตปกครองตนเองซินเจียง และได้เข้าพบกับกลุ่มตัวแทนของชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์อุยกูร์ในประเทศจีน เพื่อให้เกิดการสนทนาที่สร้างสรรค์ในการแลกเปลี่ยนความคิด และแนวทางในการดำรงอยู่ของสังคมมุสลิมอย่างยั่งยืนในจีนแผ่นดินใหญ่⁶⁹

อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือที่แน่นแฟ้นระหว่างปากีสถานและจีนในฐานะมหาอำนาจหุ้นส่วนด้านความมั่นคงใหม่ ในช่วงเวลาของประธานาธิบดี อาซิฟ อาลี ซาดารี ซึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนท่าทีที่มีความผ่อนปรนต่อจีนเป็นอย่างมากในทุกมิติด้านการต่างประเทศของปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะมิติทางด้านความมั่นคง ในประเด็นของความร่วมมือที่ได้มีการดำเนินไปอย่างราบรื่น ในระดับของความคาบเกี่ยวในกิจการภายในและบูรณภาพแห่งดินแดนซึ่งเป็นที่ยอมรับ

⁶⁹ Ibid., 76-77.

ซึ่งกันและกันระหว่างทั้งสองประเทศ ในการต่อสู้กับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย กลุ่มลัทธิหัวรุนแรง และกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนต่าง ๆ ในความเห็นพ้องต้องกันถึงภัยคุกคามด้านความมั่นคงดังกล่าว ที่อาจจะสร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นต่อเสถียรภาพด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของทั้งสองประเทศ รวมถึงการแผ่ขยายอิทธิพลและอำนาจของมหาอำนาจต่างชาติที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายต่าง ๆ ในภูมิภาคที่เขาเหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องอีกด้วย

4.4.3 ท่าทีของปากีสถานต่อปรากฏการณ์การก่อการร้าย ในฐานะภัยคุกคามด้านความมั่นคงรูปแบบหนึ่งของประชาคมโลก

ในเวทีขององค์การระหว่างประเทศระดับโลกอย่างสหประชาชาติ ประธานาธิบดีอาซิฟ อาลี ซาดารี ยังได้กล่าวถึงนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถานในระดับโลก ผ่านที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ครั้งที่ 63 วันที่ 25 กันยายน ปี 2008⁷⁰ ซึ่งเขาเห็นว่าการจัดการกับภัยการก่อการร้ายนั้นถือเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศในระดับโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประชาคมโลกควรที่จะให้การสนับสนุนปากีสถานในทุกมิติเพื่อการต่อสู้กับภัยการก่อการร้าย เนื่องจากความมั่นคงของประชาคมโลกจากภัยการก่อการร้ายนั้นวางอยู่บนเสถียรภาพในการบริหารจัดการของปากีสถาน ในฐานะประเทศที่มีบทบาทสูงสุดในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา ผู้ที่ต่อสู้กับภัยการก่อการร้ายเพื่อสันติภาพของโลกใบนี้ ซึ่งหนทางที่จะนำพาประชาคมโลกไปสู่ชัยชนะเหนือภัยอันตรายดังกล่าวนี้ ไม่อาจดำเนินไปเพียงด้วยวิธีการใช้กำลังทางทหาร แต่เส้นทางสู่ชัยชนะดังกล่าวนี้จำเป็นต้องมีเจตจำนงทางการเมืองร่วมการระดมพลชน รวมถึงการวางแผนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ และสังคมที่สามารถจะเอาชนะจิตใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายใด ๆ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงดังกล่าว

การก่อการร้ายจะถูกจัดการอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดโดยรัฐบาลพลเรือนที่เข้าสู่อำนาจโดยวิถีทางประชาธิปไตย และในขณะนี้ปากีสถานก็มีความพร้อมจากมิติของปวงชนที่มีความเห็นพ้องเป็นเอกฉันท์ที่จะต่อสู้และเอาชนะภัยการก่อการร้าย ควบคู่ไปกับการอำนวยความสะดวกหลายประการจากรัฐบาลและกองทัพปากีสถาน เช่น การเปิดฐานทัพอากาศ การเปิดน่านฟ้าเสรี การแบ่งปันข่าวกรอง และกองกำลังทหาร เพื่อดำเนินการร่วมกันกับทุกชาติพันธมิตรในการต่อสู้

⁷⁰ H.E. Mr. Asif Ali Zardari, “Statement at the 63 session of the United Nations General Assembly,” UN, accessed December 29, 2021, https://www.un.org/en/ga/63/generaldebate/pdf/pakistan_en.pdf ฉบับเต็มของคำแถลงส่วนดังกล่าวได้ที่ภาคผนวกเอกสารอ้างอิงฉบับที่ 5

และขจัดภัยการก่อการร้ายในระดับโลก ซึ่งจะต้องริเริ่มจากปากีสถาน รวมทั้งเขายังได้เตือนเหล่าประเทศมหาอำนาจที่พยายามจะดำเนินการเพียงลำพังในการจัดการกับภัยการก่อการร้ายในระดับโลก และสร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นระหว่างปากีสถานกับประเทศที่มีความร่วมมือด้านความมั่นคงในการจัดการกับภัยการก่อการร้าย รวมทั้งความพยายามที่จะเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในและบูรณภาพแห่งดินแดนของปากีสถานด้วยคำกล่าวอ้างถึงการกำจัดภัยการก่อการร้ายใด ๆ ว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นจะไม่ถือเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการปราบปรามกำจัดภัยการก่อการร้ายในระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁷¹

4.5 นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในสมัยของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3

ภายหลังการสิ้นสุดลงของรัฐบาลผสมชุดก่อนหน้านี้ที่นำโดยพรรคประชาชนปากีสถาน ซึ่งถือเป็นรัฐบาลผสมชุดที่มีความกระอักกระอ่วนชุดหนึ่ง ในการแสดงบทบาททางยุทธศาสตร์ระดับโลกอย่างสงครามต่อต้านการก่อการร้าย เนื่องจากบทบาทส่วนใหญ่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในช่วงเวลาดังกล่าวของปากีสถานนั้นได้ถูกขับเคลื่อนโดยประธานาธิบดี อาซิฟ อาลี ซาดารี ซึ่งอยู่ในฐานะประมุขของประเทศเสียมากกว่า ในฐานะผู้ที่ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน โดยเฉพาะในปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นระหว่างปากีสถาน และมหาอำนาจระดับโลกอย่างจีน ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ต่อมาภายหลังชัยชนะของพรรคสันนิบาตมุสลิมปากีสถาน-นาวาซ (Pakistan Muslim League-Nawaz) ในการเลือกตั้งทั่วไปของปากีสถานในช่วงต้นปี 2013 ได้ทำให้นาวาซ ชารีฟ เข้าสู่อำนาจตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นสมัยที่ 3 ซึ่งในช่วงแรกคณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของ นาวาซ ชารีฟ ได้มีการนำเสนอแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนในวาระแห่งชาติด้านความมั่นคง ในการจัดทำนโยบายด้านความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งมีความพยายามให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นผู้ว่าการมลรัฐทั้ง 4 ในปากีสถาน ผู้บัญชาการทหารสูงสุดอย่าง เปอร์เวซ คายานี (Parvez Kayani) และรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยอย่าง ชาดารี นิซาร์ อาลี ข่าน (Chaudhary Nisar Ali Khan) เพื่อการหาแนวทางร่วมกันในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงของปากีสถาน โดยเฉพาะในประเด็นของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจาก กลุ่มขบวนการหัวรุนแรงจากลัทธิยอยทางศาสนา กลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายทั้งในระดับภูมิภาค และระดับโลกซึ่งมีการเคลื่อนไหว

⁷¹ Sanam Noor, Syed Muhammad Ali Shah, Shahnawaz M. Khan and Syeda Fizzah Ali, "Pakistan's Foreign Policy: Quarterly Survey: July - September 2008," *Pakistan Horizon* 61, no. 4 (2008) : 8-12.

อยู่ในพื้นที่เขตแดนของปากีสถาน ซึ่งนายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ มองว่าประเด็นปัญหาที่มีความซับซ้อนของปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน ไม่อาจจะถูกจัดการได้โดยเพียงหน่วยงานจำเพาะใด ๆ ของภาครัฐหน่วยงานหนึ่ง⁷²

ในส่วนงานของการจัดการกับการก่อการร้ายภายในประเทศ รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ ได้จัดทำนโยบายด้านความมั่นคงภายในแห่งชาติ (National Internal Security Policy: NISP) เพื่อการจัดการกับภัยความมั่นคงภายในของปากีสถานในช่วงปี 2014-2018 ซึ่งได้มีการวางขอบเขตของภัยคุกคามด้านความมั่นคงซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายภายในประเทศ และเป้าประสงค์ที่รัฐบาลต้องจัดการกับภัยคุกคามภายในขอบเขตของนโยบายดังกล่าว ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการกำหนดรูปแบบและแนวทางการต่อสู้ที่กว้างขวาง และละเอียดอ่อน ร่วมกันจากทุกภาคส่วนในสังคมที่มีความเกี่ยวข้องทั้งรัฐบาลกลาง รัฐบาลมลรัฐ กองทัพ พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อแนวคิดในการรักษาไว้ซึ่งความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของสถาบันทางการเมืองภาคพลเรือน

อย่างไรก็ตามแนวทางในการดำเนินนโยบายดังกล่าวประสบความล้มเหลวในความพยายามที่จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนร่วมกันจากภาคส่วนของหน่วยงานด้านความมั่นคงในปฏิบัติการเพื่อการต่อต้านการก่อการร้ายของกองทัพปากีสถาน ควบคู่ไปกับแนวทางการต่อต้านการก่อการร้ายของภาคพลเรือน ภายใต้การนำของกระทรวงมหาดไทยที่มีความทะเยอทะยานในการดำเนินนโยบายตามแนวทางดังกล่าวร่วมกันกับกองทัพปากีสถาน แต่ไม่ได้มีการคำนึงถึงทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการดำเนินการ และแนวทางการกระจายอำนาจหน้าที่ให้กับภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะการกระจายอำนาจในเชิงโครงสร้างจากรัฐบาลกลางไปสู่รัฐบาลมลรัฐต่าง ๆ ประกอบกับการละเลยแนวทางการปฏิรูประบบการศึกษาของปากีสถานที่ไร้ซึ่งการควบคุมในการบูรณาการองค์ความรู้ทางศาสนาที่ไร้แบบแผนจากกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมักจะนำไปสู่รูปแบบองค์ความรู้ที่สร้างเสริมความแตกแยกในสังคมระหว่างนิกายย่อยทางศาสนา และการพัฒนาไปสู่การก่อตัวของแนวคิดหัวรุนแรงที่นิยมแนวทางการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายเพื่อเป้าประสงค์ในการยุติประเด็นปัญหาความขัดแย้ง หรือความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ และแนวทางการปฏิบัติใด ๆ ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติในทุกสังคม

⁷² Nawaz Shuja, *Countering Militancy and Terrorism in Pakistan The Civil-Military Nexus* (Washington, D.C: US Institute of Peace, 2016), 3-4.

ความไม่เป็นเอกภาพของแนวทางในการจัดการกับภัยการก่อการร้ายภายในปากีสถานของรัฐบาลพลเรือนปากีสถาน และกองทัพปากีสถานได้แสดงออกมาให้เราเห็นอย่างเด่นชัดในช่วงปลายปี 2014 ระหว่างแนวทางในการวางกองกำลังโดยรอบพื้นที่ เพื่อเตรียมพร้อมในการบุกเข้าโจมตีกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่กบดานอยู่ภายในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า และรัฐโคเบอร์ปัคตูนควา ซึ่งเป็นแนวทางที่ถูกเสนอโดยผู้บัญชาการกองทัพปากีสถานคนใหม่อย่าง นายพล รอฮิล ชารีฟ (General Raheel Sharif) กับแนวทางในการจัดตั้งโต๊ะเจรจา ระหว่างคณะผู้แทนของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ กับกลุ่มเตหรีกีฏอลิบานซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธ และกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ก่อการอยู่ทั่วทั้งภูมิภาคเอเชียใต้⁷³

อย่างไรก็ตาม การเจรจาตามแนวทางดังกล่าวระหว่างคณะผู้แทนของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ กับกลุ่มเตหรีกีฏอลิบานที่เกิดขึ้นในวันที่ 26 มีนาคม ปี 2014 ประสบความสำเร็จเนื่องจากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถหาข้อตกลงหรือทางออกที่เป็นรูปธรรมใด ๆ เริ่มจากข้อต่อรองที่ยากเย็นระหว่างทั้งสองฝ่ายในประเด็นของการแลกเปลี่ยนตัวประกันจากปากฝั่งของกลุ่มเตหรีกีฏอลิบาน กับนักโทษที่เป็นสมาชิกกลุ่มเตหรีกีฏอลิบานจากปากฝั่งของรัฐบาลปากีสถาน เพื่อเปิดช่องทางการเจรจาไปสู่ประเด็นของการหยุดยิงในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น ทั้งนี้ระหว่างการเจรจากลุ่มเตหรีกีฏอลิบานได้มีการสั่งให้สมาชิกของเขาเหล่านั้นหยุดการก่อการร้ายในพื้นที่เขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า แต่เนื่องด้วยเครือข่ายที่มีขนาดใหญ่ของเขาเหล่านั้นทำให้ไม่อาจควบคุมทุกแนวร่วมให้หยุดการก่อการได้ ส่งผลให้การก่อการร้ายยังคงดำเนินต่อไปในพื้นที่อื่น ๆ ของปากีสถาน ในช่วงเวลาของการเจรจา⁷⁴ ซึ่งนี่เป็นอีกประเด็นหนึ่งของความท้าทายที่รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ ต้องเผชิญกับโครงสร้างอำนาจของกลุ่มเตหรีกีฏอลิบาน ที่มีความหลากหลาย และเต็มไปด้วยเหล่าแกนนำที่เป็นอิสระต่อกันในหลายพื้นที่ของปากีสถาน การเจรจากับกลุ่มเตหรีกีฏอลิบานเพียงกลุ่มเดียวในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า ไม่มีหลักประกันใด ๆ ว่าผลของการเจรจาจะเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในพื้นที่อื่น ๆ ตามความมุ่งหวังของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ ที่ต้องการจะยับยั้งการเกิดขึ้นของการก่อการร้ายภายในปากีสถานให้ได้ทั้งหมด ดังเช่นการก่อการร้ายที่อุกอาจซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการเจรจาดังกล่าวเพียงไม่กี่สัปดาห์ ในเหตุการณ์การจู่โจมสนามบินนานาชาติจินนาห์ ณ เมืองการาจี ในวันที่ 8 มิถุนายน ปี 2014 โดยเครือข่ายของกลุ่มเตหรีกีฏอลิบาน และกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามแห่งอุซเบกิสถาน (Islamic Movement of

⁷³ Ibid., 5.

⁷⁴ Correspondent, “Pakistan's Nawaz Sharif government holds its first talks with Taliban,” The Guardian, accessed December 29, 2021, <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/26/pakistan-sharif-government-holds-first-talks-taliban>.

Uzbekistan) ซึ่งภายหลังการโจมตีสื่อทำให้มีผู้เสียชีวิตมากถึง 39 ราย⁷⁵ รวมถึงการร้องขอจากรัฐบาลมลรัฐสินธ์ให้กองกำลังอาสาแห่งรัฐสินธ์เข้ามาจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าวเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในสนามบินและพื้นที่โดยรอบ⁷⁶

รัฐบาลกลางปากีสถานอาจมีความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดถึงแนวความคิดที่อาจเห็นพ้องต้องกัน ในบางเรื่องกับกลุ่มติดอาวุธกฏอิลบานในอัฟกานิสถาน แต่สิ่งเหล่านั้นกลับไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกลุ่มเตหรีกีฏอิลบานในปากีสถานผู้ซึ่งมีความมุ่งมั่นที่จะโจมตีรัฐบาลกลางปากีสถานด้วยความเคียดแค้นที่เขาเหล่านั้นเคยได้รับจากสงครามต่อต้านการก่อการร้ายจากหุ้นส่วนด้านความมั่นคงระหว่างรัฐบาลกลางปากีสถาน และรัฐบาลสหรัฐฯ ในอดีต รวมถึงความต้องการของเขาเหล่านั้นที่ต้องการจะกำหนดรูปแบบการปกครองประเทศปากีสถานตามแบบฉบับของหลักการศาสนาและกฎหมายอิสลามที่เคร่งครัดของเขาเหล่านั้น

4.5.1 อิทธิพลของกองทัพปากีสถานต่อนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในสมัยของรัฐบาลชาร์ฟ 3

จากเหตุการณ์การก่อการร้ายดังกล่าวภายหลังความล้มเหลวของกระบวนการเจรจาระหว่างรัฐบาลนาวาซ ชาร์ฟ และกลุ่มเตหรีกีฏอิลบาน ส่งผลให้แนวทางในการจัดการกับภัยการก่อการร้ายที่ได้เคยถูกเสนอโดยพลเอกราฮิล ชาร์ฟ ในการวางกองกำลังโดยรอบพื้นที่เพื่อการบุกเข้าโจมตีกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่กบดานอยู่ในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า และรัฐโคเบอร์ปักตุนควา เกิดความชอบธรรมในการปฏิบัติการขึ้นมาโดยไร้ข้อโต้แย้งจากฝ่ายบริหาร นำไปสู่การประกาศสงครามต่อกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายโดยกองทัพปากีสถาน ภายใต้ชื่อของปฏิบัติการซาร์บี-อะซาบ (Zarb-e-Azab) ซึ่งเป็นปฏิบัติการร่วมของหน่วยงานด้านความมั่นคงจากทุกภาคส่วน ทั้งกองทัพบก กองทัพอากาศ กองทัพเรือ และหน่วยข่าวกรองปากีสถาน เพื่อที่จะเข้าไปปราบปรามและกำจัด ทั้งกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มเตหรีกีฏอิลบาน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้น รวมถึงกลุ่มผู้ก่อการร้ายระหว่างประเทศที่โดยมากมักจะเข้ามากบดานอยู่ในเขตกึ่งปกครอง

⁷⁵ Correspondent, “Karachi airport: Islamic Movement of Uzbekistan claims attack,” BBC, accessed July 25, 2021, <https://www.bbc.com/news/world-asia-27790892>

⁷⁶ Zia ur-Rehman and Salman Masood, “Terrorists Attack Airport in Pakistan, Killing 13,” The New York Times, accessed July 25, 2021, <https://www.nytimes.com/2014/06/09/world/asia/deadly-attack-karachi-international-airport.html>.

ตนเองของชนเผ่า และรัฐไคเบอร์ปัคตูนควาของปากีสถานที่มีเขตแดนเชื่อมโยงกับอัฟกานิสถาน ซึ่งเขาเหล่านั้นมีแนวทางในการขับเคลื่อนขบวนการที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของปากีสถานโดยเฉพาะ ในมุมมองของผู้นำเหล่าทัพของปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าว

ทั้งนี้ กองทัพปากีสถานมีความพยายามในการอ้างอิงถึงแนวทางในการขับเคลื่อน ปฏิบัติการดังกล่าวว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้าย ของรัฐบาลพลเรือนนาวาซ ชารีฟ ภายใต้ขอบเขตการรับผิดชอบของผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพ ปากีสถาน ซึ่งในที่นี้ เราก็อาจจะมองได้ว่าความพยายามในการอ้างอิงถึงความเชื่อมโยงของปฏิบัติการ ดังกล่าวกับทิศทางในการดำเนินนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของรัฐบาลพลเรือน ก็คือรูปแบบหนึ่งของปฏิบัติการภายใต้การบังคับบัญชาเดียวของกองทัพปากีสถานนั่นเอง

ปฏิบัติการซาร์บี-อะซาบ (Zarb-e-Azab) เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน ปี 2014 เป็นปฏิบัติการอย่างเป็นทางการของกองทัพปากีสถานในการจัดการกับการก่อการร้ายภายใน ปากีสถาน โดยมีการควบคุมสื่อสารมวลชนทั้งภายใน และต่างประเทศไม่ให้สามารถเข้าถึงรายละเอียด ของปฏิบัติการดังกล่าวมากนักเนื่องจากเขาเหล่านั้นเชื่อว่าการปฏิบัติการแบบที่เป็นการลับที่ไม่มี ข้อมูลรั่วไหลจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่ดีในการปฏิบัติการมากกว่า จากเหตุผล ดังกล่าวจึงทำให้ผู้คนในสังคมปากีสถานส่วนใหญ่ และสังคมโลก ไม่อาจเข้าใจได้ถึงปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกองทัพของปากีสถาน และกลุ่มติดอาวุธ รวมถึงเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในพื้นที่ เขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า และรัฐไคเบอร์ปัคตูนควาได้มากนัก รวมทั้งแนวทางการดำเนินการ ของรัฐบาลพลเรือนปากีสถานภายใต้ขอบเขตของปฏิบัติการซาร์บี-อะซาบในพื้นที่ดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการเกิดขึ้นของปฏิบัติการซาร์บี-อะซาบได้ก่อให้เกิดผู้เสียชีวิตจำนวนมากผู้ที่ต้องอพยพออกจากพื้นที่ในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า และรัฐไคเบอร์ปัคตูนควา ที่เต็มไปด้วยการสู้รบและการกวาดล้างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ถูกกำหนดว่า เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงภายในของปากีสถาน ภายใต้มุมมองของกองทัพปากีสถานที่จะรักษาไว้ ซึ่งฐานอำนาจอันมั่นคงในบูรณภาพแห่งดินแดนในเขตพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งไม่อาจจะยอมให้กลุ่มติดอาวุธ หรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายใด ๆ สามารถมีอำนาจในการปกครอง หรือมีการชกชิงกำลังที่อาจจะ นำไปสู่การต่อรองให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเมือง จากกองทัพและรัฐบาลปากีสถานในภายหน้า ได้ ตามรายงานของกองพลผู้บัญชาการปฏิบัติการดังกล่าวเขาเหล่านั้นได้ยืนยันถึงความสำเร็จ ในการรักษาพื้นที่ส่วนใหญ่มากถึงร้อยละ 99.2 ในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่าไว้อยู่ภายใต้อำนาจ อธิปไตยของรัฐบาลปากีสถาน และการควบคุมปกป้องบูรณภาพแห่งดินแดนในพื้นที่ดังกล่าว โดยกองทัพปากีสถาน เหลือเพียงพื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างชายแดนปากีสถานและอัฟกานิสถานบางส่วน

เท่านั้นที่ยังไม่ได้อยู่ภายใต้อธิปไตยของผู้ใดนั่นคือ เมืองراجกัล (Rajgal) ในรัฐไคเบอร์ปคตูนควา และ ลาวารา มานดี (Lawara Mandi) ทางตอนเหนือของหุบเขาวาซีริสสถาน⁷⁷

ภาพที่ 4.5 แสดงตำแหน่งของเมืองراجกัล (Rajgal) และลาวารา มานดี (Lawara Mandi) ที่กองทัพปากีสถานยังไม่สามารถเข้าควบคุมพื้นที่ดังกล่าวภายใต้ปฏิบัติการซัรปี-อะซาบได้, Google Maps, accessed September 25, 2021, <https://www.google.com/maps/dir/Rajgal,+Khyber+Agency>,

ทั้งนี้ ปฏิบัติการที่จำเป็นต้องดำเนินต่ออย่างต่อเนื่องและผสมผสานควบคู่ไปกับปฏิบัติการทางด้านความมั่นคงในพื้นที่ก็คือ ปฏิบัติการคู่ขนานของหน่วยข่าวกรองปากีสถานที่จะเข้าไปทำความเข้าใจกับพลเรือนในพื้นที่ถึงแนวทางในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐปากีสถาน รวมทั้งขจัดแนวคิดของลัทธิหัวรุนแรง และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายซึ่งเป็นภัยต่อความมั่นคงของปากีสถานที่อาจจะยังคงหลงเหลืออยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ผลลัพธ์ของปฏิบัติการซัรปี-อะซาบในยุคสมัยของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ ได้ทำให้เกิดการสลายขนาดใหญ่ของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายโดยเฉพาะกลุ่มแกนนำของขบวนการในพื้นที่ไปสู่แหล่งกบดานต่าง ๆ ภายในพื้นที่อาณาเขตของประเทศอัฟกานิสถาน แม้ว่าในช่วงเวลาก่อนหน้านี้กองทัพปากีสถานได้มีความพยายามในการขอความร่วมมือจากกองทัพอัฟกานิสถานเพื่อการปิดกั้นขั้นสูงสุดตลอดแนวชายแดนทั้งหมด

⁷⁷Zulfiqar Ali, “Sleeper cells being eliminated in KP: army,” Dawn, accessed December 29, 2021, <https://www.dawn.com/news/1261720>.

แล้วก็ตาม อย่างไรก็ตามเขาเหล่านั้นประสบความสำเร็จในการทำลายฐานที่มั่น และพื้นที่การฝึกซ้อม การปฏิบัติการของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย รวมไปถึงการทำลายสายใยความเชื่อมโยงที่ขาดสะบั้นลงกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในรัฐอื่น ๆ ของปากีสถาน โดยเฉพาะภายในรัฐปัญจาบ⁷⁸ ทั้งนี้ปฏิบัติการซัรปี-อะซาบถือเป็นปฏิบัติการในการต่อต้านการก่อการร้ายภายในประเทศด้วยทรัพยากรของปากีสถานเอง โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ เป็นผู้นำไปปฏิบัติการของการต่อต้านการก่อการร้ายอีกต่อไป

4.5.2 ความร่วมมือทวิภาคีระหว่างปากีสถาน และจีน ในประเด็นของการจัดการกับการก่อการร้ายภายในและระหว่างประเทศ

รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3 ได้ใช้ประโยชน์จากความร่วมมือในทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงกับหุ้นส่วนมหาอำนาจอย่างจีนในระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบูรณาการเข้ากับแนวทางการจัดการกับภัยการก่อการร้ายภายในปากีสถานอีกด้วย เพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาทางเศรษฐกิจของปากีสถาน ที่จะนำไปสู่การกระจายโอกาสแห่งความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้สามารถกระจายเข้าไปในทุกรัฐ และชุมชนต่าง ๆ ภายในปากีสถานได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น เพื่อทำให้ประเด็นปัญหาที่คอยหลอเลี้ยวการอ้างอิงถึงความชอบธรรมในการมีอยู่ของขบวนการ และการก่อการร้ายก็ถูกทำให้โดดเด่นและเจียบลงไปในที่สุด ภายหลังจากที่ความมั่งคั่งทางด้านเศรษฐกิจก่อเกิดขึ้นในชุมชนของเขาเหล่านั้น ตามรูปแบบ แนวทาง และประสบการณ์ในการจัดการกับภัยการก่อการร้ายภายในประเทศจีนที่รัฐบาลสี จิ้น ผิง ถ่ายทอดมาให้กับรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ ภายหลังจากริเริ่มระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ในเดือนพฤษภาคม ปี 2013

ระเบียบเศรษฐกิจดังกล่าวที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ และความมั่นคงระดับโลกอย่างนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีน หรือเส้นทางสายไหมใหม่ที่มีจุดเชื่อมต่อระหว่างเส้นทางทางบก และแถบเส้นทางมหาสมุทร ณ ท่าเรือน้ำลึกกวาดาร์ (Gwadar port) ซึ่งมักจะถูกมองในเชิงสัญลักษณ์ว่าเป็นป้อมปราการทางทะเลของจีนและเหล่าประเทศพันธมิตรในภูมิภาคเอเชียใต้ และยังได้กลายเป็นรูปแบบความร่วมมือทวิภาคีระหว่างประเทศที่รัฐบาลกลางปากีสถานนำมาใช้ในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค โดยมุ่งไปที่การตอบโต้การมีส่วนร่วม และการถ่วงดุลอำนาจกับอินเดีย และอิหร่านที่กำลังมีความร่วมมือกันในการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกชาบาฮาร์ (Chabahar port) อย่างแข็งขันในภูมิภาคซึ่งมีความ

⁷⁸ Shuja Nawaz, *Countering Militancy and Terrorism in Pakistan The Civil-Military Nexus* (Washington, D.C: US Institute of Peace, 2016), 5-6, 14-15.

เชื่อมโยงกันเพื่อโอกาสของทั้งสองประเทศในการเพิ่มพูนโอกาสแห่งความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ผ่านเส้นทางการค้าดังกล่าวที่อาจใช้เป็นจุดหยุดพักโอนถ่ายสินค้าก่อนที่จะมุ่งหน้ามายังท่าเรือน้ำลึก กันดลา (The Port of Kandla) ในรัฐคุชราต ท่าเรือน้ำลึกมุมไบ (Mumbai Port Trust) ท่าเรือน้ำลึก ยาวาหาร เนห์รู (Jawaharlal Nehru Port Trust) ในรัฐมหาราษฏระของอินเดีย เป็นต้น เพื่อตอบโต้ ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ และความมั่นคง ภายใต้นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีน และระเบียบ เศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ที่อาจรวมไปถึงการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการปักหมุดครั้งใหม่ ของรัฐบาลสหรัฐฯ ที่นำโดยประธานาธิบดี โจ ไบเดน ในภูมิภาคเอเชียใต้ภายหลังการสิ้นสุด ของวิกฤตการณ์ของโรคระบาดโควิด 19 เมื่อรัฐบาลเดโมแครตกลับมามีท่าทีที่ผ่อนปรนต่ออิหร่าน อีกครั้งซึ่งอาจนำไปสู่การเจรจาสันติภาพรอบใหม่ได้ทั้งในรูปแบบทวิภาคี และพหุภาคี การขับเคลื่อน ต่อของยุทธศาสตร์เหินห่างฟ้าทางภูมิศาสตร์ (Over-the-Horizon Strategy) ในความร่วมมือ ด้านความมั่นคงแบบทวิภาคีกับอินเดียในภูมิภาคเอเชียใต้⁷⁹ ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความ มั่นคงภายใต้การประชุมสุดยอดจตุภาคี (Quadrilateral Security Dialogue) ที่มียุทธศาสตร์ ในการรับมือภัยคุกคามด้านความมั่นคงอย่างครอบคลุม และมีเป้าหมายในการต่อต้านอิทธิพลของจีน ในหลายภูมิภาคของโลก⁸⁰ และยุทธศาสตร์การกลับไปสร้างโลกที่ดีกว่า (Build Back Better World: B3W) ในความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศแบบพหุภาคีที่นำโดยสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศ G7 รวมถึงประเทศสมาชิกอื่น ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ⁸¹ เริ่มมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นในอนาคต ประกอบกับความท้าทายใหม่ในอัฟกานิสถานภายหลังการฟื้นตัวของกลุ่มติดอาวุธตาลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ และดาอิช ที่กำลังมีความมุ่งมั่น ในการยึดครองอัฟกานิสถานให้ได้อย่างเบ็ดเสร็จอีกครั้ง ภายหลังกองทัพสหรัฐฯ ถอนกำลังออกไป จากอัฟกานิสถานจนหมดสิ้น ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวถือเป็นความท้าทายของรัฐบาลชุดใหม่

⁷⁹ Zaini Majeed, “US In Touch With India For 'over-the-horizon' Strategy To Counter Terrorism In Afghanistan,” Republicworld, accessed September 5, 2021, <https://www.republicworld.com/world-news/us-news/us-in-touch-with-india-for-over-the-horizon-strategy-to-counter-terrorism-in-afghanistan.html>

⁸⁰ ผู้สื่อข่าว, “มะกันปลุก ‘จตุภาคี’ Quad เพื่อสกัดจีนทุกมิติ,” ไทยโพสต์, accessed July 25, 2021, <https://www.thaipost.net/main/detail/97170>.

⁸¹ Steve Holland and Guy Faulconbridge, “G7 rivals China with grand infrastructure plan,” Reuters, accessed July 25, 2021, <https://www.reuters.com/world/g7-counter-chinas-belt-road-with-infrastructure-project-senior-us-official-2021-06-12/>.

ของปากีสถานที่นำโดย นายกรัฐมนตรี เซห์บาซ ชารีฟ ในการจัดการกับสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ในภูมิภาคเอเชียใต้ ควบคู่ไปกับหุ้นส่วนทางด้านเศรษฐกิจ และความมั่นคงอย่างจีน ภายใต้การขับเคลื่อนระบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถานในระยะที่ 2 รวมถึงท่าทีของเขาที่อาจเห็นทางมากขึ้นในปฏิสัมพันธ์กับรัสเซียในฐานะองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้รัฐบาลอิหร่าน ข่าน สิ้นสุดอำนาจลง

4.5.3 ความมุ่งมั่นของรัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 3 ในการจัดการกับภัยการก่อการร้าย ภายหลังโศกนาฏกรรมการบุกโจมตีสถานศึกษาโดยกลุ่มผู้ก่อการร้าย

นอกจากนี้เรายังอาจจะพิจารณาถึงท่าที และแนวนโยบายในการจัดการกับการก่อการร้ายที่แข็งแกร่งของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังโศกนาฏกรรมการบุกโจมตีสถานศึกษาแห่งหนึ่งในเมืองเปชะวอร์ (Peshawar) ในรัฐไคเบอร์ปัคตูนควา เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ปี 2014 เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตมากถึง 141 คน ซึ่งส่วนมากเป็นเด็กนักเรียน ภายใต้ข้อสังเกตของรัฐบาลว่ากลุ่มตะห์รีกกีอูลิบัน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายของเขาเหล่านั้นจากอุซเบกิสถานเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังโศกนาฏกรรมดังกล่าว โศกนาฏกรรมดังกล่าวได้นำไปสู่การประกาศคำมั่นของ นายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ ถึงความพยายามขั้นสูงสุดของรัฐบาลในการยุติการก่อการร้ายภายในประเทศปากีสถาน และจะทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายต่อไปจนกว่าผู้ก่อการร้ายคนสุดท้ายจะถูกกำจัดออกไปจากปากีสถาน พร้อมทั้งกำหนดให้มีการยกเลิกการอุทธรณ์หรือการเลื่อนเวลาในการชำระโทษประหารแก่คดีการก่อการร้ายใด ๆ ภายในปากีสถาน ในทิศทางเดียวกันกับประธานาธิบดีของอัฟกานิสถาน อัชร็อฟ กอની (Ashraf Ghani) ผู้ซึ่งประณามโศกนาฏกรรมดังกล่าวที่เกิดขึ้นในรัฐไคเบอร์ปัคตูนควา ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงติดกับแนวชายแดนของอัฟกานิสถาน และได้เรียกร้องให้ทั้งสองประเทศมีความร่วมมือกันอย่างจริงจังในการยุติการก่อการร้ายในพื้นที่ของทั้งสองประเทศ ภายหลังจากที่ทั้งสองประเทศเคยกล่าวหากันเองถึงการยินยอมให้มีการเคลื่อนที่ของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่สลับซับซ้อนกันเข้าไปก่อการร้ายในพื้นที่เขตแดนของทั้งสองประเทศ เพื่อทำลายความเชื่อมั่นของพลเรือนต่อผู้ปกครองที่อ่อนแอไม่อาจให้การปกป้องคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สินของเขาเหล่านั้นได้ รวมทั้งเพื่อเป้าประสงค์ในการต่อรองทางการเมือง หรือการผลักดันให้กลุ่มติดอาวุธ หรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายใด ๆ แผ่ขยายอิทธิพลและอำนาจของตนเพื่อผลประโยชน์ของรัฐใด ๆ ที่อยู่เบื้องหลัง⁸²

⁸² Correspondent, "Pakistan school attack: PM Sharif vows to end 'terrorism'," BBC, accessed July 25, 2021, <https://www.bbc.com/news/world-asia-27790892>.

อย่างไรก็ตาม ภายหลังโคกนาฏกรรมดังกล่าวได้ทำให้รัฐบาล นาวาซ ชารีฟ หรือภายในกับฝ่ายบริหาร และพรรคการเมืองต่าง ๆ ในฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งมีผลออกมาเป็นฉันทมติร่วมกันถึงการจัดทำแผนการปฏิบัติการระดับชาติ (National Action Plan: NAP) เพื่อลดขอบเขตของนโยบายด้านความมั่นคงภายในแห่งชาติ (NISP) ลงมาให้ความชัดเจนถึงแนวทางที่มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในการจัดการกับภัยการก่อการร้าย โดยการผ่านกฎหมายสามฉบับของฝ่ายนิติบัญญัติที่เป็นการสร้างแนวทางการจัดการกับการก่อการร้ายอย่างผสมผสานระหว่างอำนาจของฝ่ายบริหาร และกองทัพ ได้แก่

- การแก้ไขบทบัญญัติการต่อต้านการก่อการร้ายเพื่อให้มีการยินยอม ให้มีการเรียกรวมพลของกองกำลังอาสาในพื้นที่เพื่อเข้ายับยั้งเหตุการณ์การก่อการร้ายใด ๆ
- การกำหนดบทบัญญัติว่าด้วยขอบเขตอำนาจพิเศษของรัฐบาลในการควบคุมตัวบุคคลใด ๆ ได้ตามความต้องการในขอบเขตและระยะเวลาที่สามารถเพิ่มขึ้นไปได้เรื่อย ๆ
- การกำหนดบทบัญญัติในการให้อำนาจแก่กองทัพในการจัดตั้งศาลทหารเพื่อการพิจารณาคดีความที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายได้อย่างรวดเร็ว⁸³

จากการผ่านกฎหมายสามฉบับดังกล่าวโดยฝ่ายนิติบัญญัติก็เปรียบเสมือนการกลับไปสู่แนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายพิเศษของภาครัฐที่มีการอ้างอิงถึงการจำกัดภัยการก่อการร้ายอีกครั้ง รวมถึงการโอนถ่ายอำนาจในการบริหารสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงภายในทั้งหมดให้กับกองทัพปากีสถานที่มีความชอบธรรมอย่างเต็มเปี่ยม ในการใช้กำลังเพื่อการปราบปรามและกำจัดกลุ่มผู้คนใด ๆ ที่เขาเหล่านั้นมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ และอาจจะรวมไปถึงความมั่นคงในขอบเขตอำนาจของเขาเหล่านั้น ซึ่งแนวทางดังกล่าวนั้นอาจจะเป็นวิถีทางในการแก้ไขปัญหาการก่อการร้ายที่ขัดแย้งโดยสิ้นเชิงกับแนวทางการวางแผนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่สามารถจะเอาชนะจิตใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายใด ๆ ที่เคยถูกเสนอในที่ประชุมใหญ่ของสหประชาชาติโดย อดีตประธานาธิบดีอาซิฟ อาลี ซาดารี

4.5.4 ความย้อนแย้งที่เกิดขึ้นภายในแนวนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลปากีสถาน

ความย้อนแย้งในท่าทีของรัฐบาลปากีสถานที่เกิดขึ้นในประเด็นของการจัดการกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายระหว่างประเทศที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์

⁸³ Nawaz Shuja, *Countering Militancy and Terrorism in Pakistan The Civil-Military Nexus* (Washington, D.C: US Institute of Peace, 2016), 6-7.

รวมถึงในประเทศอินเดีย ยังคงเป็นที่สังเกตจากหลายฝ่ายทั้งจากรัฐบาลอินเดีย และจากการเปิดเผยข้อมูลของอดีตข้าราชการในหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานเอง ถึงปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยง และท่าทีที่มีความอ่อนปรนของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ กับกลุ่มญัยซี-มุฮัมมัด (Jaish-e-Muhammad) และกลุ่มลัซการ์รีฮอญยิบะฮ์ (Lashkar-e-Taiba) ที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และบางส่วนของประเทศอินเดีย ว่าเหตุใดแนวนโยบายในการต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลปากีสถานกลับไม่ได้ถูกบังคับใช้ในมาตรฐานเดียวกันกับทุกกลุ่มองค์กรที่มีแนวทางในการขับเคลื่อนขบวนการของตนด้วยวิธีการก่อการร้าย เหตุใดการใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมายของกองทัพอปากีสถานในการปราบปรามกำจัด กลุ่มญัยซี-มุฮัมมัด และกลุ่มลัซการ์รีฮอญยิบะฮ์ที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์จึงไม่เกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบเหมือนปฏิบัติการซัรปี-อะซาบที่มีความมุ่งหมายไปที่การปราบปรามกำจัดกลุ่มเตห์รีกกีฏออลิบัน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า และรัฐโคเบอร์ปักตุนควา⁸⁴

ผู้วิจัยเห็นว่า จากความย้อนแย้งดังกล่าวอาจจะทำให้เราพบกับข้อสรุปที่มีความกระชับถึงความล้มเหลวของยุทธศาสตร์การต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3 และกองทัพอปากีสถาน ซึ่งคณะทำงานเพื่อการจัดการกับภัยการก่อการร้ายของทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นที่ตรงกันในการกำจัดปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ ในพื้นที่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า และรัฐโคเบอร์ปักตุนควา เนื่องจากความหวาดระแวงทางด้านความมั่นคงจากการขยายอิทธิพลและอำนาจของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ดังกล่าว

ในทางกลับกันความหละหลวมในการปราบปรามและกำจัดกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ ที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ซึ่งเป็นผลมาจากมุมมองที่ขัดแย้งกันอยู่ระหว่างรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3 และกองทัพอปากีสถาน ถึงแนวทางการรับมือกับภัยคุกคามจากมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างอินเดียที่รอคอยการยึดครองพื้นที่พิพาทดังกล่าวอย่างเบ็ดเสร็จอยู่เสมอ หากเขาเหล่านั้นปราบปรามกลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัด และกลุ่มลัซการ์รีฮอญยิบะฮ์ แล้วมุ่งไปที่การรับมือกับสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงในพื้นที่พิพาทดังกล่าวด้วยยุทธวิธีทางทหารที่ด้อยประสิทธิภาพกว่าเมื่อเทียบกับแสนยานุภาพของกองทัพอินเดียที่เขาเหล่านั้นเคยเพเลียงพล้ำในทุกสมรภูมิที่ผ่านมา ปัจจัยดังกล่าวอาจจะกลายเป็นความเสียเปรียบทางด้านความมั่นคงที่กองทัพ

⁸⁴ Rezaul H Laskar, “Act on LeT and JeM, top Pakistan cop had told Nawaz Sharif,” Hindustan Times, accessed July 25, 2021, <https://www.hindustantimes.com/world-news/act-on-let-and-jem-top-pakistan-cop-had-told-nawaz-sharif/story-o7EaPI5Uw3lq9RyJFheQbl.html>

ปากีสถานไม่อาจให้การยอมรับได้ในแนวทางดังกล่าว ส่งผลให้การก่อการร้ายในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และบางส่วนของประเทศอินเดีย โดยกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายจากปากีสถาน ยังคงดำเนินต่อไปจวบจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในอินเดีย เช่น กลุ่มลัทธิรีฎอยียะฮ์ กลุ่มญะซี-มุฮัมมัด และกลุ่มอิซุลมุญญาฮิดีน ด้วยวิถีทางของการก่อการร้ายซึ่งคอยหล่อเลี้ยงความหวาดระแวงให้เกิดขึ้นกับรัฐบาล และกองทัพอินเดียอยู่เสมอ เขาเหล่านั้นได้มีวิธีการอำพรางแนวทางการขับเคลื่อนขบวนการด้วยวิถีทางของการก่อการร้ายของเขาเหล่านั้น ในอีกภาพลักษณ์หนึ่งในฐานะองค์กรแห่งการให้ความช่วยเหลือในปากีสถาน และให้การสนับสนุนการต่อสู้เพื่อปลดแอกผู้คนที่ถูกกดขี่ในแคชเมียร์ ดังคำให้สัมภาษณ์ของ ซัยยิด เศาะลาฮุดดีน (Syed Salahuddin) หัวหน้ากลุ่มติดอาวุธอิซุลมุญญาฮิดีน ที่พูดถึงองค์กรของเขาในฐานะผู้บรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ด้อยโอกาส และผู้เดือดร้อน ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ว่า

“องค์กรของเรามีส่วนร่วมในการบรรเทาทุกข์ และให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้คนในแคชเมียร์ เราให้การช่วยเหลือหญิงม่าย เราจัดหาสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า ผ่านการระดมทุนจำนวนมากจากคนของเรา และมูลนิธินานาชาติ เพื่อช่วยเหลือชาวแคชเมียร์ 5.5 ล้านคน เขาเหล่านั้นมีส่วนร่วมในการช่วยเหลืออย่างมากโดยเฉพาะสำหรับโรงเรียน และการจัดสรรอาหารแก่ผู้ที่หิวโหย เราซื้ออาวุธจากเหล่าเจ้าหน้าที่รัฐ และจากกลุ่มอาชญากรต่าง ๆ นอกจากนี้องค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร (NGOs) ก็ยังได้ให้การสนับสนุนพวกเราสำหรับเงินทุน และอาวุธด้วยเช่นกัน” : ซัยยิด เศาะลาฮุดดีน หัวหน้ากลุ่มติดอาวุธอิซุลมุญญาฮิดีน⁸⁵

ในทิศทางเดียวกันคำให้สัมภาษณ์ของ ฮาฟิซ สะอีด (Hafiz Saeed) หัวหน้ากลุ่มติดอาวุธลัทธิรีฎอยียะฮ์ ซึ่งพูดถึงองค์กรของเขาในฐานะองค์กรทางศาสนาผู้มีบทบาทในการเผยแพร่ศาสนาอิสลามแก่นุชยุชาติ และการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับอิสลามในปากีสถานว่า

“ภารกิจของเราคือการเชิญชวนให้นุชยุชาติให้เข้าถึงศาสนาอิสลาม เพื่อการโน้มน้าวใจคนทั้งโลกให้สักการะอัลลอฮ์” ส่วนเป้าหมายของเราในปากีสถานก็คือการสร้าง ความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับอิสลามให้กับเขาเหล่านั้น ซึ่งไม่ใช่เพียงในฐานะของศาสนา

⁸⁵ Jessica Stern, *Terror in the Name of God: Why Religious Militants Kill* (New York: HarperCollins, 2009), 207-209.

แต่คือหนทางที่คอยควบคุมทุกแง่มุมในการดำรงชีวิต และการจัดการทางสังคม รวมไปถึงประเด็นทางด้านการเมือง เราต้องการที่จะเห็นการบังคับใช้กฎหมายอิสลามในฐานะกฎหมายสูงสุดในปากีสถาน ซึ่งก็ถือเป็นเรื่องที่น่ายินดีเมื่อมีผู้คนจำนวนมากกำลังเริ่มที่จะเห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว ทั้งนี้เป้าหมายของพวกเราในแคชเมียร์นั้นก็คือการยุติการเช่นฆ่าพี่น้องมุสลิมอย่างทารุณ การเคลื่อนไหวของพวกเราในพื้นที่พิพาทดังกล่าว นั้นถือเป็นการต่อสู้ในหนทางของพระเจ้า (Jihad) เราไม่ได้ฝึกฝนการต่อสู้ในปากีสถานแต่เราฝึกฝนกันในพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับแคชเมียร์ ซึ่งการฝึกฝนนั้นเน้นไปที่การเรียนรู้หลักการทางศาสนา และการตระเตรียมจิตใจให้กองกำลังของเรามีความเพียบพร้อมสำหรับการต่อสู้ในหนทางของพระเจ้า เมื่อจิตใจของเขาเหล่านั้นมีความพร้อม ก็มีเพียงแค่การฝึกฝนเพิ่มเติมอีกเล็กน้อยเท่านั้นที่มีความจำเป็น ผู้ปกครองของประเทศมุสลิมทั้งหลายถูกกำกับแนวทางการบริหารประเทศโดยชาติตะวันตก เขาเหล่านั้นไม่ได้เป็นผู้นำที่แท้จริงแต่เป็นเพียงหุ่นเชิดของชาติตะวันตกที่ผูกมัดความเป็นทาสให้กับเขาเหล่านั้นผ่านหนี้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารโลก รวมถึงความช่วยเหลือ และการกู้ยืมเงินจากต่างชาติ พวกเราต้องการให้ผู้นำของเราเปล่งเสียงแทนทุกคนที่ติดกับดักดังกล่าวจากชาติตะวันตก”: ฮาฟิซ สะอีด หัวหน้ากลุ่มติดอาวุธลัทธิกัฎฏียะฮ์⁸⁶

จากคำให้สัมภาษณ์ของ ซัยยิด เศาะลาฮุดดีน หัวหน้ากลุ่มติดอาวุธชิซบูลมุญฮิดีน และฮาฟิซ สะอีด หัวหน้ากลุ่มติดอาวุธลัทธิกัฎฏียะฮ์ ได้แสดงออกมาให้เราเห็นว่าเขาเหล่านั้นทั้งสองมีความเชี่ยวชาญในการนำเสนอภาพลักษณ์ขององค์กรของเขาเหล่านั้นในรูปแบบและแนวทางที่สวนทางกับสิ่งที่องค์กรของเขาเหล่านั้นปรากฏในสื่อต่าง ๆ ที่ตีแผ่ถึงแนวทางการขับเคลื่อนขบวนการของเขาเหล่านั้นในวิถีทางของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายในพื้นที่พิพาทต่าง ๆ ทั้งแคชเมียร์ และภายในอินเดีย รวมถึงภาพลักษณ์แห่งขบวนการก่อการร้ายที่เขาเหล่านั้นถูกให้ค่าโดยรัฐบาลสหรัฐฯ และรัฐบาลชาติตะวันตกผู้ซึ่งขึ้นบัญชีองค์กรของเขาเหล่านั้นในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้าย ส่วนในประเด็นของการเคลื่อนไหวในพื้นที่พิพาทต่าง ๆ ของเขาเหล่านั้นที่ได้ถูกนำเสนอออกมาในรูปแบบของการต่อสู้เพื่อการปลดแอกผู้คนที่ถูกกดขี่โดยผู้ปกครองในพื้นที่อย่างเช่น การต่อสู้ของเขาเหล่านั้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ซึ่งแนวทางการเคลื่อนไหวของเขาเหล่านั้นด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรงในพื้นที่ดังกล่าวนี้ ก็ได้ถูกประณามโดยรัฐบาลอินเดียว่าเป็นรูปแบบของการก่อการร้ายเช่นกัน ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามต่ออธิปไตยของอินเดีย แต่ในอีกด้านหนึ่งแนวทาง

⁸⁶ Ibid., 115-119.

การเคลื่อนไหวดังกล่าวของเขาเหล่านั้นก็ได้ถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือทางนโยบายด้านความมั่นคงระหว่างประเทศของรัฐบาลปากีสถานในการจัดการ กดดัน และต่อกรกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียใต้จากมหาอำนาจอย่างอินเดีย ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ในฐานะผู้สนับสนุนตัวจริงของกลุ่มลัทธิก่อการร้ายอิสลามิสต์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ในบทนี้เราจะเห็นได้ว่าท่าที และแนวทางการดำเนินนโยบายเพื่อจัดการกับประเด็นปัญหาด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศของรัฐบาลปากีสถานนั้น มีความเชื่อมโยงกับพลวัตของการเมืองและโครงสร้างในระบบระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และส่งผลกระทบต่อแนวนโยบายของรัฐบาลปากีสถาน เช่นเดียวกับสถานการณ์ภายในประเทศที่มีความซับซ้อนของประเด็นปัญหา และปัจจัยที่ซ้อนทับอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ของการก่อการร้าย ความซับซ้อนดังกล่าวก็ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการก่อการร้ายภายในปากีสถานนั้นมีความยากเย็นในการจัดการ และควบคุมสถานการณ์ รวมถึงผลประโยชน์ด้านความมั่นคงในพื้นที่พิพาทต่าง ๆ ที่รัฐบาลปากีสถานมีส่วนเกี่ยวข้องก็มีส่วนทำให้เราเห็นได้ชัดถึงท่าทีแห่งความย้อนแย้งที่รัฐบาลปากีสถานมีในปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยง และท่าทีที่มีความผ่อนปรนต่อกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในแคชเมียร์ และในอัฟกานิสถาน ทั้งที่รัฐบาล และกองทัพปากีสถานถือเป็นกำลังหลักในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ความย้อนแย้งดังกล่าวที่เกิดขึ้นจึงเป็นประเด็นสำคัญของดัชนีพหุวัฒนธรรมฉบับนี้ที่จะวิเคราะห์ถึงความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายของรัฐบาลปากีสถาน ซึ่งเป็นผลพวงต่อพลวัตในท่าที และนโยบายการจัดการกับประเด็นปัญหาด้านการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศ ในทุกระดับ โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์อย่างละเอียดในบทต่อไป

บทที่ 5

ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงและการก่อการร้ายของปากีสถาน ผลพวงต่อพลวัตในท่าทีและนโยบายการจัดการ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานในประเด็นด้านความมั่นคงที่มาจากมิติด้านการก่อการร้ายทั้งภายในและระหว่างประเทศในระดับต่าง ๆ เพื่อมุ่งการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ในการจัดสรรอำนาจทางการเมือง และความมั่นคง รวมถึงการถ่วงดุลอำนาจในทุกกระดับระหว่างรัฐบาลปากีสถานกับตัวแสดงต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกประเทศ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ และการเมืองโลกที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายด้านความมั่นคงด้านการก่อการร้ายของปากีสถานในยุคหลังสงครามเย็น และหลังเหตุการณ์ 9/11 และข้อที่ 4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลของการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคง ทั้งภายในและระหว่างประเทศของปากีสถานต่อปัญหาการก่อการร้ายเพื่อการตอบคำถามการวิจัยในข้อที่ 1 ซึ่งได้ถามว่าเหตุใดรัฐบาลปากีสถานจึงมีแนวนโยบายที่เป็นพลวัตทั้งในรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้อง และการกำจัดการปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลาของประวัติศาสตร์และบริบทเฉพาะของสถานการณ์ ในยุคสงครามเย็น ยุคหลังสงครามเย็น และยุคหลังเหตุการณ์ 9/11 และข้อที่ 2. ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นภัยคุกคามโดยเฉพาะจากการก่อการร้ายของปากีสถานเป็นเช่นไร และส่งผลต่อแนวนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานอย่างไรทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศในทุกระดับ โดยในบทนี้จะมีการนำเสนอบทวิเคราะห์และการตอบคำถามการวิจัยในหัวข้อต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ 5.1 สาระสำคัญของแนวคิดการประเมินและจัดการภัยคุกคามในตัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ 5.2 มุมมองและความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลกหรือภัยคุกคามหลายชั้น (Multitiered Threats) 5.3 มุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค (Subsystemic Threats) 5.4 มุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายภายในประเทศ (Domestic Threats)

5.1 สารสำคัญของแนวคิดการประเมินและจัดการภัยคุกคามในทัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิก แนวใหม่

การประเมินและจัดการภัยคุกคามในทัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการประเมินภัยคุกคามของรัฐในระดับต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นที่มาของการกำหนดนโยบายต่างประเทศของรัฐ ในทัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ที่ให้ความสำคัญกับนโยบายต่างประเทศมากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายต่างประเทศที่ถูกจัดทำขึ้นมานั้นเป็นผลมาจากการกำหนดรูปแบบของภัยคุกคามทั้งภัยคุกคามต่อรัฐที่เกิดขึ้นจากตัวแปรทั้งภายในและภายนอก รัฐ กระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศจากความเห็นพ้อง หรือความเห็นที่ถูกชี้นำโดยผู้นำของประเทศซึ่งต่างจะสะท้อนออกมาในรูปแบบของการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ แนวคิดดังกล่าวเห็นว่าการกำหนดนโยบายต่างประเทศนั้นจะต้องเน้นหนักไปที่การแสวงหาคุลอำนาจทั้งในระบบระหว่างประเทศระดับโลก ในระดับภูมิภาค และดุลแห่งอำนาจจากการจัดสรรอำนาจทางการเมืองภายในประเทศ ซึ่งความย้อนแย้งของการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในและระหว่างประเทศ อาจเป็นตัวแปรที่เข้ามาแทรกแซงโดยการจำกัดหรือเปิดโอกาสให้แก่การกำหนดนโยบายต่างประเทศของรัฐนั้น ๆ ตามแต่บริบทจำเพาะของสถานการณ์ เช่น ผู้นำของรัฐอาจแสดงท่าทีในเวทีระหว่างประเทศเพื่อเหตุผลของเรื่องภายในประเทศ หรือแสดงท่าทีภายในประเทศเพื่อเหตุผลของเรื่องระหว่างประเทศ โดยหน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของรัฐนั้นเป็นกลุ่มตัวแสดงที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการยุทธศาสตร์ใหญ่ (Grand strategy) ด้านการต่างประเทศในระยะยาวของรัฐ ผ่านการประเมินและแยกแยะพลวัตในการเปลี่ยนแปลงของปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและระหว่างประเทศในทุกระดับ เพื่อที่จะค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการถ่วงดุลอำนาจในระดับต่าง ๆ เพื่อความมั่นคงของรัฐในระยะยาว¹

การประเมินภัยคุกคามระหว่างประเทศในระดับระบบโลก หรือภัยคุกคามหลายชั้น (Multitiered Threats) ในกรณีนี้รัฐมหาอำนาจอาจเผชิญกับภัยคุกคามได้จากการเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศในระดับโลก และการเปลี่ยนแปลงของการเมืองภายในของรัฐตนเอง ส่วนรัฐมหาอำนาจระดับภูมิภาค และรัฐระดับอื่น ๆ อาจเผชิญกับภัยคุกคามได้จากการเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศในระดับย่อยหรือระดับภูมิภาค ภัยคุกคามนั้นอาจเกิดขึ้นไม่เพียงแค่หนึ่ง

¹ Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro, *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy* (Cambridge University Press, 2010), 45-87.

ปรากฏการณ์แต่อาจเกิดขึ้นเป็นเครือข่ายหรือหลายปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อกันทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก

การประเมินภัยคุกคามระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค (Subsystemic Threats) จะมีความเป็นพลวัตในรูปแบบของภัยคุกคามจำเพาะ ผ่านโครงสร้างทางการเมืองแบบกึ่งปกครองตนเองภายในภูมิภาค แต่ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างดังกล่าวมิได้แยกออกไปจากความเชื่อมโยงของโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศในระดับโลก และโครงสร้างของการเมืองภายในที่ต่างมีความเชื่อมโยงถึงกัน รวมถึงสภาพการณ์ทางการเมืองในการแข่งขันอิทธิพล และอำนาจระหว่างรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาค ที่รัฐต่าง ๆ มองกันเองว่าเป็นภัยคุกคามของรัฐตนซึ่งทุกรัฐต่างมีความพยายามที่จะเป็นผู้นำของภูมิภาค และเป็นมหาอำนาจแห่งภูมิภาคนั้น ๆ

การประเมินภัยคุกคามภายในประเทศ (Domestic Threats) เป็นรูปแบบของการแข่งขันและความขัดแย้งภายในประเทศระหว่างกลุ่มการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ภายในรัฐ โดยกลุ่มที่ถือครองทุนมากที่สุดจะเป็นกลุ่มที่ถือครองอำนาจของรัฐ และไม่ยอมที่จะสละความมั่งคั่งในอำนาจ และอิทธิพลของกลุ่มตนให้กลุ่มอื่น รวมทั้งมักจะมองกลุ่มย่อยอื่น ๆ เป็นภัยคุกคามหลักที่ควรจัดการให้ได้เสียก่อนภัยคุกคามจากภายนอก รัฐซึ่งรัฐบาลแห่งรัฐใด ๆ หากต้องการให้เกิดความมั่นคงของรัฐขึ้นก็ต้องจัดการให้เกิดดุลอำนาจทางเศรษฐกิจ และการเมืองระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในรัฐให้ได้เสียก่อน²

5.2 มุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลก หรือภัยคุกคามหลายชั้น (Multitiered Threats)

ปากีสถานถือเป็นรัฐขนาดกลางในภูมิภาคเอเชียใต้ที่ต้องเผชิญกับภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศ ทั้งจากมหาอำนาจในภูมิภาค และมหาอำนาจระดับโลกนอกภูมิภาค จากหลายปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อกันทั้งในเวทีการเมืองระดับภูมิภาค และระดับโลก ทั้งนี้ มหาอำนาจระดับโลกเองก็สามารถที่จะเผชิญกับภัยคุกคามได้จากการเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศในระดับโลก เมื่อเราวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นตามแนวคิดการประเมินภัยคุกคามในแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ (Threat assessment Neo-classical realist model) ของสตีเวน ลอบเบลล์³ ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์บริบทของระบบระหว่างประเทศซึ่งมีความเป็นพลวัต และมีผลกระทบต่อความเข้าใจ

² Ibid., 49-54

³ Ibid., 51-54.

และการประเมินภัยคุกคามของปากีสถาน และรัฐมหาอำนาจในระดับโลก ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศ

เริ่มจากรูปแบบของระบบสองขั้วอำนาจ (Bi-Polar System) ในยุคสงครามเย็น ซึ่งรัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นที่นำโดยประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ผู้นำอำนาจนิยมผู้ครอบงำแนวทางการจัดทำและดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน ภายใต้คณะทำงานของกองทัพและหน่วยข่าวกรองปากีสถาน ซึ่งเขาเหล่านั้นได้เลือกที่จะมีปฏิสัมพันธ์ด้านความร่วมมือที่แน่นแฟ้นกับหุ้นส่วนด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ ผู้นำโลกเสรี ในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงในระบบโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของเขาเหล่านั้นจากการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ภายในประเทศ รวมถึงมหาอำนาจอย่างโซเวียตที่เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองในอัฟกานิสถาน ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1970 และมีความพยายามในการปิดล้อมปากีสถานร่วมกับประเทศพันธมิตรอย่างอินเดียในฐานะภัยคุกคามด้านความมั่นคงของปากีสถานในภูมิภาคเอเชียใต้ ปรากฏการณ์ทางการเมืองดังกล่าวได้ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองปากีสถาน (Inter-Services Intelligence: ISI) กับรัฐบาลสหรัฐฯ และสำนักข่าวกรองกลาง (Central Intelligence Agency: CIA) ร่วมกันวางแผนในการเลือกใช้อุทธรศาสตร์การรบแบบไร้แบบแผน และสงครามกองโจร รวมทั้งให้การสนับสนุน อบรม และฝึกฝนเครือข่ายกลุ่มนักรบมุญาฮิดีน ก่อนการเกิดขึ้นของสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน ในปี 1979 ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวประสบความสำเร็จในการทำให้องค์ทหารโซเวียตต้องล่าถอยออกไปจากดินแดนของอัฟกานิสถานในที่สุด โดยในส่วนนี้เราจะเห็นได้ชัดถึงท่าทีและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลอำนาจนิยมปากีสถานที่นำโดยประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ที่ได้แสดงท่าทีในเวทีระหว่างประเทศในการมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับสหรัฐฯ ในการขจัดภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียใต้ผ่านการขยายอิทธิพลและอำนาจของสหภาพโซเวียตในอัฟกานิสถาน ซึ่งท่าทีดังกล่าวของรัฐบาล ฏียา อุล ฮัก ก็เป็นไปเพื่อเหตุผลในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงในอำนาจทางการเมืองของเขาภายในประเทศเช่นกัน เนื่องจากรัฐบาลอำนาจนิยมฝ่ายขวาของรัฐต่าง ๆ ในยุคสงครามเย็นมักจะมี ความหวาดกลัวต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ เนื่องจากแนวทางการเรียกร้องและต่อสู้ทางการเมืองของผู้ที่เลื่อมใสในลัทธิดังกล่าวทั่วโลกนั้นมักจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอันส่งผลให้ฐานอำนาจของรัฐบาลอำนาจนิยมฝ่ายขวาดังกล่าวต้องพังทลายลงไปในหลายประเทศ ดังเช่นการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของกลุ่มขบวนการฝ่ายซ้ายที่ประสบความสำเร็จใน จีน คิวบา อัฟกานิสถาน อาเซอร์ไบจาน เกาหลีเหนือ เวียดนาม ลาว เขมร และหลายประเทศในยุโรปตะวันออก เป็นต้น

ในทิศทางที่เชื่อมโยงกันจากระบบสองขั้วอำนาจที่เกิดขึ้นในโลกมุสลิมภายหลังการปฏิวัติอิสลามในอิหร่านช่วงปี 1979 ส่งผลให้เกิดการแข่งขันระหว่างสองมหาอำนาจโลกมุสลิมอย่าง ซาอุดีอาระเบีย และอิหร่าน ในการแผ่ขยายอิทธิพล และอำนาจของตน ผ่านการส่งออกแนวคิด

และอุดมการณ์ทางศาสนาที่ตนเองออกแบบไปทั่วโลกมุสลิม เพื่อความมุ่งหวังที่จะสร้างความมั่นคงให้กับอิทธิพลและอำนาจของตน ผ่านการครอบงำสังคมมุสลิมในรัฐต่าง ๆ ด้วยแนวคิดและอุดมการณ์ทางศาสดังกล่าว ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวที่นำโดยประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ซึ่งมีความพยายามในการปฏิรูป และฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยมในการจัดการทางสังคมปากีสถานเป็นทุนเดิม รวมทั้งมีการประกาศ และบังคับใช้กฎหมายอิสลามในจารีตของนิกายซุนนี ซึ่งได้นำไปสู่ความแตกแยกรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมปากีสถาน โดยสังคมของปากีสถานต้องเผชิญกับปัจจัยที่สอดประสานกันระหว่าง ผลพวงของการฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยมตามแบบแผนและจารีตของนิกายซุนนีในปากีสถานของประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก บทบาทของราชวงศ์ซาอุดีอาระเบียที่กำลังส่งออกแนวคิดวะฮาบีไปทั่วโลกมุสลิม และการปฏิวัติอิสลามที่ประสบความสำเร็จในอิหร่านซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อน และส่งออก แนวคิด และอุดมการณ์ทางศาสนาที่เข้มแข็งของนิกายชีอะฮ์ในการปฏิบัติขัปลัทธิราชวงศ์ปาร์ลาวิที่ถูกครอบงำโดยอิทธิพลชาติตะวันตกออกไปจากอิหร่าน ซึ่งปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งถึงความแตกต่าง และส่งผลต่อการสร้างความแตกแยกที่รุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมปากีสถานในช่วงทศวรรษที่ 1980 ระหว่างประชาชนผู้เลื่อมใสในนิกายซุนนี และชีอะฮ์ ซึ่งผลพวงของความแตกแยกภายในสังคมดังกล่าวได้นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายของทั้งสองนิกาย รวมทั้งรูปแบบสงครามตัวแทนย่อย ๆ ระหว่างซาอุดีอาระเบีย และอิหร่าน ที่เกิดขึ้นในปากีสถานรวมถึงอัฟกานิสถาน ระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายผู้สนับสนุนชาตินิยมโลกมุสลิมทั้งสองฝ่ายดังกล่าว ซึ่งกลายเป็นความแตกแยกที่ยืดเยื้อ และฝังลึกอยู่ในสังคมปากีสถาน และอัฟกานิสถานมาถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน สายสัมพันธ์แห่งความร่วมมือระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองของปากีสถานก็ยังคงมีความเชื่อมโยงและการสนับสนุนเกื้อกูลกันกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ซึ่งพัฒนามาจากเครือข่ายกลุ่มนักรบมุญาฮิดีนซึ่งเคยสู้รบในสมรภูมิสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถานดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อจุดมุ่งหมายในการต่อกรกับกองทัพอินเดียในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ส่งผลให้รัฐบาลสหรัฐฯ ในสมัยของประธานาธิบดี จอร์จ เฮอร์เบิร์ต วอล์กเกอร์ บุช (George Herbert Walker Bush) ได้พยายามสร้างแรงกดดันให้สหประชาชาติดำเนินการคว่ำบาตรปากีสถาน รวมถึงในสมัยของประธานาธิบดี บิล คลินตัน (Bill Clinton) ที่ได้ขึ้นบัญชีรัฐบาลปากีสถานในฐานะผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในช่วงปี 1993 เนื่องจากทำที่อันเปิดเผยของหน่วยข่าวกรองปากีสถานในการให้การสนับสนุน อบรม และฝึกฝนเครือข่ายกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เคลื่อนไหว และปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ซึ่งทำที่ดังกล่าวของสหรัฐฯ ได้ส่งผลให้รัฐบาลและกองทัพปากีสถานจำต้องเคลื่อนย้ายแหล่งกบดานของกลุ่มติดอาวุธ

และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ของตนให้ออกไปอยู่ภายในพื้นที่ภายใต้การปกครองของกลุ่มติดอาวุธกัวลิบันในอัฟกานิสถาน⁴ ซึ่งภายหลังการเคลื่อนย้ายแหล่งกบดานดังกล่าว รัฐบาลสหรัฐฯ จึงได้ถอนชื่อของรัฐบาลปากีสถานออกจากบัญชีรัฐผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย พร้อมทั้งการปรับเปลี่ยนท่าที และปฏิสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศให้มีการพึ่งพากันมากขึ้นในประเด็นทางด้านความมั่นคง และการต่อต้านภัยการก่อการร้ายระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ ภายหลังจากเหตุการณ์การวางระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงดาร์เอสซาลาม ประเทศแทนซาเนีย และในกรุงไนโรบี ประเทศเคนยาในปี 1998 โดยเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ซึ่งอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของรัฐบาลกัวลิบัน และมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีนซึ่งเป็นกลุ่มติดอาวุธที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยข่าวกรองปากีสถาน⁵ เหตุการณ์การก่อการร้ายดังกล่าวได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลกัวลิบันของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน และรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป ภายหลังจากการได้รับแรงกดดันอย่างหนักจากรัฐบาลสหรัฐฯ ซึ่งต้องการให้รัฐบาลปากีสถานจับกุมหัวหน้ากลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายดังกล่าวเพื่อส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน รวมทั้งกดดันให้ปากีสถานหยุดให้การสนับสนุนรัฐบาลกัวลิบันของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน จากแรงกดดันของมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานภายใต้การนำของ นายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ ในช่วงเวลาดังกล่าวได้ถอยห่างในความสัมพันธ์กับรัฐบาลกัวลิบัน รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในอัฟกานิสถาน พร้อมทั้งกล่าวหาว่ากลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวในอัฟกานิสถานนั้นเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังความรุนแรง และความขัดแย้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธของลัทธิแยกย่อยทางศาสนาต่าง ๆ ในปากีสถาน นอกจากนี้รัฐบาลปากีสถานยังได้ตรวจสอบ และกวาดล้างสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ที่ต้องสงสัยว่าเป็นแหล่งกบดาน และสถานที่สังสมอาวุธของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถานอีกด้วย

จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามที่มาจากการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลกนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป พร้อมกับท่าที และนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลปากีสถานที่มีต่อเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน ภายหลังจากเหตุการณ์การก่อการร้ายดังกล่าวที่เกิดขึ้นในแทนซาเนีย และเคนยา ซึ่งได้สร้างผลกระทบด้านลบให้กับความมั่นคง

⁴ Ibid., 147.

⁵ Ahmed Rashid, *Descent into Chaos The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia* (New York: Viking, 2008), 74-75.

ของมหาอำนาจระดับโลกอย่างสหรัฐฯ นำไปสู่การกดดันให้รัฐบาลปากีสถานเปลี่ยนแปลงท่าที และนโยบายต่างประเทศ ในฐานะรัฐบาลซึ่งมีความเชื่อมโยงกับรัฐบาลภูอลิบานที่อุปถัมภ์เครือข่าย กลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ในอัฟกานิสถาน

ในทิศทางที่เชื่อมโยงกันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับท่าที และนโยบาย ต่างประเทศด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของรัฐบาลทหารปากีสถานภายหลังเหตุการณ์ 9/11 ภายใต้โครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบขั้วอำนาจเดี่ยว (Unipolar System) ที่ชัดเจนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศในยุคหลังสงครามเย็นซึ่งถูกครอบงำ โดยมหาอำนาจระดับโลกอย่างสหรัฐฯ รัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นในสมัยของรัฐบาล เฟอร์เวซ มุซาร์รอฟ ได้มีการดำเนินนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงในมิติที่มีความเชื่อมโยง เกี่ยวข้องกับภัยการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลกร่วมกับหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคง อย่างสหรัฐฯ ภายใต้ปฏิบัติการสงครามต่อต้านการก่อการร้าย พร้อมกับท่าทีที่เข้มงวดของรัฐบาล และกองทัพปากีสถานในการกำจัดปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ที่เคลื่อนไหวอยู่ภายในปากีสถาน อัฟกานิสถาน พื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในอินเดีย แม้ว่าบางกลุ่ม จะเคยมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงกับรัฐบาลปากีสถานก็ตาม เช่น กลุ่มติดอาวุธและรัฐบาล ภูอลิบานผู้ปกครองอัฟกานิสถาน เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ กลุ่มติดอาวุธ ลัทธิรีญอยิบะฮ์ กลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีน กลุ่มติดอาวุธอิซบุลมุญาฮิดีน และกลุ่มติดอาวุธ ญัยซี-มุฮัมมัด เป็นต้น ซึ่งต่างเป็นกลุ่มที่เคยกบดาน และปฏิบัติการอยู่ในอัฟกานิสถาน ปากีสถาน พื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในอินเดีย การดำเนินนโยบายกวาดล้างปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศดังกล่าวของรัฐบาล เฟอร์เวซ มุซาร์รอฟ ภายใต้ปฏิบัติการสงครามต่อต้านการก่อการร้าย เป็นไปเพื่อการปรับภาพลักษณ์ ของรัฐบาลปากีสถานให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น สำหรับปฏิบัติการต่าง ๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์ระดับ โลกอย่างสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ในฐานะอดีตประเทศที่เคยมีปฏิสัมพันธ์ในการให้การฝึกฝน อบรม และสนับสนุน กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ดังกล่าวในทุกช่วงเวลา ของการวิวัฒนาการของเขาเหล่านั้น ตั้งแต่ยุคสมัยของการก่อตัวขึ้นของกลุ่มนักรบมุญาฮิดีน ในช่วงสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน การก่อตัวขึ้นของกลุ่มติดอาวุธภูอลิบานในช่วงสงครามกลางเมือง อัฟกานิสถาน และการให้การยอมรับรัฐบาลของกลุ่มติดอาวุธภูอลิบานในฐานะผู้ปกครองเอมิเรต อิสลามอัฟกานิสถานเป็นประเทศแรก ๆ เช่นเดียวกันกับรัฐบาลสหรัฐฯ และสำนักหน่วยข่าวกรอง กลาง (CIA) ที่ไม่อาจจะปฏิเสธได้ถึงปฏิสัมพันธ์ และความเชื่อมโยงของเขาเหล่านั้นที่มีต่อกลุ่มนักรบ มุญาฮิดีนในช่วงสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถานซึ่งถือเป็นสารตั้งต้นของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่ม ผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามมามากมายดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

อย่างไรก็ตามความเปลี่ยนแปลงในท่าที และนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน ในมิติด้านความมั่นคง และประเด็นการก่อการร้ายระหว่างประเทศ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการถูกกดดัน จากอหิมาอำนาจอย่างสหรัฐฯ รวมถึงประชาคมโลก เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีการทบทวนในปฏิสัมพันธ์ ที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับรัฐบาลภูอลิบาน ซึ่งเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3 และต่อเนื่องมาถึงสมัยของรัฐบาลเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ตามบริบทของเหตุการณ์การก่อการร้ายระหว่าง ประเทศทั่วโลกที่มีความรุนแรงเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งในด้านหนึ่งแรงกดดันดังกล่าวยังได้กลายเป็นภัยคุกคาม ต่อความมั่นคง อิทธิพล และอำนาจของกองทัพปากีสถานที่มีความหวาดระแวงต่อการสูญเสีย ความสัมพันธ์พิเศษกับรัฐบาลภูอลิบาน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้น ซึ่งถือเป็นส่วนประกอบสำคัญ ในยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงอันลุ่มลึกของกองทัพปากีสถานในหลายสมรภูมิที่เกิดขึ้นในอดีต รวมถึง ขีดความสามารถทางด้านความมั่นคงของเขาเหล่านั้นที่อาจจะต้องถูกบั่นทอนลงในอนาคต เมื่อความสัมพันธ์พิเศษดังกล่าวสิ้นสุดลง⁶

ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และสหรัฐฯ ภายใต้ยุทธศาสตร์สงครามต่อต้าน การก่อการร้าย อาจเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความมั่นคงที่รัฐบาล ปากีสถานมีความมุ่งหวังในการเผยแพร่ภาพลักษณ์การต่อต้านภัยการก่อการร้ายระหว่างประเทศ ให้เป็นที่ปรากฏแก่ประชาคมโลก ในขณะที่เดียวกันสายสัมพันธ์ และการประสานงานที่ยังคงมีอยู่อย่าง ลับ ๆ ระหว่างหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลปากีสถาน อย่างหน่วยข่าวกรองปากีสถาน กับกลุ่มติดอาวุธภูอลิบาน และกลุ่มติดอาวุธที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ รวมถึงกลุ่ม ติดอาวุธต่างชาติอื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายระดับโลกอย่างอัล-กออิดะฮ์ ยังคงดำเนินต่อไปตามรูปแบบของยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของหน่วยข่าวกรองปากีสถาน ซึ่งยังคง คัดจ้างกับยุทธศาสตร์สงครามต่อต้านการก่อการร้ายของหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงระหว่างรัฐบาล สหรัฐฯ และปากีสถานอยู่เสมอ ดังที่เราจะเห็นได้จากความกระอักกระอ่วน และไม่เป็นมาตรฐาน เดียวกัน ในปฏิบัติการปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ภายใต้ยุทธศาสตร์ สงครามต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งรัฐบาลปากีสถานได้เน้นเป้าหมายไปที่กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่าย กลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในประเทศ ที่โดยมากแล้วเป็นกลุ่มที่อพยพลี้ภัยสงครามมาจากสมรภูมิ การกวาดล้างเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายโดยกองทัพสหรัฐฯ ในอัฟกานิสถาน ซึ่งรัฐบาลปากีสถาน ในขณะนั้นมองว่าเขาเหล่านั้นจะมีแนวทางการเคลื่อนไหวที่เป็นภัยคุกคามทางด้านความมั่นคง ของรัฐบาลปากีสถาน (เนื่องจากกลุ่มติดอาวุธผู้ลี้ภัยดังกล่าวมีมุมมองต่อรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลา

⁶ Christophe Jaffrelot, *The Pakistan Paradox: Instability and Resilience*; Trans. by Cynthia Schoch (New York: Oxford University Press, 2015), 257.

ดังกล่าวว่าเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดของสหรัฐฯ ผู้ที่กวาดล้างเขาเหล่านั้นในอัฟกานิสถาน) ดังเช่น ปฏิบัติการปราบปรามอย่างเด็ดขาดที่รัฐบาลและกองทัพอากาศเลือกใช้กับกลุ่มติดอาวุธ เตะห์ริกกีฏอเลียน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้น ในยุทธการหุบเขาวาซิริสถาน (Waziristan) การบุกโจมตีมัสญิดแดง (Lal Masjid) ปฏิบัติการซาร์บี-อะซาบ (Zarb-e-Azab) และการจัดทำ แผนปฏิบัติการระดับชาติ (National Action Plan: NAP) เพื่อวางแนวทางการกำจัดการก่อ การร้าย และการโอนถ่ายอำนาจในการบริหารจัดการสถานการณ์ทางด้านความมั่นคง และภัยการก่อ การร้ายอย่างเบ็ดเสร็จให้กับกองทัพอากาศ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ถึงความอ่อนแอ และอ่อนปรนในแนวทางการปราบปรามกำจัด เครือข่ายกลุ่มติดอาวุธลัทธิรีฎอยียะห์ และกลุ่มญะซี-มุฮัมมัด ซึ่งปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่พิพาท แคชเมียร์ หรือเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกอณี (Haqqani Network) ที่ปฏิบัติการอยู่ในอัฟกานิสถาน เพื่อเป้าประสงค์ทางการเมืองในการโค่นล้มรัฐบาลอัฟกานิสถานที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล สหรัฐฯ และกองกำลังนานาชาติ พร้อมทั้งมีบทบาทที่ต้องสงสัยในฐานะตัวกลางเชื่อมความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มติดอาวุธฏอเลียน และรัฐบาลปากีสถาน เพื่อสร้างความเข้าใจในมุมมองด้านความมั่นคง ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอัฟกานิสถาน รวมทั้งโอกาสในความร่วมมือเพื่อผลประโยชน์ ร่วมกันในการจัดการกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียใต้ ดังที่เราจะเห็นได้ชัดเจน ถึงผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ที่ซ่อนเร้นแต่มีความแน่นแฟ้นดังกล่าว ผ่านการริเริ่มฟื้นฟูความสัมพันธ์ กับรัฐบาลของกลุ่มติดอาวุธฏอเลียน และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกอณี โดยรัฐบาลปากีสถาน อย่างรวดเร็ว ภายหลังที่สหรัฐฯ เริ่มถอนกำลังทหารออกจากอัฟกานิสถานจนหมดสิ้นในวันที่ 31 สิงหาคม ปี 2021

ผู้วิจัยเห็นว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวที่มีความเชื่อมโยงกันสะท้อนให้เห็นถึงมุมมอง ความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานที่มีต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่าง ประเทศในระดับโลกว่าความสัมพันธ์ที่เขาเหล่านั้นมีกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ต่าง ๆ ที่ดำเนินการเคลื่อนไหวอยู่ภายนอกปากีสถาน เช่น กลุ่มติดอาวุธฏอเลียน และเครือข่ายกลุ่ม ติดอาวุธฮักกอณีในอัฟกานิสถาน รวมถึงกลุ่มติดอาวุธลัทธิรีฎอยียะห์ กลุ่มติดอาวุธญะซี-มุฮัมมัด กลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีน และกลุ่มติดอาวุธฮิซบุลมุญาฮิดีนในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายใน อินเดีย สามารถถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองผลประโยชน์ด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจกับมหาอำนาจนอกภูมิภาคอย่างสหรัฐฯ ซึ่งเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับปากีสถานในฐานะ หุ่นส่วนทางด้านความมั่นคงเพื่อความมุ่งหวังในการปราบปรามภัยการก่อการร้ายให้กับประชาคมโลก ได้อย่างยาวนาน ดังที่จะเห็นได้จากงบประมาณเพื่อความช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนา ความมั่นคง และความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมที่รัฐบาลสหรัฐฯ มอบให้แก่ปากีสถานตลอดช่วงปี 2002-2015 ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาของการดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงอย่างสงครามต่อต้าน

การก่อการร้ายนั้นมีมูลค่ารวมกันสูงถึง 18,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ⁷ ประกอบกับการถ่วงดุลอำนาจ และการลดภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงจากมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียได้อย่างอินเดียไป โดยปริยายตลอดช่วงเวลาที่ปากีสถานยังคงเป็นหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ และมีบทบาทหลักในปฏิบัติการของกองกำลังต่อต้านการก่อการร้ายโลก (Global Counterterrorism Force: GCTF) ทั้งนี้ การดำเนินการในยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของหน่วยข่าวกรองปากีสถานที่คอยคัด้างกับยุทธศาสตร์สงครามต่อต้านการก่อการร้ายก็ยังคงดำเนินต่อไปด้วยเช่นกัน ซึ่งปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนดังกล่าวนี้ สามารถวิเคราะห์ออกมาในรูปแบบของการดำเนินนโยบายแบบสองมาตรฐาน (Double-Standard Game) ของปากีสถาน มาตรฐานแรกคือ การจัดการกับภัยคุกคามจากกลุ่มติดอาวุธและเครือข่ายก่อการร้ายภายในประเทศ ที่ทะลักเข้ามาจากอัฟกานิสถาน ภายหลังการแตกพ่ายของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในสมรภูมิสหรัฐฯ-อัฟกานิสถาน ซึ่งเขาเหล่านั้นได้ลี้ภัยสงครามเข้ามาหลบในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่าทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน รวมทั้ง ได้มีการจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธขึ้น และขยายอิทธิพลของเขาเหล่านั้นในพื้นที่ดังกล่าว รวมถึงภัยคุกคามจากการก่อการร้ายที่มาจากกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายทางชาติพันธุ์ และศาสนาต่าง ๆ ภายในปากีสถาน และมาตรฐานที่สองคือการดำเนินปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยง และเอื้อประโยชน์กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายนอกประเทศ เช่น กลุ่มติดอาวุธภูอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกอณี ซึ่งเขาเหล่านั้นเป็นผู้ที่ต่อสู้กับรัฐบาลอัฟกานิสถาน และกองทัพสหรัฐฯ ในสมรภูมิสหรัฐฯ-อัฟกานิสถาน รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธลัทธิรีญอยิบะฮ์ กลุ่มติดอาวุธญะซี-มุฮัมมัด กลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีน และกลุ่มติดอาวุธฮิซบุลมุญาฮิดีน ซึ่งต่อสู้กับรัฐบาลและกองทัพอินเดียในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในอินเดีย

5.2.1 การจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศ ผ่านการดำเนินนโยบายแบบสองมาตรฐาน (Double-Standard Game) ของรัฐบาลปากีสถาน

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางการจัดการกับภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายภายใน และระหว่างประเทศของปากีสถานที่มีความแตกต่างกันดังกล่าว วางอยู่บนพื้นฐานของการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติที่เขาเหล่านั้นได้รับแตกต่างกัน จากบริบทของการปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอย่างหนักภายในประเทศ และการดำเนินปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยง

⁷ Alan K. Kronstadt, *Pakistan-U.S. Relations: Issues for the 114th Congress* (CRS report for Congress, R44034, U.S. Congressional documents: 2015), 13.

และเอื้อประโยชน์กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายนอกประเทศ ก็ถือว่ามีความสอดคล้องกับข้อเขียนของ เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ในประเด็นของการจัดการกับภัยการก่อการร้ายบนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติของปากีสถานซึ่งเน้นไปที่การจัดการกับภัยการก่อการร้ายภายในประเทศ และพื้นที่เชื่อมโยงกับชายแดนอัฟกานิสถาน มากกว่าภัยการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทต่าง ๆ ที่รัฐบาลมีผลประโยชน์จากการคงไว้ซึ่งสถานการณ์ความรุนแรงภายนอกประเทศ ดังที่ปรากฏในหนังสือบันทึกความทรงจำของเขาว่า

“ปากีสถานมักจะถูกพูดถึงอยู่บ่อยครั้งถึงการจัดการกับภัยการก่อการร้ายที่ไม่เต็มศักยภาพ ข้อคิดเห็นเหล่านั้นเป็นเพียงข้อคิดเห็นของผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง การตัดสินใจของรัฐบาลปากีสถาน คือ การสนับสนุนสงครามต่อต้านการก่อการร้ายบนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติของปากีสถาน และไม่มีเหตุผลอันใดเลยที่เราจะไม่ปฏิบัติการอย่างเต็มศักยภาพเพื่อชาติของเรา แท้จริงแล้วปากีสถานถือเป็นชาติที่ต่อสู้อย่างถึงที่สุดในการต่อต้านการก่อการร้าย และเป็นผู้ที่สูญเสียมากที่สุดจากการต่อสู้ดังกล่าว เรามีการสั่งการให้พลทหารมากถึง 80,000 นายประจำการอยู่ในพื้นที่ตลอดแนวเขตแดนระหว่างปากีสถาน และอัฟกานิสถาน แต่เป็นสิ่งที่น่าผิดหวังแม้ว่าเราจะทุ่มเทอย่างสุดกำลัง และเกิดการเสียสละอันยิ่งใหญ่จากสมรภูมิต่าง ๆ แต่บางคนก็ยังคงบอกเล่าเรื่องราวที่มีแนวโน้มจะตำหนิตีเยินผลงานของเราในการต่อต้านการก่อการร้าย ทั้งที่เรามีชายผู้สูญเสียมากกว่าทุกชาติจากภารกิจดังกล่าว และเรายังคงสู้ต่อไป”: เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ อดีตประธานาธิบดีปากีสถาน ⁸

5.2.2 ผลได้ในขอบเขตผลประโยชน์แห่งชาติของปากีสถานจากการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศ ผ่านรูปแบบของการดำเนินนโยบายแบบสองมาตรฐาน (Double-Standard Game)

- การได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจอย่างมหาศาลจากสหรัฐฯ เนื่องจากรัฐบาลและกองทัพปากีสถานเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย

- การถ่วงดุลอำนาจ และการลดภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคจากมหาอำนาจอย่างอินเดีย ตลอดช่วงเวลาที่สงครามต่อต้านการก่อการร้ายยังคงดำเนินต่อไปโดยปากีสถานนั้นยังคงเป็นหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ อย่างต่อเนื่อง

⁸ Pervez Musharraf, *In the Line of Fire: A Memoir* (London: Simon & Schuster, 2014), 299.

- การลดภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงที่อาจเกิดขึ้นจากรัฐบาลอัฟกานิสถาน และรัฐบาลอินเดีย รวมถึงการแผ่ขยายอิทธิพล และอำนาจของรัฐบาลปากีสถาน ผ่านการดำเนินปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยง และเอื้อประโยชน์กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์ของหน่วยข่าวกรองปากีสถาน ภายในอัฟกานิสถาน ภายในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในอินเดีย

ทั้งนี้ ภายหลังเหตุการณ์การบุกสังหาร อุซามะฮ์ บินลาดีน โดยหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ ได้สร้างความตึงเครียดเป็นอย่างมากต่อความสัมพันธ์ในฐานะหุ้นส่วนด้านความมั่นคงระหว่างปากีสถาน และสหรัฐฯ พร้อมทั้งความหวาดระแวงของรัฐบาลปากีสถานในประเด็นของการสูญเสียผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคง และความมั่นคง จากความร่วมมือในฐานะหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงระหว่างปากีสถานและสหรัฐฯ ที่กำลังจะสิ้นสุดลงเมื่อเป้าหมายสูงสุดในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายได้ถูกกำจัด ส่งผลให้ปากีสถานถูกลดความสำคัญลงในฐานะอดีตหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ เมื่อเขาเหล่านั้นเริ่มที่จะดำเนินการถอนทหารออกจากปากีสถาน และส่งไม้ต่อในการบริหารประเทศ รวมถึงการจัดการกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงภายในประเทศให้กับรัฐบาลและกองทัพอัฟกานิสถานต่อไป

อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศในระดับโลกไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ (Multipolar System) ในช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการเริ่มถอนทหารออกจากภูมิภาคเอเชียใต้ของสหรัฐฯ และความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถาน และสหรัฐฯ ในฐานะหุ้นส่วนด้านความมั่นคง ภายหลังปฏิบัติการลับของหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ ในการบุกเข้าสังหาร อุซามะฮ์ บินลาดีน ณ เมืองโอบตาบาดทางตอนเหนือที่เต็มไปด้วยฐานทัพของปากีสถาน ซึ่งได้สร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของปากีสถานกับประชาคมโลก ในฐานะผู้ที่ปิดบังข้อมูลการเคลื่อนไหวของหัวหน้าเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในประเทศของตน รวมไปถึงข้อกล่าวหาที่ว่ารัฐบาลปากีสถานนั้นมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้อง หรือเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังกลุ่มผู้ก่อการร้าย ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวส่งผลให้แนวทางการกำหนดท่าที และนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานเปลี่ยนแปลงไป จากทางเลือกที่เปิดกว้างมากขึ้นในระบบระหว่างประเทศหลายขั้วอำนาจ ในการปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจระดับโลกนอกภูมิภาค ซึ่งรัฐบาลกลางปากีสถานได้เลือกที่จะมีปฏิสัมพันธ์ในความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และความมั่นคง ร่วมกับมหาอำนาจอย่างจีนผู้ซึ่งเปิดกว้างในรูปแบบความร่วมมือด้านความมั่นคง ตามแนวทางที่รัฐบาลปากีสถานไม่ต้องการให้อิทธิพลของมหาอำนาจหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงเข้ามาก้าวภายในกิจการภายในของปากีสถาน โดยเฉพาะในประเด็นของแนวนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายที่เขาเหล่านั้นต้องการเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการดำเนินการ รวมทั้งเป็นผู้ที่ได้รับรู้ถึงทุกประเด็นความเคลื่อนไหวทางด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายที่เกิดขึ้น

ภายในประเทศ รวมทั้งพื้นที่พิพาทต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของปากีสถาน ทั้งนี้ความร่วมมือระหว่างปากีสถาน และจีนในยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และการจัดการกับประเด็นของการก่อการร้ายภายในปากีสถาน และระหว่างประเทศในระดับต่าง ๆ ถือเป็นความร่วมมือที่ไม่มีแรงเสียดทานทางอำนาจใด ๆ บนพื้นฐานความสัมพันธ์อันยาวนานระหว่างทั้งสองประเทศ รวมถึงมุมมองในทิศทางเดียวกันของสองประเทศต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายภายในภูมิภาคเอเชียใต้ ท่าทีทางพฤตินัยในการให้การยอมรับรัฐบาลอัฟกานิสถานซึ่งได้สถาปนาตนเองขึ้นมาจากกลุ่มติดอาวุธกัวลิบัน และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกอนี รวมถึงมุมมองที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันถึงกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายซึ่งถือเป็นภัยคุกคามต่อความร่วมมือระหว่างทั้งสองประเทศอย่างระบือเชิงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน เช่น กลุ่มติดอาวุธเตหรีกี กัวลิบัน กลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามแห่งอุซเบกิสถาน และกองทัพปลดปล่อยบาโลจิสถาน เป็นต้น ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มผู้ที่ก่อการร้ายตลอดเส้นทางของระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน รวมทั้งมุมมองที่ทั้งสองประเทศมีต่อรัฐบาลและกองทัพอินเดียในฐานะภัยคุกคามด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียใต้

นอกจากนี้ ปากีสถานยังได้รับผลประโยชน์จากความร่วมมือกับจีนภายใต้ระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ภายในประเทศเพื่อการรองรับโอกาสทางด้านการค้า และการลงทุนในอนาคตที่จะขยายเข้ามาสู่ปากีสถานในฐานะแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้า (จากโครงการเหมืองถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ และโซลาร์ฟาร์มจำนวนมาก) แหล่งกำลังผลิตราคาถูก และจุดยุทธศาสตร์ในการเชื่อมต่อเส้นทางการขนส่งสินค้าที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งสามารถเชื่อมต่อไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลกผ่านเส้นทางของระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ที่เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางภายใต้นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง หรือเส้นทางสายไหมใหม่ของจีน ที่ทอดผ่านปากีสถานไปยังท่าเรือน้ำลึกกวาดาร์ (Gwadar Port) ซึ่งถือเป็นประตูทางออกไปสู่ทะเลอาหรับ และมหาสมุทรอินเดียที่สามารถเชื่อมโยงแถบเส้นทางมหาสมุทรไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลก

ทั้งนี้ ผลพวงจากระบบชั่วคราวในระบอบระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ ได้ส่งผลให้รัฐมหาอำนาจระดับโลกต่าง ๆ รวมทั้งจีน และรัสเซีย ต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากความหวาดระแวงทางด้านการความมั่นคงระหว่างประเทศภายใต้ระบบหลายขั้วอำนาจที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ทำให้รัฐมหาอำนาจในระดับโลกทั้งหลายพยายามถ่วงดุลอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงไว้อยู่เสมอในทุกภูมิภาคของโลก ด้วยการแผ่ขยายอิทธิพลและอำนาจของตน ผ่านข้อเสนอในด้านความร่วมมือรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการครอบงำรัฐใด ๆ ในภูมิภาคนั้น ๆ ให้อยู่ภายใต้กรอบการดำเนินยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศของตนในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อการส่งเสริมความมั่นคงในการรักษาไว้ซึ่งสถานะความเป็นมหาอำนาจในระดับโลกของตนไว้ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยหมายถึงการผนึกกำลังขึ้นของสามเหลี่ยมอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้

ระหว่าง จีน รัสเซีย และปากีสถาน ภายหลังการเริ่มถอนตัวออกไปจากภูมิภาคเอเชียใต้ของสหรัฐฯ เพื่อการป้องปรามภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงที่อาจเพิ่มมากขึ้นจากมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ อย่างอินเดีย แม้ว่าเขาเหล่านั้นจะต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งในสมการที่มีความเชื่อมโยงกับการสนับสนุน ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคของปากีสถานซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความ เชื่อมโยงเกี่ยวข้อง และเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ต่าง ๆ ภายในภูมิภาคเอเชียใต้ก็ตาม ดังเช่น ท่าทีในทางพฤตินัยที่ค่อนข้างชัดเจนของจีนในการให้ การยอมรับรัฐบาลของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในอัฟกานิสถาน⁹ ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับรัฐบาล กองทัพ และหน่วยข่าวกรองของปากีสถานเสมอมาดังที่ได้กล่าว ไปแล้วข้างต้น แม้ว่ารัฐบาลจีนจะยังคงมีความหวาดระแวงอยู่บ้างถึงความไม่มั่นคงที่อาจเกิดขึ้น จากผลพวงของการสู้รบระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ ภายในอัฟกานิสถานซึ่งอาจสร้างผลกระทบ ด้านลบต่อเส้นทางการเชื่อมต่อทางเศรษฐกิจภายใต้นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีน ทั้งในเส้นทางของระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถานที่ทอดผ่านบางส่วนของพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และปากีสถาน รวมไปถึงเส้นทางในอนาคตที่จีนต้องการจะขยายไปยังอิหร่านภายใต้ข้อตกลงหุ้นส่วน ทางยุทธศาสตร์ 25 ปี (25-year Strategic Partnership)¹⁰ และหมุดหมายต่อไปที่รอการสานต่อ ในอัฟกานิสถานเมื่อเกิดหลักประกันของความสงบเรียบร้อยขึ้นในประเทศตามความพึงพอใจ ของรัฐบาลจีน รวมถึงการสานต่อในโครงการต่าง ๆ ของภาคเอกชนจีนที่ชะงักงันลงไปเนื่องจาก เงื่อนไขของเหตุการณ์ความไม่สงบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในอัฟกานิสถาน ดังเช่น โครงการสร้างเหมือง ขุดเจาะแร่ทองแดงขนาดใหญ่ในอัฟกานิสถานภายใต้การดำเนินการโดยภาคเอกชนจีนระหว่าง บริษัท เจียงซีคอปเปอร์ (Jiangxi Copper) และบริษัท เมทัลลูร์จิคอล (Metallurgical Corporation of China :MCC) ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของมินเมทัลส์ (Minmetals) คู่ค้าและบริษัทผู้ขุดแร่ ในต่างแดนของรัฐบาลจีน ซึ่งเขาเหล่านั้นได้ลงนามในข้อตกลงมูลค่า 2.83 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ กับรัฐบาลอัฟกานิสถานในสมัยของประธานาธิบดีฮามิด คาร์ซาย ช่วงปี 2007 สำหรับสัมปทาน

⁹ Derek Grossman, “Chinese Recognition of the Taliban Is All but Inevitable,” Foreignpolicy, accessed August 20, 2021, <https://foreignpolicy.com/2021/08/27/taliban-china-afghanistan-recognition>

¹⁰ Farnaz Fassihi and Steven Lee Myers, “Defying U.S., China and Iran Near Trade and Military Partnership,” The New York Times, accessed August 20, 2021, www.nytimes.com/2020/07/11/world/asia/china-iran-trade-military-deal.html

การขุดแร่ ณ เหมืองทองแดงเมสไอนาค (Mes Aynak) ในเมืองโลแกร์ เป็นเวลา 30 ปี ซึ่งมีรายงานการสำรวจถึงปริมาณแร่ทองแดงเกรดร้อยละ 2.3¹¹ ในเหมืองดังกล่าวที่มีมากถึง 240 ล้านตัน¹²

5.2.3 การฟื้นคืนชีพของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน บทบาทของรัฐบาลปากีสถานและมหาอำนาจระดับโลกที่เกี่ยวข้อง

รัฐบาลปากีสถานถูกตั้งคำถามจากผู้คนทั่วโลกถึงบทบาท และปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธอุกฐอลิบานตลอดช่วงระยะเวลาที่เขาเหล่านั้นปกครองเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถานในช่วงปี 1996-2001 ช่วงเวลาที่เขาเหล่านั้นต่อสู้กับกองทัพสหรัฐฯ และชาติสัมพันธมิตรในสงครามสหรัฐฯ-อัฟกานิสถาน และในช่วงเวลาปัจจุบันที่เขาเหล่านั้นสามารถกลับมายึดครองดินแดนอัฟกานิสถานได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเราจะพบเห็นท่าทีในการตอบรับความสำเร็จดังกล่าวของกลุ่มติดอาวุธอุกฐอลิบานจากรัฐบาลกลางปากีสถานในปัจจุบันได้ในหลาย ๆ โอกาส ดังเช่นคำกล่าวของนายกรัฐมนตรี อิมรอน ข่าน ในพิธีการเปิดหลักสูตรเดียวของระบบการศึกษาแห่งชาติปากีสถาน ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่กลุ่มติดอาวุธอุกฐอลิบานเริ่มที่จะยึดครองอัฟกานิสถานได้อย่างเบ็ดเสร็จ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม ปี 2021

¹¹ แร่ทองแดงเกรดร้อยละ 2.3 (2.3% grade copper ore) เป็นทองแดงเกรดทั่วไปที่อุตสาหกรรมเหมืองแร่ให้การยอมรับในตลาดการค้าแร่ทองแดง See also: John Miller, “Legend Mining hits best Mawson grades to date with 3% nickel, 2.3% copper and 0.19% cobalt,” ProactiveInvestors, proactiveinvestors.com.au/companies/news/923537/legend-mining-hits-best-mawson-grades-to-date-with-3-nickel-23-copper-and-019-cobalt-923537.html , ARM Copper, “The Konkola North Copper Project,” ARM, accessed December 30, 2021, <https://www.arm.co.za/archive/files/annual/2010/copper.htm>

¹² Ana de Liz, “Afghanistan's mighty copper reserves remain out of reach, even for China,” FastmarketMB, accessed September 5, 2021, <https://www.metalbulletin.com/Article/4004437/in-depth/Afghanistans-mighty-copper-reserves-remain-out-of-reach-even-for-China.html>

“เมื่อคุณพยายามปรับตัวให้เข้ากับการรับเอาวัฒนธรรมของใครบางคน และคุณเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นดีเลิศ คุณก็จะกลายเป็นทาสของวัฒนธรรมนั้น ในวันนี้ชาวอัฟกันได้ทำลายพันธนาการของการเป็นทาสดังกล่าวนี้”: อิมรอน ข่าน นายกรัฐมนตรีปากีสถาน¹³

ภาพที่ 5.1 แสดงเนื้อหาบางส่วนจากคำกล่าวของนายกรัฐมนตรี อิมรอน ข่าน ในพิธีการเปิดตัวหลักสูตรเดี่ยวของระบบการศึกษาแห่งชาติปากีสถาน, Dawn, accessed October 5, 2021, <https://www.dawn.com/news/1640988>

นอกจากนี้ยังมีการแสดงท่าทีของปากีสถานในแนวทางที่เป็นการขอความช่วยเหลือโอกาส และความช่วยเหลือจากประชาคมโลก แก้อัฟกานิสถานภายหลังที่กลุ่มติดอาวุธฏอลิบานประสบความสำเร็จในการยึดครองประเทศ และสถาปนาอำนาจการปกครองเหนือดินแดนอัฟกานิสถาน ผ่านการอธิบายทั่วไปของนายกรัฐมนตรี อิมรอน ข่าน ณ เวทีการประชุมสมัยที่ 76 ของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 24 กันยายน ปี 2021

“มีเพียงหนทางเดียวที่เหลือสำหรับอัฟกานิสถาน คือ การที่เราควรที่จะสร้างความเข้มแข็ง และเสถียรภาพให้เกิดขึ้นสำหรับรัฐบาลชุดปัจจุบันในอัฟกานิสถาน หากเราต้องการจะจงใจให้รัฐบาลฏอลิบานเคารพสิทธิมนุษยชน กีดกันกลุ่มผู้ก่อการร้ายออกจากอัฟกานิสถาน และมีรัฐบาลแห่งชาตินี้จะถือเป็นสถานการณ์ที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์

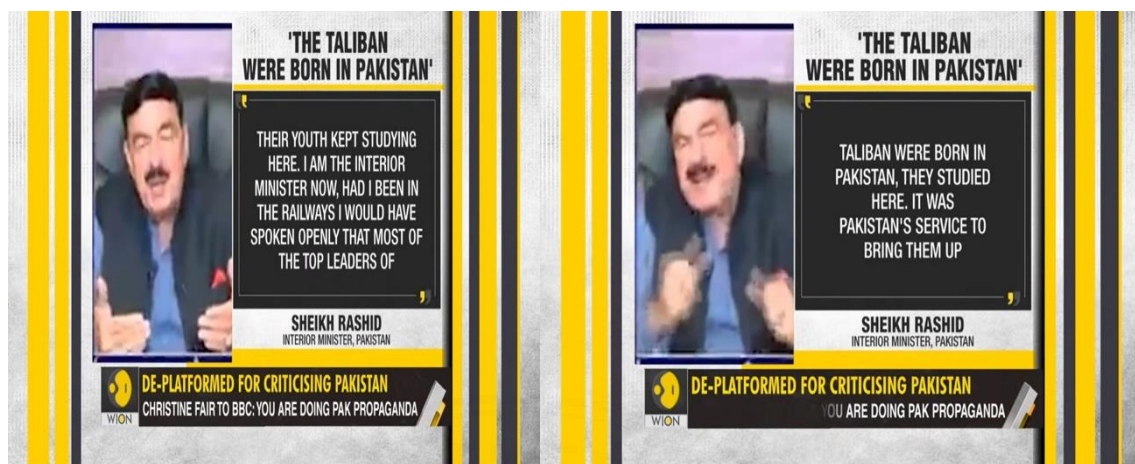
¹³ Correspondent, “PM Imran talks about overpowering 'shackles of slavery' at Single National Curriculum launch,” Dawn, accessed October 5, 2021, <https://www.dawn.com/news/1640988>

(win-win situation) และช่วงเวลานี้ถือเป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากสำหรับอัฟกานิสถาน เขาเหล่านั้นควรที่จะได้รับความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมโดยทันที และมหาอำนาจระดับโลกก็ควรที่จะเชิญชวนให้ประชาคมโลกก้าวไปในทิศทางนี้”: การอภิปรายทั่วไปของ อิมรอน ข่าน นายกรัฐมนตรีปากีสถาน ดูรายละเอียดของเรื่องนี้ในเชิงอรรถ¹⁴

ภาพที่ 5.2 แสดงบรรยากาศการอภิปรายทั่วไปของนายกรัฐมนตรี อิมรอน ข่าน ณ เวทีการประชุมสมัยที่ 76 ของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 24 กันยายน ปี 2021, UN, accessed October 5, 2021, <https://news.un.org/en/story/2021/09/1101222>

¹⁴ Correspondent, “At UN, Pakistan Prime Minister urges ‘bold steps’ to prevent humanitarian crisis Afghanistan,” UN, accessed October 5, 2021, <https://news.un.org/en/story/2021/09/1101222>

ภาพที่ 5.3 แสดงเนื้อหาบางส่วนในบทสัมภาษณ์ของอดีตรัฐมนตรีมหาดไทยปากีสถาน ชัยค์ รอซิด เกี่ยวข้องกับมุมมองของตัวเขาที่มีต่อบทบาทของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบันว่า “แกนนำของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบันส่วนใหญ่ถือกำเนิดขึ้นในปากีสถาน เขาเหล่านั้นศึกษาร่ำเรียนที่นี่ และที่ผ่านมปากีสถานคือผู้ที่กำกับดูแลเขาเหล่านั้นให้เติบโต”: ชัยค์ ราซิด อดีตรัฐมนตรีมหาดไทยปากีสถาน¹⁵

จากใจความสำคัญในถ้อยแถลง และการอภิปรายของอดีตนายกรัฐมนตรีของปากีสถาน รวมถึงส่วนหนึ่งของบทสัมภาษณ์ดังกล่าวของอดีตรัฐมนตรีมหาดไทยปากีสถาน ได้สะท้อนให้เห็นถึง ปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยง และเอื้ออำนวยกันระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และกลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน ซึ่งประสบความสำเร็จในการยึดครองดินแดนอัฟกานิสถานอีกครั้งในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังมีคำยืนยันของอดีตนายพลของปากีสถานที่ว่า “ความสัมพันธ์กับกลุ่มติดอาวุธฏอลิบันคือผลประโยชน์แห่งชาติ ที่ปากีสถานต้องรักษาไว้ผ่านปฏิสัมพันธ์ที่รัฐบาลปากีสถานจะต้องผ่อนปรน และอยู่เคียงข้าง เขาเหล่านั้น ไม่ใช่การสร้าง ความบาดหมาง หรือความแตกแยกระหว่างกัน” ประกอบกับการแสดง ท่าทีของรัฐบาล และหน่วยข่าวกรองปากีสถาน ซึ่งเป็นการส่งสัญญาณไปยังสหรัฐฯ และสหประชาชาติ โดยการอนุญาตให้มีการชุมนุมหลายครั้ง (แต่มีการห้ามการชุมนุมของกลุ่มการเมืองอื่น ๆ) จากกลุ่ม ผู้คนที่ออกมาแสดงให้ เห็นถึงแรงสนับสนุนของเขาเหล่านั้นที่ชัดเจนต่อกลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน ที่เคลื่อนไหวอยู่ในอัฟกานิสถาน พร้อมทั้งเป็นการแสดงสัญลักษณ์ในการต่อต้านแนวทาง

¹⁵ Correspondent, “Gravitas LIVE | #ProbePakForPanjshir: Pakistan Military leads Taliban offensive in Panjshir,” WION, accessed October 5, 2021 www.youtube.com/watch?v=gh9S0vYb-qA

การคว่ำบาตรของสหประชาชาติที่มีต่อกลุ่มติดอาวุธอุยกูร์และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในอัฟกานิสถาน¹⁶

ปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ของรัฐบาลปากีสถานที่มีกับกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ซึ่งยังมีการเคลื่อนไหวอยู่ภายนอกประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้และอัฟกานิสถาน การแสดงออกทางการเมืองดังกล่าวของผู้มีระดับสูงของประเทศ รวมทั้งการผนึกกำลังขึ้นของสามเหลี่ยมอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ทั้ง จีน รัสเซีย และปากีสถาน ล้วนแล้วแต่เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงออกมาบนพื้นฐานความเข้าใจต่อยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียใต้ทั้งจากรัฐขนาดกลางในภูมิภาคเอเชียใต้อย่างปากีสถานที่มีความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของประเทศตนในภูมิภาคที่เต็มไปด้วยภัยคุกคามจากหลายตัวแสดง รวมทั้งรัฐมหาอำนาจนอกภูมิภาคอย่างจีน และรัสเซียที่ต่างเข้ามาครอบงำผลประโยชน์ด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียใต้เต็มที่ ในช่วงเวลาที่สหรัฐฯ ได้ออกไปจากภูมิภาคแห่งนี้เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจในการสังหารหัวหน้ากลุ่มผู้ก่อการร้ายอย่าง อุซามะฮ์ บินลาดีน และความท้าทายที่เกิดขึ้นในการดำเนินสงครามต่อต้านการก่อการร้ายต่อไปในภูมิภาคเอเชียใต้ และตะวันออกกลางจากทรัพยากรมนุษย์ที่สหรัฐฯ ต้องสูญเสียไปมากกว่าผลกำไรจากทรัพยากรในพื้นที่สมรภูมิต่าง ๆ ที่เขาเหล่านั้นได้กลับคืนมา รวมถึงการปรับเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศไปสู่รูปแบบของพาณิชย์นิยม (Mercantilism) และการดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบที่ค่อนข้างมีแนวโน้มไปทางลัทธิโดดเดี่ยว (Isolationism) ในสมัยของประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ประกอบกับวิกฤตการณ์ของโรคระบาดโควิด 19 ที่ประธานาธิบดีคนใหม่ของสหรัฐฯ อย่าง โจ ไบเดน ต้องเข้ามาแก้ไขอย่างเร่งด่วนเป็นอันดับแรก ส่งผลให้สหรัฐฯ ละเลและไม่ให้ความสนใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียใต้ และตะวันออกกลางมากนัก รวมถึงกระบวนการในการถอนทหารของสหรัฐฯ ที่ได้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องและอย่างรวดเร็วอย่างที่ประชาคมโลกคาดคิดไม่ถึงจนหมดสิ้นจากอัฟกานิสถาน พร้อม ๆ กับปรากฏการณ์ในการยึดครองอัฟกานิสถานคืนได้อย่างรวดเร็วโดยกลุ่มติดอาวุธอุยกูร์และเครือข่ายของเขาเหล่านั้น ทำให้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอาจกลายเป็นผลดีต่อรัฐมหาอำนาจอย่างจีน และรัสเซีย ในการดำเนินการขยายอิทธิพล และอำนาจอย่างเต็มที่ในภูมิภาคเอเชียใต้ ทั้งนี้รัฐพันธมิตรต่าง ๆ ในภูมิภาค เช่น ปากีสถาน เอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน ศรีลังกา และอิหร่าน ก็สามารถที่จะมองหาช่องทางแห่งผลประโยชน์ที่เขาเหล่านั้นสามารถจะได้รับจากการดำเนินปฏิสัมพันธ์ในความร่วมมือ ภายใต้โครงการต่าง ๆ

¹⁶ Siegfried O. Wolf, "Pakistan and State-Sponsored Terrorism in South Asia" in *Terrorism Revisited: Islamism, Political Violence and State-Sponsorship* (Springer International PU, 2018), 147.

ร่วมกับรัฐมหาอำนาจทั้งสอง ตามแบบแผนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงที่มหาอำนาจเหล่านั้นได้วางไว้ในภูมิภาคเอเชียใต้ ในสภาพการณ์ที่เขาเหล่านั้นสามารถควบคุมการขยายอิทธิพลและอำนาจของมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างอินเดียได้อย่างเบ็ดเสร็จ

5.2.4 การเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศ ผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยนมุมมองความเข้าใจ และแนวทางการจัดการของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลก

สภาพการณ์ที่เป็นพลวัตในมิติด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ และการก่อการร้ายรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการเกิดขึ้นของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาค และรัฐมหาอำนาจนอกภูมิภาคดังกล่าว ต่างมีความเกี่ยวข้องกับความเข้าใจ และแนวทางการจัดการภัยคุกคามของทั้งรัฐมหาอำนาจในระดับโลก รัฐมหาอำนาจในระดับภูมิภาค และรัฐขนาดกลางต่าง ๆ ภายในภูมิภาค ซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นท่าที และนโยบายต่างประเทศของรัฐต่าง ๆ มากมายจากปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่เป็นเครือข่าย หรือหลายปรากฏการณ์ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับภายในรัฐ ระดับภูมิภาค และระดับโลก ตามทฤษฎีของสตีเวน ลอบเบลล์ ที่ได้พิจารณาถึงรูปแบบของภัยคุกคามที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค และจากการเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศในระดับโลก ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินท่าที และการจัดทำนโยบายต่างประเทศของรัฐต่าง ๆ¹⁷ ในทิศทางเดียวกับ เคนเนธ วอลซ์ (Kenneth N. Waltz) ที่ได้วิเคราะห์ถึงโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศว่าเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาท และพฤติกรรมของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐ ซึ่งมีความเป็นพลวัตตามบริบทของการเมืองโลก¹⁸ รวมถึงมุมมองที่ตัวเขาเห็นตรงกันกับจอห์น เมียร์ไชเมอร์ (John Mearsheimer) ว่ารูปแบบของระบบระหว่างประเทศที่สามารถคงไว้ซึ่งเสถียรภาพในระบบการเมืองระหว่างประเทศนั้นคือ ระบบสองขั้วอำนาจในยุคสงครามเย็น¹⁹

¹⁷ Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro, *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 45-75.

¹⁸ Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics* (Long Grove: Waveland Press, 2010), 118-121.

¹⁹ John Mearsheimer, "Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War," *International Security* Vol. 15, No. 1 (Summer 1990): 5-56.

ทั้งนี้ หากเราพิจารณาถึงผลกระทบจากบริบทของระบบสองชั่วอำนาจอ้างกล่าว ในภูมิภาคเอเชียใต้ช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา เราจะพบกับความไร้เสถียรภาพ จากความขัดแย้ง ความรุนแรง และสงครามภายในภูมิภาคหลายสมรภูมิ ไม่ว่าจะเป็นสงครามระหว่าง อินเดีย-ปากีสถาน ในปี 1971 ซึ่งเกิดขึ้นมาจากการที่รัฐบาลและกองทัพปากีสถานมีการใช้ยุทธวิธีการก่อการร้ายร่วมกับยุทธวิธีการรบตามแบบแผนเพื่อกวาดล้างชาวเบงกาลีภายในประเทศ ซึ่งนำไปสู่ การเข้ามาแทรกแซงของอินเดีย และการแยกไปก่อตั้งประเทศใหม่ของบังกลาเทศ หรือสงคราม โซเวียต-อัฟกานิสถานในปี 1979 ซึ่งปากีสถาน ซาอุดีอาระเบีย และสหรัฐฯ ร่วมกันฝึกฝน และให้การ สนับสนุนนักรบมุญาฮิดีน สำหรับการเข้าไปต่อสู้แบบยุทธวิธีกองโจรเพื่อการขับไล่สหภาพโซเวียต ออกจากอัฟกานิสถาน ซึ่งได้นำไปสู่การถอนทัพของกองทหารโซเวียต และการก่อตัวขึ้นของกลุ่ม ติดอาวูรต่าง ๆ ที่ต่อสู้กันในสมรภูมิต่อเนื่องอย่างสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถานเพื่อแย่งชิงอำนาจ ในการปกครองประเทศ ซึ่งในที่สุดได้ตกไปอยู่กับกลุ่มติดอาวุธกัวลีบันผู้ซึ่งยึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ ของอัฟกานิสถานได้สำเร็จ และนำไปสู่การจัดตั้งประเทศเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถานที่เต็มไปด้วย กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ซึ่งเข้ามาบดบังอยู่ในดินแดนภายใต้การปกครอง ของรัฐบาลกัวลีบันในช่วงปี 1996-2001

ต่อมาเมื่อระบบระหว่างประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบของระบบอำนาจเดี่ยว ที่สหรัฐฯ ได้กลายเป็นมหาอำนาจเดี่ยวผู้ซึ่งถูกท้าทายโดยกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ที่กบดานอยู่ในประเทศเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน ซึ่งได้เข้าไปปฏิบัติการก่อการร้ายภายใน ขอบเขตพื้นที่ภายใต้อธิปไตยของสหรัฐฯ ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์การวางระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงดาร์เอสซาลาม ประเทศแทนซาเนีย และในกรุงไนโรบี ประเทศเคนยาในปี 1998 หรือเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งสหรัฐฯ ได้ตอบโต้การทำทลายดังกล่าวของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่าย กลุ่มผู้ก่อการร้าย ด้วยยุทธศาสตร์ระดับโลกอย่างสงครามต่อต้านการก่อการร้ายร่วมกับหุ้นส่วน ทางด้านความมั่นคงอย่างปากีสถานที่กินระยะเวลายาวนานถึง 10 ปี จนกระทั่งสามารถสังหาร อุซามะฮ์ บิน ลาดิน ได้สำเร็จ และอีก 10 ปี จนกว่าทหารสหรัฐฯ จะถอนกำลังออกจากอัฟกานิสถาน ได้ทั้งหมด ซึ่งได้นำไปสู่การยึดครองประเทศอัฟกานิสถานอีกครั้งโดยกลุ่มติดอาวุธกัวลีบัน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้น พร้อมทั้งปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่ยังไม่เคยเลือนหายไป จากภูมิภาคเอเชียใต้ และอัฟกานิสถาน ซึ่งรัฐบาล กองทัพ และหน่วยข่าวกรองของปากีสถาน ก็เป็นผู้ดำเนินนโยบายแบบสองมาตรฐานภายใต้บริบทของสงครามต่อต้านการก่อการร้าย จากการ ปรามปรามกลุ่มติดอาวุธที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของปากีสถานภายในประเทศ และการให้ การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เคลื่อนไหวในแนวทางที่สอดคล้องกับ เป้าประสงค์ทางการเมืองของเขาเหล่านั้นภายนอกประเทศ

การสำรวจและขุดเจาะจัดเก็บพลังงานจากถ่านหิน โครงการความร่วมมือเกี่ยวกับการสำรวจ และจัดเก็บก๊าซธรรมชาติ และโครงการความร่วมมือเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดเก็บพลังงาน ทดแทนจาก ลม น้ำ และแสงอาทิตย์ ซึ่งส่วนหนึ่งก็เป็นไปเพื่อการแก้ไขปัญหาพลังงานที่ยังคง ขาดแคลนอยู่ในประเทศจีน²¹ นอกจากนี้ปากีสถานเองก็ยังได้รับประโยชน์จากหุ้นส่วนทางด้าน เศรษฐกิจ และความมั่นคงใหม่อย่างจีนในหลายประการ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ของประเทศ ที่สามารถรองรับโอกาสทางการค้า และการลงทุนในอนาคตที่จะเข้ามายังปากีสถาน ในฐานะแหล่งผลิตพลังงาน และจุดเชื่อมต่อของเส้นทางการขนส่งสินค้าที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งสามารถเชื่อมต่อไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลกผ่านเส้นทางของระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน และท่าเรือน้ำลึกกว่าดาร์ การผนึกกำลังขึ้นระหว่างจีน และปากีสถาน รวมไปถึงชาติพันธมิตร อย่างรัสเซีย และอิหร่าน รวมถึงประเทศอื่น ๆ ภายในองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization) ซึ่งถือเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่เป็นไปเพื่อการ ถ่วงดุลอำนาจกับรัฐมหาอำนาจต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียกลาง และเอเชียใต้ รวมไปถึงการปราบปราม ภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงที่อาจเพิ่มมากขึ้นจากมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ อย่างอินเดีย และสหรัฐฯ ที่ทั้งสองประเทศกำลังริเริ่มยุทธศาสตร์เหินห่างฟ้าทางภูมิศาสตร์ (Over-the-Horizon Strategy) ร่วมกันในการจัดการกับภัยคุกคามจากการก่อการร้ายที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อภายใน ภูมิภาคเอเชียใต้ ผ่านปฏิบัติการโดรนของสหรัฐฯ ที่สามารถส่งเข้าไปสังหารกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในพื้นที่ต่าง ๆ ได้โดยง่าย จากบริบทแห่งความเสี่ยงภัยด้านความ มั่นคง และการก่อการร้ายที่เพิ่มมากขึ้นภายหลังการยึดครองอัฟกานิสถานได้สำเร็จของกลุ่ม ติดอาวุธอุลลิสถาน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้น²² รวมถึงยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศในอนาคต ที่อาจเกิดขึ้นหากรัฐบาลสหรัฐฯ มีความพร้อมที่จะกลับมาปักหมุดครั้งใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ ผ่านรูปแบบความร่วมมือด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น ในอนาคตดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4

²¹ อติบ ยูซุฟ, “นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road Initiative) : ความร่วมมือและความขัดแย้ง กรณีศึกษาถาวรพอร์ตรัฐบาลาโลจิสถาน (Gwadar Port, Balochistan) ประเทศปากีสถาน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), 28-29, 92-94

²² Zaini Majeed, “US In Touch With India For 'over-the-horizon' Strategy To Counter Terrorism In Afghanistan,” Republic world, accessed September 5, 2021, <https://www.republicworld.com/world-news/us-news/us-in-touch-with-india-for-over-the-horizon-strategy-to-counter-terrorism-in-afghanistan.html>

5.3 มุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค (Subsystemic Threats)

ภัยคุกคามระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในระดับภูมิภาค (Subsystemic Threats) ของรัฐต่าง ๆ จะมีความเป็นพลวัตในรูปแบบของภัยคุกคามที่เป็นรูปแบบเฉพาะของตนเอง โดยมหาอำนาจและรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคที่มีการจัดสรรอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศในรูปแบบกึ่งปกครองตนเอง (semi-autonomous) ภายในภูมิภาค แต่ไม่ได้แยกออกไปจากการเมืองในระบบระหว่างประเทศและในระดับโลก และผลพวงจากการเมืองภายในมากนัก ภัยคุกคามระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคเกิดจากการแข่งขันระหว่างรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคโดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ซึ่งรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคมีมุมมองต่อกันว่าเป็นภัยคุกคามของรัฐตนที่มีความพยายามที่จะก้าวขึ้นสู่สถานะความเป็นมหาอำนาจแห่งภูมิภาคนั้น ๆ²³ ซึ่งในประเด็นนี้เราจะเห็นได้จากกรณีของการแข่งขันในการแผ่ขยายอิทธิพล และอำนาจในประเด็นด้านความมั่นคง รวมถึงการแข่งขันทางอาวุธ และการพัฒนาขีดความสามารถทางทหาร การวางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงระหว่างอินเดีย และปากีสถานในภูมิภาคเอเชียใต้

ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถเริ่มต้นพิจารณาถึงความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามจากการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคได้จาก การเน้นของรัฐบาลปากีสถานที่ให้ความสำคัญกับการเฝ้าระวัง และรับมือต่อภัยการก่อการร้ายที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาจากกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายซึ่งกบดานอยู่ในพื้นที่ของประเทศอัฟกานิสถาน และในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า (Federally Administered Tribal Areas: FATA) ของปากีสถาน รวมไปถึงการลักลอบเข้ามากบดานภายในรัฐโคเคอร์ปิคตูนควาทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน ซึ่งถือเป็นพื้นที่อ่อนไหวและมักจะเต็มไปด้วยการก่อการร้ายโดยกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ทั้งเครือข่ายของกลุ่มเตหรีกีฆุลลีบาน กลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามแห่งอุซเบกิสถาน (Islamic Movement of Uzbekistan) กลุ่มอัล-กออิดะฮ์ กลุ่มลัทธิรีญะฮานนะวีย์ กลุ่มดาอิช และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในอัฟกานิสถานอย่างไอซิล-เคพี (Islamic State of Iraq and the Levant – Khorasan Province: ISIL-KP) ซึ่งต่างก็มีกระบวนการในการเคลื่อนไหวที่เป็นพลวัตทั้งในอัฟกานิสถาน และปากีสถาน และมักจะเข้ามายึดครองพื้นที่

²³ Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro, *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 49-50.

ตามเส้นเขตแดนระหว่างสองประเทศ รวมถึงการเดินทางเข้ามาทับตานในอาณาเขตของปากีสถาน ภายหลังการก่อการร้ายในอัฟกานิสถาน หรือก่อนที่จะเตรียมตัวเข้ามาก่อการร้ายในปากีสถาน

ทั้งนี้ รัฐบาลปากีสถานไม่อาจยินยอมให้ภัยคุกคามจากกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค สามารถเข้ามาเคลื่อนไหวในพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างชายแดนอัฟกานิสถาน และปากีสถาน หรือมีการเข้ามายึดครองพื้นที่ เพื่อการกบดานรวมถึงแผ่ขยายอิทธิพล และอำนาจของกลุ่มตนเหนืออาณาเขตซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐบาลปากีสถาน แม้ว่าเขาเหล่านั้นจะเป็นผู้ที่เคยให้การฝึกฝน และสนับสนุนสมาชิกบางส่วนของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ดังกล่าว ซึ่งเคยเคลื่อนไหวในฐานะอดีตนักรบมุญาฮิดีนในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน และสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถานมาก่อน

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงการตอบโต้ภัยคุกคามด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายจากกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค ที่เข้ามาเคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวทางตอนเหนือของปากีสถาน จากปฏิบัติการร่วมระหว่างทหารปากีสถาน และหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ ที่มีการส่งกำลังพลกว่า 25,000 นาย เข้าไปในการบุกโจมตีกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ดังกล่าวผ่านบริเวณทางตอนใต้ของหุบเขา วาซีริสถาน (Waziristan)²⁴ ในสมัยของรัฐบาลเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ หรือในปฏิบัติการซาร์บี-อะซาบ (Zarb-e-Azab) ซึ่งเป็นปฏิบัติการร่วมของหน่วยงานด้านความมั่นคงจากทุกภาคส่วนของปากีสถาน ซึ่งมีความพยายามในการเข้าไปปราบปราม ทั้งกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ทางตอนเหนือของปากีสถาน โดยเฉพาะกลุ่มเตหรีกกีอูลิบาน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้น รวมถึงกลุ่มผู้ก่อการร้ายระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่เข้ามาทับตานในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งรัฐบาลปากีสถานมองว่ากลุ่มขบวนการต่าง ๆ เหล่านี้มีแนวทางในการขับเคลื่อนขบวนการที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของปากีสถานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมุมมองของผู้นำเหล่าทัพของปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าว ในสมัยของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3

²⁴ Anatol Lieven, *Pakistan: a Hard Country* (New York: PublicAffairs, 2012), 415.

ภาพที่ 5.4 แสดงให้เห็นถึงแหล่งกบดานของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ทั้งในอัฟกานิสถาน และในพื้นที่เขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่าภายในปากีสถาน, Young Diplomats, accessed October 8, 2021, <https://www.young-diplomats.com/pakistan-search-strategic-depth-afghanistan-part/>

ในอีกด้านหนึ่ง ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในทางทิศตะวันออกฉียงเหนือของปากีสถาน ภายในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และพื้นที่เชื่อมโยงในประเทศอินเดีย ถือเป็นปรากฏการณ์ที่สืบเนื่องมาจากยุทธศาสตร์ในการสนับสนุนยุทธการการรบแบบสงครามนอกแบบ หรือสงครามกองโจรแก่เครือข่ายกลุ่มติดอาวุธในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้ถูกนำเสนอโดยหน่วยข่าวกรองของปากีสถานในช่วงปลายทศวรรษที่ 1940 เพื่อต่อกรกับกองทัพของอินเดียที่มีศักยภาพเหนือกว่า²⁵ และยังคงถือเป็นยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงที่รัฐบาล และกองทัพปากีสถานใช้ในการดำเนินการในพื้นที่พิพาทดังกล่าวเสมอมา แม้ว่าในบางช่วงเวลาที่รัฐบาลปากีสถานถูกกดดันจากประชาคมโลก ซึ่งส่งผลให้เขาเหล่านั้นต้องหันไปปราบปรามกำจัดกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่พิพาทดังกล่าวอยู่บ้าง ดังเช่น ในสมัยของรัฐบาลเปอร์เวซ มุชร์รอฟ ที่ได้มีการสั่งการให้หน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานเข้าไปปราบปรามกลุ่มผู้ติดอาวุธ ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์อย่างเด็ดขาดในช่วงปี 2002 ภายหลังเหตุการณ์การวางระเบิดสถานิตบิบัญญัติแห่งจัมมูและแคชเมียร์ และเหตุการณ์การบุกโจมตีสถานาอินเดีย ณ กรุงนิวเดลี รวมทั้ง

²⁵ Owen L. Siirs, *Pakistan Inter-Service Intelligence Directorate: Covert Action and Internal Operations* (New York: Routledge 2018), 13-24.

ได้ขึ้นบัญชีกลุ่มผู้ติดอาวุธต่าง ๆ ในพื้นที่พิพาทดังกล่าวให้อยู่ในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้าย ส่งผลให้เหล่าหัวหน้าและสมาชิกของกลุ่มลัทธิญายิบะฮ์ กลุ่มญัยซี-มุฮัมมัด และกลุ่มฮิซบุลมุญาฮิดีน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การก่อการร้ายดังกล่าว และการเคลื่อนไหวในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ต้องถูกจับกุมมากถึง 3,300 ราย โดยหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถาน

อย่างไรก็ตาม การรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ทางการเมือง และความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานยังแสดงให้เห็นอยู่ จากเทคนิคทางกฎหมายที่ฝ่ายการเมืองใช้ในการเข้าไปแทรกแซงกระบวนการตุลาการ ดังเช่น กรณีที่สมาชิกของกลุ่มติดอาวุธผู้ซึ่งถูกจับกุมเหล่านั้นได้ถูกปล่อยตัวให้เป็นอิสระในระยะเวลาอันสั้นโดยเฉพาะเหล่าหัวหน้าของกลุ่มผู้ติดอาวุธในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ดังกล่าว เช่น นาย ฮาฟิซ มุฮัมมัด สะอีด อดีตผู้ก่อตั้งและหัวหน้าของกลุ่มลัทธิญายิบะฮ์ (Lashkar-e-Taiba) ซึ่งถูกปล่อยตัวในเดือนพฤศจิกายน ปี 2002 ภายหลังคำพิพากษาจากศาลสูงของเมืองลาฮอร์ที่ชี้ว่าการจับกุมคุมขังตัวเขานั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เขากลับเข้าสู่ตำแหน่งของหัวหน้ากลุ่มลัทธิญายิบะฮ์ และดำเนินการเคลื่อนไหวขบวนการของเขาต่อไปในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ภายใต้ชื่อขบวนการใหม่ คือ กลุ่มญะมาอะตุต ตะวะฮ์ (Jamaat-ud-Dawa) และได้เปลี่ยนชื่อขบวนการของเขาอีกครั้งเป็น ตะห์รีคอะซาดีจัมมู/แคชเมียร์ (Tehreek Azadi Jammu and Kashmir :TAJK) ภายหลังที่ตัวเขา และสมาชิกบางส่วน of ขบวนการ ได้ถูกหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานจับกุมอีกครั้ง เนื่องจากขบวนการของเขามีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์การก่อการร้ายที่หนักหน่วงภายในเมืองมุมไบ ประเทศอินเดีย ในระหว่างวันที่ 26-29 พฤศจิกายน ปี 2008 ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 195 ราย²⁶ หรือในกรณีของการปล่อยตัว นาย มัสอูด อัซฮัร อดีตหัวหน้ากลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัด (Jaish-e-Muhammad) ในเดือนธันวาคม ปี 2002 ภายหลังคำพิพากษาจากศาลสูงของเมืองลาฮอร์ที่เห็นว่าทางการปากีสถานไม่มีหลักฐานเพียงพอในการกล่าวโทษตัวเขาในฐานะผู้ก่อการร้ายที่ต้องถูกจับกุมคุมขัง ทำให้ตัวเขานั้นกลับไปขับเคลื่อนขบวนการของกลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัดอีกครั้งภายใต้ชื่อใหม่ของขบวนการ คือ กลุ่มติดอาวุธเตห์รีคกี-คุตามุล-อิสลาม (Tehrik-e-Khudam-ul-Islam) รวมถึงในกรณีของการปล่อยตัว นาย ฟิซลур เราะห์มาน คอลิล (Fazlur-Rehman Khalil) อดีตหัวหน้าของกลุ่มติดอาวุธฮารอกะตุลมุญาฮิดีน (Harkat-ul-Mujahideen) ภายในเครือข่ายของกลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัด ภายหลังการถูกคุมขังเพียงไม่กี่เดือน ในปี 2004 หลังจากที่เขาถูกจับกุมภายหลังการส่งกองกำลังของเขาเข้าไปยังอัฟกานิสถาน เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่าภัยคุกคามจากการก่อการร้ายของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่กบดานอยู่ในพื้นที่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของปากีสถาน ผู้ที่เข้าไปก่อการภายในพื้นที่

²⁶ Correspondent, "Officials quit over India attacks," BBC, accessed August 15, 2021, http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7756068.stm

พิพาทแคชเมียร์ และภายในประเทศอินเดีย รวมถึงเข้าไปก่อการ และกบดานในอัฟกานิสถาน ถือเป็นภัยคุกคามจากการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค ซึ่งได้ถูกรัฐบาลกลาง หน่วยข่าวกรอง และกองทัพปากีสถานประเมิน รวมถึงนำมาปรับใช้เป็นยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงในการต่อกรกับมหาอำนาจอย่างอินเดีย เนื่องจาก ปากีสถานไม่ได้มีแนวทางในการปราบปรามภัยการก่อการร้ายในพื้นที่ดังกล่าวอย่างเด็ดขาดและต่อเนื่อง เพราะความเข้าใจของปากีสถานที่มีต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียใต้นั้นยังคงเห็นมหาอำนาจอย่างอินเดียคือภัยคุกคามอันดับหนึ่ง และถือเป็นรัฐคู่ปรับของปากีสถานเสมอมาในมิติทางด้านการเมืองระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค ปากีสถานในฐานะรัฐขนาดกลางจึงต้องการหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจจากมหาอำนาจนอกภูมิภาคทั้งสหรัฐฯ ในอดีต และจีนในปัจจุบัน เพื่อเข้ามาร่วมถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาค รวมถึงการส่งเสริมความคาดหวังในการเข้าสู่สถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ของปากีสถาน

ปากีสถาน และอินเดีย เคยมีความขัดแย้งระหว่างประเทศที่รุนแรงถึงขั้นมีการทำสงครามระหว่างกันตั้งแต่ในช่วงปี 1965 และ 1971 รวมถึงสมรภูมีย่อยแห่งหุบเขาคาร์กิล ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ประกอบกับความขัดแย้งระหว่างประเทศที่ยืดเยื้อมาถึงปัจจุบันในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ การแข่งขันกันในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหารที่ได้ปรากฏออกมาในรูปแบบของการแข่งขันอาวุธระหว่างกันในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 -1990 ในช่วงที่อินเดียและปากีสถานได้ริเริ่มโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งได้มีการดำเนินการไปจนกระทั่งสองประเทศประสบความสำเร็จในการทดลองอาวุธนิวเคลียร์

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งและบรรยากาศของการแข่งขันกันในการเพิ่มพูนขีดความสามารถทางด้านความมั่นคงระหว่างสองประเทศดังกล่าว เป็นไปเพื่อการรักษาสถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ของอินเดีย และความต้องการก้าวสู่สถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ของปากีสถาน ซึ่งในประเด็นนี้จะมีความสอดคล้องกับการประเมินภัยคุกคามระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค (Subsystemic Threats) ตามตัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ ในประเด็นของการแข่งขันระหว่างรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคเพื่อมุ่งสู่ความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค ซึ่งในที่นี้ก็คือปากีสถาน และอินเดีย ที่มีความเข้าใจว่าอีกฝ่ายเป็นภัยคุกคามของรัฐตนเสมอมา และเป็นอุปสรรคแก่การได้มาซึ่งสถานะความเป็นมหาอำนาจ และการรักษาไว้ซึ่งสถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ระหว่างกันจวบจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในประเด็นของการปะทะขัดแย้งระหว่างกันในมิติทางด้านความมั่นคงระหว่างทั้งสองประเทศ ไม่ได้มีเพียงประเด็นของการแข่งขันกันในการเพิ่มพูนขีดความสามารถทางทหาร หรือการแสวงหาวิถีทางในการเพิ่มพูนอิทธิพลและอำนาจในภูมิภาคเพื่อการถ่วงดุลอำนาจให้แก่ประเทศของตนเพียงเท่านั้น

แต่ยังรวมไปถึงยุทธศาสตร์ที่ทั้งสองประเทศวางไว้เพื่อการดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายทางการเมืองระหว่างประเทศของตนในภูมิภาคเอเชียใต้

จากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ซึ่งมีความยืดเยื้อมาตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1940 จนถึงปัจจุบัน สามารถพิจารณาได้ว่าภัยการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งโดยมากแล้วมาจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการที่กบดานอยู่ในประเทศปากีสถาน ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงระหว่างประเทศที่รัฐบาลปากีสถาน หน่วยข่าวกรองปากีสถาน และกองทัพปากีสถาน ใช้เป็นกลยุทธ์ในการตอบโต้ภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงจากการแผ่ขยายอิทธิพลและอำนาจภายในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภูมิภาคเอเชียใต้ของมหาอำนาจอย่างอินเดีย ผ่านแนวทางการดำเนินปฏิสัมพันธ์ที่มีความผ่อนปรน และเอื้ออำนวยให้แก่สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ดังกล่าวได้ดำเนินต่อไปอย่างยืดเยื้อ จากหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยข่าวกรองปากีสถาน 5 นาย เสียชีวิตพร้อมกับสมาชิกกลุ่มฮารอกัตตุลลอฮ์-นุซรอฮ์ 10 ราย ในแหล่งกบดานของเขาเหล่านั้น ภายหลังการริเริ่มในการปราบปรามอย่างหนักจากกองทัพสหรัฐฯ ในปี 1998 ที่ได้ทิ้งระเบิดในฐานที่มั่นของเขาเหล่านั้นใกล้กับพื้นที่พิพาทแคชเมียร์²⁷ การขับเคลื่อนกระบวนการทางกฎหมายที่ดำเนินไปด้วยความทะลุทะลวงต่อกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ รวมถึงภายในประเทศอินเดีย จากการจับกุมตัวกลุ่มผู้ก่อการร้ายและการปล่อยตัวเขาเหล่านั้นในระยะเวลาอันสั้นเนื่องจากข้อกฎหมายที่ไม่มีความครอบคลุมถึงการดำเนินคดีต่อกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายนอกประเทศ รวมไปถึงการขึ้นบัญชีกลุ่มผู้ก่อการร้ายซึ่งมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในประเทศอินเดียในแนวทางที่ไม่ทันต่อสถานการณ์ภายหลังที่กลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงชื่อกลุ่มของเขาเหล่านั้น หรือแตกย่อยสาขาในเครือข่ายของกลุ่มผู้ก่อการร้ายออกไปเป็นองค์กรเล็ก ๆ เพื่อหลบหลีกการจับกุมของหน่วยงานด้านความมั่นคงปากีสถานในคราวเดียว ประกอบกับการดำเนินการปิดแหล่งกบดานของกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในประเทศปากีสถานเพียงชั่วคราว ซึ่งแหล่งกบดานเหล่านั้นมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายซึ่งปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในประเทศอินเดีย²⁸

²⁷ Ahmed Rashid, *Descent into Chaos The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia* (New York: Viking, 2008), 74-75.

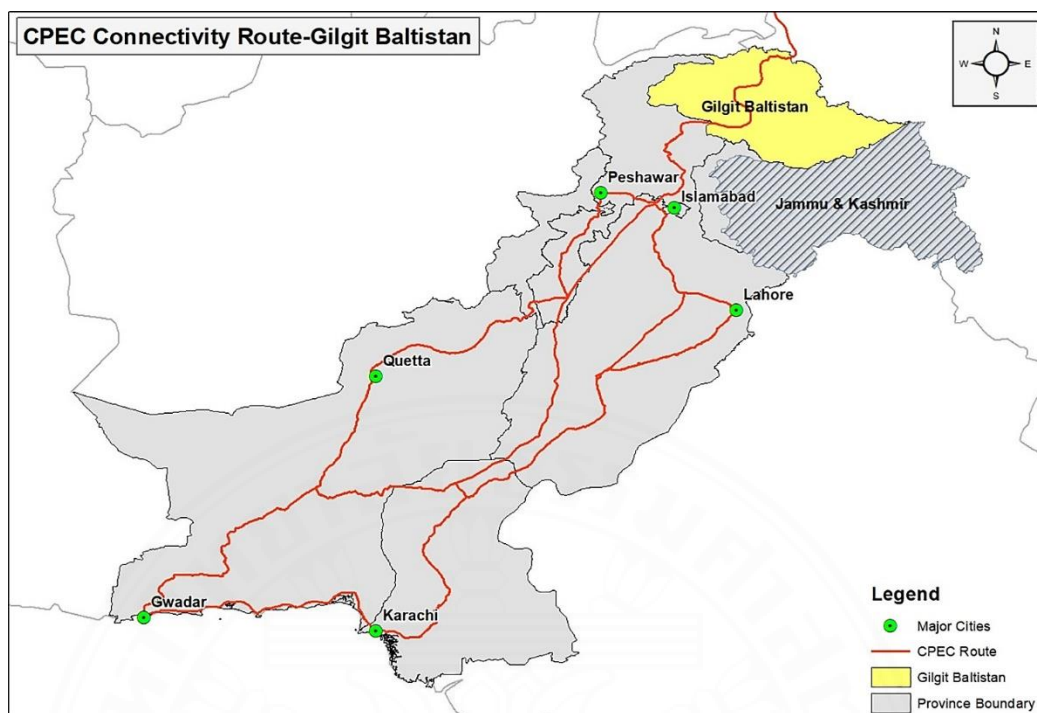
²⁸ Aarish Khan, *The Terrorist Threat and the Policy Response in Pakistan* (Solna: Stockholm International Peace Research Institute, 2005), 36-46.

ในประเด็นของภัยคุกคามจากการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของปากีสถาน เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ารัฐบาลปากีสถานให้ความสำคัญสูงสุดในการปราบปราม กำจัด และยับยั้ง การแผ่ขยายอำนาจ และอิทธิพล เข้ามาในปากีสถานของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่มีแหล่งกบดานอยู่ภายในอัฟกานิสถาน เช่น กลุ่มอัล-กออิดะฮ์ กลุ่มลัทธิรีญะฮานนะวีย์ และกลุ่มไอซิล-เคพี (ISIL-KP) เป็นต้น และในเขตปกครองตนเองของชนเผ่า รวมถึงรัฐภายในรัฐโคเบอร์ปักตุนควาของปากีสถาน เช่น เครือข่ายของกลุ่มเตหรีกีฏอลิบัน และกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามแห่งอุซเบกิสถาน เป็นต้น ด้วยความเด็ดขาด และความกระตือรือร้น ในปฏิบัติการร่วมภายใต้ยุทธศาสตร์สงครามต่อต้านการก่อการร้ายกับหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ ดังเช่นในปฏิบัติการหุบเขาวาซีริสถาน (Waziristan) ซึ่งได้ริเริ่มขึ้นในปี 2002 ในยุคของรัฐบาล เปอร์เวซ มุชร์รอฟ หรือในปฏิบัติการซาร์บี-อะซาบ (Zarb-e-Azab) ที่ริเริ่มขึ้นในปี 2014 ซึ่งถือเป็นปฏิบัติการร่วมของหน่วยงานด้านความมั่นคงจากทุกภาคส่วนของปากีสถาน และการเกิดขึ้นของแผนปฏิบัติการระดับชาติ (National Action Plan: NAP) ที่ตามมาซึ่งมีการวางแผนทางการกำจัดภัยการก่อการร้าย รวมไปถึงการโอนถ่ายอำนาจในการบริหารสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงภายในทั้งหมดให้กับกองทัพปากีสถานในสมัยของรัฐบาล นาอาช ซาริฟ 3 แต่ในทิศทางที่กลับกันเมื่อเราพิจารณาถึงภัยคุกคามจากการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในประเทศอินเดีย ซึ่งมีความยืดเยื้อยาวนานมาตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1940 จะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงกระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาคของรัฐบาลปากีสถาน ในทุกยุคทุกสมัย ซึ่งเต็มไปด้วยความลังเล และเชิงซ้อน ไม่ได้เผยให้เราเห็นถึงความมุ่งมั่นในการเฝ้าหาแนวทางร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างอินเดีย ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ รวมถึงหลักประกันแห่งสันติภาพในภูมิภาคท่ามกลางการต่อสู้ระหว่างกันของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย รวมไปถึงหน่วยงานด้านความมั่นคงของทั้งสองประเทศตามแนวชายแดน หรือภายในพื้นที่บางส่วนของทั้งสองประเทศที่ไม่เคยจบสิ้น

ภาพที่ 5.5 แสดงให้เห็นถึงแหล่งกบดานของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายทางตะวันออกเฉียงเหนือของปากีสถาน ซึ่งเข้าไปถึงการร้ายภายในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และพื้นที่เชื่อมโยงในประเทศอินเดีย, Nationsonline, accessed October 8, 2021, www.nationsonline.org/oneworld/map/Kashmir-political-map.htm

อย่างไรก็ตามในสมัยของรัฐบาล นาวาซ ชาร์ฟ 3 ซึ่งได้มีการลงนามและริเริ่มการดำเนินการโครงการต่าง ๆ ในระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ส่งผลให้หน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถาน ให้ความสำคัญกับการเฝ้าระวังกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงจากการก่อการร้ายในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์มากขึ้น เนื่องจากเส้นทางของระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน มีบางส่วนที่ทอดผ่านบริเวณพื้นที่แห่งข้อพิพาทดังกล่าว จากเมืองคานดือในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ของจีน เข้าสู่พื้นที่ภายใต้การอ้างอธิปไตยเหนือดินแดนในเขตกิลกิต-บัลติสถาน (Gilgit-Baltistan) ของรัฐบาลกลางปากีสถานก่อนจะทอดผ่านเข้าไปในปากีสถาน

ภาพที่ 5.6 แสดงให้เห็นถึงเส้นทางของระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถานที่ทอดผ่านเข้าไปในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ในพื้นที่ภายใต้การอ้างอธิปไตยเหนือดินแดนในเขตกิลกิต-บัลติสถาน (Gilgit-Baltistan) โดยรัฐบาลกลางปากีสถาน, South China Morning Post, accessed October 9, 2021, scmp.com/week-sia/politics/article/3096308/pakistans-new-kashmir-map-links-it-china-fuelling-indias-fears

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลปากีสถานจึงไม่ต้องการให้ความขัดแย้งที่ยังคงดำเนินอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ สร้างผลกระทบในด้านลบต่อเส้นทางการเชื่อมต่อระหว่างโครงการต่าง ๆ ภายในระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน เนื่องจาก จะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้เสถียรภาพในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ของรัฐบาลปากีสถาน ซึ่งเป็นสิ่งที่จีนไม่ต้องการให้เกิดขึ้นในระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน และในทุกจุดของเส้นทางต่าง ๆ ภายใต้นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีน ทั้งนี้รัฐบาลปากีสถานมองว่าเหตุการณ์ความไม่สงบ และการก่อการร้ายที่เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ รวมถึงพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ส่วนหนึ่งถือเป็นความตั้งใจของรัฐบาลอินเดียที่ต้องการก่อให้เกิดความไม่สงบ และการสร้างอุปสรรคให้เกิดขึ้นในเส้นทางที่เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างโครงการต่าง ๆ ภายในระเบียงเศรษฐกิจดังกล่าว ดังเช่นเหตุการณ์ที่รัฐบาลอินเดียได้ส่งสายลับเข้าไปในปากีสถานเพื่อให้การสนับสนุนข้อมูล และแนวทางการปฏิบัติการแก่กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถาน เพื่อจุดมุ่งหมายในการขัดขวาง และสร้างอุปสรรคให้กับการดำเนินงานในโครงการต่าง ๆ ของระเบียง

เศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน²⁹ คัลบุชาน ยาดาฟ (Kulbushan Yadhav) สายลับของอินเดียผู้ถูกจับกุมในรัฐบาลโลจิสติกส์ทางตอนใต้ของปากีสถานยอมรับว่า เขาได้ถูกสั่งการจากหน่วยงานของรัฐบาลอินเดียอย่างหน่วยข่าวกรองด้านการต่างประเทศของอินเดีย (Research and Analysis Wing: RAW) ให้เข้ามาปฏิบัติการในหลายพื้นที่ของปากีสถานทั้งในรัฐบาลโลจิสติกส์ และเมืองการาจีในรัฐสินธ์ เพื่อความมุ่งหวังของรัฐบาลอินเดียในการสร้างความไร้เสถียรภาพทางการเมืองให้เกิดขึ้นในปากีสถาน และทำลายความสงบเรียบร้อยในพื้นที่เหล่านั้น การเข้ามาในปากีสถานของเขามีเป้าประสงค์ที่จะเข้าร่วมประชุมกับเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธในบาโลจิสถานเพื่อวางแผนการก่ออาชญากรรมที่จะนำไปสู่ความสูญเสียในสังคมปากีสถาน ยาดาฟและเครือข่ายของเขาถือเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์การก่อการร้ายหลายครั้งในรัฐบาลโลจิสติกส์ ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์การวางระเบิดแสวงเครื่องหลายครั้งในเมืองควัตตา (Quetta) กวาดาร์ (Gwadar) และตุรบัด (Turbat) การโจมตีหอควบคุมการเดินเรือพลเรือน ณ ท่าเรือจีวานี (Jiwani port) การวางระเบิดท่อส่งก๊าซธรรมชาติ และเสาไฟแรงสูงในเมืองซิบี (Sibi) และซุย (Sui)³⁰ เป็นต้น ปฏิบัติการดังกล่าวของหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐบาลอินเดียมีเป้าประสงค์ที่จะทำให้ความร่วมมือระหว่างจีน และปากีสถานในฐานะหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจและความมั่นคงนั้นเกิดปัญหา รวมถึงอาจจะสร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นในเส้นทางการเชื่อมต่อไปยังประเทศอื่น ๆ ของรัฐสมาชิกที่อยู่ภายในขอบเขตความร่วมมือพหุภาคีทางเศรษฐกิจอย่างนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีน เช่น เส้นทางที่จะเชื่อมต่อไปยังอิหร่าน รวมถึงว่าที่ภาคีใหม่อย่างอัฟกานิสถานภายใต้การปกครองของรัฐบาลฏอลิบานในอนาคต หากเขาเหล่านั้นสามารถที่จะกำกับดูแล และจัดการให้เกิดความสงบเรียบร้อย รวมถึงเสถียรภาพภายในประเทศได้อย่างเหมาะสม จากทุกประเด็นปัญหาความขัดแย้ง และความแตกแยกภายในสังคมอัฟกานิสถานที่ยังคงมีความยืดเยื้อ ทั้งในประเด็นความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ และศาสนา รวมไปถึงความจำเป็น

²⁹ Correspondent, “RAW at frontline to sabotage Economic Corridor, China warns Pakistan” The Express Tribune, accessed August 20, 2021, tribune.com.pk/story/890650/raw-at-frontline-to-sabotage-economic-corridor-china-warns-pakistan/ See also: Saleem Shahid, “India out to sabotage CPEC: Raheel” Dawn, accessed August 20, 2021, dawn.com/news/1251784, Mateen Haider, “RAW runs special cell to sabotage CPEC, says secretary defence” Dawn, accessed August 20, 2021, dawn.com/news/1251860

³⁰ Zahoor Khan Marwat, “India’s campaign against CPEC,” Thenews, accessed December 30, 2021, thenews.com.pk/print/728014-india-s-campaign-against-cpec

ในการปฏิรูปกฎหมายอิสลามของรัฐบาลฏอลิบานให้สามารถบูรณาการเข้ากับกฎหมาย หลักประกัน และข้อกำหนดต่าง ๆ ในด้านการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศกับจีน³¹

ผู้วิจัยเห็นว่า ความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคงในมิติที่มีความเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายภายในปากีสถาน ที่ได้รับแรงสนับสนุนบางส่วนมากจากรัฐบาลอินเดีย มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์เดิมของการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ ประกอบกับสายสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และปากีสถานในฐานะหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงที่เริ่มจะห่างเหินภายหลังจากเหตุการณ์การบุกสังหาร อุซามะฮ์ บินลาดีน โดยหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในท่าที และนโยบายต่างประเทศที่เป็นไปในรูปแบบของนโยบายผ่อนปรน (appeasement policy) ต่อมหาอำนาจในระดับโลกอย่างจีน ซึ่งมีความสนใจที่จะเข้ามาแผ่ขยายอิทธิพลของตนในภูมิภาคเอเชียใต้ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจบานปลายไปสู่สงครามระหว่างปากีสถานและอินเดีย ภายหลังจากที่หลังดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคกำลังเปลี่ยนแปลง จากความสัมพันธ์ระหว่างหุ้นส่วนด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ และปากีสถาน เกิดความระหองระแหง จากการดำเนินการทางทหารโดยพลการของกองทัพสหรัฐฯ ในปากีสถานจากปฏิบัติการล่าสังหาร อุซามะฮ์ บินลาดีน หัวหน้ากลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ ในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม ปี 2011

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในท่าทีและนโยบายต่างประเทศดังกล่าวของปากีสถาน ในฐานะรัฐขนาดกลางก็เป็นที่ไปเพื่อการถ่วงดุลอำนาจกับมหาอำนาจอย่างอินเดียในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งถือเป็นเป้าหมาย และผลประโยชน์หลักที่ปากีสถานจะได้รับจากความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในฐานะหุ้นส่วนทางด้านเศรษฐกิจ และความมั่นคงกับจีน ผ่านโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ แม้ปากีสถานจะต้องยอมสละอำนาจอธิปไตย และผลประโยชน์แห่งชาติของตนบางส่วน ไม่ว่าจะเป็นอำนาจอธิปไตยเหนือพื้นที่ของโครงการต่าง ๆ ในระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน หรือการขาดดุลการค้ากับจีนภายหลังจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างทั้งสองประเทศ³²

³¹ Sebastien Goulard, “Does the Belt and Road Have a Future in Taliban-ruled Afghanistan?,” accessed August 20, 2021, <https://thediplomat.com/2021/08/does-the-belt-and-road-have-a-future-in-taliban-ruled-afghanistan/>.

³² อติบ ยูซุฟ, “นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road Initiative) : ความร่วมมือและความขัดแย้ง กรณีศึกษากวาดาร์พอร์ตรัฐบาลโลจิสถาน (Gwadar Port, Balochistan) ประเทศปากีสถาน”, 90-92

ทั้งนี้ ความหวาดระแวงทางด้านการมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานที่ไม่เคยสิ้นสุดต่อมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างอินเดีย ส่งผลให้เขาเหล่านั้นต้องประเมินสถานการณ์ทางด้านการมั่นคง และการจัดการกับภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงจากอินเดียในประเด็นข้อพิพาทระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ในภูมิภาค เช่น ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ หรือความพยายามของรัฐบาล และหน่วยข่าวกรองของอินเดียที่ต้องการจะส่งสายลับเข้ามาในปากีสถานเพื่อทำลายความมั่นคง และเสถียรภาพทางการเมืองของปากีสถานจากข้างใน ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลและกองทัพปากีสถานจึงมีความพยายามอย่างไม่หยุดยั้ง ในการดำเนินยุทธศาสตร์โอบล้อมอินเดียด้วยแหล่งกบดาน และแหล่งผลิตเงินทุนในประเทศต่าง ๆ ที่รายล้อมอินเดีย เช่น เนปาล บังกลาเทศ และศรีลังกา เพื่อใช้ในการสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ รวมถึงการเข้าไปก่อการร้ายภายในอินเดีย³³ นอกจากนี้รัฐบาลปากีสถานยังมีความกระตือรือร้นในการเฝ้าหาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความมั่นคงกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค เช่น เนปาล เอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถานในปัจจุบัน และศรีลังกา รวมไปถึงการสถาปนาความสัมพันธ์พิเศษทางการทหารกับรัฐบาลเผด็จการทหารเมียนมาตั้งแต่ช่วงปี 1985 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการสร้างฐานปฏิบัติการลับทางทหารเพื่อการโอบล้อม และถ่วงดุลอำนาจทางด้านความมั่นคงกับกองทัพอินเดีย³⁴ ประกอบกับความร่วมมือกับหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงภายนอกภูมิภาคอย่างสหรัฐฯ ในอดีต และจีนในปัจจุบัน เพื่อการต่อกรกับอิทธิพลของอินเดียในฐานะมหาอำนาจเดียวในภูมิภาคเอเชียได้

อย่างไรก็ตาม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐบาลปากีสถานในกรณีดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นเรื่องของท่าทีและนโยบายต่างประเทศต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายในการแสวงหาดุลอำนาจทั้งในระดับระหว่างประเทศระดับโลก และในระดับภูมิภาคนั้น มักจะมีความเชื่อมโยงกับการผ่อนปรนและการเอื้ออำนวยทางกฎหมายภายในประเทศกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถานอยู่เสมอดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พร้อมทั้ง การนำแนวทางการเคลื่อนไหวของเขาเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในฐานะเครื่องมือทางนโยบายของรัฐ (Instrument of state policy) เพื่อการทำลายอิทธิพล อำนาจ และความเข้มแข็งของประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคที่เขาเหล่านั้นมองว่าเป็นภัยคุกคาม ภายในพื้นที่พิพาทที่มีความเชื่อมโยงกับปากีสถาน หรือภายในประเทศนั้น ๆ อย่างเช่น

³³ Siegfried O. Wolf, “Pakistan and State-Sponsored Terrorism in South Asia” in *TERRORISM REVISITED: Islamism, Political Violence and State-Sponsorship* (SPRINGER INTERNATIONAL PU, 2018), 133.

³⁴ Husain Haqqani, *Pakistan: Between Mosque and Military* (Gurgaon, Haryana: Viking, 2016), 270.

ในประเทศอินเดียซึ่งเต็มไปด้วยกลุ่มติดอาวุธ ขบวนการแบ่งแยกดินแดน และเครือข่ายผู้ก่อการร้ายที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับรัฐบาลปากีสถาน ในขณะเดียวกันรัฐบาลปากีสถานก็สามารถที่จะเปลี่ยนท่าทีแห่งความเชื่อมโยง และการผ่อนปรนไปสู่การปราบปรามเขาเหล่านั้นได้ด้วยเช่นกัน เมื่อบริบทด้านความมั่นคงของปากีสถานได้เปลี่ยนแปลงไปในบางช่วงเวลา เพื่อความเชื่อมั่นของมหาอำนาจหุ้นส่วนด้านความมั่นคงนอกภูมิภาค เช่น ในปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงในการหล่อเลี้ยง และการผ่อนปรนของรัฐบาลปากีสถานต่อกลุ่มติดอาวุธลัทธิก่อการร้าย และกลุ่มติดอาวุธญิฮาด³⁵ ซึ่งเคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์เพื่อต่อกรกับกองทัพอินเดีย ตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 หรือท่าทีของรัฐบาลปากีสถานที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การกำจัดกลุ่มติดอาวุธลัทธิก่อการร้าย และกลุ่มติดอาวุธญิฮาด ภายหลังจากเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้ายกับสหรัฐฯ ในช่วงต้นทศวรรษที่ 2010 ในสมัยของรัฐบาล เปอร์เวซ มุชร์รอฟ เป็นต้น

5.4 มุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายภายในประเทศ (Domestic Threats)

ภัยคุกคามด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้าย ถือเป็นรูปแบบของภัยความมั่นคงที่รัฐบาลปากีสถานต้องเผชิญเสมอมา ภายหลังจากก่อตั้งประเทศซึ่งมีโครงสร้างที่มีความอ่อนแอ มาจากมรดกของการแบ่งแยก และปกครองสังคมต่าง ๆ ในบริติชราช (British Raj) ที่เคยถูกปกครองโดยจักรวรรดิอังกฤษหลังปี 1857 จนถึงหลังการลุกฮือของซีปอยครั้งใหญ่ก่อนอินเดียได้รับเอกราช ทั้งนี้ภายใต้การปกครองของอดีตเจ้าอาณานิคมอังกฤษ เขาเหล่านั้นได้สร้างรากฐานแห่งความขัดแย้งแตกแยกภายในประเทศที่เต็มไปด้วยความแตกต่างทางชาติพันธุ์ และลัทธิแยกย่อยทางศาสนา แม้ว่าปากีสถานซึ่งถือเป็นรัฐที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จะได้ถูกแยกออกมาจากอินเดียซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแล้วก็ตาม แต่ความขัดแย้งแตกแยกในสังคมปากีสถานนั้นก็ยังคงดำเนินต่อไปในรัฐต่าง ๆ โดยขบวนการของกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ภายในประเทศที่มีความมุ่งหวังที่จะแบ่งแยกดินแดน และปลดแอกตนเองออกจากอำนาจการปกครองของรัฐบาลกลางปากีสถานเหนืออาณาเขตใด ๆ ที่เขาเหล่านั้นอาศัยอยู่³⁶ ด้วยการขับเคลื่อน

³⁵ Siegfried O. Wolf, “Pakistan and State-Sponsored Terrorism in South Asia” in *Terrorism Revisited: Islamism, Political Violence and State-Sponsorship* (Springer International PU, 2018), 109.

³⁶ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 160-161.

ขบวนการของเขาเหล่านั้นผ่านรูปแบบการก่อความไม่สงบ และใช้ความรุนแรงต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ทรัพย์สินทางราชการ รวมไปถึงผู้คนซึ่งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ของการก่อการใด ๆ เพื่อความมุ่งหวังที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมืองของตน³⁷ ผ่านการสร้างควมไร้เสถียรภาพให้กับมาตรการทางด้านความมั่นคงต่าง ๆ ของรัฐบาลกลางปากีสถานในการรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยในพื้นที่เพื่อที่จะทำให้ประชาชนในพื้นที่หมดความเชื่อมั่นในมาตรการการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของเขาเหล่านั้นที่พึงได้รับจากภาครัฐ และหันเหมาพึ่งพิงการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในพื้นที่จากกลุ่มผู้ติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงกดดันให้รัฐบาลกลางปากีสถานไม่เข้ามาก้าวล่วงกิจการใด ๆ ในพื้นที่ที่เขาเหล่านั้นได้ยึดครอง ประกอบกับการกดดันให้รัฐบาลกลางปากีสถานออกแบบสถาบันทางการเมืองรูปแบบใหม่ให้มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มผู้ติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตามบริบทภายในพื้นที่³⁸ ดังเช่น การต่อสู้ที่ยืดเยื้อระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ชาวบาโลชกับหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐบาลกลางปากีสถานในรัฐบาโลจิสถาน³⁹ หรือการยึดครองพื้นที่ทางตอนเหนือโดยกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ชาวปชตุนและชนเผ่าต่าง ๆ ในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า และพื้นที่บางส่วนในรัฐโคเบอร์ปักตุนควาของปากีสถาน ซึ่งถูกควบคุมโดยกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในช่วงปลายปี 2001 หลังจากการปะทุขึ้นของสมรภูมิสหรัฐฯ-อัฟกานิสถาน ไปจนถึงปี 2018 ภายหลังจากที่รัฐบาลและกองทัพปากีสถานสามารถผนวกรวมพื้นที่ดังกล่าวเข้ากับรัฐโคเบอร์ปักตุนควาได้สำเร็จ⁴⁰

อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการก่อความไม่สงบ และการก่อความรุนแรงดังกล่าวในมุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานในฐานะองค์กรรัฐชาติปัตย์ได้มองว่าปรากฏการณ์เหล่านั้นส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถาน รวมถึงศักยภาพในอำนาจการปกครองของรัฐบาลกลางปากีสถานที่ไม่อาจควบคุมสถานการณ์ในพื้นที่ใด ๆ ภายใต้อำนาจแห่งดินแดน

³⁷ สุรชาติ บำรุงสุข, *ความมั่นคงศึกษา: การก่อการร้าย และการก่อความไม่สงบร่วมสมัย* (กรุงเทพฯ: กรีนปรีนท์ จำกัด, 2551), 304-305.

³⁸ Muhammad Irshad, "Terrorism in Pakistan: Causes and Remedies," *The Dialogue* vol. 6, no. 3 (2011) : 225.

³⁹ Paul Titus, and Nina Swidler, "Knights, not Pawns: Ethno- Nationalism and Regional Dynamics in Post-Colonial Balochistan," *International Journal of Middle East Studies* Vol. 32, No. 1 (2000): 47-69.

⁴⁰ Correspondent, "President signs 'Constitutional Amendment' to merge FATA with KP," *The Nation*, accessed August 15, 2021, <https://nation.com.pk/31-May-2018/president-signs-constitutional-amendment-to-merge-fata-with-kp>.

ของตนให้เกิดความสงบเรียบร้อยได้ ซึ่งอาจนำไปสู่ความหวาดระแวงในหมู่ประชาชนในพื้นที่ และความเชื่อมั่นที่ลดลงต่อรัฐบาลกลางปากีสถาน ที่เขาเหล่านั้นได้ยินยอมมอบอิสระในการดำเนินชีวิตบางส่วนเพื่อแลกกับการได้รับการปกป้องในชีวิต และทรัพย์สิน รวมไปถึงความรู้สึกไม่มั่นคงที่เกิดขึ้นจากภาวะทางจิตของตัวผู้นำของรัฐบาลที่มองปรากฏการณ์ของการก่อความไม่สงบ และการก่อการร้ายใช้ความรุนแรงดังกล่าวว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของภัยคุกคามที่มีต่อความมั่นคง ในฐานะอำนาจของตน ทั้งนี้ เพื่อที่จะให้เกิดความชอบธรรมสูงสุดในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงดังกล่าว ซึ่งอาจสร้างความสั่นคลอนให้กับฐานอำนาจของรัฐบาล ส่งผลให้รัฐบาลต้องประกาศขึ้นบัญชี และให้ค่ากลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ หรือผู้ที่ก่อความรุนแรงใด ๆ ในรูปแบบและแนวทางที่เขาเหล่านั้นไม่อาจควบคุมสั่งการได้ ให้เป็นกลุ่มผู้ก่อการร้าย เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีความชอบธรรมอย่างเต็มเปี่ยมในการดำเนินการใด ๆ เพื่อการปราบปรามกลุ่มผู้ก่อการร้ายด้วยความรุนแรง และ/หรือการบังคับใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมายซึ่งมีการรวบรัดระยะเวลาในกระบวนการยุติธรรมที่เคยมีอยู่ในภาวะปกติ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ปัญหาเชิงโครงสร้างต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา และสังคม ภายในปากีสถาน กลายเป็นสิ่งที่ย่ำแย่ และสะท้อนให้เราเห็นถึงระบบการเมืองที่เป็นรูปแบบของการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่กลุ่มผู้มีอิทธิพลทั้งในกองทัพ และครอบครัวชนชั้นนำในแต่ละยุคของปากีสถานดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ในบทที่ 3 ไม่ว่าอุดมการณ์ทางการเมือง หรือสัญญาประชาคมที่เขาเหล่านั้นเคยมอบไว้ให้แก่ประชาชนปากีสถานจะมีความสวยงามเพียงใด แต่ด้วยรูปแบบการบริหารจัดการประเทศที่มีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่รัฐบาลกลางเป็นส่วนใหญ่ แต่มีการบริหารประเทศในรูปแบบของสหพันธรัฐ ซึ่งมีการกระจายอำนาจไปสู่รัฐบาลมลรัฐในสัดส่วนที่น้อย และไม่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ และกลุ่มผู้คนชาติพันธุ์ในปากีสถาน ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาพื้นฐานที่ทุกรัฐภายในปากีสถานจำต้องเผชิญเสมอมา อย่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความยากจนของประชาชนทั้งในเขตเมืองและชนบท ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รวมทั้งการทุจริตที่แพร่หลายทั้งในฝ่ายบริหาร หน่วยงานด้านความมั่นคง และระบบราชการของปากีสถาน ตามอัตราโพร่งใสจากการทุจริตของปากีสถานที่น่าเป็นห่วงดังที่ปรากฏในตารางที่ 3.1 ในบทที่ 3 รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมหาศาลในรัฐต่าง ๆ ภายใต้เทคโนโลยีในการค้นหา สกัด และสังเคราะห์ที่ล้ำสมัย ซึ่งยังคงถูกจัดสรรยกยอกออกไปสร้างความมั่งคั่งให้กับกองทัพ หรือครอบครัวชนชั้นนำทางการเมือง และไม่ได้มีการกระจายความมั่งคั่งที่เกิดขึ้นมาจากการแลกเปลี่ยนแปรรูปทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นกลับสู่รัฐต่าง ๆ ตามอัตราที่เหมาะสม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้สร้างผลกระทบอันยิ่งยวดต่อการเกิดขึ้นของบรรยากาศของสังคมที่เต็มไปด้วยความแตกแยกและขัดแย้ง รวมถึงความล่าช้าในการพัฒนาองค์ความรู้ที่ยังคงไม่ก้าวผ่านรูปแบบและแนวทางในการจัดการกับประเด็นความขัดแย้งด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรงเข้าทำหั่นกัน ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมปากีสถาน

ซึ่งมีข้อแตกต่างที่หลากหลายทั้งในเรื่องของชาติพันธุ์ และลัทธิแยกย่อยทางศาสนา รวมทั้งแนวปะทะที่ครอบคลุมทั้งในแนวตั้งระหว่างกลุ่มประชาชนกับรัฐบาล หรือในแนวราบระหว่างกลุ่มประชาชนด้วยกันเองซึ่งเกิดขึ้นอยู่เสมอในปากีสถานจวบจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าแนวทางการจัดการกับภัยการก่อการร้ายทั้งจากกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ หรือกลุ่มลัทธิย่อยทางศาสนาภายในปากีสถาน ด้วยการขับเคลื่อนของรัฐบาลและกองทัพปากีสถานด้วยตนเองนั้น เกิดขึ้นเพียงไม่กี่ครั้งในประวัติศาสตร์ของปากีสถาน เพื่อที่จะจัดการกับกิจการภายในประเทศของตน ซึ่งมักจะประสบความสำเร็จรวมไปถึงผลพวงของความสูญเสียที่ตามมาอย่างมหาศาล ทั้งชีวิตของผู้บริสุทธิ์ที่ต้องถูกสังเวยจากการตอบโต้ปฏิบัติการของรัฐด้วยการระเบิดพลีชีพของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายจำนวนนับไม่ถ้วนในปากีสถาน ภายหลังจากที่รัฐบาลปากีสถานเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้ายการบุกโจมตีสัญญัตต (Lal Masjid) ของหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถาน ไปจนถึงการสูญเสียดินแดนก่อนประเทศให้กับชาวเบงกาลีในอดีต ภายหลังจากการยึดอำนาจในภูมิภาคปากีสถานตะวันออกโดย พลเอก ทิกกา ข่าน เพื่อที่จะกวาดล้างกลุ่มผู้ชุมนุมชาวเบงกาลีผู้ต่อต้านเผด็จการทหารในปากีสถานตะวันตก รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธชาวเบงกาลีอย่างกลุ่มมุขตี บาฮินี (Mukti Bahini) ที่รัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นมองว่าเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถที่จะพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการก่อการร้ายโดยรัฐ เพื่อที่จะกำจัดภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายอีกทีหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลมองว่ามาจากกลุ่มของประชาชนชาวเบงกาลีในปากีสถานตะวันออก

นอกจากนี้ แนวทางการดำเนินนโยบายภายในของรัฐบาลปากีสถานเองก็สามารถสร้างผลพวงของความขัดแย้งแตกแยกให้เกิดขึ้นในสังคมปากีสถาน ซึ่งสามารถนำไปสู่การก่อการร้ายได้ด้วยเช่นกัน ดังเช่นในยุคของประธานาธิบดี ฆียา อุล ฮัก ที่ได้มีการกำหนดแบบแผนทางศาสนาที่คับแคบสำหรับสังคมปากีสถาน ให้อยู่ภายใต้แบบแผนของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี เพื่อสร้างความมั่นคง และความชอบธรรมให้กับการอยู่ในอำนาจการปกครองของตน ซึ่งผลพวงของการกำหนดแบบแผนทางศาสนาที่คับแคบดังกล่าวก็ได้นำไปสู่จุดเริ่มต้นแห่งความขัดแย้งแตกแยกระหว่างประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธาในนิกายซุนนี และชีอะฮ์ในสังคมปากีสถาน รวมถึงความไม่พอใจของผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์คนที่มีต่อรัฐบาลจนนำไปสู่การปะทะกันด้วยการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายภายในปากีสถาน⁴¹

⁴¹ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 162.

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติการของหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานที่ได้เข้าโจมตีมัสยิดแดงดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ก็ได้กลายเป็นปรากฏการณ์ที่ย้ำชัดในความเป็นศัตรูระหว่างรัฐบาลปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถาน ซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนขบวนการที่มีความสุดโต่ง และเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถาน เกินกว่าที่จะจัดอยู่ในฐานะกลุ่มติดอาวุธ หรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เป็นคุณกับปากีสถาน (good armed /terrorist groups) ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานได้เลือกที่จะดำเนินการต่อต้านปราบปราม และกำจัดกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ เหล่านั้นในฐานะกลุ่มติดอาวุธ หรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงหรือเป็นโทษกับปากีสถาน (bad armed /terrorists groups)⁴²

ความล้มเหลวในการจัดการกับประเด็นปัญหาของความขัดแย้งแตกแยกในสังคมระหว่างผู้คนที่แตกต่างกัน และเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในปากีสถานที่ยังคงดำเนินมาถึงปัจจุบันซึ่งมักจะถูกอ้างถึงถึงว่าเป็นฝีมือของกลุ่มผู้ก่อการร้ายใด ๆ นั้นเป็นเพราะการกระจายความมั่งคั่งที่ได้มาจากทรัพยากรในภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศ รวมถึงงบประมาณความช่วยเหลือที่ได้มาจากต่างประเทศยังไม่ได้ถูกนำไปปรับใช้ตามแนวทางที่เหมาะสม อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยในการพัฒนาโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา รวมถึงองค์กรอิสระที่จะคอยตรวจสอบความผิดปกติในการกระจายรายได้ต่าง ๆ ในรูปแบบของงบประมาณลงไปภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศ และสร้างเสริมความโปร่งใสให้เพิ่มสูงขึ้นในฝ่ายบริหาร และระบบราชการของปากีสถาน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะกลายเป็นรูปแบบของการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนมากกว่า ปฏิบัติการทางทหาร และหน่วยงานด้านความมั่นคงที่ประสบความล้มเหลวเสมอมาในการหยุดยั้งภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายภายในปากีสถานอันเนื่องมาจากแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ไม่ตรงจุด เนื่องจากจุดมุ่งหมายของกลุ่มติดอาวุธและผู้ก่อความไม่สงบ หรือผู้ก่อการร้ายในความเข้าใจของรัฐบาลกลางปากีสถานนั้น ไม่ได้มีความต้องการที่จะเคลื่อนไหวขบวนการของเขาเหล่านั้นในการต่อสู้เพื่อการเอาชนะสงครามในรูปแบบทางการทหาร แต่เขาเหล่านั้นมุ่งไปที่การเอาชนะด้วยวิธีการทำลายฐานอำนาจ และแนวทางการบริหารของรัฐบาลปากีสถานซึ่งถือเป็นอำนาจที่มีความชอบธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งขีดความสามารถในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

ทั้งนี้ หากเราวิเคราะห์ถึงภัยคุกคามภายในประเทศจากการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถานในบริบทที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา ผ่านแนวทางการประเมินภัยคุกคามในแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ (Threat assessment Neo-classical realist model)

⁴² Harsha Kakar, "Pakistan's 'good' and 'bad' terrorists," Orfonline, accessed March 27, 2021, <https://www.orfonline.org/expert-speak/pakistan-good-bad-terrorists/>

ของสตีเวน ลอบเบลล์ ในประเด็นของภัยคุกคามภายในประเทศ (Domestic Threats) จากสภาพการณ์ของการแข่งขันเพื่อให้ได้ให้มาซึ่งอิทธิพลทางการเมือง และความมั่งคั่ง ซึ่งมักจะกลายเป็นผลพวงไปสู่ความขัดแย้งภายในประเทศระหว่างกลุ่มประชาชนต่างชาติพันธุ์ และกลุ่มนิกาย แยกย่อยทางศาสนาต่าง ๆ ภายในปากีสถาน ที่มีทั้งจะมีผู้นำ และกลุ่มติดอาวุธเป็นของตัวเอง รวมทั้งมีแนวความคิดอุดมการณ์ และระดับความจงรักภักดี หรือความเป็นปึกแผ่นต่อรัฐบาลที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม ซึ่งรัฐบาลปากีสถานในฐานะกลุ่มผู้ที่ถือครองทุนมากที่สุด และเป็นผู้ถือครองอำนาจของรัฐบาลก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการกับการแข่งขันดังกล่าว และความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้คนต่าง ๆ ภายในประเทศ รวมทั้งการจัดการกับกลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลในฐานะภัยคุกคามหลักต่ออำนาจอธิปไตย และความอยู่รอดของระบอบการปกครองของรัฐบาล ซึ่งภัยคุกคามภายในประเทศดังกล่าวก็ควรจะเป็นสิ่งที่จะต้องถูกจัดการให้ได้เสียก่อนภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ รวมทั้งหากต้องการจะให้เกิดเสถียรภาพ และความมั่นคงของระบอบการปกครองของรัฐบาลในระยะยาว รัฐบาลก็ต้องจัดการให้เกิดดุลอำนาจทางเศรษฐกิจ และการเมืองของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม⁴³ ซึ่งหากนำแนวทางการประเมินภัยคุกคามในตัวแบบดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงมุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อปรากฏการณ์ด้านความมั่นคง และภัยการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในปากีสถาน จะพบว่ารัฐบาลกลางปากีสถานมีมุมมองต่อกลุ่มติดอาวุธต่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ ภายในประเทศที่มีการเคลื่อนไหวในขบวนการของเขาเหล่านั้น ว่าเป็นภัยคุกคามต่อกิจการภายในของรัฐบาลกลางปากีสถานซึ่งควรที่จะถูกจัดการให้ได้เสียก่อนภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ เนื่องจากกลุ่มติดอาวุธต่างชาติพันธุ์เหล่านั้นมีความต้องการที่จะสร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นในสังคมปากีสถาน และมีความพยายามในการแบ่งแยกดินแดน รวมถึงการก่อตั้งรัฐของตนเองขึ้นใหม่ ซึ่งในประเด็นนี้ก็ถือเป็นภัยคุกคามต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐบาลกลางปากีสถานโดยตรง ดังเช่นการต่อสู้ของกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์เบงกาลีอย่างกลุ่มมุขตี บาฮินี ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการปลดแอกปากีสถานตะวันออกออกจากปากีสถานตะวันตกในช่วงเวลาที่ชัวยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปปี 1970 ของพรรคสันนิบาตอะวามี่ ที่นำโดย นาย ชัยค์ มุจิบูร์ เราะห์มาน ในฐานะของตัวแทนชาวเบงกาลีในปากีสถานนั้นไม่ได้รับการยอมรับโดยผู้นำเผด็จการทหารอย่าง พลเอก ยะห์ยา ข่าน และชนชั้นนำปากีสถานตะวันตกในช่วงเวลาดังกล่าว หรือการต่อสู้ระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์สินธ์ และกลุ่มมุฮาญีร์ (muhajirs) ที่ได้สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นในรัฐสินธ์ ในยุคของรัฐบาลเบนาศีร์ บุตโต 1 นำไปสู่สถานการณ์ทางการเมืองในรัฐสินธ์ซึ่งรัฐบาลของเธอไม่อาจควบคุมสถานการณ์ให้เกิดความสงบเรียบร้อยได้ นอกจากนี้ สถานการณ์ดังกล่าวยังเป็นแรงกดดันให้เธอต้องประกาศยุบสภา

⁴³ Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro, *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy* (Cambridge University Press, 2010), 50-51.

ในวันที่ 6 สิงหาคม ปี 1990 หรือการต่อสู้ที่ยืดเยื้อของกลุ่มกองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน (Balochistan Liberation Army) ผู้ก่อความไม่สงบในรัฐบาลอจิสถาน และพยายามที่จะสร้างอุปสรรคให้การดำเนินงานของรัฐบาลกลางปากีสถานเสมอมาโดยเฉพาะโครงการต่าง ๆ ในระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ที่ริเริ่มขึ้นในยุคของรัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 3 หรือการยึดครองเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่าทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน และเหตุการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นทั่วรัฐโคเบอร์ปักตุนควา รวมถึงพื้นที่ที่ตลอดแนวชายแดนปากีสถาน-อัฟกานิสถานโดยกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ปชตุนอย่างกลุ่มเตหรีกีกุอิลิบาน และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธชนเผ่าต่าง ๆ ของเขาเหล่านั้น ซึ่งเริ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายปี 2007 และยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน เป็นต้น

กลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ เหล่านี้มองรัฐบาลกลางปากีสถานในฐานะผู้ที่กดขี่เอาเปรียบเขาเหล่านั้น ทั้งในเรื่องของการนำทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่ของเขาเหล่านั้นไปใช้เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ไม่ได้มีการกระจายความมั่งคั่งกลับคืนมาสู่พื้นที่ของเขาเหล่านั้นโดยเฉพาะในรัฐชายขอบต่าง ๆ ของประเทศ ดังเช่นรัฐบาลอจิสถาน และรัฐโคเบอร์ปักตุนควา ด้วยการกระจายตัวเลขงบประมาณที่มีความสมเหตุสมผลในมุมมองของเขาเหล่านั้น⁴⁴ ส่งผลให้กลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในปากีสถานเกิดความไม่พอใจต่อรัฐบาลกลางปากีสถาน และนำไปสู่การก่อการร้ายภายในประเทศหลายครั้ง ซึ่งการกระจายความมั่งคั่งที่ไม่มีความเหมาะสมจากส่วนกลางมักจะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาในพื้นที่ต่าง ๆ ดังกล่าว เช่น ความยากจน อดอยาก ระบบการศึกษาที่ไร้ประสิทธิภาพ และไม่ทั่วถึง รวมถึงการขาดแคลนปัจจัยในการยังชีพของประชาชน เป็นต้น ประเด็นปัญหาทางสังคมเหล่านี้เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการก่อตัว และการขยายเครือข่ายของกลุ่มติดอาวุธได้อย่างง่ายดายจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งขาดความพร้อมในปัจจัยที่สำคัญอย่างน้อยสองประการ คือ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจซึ่งไม่อาจผลักดันให้เขาเหล่านั้นเกิดค่านิยมแบบชนชั้นกลางในสังคมที่สอดรับและมีความเหมาะสมกับระบอบประชาธิปไตย และระบบการศึกษาที่ไม่ทั่วถึงและเพียงพอที่จะทำให้เขาเหล่านั้นเข้าถึง และเข้าใจแนวทางการยุติความขัดแย้งใด ๆ ด้วยเหตุผลที่ก้าวผ่านรูปแบบของการใช้ความรุนแรง

ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว ส่งผลให้ผู้คนในพื้นที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เขาเหล่านั้นมีส่วนเกี่ยวข้อง และเลือกใช้วิธีการขับเคลื่อนขบวนการของเขาเหล่านั้นผ่านการก่อการร้ายเพื่อทำลายเสถียรภาพด้านความมั่นคงของรัฐบาลกลางปากีสถานในการรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ รวมทั้งมุ่งหวังที่จะทำให้ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ ในพื้นที่หมดความเชื่อมั่น

⁴⁴ อดีบ ยูซุฟ, “นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road Initiative) : ความร่วมมือและความขัดแย้ง กรณีศึกษากวาดาร์พอร์ตรัฐบาลอจิสถาน (Gwadar Port, Balochistan) ประเทศปากีสถาน”, 70-71.

ในอำนาจการปกครองของรัฐบาล และหันเหมาพึ่งพิงอิทธิพลและอำนาจของเขาเหล่านั้น ดังเช่น เหตุการณ์การระเบิดพลีชีพโดยเครือข่ายของกองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน บนถนนอลัมดาร์ ณ เมืองเควตตา รัฐบาลโลจิสถาน ในวันที่ 10 มกราคม ปี 2013 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตมากถึง 105 ราย และผู้บาดเจ็บ 169 ราย เหตุการณ์การระเบิดพลีชีพโดยเครือข่ายของกองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถานใน โรงพยาบาล ณ เมืองเควตตา รัฐบาลโลจิสถาน ในวันที่ 8 สิงหาคม ปี 2016 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 75 ราย และผู้บาดเจ็บรวม 100 ราย⁴⁵ เหตุการณ์การระเบิดพลีชีพโดยกลุ่มเตหรีกีฏอลิบานภายในโรงสรรพาวุธทหารของปากีสถาน ณ เมืองราวาลปินดี รัฐปัญจาบ ในวันที่ 21 สิงหาคม ปี 2008 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 63 ราย และผู้ได้รับบาดเจ็บกว่า 100 ราย⁴⁶ เหตุการณ์การระเบิดพลีชีพโดยกลุ่มเตหรีกีฏอลิบานภายในศูนย์กองกำลังอาสาและตำรวจชายแดนปากีสถาน ณ เมืองชาบคาคาร์ รัฐไคเบอร์ปัคตูนควา ในวันที่ 13 พฤษภาคม ปี 2011 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 80 ราย และผู้บาดเจ็บอย่างน้อย 115 ราย ซึ่งโฆษกของกลุ่มเตหรีกีฏอลิบานได้อ้างอิงว่าเหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นการแก้แค้นสำหรับปฏิบัติการสังหาร อุซามะฮ์ บินลาดีน อดีตหัวหน้าเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์⁴⁷ รวมไปถึงเหตุการณ์การก่อการร้ายโดยเครือข่ายของกองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน ผู้ก่อการลอบสังหารแรงงานที่กำลังทำงานอยู่ตลอดเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน และท่าเรือน้ำลึกกวาดาร์ ตั้งแต่ช่วงปี 2014 มาจนถึงปัจจุบันซึ่งมีแรงงานเสียชีวิตไปแล้วกว่า 60 ราย⁴⁸

⁴⁵ South Asia Terrorism Portal, “Suicide Attacks in Balochistan, 2003-2018,” Institute for Conflict Management, accessed August 15, 2021, <http://www.satp.org/satporgt/p/countries/pakistan/Balochistan/data/suicideattacks.htm>

⁴⁶ Correspondent, “Pakistan bombers hit arms factory,” BBC, accessed August 15, 2021, http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7574267.stm

⁴⁷ Correspondent, “Twin blasts kill more than 80 in Charsadda,” Dawn, accessed August 15, 2021, <https://www.dawn.com/news/628325/twin-blasts-kill-at-least-three-in-charsadda-dawnnews>

⁴⁸ Raza Syed Hassan, “Attacks have killed 44 Pakistan is working on China corridor since 2014,” Reuters, accessed August 15, 2021, www.reuters.com/article/us-pakistan-china-idUSKCN11E1EP. See also: Correspondent, 13 killed, including 9 Chinese nationals, in Pakistan bus blast, France 24, accessed August 31, 2021, <https://www.france24.com/en/live-news/20210714-13-killed-including-9-chinese-nationals-in-pakistan-bus-blast>

จากประเด็นของความรุนแรง และการก่อการร้ายในพื้นที่รัฐบาโลจิสถาน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์นักสาธารณสุขชาวบาโลชอดีตสมาชิกกลุ่มติดอาวุธที่เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายขบวนการแบ่งแยกดินแดนในรัฐบาโลจิสถาน ซึ่งกลุ่มติดอาวุธที่ตัวเขาเคยเป็นสมาชิกนั้นก็ได้ถูกขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้ายโดยรัฐบาลปากีสถาน ผู้วิจัยได้สอบถามถึงมุมมองความเข้าใจของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวข้องกับประเด็นของความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และชาติพันธุ์ที่นำไปสู่สถานการณ์ของความรุนแรง และการก่อการร้ายในพื้นที่ของรัฐบาโลจิสถาน ที่ถือเป็นประเด็นปัญหาด้านความมั่นคงที่มีความต่อเนื่อง และยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นเกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวว่า สาเหตุของความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในรัฐบาโลจิสถานเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนชาวบาโลชส่วนใหญ่ในพื้นที่ไม่ให้การยอมรับในอำนาจอธิปไตยของรัฐบาลกลางปากีสถานซึ่งมีอยู่เหนือดินแดนของพวกเขา ภายหลังจากการที่ดินแดนของเขาเหล่านั้นได้ถูกผนวกเข้ากับประเทศปากีสถานผ่านการตัดสินใจ และการยอมรับข้อตกลงของกลุ่มคนเพียงไม่กี่คน รวมไปถึงประเด็นของการกำกับดูแลจากส่วนกลางที่มีการเลือกปฏิบัติ การบริหารจัดการระบบสาธารณสุข ภูมิภาค ระบบการศึกษา และระบบสาธารณสุขในพื้นที่ที่ย่ำแย่ผ่านรูปแบบการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นที่ไร้ประสิทธิภาพ มุขมนตรีของรัฐก็เปรียบเสมือนหุ่นเชิดที่ถูกสั่งการโดยส่วนกลางไม่ได้มีความยึดโยงกับประชาชนแต่อย่างใด รัฐบาโลจิสถานถือเป็นดินแดนผืนใหญ่ที่รัฐบาลกลางปากีสถานสามารถเข้ามาขวนขวายผลประโยชน์ได้อย่างไม่สิ้นสุดทั้งจากทรัพยากรธรรมชาติ การใช้พื้นที่อันกว้างใหญ่เพื่อการทดลอง และพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ รวมไปถึงการใช้รัฐบาโลจิสถานเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และความมั่นคงแห่งใหม่ที่คอยหล่อเลี้ยงปฏิสัมพันธ์ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกลางปากีสถาน กับรัฐบาลจีนไม่ให้สิ้นสุดลงได้ในระยะเวลาอันสั้นเหมือนประเทศเพื่อนบ้านอย่างศรีลังกา จากโครงการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกกวาดาร์ซึ่งตั้งอยู่บนชายฝั่งของรัฐบาโลจิสถาน รวมไปถึงการต่อยอดความร่วมมือในโครงการต่าง ๆ ภายใต้อาณัติเศรษฐกิจจีน-ปากีสถานในระยะที่ 2

สภาพการณ์ที่รัฐบาลกลางปากีสถานได้รับผลประโยชน์อย่างมหาศาลทั้งในมิติด้านความมั่นคงทางทหาร และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จากรัฐบาโลจิสถานแต่กลับมีการกระจายความเจริญกลับคืนมาสู่ผู้คนในพื้นที่ในสัดส่วนที่เล็กน้อย จึงเป็นผลให้ผู้คนในพื้นที่เกิดความไม่พอใจ และกลายเป็นเชื้อไฟที่คอยเสริมเติมให้ผู้คนมีความคิดที่กระด้างกระเดื่องนำไปสู่การจัดตั้งเครือข่ายขบวนการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีของผู้คนในพื้นที่ ซึ่งรัฐบาลกลางปากีสถานมองว่ากลุ่มผู้คนที่ขับเคลื่อนขบวนการดังกล่าวนี้ถือเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้าย เป็นภัยคุกคามต่ออธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของเขาเหล่านั้น ทั้งที่เขาเหล่านั้นก็ล้มไปอย่างสนิทใจแล้วว่าพื้นที่ดังกล่าวนี้ไม่ได้เป็นของเขาแต่แรก แต่เป็นพื้นที่ของกลุ่มผู้คนที่เขาเหล่านั้นเข้าไปกดขี่บีบบังคับ และผนวกรวมดินแดนของผู้อื่นเข้ามาเป็นดินแดนของตน ความขัดแย้งทางการเมือง

ที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรง หรือการก่อการร้ายที่รัฐบาลกลางปากีสถานกล่าวหาผู้ที่ก่อการนั้น จึงถือเป็นสิ่งที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ในพื้นที่ซึ่งเต็มไปด้วยการกดขี่ การเลือกปฏิบัติ และเอาเปรียบจากรัฐบาลกลางปากีสถาน นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ยังได้ให้ความเห็นถึงบริบททางการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจระหว่างประเทศของภูมิภาคเอเชียใต้ในปัจจุบัน ที่รัฐบาลปากีสถานไม่อาจจะหลีกเลี่ยงในปฏิสัมพันธ์ที่เขาลำบากจำเป็นต้องมีกับประเทศเพื่อนบ้าน และมหาอำนาจนอกภูมิภาคได้ ทั้งในกรณีของความขัดแย้ง และความร่วมมือในบริบทต่าง ๆ ดังกล่าว โดยผู้ให้สัมภาษณ์มองว่ารัฐบาลอิหร่าน ยังคงมีความพยายามที่จะรักษา และคงไว้ซึ่งปฏิสัมพันธ์ในความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจ ที่แน่นแฟ้นกับมหาอำนาจระดับโลกอย่างจีน เพื่อความมุ่งหวังที่จะถ่วงดุลอำนาจกับมหาอำนาจระดับภูมิภาคในเอเชียใต้ อย่างอินเดีย ผ่านการดำเนินการสานต่อโครงการต่าง ๆ ในระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถานในระยะที่สอง และมีการปล่อยให้หน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐบาลจีนเข้ามาขยายอิทธิพลทางทะเลในทะเลอาหรับ รวมไปถึงปล่อยให้กลุ่มธุรกิจภาคเอกชนของจีนเข้ามาขวนขวายผลประโยชน์ทางธุรกิจภายในปากีสถานในหลายภาคส่วนภายในปากีสถานจากการตลาดของสินค้าอุปโภคบริโภคจากประเทศจีนจำนวนมาก รวมไปถึงภาคส่วนของการประมงที่กำลังเป็นปัญหาอย่างหนักในรัฐบาลาโลจิสถาน จากการที่รัฐบาลกลางปากีสถานปล่อยให้เรือประมงพาณิชย์ขนาดใหญ่ของจีนเข้ามาครอบงำทรัพยากรทางทะเลของรัฐบาลาโลจิสถานอย่างมหาศาล ผ่านการลากอวนขนาดใหญ่ที่ทำลายระบบนิเวศทางทะเลในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้เกิดความไม่พอใจของผู้คนในพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพโดยการทำการประมงพื้นบ้านนำไปสู่การประท้วงขนาดใหญ่ ความรุนแรงทางการเมือง และการก่อการร้ายในรัฐบาลาโลจิสถานที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ประเด็นปัญหาทั้งหมดนี้เกิดขึ้นเพราะสวนกลางไม่มีความเข้าใจในบริบทของความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่ระดับท้องถิ่น รวมไปถึงแนวทางในการจัดทำและดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ไม่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบททางการเมืองภายในประเทศ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นซึ่งในหลายพื้นที่ที่ยังคงเต็มไปด้วยความขัดแย้งทางการเมืองจากประเด็นปัญหาที่ซับซ้อน และละเอียดอ่อน⁴⁹

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติชาวปากีสถานชาติพันธุ์สินธุ์ผู้ซึ่งได้ลี้ภัยออกจากบ้านเกิดเมืองนอนของเขาเพื่อที่จะแสวงหาโอกาสในหน้าที่การงาน และความเป็นอยู่ที่ดีกว่าในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้สอบถามถึงมุมมอง และความคิดเห็นของเขามีต่อสถานการณ์ความรุนแรง และการก่อการร้ายภายในปากีสถาน รวมไปถึงรัฐสินธุ์ซึ่งถือเป็นพื้นที่แห่งความขัดแย้งทางการเมือง และชาติพันธุ์ที่ฝังรากลึกในปากีสถานมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ผู้ให้สัมภาษณ์

⁴⁹ Former member of Baloch insurgent group, Interview by author, Bangkok, December 24, 2022.

กล่าวว่า ประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ชาตินิยม และศาสนา ที่มักจะนำไปสู่วิถีทางของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายเข้าทำร้ายระหว่างกลุ่มผู้คนที่ต่าง ๆ ภายในประเทศนั้น เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้คนที่หลากหลายภายในประเทศที่ยังคงมีเรื่องราวในอดีตที่ฝังใจของเขาเหล่านั้น ถึงการถูกเอาเปรียบ การกำกับดูแลที่ไม่มีความเหมาะสม ไม่มีความเป็นธรรม รวมไปถึงการกดขี่จากผู้มีอำนาจ และกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศซึ่งมีความยึดโยงกับปัจจัยแห่งความขัดแย้งที่แตกต่างกันไปในช่วงเวลาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเมือง ศาสนา ชาตินิยม หรือชนชั้นทางสังคม ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ในฐานะพลเมืองที่อาศัยอยู่ในรัฐสภานี้ทางตอนใต้ของปากีสถาน ตัวเขาได้ประสบพบเจอกับสถานการณ์ของความรุนแรง และการก่อการร้ายในพื้นที่ชุมชนที่เขาอาศัยอยู่หลายครั้ง ตั้งแต่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว และหมู่บ้านของเขา ซึ่งเขาเชื่อว่าเป็นผลมาจากสภาวะแวดล้อมที่ยากลำบากในการดำรงชีวิต ความยากจน ความกดดัน และการแข่งขันที่มีอยู่มากในชุมชนเพื่อการเข้าถึงแหล่งรายได้ ส่งผลให้อารมณ์ของผู้คนในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหว และเกรี้ยวกราดได้ง่าย นำไปสู่ความขัดแย้ง และการกระทำที่รุนแรงระหว่างกลุ่มผู้คนที่ในพื้นที่ รวมไปถึงสถานการณ์ของความรุนแรง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในรัฐของเขาซึ่งเป็นการก่อการของกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ และกลุ่มขบวนการต่อสู้ทางชาตินิยมในพื้นที่ ซึ่งทั้งสองกลุ่มนั้นมีแนวทางในการใช้ความรุนแรงเหมือนกัน แต่มีเป้าหมายในการใช้ความรุนแรงที่แตกต่างกัน กลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายเพื่อตอบสนองความต้องการของเขาเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการเรียกเก็บค่าคุ้มครองจากห้างร้าน หรือการเข้าถึงผลประโยชน์ทางธุรกิจในกลุ่มทางที่ผิดกฎหมาย รวมไปถึงการก่อการเพื่อตอบสนองในความเชื่อ และอุดมการณ์ทางการเมือง หรือศาสนาของเขาเหล่านั้น ดังเช่น การใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายของกลุ่มติดอาวุธนิกายซุนนีอนุรักษนิยมที่มักจะเข้ามาก่อการในรัฐสภานี้ในฐานะพื้นที่ของตระกูลดังทางการเมืองอย่างตระกูลบูตโตซึ่งมีความเชื่อมโยงในนิกายชีอะฮ์ และยังคงเป็นศัตรูทางการเมืองของกองทัพปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองปากีสถานที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธนิกายซุนนีอนุรักษนิยมอยู่เสมอ แต่ในอีกด้านหนึ่งผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าขบวนการต่อสู้ทางชาตินิยม และกลุ่มติดอาวุธทางชาตินิยมในหลาย ๆ รัฐของปากีสถานเป็นกลุ่มของผู้คนที่ต้องการต่อสู้กับอำนาจและอิทธิพลของส่วนกลางที่กดขี่ประชาชนในพื้นที่ ผ่านการกำกับดูแลพลเมืองที่ไม่มีประสิทธิภาพ มีการเลือกปฏิบัติ และไม่มีความเป็นธรรม รวมไปถึงผลพวงของการบริหารจัดการเศรษฐกิจที่ล้มเหลวส่งผลให้ผู้คนในพื้นที่ไม่มีความเป็นอยู่ที่ดี เกิดความยากไร้ และลำบาก รวมทั้งการบริหารจัดการระบบการศึกษาที่ล้มเหลวก็ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้คนขาดศักยภาพในการแสวงหารายได้ และการเข้าถึงองค์ความรู้ของการใช้ปัญญา และเหตุผลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เขาเหล่านั้นต้องเผชิญในชีวิต ส่งผลให้เขาเหล่านั้นเข้าร่วมกับขบวนการติดอาวุธที่มีการขยายเครือข่ายอย่างกว้างขวางเพื่อการต่อสู้ในการปลดแอกดินแดน และสังคมของเขาเหล่านั้นออกจากสภาวะการณ์

แห่งการกดขี่ของรัฐบาลกลางปากีสถาน ซึ่งแนวทางการเคลื่อนไหวดังกล่าวของขบวนการต่อสู้ทางชาติพันธุ์ก็ถูกตีตราโดยสวนกลางว่าเป็นรูปแบบการต่อสู้ด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรงและการก่อการร้าย

ส่วนในประเด็นของสถานการณ์ปัจจุบันที่กลุ่มติดอาวุธภูอลิบันกลับคืนสู่อำนาจทางการเมืองในอัฟกานิสถานนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่ารัฐบาลภูอลิบันไม่มีความเกี่ยวข้องกับความรุนแรง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในประเทศปากีสถาน เนื่องจากรัฐบาลของทั้งสองประเทศต่างมีความระมัดระวังในการดำเนินการที่จะกลายเป็นรูปแบบของการก้าวท้าวกิจการภายในประเทศระหว่างกัน ทั้งนี้รัฐบาลของทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในการแลกเปลี่ยนแนวนโยบายในการจัดการกับกลุ่มประชาชนผู้เห็นต่าง หรือมีความกระด้างกระเดื่องภายในประเทศ รวมไปถึงการให้ความสนับสนุนซึ่งกันและกันในประเด็นทางการเมือง และเศรษฐกิจที่ต่างฝ่ายต่างได้ผลประโยชน์จากความร่วมมือดังกล่าว ซึ่งก็ไม่ได้มีความยึดโยงกับผลประโยชน์ของประชาชนของทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้คนที่ด้อยโอกาส หรือกลุ่มพลเมืองชนกลุ่มน้อยต่างชาตินัซที่ถูกละเลยปฏิบัติจากทางการ⁵⁰

จากที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลต่างสาขาอาชีพ ต่างบริบทในการดำเนินชีวิต และต่างชาตินัซ ซึ่งมีความเกี่ยวข้อง และได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ของความขัดแย้งที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายในปากีสถาน รวมไปถึงในภูมิภาคเอเชียใต้ ทำให้เห็นว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นมีความเชื่อมโยงกับหลายประเด็นปัญหา และปัจจัยไม่ว่าจะเป็นประเด็นของความขัดแย้งทางการเมือง ชาตินัซ ศาสนา ชนชั้นทางสังคม และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ซึ่งยังคงปรากฏอยู่ในหลายพื้นที่แห่งความขัดแย้งของปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ รวมทั้งยังเป็นสิ่งที่คอยขับเคลื่อนความขัดแย้งในมิติต่าง ๆ ดังกล่าวให้นำไปสู่การใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายได้อย่างต่อเนื่องจวบจนถึงปัจจุบัน เครื่องมือในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ดังกล่าวที่มีความครอบคลุม ลึกซึ้ง และจำเพาะกรณี จึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงสาเหตุของปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการออกแบบแนวนโยบายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในพื้นที่แห่งความขัดแย้งต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ดังแนวคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน (Contentious Politics) และประเด็นปัญหา หรือปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน (Intersectionality) ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไป

ในบทที่ 6

⁵⁰ Pakistani refugee, Interview by author, Bangkok, December 27, 2022.

ในส่วนของการเคลื่อนไหวของกลุ่มติดอาวุธลัทธิแยกย่อยทางศาสนาต่าง ๆ ภายในปากีสถานที่มีแนวความคิดทางศาสนาที่สุดโต่ง และมีแนวทางการเคลื่อนไหวที่เต็มไปด้วยความรุนแรง และการก่อการร้าย ทั้งจากนิกายชีอะฮ์ เช่น กลุ่มเตหรีกีญะฮ์อะเฟรีย (Tehrik-e-Jafaria) นิฟาซีฟิฮ์ไอ-ญะฮ์อะเฟรีย (Nifaz Fiqh-i-Jafaria) และนิกายซุนนี เช่น กลุ่มลีปาฮีเศาะฮาบะฮ์ (Sipah-e-Sahaba) ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามต่อแนวความคิดทางศาสนาที่รัฐบาลปากีสถานพยายามใช้ในการควบคุมสังคมปากีสถานในแต่ละยุคสมัยซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบททางการเมือง เช่น ในยุคของประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก มีการกำหนดแบบแผนทางศาสนาที่คับแคบภายใต้แบบแผนของนิกายซุนนี และการส่งเสริมแนวคิดวะฮาบี ทำที่ดังกล่าวจึงส่งผลให้กลุ่มติดอาวุธลัทธิแยกย่อยทางศาสนาในนิกายชีอะฮ์กลายเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานในมิติของพวกนอกเรือดทางสังคม และถูกขึ้นบัญชีเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้าย หรือในยุคของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ผู้นำพาประเทศปากีสถานเข้าร่วมในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และการดำเนินการกำจัดกลุ่มติดอาวุธในลัทธิแยกย่อยทางศาสนาทั้งจากนิกายซุนนี และชีอะฮ์ พร้อมทั้ง พยายามนำเสนอแนวทางที่มีความอดทนอดกลั้นในความแตกต่างและการขจัดความขัดแย้งเกลียดชังทางศาสนาระหว่างมวลชน และกลุ่มติดอาวุธจากทั้งสองนิกาย ทำที่ดังกล่าวจึงส่งผลให้กลุ่มติดอาวุธจากลัทธิแยกย่อยทางศาสนากลายเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานในมิติของกลุ่มผู้นำประเด็นทางศาสนาใช้ในการอ้างอิงเพื่อเป้าประสงค์และผลประโยชน์ทางการเมืองของเขาเหล่านั้น ส่งผลให้กลุ่มติดอาวุธลัทธิแยกย่อยทางศาสนาต่าง ๆ ในปากีสถานซึ่งมีแนวความคิดทางศาสนาแบบเดียบันดิออนุรักษ์นิยม (Deobandi Fundamentalism) และวะฮาบีลูกผสม (Hybrid Wahhabism) เช่น กลุ่มลีปาฮีเศาะฮาบะฮ์กลุ่มเตหรีกีญะฮ์อะเฟรีย กลุ่มญะฮ์-มุฮัมมัด และกลุ่มลัชการ์ริญะฮานะวี (Lashkar-e-Jhanvi) ถูกขึ้นบัญชีเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้ายโดยรัฐบาลปากีสถาน และมีการกวาดล้างกลุ่มขบวนการดังกล่าวอย่างหนักหน่วงภายในประเทศปากีสถาน ตั้งแต่ปฏิบัติการบุกโจมตีแหล่งกบดานทางศาสนาของพวก ณ มัสญิดแดงที่ตั้งอยู่ในใจกลางกรุงอิสลามาบาด ไปจนถึงปฏิบัติการซาร์บี-อะซาบ (Zarb-e-Azab) ที่มุ่งเน้นไปที่การปราบปรามกลุ่มเตหรีกีญะฮ์อะเฟรีย และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน ทั้งนี้ แนวทางการกวาดล้างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในประเทศดังกล่าวของรัฐบาลปากีสถานได้นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของอัตราการก่อการร้ายด้วยวิธีการระเบิดพลีชีพ และการบุกโจมตีสถานที่สำคัญซึ่งเต็มไปด้วยผู้บริสุทธิ์ ซึ่งการเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นสิ่งทีกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ หยิบยกมาใช้ในการตอบโต้รัฐบาลปากีสถานในขณะนั้นเรื่อยมาจนถึงยุคของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3 เช่น เหตุการณ์การระเบิดพลีชีพโดยกลุ่มเตหรีกีญะฮ์อะเฟรียภายในศาสนสถานของกลุ่มลัทธิซุฟี ณ เมืองเดร กอซี ข่าน (Dera Ghazi Khan) รัฐปัญจาบ ในขณะที่ผู้คนนับพันคนกำลังประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในวันที่ 4 เมษายน ปี 2011 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า

50 ราย และผู้บาดเจ็บมากกว่า 120 ราย⁵¹ เหตุการณ์การระเบิดพลีชีพโดยกลุ่มเตหรีกีฆุลิบาน ภายในตลาดของเมืองบาจัวร์ รัฐไคเบอร์ปัคตูนควา ในวันที่ 4 พฤษภาคม ปี 2012 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต มากกว่า 24 ราย และผู้บาดเจ็บอย่างน้อย 45 ราย⁵² เหตุการณ์วินาศกรรมจากการวางระเบิดหลาย พื้นที่ในหนึ่งวันโดยกลุ่มลัทธิรีญะฮานนะวีย ฌ เมืองเคตตา รัฐบาโลจิสถาน ในวันที่ 10 มกราคม ปี 2013 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 115 ราย และผู้บาดเจ็บมากกว่า 270 ราย⁵³ เหตุการณ์ การระเบิดพลีชีพโดยกลุ่มลัทธิรีญะฮานนะวีย ฌ เคชถานของผู้ว่าการรัฐปัญจาบ ชูจา ข่านซาดาร์ (Shuja Khanzada) ฌ เมืองอัจต็อก รัฐปัญจาบ ในวันที่ 10 มกราคม ปี 2013 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต อย่างน้อย 12 ราย (รวมถึงท่านผู้ว่าการรัฐ)⁵⁴

ทั้งนี้ แนวทางการตอบโต้ของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายดังกล่าว ได้นำไปสู่การประกาศบังคับใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมายของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3 ภายใต้ แผนการปฏิบัติการระดับชาติ (National Action Plan: NAP) ที่มีการอ้างอิงถึงการกำจัดภัย การก่อการร้าย รวมไปถึงการโอนถ่ายอำนาจในการบริหารสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงภายใน ทั้งหมดให้กับกองทัพปากีสถาน ในการใช้กำลังเพื่อการปราบปรามและกำจัดกลุ่มผู้คนใด ๆ ที่เขาเหล่านั้นมองหรือถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ ซึ่งในที่นี้ก็รวมไปถึงความมั่นคง ของรัฐบาลกลางปากีสถานด้วยเช่นกัน

⁵¹ Correspondent, “41 killed in Pakistan shrine suicide attack,” The Telegraph, accessed August 15, 2021, <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/pakistan/8424930/41-killed-in-Pakistan-shrine-suicide-attack.html>

⁵² Correspondent, “Bajaur bomb attack kills 24; TTP claims responsibility,” Dawn, accessed August 15, 2021, <https://www.dawn.com/news/715615/bajaur-bomb-attack-kills-seven>.

⁵³ Declan Walsh, Blasts in Pakistan Kill Scores and Stir Fears on Elections, The New York Times, accessed August 15, 2021, <https://www.nytimes.com/2013/01/11/world/asia/pakistan-blast-quetta-swat-valley-elections.html>.

⁵⁴ Correspondent, “Pakistan’s Punjab province home minister killed in terror attack,” The Indian Express, accessed August 15, 2021, <https://indianexpress.com/article/world/neighbours/7-killed-in-pakistan-as-blast-hits-punjab-home-ministers-office/>

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นภาพรวมของภัยคุกคามด้านความมั่นคงและการก่อการร้ายภายในประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ดังกล่าวในพื้นที่อย่างผู้ประกอบการธุรกิจชาวปากีสถานเชื้อสายปัญจาบ เกี่ยวข้องกับสาเหตุของความขัดแย้งที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายภายในปากีสถาน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า ประเด็นปัญหาการก่อการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถานนั้นเกิดขึ้นมาจาก 3 ปัจจัยใหญ่ ๆ คือ 1. การสนับสนุนจากรัฐบาลต่างชาติโดยเฉพาะรัฐบาลอินเดียที่มีต่อการขับเคลื่อนขบวนการก่อการร้ายรูปแบบต่าง ๆ ในปากีสถาน ซึ่งเป้าหมายในปัจจุบันสำหรับการสนับสนุนดังกล่าวก็เป็นไปเพื่อการทำลายเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลปากีสถาน ความมั่นคงทางทหาร และการทำลายปฏิสัมพันธ์ความร่วมมือระหว่างประเทศของปากีสถาน และมหาอำนาจระดับโลกอย่างจีน เพื่อยับยั้งความก้าวหน้า ความมั่งคั่ง และความมั่นคงที่ปากีสถานได้รับจากโครงการต่าง ๆ ในระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ซึ่งการสนับสนุนดังกล่าวของรัฐบาลอินเดียก็มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์แบ่งแยกดินแดนในรัฐต่าง ๆ ของปากีสถาน เช่น กลุ่มติดอาวุธมุตตาฮิดา คามี มาฮาส (Muttahida Quomi Mahaz :MQM) ในรัฐสินธ์ กลุ่มติดอาวุธเตห์รีกกีอูลิบันในรัฐไคเบอร์ปัคตูนควา และกองทัพปลดปล่อยบาโลจิสถาน ในรัฐบาลโลจิสถาน เป็นต้น 2. ประเด็นปัญหาความรุนแรง และการก่อการร้ายที่เป็นผลมาจากความขัดแย้งทางศาสนา ระหว่างกลุ่มลัทธินิกายทางศาสนาที่แตกต่างกันในปากีสถาน ซึ่งในประเด็นนี้ก็มีความเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนจากรัฐบาลต่างชาติที่มีต่อขบวนการต่อสู้ทางศาสนาของทั้งสองนิกาย โดยรัฐบาลอิหร่านจะเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการสนับสนุนขบวนการติดอาวุธของกลุ่มนิกายชีอะฮ์ และรัฐบาลซาอุดีอาระเบียจะเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธของกลุ่มนิกายซุนนี 3. ประเด็นปัญหาความรุนแรง และการก่อการร้ายที่เป็นผลมาจากความขัดแย้งในพื้นที่แนวตะเข็บชายแดนของปากีสถาน ดังเช่นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ทางตะวันออกที่ติดกับประเทศอินเดีย และตลอดแนวเขตแดนคุรันต์ทางตะวันตกที่ติดกับประเทศอัฟกานิสถาน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่ารูปแบบและแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ ในพื้นที่ดังกล่าวนี้มักเกิดขึ้นจากแรงจูงใจทางชาตินิยมที่เขาเหล่านั้นต้องการให้พื้นที่แห่งความคลุมเครือต่าง ๆ ดังกล่าวแปรเปลี่ยนเป็นความชัดเจนซึ่งมีความยึดโยงกับอัตลักษณ์ และความเป็นชาติของเขาเหล่านั้น นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังได้ให้ความเห็นถึงความล้มเหลวในการควบคุม และแก้ไขปัญหา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้าย ของรัฐบาลปากีสถานในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ว่าเป็นผลมาจากการไร้ซึ่งเสถียรภาพทางการเมืองภายในของปากีสถาน จากการสลับขั้วทางการเมืองของรัฐบาลกลางปากีสถานที่เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งซึ่งมีผลกระทบต่อแนวนโยบายในการแก้ไขปัญหาการก่อการร้าย

ทั้งภายใน และต่างประเทศของปากีสถานที่ไร้หลักการที่ชัดเจน ในการดำเนินนโยบายที่ไม่เป็นรูปธรรม รวมไปถึงการขาดความต่อเนื่องในรูปแบบและแนวทางของการดำเนินนโยบาย⁵⁵

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าว จะพบว่าปรากฏการณ์ของการก่อการร้าย ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงภายในประเทศของปากีสถานมีความเชื่อมโยงกับมหาอำนาจภายในภูมิภาคอย่างอินเดียในกรณีของการสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธและเครือข่ายผู้ก่อการร้ายภายในปากีสถานเพื่อเป้าประสงค์ในสันคลอนเสถียรภาพทางการเมือง ความมั่นคง และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของปากีสถาน รวมถึงเป้าหมายที่จะทำให้ลายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของปากีสถานกับจีนในโครงการต่าง ๆ ของระเบียงเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศ เช่นเดียวกันกับความเชื่อมโยงของมหาอำนาจนอกภูมิภาคในโลกมุสลิมอย่างซาอุดีอาระเบีย และอิหร่าน ที่เข้ามาให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธทางศาสนาต่าง ๆ ในปากีสถานเพื่อความมุ่งหวังในการแผ่ขยายอิทธิพลทางการเมืองและศาสนาของตนในปากีสถาน⁵⁶ และในทิศทางที่ย้อนกลับคือการที่รัฐบาลปากีสถานเองก็มีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธที่เคลื่อนไหวต่อสู้ตามแนวตะเข็บชายแดนของปากีสถาน โดยเฉพาะในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์

จากทั้งหมดในบทนี้ สำหรับการวิเคราะห์ถึงความเข้าใจ และการประเมินภัยคุกคามด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศในทุกระดับของรัฐบาลปากีสถาน ซึ่งถือเป็นผลพวงไปสู่การจัดทำนโยบายเพื่อจัดการกับภัยคุกคามดังกล่าวในทุกระดับ จะพบว่า แนวทางการประเมินภัยคุกคามตามตัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่มีความรอบด้านในการนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ แนวทางการประเมินภัยคุกคามดังกล่าวถือได้ว่าเป็นความลึกซึ้งในการวิเคราะห์ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในทุกระดับปฏิสัมพันธ์ของรัฐ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญถึงภัยคุกคามด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายที่ก่อตัวขึ้นจากตัวแปรต่าง ๆ ภายในประเทศ และนำไปสู่การดำเนินนโยบายเพื่อจัดการกับภัยคุกคามตามบริบทเฉพาะของสถานการณ์ต่าง ๆ แต่แนวทางการประเมินภัยคุกคามดังกล่าวพยายามวิเคราะห์ให้เราเห็นถึงการก่อตัวของภัยคุกคามเพียงแต่ในมุมมองของรัฐต่อประเด็นของภัยคุกคามในบริบท และตัวแปรต่าง ๆ ในแต่ละด้านมิได้วิเคราะห์ให้ลึกซึ้งไปถึงภัยคุกคามด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายที่ก่อตัวขึ้นในปากีสถานซึ่งมีความซับซ้อนของประเด็นปัญหา และแกนปัจจัยต่าง ๆ ภายในสังคมที่ซ้อนทับกันอยู่บนพื้นฐานของสถาบันทางการเมืองของปากีสถานซึ่งยังคงไม่สามารถจัดการกับปฏิสัมพันธ์ในด้าน

⁵⁵ Pakistani entrepreneur, Interview by author, Bangkok, December 20, 2022

⁵⁶ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 93-99.

ความขัดแย้งระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ภายในประเทศได้อย่างเหมาะสม จึงเป็นผลให้แนวทางการยุติความขัดแย้งด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายภายในปาเลสไตน์นั้นยังคงดำเนินต่อไปเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้นเกี่ยวกับประเด็นของการก่อการร้ายภายในปาเลสไตน์ที่นำไปสู่ภัยคุกคามด้านความมั่นคงต่อรัฐบาลกลาง และการจัดทำนโยบายต่าง ๆ เพื่อมุ่งหวังในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมถึงการรักษาดุลแห่งอำนาจของการเมืองภายในปาเลสไตน์ เราควรที่จะวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหา และแกนของปัจจัยที่ซ้อนทับอยู่เบื้องหลังการก่อการร้ายภายในปาเลสไตน์ผ่านแนวคิดการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน และแนวคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันในบทต่อไป เพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงประเด็นปัญหา และแกนของปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายภายในปาเลสไตน์ และความมุ่งหวังของผู้วิจัยที่ต้องการจะเสนอแนะนโยบายที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในปาเลสไตน์ต่อไปในบทสรุปของดุซงึนนิพนธ์ฉบับนี้ที่ไม่ได้เพียงมุ่งหวังในการถกเถียงในกรอบการศึกษาด้านความขัดแย้ง และความมั่นคงศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการที่จะนำเสนอแนวทางการแก้ไขที่มีความเป็นรูปธรรมเพื่อการนำไปต่อยอดในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ด้านการก่อการร้ายในปาเลสไตน์ หรือพื้นที่พิพาทอื่น ๆ ทั่วโลก รวมทั้ง พื้นที่แห่งความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ และศาสนาในสี่จังหวัดภาคใต้ของไทยซึ่งยังคงไม่พบแนวทางการแก้ไขปัญหามหาหรือการออกแบบสถาบันทางการเมืองเพื่อการกำกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 6

การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบการเมืองเชิงสถาบันจากหลายปัจจัยและประเด็น ปัญหาที่นำไปสู่การก่อการร้ายในปากีสถาน

ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงรูปแบบแนวทางการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรงและการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน อันเป็นผลมาจากสถาบันทางการเมืองของรัฐที่ไม่มีการเปิดโอกาสให้กับการเคลื่อนไหวเรียกร้องต่อสู้ทางการเมืองจากกลุ่มผู้คนภาคส่วนต่าง ๆ ภายในประเทศ ซึ่งต่างมีประเด็นปัญหาที่หลากหลายจากปัจจัยภายในสังคมที่สถาบันทางการเมืองดั้งเดิมของรัฐไม่อาจสะสางปัญหาให้กับเขาเหล่านั้นได้ ส่งผลให้ผู้คนในสังคมบางส่วนจำเป็นต้องหันเหไปเข้าร่วมการเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ก่อตัวขึ้นจากหลายปัจจัยและประเด็นปัญหาในสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ขนชั้นทางสังคม ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ และศาสนา เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่ไม่เคยจบสิ้นภายในปากีสถาน ในบทนี้ผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 4 โดยเน้นไปที่การศึกษาวิเคราะห์ผลพวงของนโยบายด้านความมั่นคงภายในประเทศของปากีสถานต่อปัญหาการก่อการร้าย รวมถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินนโยบายที่ยังคงไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงและการก่อการร้ายภายในปากีสถาน โดยในบทนี้จะมีการนำเสนอและวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้ (6.1) สารสำคัญของแนวคิดการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน และแนวคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน (6.2) การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันซึ่งอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายชาตินิยมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ปัญจาบิและเบงกาลีภายในปากีสถานช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 (6.3) การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันซึ่งอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายทางศาสนาระหว่างกลุ่มนิกายซุนนี และชีอะฮ์ รวมถึงกลุ่มลัทธิแยกย่อยทางศาสนาอื่น ๆ ภายในปากีสถานตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980 (6.4) การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันซึ่งอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายทางชาติพันธุ์ ระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์บาโลช และรัฐบาลปากีสถานตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 ถึงปัจจุบัน

6.1 สาละสำคัญของแนวคิดการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน และแนวคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน

การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน (Contentious Politics) เป็นแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองในสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการต่อสู้ระหว่างกลุ่มผู้คนในสังคมในประเด็นปัญหาที่สถาบันทางการเมืองของสังคมนั้น ๆ ไม่อาจที่จะจัดการให้เกิดข้อยุติหรือแนวทางการแก้ไขปัญหามีความยั่งยืนได้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำเสนอโดย ชาร์ลส์ ทิลลี (Charles Tilly) ศาสตราจารย์ด้านสังคมวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย และซิดนีย์ ทาร์โรว์ (Sidney Tarrow) ศาสตราจารย์ด้านรัฐศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองเปรียบเทียบแห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนล

แนวคิดดังกล่าวเน้นไปที่การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงต่าง ๆ ที่แสดงออกมาผ่านข้อเรียกร้องในสิ่งที่ยอยู่นอกกรอบของการจัดการทางการเมืองภายใต้สถาบันทางการเมืองในรัฐนั้น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการของตัวแสดงนั้น ๆ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีผลกระทบอยู่ในขอบเขตของผลประโยชน์ของตัวแสดงอื่น ๆ ด้วย ทำให้ความต้องการดังกล่าวได้นำไปสู่ความพยายามในการสร้างความร่วมมือเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มผู้คนภายในสังคม ภายใต้ขอบเขตของประเด็นปัญหาของการเรียกร้องที่รัฐบาลมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งใน ฐานะของเป้าหมาย ผู้ริเริ่ม หรือผู้ที่เข้ามาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างกลุ่มผู้คนภายในสังคม การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบการเมืองเชิงสถาบันดังกล่าว จึงถือเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการนำลักษณะในชีวิตทางสังคม 3 ประการมาผสมผสานกัน คือ การปะทะโต้เถียงทางความคิด การกระทำร่วม และการเมือง

- การโต้เถียงทางความคิด ถือเป็นสิ่งที่มีพื้นฐานมาจากประเด็นข้อถกเถียงที่เราถกเถียงกันในเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของคนอื่นในชีวิตประจำวันของเรา เช่น เราถกเถียงกับเพื่อนว่าวันนี้เราควรจะไปดูหนังเรื่องอะไรกัน การโต้เถียงที่เกิดขึ้นในบรรยากาศการเชียร์เกมฟุตบอล หรือการแข่งขันระหว่างการเมืองโฆษณาหาเสียงของพรรคต่าง ๆ เป็นต้น

- การกระทำร่วม เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือกันภายใต้ความมุ่งหวังเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของผู้คนในสังคม ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐบาล ผ่านการติดต่อโดยตรง หรือผ่านความเกี่ยวพันในกิจกรรมที่วางอยู่บนสิทธิและผลประโยชน์ที่ประชาชนได้ถูกจัดสรรให้จากรัฐบาล เช่น การลงทะเบียนเข้าสอบเพื่อให้ได้รับใบขับขี่ การลงประชามติในประเด็นต่าง ๆ การยินยอมให้ข้อมูลทางการเงินของตนเองกับรัฐบาล หรือการแสดงหนังสือเดินทางให้กับสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น

- การเมือง เป็นกระบวนการของการจัดสรรอำนาจระหว่างกลุ่มผู้คนในสังคมผ่านวิถีทางของการปกครองในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะเป็นตัวกำหนดในกระบวนการของการตัดสินใจของผู้ที่ถือครองอำนาจ

ผู้ที่ควบคุมอำนาจของรัฐบาลได้จะมีข้อได้เปรียบกว่าคนที่ไม่สามารถควบคุมได้ แม้กระทั่งรัฐบาลที่อ่อนแอก็ยังมีสิทธิอำนาจในการเก็บภาษี การบริหารจัดการทรัพยากรในประเทศ ซึ่งในเกือบทุกประเทศทั่วโลกผลลัพธ์ของการต่อสู้ทางการเมืองภายใต้กรอบเชิงสถาบันสามารถทำให้คณะรัฐบาลที่อยู่ในอำนาจเกิดความเปลี่ยนแปลงได้น้อยมาก เนื่องจากรัฐบาลพยายามที่จะสร้างกฎเกณฑ์เพื่อที่จะควบคุมการต่อสู้ทางการเมือง หรือการเรียกร้องสิทธิของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และเห็นว่ากลุ่มประชาชนผู้ที่พยายามต่อสู้ทางการเมืองนั้นถือเป็นศัตรูทางการเมืองที่รัฐบาลต้องจัดการในเขตแดนภายใต้อำนาจอธิปไตยของตน นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมาย และการผูกขาดความชอบธรรมในการสั่งการหน่วยงานความมั่นคงต่าง ๆ ในการใช้ความรุนแรงในเขตแดนของตนนั้น ทำให้การต่อสู้ทางการเมือง การเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ มักจะไปสู่จุดสิ้นสุดอยู่เสมอในระยะเวลาหนึ่ง¹

ในบทนี้ ผู้วิจัยต้องการที่จะใช้แนวคิดการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบการเมืองเชิงสถาบัน (Contentious Politics) มาปรับใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองและประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ทางการเมืองที่เป็นพลวัตซึ่งได้ลุกลามไปถึงการใช้วิถีทางแห่งความรุนแรง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน ตั้งแต่หน่วยการวิเคราะห์ในระดับปัจเจกที่มีพัฒนาการการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งนำไปสู่การเคลื่อนไหวในรูปแบบของการกระทำร่วมของกลุ่มผู้คนในสังคม เพื่อที่จะต่อสู้ทางการเมืองในประเด็นปัญหาที่เขาเหล่านั้นเรียกร้องที่อยู่นอกกรอบของการจัดการภายใต้สถาบันการเมืองที่มีอยู่ในสังคมปากีสถาน ซึ่งรัฐบาลกลางปากีสถานยังถือเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนสถาบันทางการเมืองในขอบเขตที่คับแคบไม่ตอบโจทย์ และยังคงกดทับเขาเหล่านั้นอยู่ส่งผลให้เกิดการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันของกลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบผ่านการเรียกร้องด้วยการแสดงจุดยืนทางการเมืองโดยการชุมนุมประท้วง การก่อจลาจล และการก่อความไม่สงบ รวมไปถึงการก่อการร้าย เพื่อความมุ่งหวังให้ประเด็นการเรียกร้องต่าง ๆ ของพวกเขาได้รับการตอบรับ หรืออาจบานปลายไปสู่ความมุ่งหมายในการสั่นคลอนอำนาจ และเสถียรภาพในการควบคุมสถานการณ์ด้านความมั่นคงของรัฐบาลกลางปากีสถาน รวมไปถึงมุ่งหวังให้รัฐบาลกลางปากีสถานหมดสิ้นความชอบธรรมในการปกครอง ปกป้องชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชนในพื้นที่แห่งความขัดแย้งใด ๆ ที่กลุ่มติดอาวุธพยายามแผ่ขยายอิทธิพล และอำนาจเหนือพื้นที่ดังกล่าวภายในปากีสถาน

¹ Charles Tilly and Sidney George Tarrow, *Contentious Politics* (New York: Oxford University Press, 2015), 8-14.

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นควรแก่การนำแนวคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน (Intersectionality) ซึ่งถูกเสนอโดย แพทริเซีย คอลลินส์ (Patricia Hill Collins) ศาสตราจารย์ด้านสังคมวิทยาชาวอเมริกันผู้เชี่ยวชาญด้านเชื้อชาติ ชนชั้น และเพศ แห่งมหาวิทยาลัยซินซินแนติ และเซอร์มา บิลจ์ (Sirma Bilge) นักวิชาการด้านสังคมวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยมอท์เรียล แนวคิดดังกล่าวถือเป็นการเข้าถึงมูลเหตุที่มีความซับซ้อนซึ่งอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมต่าง ๆ มานำเสนอผ่านการทำความเข้าใจถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ในประสบการณ์ของกลุ่มคน และเงื่อนไขต่าง ๆ ทางสังคม รวมถึงวิถีชีวิตทางการเมืองของเขาเหล่านั้นที่มักจะไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างชัดเจนมากนักผ่านการวิเคราะห์จากประเด็นปัญหา หรือปัจจัยเชิงเดียว เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในทางสังคม และการเมืองที่ซับซ้อนดังกล่าว โดยมีการทำความเข้าใจถึงการก่อร่างของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาจากหลาย ๆ ประเด็นปัญหา หรือปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน ซึ่งต่างมีความเป็นพลวัต มีอิทธิพล และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะเมื่อเรามีความพยายามที่จะทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นผลกระทบที่ได้รับมาจากประเด็นปัญหา หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมในสังคมนั้น ๆ เช่น ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคมระหว่างกลุ่มผู้คนต่างชนชั้น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม และการจัดลำดับทางอำนาจของกลุ่มผู้คนในสังคม เป็นต้น ซึ่งหากเราสามารถเข้าถึงการมีอยู่ของประเด็นปัญหา หรือปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้นในสังคมได้ เราก็สามารถที่จะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีมูลเหตุมาจากหลายประเด็นปัญหา หรือปัจจัยต่าง ๆ ในสังคมที่มีการซ้อนทับกัน เพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นถึงปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมต่าง ๆ เช่น ในกรณีของปรากฏการณ์ความรุนแรงทางการเมือง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ ที่มีมูลเหตุมาจากประเด็นปัญหา หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ซ้อนทับกัน มีอิทธิพล และสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในเรื่องของเชื้อชาติ ศาสนา เพศ และชนชั้นทางสังคม ที่เราจำเป็นต้องวิเคราะห์ออกมารวมกันเพื่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองที่มีความเป็นพลวัต และซับซ้อนดังกล่าว

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองดังกล่าวถือเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เราสามารถที่จะเข้าถึงความซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมต่าง ๆ ของโลกได้ดียิ่งขึ้น และสามารถที่จะนำพาเราไปสู่การออกแบบนโยบาย หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางสังคม และการเมืองต่าง ๆ สำหรับผู้ที่กำลังเผชิญกับประเด็นปัญหาดังกล่าว เช่น การสร้างสถาบันการศึกษาที่ครอบคลุม และเป็นธรรมในสังคมสหรัฐฯ ที่เต็มไปด้วยผู้คนที่มีความหลากหลาย ผ่านการออกแบบโครงการพิเศษต่าง ๆ ในการศึกษาที่มีคุณภาพ และตอบโต้ภัยกับนักศึกษาที่มีความหลากหลายซึ่งมีความเกี่ยวพันกันมากกว่า 1 ลักษณะจำเพาะ

ดังเช่น โครงการพิเศษสำหรับชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกา (African Americans) สำหรับชาวอเมริกันเชื้อสายลาตินอเมริกา (Latinos) สำหรับผู้หญิง และเพศทางเลือกต่าง ๆ นอกจากนี้แนวคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันยังถือเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัญหาทางสังคมที่มีการแยกย่อย และลึกซึ้งด้วยเช่นกัน ดังเช่นปัญหาของผู้หญิงคนผิวสีในสหรัฐฯ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับหลายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง เช่น ในประเด็นปัญหาเรื่องเชื้อชาติกับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมือง เรื่องของเพศที่ผูกโยงเข้ากับขบวนการของพวกสตรีนิยม (Feminism) ในสหรัฐฯ และเรื่องของชนชั้นทางสังคม ภายใต้การเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงาน เพราะผู้หญิงคนผิวสีในสหรัฐฯ มักได้รับผลกระทบจากความไม่เท่าเทียมทางสังคม ภายใต้หลายประเภทของปัจจัย และประเด็นปัญหาในระยะเวลาเดียวกัน ในฐานะคนผิวสี ผู้หญิง และชนชั้นแรงงาน ซึ่งเขาเหล่านั้นนั้นด้อยสิทธิในทุก ๆ ประเด็นปัญหาของการเคลื่อนไหวดังกล่าว ซึ่งเป็นไปเพื่อการเรียกร้องให้รัฐบาลแห่งมลรัฐ หรือรัฐบาลกลางสหรัฐฯ รับรู้ถึงปัญหาของเขาเหล่านั้น และมีปฏิสัมพันธ์กับเขาเหล่านั้นผ่านการออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นที่พึงพอใจของเขาเหล่านั้น

จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองต่าง ๆ ดังกล่าวผ่านแนวคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันถือเป็นแนวทางที่จะทำให้เราสามารถเข้าใจความซับซ้อนของปรากฏการณ์ได้อย่างลึกซึ้ง และนำไปสู่การออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีความเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม แนวคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันไม่ได้ถือเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ในฐานะเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองที่มีความซับซ้อน เนื่องจากเครื่องมือดังกล่าวไม่ได้มีความจำเป็นที่จะต้องมีการให้ชื่อ หรือมีการจำกัดแบบแผนแนวทางในการวิเคราะห์ โดยเครื่องมือดังกล่าวมักจะถูกนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาทางสังคม และการเมือง ที่มีความครอบคลุมเป็นองค์รวมในหลายประเด็นปัญหา หรือปัจจัยต่าง ๆ เช่น การออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่ได้นำไปสู่การลงมือปฏิบัติจริง โดย สาวิตรีไบ พูเล (Savitribai Phule) นักเคลื่อนไหวผู้ริเริ่มในการปฏิรูปสังคมอินเดีย ภายใต้บริบททางการเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ ซึ่งเธอได้นำเสนออุดมการณ์ในการต่อต้านระบบการกดขี่ในชนชั้นวรรณะ ผู้หญิง และชนกลุ่มน้อยในอินเดีย โดยการออกแบบวิสัยทัศน์ในการสร้างสังคมที่เท่าเทียม ผ่านการเคลื่อนไหวต่อสู้กับการกดขี่ผู้หญิง การต่อสู้เพื่อสิทธิของชนกลุ่มน้อยชาวอาดิวาซิส (Adivasis) และพลเมืองผู้นับถือศาสนาอิสลามในอินเดีย รวมถึงการลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาโดยการสร้างที่พักสำหรับแม่หม้ายที่ตั้งครรภ์ (ส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นจัณฑาลที่ถูกกดขี่ข่มเหงในสังคมอินเดีย) การสร้างโรงเรียนในชนบท การสร้างโรงงานเพื่อดูแลผู้คนที่อดอยาก และผู้ที่ติดโรคระบาด เป็นต้น เราจะเห็นได้ว่าการเคลื่อนไหวของ

พูละ นั้นถือเป็นการต่อสู้เพื่อการแก้ไขในหลายประเด็นปัญหา และปัจจัยของการแบ่งแยกทางสังคมในประเทศอินเดีย เช่น วรรณะ เพศ ศาสนา และชาติพันธุ์ เป็นต้น ซึ่งทำให้เราเห็นชัดเจนว่าเธอมีการใช้แนวทางการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีการซ้อนทับกันในสังคมอินเดีย²

ในกรณีของปากีสถานซึ่งมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีความเหลื่อมล้ำสูงซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้เกิด การเปลี่ยนผ่านทางการเมือง (Political Transition) ได้ทั้งในรูปแบบที่ก้าวหน้าไปสู่ระบอบประชาธิปไตย หรือถดถอยไปสู่ระบอบอำนาจนิยม แต่เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมปากีสถานยังไม่เป็นสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยค่านิยมของชนชั้นกลางซึ่งถือเป็นตัวแปรสำคัญที่จะขับเคลื่อนสังคมให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยซึ่งสามารถหยั่งรากลึกได้อย่างมั่นคง รวมไปถึงช่องทางในการต่อสู้ทางการเมืองภายในสังคมปากีสถานที่จำกัด ภายใต้กรอบของสถาบันการเมืองในฐานะชุดกติกาที่ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือนำเสนอข้อเรียกร้องของกลุ่มคนต่าง ๆ ภายในสังคมตามกระบวนการเชิงสถาบันทางการเมืองมากนัก จึงทำให้สถานการณ์ทางการเมือง และทิศทางในการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองในปากีสถานมักจะกลับไปสู่ระบอบอำนาจนิยมหลังการก่อจลาจลทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง จากการที่ฝ่ายความมั่นคงมักจะหยิบฉวยโอกาสในช่วงเวลาที่ปากีสถานเต็มไปด้วยความเปราะบางในสถานการณ์ด้านความมั่นคงที่รัฐบาลพลเรือนมักไม่สามารถจะจัดการหรือควบคุมได้ เพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3

ประกอบกับโครงสร้างทางสังคมในปากีสถานเต็มไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์และลัทธิแยกย่อยทางศาสนาที่แตกต่างกัน ซึ่งมักจะมีความขัดแย้งทางการเมืองกับส่วนกลาง ส่งผลให้เกิดการก่อตัวขึ้นของกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีความกระหายที่จะปลดแอกตนเองออกจากระบบสหพันธรัฐของปากีสถานที่ไม่ได้มีรูปแบบของหน่วยทางการเมืองที่เป็นรัฐ 2 ระดับ และไม่ได้มีการจัดสรรอำนาจทางการเมืองในพื้นที่ของเขาเหล่านั้นแต่อย่างใด ตามรูปแบบในข้อเสนอของ อเรนด ลิจพาร์ท (Arend Lijphart) ศาสตราจารย์ด้านรัฐศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองเปรียบเทียบแห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซึ่งนำเสนอแนวทางในการออกแบบรัฐธรรมนูญในงานของเขาเพื่อที่จะจัดการกับปัญหาความขัดแย้งแตกแยกทางชาติพันธุ์ในรัฐ และเห็นว่าข้อเสนอดังกล่าวของเขาสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกรัฐที่มีปัญหาดังกล่าว³

² Patricia Hill Collins and Sirma Bilge, *Intersectionality* (Cambridge UK: Polity Press, 2020), 13-30.

³ Arend Lijphart, "Constitutional Design for Divided Societies," *Journal of Democracy* Vol 15, 2 (2004) : 96-109.

6.2 การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันซึ่งอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายชาตินิยมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ปัญจาบ และเบงกาลีภายในปากีสถานช่วงต้นทศวรรษที่ 1970

การวางแผนทางการเมืองในการออกแบบการบริหารจัดการรัฐในรูปแบบของสหพันธ์รัฐของปากีสถาน เพื่อความมุ่งหมายที่จะแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง และความแตกแยกทางชาติพันธุ์ที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรง และการจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธ ภายในรัฐต่าง ๆ ตามการจัดสรรขอบเขตพื้นที่ และการกระจายอำนาจการปกครองลงไปสู่ 4 มลรัฐ ตามชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ภายในรัฐนั้น ๆ ไม่ได้เกิดผลสัมฤทธิ์หรือประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง และความแตกแยกในรัฐต่าง ๆ ของสังคมปากีสถานมากนัก เนื่องจากบริบททางสังคมของปากีสถานที่ชนชั้นนำในหมู่ผู้นำทางทหาร และข้าราชการชั้นสูงซึ่งส่วนใหญ่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ปัญจาบที่ครอบงำอำนาจการปกครองจากส่วนกลาง มักจะมีมุมมองต่อกลุ่มประชาชนชาติพันธุ์อื่น ๆ เป็นพลเมืองชั้นสองหรือตามมุมมองที่เขาเหล่านั้นยังคงสั่งสมไว้อยู่ในความทรงจำก่อนการแยกประเทศ จากบริบทในการแบ่งชนชั้นวรรณะของสังคมอินเดีย ระหว่างอารยันที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผิวขาวในวรรณะพราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และดาวิเดียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์คนผิวสีในวรรณะศูทร ดังที่จะได้เห็นถึงการผลิตซ้ำในการให้คำแก่ผู้คนในแนวทางดังกล่าวอย่างชัดเจนในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากชัยชนะของพรรคสันนิบาตอะวามีของกลุ่มชาติพันธุ์เบงกาลี ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของปากีสถานในปี 1970 ซึ่งชนชั้นนำชาติพันธุ์ปัญจาบ และกองทัพของปากีสถานตะวันตก ผู้ที่ครอบครองอำนาจในการปกครองเดิมไม่ได้ให้การยอมรับผลการเลือกตั้งดังกล่าว และมองว่าชัยชนะของพรรคการเมืองสันนิบาตอะวามีในฐานะผู้แทนของมวลชนชาติพันธุ์เบงกาลีจากปากีสถานตะวันออกนั้นถือเป็นภัยคุกคามต่อโครงสร้างทางอำนาจเดิมของตน และมองว่าเขาเหล่านั้นไม่มีความเหมาะสมที่จะเข้ามาบริหารประเทศ ด้วยกรอบแนวคิดที่เต็มไปด้วยการดูหมิ่น และการด้อยค่าว่าชาวเบงกาลีส่วนใหญ่ในปากีสถานตะวันออกถือเป็นทาสของพวกนอกรีตในวรรณะศูทรที่ไม่ควรถูกข้องเกี่ยวหรือแตะต้อง แม้ว่าเขาเหล่านั้นจะเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามแล้วก็ตาม แต่เขาเหล่านั้นก็ยังคงถูกกล่าวหาว่ามีการปฏิบัติธรรมบางอย่างในขอบเขตของศาสนาฮินดูอยู่ สอดคล้องกับคำเปรียบเปรยของอดีตนายกรัฐมนตรี ยะห์ยา ข่าน ที่ว่า “พวกเบงกาลีนั้นเปรียบเหมือนยุงตัวดำ (مچھ) ที่จำเป็นจะต้องถูกกำจัด”⁴

⁴ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 71.

ความเกลียดชังทางชาติพันธุ์ และการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคมดังกล่าวได้กลายเป็น ผนวนเหตุที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ความขัดแย้งแตกแยกภายในสังคม ระหว่างภูมิภาคตะวันออก และตะวันตกของปากีสถาน เกิดการรวมตัวขึ้นของชาวเบงกาลีผู้ที่ตระหนักรู้ถึงการกำกับดูแล ที่ไม่เท่าเทียม และการกดขี่ข่มเหงที่เขาเหล่านั้นได้รับจากรัฐบาลกลางปากีสถานในขณะนั้น นำไปสู่ การจัดตั้งกลุ่มแบ่งแยกดินแดนที่มีอุดมการณ์ในการขับเคลื่อนเพื่อการปลดแอกตนเองออกจาก ปากีสถาน รวมไปถึงการจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธชาวเบงกาลีอย่างกลุ่มมุคตีบาฮินี (Mukti Bahini) ซึ่งถูกทางรัฐบาลปากีสถานเรียกว่ากลุ่มผู้ก่อการร้าย เพื่อความมุ่งหมายในการสถาปนาประเทศใหม่ ที่เขาเหล่านั้นสามารถจะมีส่วนร่วมในทางการเมือง และการบริหารปกครองประเทศของเขานั้นเอง ประกอบกับการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจให้สามารถกระจายความมั่งคั่งสู่ประชาชนชาติพันธุ์ เบงกาลีในพื้นที่ปากีสถานตะวันออกได้อย่างเหมาะสม เพื่อการพัฒนาความเป็นอยู่ของผู้คน ในสังคมที่ดีขึ้นเป็น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ในประเทศใหม่ ของเขาเหล่านั้น

ชาวเบงกาลีผู้เรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐบาลกลางปากีสถานในขณะนั้นเกี่ยวข้องกับ ประเด็นของผลการเลือกตั้งดังกล่าว ได้มีการแสดงออกทางการเมืองด้วยวิธีการชุมนุมประท้วง ในรูปแบบวิถีทางที่สันติวิธี และการทำอารยะขัดขืนต่าง ๆ ในช่วงแรกภายหลังจากที่ ผลการเลือกตั้งทั่วไปในปี 1970 ไม่ได้รับการยอมรับโดยชนชั้นนำชาวปัญจาบ และกองทัพปากีสถาน รวมถึงความล้มเหลวในกระบวนการเจรจาระหว่าง ชัยค์ มุจิบูร์ เราะห์มาน หัวหน้าพรรค สันนิบาตอะวามิผู้ซึ่งชนะการเลือกตั้งทั่วไปในครั้งดังกล่าว และกุมเสียงข้างมากในภูมิภาคปากีสถาน ตะวันออก อดีตประธานาธิบดี ยะห์ยา ข่าน และซุลฟีกีร์ อาลี บุตโต หัวหน้าพรรคประชาชน ปากีสถานผู้ซึ่งกุมเสียงข้างมากในภูมิภาคปากีสถานตะวันตก

สถานการณ์การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างชาวเบงกาลี และรัฐบาลกลางปากีสถาน ได้บานปลายออกไป และทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ภายหลังจากการเจรจาสามฝ่ายดังกล่าวไม่เกิดผล นำไปสู่การก่อจลาจล และบรรยากาศที่คล้ายคลึงกับสงครามกลางเมืองในภูมิภาคปากีสถาน ตะวันออก ภายหลังจาก นายพล ทิกกา ข่าน ได้ยึดอำนาจทางทหารในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก และเข้าควบคุมสถานการณ์ด้วยการปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมชาวเบงกาลีด้วยการใช้ความรุนแรง อย่างมาก มีทั้งการเข่นฆ่าผู้บริสุทธิ์ การข่มขืน การลอบวางเพลิงกลุ่มผู้ชุมนุมชาวเบงกาลี การล้อมปราบผู้คนในมหาวิทยาลัย และการยิงถล่มชุมชนต่าง ๆ ในเมืองธากาด้วยรถถัง และปืนใหญ่⁵ รวมไปถึงความเชื่อมโยงของกองทัพปากีสถานกับกองกำลังอาสารอซากัรส์ (Razakars) ที่ถูกจัดตั้งขึ้น

⁵ Ramachandra Guha, *India after Gandhi: The History of the World's Largest Democracy* (New York: HarperCollins, 2007), 449–451.

โดย นายพล ทิกกา ข่าน ผู้เข้ายึดครองปากีสถานตะวันออก เพื่อสอดส่องรายงาน และใช้ความรุนแรงจัดการกับมวลชนชาวเบงกาลีที่มีความกระด้างกระเดื่องต่อรัฐ⁶ ซึ่งท้ายที่สุดกองกำลังอาสารอฮากัรส์ยังเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังโศกนาฏกรรมจากการก่อการร้ายครั้งสำคัญในปากีสถานตะวันออก โดยการลอบสังหารปัญญาชนชาวเบงกาลีนับพันราย ทั้งแพทย์ นักกฎหมาย วิศวกร และผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในเมืองธากาของปากีสถานตะวันออกในขณะนั้น เพียงสองวันก่อนที่กองทัพปากีสถานจะประกาศยอมแพ้ในสมรภูมิตงครามอินเดีย-ปากีสถานปลาย ปี 1971⁷ ในจุดนี้ผู้วิจัยเห็นว่าปรากฏการณ์ความรุนแรงจากการก่อการร้ายทางชาตินิยมดังกล่าวสามารถที่จะพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบที่ชัดเจนของการก่อการร้ายโดยรัฐหรือมีรัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง (State-sponsored terrorism)

สถานการณ์ความรุนแรงดังกล่าวส่งผลให้กลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่มีอยู่เดิมในปากีสถานตะวันออก และกลุ่มติดอาวุธมุขตีบาฮินี มีการวางแผนแนวทางการเคลื่อนไหวด้วยยุทธศาสตร์การรบแบบกองโจร เพื่อการต่อต้านกองทัพปากีสถานในสงครามกลางเมืองภายในปากีสถานตะวันออกที่กินระยะยาวนานถึง 9 เดือน ซึ่งการเคลื่อนไหวดังกล่าวของขบวนการ และกลุ่มติดอาวุธชาวเบงกาลีได้ถูกกล่าวหาโดยรัฐบาลกลางปากีสถานว่าเป็นรูปแบบของการก่อการร้ายเช่นกัน และในที่สุดสมรภูมิดังกล่าวก็ได้นำไปสู่การเข้ามาแทรกแซงของกองทัพอินเดีย ผู้ให้การสนับสนุนกองกำลังของชาวเบงกาลีในปากีสถานตะวันออก และการเกิดขึ้นของสงครามอินเดีย-ปากีสถานในปี 1971 โดยผลของสงครามก็คือ การยอมจำนนโดยกองทัพปากีสถาน และเป็นจุดเริ่มต้นของการแบ่งแยกประเทศของภูมิภาค ปากีสถานตะวันออกกลายเป็นประเทศบังกลาเทศดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3

ปรากฏการณ์ของความขัดแย้งทางสังคม และการเมืองดังกล่าวที่เกิดขึ้นในปากีสถานทำให้เราสามารถวิเคราะห์ได้ถึงสาเหตุของปรากฏการณ์ที่นำไปสู่สถานการณ์ของความรุนแรงและการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจากทั้งสองฟากฝั่งของคู่ขัดแย้งในปากีสถาน ผ่านประเด็นปัญหาและปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน (Intersectionality) ภายในสังคมปากีสถาน จากโครงสร้างของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะภายในปากีสถานตะวันออกที่ผลิตผลทางการเกษตรจากพืชเศรษฐกิจต่าง ๆ ในพื้นที่ดังกล่าว และความมั่งคั่งที่สกัดได้มาจากทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นได้ถูกผูกขาดการบริหารจัดการโดยรัฐบาลปากีสถานซึ่งไม่ได้มีแนวทางการกระจายความมั่งคั่งกลับเข้ามาสู่

⁶ Siddiqi, 'Abdurrahman, *East Pakistan: The Endgame ; an Onlooker's Journal 1969-1971* (Karachi: Oxford University Press, 2004), 171.

⁷ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism* (London: Routledge, 2014), 73-74.

ปากีสถานตะวันออกอย่างเหมาะสมโดยเฉพาะในสายตาของชาวเบงกาลีที่เป็นทั้งเจ้าของพื้นที่และพื้นเพของหลักที่ทำให้เกิดผลผลิต รวมถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจดังกล่าวที่เกิดขึ้น ประกอบกับความเหลื่อมล้ำในประเด็นของการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม และการกีดกันจำกัดการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของชาวเบงกาลี ซึ่งอยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากการบิดเบือนการทำงานของสถาบันทางการเมืองโดยกลุ่มคณะผู้ปกครองเดิมในปากีสถานตะวันตกที่นำโดยประธานาธิบดียะห์ยา ข่าน และชนชั้นนำชาวปัญจาบ ส่งผลให้เกิดข้อจำกัด และความไม่เอื้ออำนวยต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเขาเหล่านั้นภายใต้กรอบของสถาบันทางการเมืองของปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าว ดังที่เราจะเห็นได้ชัดจากกรณีของการไม่ให้การยอมรับผลการเลือกตั้งทั่วไปในปี 1970 ของฝ่ายผู้ปกครองเดิม และชนชั้นนำชาวปัญจาบ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่ปะทะกันจนบานปลายไปสู่การต่อสู้กันนอกกระบวนการภายใต้สถาบันทางการเมืองของปากีสถาน อย่างการชุมนุมประท้วงบนท้องถนน การก่อจลาจล การก่อการร้าย และการเกิดขึ้นของสงครามกลางเมือง ซึ่งมีความเหมาะสมของบริบท โอกาส และเงื่อนไขในการดึงดูดมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างอินเดียเข้ามาแทรกแซง และทำสงครามระหว่างประเทศเพื่อการแบ่งแยกประเทศปากีสถาน ซึ่งประสบความสำเร็จในที่สุดภายหลังการจัดตั้งประเทศบังกลาเทศ รวมถึงผลพวงของสงครามดังกล่าวที่ส่งผลให้ประธานาธิบดี ยะห์ยา ข่าน ผู้นำอำนาจนิยมของปากีสถานในขณะนั้นประกาศลาออกจากตำแหน่งภายหลังความพ่ายแพ้ในสงครามดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ของความรุนแรง และการก่อการร้ายที่บานปลายไปสู่สงครามกลางเมือง และสงครามระหว่างประเทศดังกล่าว ภายใต้บริบทแห่งความขัดแย้งทางสังคมและการเมืองระหว่างกลุ่มผู้คนต่างชาติพันธุ์ทั้งในปากีสถานตะวันตก และปากีสถานตะวันออกผ่านปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ทั้งรัฐบาลกลางปากีสถาน กองทัพปากีสถาน รัฐบาลอินเดีย และกองทัพอินเดียที่เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองภายในปากีสถาน พรรคสันนิบาตอะวามีผู้ชนะการเลือกตั้งทั่วไปของปากีสถานเมื่อปี 1970 กลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดน และกลุ่มติดอาวุธชาวเบงกาลีมุชตี บาฮินี รวมไปถึงพลเมืองชาติพันธุ์เบงกาลีผู้เข้าไปมีส่วนร่วมในการชุมนุมประท้วงเพื่อการเรียกร้องให้กับพรรคการเมืองซึ่งเป็นผู้แทนของเขาเหล่านั้นที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งแต่กลับถูกลิดรอนสิทธิในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองไป ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากตัวแสดงต่าง ๆ ดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดเป็นปรากฏการณ์ทางการเมือง และการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันการเมืองของปากีสถาน ล้วนแล้วแต่ถูกหล่อหลอมขึ้นมาจากประเด็นปัญหาและปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน ทั้งในเรื่องของความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ การแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ภายใต้สถาบันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งถูกบิดเบือนโดยผู้ปกครองอำนาจนิยมเดิมของปากีสถานในขณะนั้นที่กีดกันไม่ให้ชาวเบงกาลีในปากีสถาน

ตะวันออกมีสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกันกับพลเมืองชาติพันธุ์อื่น ๆ ในปากีสถาน รวมทั้งไม่ยินยอมให้ตัวแทนของเขาเหล่านั้นเข้าสู่อำนาจของฝ่ายบริหารในฐานะผู้ชนะการเลือกตั้ง

นอกจากนี้ ยังสามารถที่จะวิเคราะห์ได้ถึงประเภทของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถานช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 ว่าเป็นรูปแบบของการก่อการร้ายชาตินิยม (Nationalist Terrorism) ที่เกิดขึ้นมาจากทั้งสองฟากฝั่งของรัฐบาล และกองทัพปากีสถาน รวมถึงกำลังอาวุธชากร์ส ซึ่งถือเป็นกลุ่มของผู้ที่เลื่อมใสในแนวทางการเคลื่อนไหวเพื่อการปกป้องชาตินิยมปากีสถานให้อยู่ภายใต้การครอบงำทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นนำชาติพันธุ์ปัญจาบในทุกวิถีทางตั้งแต่การบิดเบือนกระบวนการทางการเมืองภายใต้สถาบันทางการเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยไปจนถึงการกดขี่มวลชนต่างชาติพันธุ์ด้วยวิถีทางแห่งความรุนแรง และการก่อการร้าย กับอีกฟากฝั่งหนึ่ง คือ กลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงชาวเบงกาลีซึ่งฝักใฝ่วิถีทางของการใช้ความรุนแรงในการต่อสู้ทางการเมือง รวมถึงกลุ่มแบ่งแยกดินแดนชาติพันธุ์เบงกาลี และกลุ่มติดอาวุธมุขตี บาฮินี ผู้ที่ใช้อยุทธศาสตร์การรบแบบกองโจรในการต่อสู้กับกองทัพปากีสถาน ซึ่งเขาเหล่านั้นถูกให้ค่าโดยรัฐบาลปากีสถานว่าเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้าย ในทิศทางที่กลับกันกับกลุ่มแบ่งแยกดินแดนชาติพันธุ์เบงกาลี และกลุ่มติดอาวุธมุขตี บาฮินี ซึ่งยืนยันในจุดยืนของตนว่าเขาเหล่านั้นเป็นกลุ่มผู้ต่อสู้เพื่ออิสรภาพ และการปลดปล่อยชนชาติเบงกาลีที่ถูกกดขี่โดยรัฐบาลกลางปากีสถานในขณะนั้น ซึ่งลิดรอนสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของเขาเหล่านั้น รวมไปถึงการด้อยค่าเขาเหล่านั้นในฐานะชนชั้นล่างของสังคมปากีสถาน และการเอารัดเอาเปรียบเขาเหล่านั้นในทางเศรษฐกิจดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

6.3 การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันซึ่งอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายทางศาสนาระหว่างกลุ่มนิกายซุนนี และชีอะฮ์ รวมถึงกลุ่มลัทธิแยกย่อยทางศาสนาอื่น ๆ ภายในปากีสถานตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980

ประเด็นปัญหาความขัดแย้งแตกแยกทางศาสนาระหว่างกลุ่มนิกาย และลัทธิแยกย่อยทางศาสนาต่าง ๆ ภายในปากีสถาน เริ่มมีความรุนแรงมากขึ้นในสมัยของประธานาธิบดี มุฮัมมัด ฎียา อุล ฮัก หลังจากการดำเนินนโยบายการปฏิรูปสังคมปากีสถานภายใต้แนวทางอิสลามนิยมตามแบบฉบับของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี (Deobandi) ที่ยึดถือการตีความหลักศาสนาตามแนวทางของสำนักคิดฮานาฟี พร้อมกับความพยายามของเขาที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงให้สาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน กลายเป็นรัฐอิสลามที่มีแนวทางการปกครองของกฎหมายอิสลามในจารีตของนิกายซุนนี ประกอบกับ การประกาศกฎอัยการศึกที่ยาวนานภายหลังการรัฐประหาร และการก่อตั้งศาลชารีอะฮ์กลางของประเทศ (Federal Sharia Court) เพื่อการพิพากษากฎหมาย

มาตราต่าง ๆ ของประเทศความีส่วนใดที่ขัดกับหลักการศาสนาในแบบฉบับของนิกายซุนนีแบบเดียว บันดีหรือไม่ รวมทั้งมีการออกพระราชกฤษฎีกาฮุดูด (The Hudood Ordinances) ซึ่งกำหนดและ บังคับใช้กฎหมายอิสลามที่มีการสำเร็จโทษอย่างเปิดเผย และรุนแรงในที่สาธารณะ ต่อผู้ที่กระทำผิด จากการละเมิดข้อห้ามของหลักการศาสนาอิสลามตามแบบฉบับเดียวบันดี และกลุ่มผู้คนที่เคลื่อนไหว ต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารในขณะนั้น ตามบทบัญญัติทางกฎหมายที่รัฐบาลกลางปากีสถาน ในช่วงเวลาดังกล่าวเสริมเติมเข้าไปเพื่อความมุ่งหมายที่จะสร้างความมั่นคง และความชอบธรรม ในการคงอยู่ในอำนาจที่ยาวนานของผู้นำอำนาจนิยมอย่างประธานาธิบดี มุฮัมมัด ฎียา อุล ฮัก

การปฏิรูปทางสังคม และกฎหมายที่มีความขัดแย้งกับแนวทางของนิกายทางศาสนา ดังกล่าว ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้บริบททางสังคมของปากีสถานในขณะนั้นที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย ของนิกาย และลัทธิแยกย่อยทางศาสนาแม้ว่าพลเมืองส่วนใหญ่ของปากีสถานจะนับถือศาสนาอิสลาม เหมือนกัน เช่น นิกายซุนนี นิกายชีอะฮ์ ลัทธิอะห์มาดียะฮ์ และลัทธิชีฟี (ประสบการณ์ทางจิต) เป็นต้น ทำให้การปฏิรูปในแนวทาง หรือแบบฉบับเดียวของนิกายใด ๆ ซึ่งถูกปรัแต่งโดยผู้ปกครอง ที่ต้องการจะผูกขาดความชอบธรรม หรือความถูกต้องในวิถีทางของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ที่มีความหลากหลายในสังคม ย่อมจะกลายเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง และความแตกแยก ในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังเช่น ในกรณีของการกำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการให้ทาน แก่ผู้ยากไร้ โดยทางการได้กำหนดให้พลเมืองปากีสถานทุกคนต้องชำระทานผ่านหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อที่จะนำทานดังกล่าวไปสู่การแจกจ่ายต่อไปตามแนวทางของรัฐ ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวถือเป็น สิ่งที่ขัดกับแนวทางการปฏิบัติของนิกายชีอะฮ์ และลัทธิแยกย่อยทางศาสนาอื่น ๆ ในปากีสถาน ที่มีแนวทางการให้ทานแก่ผู้ยากไร้ในสังคมที่มีความแตกต่างออกไป และไม่จำเป็นต้องผ่านการ จัดการโดยหน่วยงานของรัฐ

ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวของรัฐบาลกลางปากีสถานที่มีการครอบงำสถาบัน ทางการเมืองให้มีแนวทางการกำกับปฏิสัมพันธ์ของผู้คนที่มีความหลากหลายในสังคมให้เป็นไป ในทิศทางเดียวกัน ก็เป็นไปเพื่อความมุ่งหมาย และคำกล่าวอ้างของประธานาธิบดี มุฮัมมัด ฎียา อุล ฮัก ที่ต้องการจะสร้างความเป็นเอกภาพที่เข้มแข็งให้เกิดขึ้นในสังคมปากีสถาน ซึ่งจะเป็น สิ่งที่น่าพาปากีสถานไปสู่ทางออกของปัญหาต่าง ๆ ในประเด็นของเศรษฐกิจ ศีลธรรม และความ แตกแยกทางการเมืองที่ฝังรากลึกในสังคมปากีสถานเสมอมาโดยเฉพาะในประเด็นของความขัดแย้ง และความแตกแยกทางสังคมในเชิงชาติพันธุ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

อย่างไรก็ตาม ความพยายามดังกล่าวของรัฐบาลกลางปากีสถานในขณะนั้นได้กลายเป็น สิ่งที่ย่ำชัดถึงความแตกต่าง และบั่นทอนความอดทนอดกลั้นระหว่างมวลชนที่มีความหลากหลาย ในสังคมปากีสถาน ส่งผลให้กลุ่มผู้คนที่เลื่อมใสในสำนักศึกษาทางศาสนา และลัทธิแยกย่อยอื่น ๆ รวมถึงนิกายชีอะฮ์ ได้กลายเป็นกลุ่มคนที่ถูกเพ่งเล็งไปโดยปริยาย ทั้งจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง

ของรัฐบาลกลางปากีสถาน กลุ่มผู้คนที่เลื่อมใสในนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี และนักการศาสนาจากกลุ่มญะมาอะตีอิสลามิที่ได้อุ้กแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานทางด้านตุลาการของปากีสถานเพื่อการวางแผนทางและตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายในกรณีต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวทางการตีความหลักคำสอนทางศาสนาที่เขาเหล่านั้นเลื่อมใส รวมทั้งเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของรัฐบาลกลางปากีสถานในขณะนั้น⁸ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3

สถาบันทางการเมืองที่ถูกจัดตั้งขึ้นในปากีสถาน ภายหลังการฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยมในปากีสถานของประธานาธิบดี ฎียา อุล ฮัก ที่มีการประกาศ และบังคับใช้กฎหมายอิสลามตามแบบฉบับของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี ซึ่งไม่สามารถถูกยอมรับได้โดยนิกายชีอะฮ์ และลัทธิแยกย่อยทางศาสนาอื่น ๆ ภายในปากีสถาน ควบคู่ไปกับการปกครองประเทศภายใต้ระบอบอำนาจนิยมที่มีการลิดรอนสิทธิเสรีภาพ รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวปากีสถาน โดยเฉพาะพลเมืองชายขอบชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์ หรือลัทธิแยกย่อยอย่างลัทธิอะห์มาดียะฮ์ และลัทธิซุฟี ประกอบกับการให้ค่าและยกย่องพลเมืองเมืองที่นับถือศาสนาอิสลามนิกายซุนนีที่เลื่อมใสในแนวทางของเดียวบันดี และนักการศาสนาจากกลุ่มญะมาอะตีอิสลามิผู้ซึ่งให้การสนับสนุนการปกครองของประธานาธิบดี ฎียา อุล ฮัก ให้อยู่เหนือกว่าพลเมืองชายขอบต่าง ๆ ดังกล่าว ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งที่สร้างความแตกแยกรูปแบบใหม่ขึ้นในสังคมปากีสถานภายใต้กรอบของสถาบันทางการเมืองที่ไม่อาจกำกับปฏิสัมพันธ์ของผู้คนที่หลากหลายในสังคมได้อย่างเหมาะสม และเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย เนื่องจากการก่อตั้งศาลชาร์อะฮ์กลางที่เต็มไปด้วยนักการศานานิกายซุนนี และบังคับใช้กฎหมายอิสลามในแบบฉบับของนิกายซุนนีภายใต้การตีความหลักคำสอนที่ยึดตามแบบฉบับเดียวบันดี ควบคู่ไปกับกฎอัยการศึก รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายของรัฐบาลอำนาจนิยมของปากีสถานในขณะนั้น กลายเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อทุกแง่มุมในการใช้ชีวิตของผู้คนในสังคมปากีสถาน โดยเฉพาะในแง่มุมของการบ่อนทำลายธรรมเนียมของความอดทนอดกลั้นในความแตกต่างระหว่างผู้คนต่างศาสนิก หรือต่างนิกาย และลัทธิความเชื่อซึ่งมีอยู่ในสังคมปากีสถานมาช้านาน

นอกจากนี้ ภายใต้กรอบของสถาบันทางการเมืองชุดใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐบาลอำนาจนิยมของประธานาธิบดี ฎียา อุล ฮัก ได้ทำให้แนวทางของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่มีความหลากหลายในปากีสถานเปลี่ยนแปลงไปสู่การแบ่งแยก และการไร้ซึ่งความเข้าใจ หรือความอดทนอดกลั้นที่มีต่อผู้ที่เห็นต่าง โดยเฉพาะในประเด็นของความเชื่อ และศาสนา กลุ่มผู้คนที่นับถือศาสนาอิสลามในนิกายซุนนีก็จะมุ่งเน้นไปที่เรื่องของการปฏิบัติพิธีกรรมในแบบฉบับเดียวของเขาเหล่านั้น เน้นการตีความหลักคำสอนของศาสนาตามตัวอักษร ซึ่งถอดออกมาเป็นการบัญญัติกฎหมาย

⁸ Ibid., 88.

และการลงโทษ มากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับหลักคำสอนทางศาสนาที่เน้นไปที่ความเมตตาระหว่างเพื่อนมนุษย์ ความยุติธรรมในสังคม และการยกระดับความเป็นมนุษย์ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลให้กลุ่มผู้คนที่มีความคิดสุดโต่งทางศาสนาในสังคมผู้ที่ไม่อาจยอมรับได้ถึงผู้ที่เห็นต่าง หรือผู้ที่มีความเชื่อ และแนวทางการปฏิบัติทางศาสนกิจที่แตกต่างออกไปจากเขาเหล่านั้น รวมทั้งให้คำกลุ่มผู้คนที่เหล่านั้นว่าเป็นผู้ที่ปฏิเสธศรัทธาในพระเจ้าเป็นเจ้าของเขาเหล่านั้น ประกอบกับกฎหมายของการดูหมิ่นเชิงศาสนาที่ถูกบัญญัติขึ้นในสมัยของประธานาธิบดี ญีญา อุล ฮัก โดยเฉพาะในกรณีของการดูหมิ่นท่านศาสดามุฮัมมัดที่มีโทษรุนแรงถึงการประหารชีวิต ซึ่งหลายครั้งบทบัญญัติดังกล่าวก็ได้กลายเป็นเครื่องมือของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามนิกายซุนนีที่มีแนวความคิดอนุรักษนิยมเพื่อใช้ในการกล่าวหาชนกลุ่มน้อยผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ในปากีสถานซึ่งหลายครั้งก็ถือเป็นการกล่าวหาที่เลื่อนลอย และนำไปสู่ความสูญเสียในที่สุดภายหลังคำตัดสินของผู้พิพากษาที่นิยมความรุนแรงทางศาสนา รวมไปถึงการพุ่มพุกคำนิยมในทางสังคมจากรัฐบาลกลางปากีสถานให้มีการโดดเดี่ยวและเลือกปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามแต่มีความเลื่อมใสในลัทธิอะห์มาดียะฮ์ ภายใต้การวางกรอบบทลงโทษทางกฎหมายในทางอาญาต่อผู้ที่เลื่อมใสในลัทธิดังกล่าวแต่แสดงตนว่าเป็นชาวมุสลิม รวมทั้งการเผยแพร่แนวทางการศรัทธาของเขาเหล่านั้น หรือการใช้วลีคำศัพท์จากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม บรรยากาศแห่งการแบ่งแยกทางศาสนาในสังคมปากีสถานที่เกิดขึ้นได้นำไปสู่การใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านชนกลุ่มน้อยต่างศาสนา ต่างนิกาย หรือกลุ่มผู้ที่มีความเชื่อในลัทธิแยกย่อยทางศาสนา ในเมืองต่าง ๆ ทั่วทั้งปากีสถาน รวมถึงการที่ชนกลุ่มน้อยเหล่านั้นได้ถูกเลือกปฏิบัติทั้งจากมาตรการทางกฎหมายของภาครัฐ และการเลือกปฏิบัติจากผู้ที่ไม่เลื่อมใสในนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของเขาเหล่านั้น แม้กระทั่งการจ้างงานที่ชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น มักจะถูกปฏิเสธจากนายจ้างที่มีความเชื่อทางศาสนาแตกต่างจากเขาเหล่านั้น รวมไปถึงการจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธของผู้ที่เลื่อมใสในนิกายซุนนีแบบเดียวบันดีซึ่งมีแนวความคิดอนุรักษนิยมที่ต้องการจะกำจัดชนกลุ่มน้อยที่มีมุมมองความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างจากเขาเหล่านั้นให้หมดไปจากสังคมปากีสถาน ดังเช่น กรณีการสังหารหมู่ที่เกิดขึ้นในเมืองจิตรัล (Chitral) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถานในรัฐไคเบอร์ปัคตูนควา เมื่อปี 1982 จากการเคลื่อนไหวของกลุ่มนิกายซุนนีแบบเดียวบันดีที่มีแนวความคิดอนุรักษนิยมผู้ที่เข้าไปก่อจลาจลและสังหารผู้คนในเมืองดังกล่าว ทำให้ชาวปากีสถานที่นับถือนิกายชีอะฮ์ในลัทธิยอยอิสมาอิลี (Ismailis) เสียชีวิตมากถึง 60 ราย⁹

⁹ Sudha Ramachandran, “Ismailis in deadly education spat,” Asian Times, accessed June 6, 2021, www.atimes.com/atimes/South_Asia/GC11Df06.html

จากเหตุการณ์ของการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้นต่อชนกลุ่มน้อยพลเมืองชายขอบต่าง ๆ ทั้งกลุ่มผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ ผู้ที่เลื่อมใสในลัทธิอะห์มาดียะฮ์ หรือลัทธิอิสมาอีลีดังกล่าว ได้กลายเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความตระหนักถึงภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นกับกลุ่มผู้คนที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ส่วนใหญ่ในปากีสถานซึ่งอยู่ในลัทธิอิหม่ามี (Imami) ภายใต้บริบททางสังคมปากีสถาน ในขณะนั้นที่เต็มไปด้วยกลุ่มติดอาวุธ และมวลชนซุนนีหัวรุนแรงซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางปากีสถาน และกลุ่มองค์กรทางศาสนาอะฮ์ลิซลามมีที่ต่างส่งเสริมความมั่นคงในอิทธิพล และอำนาจระหว่างกัน ส่งผลให้กลุ่มผู้คนบางส่วนที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ที่นับถือลัทธิอิหม่ามีส่วนใหญ่ในปากีสถานร่วมกันพัฒนาให้กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการปฏิรูปทางสังคม และกฎหมายของประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก อย่างขบวนการเตหรีกในฟาสิกฮียะฮ์ฟาเรีย (Tahrik-i Nifaz-i Fiqh-iJa'fariyya) ที่ก่อตั้งขึ้นในปี 1979 ซึ่งขบวนการดังกล่าวประสบความสำเร็จในการเรียกร้องให้รัฐบาลกลางปากีสถานยกเลิกการบังคับใช้กฎหมายเรื่องการผูกขาดการบริหารจัดการทรัพย์สินของพลเมืองเพื่อการบริจาทตามกฎหมายอิสลามในแนวทางของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดีเหนือผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ และได้พัฒนามาเป็นพรรคการเมือง รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธในนามของกลุ่มเตหรีกียะฮ์ฟาเรีย (Tehrik-e-Jafaria) ในช่วงปี 1988 รวมถึงกลุ่มติดอาวุธที่แตกตัวออกมาอย่างลีปายีโอมุฮัมมัด (Sipah-i Muhammad) ที่ก่อตั้งขึ้นในปี 1991 ซึ่งกลุ่มติดอาวุธทั้งสองต่างมีอุดมการณ์และแนวทางการเคลื่อนไหวที่เป็นไปเพื่อการปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ลัทธิอิหม่ามีในปากีสถาน¹⁰ รวมทั้งเพื่อการต่อกรกับกลุ่มติดอาวุธของผู้ที่เลื่อมใสในนิกายซุนนีแบบเดียวบันดีอย่างกลุ่มลีปายีเศาะฮาบะฮ์(Sipah-i-Sahaba) ที่ก่อตั้งขึ้นในปี 1985 ณ เมืองยฮัง (Jhang) ในรัฐปัญจาบ ซึ่งถือเป็นพื้นที่ของเมืองชนบทที่ถูกครอบงำโดยเจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ ผู้ที่กลุ่มลีปายีเศาะฮาบะฮ์มองว่ามีอำนาจในการกดขี่วิถีชีวิตและเสรีภาพของชาวนาในพื้นที่ชนบท ซึ่งมักจะถูกครอบงำทางความคิด และอัตลักษณ์ทางศาสนาให้กลายเป็นผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ หรือเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้สึกละอายที่จะไม่มีอัตลักษณ์ทางศาสนาใด ๆ

¹⁰ Muhammad Qasim Zaman, "Sectarianism in Pakistan: The Radicalization of Shi'i and Sunni Identities," *Modern Asian Studies* 32, no. 3 (1998): 693–699. See also: Correspondent, "Pakistan's militant Islamic groups," BBC, accessed November 11, 2021, http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1758534.stm

นักการศาสนานามว่า ฮักก์ นาวาซ (Haqq Nawaz) หัวหน้ากลุ่มติดอาวุธลีปาฮีเศาะฮาบะฮ์เห็นว่า สภาพการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของปากีสถาน จากการที่ชนชั้นชาวนาถูกครอบงำความคิดทางศาสนาโดยชนชั้นสูงผู้ถือครองที่ดินนิกายชีอะฮ์นั้นถือเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและมองว่าควรจะมีการปฏิวัติทางศาสนาเกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อที่จะทำให้ชนชั้นชาวนาผู้ไร้เดียงสาเหล่านั้นเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ทางศาสนาของนิกายชีอะฮ์ และนิกายซุนนีเพื่อที่เขาเหล่านั้นจะได้ไม่เป็นผู้หลงผิดไปเป็นผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ ภายใต้การครอบงำทางความคิดโดยเจ้าของที่ดินนิกายชีอะฮ์ซึ่งถือเป็นแนวทางของพวกนอกรีต หรือกลายเป็นผู้ที่ไม่เห็นคุณค่าในเรื่องของอัตลักษณ์ทางศาสนา กลุ่มติดอาวุธลีปาฮีเศาะฮาบะฮ์ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อการเคลื่อนไหวในการต่อสู้กับกลุ่มที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ทุกระดับในสังคมปากีสถานเพื่อเป้าหมายที่จะทำให้นิกายชีอะฮ์ในปากีสถานถูกบัญญัติในกฎหมายสูงสุดของประเทศว่าเป็นชนกลุ่มน้อยพวกนอกรีตจากศาสนาอิสลามเช่นเดียวกับลัทธิอะห์มาดียะฮ์ รวมทั้งต่อต้านพิธีกรรมต่าง ๆ ของนิกายชีอะฮ์โดยเฉพาะพิธีกรรมการไว้ทุกข์ต่อผู้นำในอดีตของเขาเหล่านั้นในเดือนแรกของปฏิทินอิสลาม (Muharram-processions) และทำให้ศาสนาอิสลามนิกายซุนนีเป็นศาสนาประจำชาติของปากีสถาน รวมถึงมีความพยายามที่จะทำให้ปากีสถานกลายเป็นรัฐอิสลามในอุดมคติของนิกายซุนนีในรูปแบบและกรอบความคิดชาตินิยมทางศาสนา (religious nationalism) นอกจากนี้เขาเหล่านั้นยังมีแนวทางในการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างค่านิยมทางศาสนาให้กับผู้ที่ไร้เดียงสาและไร้อัตลักษณ์ทางศาสนาให้เข้าถึงแนวทางที่ถูกต้องของอิสลาม (ในกรอบความคิดของนักการศาสนานิกายซุนนีตามแบบฉบับเดียวบันตี) เพื่อที่จะทำให้ผู้คนในสังคมปากีสถานค้นพบซึ่งอัตลักษณ์ทางศาสนาในนิกายซุนนีร่วมกันกับเขาเหล่านั้น รวมทั้งการสานต่อ และรวมศูนย์ขบวนการสู้ด้วยวิถีทางของความรุนแรง และการก่อการร้ายระหว่างกลุ่มขบวนการติดอาวุธต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายของนิกายซุนนี ในการต่อกรกับขบวนการติดอาวุธของนิกายชีอะฮ์ซึ่งมีการปะทะกันมาตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 จนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม มูลเหตุหลักสำคัญเชิงโครงสร้างที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ของการก่อจลาจล และการก่อการร้ายระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายทางศาสนาในปากีสถาน คือโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมของปากีสถานในช่วงทศวรรษที่ 1980 ที่มีความเหลื่อมล้ำสูง กล่าวคือผู้ที่สนับสนุนกลุ่มติดอาวุธชาวนิกายซุนนีในปากีสถานอย่างกลุ่มติดอาวุธลีปาฮีเศาะฮาบะฮ์โดยมากแล้วจะเป็นชนชั้นกลางในเมืองต่าง ๆ ของรัฐปัญจาบ มีความมุ่งหวังที่จะทำให้กลุ่มติดอาวุธดังกล่าวนั้นมีการเคลื่อนไหวในพื้นที่ชนบทเพื่อเผยแพร่แนวคิดและอุดมการณ์ทางศาสนาตามแนวอนุรักษนิยมของเขาเหล่านั้น และสามารถที่จะชักจูงกลุ่มชนชั้นชาวนาในชนบทจำนวนมากที่ไร้ซึ่งอัตลักษณ์ทางศาสนา หรือถูกครอบงำความคิดทางศาสนาโดยเจ้าของที่ดินนิกายชีอะฮ์ ให้หันเหเข้ามาเลื่อมใสในแนวความคิดแบบนิกายซุนนีชาตินิยม และเผยแพร่แนวความคิดดังกล่าวออกไปทั่วทั้งปากีสถาน

ผ่านสถาบันการศึกษาทางศาสนาที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มของเขาเหล่านั้น เพื่อความมุ่งหวังที่จะทำให้ชนชั้นชาวนาในชนบทของปากีสถานลุกฮือขึ้นต่อสู้กับชนชั้นสูงผู้เป็นเจ้าของโรงสี หรือผู้ที่ถือครองที่ดินทำกินทางการเกษตรเกือบร้อยละ 65 ของพื้นที่ในชนบทซึ่งเป็นผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ ในทิศทางกลับกันกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มเคลื่อนไหวทางศาสนา จัดตั้งสถาบันการศึกษาทางศาสนาในหลายพื้นที่ของปากีสถาน รวมทั้งมีการจัดตั้งพรรคการเมือง และกลุ่มติดอาวุธ เพื่อการขยายอิทธิพลของเขาเหล่านั้นภายในปากีสถาน รวมถึงเพื่อเป็นการตอบโต้การเคลื่อนไหวในวิถีทางของการใช้ความรุนแรงโดยกลุ่มติดอาวุธของนิกายซุนนีชาตินิยมด้วยเช่นกัน จากสภาพการณ์ดังกล่าวความเหลื่อมล้ำภายในสังคมปากีสถานจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความรุนแรงทางการเมือง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายทางศาสนาในปากีสถานที่ขยายขยาย และมีความยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน¹¹

ตารางที่ 6.1 แสดงตัวเลขของเหตุการณ์การก่อจลาจล และการก่อการร้ายระหว่างนิกายทางศาสนาที่เกิดขึ้นในรัฐปัญจาบช่วงปี 1989-1994 และทั่วทั้งปากีสถานช่วงปี 1995-2017

ปี	จำนวนเหตุการณ์	จำนวนผู้บาดเจ็บ	จำนวนผู้เสียชีวิต
1989	67	102	10
1990	274	528	32
1991	180	263	47
1992	136	240	44
1993	90	247	38
1994	115	249	37
1995	88	189	59
1996	80	168	86
1997	103	219	193
1998	188	231	157
1999	103	189	86

¹¹ Ibid., 705-706.

ตารางที่ 6.1 แสดงตัวเลขของเหตุการณ์การก่อจลาจล และการก่อการร้ายระหว่างนิกายทางศาสนาที่เกิดขึ้นในรัฐปัญจาบช่วงปี 1989-1994 และทั่วทั้งปากีสถานช่วงปี 1995-2017 (ต่อ)

ปี	จำนวนเหตุการณ์	จำนวนผู้บาดเจ็บ	จำนวนผู้เสียชีวิต
2000	109	-	149
2001	154	495	261
2002	63	257	121
2003	22	103	102
2004	19	619	187
2005	62	354	160
2006	38	349	201
2007	341	630	441
2008	97	505	306
2009	106	398	190
2010	57	1170	509
2011	30	297	203
2012	173	577	507
2013	131	987	558
2014	91	312	208
2015	53	327	276
2016	35	182+	137
2017	16	691	231

ที่มา: Muhammad Qasim Zaman, “Sectarianism in Pakistan: The Radicalization of Shi’i and Sunni Identities,” *Modern Asian Studies* 32, no. 3 (1998): 712 See also: South Asia Terrorism Portal, “Sectarian Violence in Pakistan,” Institute for Conflict Management, accessed November 13, 2021, <https://www.satp.org/satporgtp/countries/pakistan/database/sect-killing.htm>.

จากจำนวนตัวเลขของเหตุการณ์การก่อจลาจล และการก่อการร้ายระหว่างนิกายทางศาสนา ที่แสดงในตารางเราจะเห็นได้ว่าการต่อสู้ระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายทางศาสนาในปากีสถานนั้น ถือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีการทวีความรุนแรงมากขึ้นในช่วงปี 1997 ในยุคของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ซึ่งต้องเผชิญกับทั้งปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้ติดอาวุธต่างนิกายทางศาสนา และกลุ่มติดอาวุธต่างชาติพันธุ์ที่มีการก่อการร้ายมากขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว ส่งผลให้รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 เสนอกฎหมายการต่อต้านการก่อการร้ายขึ้นในเดือนสิงหาคม ปี 1997 และได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติปากีสถาน เพื่อความมุ่งหวังในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นดังกล่าว ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ร้ายแรง และยากเย็นในการควบคุมและจัดการภายในปากีสถานมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1960 จวบจนถึงปัจจุบัน ซึ่งภายหลังจากที่รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ได้เสนอกฎหมายการต่อต้านการก่อการร้ายซึ่งส่งผลให้หน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานมีขอบข่ายอำนาจที่กว้างขวางมากขึ้นแล้วนั้น นายกรัฐมนตรี นาวาซ ชารีฟ ยังได้มีความพยายามในการจัดตั้งโต๊ะเจรจาเพื่อหาข้อยุติให้กับความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่เลื่อมใสในนิกายซุนนี และนิกายชีอะฮ์ แต่กระบวนการในการหาข้อยุติในความขัดแย้งดังกล่าวนี้ ประสบความล้มเหลว พร้อมกับความขัดแย้งที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นอีกครั้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายจากทั้งสองนิกายภายในปากีสถานในช่วงครึ่งหลังของปี 1999¹² ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3

ทั้งนี้ ตัวเลขของเหตุการณ์การก่อจลาจล และการก่อการร้ายระหว่างนิกายทางศาสนา ได้เพิ่มสูงขึ้นอีกครั้งในปี 2007 อย่างมีนัยสำคัญในช่วงเวลาเดียวกันกับการเริ่มแตกพ่ายในระยะแรกของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในสมรภูมิสงครามอัฟกานิสถาน-สหรัฐฯ (2001-2020) ส่งผลให้กองกำลังบางส่วนของฏอลิบันที่ต่อสู้ในสมรภูมิดังกล่าวอพยพข้ามเขตแดนระหว่างอัฟกานิสถาน และปากีสถานเข้ามาหลบภัยในพื้นที่เขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่าทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน และรัฐโคเบอร์ปักตุนควา รวมทั้งมีการจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายขนาดใหญ่ขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวอย่างกลุ่มเตหรีกีฏอลิบันในปี 2007 ซึ่งมีแนวคิดการเคลื่อนไหวขบวนการด้วยความรุนแรงบนพื้นฐานของแนวคิดทางศาสนาแบบวะฮาบีลูกผสม กลุ่มเตหรีกีฏอลิบันเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นหลายครั้งในประเทศปากีสถาน และเป็นผู้ต้องสงสัยว่าอยู่เบื้องหลังการสังหารนาง เบนาซีร์ บุตโต อดีตนายกรัฐมนตรีปากีสถาน ผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์เมื่อเดือนธันวาคมปี 2007 นอกจากนี้เป้าหมายที่สำคัญอันหนึ่ง

¹² Christophe Jaffrelot, *Pakistan, Nationalism without a Nation* (London: Zed Books, 2002), 108.

ในการก่อการร้ายของกลุ่มเตหะรีกีฏอลิบันในปากีสถานก็คือสถานที่ประกอบศาสนกิจต่าง ๆ ของกลุ่มประชากรชาวปากีสถานผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์

ปรากฏการณ์ของความขัดแย้งทางศาสนาระหว่างกลุ่มผู้คนที่มีความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกันหลากหลายในสังคมปากีสถาน และการตีกรอบสถาบันทางการเมืองในรูปแบบที่มีการผูกขาดโดยชุดความเชื่อทางศาสนาจากนิกายหนึ่งเพื่อใช้ในการกำกับปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้คนที่มีความหลากหลายในสังคม ร่วมกับค่านิยมทางการเมืองของผู้ปกครองอำนาจนิยมในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 ต้องการจะฝังรากลึกไว้เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับฐานอำนาจของตนซึ่งอยู่เบื้องหลังการอ้างอิงถึงความเป็นเอกภาพของคนในชาติ ซึ่งผลกระทบที่ตามมาจากการตีกรอบสถาบันทางการเมืองดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่ทำให้เราสามารถจะวิเคราะห์ได้ถึงสาเหตุของปรากฏการณ์แห่งความขัดแย้งทางศาสนา และการเมืองภายในสังคมปากีสถานที่นำไปสู่สถานการณ์ของความรุนแรงและการก่อการร้าย โดยเฉพาะความรุนแรง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มผู้คนที่เลื่อมใสในนิกายซุนนี และชีอะฮ์ ซึ่งได้มีการพัฒนารูปแบบขบวนการเคลื่อนไหวของตนเพื่อการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยขบวนการเตหะรีกีนิฟาสฟิกฮียะฮ์ฟาเรีย ผู้ที่ชุมนุมประท้วงต่อรัฐบาลอำนาจนิยมของปากีสถานในสมัยของประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ให้มีการยกเลิกการบังคับใช้กฎหมายเรื่องการผูกขาดการบริหารจัดการทรัพย์สินของพลเมืองทุกคนเพื่อการบริจาทนแก่ผู้ยากไร้โดยรัฐ เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักการศาสนาของผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ ซึ่งขบวนการดังกล่าวก็ได้มีการพัฒนาไปสู่การจัดตั้งพรรคการเมือง และกลุ่มติดอาวุธในที่สุด เนื่องจากสภาพการณ์ทางสังคม และการเมืองภายในปากีสถานช่วงทศวรรษที่ 1980 นั้นเต็มไปด้วยการเลือกปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยผู้ที่เลื่อมใสในนิกาย หรือลัทธิทางศาสนาที่แตกต่างไปจากผู้ปกครอง และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่เลื่อมใสในนิกายซุนนี ประกอบกับการบัญญัติขึ้นของกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการกำกับกิจการทางศาสนาซึ่งมีความละเอียดอ่อนในการตีความ ดังเช่นบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับการดูหมิ่นท่านศาสดามุฮัมมัดซึ่งมีโทษที่รุนแรงถึงการประหารชีวิต การวางกรอบของบทลงโทษทางกฎหมายในทางอาญาต่อผู้ที่เลื่อมใสในลัทธิอะห์มาดียะฮ์ หากเขาเหล่านั้นแสดงตนว่าเป็นชาวมุสลิม หรือเผยแพร่แนวทางการศรัทธาของเขาเหล่านั้น เป็นต้น รูปแบบของความขัดแย้งแตกแยก การถูกโดดเดี่ยว และการแบ่งแยกทางศาสนาในสังคมปากีสถานดังกล่าวที่เป็นผลมาจากการตีกรอบสถาบันทางการเมืองโดยผู้ปกครองอำนาจนิยมปากีสถานในทศวรรษที่ 1980 ได้นำไปสู่ความหวาดระแวงต่อความมั่นคงในชีวิต และทรัพย์สินของพลเมืองชายขอบชนกลุ่มน้อยผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์โดยเฉพาะในลัทธิอิหม่ามี (Imami) ผู้ซึ่งได้พบเห็นความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับชนกลุ่มน้อยผู้ที่นับถือศาสนา และลัทธิแยกย่อยต่าง ๆ ก่อนหน้าเขาเหล่านั้นที่ได้กลายเป็นเหยื่อของการแบ่งแยกทางศาสนาในสังคมปากีสถานดังที่ได้กล่าว

มาแล้วข้างต้น ส่งผลให้เขาเหล่านั้นมีการพัฒนาขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองไปสู่การจัดตั้งพรรคการเมือง และกลุ่มติดอาวุธ เพื่อการปกป้อง และต่อสู้กับภัยทางสังคมที่เขาเหล่านั้นมีความหวาดระแวง และต้องเผชิญในสังคมปากีสถาน โดยเฉพาะจากการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายจากกลุ่มติดอาวุธผู้ที่เลื่อมใสในนิกายซุนนีอย่างกลุ่มลีปอาฮีเศาะฮาบะฮ์ที่มีอุดมการณ์แรงกล้าที่จะต่อสู้กับกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ในทุกระดับ ปราบปรามกำจัดเขาเหล่านั้น และทำให้ศาสนาอิสลามนิกายซุนนีเป็นศาสนาประจำชาติของปากีสถาน

ความขัดแย้งทางศาสนาที่เกิดขึ้นในปากีสถานโดยเฉพาะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากกลุ่มติดอาวุธของนิกายชีอะฮ์ และนิกายซุนนีจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน (Intersectionality) ภายในสังคมปากีสถาน จากการวางกรอบสถาบันทางการเมือง และโครงสร้างทางสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ กล่าวคือความขัดแย้งทางศาสนาที่เกิดขึ้นระหว่างชนชั้นผู้ปกครองที่ครอบงำ และถือครองอำนาจในรัฐบาลกลางปากีสถานช่วงทศวรรษที่ 1980 รวบถึงชนชั้นกลางที่อาศัยอยู่ในรัฐปัญจาบที่เลื่อมใสในนิกายซุนนี และมีความมุ่งหวังที่จะปฏิรูปสังคมปากีสถานภายใต้แนวทางอิสลามนิยมตามแบบฉบับของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี กับชนชั้นสูงผู้ถือครองที่ดินทำกินในชนบทจำนวนมากที่เป็นผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ และเป็นผู้ที่ครอบงำความคิดทางศาสนาของผู้คนในชนบทชนชั้นชาวนาที่ทำมาหากินในพื้นที่ดินทางการเกษตรของเขาเหล่านั้น ซึ่งรัฐบาลกลางปากีสถาน และชนชั้นกลางชาวนาในรัฐปัญจาบผู้ก่อตั้ง และสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธลีปอาฮีเศาะฮาบะฮ์ไม่อาจยอมรับให้สภาพการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของปากีสถาน และเป็นผู้ที่ต้องการปฏิวัติทางศาสนาในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อที่จะทำให้ชนชั้นชาวนาหลุดออกจากการครอบงำทางความคิดในทางศาสนาจากเจ้าของที่ดินนิกายชีอะฮ์ รวมทั้งต้องการที่จะขจัดอิทธิพล และอำนาจของชนชั้นสูงผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ให้หมดสิ้นไปจากปากีสถาน ประกอบกับสภาพการณ์ทางการเมืองของโลกมุสลิมในช่วงทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเต็มไปด้วยการขับเคี่ยวแข่งขันระหว่างสองมหาอำนาจในโลกมุสลิมอย่างซาอุดีอาระเบีย และอิหร่าน ที่ต้องการจะแผ่ขยายอิทธิพลของตนออกไปในทุกประเทศที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลาม ผ่านการให้ความช่วยเหลือในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง และศาสนา รวมทั้งการจัดตั้งสถาบันการศึกษาทางศาสนาในประเทศต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่งผลให้ปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวได้กลายเป็นสมรภูมิตัวแทนในสภาวะสงครามเย็นของทั้งสองมหาอำนาจโลกมุสลิมด้วยเช่นกัน และทำให้การต่อสู้ระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายในปากีสถานทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น¹³ รวมทั้งนำไปสู่การก่อจลาจล และการก่อการร้ายที่ได้สร้างความสูญเสียอย่างมหาศาลในปากีสถานเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันดังตัวเลขที่ได้รับระบุไว้ในตารางที่ 6.1

¹³ Eamon Murphy, *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremis* (London: Routledge, 2014), 93-99.

สภาพการณ์ของการแบ่งแยกทางสังคมภายในปากีสถานจากประเด็นความขัดแย้งทางศาสนาดังกล่าว ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการกีดกันการต่อสู้ทางการเมืองของพลเมืองปากีสถานที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ ภายใต้สถาบันทางการเมืองที่ถูกตีกรอบ และฝังรากลึกลงไป ในสังคมปากีสถาน โดยผู้ปกครองอำนาจนิยมในยุคของประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ซึ่งรูปแบบของสถาบันทางการเมืองดังกล่าวได้ถูกกำหนดขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดชาตินิยมที่มีความเชื่อมโยงแนวทางอิสลามนิยมตามแบบฉบับของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี ส่งผลให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้คนต่างศาสนา นิกาย และลัทธิแยกย่อยทางศาสนาในสังคมปากีสถานนั้นเป็นไปในรูปแบบของการเพ่งเล็งซึ่งความแตกต่างระหว่างผู้คน หรือการล่าแม่มดที่พัฒนาไปสู่การใช้ความรุนแรงเข้าทำหันทันดังที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ เหตุการณ์ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น รวมไปถึงช่องทางการต่อสู้ทางการเมืองภายใต้กรอบเชิงสถาบันทางการเมืองที่มีความคับแคบในปากีสถานโดยเฉพาะในยุคของระบอบเผด็จการทหารในช่วงทศวรรษที่ 1980 และต้นทศวรรษที่ 1990 ที่รูปแบบการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองต่าง ๆ ในสังคมปากีสถานไม่ได้มีการเปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มพลเมืองชายขอบชนกลุ่มน้อยทางศาสนาให้มีส่วนร่วมในทางการเมืองมากนัก จึงเป็นเหตุให้ความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นผลมาจากการแบ่งแยกทางศาสนา รวมถึงโครงสร้างทางสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจภายในปากีสถาน ได้กลายเป็นเหล่าปัจจัยที่มาบรรจบกันจนนำไปสู่การเรียกร้อง และการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันทางการเมืองที่คอยกีดกัน และกดทับความต้องการของกลุ่มพลเมืองชายขอบชนกลุ่มน้อยทางศาสนาผู้ที่ไม่เห็นต่างจากรัฐ ซึ่งการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันดังกล่าวที่เกิดขึ้นในปากีสถานก็เป็นไปในรูปแบบของการชุมนุมประท้วง การก่อจลาจล และการจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธ เช่น กลุ่มเตหรีกีญะฮ์อะเฟรีย (Tehrik-e-Jafaria) กลุ่มนิฟาซิฟิกฮิไอ-ญะฮ์อะเฟรียยะฮ์ (Nifaz Fiqh-i-Jafaria) และกลุ่มสิปาฮีโอมุฮัมมัด (Sipah-i-Muhammad) ซึ่งนำไปสู่การขับเคลื่อนแนวทางการต่อสู้ทางการเมืองด้วยวิถีทางแห่งความรุนแรง และการก่อการร้าย รวมไปถึงแนวทางการตอบโต้ด้วยความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากฝ่ายความมั่นคงของรัฐ เพื่อที่จะรักษาความมั่นคงในฐานอำนาจของรัฐบาลกลาง และความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ รวมทั้ง แนวทางการตอบโต้ด้วยความรุนแรง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจากกลุ่มติดอาวุธทางศาสนา ในนิกายซุนนีที่มีแนวคิดชาตินิยมสูงดังเช่นกลุ่มสิปาฮีเศาะฮาบะฮ์เพื่อความมุ่งหวังในการปราบปราม และกำจัดอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยต่างสำนักคิดโดยเฉพาะจากผู้ที่ไม่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ให้หมดไปจากปากีสถาน หรือกลุ่มติดอาวุธเตหรีกีญะฮ์อลิบานที่ยังคงมีแนวคิดทางศาสนาแบบอนุรักษนิยมตามรากฐานเดิมจากกลุ่มฏอลิบานในอัฟกานิสถานในแนวทางของวะฮาบีถูกผสมดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ซึ่งแนวทางดังกล่าวนั้นจะถูกมองว่าเป็นปรปักษ์กับกลุ่มผู้คนที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์โดยสิ้นเชิง แม้ว่าเขาเหล่านั้นเองก็ถือเป็นปรปักษ์กับรัฐบาลกลางปากีสถานก็ตาม แต่แนวคิด

ทางศาสนาที่มีความเป็นอนุรักษ์นิยมดังกล่าวของกลุ่มติดอาวุธเตหรีกกีฏอลิบานจึงเป็นสิ่งที่นำไปสู่การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นต่อชาวชีอะฮ์หลาย ๆ ครั้งในปากีสถาน

การก่อการร้ายทางศาสนาที่เริ่มปะทุขึ้นในปากีสถานช่วงทศวรรษที่ 1980 ถือเป็นรูปแบบของการก่อการร้ายที่กลุ่มผู้คนต่างนิกาย และลัทธิความเชื่อทางศาสนาหยิบยกมาใช้เป็นเครื่องมือการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน จากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันทั้งในเรื่องของศาสนา และชาตินิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายทางศาสนาที่เกิดขึ้นในปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งมีความยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน เราจะเห็นได้ว่าการก่อการร้ายทางศาสนาภายในประเทศปากีสถานนั้นไม่ได้เป็นเพียงรูปแบบของการเคลื่อนไหวด้วยแรงจูงใจในทางศาสนาเพื่อบรรลุในสิ่งที่กลุ่มผู้ติดอาวุธทางศาสนาใด ๆ เชื่อว่าเป็นวัตถุประสงค์ของพระเจ้าเป็นเจ้า หรือความเชื่อทางศาสนาในแบบฉบับที่เขาเหล่านั้นเลื่อมใสเพียงอย่างเดียว แต่ยังมี การผสมผสานของแรงจูงใจในด้านของลัทธิทางชาตินิยมเข้าไปด้วยทำให้ประเด็นทางศาสนากลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติ และเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทางเชื้อชาติ ซึ่งถือเป็นรูปแบบของการเคลื่อนไหวในแนวทางของชาตินิยมทางศาสนา (ethnic religious nationalism) โดยเฉพาะในกรณีของการขับไล่กลุ่มชนวนการติดอาวุธในปากีสถานของกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในนิกายซุนนีอย่างกลุ่มลีปอาฮีเศาะฮาเบฮ์ ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากการจำกัดขอบเขตในกลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ทางการเมืองของเขาเหล่านั้นที่จะมุ่งเน้นไปที่การจัดอิทธิพล และอำนาจของกลุ่มผู้คนที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ให้หมดไปจากแผ่นดินปากีสถาน ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจากปากีสถานของกลุ่มติดอาวุธที่เลื่อมใสในนิกายซุนนีภายในปากีสถานจึงถือเป็นรูปแบบของภาวะของการทำการเมืองให้เป็นศาสนา (religionization of politics) กล่าวคือ การนำเอาวิธีการแก้ไขปัญหาวางศาสนามาแก้ไขปัญหาวางการเมือง ผ่านการเคลื่อนไหวด้วยวิธีการก่อการร้ายที่ถูกรองรับโดยคำอธิบายถึงความชอบธรรมในทางศาสนา และมีการใช้คำอธิบายดังกล่าวนี้เพื่อการดึงดูดสมาชิก และการสนับสนุนจากผู้คนภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้งเป็นแรงจูงใจในการก่อการร้าย¹⁴ ซึ่งภาวะดังกล่าวมีความประจวบเหมาะ กับบริบทของสถาบันทางการเมืองของปากีสถานในช่วงทศวรรษที่ 1980 ที่เื้อออำนาจกับการเคลื่อนไหวของเขาเหล่านั้น จากการปฏิรูปสังคมปากีสถานภายใต้แนวทางอิสลามนิยมตามแบบฉบับของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี

อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งจะเห็นได้ถึงแนวทางของการก่อการร้ายทางศาสนาที่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันทั้งในเรื่องของศาสนา และการเมือง ซึ่งไม่อาจแยกออกจากกันได้จากปากีสถานของกลุ่มติดอาวุธผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ในปากีสถาน

¹⁴ สุรชาติ บำรุงสุข, *ความมั่นคงศึกษา: การก่อการร้าย และการก่อความไม่สงบร่วมสมัย* (กรุงเทพฯ: กรีนปรีนท์ จำกัด, 2551), 108.

ซึ่งได้ริเริ่มมาจากกลุ่มขบวนการเตหรีกในฟาสฟิกฮ์ญะฮ์ฟาเรียที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการปฏิรูปทางสังคม และกฎหมายของประธานาธิบดี ฎิยา อุล ฮัก เนื่องจากการปฏิรูปดังกล่าวในหลายประเด็นนั้นเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักคำสอน และแนวทางการปฏิบัติศาสนกิจของนิกายชีอะฮ์จนประสบความสำเร็จในกรณีของการยกเลิกการบังคับใช้บทบัญญัติของการบริจาคนิกายดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งในเวลาต่อมาเมื่อสถาบันทางการเมืองของปากีสถานเริ่มจะกลับไปสร้างผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในวิถีทางของความเชื่อทางศาสนา และนิกายของเขาเหล่านั้น รวมทั้งมีการปิดกั้นในโอกาส และหนทางในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเขาเหล่านั้นภายใต้กรอบสถาบันทางการเมือง เขาเหล่านั้นจึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธหลายกลุ่มขึ้นมาเพื่อการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันในบริบทแห่งความแตกแยกที่นับวันจะยิ่งถลาลึกในสังคมปากีสถาน ซึ่งกลุ่มติดอาวุธเหล่านั้นก็มีรูปแบบในการทำให้ประเด็นทางศาสนากลายเป็นเรื่องของการเมือง (Politicalization Religion) กล่าวคือ การนำเอาวิธีการแก้ไขปัญหามองการเมืองมาแก้ไขปัญหาวงศาผ่าน การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายซึ่งถูกนำพา และขับเคลื่อนด้วยประเด็นทางศาสนา¹⁵ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นของการต่อต้านการบังคับใช้กฎหมายของรัฐที่ไม่ได้มีการคำนึงถึงหลักคำสอนทางศาสนาในแบบฉบับของนิกายของเขาเหล่านั้น ซึ่งถือเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมปากีสถาน หรือการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อเรียกร้องสิทธิที่เท่าเทียมในฐานะพลเมืองของเขาเหล่านั้นที่อาจถูกละเลย หรือเลือกปฏิบัติจากภาครัฐ รวมทั้งการก่อการที่เป็นไปเพื่อการข่มขู่กลุ่มติดอาวุธฝ่ายตรงข้าม หรือหน่วยงานด้านความมั่นคงที่เขาเหล่านั้นมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงในการดำรงชีวิตอยู่ของเขาเหล่านั้นในฐานะชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มคนชายขอบในสังคมปากีสถาน

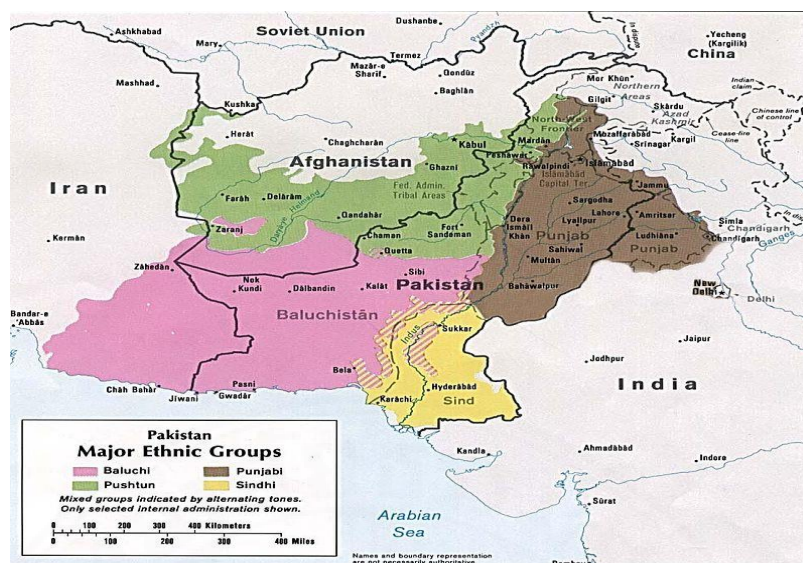
6.4 การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันซึ่งอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การก่อการร้ายทางชาติพันธุ์ ระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์บาโลชและรัฐบาลปากีสถานตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 ถึงปัจจุบัน

ดินแดนบาโลจิสถานหรือนครชาลท์ในอดีตถือเป็นพื้นที่แห่งความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่มีความรุนแรงระหว่างประชาชน และกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์บาโลชกับจักรวรรดิต่าง ๆ ในอดีตที่เข้ามารุกรานดินแดนของเขาเหล่านั้น รวมไปถึงรัฐบาลกลางปากีสถาน (ชาติพันธุ์ปัญจาบ) ในยุคปัจจุบัน ภายหลังจากที่ผู้ปกครองนครรัฐชาลท์ (รัฐบาลจิสถานเดิม) อย่าง ข่าน อมร์ อะห์หมัด ยาร์ ข่าน อะห์หมัดชัย (Khan Mir Ahmad Yar Khan Ahmedzai) ได้ถูกกดดัน และบีบบังคับ

¹⁵ Ibid., 108-109.

ในการเจรจาระหว่างประเทศกับผู้แทนของรัฐบาลกลางปากีสถานที่ใช้กลยุทธ์ทางการเมือง โดยการสนับสนุนกลุ่มหัวหน้าเผ่าในนครขาลัทให้แข็งข้อกับความต้องการในการรักษาไว้ซึ่งเอกราชของช่าน เพื่อให้ช่านนำนครรัฐของตนเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศปากีสถาน ซึ่งในที่สุดวันที่ 1 เมษายน ปี 1948 ก็ได้มีการลงนามในตราสารแห่งการภาคยานุวัติ ซึ่งอาจดูเป็นการลงนามในเอกสารที่เป็น “การบังคับทางประวัติศาสตร์”¹⁶ ที่ทำให้ดินแดนบาโลจิสถานตกเป็นส่วนหนึ่งของประเทศปากีสถาน การเสียเอกราชของนครขาลัทที่เพิ่งจะประกาศเอกราชไปเพียง 7 เดือน ในวันที่ 5 สิงหาคม ปี 1947 ภายหลังการออกไปของจักรวรรดิอังกฤษจากภูมิภาคเอเชียใต้ ได้ส่งผลให้เจ้าชายอับดุล การ์ิม และ เจ้าชามมุฮัมมัด รอฮีม (Princes Abdul Karim and Muhammad Rahim) เกิดความไม่พอใจในการตัดสินใจดังกล่าวของอะห์หมัด ยาร์ ช่าน และได้ลุกขึ้นจับอาวุธต่อสู้กับกองทัพปากีสถานไปจนถึง ปี 1950 ทั้งนี้ภายหลังจากความยากลำบาก และการขาดแคลนปัจจัยที่คอยสนับสนุนการสู้รบกับกองทัพปากีสถานเขาเหล่านั้นจึงยุติการต่อสู้ลงในที่สุด แต่ถึงอย่างไรความต้องการในแบ่งแยกดินแดนออกจากปากีสถานของชาวบาโลชบางส่วน ผู้ที่มีแนวความคิดชาตินิยมสุดโต่ง และกลุ่มติดอาวุธชาตินิยมบาโลชนั้นไม่เคยสิ้นสุดลงจวบจนถึงปัจจุบัน

¹⁶ Rajkumar Singh, “Accession of Independent Balochistan to Pakistan,” South Asia Journal, accessed December 22, 2021, <http://southasiajournal.net/accession-of-independent-balochistan-to-pakistan>.

ภาพที่ 6.1 แสดงให้เห็นถึงพื้นที่เดิมของรัฐบาลอิสลามซึ่งมีความคาบเกี่ยวกับแผ่นดินของ 3 ประเทศ คือ อิหร่าน ปากีสถาน และอัฟกานิสถาน

ภายหลังจากที่ดินแดนบาลอจิสถานถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของปากีสถานได้เพียง 7 ปี เขาเหล่านั้นได้ถูกรวบอำนาจการปกครองเข้าสู่ส่วนกลาง และกำกับดูแลจากรัฐบาลกลางปากีสถาน ภายใต้โครงสร้างทางการเมืองแบบเดี่ยว (One Unit) ของปากีสถานตะวันตกที่ถูกจัดตั้งขึ้นในปี 1955 ก่อนที่ระบบโครงสร้างทางการเมืองของปากีสถานจะเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปของการกระจายอำนาจไปยังรัฐต่าง ๆ ภายใต้อุดมคติของสหพันธรัฐ ภายหลังการเลือกตั้งมุขมนตรีของรัฐบาลอจิสถานที่เกิดขึ้นในปี 1972 ซึ่งผู้ที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งดังกล่าวก็คือ อะตาอุลลอห์ เมนกาล (Ataullah Mengal) ผู้สมัครจากพรรคสันนิบาตชาตอะวามี (National Awami Party) และสมาชิกคณะรัฐมนตรีแห่งมลรัฐที่มาจากพรรคอะฮ์ลุลอะอ์ลามอะอิสลาม (Jamiat Ulama-i-Islam) ซึ่งเป็นพรรคของกลุ่มชาติพันธุ์ปชุน ทั้งนี้ ภายหลังการบริหารจัดการรัฐบาลอจิสถานไปเพียงสิบเดือน คณะรัฐมนตรีชุดนี้ ได้ถูกปลดออกจากตำแหน่งและถูกจับกุมโดยคำสั่งของประธานาธิบดีซุลฟิซอร์ อาลี บูโต จากข้อกล่าวหาที่รัฐบาลกลางปากีสถานในขณะนั้นเห็นว่า อะตาอุลลอห์ เมนกาล กับพวกต้องการจะทำให้ปากีสถานแตกสลาย ด้วยการแบ่งแยกดินแดน และประกาศเอกราชให้กับรัฐบาลอจิสถาน หลังจากที่ดินทางการปากีสถานได้ตรวจพบคลังเก็บอาวุธยุทโธปกรณ์ ณ สถานที่ทุตอริก ซึ่งเป็นที่ต้องสงสัยว่ากำลังจะถูกลักลอบนำไปยังรัฐบาลอจิสถาน รวมทั้งมีความเชื่อมโยงของเมนกาล และพวกในการสนับสนุนขบวนการแบ่งแยกดินแดนในรัฐโคเบอร์ปคตูนควา¹⁷

¹⁷ Aziz Baloch, *The Longest March: Balochistan's Struggle for Human Rights and Self-Determination* (Bloomington: AuthorHouse, 2018), 88-130.

ท่าทีของการแทรกแซงทางการเมืองจากรัฐบาลกลางปากีสถานในสมัยของประธานาธิบดีชุลฟิฮ์อร อาลี บุตโต ทำให้เกิดความไม่พอใจแก่ชาวบาโลชจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ที่สนับสนุนคณะรัฐมนตรีแห่งมรัฐดังกล่าวที่มาจากความไว้วางใจของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และส่งผลให้ชาวบาโลชบางส่วน และสมาชิกของพรรคสันนิบาตอะวามี รวมถึงพรรคอะมียัตตุลา มาอียิสลาม มีการรวมกลุ่มและได้มีการพัฒนาจัดตั้งเป็นกองกำลังติดอาวุธเพื่อการแบ่งแยกดินแดนขึ้นในรัฐบาโลจิสถาน รวมไปถึงรัฐโคเบอร์ปักตุนควา โดยกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่ปฏิบัติการอยู่ในทั้งสองรัฐดังกล่าวได้แตกออกเป็นเครือข่ายของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง และกลุ่มติดอาวุธทางชาติพันธุ์ชาวบาโลชในหลาย ๆ กลุ่มย่อย เช่น กลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนพารารี (Parari Movement) กลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยบาโลจิสถาน (Balochistan Liberation Front) กลุ่มองค์กรนักศึกษาชาวบาโลช (Baloch Students Organization) กลุ่มแนวร่วมประชาชนชาวบาโลชเพื่อการปลดปล่อย (Baluch People's Liberation Front) และกองทัพปลดปล่อยบาโลจิสถาน (Balochistan Liberation Army) เป็นต้น ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวต่างมีเป้าหมายของการเคลื่อนไหวที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือการต่อสู้เพื่อการปลดปล่อยตัว อะตาอุลเลาะห์ เมนกาล อดีตมุขมนตรีแห่งรัฐบาโลจิสถาน และบรรดามุขมนตรีทั้งหลายที่ถูกรัฐบาลกลางปากีสถานจับกุมตัวไปคุมขัง รวมถึงการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อเอกราชของรัฐบาโลจิสถาน

นอกจากนี้ เครือข่ายกลุ่มแบ่งแยกดินแดนดังกล่าวยังได้รับการสนับสนุนพื้นที่ที่กบดานอาวุธยุทโธปกรณ์ เสบียง เงินทุน และการฝึกซ้อมการรบแบบกองโจรจากรัฐบาลอัฟกานิสถานในสมัยของประธานาธิบดี โมฮัมมัด ดาวูด ข่าน ที่เห็นชอบในแนวความคิดกำหนดใจตนเอง (self-determination) ของกลุ่มผู้คนชาติพันธุ์ปชตุน และบาโลช ที่ได้ต่อสู้เพื่อสิทธิทางการเมืองดังกล่าวทั้งในปากีสถาน และอิหร่าน ในฐานะที่ตัวเองก็เป็นชาวปชตุนรวมทั้งเป็นผู้ที่นิยมชมชอบในแนวความคิดการรวมชาติของชาวปชตุนในอัฟกานิสถาน และปากีสถาน ให้กลายเป็นรัฐในอุดมคติของเขา คือปชตุนนิสถาน (Pakhunistan) ซึ่งถือเป็นภัยคุกคาม และความท้าทายอย่างยิ่งยวดต่อบุรณภาพแห่งดินแดนของปากีสถาน¹⁸ ประธานาธิบดี ดาวูด ข่าน ได้ให้พื้นที่กบดาน และค่ายการฝึกซ้อมรบในคาบูล และกันดาฮาร์ แก่กลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนของชาวปชตุน และชาวบาโลช ดังเช่นการให้ความช่วยเหลือแก่ มิร์ ฮาซาร์ รามคานี (Mir Hazar Ramkhani) หัวหน้ากลุ่มแบ่งแยกดินแดนพารารี และพวก ซึ่งได้ลี้ภัยมาจากการต่อสู้กับกองทัพปากีสถานในรัฐบาโลจิสถาน พร้อมทั้ง จัดสรรเบี้ยเลี้ยงให้แก่กลุ่มแบ่งแยกดินแดนดังกล่าวเป็นจำนวนเงิน 32 ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อเดือน

¹⁸ Peter Tomsen, *The Wars of Afghanistan Messianic Terrorism, Tribal Conflicts, and the Failures of Great Powers* (New York: PublicAffairs, 2013), 77-78.

ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้นมากถึง 875,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี¹⁹ เพื่อที่กลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนดังกล่าวจะได้กลับเข้าไปต่อสู้เพื่อเป้าหมายสูงสุดในการกำหนดใจตนเองของเขาเหล่านั้นในปากีสถานอีกครั้ง รวมไปถึงการนำประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นในรัฐบาโลจิสถานเข้าสู่ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม และความช่วยเหลือจากประเทศต่าง ๆ ในสหประชาชาติอีกด้วย อย่างไรก็ตามเครือข่ายของขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่เคลื่อนไหวอยู่ภายในรัฐบาโลจิสถานได้ขับเคลื่อกกลุ่มของตนในแนวทางที่มีการใช้ความรุนแรงในการต่อสู้กับฝ่ายความมั่นคงของรัฐบาลกลางปากีสถานอยู่เสมอมาภายหลังการแทรกแซงทางการเมืองจากส่วนกลางที่เกิดขึ้นในรัฐบาโลจิสถาน ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวมีการกบดานของกองกำลังติดอาวุธชาวบาโลชมากถึง 55,000 นาย²⁰

ในสมัยที่ปากีสถานอยู่ภายใต้การปกครองของผู้นำอำนาจนิยมทางทหารอย่าง พลเอก มุฮัมมัด ฎียา อุล ฮัก ได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่ของรัฐบาโลจิสถาน และสามารถควบคุมสถานการณ์ของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายภายในพื้นที่ไว้ได้ และได้มีการปล่อยตัวอดีตมุขมนตรีของรัฐบาโลจิสถานอย่าง อะตาอุลลอห์ เมนกาล และคณะรัฐมนตรีของเขาทั้งหมดให้เป็นอิสระอีกครั้ง รวมถึงหัวหน้ากลุ่มแบ่งแยกดินแดนต่าง ๆ ที่เคยถูกจับกุมคุมขังไว้ ส่งผลให้เขาทั้งหลายแยกย้ายกันออกไปเคลื่อนไหวทางการเมืองในวิถีทางที่แตกต่างกันไป ดังเช่น การปรับโครงสร้างพรรคของพรรคสันนิบาตอะวามิ โดย วะลี ข่าน (Wali Khan) การจัดตั้งพรรคแห่งชาติปากีสถานในรูปแบบของชาวบาโลช (Pakistan National Party) โดย มีร์ ฮาซิล ข่าน บิเซนโจ (Mir Hasil Khan Bizenjo) เพื่อการขับเคลื่อนการต่อสู้ทางการเมืองภายใต้กรอบเชิงสถาบันการเมืองของปากีสถาน ส่วน นาวาบ เคร์ บัคช มาร์ริ (Nawab Khair Bakhsh Marri) หัวหน้ากองทัพลดปล่อยบาโลจิสถานหนึ่งในกลุ่มแบ่งแยกดินแดนในบาโลจิสถานก็ได้ลี้ภัยไปยังแหล่งกบดานของเขาเหล่านั้นในอัฟกานิสถาน เพื่อการฟื้นฟูกองกำลังของเขาเหล่านั้นซึ่งยังคงยึดมั่นในแนวทางการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันต่อไปด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรง หรือการก่อการร้ายในสายตาของรัฐบาลกลางปากีสถาน เพื่อการหลอเลี้ยงให้อุดมการณ์ของขบวนการแบ่งแยกดินแดนของชาวบาโลชไม่เสื่อมสลายไป ดังที่เราจะพบเห็นได้จากเหตุการณ์ของการก่อการร้ายที่ยังคงเกิดขึ้นในรัฐบาโลจิสถาน ซึ่งโดยมากแล้วมักจะเป็นฝีมือของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนชาวบาโลช

¹⁹ Selig S. Harrison, *In Afghanistan's Shadow: Baluch Nationalism and Soviet Temptations* (New York: Carnegie endowment for international peace, 1981), 81.

²⁰ Paul Titus, and Nina Swidler, "Knights, Not Pawns: Ethno-Nationalism and Regional Dynamics in Post-Colonial Balochistan," *International Journal of Middle East Studies* Vol. 32, No. 1 (2000): 47-69.

และชาวปชุนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เชื่อมโยงกัน และมีอุดมการณ์ทางการเมืองคล้ายคลึงกัน ในการแบ่งแยกดินแดนออกจากปากีสถาน และสร้างประเทศแห่งใหม่ที่เขาเหล่านั้นมีอำนาจ ในการบริหารปกครอง และกำกับดูแลประชาชนชาติพันธุ์เดียวกันกับเขาเหล่านั้นอย่างอิสระ ในนามของประเทศบาลอจิสถาน (Balochistan) และปชุนนิสถาน (Pakhunistan) ส่งผลให้ เหตุการณ์ของการลุกฮือต่อสู้ทางการเมืองด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้าย ซึ่งเกิดขึ้นหลายครั้งในพื้นที่ของรัฐบาลอจิสถานตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 ซึ่งยังคงมีความยืดเยื้อ และทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน²¹ ดังเช่น เหตุการณ์ของการต่อสู้ด้วยยุทธวิธี สงครามกองโจรที่กลุ่มแนวร่วมประชาชนปลดปล่อยบาลอชใช้ในการลอบสังหารสมาชิกหน่วยงาน ด้านความมั่นคงของรัฐบาลกลางปากีสถานที่เข้ามาปฏิบัติการในดินแดนบาลอจิสถานตลอดช่วงปี 1973 นำไปสู่ความสูญเสียอย่างมากของฝ่ายรัฐบาลปากีสถาน²² เหตุการณ์การลอบยิงเครื่องบินจรวด ประทับปา 6 ลูกใส่ค่ายของกองกำลังอาสาติดอาวุธในเขตเมืองโคห์ลู (Kohlu) รัฐบาลอจิสถาน ในวันที่ 14 ธันวาคม ปี 2005 โดยกองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน ในช่วงเวลาที่ประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ กำลังจะเข้าไปเยี่ยมเยียนกองกำลังอาสาในค่าย เหตุการณ์ดังกล่าวได้ถูกประณาม โดยรัฐบาลกลางปากีสถานอย่างหนักว่าเป็นรูปแบบของการโจมตีเพื่อมุ่งหมายเอาชีวิตประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์รอฟ ส่งผลให้รัฐบาลกลางปากีสถานได้ปฏิบัติการทางทหารเต็มรูปแบบในพื้นที่ ของรัฐบาลอจิสถานในเวลาต่อมาเพื่อกวาดล้างกลุ่มผู้ก่อการร้าย และกลุ่มที่มีท่าทีกระด้างกระเดื่อง ต่อรัฐบาลกลางในพื้นที่²³ เหตุการณ์การลักพาตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ 19 นายในเมืองซูย (Sui) รัฐบาลอจิสถาน ในวันที่ 30 กรกฎาคม ปี 2009 โดยกองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน ส่งผลให้เจ้าหน้าที่

²¹ อดีบ ยูซุฟ, “นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road Initiative) : ความร่วมมือและความขัดแย้ง กรณีศึกษากวาดาร์พอร์ตรัฐบาลอจิสถาน (Gwadar Port, Balochistan) ประเทศปากีสถาน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), 69-70.

²² Hassan Abbas and Jessica Stern, *Pakistan's Drift into Extremism: Allah, the Army, and America's War on Terror* (New York: Routledge, 2015), 79.

²³ John C. K. Daly, *The Baloch Insurgency and its Threat to Pakistan's Energy Sector*, The Jamestown Foundation, accessed December 23, 2021, <https://archive.ph/20140622000413/http://www.jamestown.org/programs/gta/single/#selection-759.0-759.15>

ตำรวจ 18 นายเสียชีวิต มีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่หนีเอาชีวิตรอดออกมาได้เพียง 2 ราย²⁴ เหตุการณ์การลอบโจมตีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของรัฐบาลกลางปากีสถานที่กำลังปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้แก่เมืองถ่านหินทางเหนือของเขตมูซัคเคิล รัฐบาลโลจิสถาน โดยกองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน ในวันที่ 21 พฤศจิกายน ปี 2011 ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงเสียชีวิต 14 ราย และได้รับบาดเจ็บมากกว่า 10 ราย ทั้งนี้กองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน อ้างว่าเขาเหล่านั้นได้สังหารเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงทั้งสิ้น 40 ราย²⁵ เหตุการณ์การลอบโจมตีด้านตรวจชายฝั่งบนถนนซันต์ซาร์ (Suntsar) ในเขตกวาดาร์รัฐบาลโลจิสถาน โดยกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยบาลอจิสถาน (Balochistan Liberation Front) ในวันที่ 27 กรกฎาคม ปี 2013 ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของรัฐบาลกลางปากีสถาน เสียชีวิต 7 ราย และได้รับบาดเจ็บ 7 ราย ทั้งนี้ กลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยบาลอจิสถาน ได้ออกมาแถลงว่าเขาเหล่านั้นเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์การโจมตีที่เกิดขึ้น และแจ้งว่าสมาชิกของเขาเหล่านั้นเองก็ได้สังเวยชีวิตไปในเหตุการณ์นั้นด้วย 2 ราย²⁶ เหตุการณ์การโจมตีคณะทูตชาวจีนและกงสุลใหญ่ ณ เมืองการาจี รัฐสินธ์ โดยกองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน ในวันที่ 23 พฤศจิกายน ปี 2018 ส่งผลให้พลเมือง และเจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิต 4 นาย รวมถึงสมาชิกกลุ่มผู้ก่อการเสียชีวิต 3 ราย กองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน ได้ออกแถลงการว่ากลุ่มผู้ก่อการที่เสียชีวิตทั้ง 3 รายนั้น ถือเป็นผู้ที่เสียสละสำหรับความมุ่งหมายที่เขาเหล่านั้นไม่อาจยอมให้มีการขยายขอบเขตทางทหารของจีนเหนือดินแดนของรัฐบาลโลจิสถาน ทั้งนี้ในเวลาต่อมา อัสลัม อลียาส อาชู (Aslam alias Achu) ผู้ที่ถูกทางรัฐบาลปากีสถานกล่าวหาว่าเป็นผู้บงการการโจมตีคณะทูตชาวจีน และกงสุลใหญ่นั้นได้กล่าว

²⁴ South Asia Terrorism Portal, “Baloch Republican Army Claims Killing Ten More Policemen in Balochistan,” SATP, accessed December 23, 2021, http://www.satp.org/satporgrp/detailed_news.asp?date1=8/11/2009#1 (August 10, 2009)

²⁵ Correspondent, “Pakistan troops killed in ambush in Balochistan,” BBC, accessed December 23, 2021, <https://www.bbc.com/news/world-asia-15815853>

²⁶ Mohammad Zafar, “Bloodshed in Gwadar: Gunmen storm Coast Guards check post,” The Express Tribune, accessed December 24, 2021, <https://tribune.com.pk/story/582934/bloodshed-in-gwadar-gunmen-storm-coast-guards-check-post/> ().

ได้ถูกสังหารพร้อมกับผู้บัญชาการของกองทัพปลดปล่อยบาลอจิสถาน อีกห้าคน ในเมืองกันดาฮาร์ ประเทศอัฟกานิสถาน²⁷

ประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นในรัฐบาลอจิสถาน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของประเทศปากีสถานในปัจจุบัน เกิดขึ้นจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ การแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และการถูกกักขังดูแลจากส่วนกลางซึ่งไม่ได้เป็นที่พึงพอใจของผู้คนในพื้นที่ รวมไปถึงทัศนคติของเขาเหล่านั้นที่มีความหวาดระแวงต่อรัฐบาลกลางปากีสถาน ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มคนที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ปัญจาบ (Punjabis) ที่พูดภาษาปัญจาบี (Punjabi) ซึ่งอาศัยอยู่ในรัฐปัญจาบของประเทศปากีสถาน ทั้งนี้ จากการที่รัฐบาลกลางปากีสถานได้ผนวกดินแดนของประชาชนต่างชาติพันธุ์อย่างบาลอจิสถาน ผ่านวิธีการกดขี่ และบังคับให้ประชาชนต่างชาติพันธุ์เหล่านั้นเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครอง และการกักขังดูแลจากส่วนกลาง โดยไม่ได้มีการกระจายอำนาจให้เขาเหล่านั้นได้มีสิทธิในการปกครองตนเองแต่อย่างใด ผ่านการออกแบบสถาบันการเมืองที่มีการตีกรอบให้เขาเหล่านั้นอยู่ภายใต้โครงสร้างอำนาจที่กดขี่เขาเหล่านั้นจากส่วนกลาง ภายใต้ภาพลวงตาของโครงสร้างอำนาจการปกครองรัฐในรูปแบบของสหพันธรัฐ รวมไปถึงการที่ส่วนกลางไม่ได้มีการกระจายอำนาจลงไปให้กับมุขมนตรีในรัฐต่าง ๆ ให้สามารถบริหารปกครองรัฐต่าง ๆ ตามความต้องการ และความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่มากนัก ประกอบกับปรากฏการณ์ของการแทรกแซงทางการเมืองจากส่วนกลางดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่สร้างความแตกแยกที่ถลาลึกเข้าไปในสังคมปากีสถาน โดยเฉพาะในรัฐบาลอจิสถานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการกักขังดูแลที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างประชาชนในรัฐอื่น ๆ และรัฐบาลอจิสถาน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจซึ่งเห็นได้เด่นชัดจากการที่รัฐบาลอจิสถานกลายเป็นดินแดนที่ถูกส่วนกลางนำทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะด้านพลังงานอย่างก๊าซธรรมชาติที่ผลิตได้มากถึงร้อยละ 40 ของก๊าซธรรมชาติทั้งหมดที่ปากีสถาน

²⁷ Imtiaz Ali, “Baloch separatist leader Harbiyar Marri among 13 booked for Chinese consulate attack,” Dawn, accessed December 24, 2021, <https://www.dawn.com/news/1447419/> See also: Correspondent, “‘Mastermind’ of Chinese consulate attack killed in Kandahar,” <https://tribune.com.pk/story/1875211/1-mastermind-chinese-consulate-attack-killed-kandahar-bbc>

ผลิตได้²⁸ รวมไปถึงเหมืองถ่านหินที่มีอยู่หลายแห่งในรัฐบาลอจิสถาน²⁹ ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ได้ถูกรัฐบาลกลางนำไปใช้ประโยชน์อย่างมหาศาลในการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้กับประเทศปากีสถาน รวมไปถึงพื้นที่อันกว้างใหญ่ไพศาลของบาลอจิสถานที่มักจะถูกแปรสภาพเป็นเหมืองขุดทอง และแร่ธาตุตามธรรมชาติต่าง ๆ รวมไปถึงการกลายเป็นพื้นที่กักเก็บแร่ยูเรเนียม และพื้นที่การทดลองอาวุธนิวเคลียร์ของกองทัพปากีสถานในเขตเมืองชาไก (Chagai) รวมทั้งยังเป็นที่ตั้งของจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญอันดับหนึ่งของระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถานอย่างท่าเรือน้ำลึกกวาดาร์ (Gwadar Port) แต่ความมั่งคั่ง และผลประโยชน์ต่าง ๆ มากมายที่รัฐบาลกลางปากีสถานได้รับจากดินแดนแห่งนี้ กลับไปไม่ได้มีการให้ผลตอบแทนแก่ประชาชนในพื้นที่ผ่านการกระจายความมั่งคั่ง ความมั่นคงในชีวิต และความเจริญของบ้านเมืองกลับคืนมาสู่รัฐบาลอจิสถานมากเท่าใดนัก ดังที่เราจะเห็นได้จากจำนวนของเยาวชนในรัฐบาลอจิสถานที่ร้อยละ 63 ของเยาวชนทั้งหมดเป็นผู้ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ และด้อยโอกาสทางการศึกษา³⁰ ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ประชาชนชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์บาลอจิสถานในรัฐบาลอจิสถานกลายเป็นผู้ที่ตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบในสังคมปากีสถาน รวมไปถึงในมิติเชิงงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลกลางก็มีปริมาณน้อยกว่ารัฐอื่น ๆ อย่างน้อยประมาณเกือบ 1 เท่าตัวในช่วงเวลาสิบปีให้หลัง³¹

²⁸ Yunas Samad, *The Pakistan-US Conundrum: Jihadists, the Military and the People, the Struggle for Control* (London: Hurst, 2011), 225-226.

²⁹ Ahmed Zaki, *Geology of Mineral Deposits of Balochistan, Pakistan, Records of the Geological Survey of Pakistan* (Islamabad: Ministry of Petroleum & Natural resources, 1996), 125-150.

³⁰ Ahmed Munir Choudhry, Pakistan: where and who are the world's illiterates?, UNESCO, accessed December 24, 2021, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000145959>.

³¹ อติบ ญูซุฟ, “นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road Initiative) : ความร่วมมือและความขัดแย้ง กรณีศึกษากวาดาร์พอร์ตรัฐบาลอจิสถาน (Gwadar Port, Balochistan) ประเทศปากีสถาน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), 70.

ตารางที่ 6.2 แสดงมูลค่างบประมาณที่รัฐบาลกลางปากีสถานกระจายให้รัฐต่าง ๆ ในปากีสถาน (หน่วยเป็นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ปีงบประมาณ	ปัญหา	สินธุ์	โคเบอร์ปีคตุนควา	บาโลจีสถาน
2008 – 2009	2,993.84	1,799.29	802.609	320.632
2009 - 2010	2,998.50	1,801.68	803.676	321.058
2010 - 2011	4,468.50	2,528.09	1,449.78	898.641
2011 - 2012	5,294.27	2,832.38	1,784.53	1,009.14
2012 - 2013	6,415.09	3,374.36	2,183.38	1,203.54
2013 - 2014	5,951.73	3,435.08	2,122.85	1,254.95
2014 - 2015	7,339.92	4,190.24	2,561.75	1,442.24
2015 - 2016	8,095.74	4,361.16	2,720.44	1,545.99
2016 - 2017	9,211.248	5,003.70	3,102.16	1,838.35
2017 - 2018	10,490.70	5,531.39	3,520.19	1,986.26
2018-2019	7,256.01	3,672.28	2,412.70	1,320.55
2019-2020	9,121.33	4,613.21	3,018.52	1,669.60
2020-2021	8,146.84	4,200.63	2,703.24	1,503.28

ที่มา: Government of Pakistan, The Budget in Brief - Government of Pakistan, Finance Division, (Islamabad): Govt. of Pakistan, Finance Division, annual Vol. 2008 - 2021.³²

ผลกระทบจากปัจจัยปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวที่ซ้อนทับกัน ทั้งในประเด็นปัญหาของความหวาดระแวงที่มักนำไปสู่ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ การถูกกักขังดูแลอย่างเลือกปฏิบัติจากส่วนกลาง การแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม และฐานะที่เสียเปรียบจากความด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งผลต่อความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ ทำให้ชาวบาโลชส่วนมากนั้นอยู่ในชนชั้นทางเศรษฐกิจที่ยากไร้จากความจนที่ถูกตีกรอบโดยโครงสร้างทางสังคม และเศรษฐกิจที่ถูกเอาเปรียบจากส่วนกลาง

จากรูปแบบของสถาบันทางการเมืองของปากีสถานที่กดทับ และไม่มีการเปิดโอกาสให้กับการเรียกร้องทางการเมืองในประเด็นปัญหาที่ฝังรากลึกในพื้นที่ หรือการเปิดช่องทางให้มีการต่อสู้ทางการเมืองของประชาชนชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยภายใต้กรอบเชิงสถาบันที่มีการเปิดกว้างทางโอกาส มีความเป็นธรรม และความเท่าเทียม ประกอบกับประเด็นปัญหา และปัจจัยต่าง ๆ

³² เรื่องเดียวกัน, 71.

ในพื้นที่ที่มีการซ้อนทับกัน ทั้งหมดนั้นถือเป็นองค์ประกอบหลักที่สร้างเสริมความไม่พอใจให้กับชาวบาโลซซึ่งมีต่อรัฐบาลกลางปากีสถาน รวมทั้งส่งเสริมให้กลุ่มแบ่งแยกดินแดนชาวบาโลซในพื้นที่ที่สามารถจะขยายขนาดขององค์กร และอิทธิพลของเขาเหล่านั้นได้มากขึ้น ผ่านการชักจูงประชาชนในพื้นที่ให้เข้าร่วมกับขบวนการของเขาเหล่านั้นได้อย่างง่ายดาย เพื่อการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันกับรัฐบาลกลางปากีสถาน สภาพการณ์ดังกล่าวจึงทำให้เกิดความขัดแย้งที่บ้านปลายในพื้นที่ และมักจะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในการต่อสู้ ทั้งในรูปแบบของการก่อจลาจล การสร้างสถานการณ์ความไม่สงบ และการก่อการร้าย เพื่อที่จะทำลายความชอบธรรมของรัฐบาลกลางปากีสถานจากการที่เขาเหล่านั้นไม่อาจปกครองพื้นที่แห่งความขัดแย้งดังกล่าวให้เกิดความสงบ รวมถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ในปัจจุบันก็อาจรวมไปถึงการทำลายสิ่งปลูกสร้าง และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ตลอดเส้นทางของระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ซึ่งทอดยาวมาสู่จุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างท่าเรือน้ำลึกกวาดาร์ในรัฐบาโลจิสถานอีกด้วย ดังที่จะเห็นได้จากการที่เครือข่ายของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนในรัฐบาโลจิสถานซึ่งมีแนวทางการเคลื่อนไหวด้วยวิถีทางแห่งความรุนแรง และการก่อการร้ายที่มีการมุ่งเน้นไปที่การทำลายโครงการต่าง ๆ ในระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน เช่น การทำลายสิ่งปลูกสร้างที่ถือเป็นสินทรัพย์ของรัฐบาลจีน การลอบสังหารแรงงานจีน และปากีสถานที่ทำงานอยู่ในโครงการและแผนงานต่าง ๆ โดยเฉพาะแผนงานการพัฒนาท่าเรือกวาดาร์ที่ปัจจุบันกลายเป็นท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่อันดับต้น ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้³³ เนื่องจากความไม่พอใจของเขาเหล่านั้นที่มีต่อปฏิสัมพันธ์ในความร่วมมือร่วมกันของรัฐบาลกลางปากีสถาน และรัฐบาลจีนในการพัฒนาสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลายแห่งในปากีสถาน ซึ่งจากการขับเคลื่อนความร่วมมือของทั้งสองประเทศดังกล่าวนี้ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้กับตัวแทนของชาวบาโลซในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการเจรจาหรือการขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างประเทศดังกล่าวนี้แต่อย่างใด เพื่อการรักษาผลประโยชน์ภายในพื้นที่ของตนเองกับรัฐบาลกลางปากีสถาน และรัฐบาลจีนแม้แต่น้อย

สภาพการณ์เช่นนี้ ทำให้พลเมืองในพื้นที่บางส่วนเกิดความไม่พอใจมากยิ่งขึ้น นอกจากความไม่พอใจที่เคยถูกกดดันและบังคับจากรัฐบาลปากีสถานให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของปากีสถานที่มีอยู่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ชาวบาโลซโดยเฉพาะเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์แบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ดังกล่าวได้มีความกระหายในการได้รับเสรีภาพ และเอกราชภายในดินแดนของตนเสมอมา

³³ Helen Blackwell, “Pakistan refocuses on counter-terrorism to protect China’s investments,” International Institute for Strategic Studies, accessed December 24, 2021, <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2019/09/sasia-pakistan-protects-chinese-investments>

ตั้งแต่ในสมัยของการลู่ฮื่อตู่ที่นับไม่ถ้วนของเขาเหล่านั้นกับจักรวรรดิต่าง ๆ ในอดีต รวมไปถึงในปัจจุบันแม้ว่าดินแดนของเขาเหล่านั้นจะได้รับสถานะความเป็นรัฐ และมีมุขมนตรีของตนเองแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากการถูกแทรกแซงทางการเมืองจากส่วนกลางอยู่บ่อยครั้ง ประกอบกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เขาเหล่านั้นมองว่าถูกเอาเปรียบจากรัฐบาลกลาง³⁴ ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ในเขตเมืองชาไกซึ่งผู้คนในพื้นที่เชื่อกันว่าเป็นเหตุให้พี่น้องของเขาเหล่านั้นต้องล้มป่วยจากฤทธิ์ของกัมมันตภาพรังสีที่ยังคงตกค้างอยู่ในพื้นที่³⁵ การถูกจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางในจำนวนที่มีความเหลื่อมล้ำกับรัฐอื่น ๆ เป็นเท่าตัว การถูกระเบิดประมงลากอวนของบริษัทการประมงสัญชาติจีนผู้มีอิทธิพลผูกขาดการประมงบนน่านน้ำของทะเลอาหรับ ซึ่งเป็นการทำลายวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านในรัฐบาลอจิสถานที่ไม่มีเรือลากอวนนำไปสู่การชุมนุมประท้วงของคนนับหมื่นต่อรัฐบาลอิมรอน ข่าน³⁶ เป็นต้น สภาพการณ์ที่ยังคงเต็มไปด้วยการเลือกปฏิบัติจากส่วนกลาง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การศึกษา การเอื้อประโยชน์แก่ต่างชาติให้เข้ามาขวนขวายหาผลประโยชน์ในพื้นที่ และการรวบอำนาจในการตัดสินใจในทางการเมืองให้ผูกติดกับมุมมองของรัฐบาลกลาง จึงกลายเป็นสิ่งที่ทำให้ความชอบธรรมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นไปได้มาในวิถีทางแห่งความรุนแรง และการก่อการร้าย บนพื้นฐานของความกระหายเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งเสรีภาพ และเอกราชของกลุ่มเครือข่ายขบวนการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ของรัฐบาลอจิสถานนั้นไม่เคยหมดลง

จะเห็นได้ว่าหากวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ซ้อนทับกันอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ผ่านการพิจารณาบริบทของประวัติศาสตร์ในพื้นที่ สภาพการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สิ่งเหล่านั้นจะสามารถทำให้เราได้พบเจอกับปัจจัย และประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ลึกซึ้ง และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทำให้เราสามารถที่จะเข้าใจ และอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ

³⁴ อดีบ ยูซุฟ, “นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road Initiative) : ความร่วมมือและความขัดแย้ง กรณีศึกษากวาดาร์พอร์ตรัฐบาลอจิสถาน (Gwadar Port, Balochistan) ประเทศปากีสถาน”, 118

³⁵ Shah Meer Baloch, “The Fallout From Pakistan’s Nuclear Tests,” The Diplomat, accessed December 24, 2021, <https://thediplomat.com/2017/05/the-fallout-from-pakistans-nuclear-tests/>.

³⁶ Correspondent, “Why are people in Pakistan's Gwadar protesting against the Chinese? Here is what we know,” WION NEWS, accessed December 24, 2021, <https://www.wionews.com/south-asia/why-are-people-in-pakistans-gwadar-protesting-against-the-chinese-here-is-what-we-know-436605>.

ดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังเช่นในกรณีของรัฐบาลอิสราเอลซึ่งได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด สามารถจะสรุปออกมาได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการประกอบสร้างของปัจจัย และประเด็นปัญหา ในประเด็นความขัดแย้งแตกแยกทางสังคมบนพื้นฐานของชาติพันธุ์ ความด้อยโอกาสด้านการศึกษา และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจัดการ และการกำกับดูแลจากรัฐบาลกลางปาเลสไตน์ที่ผิดพลาด ในการกำหนดสถาบันทางการเมืองบนพื้นฐานของสหพันธรัฐที่ไม่มีการกระจายอำนาจให้คนในพื้นที่ระดับท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ของตนเอง การกระจายงบประมาณที่ไม่เหมาะสมกับทรัพยากรที่ถูกนำไปใช้เพื่อการแสวงหาความมั่งคั่งของส่วนกลาง เช่นเดียวกับ การเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้ามาใช้พื้นที่ในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ภายใต้ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระดับโลกซึ่งซ่อนอยู่ภายใต้ร่มเงาของความมั่นคง รวมถึงการขยาย และรักษาอิทธิพลของมหาอำนาจระดับโลกในภูมิภาคเอเชียใต้

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่เรา นำปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ และศาสนาต่าง ๆ ดังกล่าวในปาเลสไตน์ ซึ่งต่างนำไปสู่การต่อสู้แย่งชิงสถาบันทางการเมือง (Contentious Politics) ด้วยวิถีทางของความรุนแรง และการก่อการร้าย มาวิเคราะห์ผ่านแนวคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากประเด็นปัญหา หรือปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน (Intersectionality) โดยการพิจารณาถึงการซ้อนทับกันของปัจจัยและประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ยังคงปรากฏอยู่ในสภาพการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของปาเลสไตน์ รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการสถานการณ์ของส่วนกลางในพื้นที่แห่งความขัดแย้งต่าง ๆ ที่ยังคงประสบความล้มเหลวจากข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่ยังเกิดขึ้นดังที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้แล้วข้างต้น ทำให้เรามีความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ดังกล่าวอย่างลึกซึ้ง เพื่อความมุ่งหวังสูงสุดที่จะนำไปสู่การต่อยอดเป็นข้อเสนอเพื่อการแก้ไขและก้าวข้ามปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวไปได้ในอนาคต ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอแนะนโยบายในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวไว้ในบทต่อไป

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถานและพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ถือเป็นปรากฏการณ์ที่เต็มไปด้วยประเด็นปัญหาและปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันอยู่เบื้องหลังทั้งในประเด็นของความขัดแย้งทางการเมือง ชาตินิยม และศาสนา บนพื้นฐานของการตีกรอบสถาบันทางการเมืองที่มีความคับแคบ การกำกับดูแลที่ไม่เท่าเทียม และการเลือกปฏิบัติจากภาครัฐ โครงสร้างทางเศรษฐกิจและระบบการศึกษาที่มีความเหลื่อมล้ำ ประกอบกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคที่ยังคงดำเนินอยู่ในพื้นที่พิพาทต่าง ๆ และปฏิสัมพันธ์จากมหาอำนาจภายนอกภูมิภาคที่แข่งขันกันเข้ามาเพื่อมีอิทธิพลในภูมิภาคนี้เสมอมาทั้งในยุคสงครามเย็น หลังสงครามเย็น และหลังเหตุการณ์ 9/11 ส่งผลให้เกิดแนวทางการสู้รบแบบไร้แบบแผนหรือสงครามกองโจรที่รัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลังถูกหยิบยกมาใช้ในการต่อกรกันระหว่างรัฐ และมหาอำนาจที่เข้ามาแทรกแซงในภูมิภาค รวมถึงการส่งต่อแม่แบบดังกล่าวไปสู่แนวทางการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันในปากีสถาน ซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในวิถีทางของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้าย ทั้งจากการก่อการร้ายที่รัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง และจากกลุ่มผู้คนชายขอบที่รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งกลุ่มที่ยังคงมีการเคลื่อนไหวอยู่ในปัจจุบันนั้นโดยมากแล้วมักจะเป็นอดีตกลุ่มนักรบมุญาฮิดีน และลูกหลานของเขาเหล่านั้นที่เคยได้รับการฝึกฝนยุทธวิธีการสู้รบแบบกองโจรจากหน่วยข่าวกรองสหรัฐฯ กองทัพปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองปากีสถาน ในช่วงสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน ปี 1979-1989 และได้พัฒนากลายเป็นกลุ่มติดอาวุธที่เคลื่อนไหวต่อสู้อยู่ทั้งภายในอัฟกานิสถาน ปากีสถาน และพื้นที่พิพาทต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ รวมทั้งการเคลื่อนไหวก่อการไปทั่วโลกในฐานะองค์กรข้ามชาติ

7.1 ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เริ่มปะทุขึ้นในปากีสถานและภูมิภาคเอเชียใต้

ยุทธวิธีการต่อสู้ซึ่งถูกมองว่าเป็นการก่อการร้ายโดยผู้ที่ถูกโจมตีครั้งแรกในภูมิภาคเอเชียใต้นั้นเกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ช่วงปลายทศวรรษที่ 1940 จากแนวทางการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงของปากีสถานในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ที่ถูกนำเสนอเสนอโดยหน่วยข่าวกรองของปากีสถาน ซึ่งใช้ยุทธการในการรบแบบสงครามนอกแบบ หรือสงครามกองโจร ผ่านการให้การสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ เพื่อการต่อกรกับกองทัพของอินเดียซึ่งมีศักยภาพเหนือกว่ากองทัพปากีสถาน

อย่างไรก็ตาม ความล้มเหลวในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยในปาเกีสถาน ภายหลังการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับแรกของปาเกีสถาน โดยประธานาธิบดี อิสกันเดอร์ มิรซา ได้นำพาปาเกีสถานไปสู่สุญญากาศทางการเมือง และความขัดแย้งแตกแยกภายในสังคมปาเกีสถาน ซึ่งส่งผลให้แนวทางการต่อสู้ด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายเคลื่อนตัวเข้ามาอยู่ในปาเกีสถาน ในช่วงทศวรรษที่ 1960 ผ่านการก่อตัวขึ้นของกลุ่มประชาชนซึ่งมีแนวคิด อุดมการณ์ และความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน รวมตัวกันเป็นขบวนการต่อสู้ทางการเมือง และกลุ่มติดอาวุธภายในปาเกีสถาน ซึ่งมีแนวทางในการขับเคลื่อนองค์กรของเขาเหล่านั้นไปในทิศทางที่แตกต่างกันไป ตามเป้าหมายของเขาเหล่านั้น เช่น กลุ่มติดอาวุธที่มีเป้าหมายในการแบ่งแยกดินแดน กลุ่มติดอาวุธที่มีเป้าหมายในการสั่นคลอนความชอบธรรมในอำนาจการปกครองของรัฐบาลกลางปาเกีสถานเหนือดินแดนที่มีข้อพิพาทในรัฐต่าง ๆ และกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่มีเป้าหมายในการสร้างข้อต่อร่องในทางการเมืองกับรัฐบาลกลางปาเกีสถาน เป็นต้น

ภัยคุกคามด้านความมั่นคงของปาเกีสถานจากอินเดียในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ที่คุกรุ่นมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ภายหลังการจัดตั้งประเทศปาเกีสถาน และสุญญากาศทางการเมืองภายในปาเกีสถานหลังการยกเลิกการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก ปัจจัยทั้งสองได้ส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณด้านความมั่นคงของประเทศปาเกีสถานนั้นสูงขึ้น รวมถึงสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันที่ไม่ได้มีความยึดโยงกับประชาชน เช่น กองทัพ ตำรวจ และหน่วยข่าวกรอง ให้เขาเหล่านั้นมีอิทธิพลและอำนาจที่เพิ่มมากขึ้น และมักจะเข้ามาแทรกแซงกิจการทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือนภายใต้การอ้างถึงสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงของปาเกีสถานอยู่บ่อยครั้ง

ผู้วิจัยเห็นว่าการแทรกแซงกิจการทางการเมืองจากหน่วยงานด้านความมั่นคงโดยเฉพาะ กองทัพปาเกีสถาน มักจะนำไปสู่ความล้มเหลวในกระบวนการเสริมสร้างและเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยในปาเกีสถาน รวมถึงการเข้าสู่อำนาจของผู้นำอำนาจนิยมของปาเกีสถานหลายท่าน ซึ่งมักจะมีแนวทางในการกำกับดูแลประเทศในรูปแบบที่มีการลิดรอนและละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังเช่น ในสมัยของรัฐบาล พลเอก อัยยูบ ข่าน ผู้ซึ่งอาศัยสถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองภายในประเทศ ในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองด้วยวิธีการก่อรัฐประหารในช่วงทศวรรษที่ 1960 ซึ่งภายใต้การปกครองรูปแบบเผด็จการทหารของเขาได้มีการสั่งห้ามมิให้พลเมืองรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมือง มีการจัดสรรบุคคลเข้าสู่สนามการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ โดยการคัดเลือกจากรัฐบาล และมีการกำจัดการเมืองของรัฐบาลอำนาจนิยมโดยที่ไม่มีการคำนึงถึงหลักการสิทธิมนุษยชนแต่อย่างใด

นอกจากนี้ การบริหารประเทศในสมัยของรัฐบาลอำนาจนิยมที่นำโดย พลเอก อัยยูบ ข่าน ยังได้ประสบความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ และการกระจายอำนาจการบริหารงานส่วนท้องถิ่นให้ทั่วถึงในทุกรัฐของปาเกีสถาน รวมถึงความล้มเหลวในการจัดการ

ทางสังคมทั้งในประเด็นพฤติกรรม และความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นในสังคมปากีสถาน ซึ่งการบริหารปกครองประเทศที่ล้มเหลวในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ ถือเป็นสิ่งที่สวนทางกับความต้องการของประชาชนภายในประเทศ และมักจะนำไปสู่การบ่มเพาะความเป็นปรปักษ์ของประชาชนในรัฐต่าง ๆ ของปากีสถานต่อรัฐบาลกลาง ซึ่งส่งผลต่อการก่อตัวของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายมากมายในปากีสถาน ที่ยังคงดำเนินการก่อความไม่สงบ และการก่อการร้ายอยู่ภายในปากีสถานจวบจนถึงปัจจุบัน

การลาออกของประธานาธิบดี อัยยูบ ภายหลังความพ่ายแพ้จากสงครามอินเดีย-ปากีสถาน และสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของปากีสถานที่เกินกว่าเอียวยา ในช่วงปี 1969 ยังไม่ทำให้ปากีสถานพบกับแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์จากประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ยังคงรุมเร้า เนื่องจาก ผู้ที่มาสืบทอดอำนาจต่อเนี่ยยังคงเป็นผู้นำอำนาจนิยมอย่าง พลเอก ยะห์ยา ข่าน แม้ว่าตัวเขาจะได้ประกาศแนวทางในการบริหารประเทศภายใต้นโยบายการปราบปรามการทุจริตในภาครัฐที่เป็นประเด็นอ่อนไหวของรัฐบาลอำนาจนิยมในสมัยก่อนหน้า รวมถึงความมุ่งหวังในการจัดระเบียบสังคมปากีสถาน ทั้งนี้ สังคมปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวยังคงเต็มไปด้วยการลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน การรวบอำนาจการบริหารปกครองประเทศในทุกภาคส่วนเข้าสู่ส่วนกลาง แม้ว่าประธานาธิบดี ยะห์ยา ข่าน จะให้คำสัญญาถึงการเลือกตั้งที่เสรี และเป็นธรรม ในช่วงเดือนตุลาคม ปี 1970 แต่ช่วงเวลาดังกล่าวของการรอคอยให้อำนาจจ่อชีพไตได้ส่งต่อสู่ประชาชนเจ้าของประเทศนั้นก็ถือเป็นช่วงเวลาของการเร่งรีบในการขวนขวายผลประโยชน์ของฝ่ายการเมืองเช่นเดียวกัน มิได้เป็นช่วงเวลาแห่งการออกแบบระบบรากฐานของสถาบันทางการเมืองที่มีความยึดโยงกับค่านิยมเสรีประชาธิปไตยแต่อย่างใด ดังเช่น การพัฒนาระบบโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของผู้นำพลเรือนให้มีขอบเขตอำนาจที่เหนือกว่าในการควบคุมกองทัพ ตามหลักการของการควบคุมทหารโดยพลเรือน (civilian control of the military) เพื่อการป้องกันอุบัติเหตุทางการเมืองในอนาคตของปากีสถาน

7.2 การจัดการกับปัญหาความมั่นคงที่นำไปสู่สงครามและการก่อการร้ายซึ่งรัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง

อุบัติเหตุทางการเมืองที่ไม่เหนือเกินกว่าการคาดการณ์ได้เกิดขึ้นภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของปากีสถาน ในวันที่ 7 ธันวาคม ปี 1970 เมื่อพรรคสันนิบาตอะวามีภายใต้การนำของ ชัยค์ มุจิบูร เราะห์มาน ผู้ซึ่งแกนนำของขบวนการต่อสู้ทางการเมืองชาวเบงกาลีในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก ได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนอย่างท่วมท้นทำให้เขาประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของปากีสถาน ซึ่งผลของการเลือกตั้งครั้งนี้ได้สร้างความหวาดระแวงในความมั่นคงของฐานอำนาจ และอิทธิพลทางการเมืองของชนชั้นนำ กองทัพ และอดีตคณะผู้ปกครองในรัฐบาล

กลางของปากีสถานเป็นอย่างมาก นำไปสู่การถ่วงเวลาทางการเมืองโดยการเลื่อนวันเวลาในการเปิดสมัยประชุมของสภานิติบัญญัติ รวมถึงการตั้งโต๊ะเจรจาเพื่อการแบ่งสรรปันส่วนอำนาจทางการเมือง ซึ่งการเจรจาดังกล่าวก็ถือว่าไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใดเนื่องจาก จำนวนที่นั่งในสภานิติบัญญัติของพรรคสันนิบาตอะวามีนั้นมีมากเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนที่นั่งทั้งหมด 313 ที่นั่ง และเขาเหล่านั้นก็ถือเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจสูงสุดจากประชาชนผู้ที่ถือเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของประเทศ แต่เนื่องจากกรอบแนวคิดการแบ่งชนชั้นวรรณะของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่ยังคงครอบงำความคิดของชนชั้นนำ กองทัพ และคณะผู้ปกครองในปากีสถานตะวันตก ที่มักจะเปรียบเทียบประชาชนชาติพันธุ์เบงกาลีในปากีสถานตะวันออกเสมือนพวกชาติพันธุ์ดราวิเดียนในวรรณะศูทร หรือเปรียบเทียบการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของเขาเหล่านั้นในฐานะเสียงไม่มีคุณภาพ จึงทำให้เขาเหล่านั้นไม่อาจยอมรับได้หากอำนาจ และอิทธิพลทางการเมือง รวมถึงช่องทางการเพิ่มพูนความมั่งคั่งของเขาเหล่านั้นที่ได้สั่งสมมาตั้งแต่สมัยการก่อตั้งประเทศทั้งหมดจะตกไปอยู่ในมือของผู้นำชาติคนใหม่ ที่มาจากกลุ่มคนชาติพันธุ์เบงกาลี ความหวาดระแวงดังกล่าว ส่งผลให้อำนาจทางการเมืองไม่อาจส่งต่อไปที่พรรคสันนิบาตอะวามิ และผู้นำของเขาเหล่านั้นอย่าง ชัยค์ มุจิบูร เราะห์มาน ผู้ที่มีสิทธิอย่างชอบธรรมในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในการบริหารปกครองประเทศปากีสถานตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยในหลักการของเสียงข้างมากผู้ชนะได้ไปหมด (winner takes all) ที่ประเทศประชาธิปไตยส่วนใหญ่ทั่วโลกในช่วงเวลาดังกล่าวยึดถือปฏิบัติกัน

ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ผิดแปลกดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างมากในหมู่ชนชาวเบงกาลีที่อาศัยอยู่ในปากีสถานตะวันออก นำไปสู่การรวมตัวกันเพื่อชุมนุมประท้วงเรียกร้องหาความเป็นธรรม และอำนาจทางการเมืองที่เขาเหล่านั้นพึงมี จากชนชั้นนำชาวปัญจาบ กองทัพ และอดีตรัฐบาลกลางปากีสถาน ทั้งนี้ ภายหลังการเจรจาหาทางออกทางการเมืองที่ล้มเหลวระหว่างผู้แทนจากทั้งสามฝ่าย ได้ส่งผลให้สถานการณ์การชุมนุมประท้วงทวีความรุนแรงมากขึ้น เกิดการจลาจล และบรรยากาศความรุนแรงที่คล้ายคลึงกับสงครามกลางเมืองในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก ส่งผลให้ผู้นำทางทหารอย่าง พลเอก ทิกกา ข่าน ตัดสินใจเข้าการยึดอำนาจทางทหารในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก และเข้าควบคุมสถานการณ์ด้วยการปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมชาวเบงกาลีด้วยการใช้ความรุนแรง ด้วยการล้อมปราบชาวเบงกาลีในปากีสถานตะวันออก รวมถึงความเชื่อมโยงของเขาเหล่านั้นกับกองกำลังอาสารอชาการ์ส์ ที่ได้ก่อการร้ายด้วยการลอบสังหารปัญญาชนชาวเบงกาลีนับพันรายที่อาศัยอยู่ในเมืองธากาของปากีสถานตะวันออกในขณะนั้น เพียงสองวันก่อนที่กองทัพปากีสถานจะประกาศยอมแพ้ในสมรภูมิสงครามอินเดีย-ปากีสถานปลายปี 1971 ซึ่งโศกนาฏกรรมทั้งสองดังกล่าวสามารถที่จะพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบของการก่อการร้ายโดยรัฐหรือมีรัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง (State-sponsored terrorism) ดังที่อธิบายไว้แล้วในบทที่ 3 ในส่วนนี้ จึงสามารถที่จะพิจารณาได้ว่าการก่อการร้ายภายในปากีสถานที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตกาล

นั่นถือเป็นยุทธวิธีของการต่อสู้ที่ถูกหยิบยกมาใช้โดยฝ่ายของรัฐบาล และกองทัพปากีสถานด้วยเช่นกัน ซึ่งเริ่มขึ้นจากประเด็นความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ระหว่างชนชั้นนำชาวปัญจาบ และกลุ่มชนชายขอบชาวเบงกาลี

7.3 ความขัดแย้งทางศาสนากับปัญหาการก่อการร้ายในปากีสถาน

ในส่วนปัญหาของการก่อการร้ายที่มีพื้นฐานมาจากความขัดแย้งทางศาสนาระหว่างกลุ่มนิกาย และลัทธิแยกย่อยทางศาสนาภายในปากีสถานก็ได้เริ่มมีความรุนแรงมากขึ้นในสมัยของประธานาธิบดี มุฮัมมัด ฎียา อุล ฮัก หลังจากที่เขาเริ่มดำเนินนโยบายปฏิรูปสังคมปากีสถานภายใต้แนวทางอิสลามนิยมตามแบบฉบับของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี (Deobandi) ที่มีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงให้สาธารณรัฐอิสลามปากีสถานกลายเป็นรัฐอิสลามที่มีแนวทางการปกครองของกฎหมายอิสลามในจารีตของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายอิสลามภายใต้มุมมองการตีความดังกล่าวได้กลายเป็นประเด็นปัญหาทางศาสนาที่สร้างความแตกแยกภายในสังคมปากีสถานระหว่างกลุ่มลัทธิย่อยทางศาสนาต่าง ๆ และได้นำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรงและการก่อการร้ายหลายครั้ง โดยเฉพาะต่อชนกลุ่มน้อยที่เลื่อมใสในลัทธิอะห์มาดียะฮ์ และชนกลุ่มน้อยที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์ลัทธิอิสมายิลี ชนกลุ่มน้อยทั้งสองกลายเป็นผู้สูญเสียจากหลาย ๆ เหตุการณ์ความรุนแรง และการก่อการร้ายทั่วทั้งปากีสถาน ซึ่งจากเหตุการณ์ความรุนแรง ดังกล่าวได้กลายเป็นสิ่งที่สร้างความตระหนักถึงภัยคุกคามของกลุ่มผู้คนที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ส่วนใหญ่ที่ยึดถือตามลัทธิอิมามมีในสังคมปากีสถานซึ่งอาจจะเกิดขึ้นเช่นเดียวกันกับพวกตนในเร็ววัน ภายใต้บริบททางสังคมปากีสถานขณะนั้นที่มวลชนนิกายซุนนีอนุรักษ์นิยมผู้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางปากีสถาน และกลุ่มญะมาอะฮ์อิสลามเมืองครทางศาสนาที่ส่งเสริมความมั่นคงในอิทธิพลและอำนาจทางการเมืองระหว่างกันกับรัฐบาลกลางปากีสถานส่งผลให้เขาเหล่านั้นบางส่วนได้ร่วมกันพัฒนาให้ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการปฏิรูปทางสังคมและกฎหมายของประธานาธิบดี ฎียา อุล ฮัก อย่างขบวนการเตหรีกในฟาสฟิกฮียะฮ์ฟาเรียในอดีตให้กลายเป็นกลุ่มติดอาวุธในนามของกลุ่มเตหรีกญะฮ์ฟาเรียในช่วงปี 1988 รวมถึงกลุ่มติดอาวุธที่แตกตัวออกมาอย่างลีปาสีโอมุฮัมมัด ในปี 1991 ซึ่งกลุ่มติดอาวุธทั้งสองต่างมีอุดมการณ์และแนวทางการเคลื่อนไหวที่เป็นไปเพื่อการปกป้องสิทธิ และเสรีภาพของกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ลัทธิอิมามมีในปากีสถาน รวมทั้งเพื่อการต่อกรกับกลุ่มติดอาวุธของผู้ที่เลื่อมใสในนิกายซุนนีแบบเดียวบันดีอย่างกลุ่มลีปาสีเศาะฮาบะฮ์ที่ก่อตั้งขึ้นในปี 1985

กลุ่มติดอาวุธจากประชาชนทั้งสองนิกายที่มีความคิด และแนวทางในการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ซึ่งต่างนิยมความรุนแรงสุดโต่งต่างใช้แนวทางในการก่อการร้ายเข้าทำห้ำหั่นกันเองภายในปากีสถาน โดยที่การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจากทั้งสองฝ่ายนั้นมักจะสร้างความเสียหายเป็นวงกว้างทั้งความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับผู้คนบริสุทธิ์ อาคารบ้านเรือน และภาพลักษณ์ของปากีสถานในฐานะประเทศที่เต็มไปด้วยความสุ่มเสี่ยงในการเกิดขึ้นของโศกนาฏกรรมของการก่อการร้ายที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ ซึ่งถือเป็นเหตุให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของปากีสถานไม่อาจมีการพัฒนาเพื่อฟื้นตัวได้ แม้ว่าประเทศของเขาเหล่านั้นจะเต็มไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวอันสวยงาม โดยเฉพาะหุบเขาที่ลึกลับในทางตอนเหนือของประเทศซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่ความขัดแย้งที่คาบเกี่ยวกันระหว่างพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และพื้นที่พิพาททางศาสนาของกลุ่มติดอาวุธที่เลื่อมใสในนิกายซุนนี และนิกายชีอะฮ์ เป็นผลให้ปากีสถานสูญเสียโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไปอย่างสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตาม มูลเหตุหลักสำคัญเชิงโครงสร้างประการหนึ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายทางศาสนาในปากีสถาน คือโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมของปากีสถานในช่วงทศวรรษที่ 1980 ที่มีความเหลื่อมล้ำสูงระหว่างกลุ่มชนชั้นกลางในรัฐปัญจาบที่ให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธชาวซุนนีอย่างกลุ่มติดอาวุธลีปอาฮี เคาะฮาเบฮ์ ซึ่งเขาเหล่านั้นต้องการให้มีการเคลื่อนไหวในพื้นที่ชนบทเพื่อเผยแพร่แนวคิดและอุดมการณ์ซุนนีชาตินิยมอนุรักษ์นิยมของพวกเขา เพื่อการชักจูงกลุ่มชนชั้นชาวนาในชนบทหันเหเข้ามาเลื่อมใสแนวความคิดแบบนิกายซุนนี และเผยแพร่แนวความคิดดังกล่าวออกไปทั่วทั้งปากีสถาน โดยที่จะทำให้กลุ่มชนชั้นชาวนาในชนบทของปากีสถานลุกฮือขึ้นต่อสู้กับชนชั้นสูงเจ้าของโรงสี หรือผู้ที่ถือครองที่ดินทำกินทางการเกษตรเกือบร้อยละ 65 ของพื้นที่ในชนบทซึ่งเป็นผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์

ในอีกด้านหนึ่งกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มเคลื่อนไหวทางศาสนา และสถาบันการศึกษาทางศาสนาในหลายพื้นที่ของปากีสถาน รวมทั้งมีการจัดตั้งพรรคการเมือง และกลุ่มติดอาวุธ เพื่อการขยายอิทธิพลของเขาเหล่านั้นภายในปากีสถาน เพื่อเป็นการตอบโต้การเคลื่อนไหวในวิถีทางของการใช้ความรุนแรงโดยกลุ่มติดอาวุธนิกายซุนนีชาตินิยมสุดโต่งด้วยเช่นกัน จากสภาพการณ์ดังกล่าวความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจภายในสังคมปากีสถานจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งทำให้ความรุนแรงทางการเมือง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายทางศาสนาในปากีสถานขยายวงกว้าง และมีความยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยเห็นว่า ความขัดแย้งทางศาสนาที่นำไปสู่การก่อการร้ายในปากีสถาน โดยเฉพาะความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากคู่ขัดแย้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธนิกายชีอะฮ์ และนิกายซุนนี ถือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกัน ภายในสังคมปากีสถาน

เริ่มจากการวางกรอบสถาบันทางการเมืองของผู้ใช้อำนาจนิยม และการคงอยู่ของโครงสร้างทางสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางศาสนาเกิดขึ้นระหว่างชนชั้นผู้ปกครองที่ครอบงำและถือครองอำนาจในรัฐบาลกลางปาเกีสถานช่วงทศวรรษที่ 1980 รวมถึงชนชั้นกลางที่อาศัยอยู่ในรัฐปัญจาบผู้ที่เลื่อมใสในนิกายซุนนี ซึ่งมีความมุ่งหวังที่จะปฏิรูปสังคมปาเกีสถานภายใต้แนวทางอิสลามนิยมตามแบบฉบับของนิกายซุนนีแบบเดียวบังคับกับชนชั้นสูงเจ้าของโรงสี และผู้ถือครองที่ดินทำกินในชนบทจำนวนมากที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ ซึ่งถือเป็นผู้ที่ครอบงำความคิดทางศาสนาของผู้คนในชนบทชนชั้นชวาหน่าที่ทำมาหากินในผืนดินทางการเกษตรของเขาเหล่านั้น รัฐบาลกลางปาเกีสถานและชนชั้นกลางชาวซุนนีในรัฐปัญจาบในฐานะผู้ก่อตั้ง และสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธลีปอาฮีเศาะฮาเบฮ์ ไม่อาจยอมรับให้สภาพการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของปาเกีสถาน เขาเหล่านั้นต้องการปฏิบัติทางศาสนาในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อที่จะทำให้ชนชั้นชวาหน่าหลุดออกจากการครอบงำทางความคิดในทางศาสนาจากเจ้าของที่ดินนิกายชีอะฮ์ รวมทั้งต้องการที่จะจำกัดอิทธิพล และอำนาจของชนชั้นสูงผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ให้หมดสิ้นไปจากปาเกีสถาน ประกอบกับสภาพการณ์ทางการเมืองของโลกมุสลิมในช่วงทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเต็มไปด้วยการขับเคี่ยวและแข่งขันระหว่างสองมหาอำนาจในโลกมุสลิมอย่างซาอุดีอาระเบีย และอิหร่าน ที่ต้องการจะแผ่ขยายอิทธิพลของตนออกไปในทุกประเทศที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลาม ส่งผลให้ปาเกีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวได้กลายเป็นสมรภูมิตัวแทนในสถานะสงครามเย็นของทั้งสองมหาอำนาจโลกมุสลิม การต่อสู้ระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายในปาเกีสถานจึงทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การก่อจลาจล และการก่อการร้ายที่ได้สร้างความสูญเสียอย่างหนักในปาเกีสถานเรื่อยมาถึงปัจจุบัน

7.4 สงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน สมรภูมิที่บ่มเพาะวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง และการก่อการร้ายระหว่างคู่ขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียใต้ยุคสงครามเย็น

แนวทางการต่อสู้ด้วยวิธีการก่อการร้ายถือเป็นสิ่งที่ตกทอดมาจากสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน ปี 1979-1989 ซึ่งสมรภูมิดังกล่าวได้ส่งผลให้ปาเกีสถานกลายเป็นแนวปะทะกับโลกคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียใต้ ประธานาธิบดี ฐียา อุล ฮัก ผู้นำปาเกีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นตัวแสดงสำคัญที่สหรัฐฯ ผู้นำแห่งโลกเสรีต้องให้การสนับสนุนเพื่อต้านทานกับอิทธิพลและอำนาจของโซเวียตที่กำลังแผ่ขยายเข้ามาในภูมิภาคเอเชียใต้ผ่านอัฟกานิสถาน ควบคู่ไปกับความร่วมมือที่แน่นแฟ้นระหว่างหน่วยข่าวกรองของสหรัฐฯ (CIA) และหน่วยข่าวกรองของปาเกีสถาน (ISI) ในการวางยุทธศาสตร์การรบแบบสงครามนอกแบบ และสงครามกองโจรให้แก่กลุ่มนักรบมุญาฮิดีนที่ถูกฝึกฝนโดยกองทัพปาเกีสถานและผู้เชี่ยวชาญด้านการทหารของสหรัฐฯ รวมถึงเงินทุนสนับสนุนในการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากซาอุดีอาระเบีย เพื่อให้เขาเหล่านั้นเข้าไปต่อต้านกองทหารโซเวียต

ที่เข้ามารุกรานอัฟกานิสถานในสมรภูมิดังกล่าว ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวนั้นประสบความสำเร็จในการทำให้กองทัพของสหภาพโซเวียตต้องถอนกำลังออกไปในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ปี 1989

ทั้งนี้ สมรภูมิดังกล่าวได้กลายเป็นสงครามที่บ่มเพาะวัฒนธรรมของการใช้ความรุนแรงและการก่อการร้ายระหว่างกลุ่มของคู่ขัดแย้งต่างชาติพันธุ์ทั้งภายในปากีสถาน อัฟกานิสถาน และพื้นที่พิพาทต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ ในช่วงเวลาต่อมาเมื่อสุญญากาศทางอำนาจ และสภาวะอนาธิปไตยได้เกิดขึ้นในอัฟกานิสถานช่วงหลังสงคราม ซึ่งได้นำพาไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในดินแดนอัฟกานิสถาน ที่ต่างต้องการจะมีอำนาจนำทางการเมืองเพื่อปกครองดินแดนอัฟกานิสถาน ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ เริ่มมีความรุนแรงมากขึ้น และได้นำไปสู่การเกิดขึ้นของสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถานในช่วงปี 1992-1996 ระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งได้ใช้ยุทธศาสตร์การรบแบบกองโจรที่เขาเหล่านั้นเคยได้รับการฝึกฝนจากกองทัพปากีสถาน หน่วยข่าวกรองปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองสหรัฐฯ พร้อมทั้ง อาวุธยุทโธปกรณ์ที่เขาเหล่านั้นเคยได้รับการสนับสนุนจากซาอุดีอาระเบียเข้ารบพุ่งต่อสู้กัน ผลของสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน คือ ความสำเร็จในการเข้ายึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของอัฟกานิสถานโดยกลุ่มติดอาวุธทอลิบานในช่วงปี 1996 และการสถาปนาประเทศเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน ซึ่งถือเป็นประเทศที่เต็มไปด้วยกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ และเป็นพื้นที่ศูนย์กลางในการส่งออกแนวทางการจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธ การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้ก่อการร้าย และการใช้ยุทธวิธีในการต่อสู้แบบกองโจร รวมถึงการก่อการร้ายที่ประสบความสำเร็จไปทั่วโลก และในพื้นที่ประเทศข้างเคียงอย่างปากีสถาน

ผู้วิจัยเห็นว่า ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในอัฟกานิสถานอาจถือเป็นผลพวงหนึ่งจากการตัดสินใจที่ผิดพลาดของตำรวจโลกและผู้นำโลกเสรีอย่างสหรัฐฯ ที่ได้เลือกใช้ยุทธวิธีในการสร้างเสริม และช่องสมกลุ่มนักรบบุญญาฮิดีนในปากีสถานเพื่อเข้าไปปฏิบัติการในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถานตามเป้าประสงค์ทางการเมือง และผลประโยชน์ของสหรัฐฯ และปล่อยให้เขาเหล่านั้นจัดการทางการเมืองกันเองในอัฟกานิสถานภายหลังสงคราม นำไปสู่การจัดตั้งประเทศที่เต็มไปด้วยกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งเข้ามากดดัน ฝึกฝน และออกไปก่อการในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ ทั้งนี้กลุ่มนักรบบุญญาฮิดีนที่ได้พัฒนาเป็นกลุ่มติดอาวุธทอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ ได้เข้ายึดครองอัฟกานิสถานภายหลังสงครามกลางเมืองได้สำเร็จ อาจจะถูกมองว่าเป็นชัยชนะหรือผลพวงในด้านบวกของรัฐบาล และหน่วยข่าวกรองปากีสถานผู้ที่คอยให้การสนับสนุนกลุ่มนักรบบุญญาฮิดีนเสมอมาตั้งแต่ในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน ซึ่งบางส่วนของเขาเหล่านั้นก็ยินยอมที่จะเข้าไปปฏิบัติการต่อในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ตามยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของปากีสถานในพื้นที่พิพาทดังกล่าวต่อไป อย่างไรก็ตามกลุ่มนักรบบุญญาฮิดีนที่พัฒนามาเป็นกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่ม

ผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ถือเป็นตัวแสดงที่ยากแก่การควบคุมของรัฐบาลปากีสถานมากขึ้นเรื่อย ๆ จากกลุ่มนักรบข้ามชาติ สู่อำนาจก่อตัวของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย และการสถาปนารัฐของตนเอง

แน่นอนว่าระหว่างปากีสถาน และเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถานในฐานะรัฐที่อยู่ติดกัน จำต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความเห็นทั้งที่สอดคล้อง และขัดแย้งกัน รวมไปถึงผลกระทบที่กระเพื่อมถึงกันข้ามเขตแดนของทั้งสองประเทศ ดังเช่นตัวเลขอัตราการก่อการร้าย และความรุนแรงระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในปากีสถานภายหลังสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน ตัวเลขที่เพิ่มสูงขึ้นของสถาบันการศึกษาทางศาสนาที่นิยมแนวคิดอนุรักษนิยม การเกิดขึ้นของวัฒนธรรมความรุนแรง และกฎหมายที่ให้การบังคับใช้ในประเด็นของการควบคุมการถือครองอาวุธที่เรียนรู้การใช้งานได้โดยง่ายซึ่งแพร่หลายอย่างโจ่งแจ้งในปากีสถาน ซึ่งมักจะตกอยู่ในมือของอาชญากรผู้ก่อความรุนแรงในสังคมปากีสถาน นอกจากนี้ยังมีผลพวงที่ร้ายแรงจากอัตราของกลุ่มผู้ที่ติดยาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างทวีคูณในปากีสถาน จากยาเสพติดที่ทะลักเข้ามาจากแหล่งผลิตขนาดใหญ่ในประเทศเพื่อนบ้านอย่างอัฟกานิสถาน

7.5 นโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถานในยุคหลังสงครามเย็น

ภายหลังการสิ้นสุดลงของสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ถือเป็นรัฐบาลชุดแรกที่มีความพยายามอย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงและการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจากกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายทางศาสนา และชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ร้ายแรงและยากเย็นในการควบคุมจัดการภายในปากีสถานตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1960 จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ได้เสนอกฎหมายการต่อต้านการก่อการร้ายขึ้นในเดือนสิงหาคม ปี 1997 ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติ ส่งผลให้หน่วยงานด้านความมั่นคงและศาล มีขอบเขตอำนาจที่กว้างขวาง และกระบวนการยุติธรรมที่มีความรวดเร็วมากขึ้นในการจัดการกับสถานการณ์ความรุนแรง และการก่อการร้ายในปากีสถาน

ทั้งนี้ ภายหลังจากเหตุการณ์การลอบวางระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงดาร์เอสซาลาม ประเทศแทนซาเนีย และในกรุงไนโรบี ประเทศเคนยาในปี 1998 โดยเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ซึ่งอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของรัฐบาลภูอลิบาน และมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีนซึ่งเป็นกลุ่มติดอาวุธที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยข่าวกรองปากีสถาน ได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลภูอลิบานของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน และรัฐบาลปากีสถานเปลี่ยนแปลงไป ภายหลังจากแรงกดดันอย่างหนักจากรัฐบาลสหรัฐฯ ซึ่งต้องการให้รัฐบาลปากีสถานจับกุมหัวหน้ากลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายดังกล่าวเพื่อส่งตัวผู้ร้าย

ข้ามแดน รวมทั้งแรงกดดันจากประชาคมโลกที่ต้องการให้ปากีสถานหยุดให้การยอมรับและสนับสนุนรัฐบาลฏอลิบานของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน ส่งผลให้รัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 2 มีท่าทีถอยห่างจากการมีความสัมพันธ์กับรัฐบาลฏอลิบาน รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในอัฟกานิสถาน และกล่าวหาว่ากลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังความรุนแรง และความขัดแย้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธของลัทธิแยกย่อยทางศาสนาต่าง ๆ ในปากีสถาน รวมทั้งรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ยังได้ดำเนินการตรวจสอบ และกวาดล้างสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ที่ต้องสงสัยว่าเป็นแหล่งกบดาน และสถานที่ส่งสมอาวุธของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถาน

7.6 รัฐบาลอำนาจนิยมผู้เข้าร่วมกับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายนัยต่อความเปลี่ยนแปลงในนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของปากีสถานในยุคหลังเหตุการณ์ 9/11

รัฐบาลปากีสถานภายใต้การนำของผู้นำอำนาจนิยมอย่าง พลเอก เปอร์เวซ มุชชัรรอฟ ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการจัดการกับการก่อการร้ายของปากีสถานในรูปแบบใหม่ ด้วยความพยายามในการทำลายโยงใยความเชื่อมโยงเดิมระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และกลุ่มผู้ติดอาวุธ รวมถึงเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศลงอย่างน่าสนใจ ประกอบกับท่าทีของรัฐบาลปากีสถานในเวทีระหว่างประเทศที่ได้เข้าร่วมกับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายซึ่งนำโดยสหรัฐฯ นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศในยุคสมัยของ รัฐบาลเปอร์เวซ มุชชัรรอฟ ภายหลังจากเหตุการณ์ 9/11 เน้นไปที่การวางแผนปฏิบัติการเพื่อการจับกุมเหล่าผู้นำกลุ่มติดอาวุธฏอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย อัล-กออิดะฮ์ การกำจัดสายสัมพันธ์ความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่าง ๆ ในปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย รวมไปถึงการฟื้นฟูกลุ่มติดอาวุธฏอลิบานภายหลังการรุกรานอัฟกานิสถานของสหรัฐฯ ภายหลังจากเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวถือเป็นภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกในท่าทีและบทบาทของรัฐบาลปากีสถานในฐานะผู้ต่อต้านการก่อการร้ายในช่วงเวลาดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลเปอร์เวซ มุชชัรรอฟ และกองทัพปากีสถานถือเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุน และส่งกองกำลังทหารเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่สมรภูมิของสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และมีบทบาทอย่างมากในฐานะผู้ปฏิบัติการหลักในการจับกุมกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ในปฏิบัติการต่าง ๆ ของกองกำลังต่อต้านการก่อการร้ายโลกในภูมิภาคเอเชียใต้ และการอำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่ให้แก่กองทัพสหรัฐฯ ประกอบกับปฏิบัติการที่ประสบความสำเร็จในการเข้าไปจับกุมกลุ่มผู้ก่อการร้ายมากถึง 38 ครั้ง บนฐานตัวเลขความสูญเสีย

ของพลทหาร และกองกำลังอาสาปากีสถานผู้ที่เสียชีวิตในปฏิบัติการดังกล่าวมากถึง 700 ราย ในปี 2005 ทั้งนี้ผลพวงของนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าว ได้นำไปสู่การขึ้นบัญชีกลุ่มขบวนการ และองค์กรต้องห้ามที่ต้องสงสัยว่ามีความเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายเป็นจำนวนมาก และเขาเหล่านั้นสามารถที่จะแข่งแย้งบัญชีธนาคารที่ต้องสงสัยว่ามีความเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายมากถึง 32 บัญชีในช่วงปลายปี 2005 และได้มีการสร้างฐานข้อมูลด้านอาชญากรรมแห่งชาติเพื่อการตรวจสอบผู้ต้องสงสัย และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย

จากบทบาทของปากีสถานในฐานะผู้ปฏิบัติการหลักในกองกำลังการต่อต้านการก่อการร้ายโลก ส่งผลให้เขาเหล่านั้นได้รับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ และการทหารจากสหรัฐฯ การกำหนดตารางการคืนชำระหนี้สาธารณะใหม่ และความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ที่ได้ให้การอนุมัติชุดเงินกู้จำนวนมาก ข้อตกลงในการจัดตารางการใช้นี้ใหม่ รวมถึงตัวเลขงบประมาณในการช่วยเหลือด้านการทหาร และการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสงครามผ่านกองทุนสนับสนุนสัมพันธมิตร (Coalition Support Funds) ซึ่งรัฐบาลปากีสถานได้รับงบประมาณดังกล่าวจากรัฐบาลสหรัฐฯ มากถึง 16,860.59 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในระยะเวลา 7 ปี ให้หลังจากเหตุการณ์ 9/11

ทั้งนี้ รัฐบาลปากีสถานเองก็มีการดำเนินการที่มีส่วนในการช่วยฟื้นฟูกลุ่มติดอาวุธ ภูอลิบัน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นภายหลังการรุกรานอัฟกานิสถานของสหรัฐฯ โดยเฉพาะในแหล่งพื้นที่ที่รัฐบาลและกองทัพปากีสถานผ่อนปรนปล่อยให้เขาเหล่านั้นหลบหนีเข้าไปกบดานในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่าทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน ซึ่งถือเป็นดินแดนที่เขาเหล่านั้นได้เข้ามากบดาน ฝึกฝน และกลับออกไปก่อการในอัฟกานิสถาน ปากีสถาน และพื้นที่พิพาทแคชเมียร์

7.7 ความเข้าใจต่อภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน และผลกระทบต่อแนวนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศของปากีสถานในระดับโลก

ความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลก หรือภัยคุกคามหลายชั้น (Multitiered Threats) ตามหน่วยการวิเคราะห์ของตัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 5 ในประเด็นของการจัดการกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศของปากีสถานกับมหาอำนาจระดับโลกในช่วงเวลาและบริบทของการเมืองโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เมื่อเราพิจารณาถึงพลวัตของระบบระหว่างประเทศในระดับโลก เราจะพบเห็นผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของระบบ

ระหว่างประเทศ และการเมืองโลกต่อความเข้าใจ และการประเมินภัยคุกคามด้านความมั่นคงของรัฐบาลปาเลสไตน์ที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกับรัฐมหาอำนาจในระดับโลก ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามบริบทของการเมืองระหว่างประเทศในระดับโลก ตั้งแต่ภายหลังของการจัดตั้งประเทศปาเลสไตน์เพียงไม่นานที่ระบบระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบสองขั้วอำนาจในยุคสงครามเย็น ซึ่งรัฐบาลปาเลสไตน์ในขณะนั้นได้เลือกที่จะมีปฏิสัมพันธ์ด้านความร่วมมือที่แน่นแฟ้นกับหุ้นส่วนด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ ผู้นำโลกเสรี ในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่แทรกซึมเข้ามาภายในประเทศ รวมถึงมหาอำนาจอย่างโซเวียตที่เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองในอัฟกานิสถาน ซึ่งมีความพยายามในการปิดล้อมปาเลสไตน์ร่วมกับประเทศพันธมิตรอย่างอินเดีย บริบทดังกล่าวได้ส่งผลให้รัฐบาล และหน่วยข่าวกรองปาเลสไตน์ กับรัฐบาลสหรัฐฯ และสำนักข่าวกรองกลาง ได้ร่วมกันวางแผนในการเลือกใช้ยุทธศาสตร์การรบแบบไร้แบบแผน และสงครามกองโจร รวมทั้งให้การสนับสนุน อบรม และฝึกฝนกลุ่มนักรบญะฮ์ดีดิน ก่อนการเกิดขึ้นของสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน ในปี 1979 ซึ่งเครือข่ายนักรบดังกล่าวได้พัฒนาไปสู่การจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายหลังสมรภูมิดังกล่าวสิ้นสุด และกลายเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในระดับโลกต่อมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ เสียเองหลังจากภัยคุกคามที่อุบัติขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 จากเหตุการณ์การก่อการร้ายโดยการวางระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงดาร์เอสซาลาม ประเทศแทนซาเนีย และในกรุงไนโรบี ประเทศเคนยาในปี 1998 และต้นทศวรรษที่ 2000 จากเหตุการณ์การก่อการร้าย 9/11

ในทิศทางเดียวกันระบบสองขั้วอำนาจได้เกิดขึ้นในโลกมุสลิมภายหลังการปฏิวัติอิสลามในอิหร่าน ส่งผลให้เกิดการแข่งขันระหว่างสองมหาอำนาจโลกมุสลิมอย่าง ซาอุดีอาระเบียและอิหร่าน ในการแผ่ขยายอิทธิพล และอำนาจของตน ผ่านการส่งออกแนวคิด และอุดมการณ์ทางศาสนาที่ตนเองออกแบบไปทั่วโลกมุสลิม เพื่อความมุ่งหวังที่จะสร้างความมั่นคงให้กับอิทธิพลและอำนาจของตน ผ่านการครอบงำสังคมมุสลิมในรัฐต่าง ๆ ด้วยแนวคิด และอุดมการณ์ทางศาสนา ดังกล่าว ส่งผลให้รัฐบาลปาเลสไตน์ในช่วงเวลาดังกล่าวที่มีความพยายามในการปฏิรูป และฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยมในการจัดการทางสังคมปาเลสไตน์เป็นทุนเดิม ได้นำพาสังคมปาเลสไตน์ไปสู่ความขัดแย้งแตกแยกรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากประเด็นทางศาสนา และลัทธิความเชื่อ ส่งผลให้สังคมปาเลสไตน์ต้องเผชิญกับปัจจัยที่สอดประสานกันระหว่าง ผลพวงของการฟื้นฟูแนวทางอิสลามนิยมของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดิสซึ่งได้ริเริ่มโดยประธานาธิบดี ฎิยา อุล ฮัก บทบาทของราชวงศ์ซาอุดีอาระเบียที่กำลังส่งออกแนวคิดวะฮาบีไปทั่วโลกมุสลิม กับการปฏิวัติอิสลามที่ประสบความสำเร็จในอิหร่านซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อน และส่งออก แนวคิดและอุดมการณ์ทางศาสนาที่เข้มแข็ง

ของนิยายชีอะฮ์ในการปฏิบัติขับไล่ราชวงศ์ปาห์ลาวีที่ถูกครอบงำโดยอิทธิพลชาติตะวันตกออกไปจากอิหร่านออกไปทั่วโลกมุสลิมเช่นกัน ซึ่งปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งที่ท้าทายถึงความแตกต่าง และการสร้างความแตกแยกที่รุนแรงให้เกิดขึ้นในสังคมปากีสถานในช่วงทศวรรษที่ 1980 ระหว่างประชาชนผู้เลื่อมใสในนิกายซุนนี และชีอะฮ์ ซึ่งผลพวงของความแตกแยกภายในสังคมได้นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายของทั้งสองนิกาย รวมทั้งรูปแบบสงครามตัวแทนย่อย ๆ ระหว่างชาอุตฺตาระเบีย และอิหร่าน ที่เกิดขึ้นในปากีสถาน รวมถึงอัฟกานิสถาน ระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายผู้สนับสนุนชาตินิยมอาณานิคมโลกมุสลิมทั้งสองฝ่ายดังกล่าว ซึ่งกลายเป็นความแตกแยกที่ยืดเยื้อ และฝังลึกอยู่ในสังคมปากีสถานและอัฟกานิสถานจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาภายหลังสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน สายสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลปากีสถานและกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ซึ่งพัฒนามาจากเครือข่ายกลุ่มนักรบญูฮาดิสต์ซึ่งเคยสู้รบในสมรภูมิสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถานยังคงมีความเชื่อมโยง และการสนับสนุนเกื้อกูลกัน เพื่อจุดมุ่งหมายในการต่อกรกับกองทัพอินเดียในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ส่งผลให้รัฐบาลสหรัฐฯ ในสมัยของประธานาธิบดี จอร์จ เฮอร์เบิร์ต วอล์กเกอร์ บุช ได้พยายามสร้างแรงกดดันให้สหประชาชาติดำเนินการคว่ำบาตรปากีสถาน รวมถึงในสมัยของประธานาธิบดี บิล คลินตัน ได้ขึ้นบัญชีรัฐบาลปากีสถานในฐานะผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายตั้งแต่ช่วงปี 1993 เนื่องจากทำที่อันเปิดเผยของหน่วยข่าวกรองปากีสถานในการให้การสนับสนุน อบรม และฝึกฝนเครือข่ายกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เคลื่อนไหวและปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ซึ่งทำที่ดังกล่าวของสหรัฐฯ ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานเคลื่อนย้ายแหล่งกบดานของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ของตนให้ออกไปอยู่ภายในพื้นที่ภายใต้การปกครองของกลุ่มติดอาวุธกัวลิบันในอัฟกานิสถาน ซึ่งภายหลังการเคลื่อนย้ายแหล่งกบดานดังกล่าว รัฐบาลสหรัฐฯ จึงได้ถอนชื่อของรัฐบาลปากีสถานออกจากบัญชีรัฐผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย พร้อมทั้งการปรับเปลี่ยนท่าที และปฏิสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศให้มีการพึ่งพากันมากขึ้นในประเด็นด้านความมั่นคง และการต่อต้านภัยการก่อการร้ายระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากเหตุการณ์การวางระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงดาร์เอสซาลาม ประเทศแทนซาเนีย และในกรุงไนโรบี ประเทศเคนยาในปี 1998 รัฐบาลปากีสถานได้รับแรงกดดันอย่างหนักจากรัฐบาลสหรัฐฯ ที่ต้องการให้รัฐบาลปากีสถานจับกุมหัวหน้ากลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายดังกล่าวเพื่อส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน รวมทั้งกดดันให้ปากีสถานหยุดให้การสนับสนุนรัฐบาลกัวลิบัน ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานในสมัยของรัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 2 ได้ถอยห่างในความสัมพันธ์กับรัฐบาลกัวลิบัน รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย

ต่าง ๆ ภายในอัฟกานิสถาน ในส่วนนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อภัยคุกคามจากการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลกมีความเปลี่ยนแปลงไป พร้อมกับท่าทีและนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลปากีสถานที่มีต่อเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน ภายหลังเหตุการณ์การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในแทนซาเนีย และเคนยา ซึ่งได้สร้างผลกระทบในด้านลบให้กับความมั่นคงของภูมิภาคอำนาจระดับโลกอย่างสหรัฐฯ ซึ่งได้นำไปสู่การกดดันให้รัฐบาลปากีสถานเปลี่ยนแปลงท่าที และนโยบายต่างประเทศ ในฐานะรัฐบาลซึ่งมีความเชื่อมโยงกับรัฐบาลภูอลิบานผู้ที่อุปถัมภ์เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ในอัฟกานิสถาน

นอกจากนี้ ยังมีความเปลี่ยนแปลงในท่าที และนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายของรัฐบาลปากีสถานภายหลังเหตุการณ์ 9/11 ภายใต้โครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบขั้วอำนาจเดี่ยว (Unipolar System) ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศในสมัยหลังสงครามเย็นซึ่งถูกครอบงำโดยมหาอำนาจระดับโลกอย่างสหรัฐฯ รัฐบาลเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงในมิติที่เกี่ยวข้องกับภัยการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลกร่วมกับหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ ภายใต้ปฏิบัติการสงครามต่อต้านการก่อการร้าย พร้อมกับท่าทีที่เข้มงวดในการปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เคลื่อนไหวอยู่ภายในปากีสถาน อัฟกานิสถาน พื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในอินเดีย แม้ว่าเขาเหล่านั้นจะเคยมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงกับรัฐบาลปากีสถานในอดีตก็ตาม ดังเช่น กลุ่มติดอาวุธภูอลิบานผู้ปกครองอัฟกานิสถาน เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ กลุ่มติดอาวุธลัทธิรีญอยิบะฮ์ กลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีน กลุ่มติดอาวุธฮิซบุลมุญาฮิดีน และกลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัด เป็นต้น ซึ่งเขาเหล่านั้นต่างเป็นกลุ่มที่เคยกบดาน และปฏิบัติการอยู่ในอัฟกานิสถาน ปากีสถาน พื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในอินเดีย

ผู้วิจัยเห็นว่า การดำเนินนโยบายในการกวาดล้างปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ทั้งภายในและตลอดพื้นที่เชื่อมโยงตามเขตแดนปากีสถาน ภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และสหรัฐฯ อย่างปฏิบัติการสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นไปเพื่อการปรับภาพลักษณ์นโยบายด้านความมั่นคงทั้งภายใน และระหว่างประเทศของรัฐบาลปากีสถานให้มีความเหมาะสมสอดคล้องมากยิ่งขึ้น กับปฏิบัติการต่าง ๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์ระดับโลกอย่างสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ในฐานะอดีตประเทศผู้ที่เคยมีปฏิสัมพันธ์ในการให้การฝึกฝน อบรม และสนับสนุน กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ อัฟกานิสถาน และปากีสถาน ในทุกช่วงเวลาของการวิวัฒนาการของเขาเหล่านั้น ในยุคสมัยตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1940 ที่รัฐบาลปากีสถานให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ การให้การสนับสนุนกลุ่มนักรบมุญาฮิดีนในช่วงสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน การให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธภูอลิบาน

ในช่วงสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน และการให้การยอมรับรัฐบาลของกลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน ในฐานะผู้ปกครองเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถานเป็นประเทศแรก ๆ เช่นเดียวกันกับรัฐมหาอำนาจ อย่างสหรัฐฯ และหน่วยข่าวกรองกลาง (CIA) ที่ไม่อาจจะปฏิเสธได้ถึงปฏิสัมพันธ์ และความเชื่อมโยง ของเขาเหล่านั้นที่มีต่อกลุ่มนักรบมูญาฮิดีนในช่วงสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถานซึ่งถือเป็นสารตั้งต้น ของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ที่มีการเคลื่อนไหวก่อการไปทั่วภูมิภาค เอเชียใต้ และทั่วโลก รวมทั้งภายในสหรัฐฯ และปากีสถาน แม้เขาเหล่านั้นทั้งหลายจะเคยได้รับ การสนับสนุนจากรัฐบาลของทั้งสองประเทศ

อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และสหรัฐฯ ภายใต้ยุทธศาสตร์ สงครามต่อต้านการก่อการร้าย อาจถือเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความมั่นคงที่รัฐบาล ปากีสถานมีความมุ่งหวังที่จะนำมาปรับใช้ในการเผยแพร่ภาพลักษณ์ของเขาเหล่านั้นในการต่อต้าน ภัยการก่อการร้ายระหว่างประเทศให้เป็นที่ปรากฏแก่ประชาคมโลก ในขณะเดียวกันสายสัมพันธ์ และการประสานงานที่ยังคงมีอยู่อย่างลับ ๆ ระหว่างหน่วยข่าวกรองปากีสถาน กับกลุ่มติดอาวุธ ฏอลิบัน และกลุ่มติดอาวุธที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ รวมถึงกลุ่มติดอาวุธต่างชาติ อื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายระดับโลกอย่างอัล-กออิดะฮ์ ยังคงดำเนินต่อไป ตามรูปแบบของยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของหน่วยข่าวกรองปากีสถาน ซึ่งยังคงคัดจ้าง กับยุทธศาสตร์สงครามต่อต้านการก่อการร้ายของหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงระหว่างรัฐบาลสหรัฐฯ และปากีสถานอยู่เสมอ ดังที่จะเห็นได้จากความกระอักกระอ่วน ในปฏิบัติการกำจัดกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ภายใต้ยุทธศาสตร์สงครามต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งรัฐบาลปากีสถาน ได้เน้นเป้าหมายไปที่กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในประเทศ ซึ่งโดยมากแล้ว เป็นกลุ่มที่อพยพลี้ภัยมาจากสมรภูมิสงครามในอัฟกานิสถานช่วงปี 2007 ดังเช่น กลุ่มลัทธิกัรริษะฮาน นะวีวี หรือกลุ่มที่เข้ามาจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธของตนเองในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า ดังเช่น กลุ่มติดอาวุธเตหรีกีฏอลิบัน (Tehrik-i-Taliban) ซึ่งรัฐบาลปากีสถานเห็นว่าเขาเหล่านั้น จะมีแนวทางการเคลื่อนไหวที่เป็นภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถาน จากมุมมอง ของเขาเหล่านั้นที่มีต่อรัฐบาลปากีสถานในฐานะพันธมิตรที่ใกล้ชิดของสหรัฐฯ ผู้ที่กวาดล้าง เขาเหล่านั้นในอัฟกานิสถาน

ในทางกลับกันเราจะเห็นถึงท่าทีที่ละเลย และผ่อนปรนของรัฐบาลปากีสถาน ในการปราบปรามกำจัด กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายนอกประเทศในพื้นที่พิพาท ต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ ดังเช่นกลุ่มลัทธิกัรริษะฮ์ และกลุ่มญะฮ์ด-มุฮัมมัด ซึ่งเป็นกลุ่มติดอาวุธ ที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ หรือเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกอนี (Haqqani Network) ที่เคลื่อนไหวอยู่ในอัฟกานิสถานเพื่อเป้าประสงค์ทางการเมืองของเขาเหล่านั้นในการโค่นล้มรัฐบาล อัฟกานิสถานที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐฯ และกองกำลังนานาชาติ พร้อมทั้งบทบาท

ที่ต้องสงสัยในฐานะตัวกลางเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มติดอาวุธกอลิบันในอัฟกานิสถานกับรัฐบาลปากีสถาน เพื่อสร้างความเข้าใจในมุมมองด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอัฟกานิสถาน รวมทั้งโอกาสในความร่วมมือเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดการกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียใต้ ดังที่เราจะเห็นได้ถึงผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ผ่านการริเริ่มฟื้นฟูความสัมพันธ์กับรัฐบาลของกลุ่มติดอาวุธกอลิบัน และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกอนี โดยรัฐบาลปากีสถานอย่างรวดเร็ว ภายหลังที่สหรัฐฯ เริ่มถอนกำลังทหารออกจากอัฟกานิสถานจนหมดสิ้นในวันที่ 31 สิงหาคม ปี 2021

ผู้วิจัยเห็นว่า ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้สะท้อนให้เราเห็นถึงมุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานที่มีต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลก จากความสัมพันธ์ที่เขาเหล่านั้นมีกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ซึ่งเคลื่อนไหวอยู่ภายนอกปากีสถาน สามารถถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองผลประโยชน์ด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจกับมหาอำนาจนอกภูมิภาคอย่างสหรัฐฯ ซึ่งเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับปากีสถานในฐานะหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงในปฏิบัติการสงครามต่อต้านการก่อการร้ายได้อย่างยาวนาน ดังที่จะเห็นได้จากงบประมาณเพื่อความช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาความมั่นคง และความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมที่รัฐบาลสหรัฐฯ มอบให้แก่ปากีสถานตลอดช่วงปี 2002-2015 ซึ่งมีมูลค่ารวมกันสูงถึง 18,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ควบคู่ไปกับการถ่วงดุลอำนาจและการลดภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงจากมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้อย่างอินเดียไปโดยปริยาย ตลอดช่วงเวลาปากีสถานยังคงเป็นหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ และเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในปฏิบัติการของกองกำลังต่อต้านการก่อการร้ายโลก

7.8 การจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศ ผ่านการดำเนินนโยบายแบบสองมาตรฐาน (Double-Standard Game) ของรัฐบาลปากีสถาน

การวางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของหน่วยข่าวกรองปากีสถานที่ยังคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายนอกประเทศ ยังถือเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับยุทธศาสตร์สงครามต่อต้านการก่อการร้ายในสมัยของรัฐบาลเปอร์เวซ มุชร์รอฟ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ออกมาในรูปแบบของการดำเนินนโยบายแบบสองมาตรฐาน (Double-Standard Game) ของปากีสถาน มาตรฐานแรกคือ การกำจัดภัยคุกคามจากการก่อการร้ายภายในประเทศที่ได้ทะลักเข้ามาจากอัฟกานิสถาน ภายหลังการแตกพ่ายของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในสมรภูมิสหรัฐฯ-อัฟกานิสถาน ซึ่งเขาเหล่านั้น ได้ลี้ภัยเข้ามาหลบภัยในเขตกึ่งปกครองตนเอง

ของชนเผ่าทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน เช่น กลุ่มติดอาวุธตะห์ริกอิกลิบาน และกลุ่มลัทธิรีญะฮานนะวียะห์ รวมไปถึงภัยคุกคามจากการก่อการร้ายที่มาจากกลุ่มติดอาวุธทางชาติพันธุ์และศาสนาต่างๆ ภายในปากีสถาน เช่น กลุ่มติดอาวุธลีปอาฮัมมัด กลุ่มติดอาวุธตะห์ริกกีจาฟาเรีย และกลุ่มกองทัพปลดปล่อยบาโลจิสถาน เป็นต้น และมาตรฐานที่สองคือการดำเนินปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยง และเอื้อประโยชน์กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายนอกประเทศ เช่น กลุ่มติดอาวุธอิกลิบาน และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกอนีที่ต่อสู้กับรัฐบาลอัฟกานิสถาน และกองทัพสหรัฐฯ ในสมรภูมิสหรัฐฯ-อัฟกานิสถาน รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธลัทธิรีญะฮานนะวียะห์ กลุ่มติดอาวุธญะซี-มุฮัมมัด กลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีน และกลุ่มติดอาวุธอิซุลมุญาฮิดีน ซึ่งต่อสู้กับรัฐบาลและกองทัพอินเดียในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในอินเดีย

7.9 ความเข้าใจต่อภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน และผลกระทบต่อแนวโน้มนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศของปากีสถานในระดับภูมิภาค

ผู้วิจัยเห็นว่าภัยคุกคามจากการก่อการร้ายของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เข้ามากดดันอยู่ในเขตถึงปกครองตนเองของชนเผ่าทางตะวันออกเฉียงเหนือของปากีสถาน และภายในเมืองต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ซึ่งเขาเหล่านั้นได้ออกไปก่อการร้ายภายในอัฟกานิสถานช่วงเวลาที่สมรภูมิสหรัฐฯ-อัฟกานิสถานยังไม่สิ้นสุด รวมถึงในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในประเทศอินเดีย การปฏิบัติการต่าง ๆ ของเขาเหล่านั้นถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค ซึ่งรัฐบาลปากีสถานได้ประเมินและนำภัยคุกคามดังกล่าวมาปรับใช้เป็นยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงในการต่อกรกับมหาอำนาจอย่างอินเดียในภูมิภาค เนื่องจากปากีสถานไม่ได้มีแนวทางในการปราบปรามภัยการก่อการร้ายในพื้นที่ดังกล่าวอย่างเด็ดขาดและต่อเนื่อง เพราะความเข้าใจของปากีสถานที่มีต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียใต้นั้น ยังคงเห็นว่ามหาอำนาจอย่างอินเดียคือภัยคุกคามอันดับหนึ่ง และถือเป็นรัฐคู่ปรับของปากีสถานเสมอมาในมิติทางด้านการเมืองระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค ปากีสถานในฐานะรัฐขนาดกลางจึงต้องการสานต่อความสัมพันธ์กับหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ จากมหาอำนาจนอกภูมิภาคทั้งสหรัฐฯ ในอดีต และจีนในปัจจุบัน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาค รวมถึงการส่งเสริมความคาดหวังในการเข้าสู่สถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ของปากีสถาน

จะเห็นได้ว่า การต่อสู้และบรรยากาศของการแข่งขันกันในการเพิ่มพูนขีดความสามารถทางด้านความมั่นคงระหว่างทั้งประเทศสองนั้นเป็นไปเพื่อการรักษาสถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ของอินเดีย และความต้องการที่จะก้าวสู่สถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค

เอเชียใต้ของปากีสถาน ซึ่งในประเด็นดังกล่าวจะมีความสอดคล้องกับการประเมินภัยคุกคามระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค (Subsystemic Threats) ตามตัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 5 ในประเด็นของการแข่งขันระหว่างรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคเพื่อมุ่งสู่ความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค ซึ่งในที่นี้ก็คือปากีสถาน และอินเดีย ที่มีความเข้าใจว่าอีกฝ่ายเป็นภัยคุกคามของรัฐตนเสมอมา และเป็นอุปสรรคแก่การได้มาซึ่งสถานะความเป็นมหาอำนาจและการรักษาไว้ซึ่งสถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ระหว่างกันจนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้ ภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของปากีสถานก็ยังคงมีอยู่ ดังที่จะเห็นได้ถึงท่าทีและแนวนโยบายของรัฐบาลปากีสถานซึ่งให้ความสำคัญสูงสุดในการปราบปรามและยับยั้ง การแผ่ขยายอิทธิพลและอำนาจของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ที่เข้ามาในปากีสถาน ผ่านปฏิบัติการร่วมภายใต้ยุทธศาสตร์สงครามต่อต้านการก่อการร้ายกับสหรัฐฯ ในปฏิบัติการหุบเขาวาซีริสถาน (Waziristan) ซึ่งได้ริเริ่มขึ้นในปี 2002 ในยุคของรัฐบาลเปอร์เวซ มุชร์รอฟ ซึ่งยังไม่มีความเป็นรูปธรรมมากนัก เมื่อเทียบกับปฏิบัติการซาร์บี-อะซาบ (Zarb-e-Azab) ที่ริเริ่มขึ้นในปี 2014 ซึ่งถือเป็นปฏิบัติการร่วมของหน่วยงานด้านความมั่นคงจากทุกภาคส่วนของปากีสถาน นำไปสู่การประกาศแผนปฏิบัติการระดับชาติ (National Action Plan: NAP) ที่มีการวางแนวทางการกำจัดภัยการก่อการร้าย รวมไปถึงการโอนถ่ายอำนาจในการบริหารสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงภายในทั้งหมดให้กับกองทัพปากีสถานในยุคของรัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 3 ในทิศทางที่กลับกันเมื่อเราพิจารณาถึงภัยคุกคามจากการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในประเทศอินเดีย ซึ่งมีความยืดเยื้อยาวนานมาตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1940 เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงกระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาคของรัฐบาลปากีสถานในทุกยุคทุกสมัยที่ไม่ได้มีความมุ่งมั่นในการไต่หาแนวทางร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างอินเดีย ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงและการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ รวมทั้งหลักประกันแห่งสันติภาพในภูมิภาคท่ามกลางความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทต่าง ๆ และการต่อสู้ระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายของกลุ่มผู้ก่อการร้าย รวมไปถึงหน่วยงานด้านความมั่นคงของทั้งสองประเทศตามแนวชายแดนหรือภายในพื้นที่บางส่วนของทั้งสองประเทศที่ไม่เคยจบสิ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อระบอบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถานริเริ่มขึ้นในสมัยของรัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 3 ได้ส่งผลให้หน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถาน ให้ความสำคัญกับการเฝ้าระวังกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงจากการก่อการร้าย ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์มากขึ้น เนื่องจากเส้นทางของระเบียงเศรษฐกิจดังกล่าวบางส่วนได้มีการทอดผ่านบริเวณพื้นที่แห่งข้อพิพาทดังกล่าว โดยรัฐบาลปากีสถานไม่ต้องการให้ความขัดแย้งที่ยังคงดำเนินอยู่ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ เข้ามาสร้างความสูญเสีย

ให้เกิดขึ้นในเส้นทางการเชื่อมต่อระหว่างโครงการต่าง ๆ ภายในระบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน เนื่องจากจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไร้เสถียรภาพในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ของรัฐบาลปากีสถาน ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มหาอำนาจหุ้นส่วนใหม่ด้านเศรษฐกิจ และความมั่นคงอย่างจีน ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งความร่วมมือของทั้งสองประเทศ บริบทดังกล่าวจึงส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานมองการก่อการร้ายบางส่วนที่เกิดขึ้นในภูมิภาคโดยเฉพาะในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ที่มีความเกี่ยวพันกับระบียงเศรษฐกิจดังกล่าว ว่าเป็นยุทธการสมคบคิดของอินเดียที่ต้องการให้เกิดความไร้เสถียรภาพ และการสร้างอุปสรรคของการดำเนินงานต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในระบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน

7.10 ความเข้าใจต่อภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายของปากีสถาน และผลกระทบต่อแนวโน้มนโยบายด้านความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายภายในประเทศ

ในส่วนของภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายภายในประเทศ (Domestic Threats) ของปากีสถานซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการเมืองและโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศ แต่มีความซับซ้อนกว่าในประเทศและปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการขับเคลื่อนปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ทางเมืองภายในประเทศ รวมทั้งภัยคุกคามที่ส่งผลต่อผู้ปกครองที่จำเป็นจะต้องควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ เพื่อความมั่นคงในเสถียรภาพทางการเมือง และความมั่นคงในฐานะอำนาจการปกครองของรัฐบาล จากการศึกษาผู้วิจัย ได้ค้นพบว่าภัยคุกคามด้านความมั่นคงที่สำคัญ และเป็นภัยคุกคามที่ไม่เคยจบสิ้น มีความคาบเกี่ยวระหว่างหลายประเด็นปัญหา ปัจจัย และสาเหตุ ซึ่งรัฐบาลปากีสถานต้องเผชิญในการจัดการเสมอมาตั้งแต่สมัยก่อตั้งประเทศก็คือภัยคุกคามจากการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายภายในประเทศ จากกลุ่มการเมือง กลุ่มลัทธิทางศาสนา และกลุ่มผลประโยชน์ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม บนพื้นฐานความขัดแย้งที่มีความแตกต่าง และในขณะเดียวกันก็มีความเชื่อมโยงกัน เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง ขนชั้นทางสังคม และชาติพันธุ์ ความขัดแย้งทางศาสนา และโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีความเหลื่อมล้ำ หรือความขัดแย้งทางการเมือง และชาติพันธุ์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงไปถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐในการเมืองระหว่างประเทศ จากโครงสร้างทางสังคมของปากีสถานที่มีความอ่อนแอซึ่งเป็นผลมาจากการแบ่งแยกและปกครองสังคมต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยที่อยู่ภายใต้การปกครองของอดีตเจ้าอาณานิคมอังกฤษ ซึ่งได้สร้างรากฐานแห่งความขัดแย้งแตกแยกภายในประเทศที่เต็มไปด้วยความแตกต่างทางชาติพันธุ์ และลัทธิแยกย่อยทางศาสนาดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 5 ซึ่งความขัดแย้งแตกแยกในสังคมปากีสถานยังคงดำเนินต่อไปในรัฐต่าง ๆ โดยขบวนการของกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ถูกขึ้นบัญชีโดยรัฐบาล

กลางปากีสถานในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้าย ทั้งนี้เขาเหล่านั้นมีความมุ่งหวังที่จะแบ่งแยกดินแดน และปลดแอกตนเองออกจากอำนาจการปกครองของรัฐบาลกลางปากีสถานเหนือพื้นที่ที่เขาเหล่านั้นอาศัยอยู่ ด้วยแนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน ผ่านรูปแบบการก่อความไม่สงบ และการก่อการร้ายต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ทรัพย์สินทางราชการ รวมไปถึงผู้คนซึ่งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมืองของตน และความมุ่งหวังที่จะทำให้ประชาชนในพื้นที่หมดความเชื่อมั่นในมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เขาเหล่านั้นพึงได้รับจากภาครัฐ และให้เขาเหล่านั้นหันเหมาพึ่งพิงการรักษาความปลอดภัย และความสงบเรียบร้อยในพื้นที่จากกลุ่มผู้ติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมทั้งกดดันให้รัฐบาลกลางปากีสถานไม่เข้ามาก้าวล่วงกิจการใด ๆ ในพื้นที่ที่เขาเหล่านั้นได้ยึดครอง และกดดันให้รัฐบาลกลางปากีสถานออกแบบสถาบันทางการเมืองรูปแบบใหม่ให้มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มผู้ติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตามบริบทภายในพื้นที่ ดังเช่น การยึดครองพื้นที่ทางตอนเหนือโดยกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ชาวปชตุนและชนเผ่าต่าง ๆ ในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า และพื้นที่บางส่วนในรัฐโคเบอร์ปักตุนควาของปากีสถาน การต่อสู้ที่ยืดเยื้อระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ชาวบาโลชกับกองทัพปากีสถานในรัฐบาโลจิสถาน ซึ่งกลุ่มติดอาวุธชาวบาโลชก็มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาลอินเดียในฐานะศัตรูของศัตรู ดังที่จะเห็นได้ถึงความเชื่อมโยงของเขาเหล่านั้นในบทที่ 5 จากเหตุการณ์ที่รัฐบาลอินเดียได้ส่งสายลับเข้ามาในรัฐบาโลจิสถานเพื่อความมุ่งหวังในการสร้างความไร้เสถียรภาพทางการเมืองให้เกิดขึ้นในปากีสถานด้วยการสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธชาวบาโลชในพื้นที่ให้ก่อการร้ายในพื้นที่โครงการต่าง ๆ ของระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ซึ่งเขาเหล่านั้นต่างมีเป้าประสงค์ที่จะทำให้ความร่วมมือระหว่างจีน และปากีสถานในฐานะหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงเกิดปัญหา ซึ่งในส่วนนี้ถือเป็นการปรากฏการณ์ที่ฉายภาพชัดให้เราเห็นถึงประเด็นความขัดแย้งทางการเมือง และชาติพันธุ์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงไปถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐในการเมืองระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค

อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการก่อความไม่สงบและการก่อการร้ายดังกล่าว ภายใต้มุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานในฐานะองค์กรรัฐชาติได้มองว่าปรากฏการณ์เหล่านั้นถือเป็นผลกระทบด้านลบต่อความมั่นคงของปากีสถาน รวมถึงศักยภาพในอำนาจการปกครองของรัฐบาลกลางปากีสถานที่ไม่อาจควบคุมสถานการณ์ในพื้นที่ใด ๆ ภายใต้มุมมองแห่งดินแดนของตนให้เกิดความสงบเรียบร้อยได้ ซึ่งอาจนำไปสู่ความหวาดระแวงในหมู่ประชาชนในพื้นที่และความเชื่อมั่นที่ลดลงต่อรัฐบาลกลางปากีสถาน รวมถึงความรู้สึกไม่มั่นคงที่เกิดขึ้นจากภาวะทางจิตของตัวผู้นำของรัฐบาลที่มองปรากฏการณ์ของความรุนแรง และการก่อการร้ายในพื้นที่เหล่านั้นในฐานะภัยคุกคามต่อความมั่นคงในฐานะอำนาจของตน ส่งผลให้รัฐบาลประกาศขึ้นบัญชีกลุ่มผู้ที่ก่อความรุนแรงใด ๆ ในรูปแบบและแนวทางที่เขาเหล่านั้นไม่อาจควบคุมสั่งการได้ ให้เป็นกลุ่มผู้ก่อการร้าย เพื่อให้รัฐบาลปากีสถานมีความชอบธรรมอย่างเต็มเปี่ยมในการกำจัดปราบปรามกลุ่ม

ผู้ก่อการร้ายด้วยความรุนแรง หรือบังคับใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมายซึ่งมีการรื้อปรับระยะเวลาในกระบวนการยุติธรรมที่เคยมีอยู่ในภาวะปกติ

ทั้งนี้ การดำเนินนโยบายของรัฐบาลปากีสถานสามารถสร้างผลพวงของความขัดแย้งแตกแยกในสังคมปากีสถาน ซึ่งนำไปสู่การก่อการร้าย ดังเช่น ในสมัยของประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ผู้กำหนดแบบแผนทางศาสนาที่คับแคบสำหรับสังคมปากีสถานให้อยู่ภายใต้แบบแผนของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี เพื่อสร้างความมั่นคง และความชอบธรรมในอำนาจการปกครองของตน ซึ่งผลพวงของการกำหนดแบบแผนทางศาสนาดังกล่าวได้นำไปสู่จุดเริ่มต้นแห่งความขัดแย้งแตกแยกรูปแบบใหม่ในสังคมปากีสถาน ระหว่างประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธาในนิกายซุนนี และชีอะฮ์ รวมถึงความไม่พอใจของผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์คนที่มีต่อรัฐบาลกลางปากีสถาน เกิดเป็นการต่อสู้นอกกรอบเชิงสถาบันระหว่างกันด้วยการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายภายในปากีสถาน บนพื้นฐานของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมของปากีสถานในช่วงทศวรรษที่ 1980 ที่มีความเหลื่อมล้ำสูงระหว่างผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ที่โดยมากแล้วเป็นชนชั้นสูงเจ้าของโรงสี หรือผู้ที่ถือครองที่ดินทำกินทางการเกษตรเกือบร้อยละ 65 ในพื้นที่ชนบทของปากีสถาน และชนชั้นกลางชาวซุนนีในเมืองต่าง ๆ ของรัฐปัญจาบที่ให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธซุนนีสุดโต่งอย่างลีปอาฮีเตาะฮาบะฮ์ หรือปฏิบัติการของหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานที่ได้เข้าจู่โจมมัสยิดแดงดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ก็ได้กลายเป็นปรากฏการณ์ที่ย่ำชัดในความเป็นศัตรูระหว่างรัฐบาลปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ภายในปากีสถานซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนขบวนการที่มีความสุดโต่ง และเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถาน เกินกว่าที่จะจัดอยู่ในกลุ่มติดอาวุธ หรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เป็นคุณกับปากีสถาน ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานเลือกที่จะดำเนินการต่อต้านปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ เหล่านั้นในฐานะกลุ่มติดอาวุธ หรือเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงหรือเป็นโทษกับปากีสถาน

ผู้วิจัยเห็นว่า หากเราวิเคราะห์ถึงภัยคุกคามภายในประเทศจากการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถานในบริบทที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา ผ่านแนวทางการประเมินภัยคุกคามในแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ ในประเด็นของภัยคุกคามภายในประเทศ (Domestic Threats) จากสภาพการณ์ของการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งอิทธิพลอำนาจทางการเมือง และความมั่งคั่งซึ่งมักจะกลายเป็นผลพวงไปสู่ความขัดแย้งภายในประเทศระหว่างกลุ่มประชาชนต่างชาติพันธุ์ และกลุ่มนิกายแยกย่อยทางศาสนาต่าง ๆ ภายในปากีสถาน ซึ่งรัฐบาลปากีสถานในฐานะกลุ่มผู้ที่ถือครองทุนมากที่สุด และเป็นผู้ถือครองอำนาจของรัฐก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการกับการแข่งขันดังกล่าว และความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้คนต่าง ๆ ภายในประเทศ รวมทั้งการจัดการกับกลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐในฐานะภัยคุกคามหลักต่ออำนาจอธิปไตย และความอยู่รอดของระบอบ

การปกครองของรัฐบาล ซึ่งภัยคุกคามภายในประเทศดังกล่าวก็ควรเป็นสิ่งที่จะต้องถูกจัดการให้ได้เสียก่อนที่ภัยคุกคามจากภายนอกประเทศจะมาถึง รวมทั้งหากต้องการจะให้เกิดเสถียรภาพและความมั่นคงของระบอบการปกครอง และรัฐบาลในระยะยาว รัฐบาลก็ต้องจัดการให้เกิดดุลอำนาจทางเศรษฐกิจ และการเมืองของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งหากเรานำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงมุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานต่อปรากฏการณ์ด้านความมั่นคง และภัยการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในปากีสถาน เราก็จะพบว่ารัฐบาลกลางปากีสถานมีมุมมองต่อกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ ภายในประเทศ ว่าเป็นภัยคุกคามต่อกิจการภายในของรัฐบาลกลางปากีสถานซึ่งควรที่จะถูกจัดการให้ได้เสียก่อนภัยคุกคามจากภายนอกรัฐ เนื่องจากกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่าง ๆ เหล่านี้มีความต้องการที่จะสร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นในสังคมปากีสถาน และมีความพยายามในการแบ่งแยกดินแดน รวมถึงก่อตั้งรัฐของตนเอง

นอกจากนี้กลุ่มติดอาวุธลัทธิแยกย่อยทางศาสนาต่าง ๆ ภายในปากีสถานที่มีแนวความคิดทางศาสนาที่สุดโต่ง และมีแนวทางการเคลื่อนไหวที่เต็มไปด้วยความรุนแรง และการก่อการร้าย เขาเหล่านั้นถือเป็นภัยคุกคามต่อแนวคิดทางศาสนาที่รัฐบาลปากีสถานพยายามใช้ในการควบคุมสังคมปากีสถานในแต่ละยุคสมัยซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบททางการเมือง เช่น ในยุคของประธานาธิบดี ฎียา อุล ฮัก มีการกำหนดแบบแผนทางศาสนาภายใต้แบบแผนของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี ทำที่ดังกล่าวจึงส่งผลให้กลุ่มติดอาวุธลัทธิแยกย่อยทางศาสนาในนิกายชีอะฮ์กลายเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานในมิติของพวกนอกรีตทางสังคม และถูกขึ้นบัญชีเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้าย หรือในยุคของประธานาธิบดีเปอร์เวซ มุชร์รอฟ ผู้นำพาประเทศปากีสถานเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ได้ดำเนินการกำจัดกลุ่มติดอาวุธในลัทธิแยกย่อยทางศาสนาทั้งจากนิกายซุนนี และชีอะฮ์ พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางของการอดทนอดกลั้นในความแตกต่าง และการขจัดความขัดแย้งเกลียดชังทางศาสนาระหว่างมวลชน และกลุ่มติดอาวุธจากทั้งสองนิกาย ทำที่ดังกล่าวจึงส่งผลให้กลุ่มติดอาวุธจากลัทธิแยกย่อยทางศาสนาซึ่งถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานในมิติของกลุ่มผู้นำประเด็นทางศาสนาใช้ในการอ้างอิงเพื่อเป้าประสงค์และผลประโยชน์ทางการเมืองของเขาเหล่านั้น ส่งผลให้กลุ่มติดอาวุธลัทธิแยกย่อยทางศาสนาต่าง ๆ ในปากีสถานซึ่งมีแนวความคิดทางศาสนาแบบเดียวบันดีอนุรักษนิยม (Deobandi Fundamentalism) และวะฮาบีลูกผสม (Hybrid Wahhabism) เช่น กลุ่มลีปาฮีเตาะฮาบะฮ์ กลุ่มเตห์รีกกีฏอลิบาน กลุ่มญัยซี-มุฮัมมัด และกลุ่มลัชการ์ริญะฮานนะวี (Lashkar-e-Jhanvi) ถูกขึ้นบัญชีเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้ายโดยรัฐบาลปากีสถาน และมีการกวาดล้างกลุ่มขบวนการดังกล่าวอย่างหนักหน่วงภายในประเทศปากีสถาน ตั้งแต่ปฏิบัติการบุกโจมตีแหล่งกบดานทางศาสนาของพวก ณ มัสญิดแดง ในสมัยของรัฐบาลเปอร์เวซ มุชร์รอฟ ไปจนถึงปฏิบัติการซาร์บี-อะซาบ (Zarb-e-Azab) ในสมัยของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3 ทั้งนี้แนวทางการตอบโต้ของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่าย

กลุ่มผู้ก่อการร้ายดังกล่าว ได้มีการพัฒนาไปสู่การประกาศบังคับใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมายของรัฐบาลปากีสถานภายใต้แผนการปฏิบัติการระดับชาติ (National Action Plan: NAP) ที่มีการอ้างอิงถึงการกำจัดการก่อการร้าย รวมไปถึงการโอนถ่ายอำนาจในการบริหารสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงภายในทั้งหมดให้กับกองทัพปากีสถาน ในการใช้กำลังเพื่อปราบปรามกลุ่มผู้คนใด ๆ ที่เขาเหล่านั้นมองหรือให้ค่าว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ และความมั่นคงในฐานะอำนาจของรัฐบาลกลางปากีสถาน

ความขัดแย้งทางศาสนา และชาติพันธุ์ที่นำไปสู่การก่อการร้ายในปากีสถาน ถือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันภายในสังคมปากีสถาน เริ่มจากการวางกรอบสถาบันทางการเมืองของผู้นำอำนาจนิยมที่มุ่งเน้นการตอบสนองผลประโยชน์ทางการเมืองของคนเพียงกลุ่มเดียวในประเทศคือกลุ่มผู้ที่เชื่อมโยงในนิกายซุนนี และโครงสร้างทางสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในทิศทางที่สวนทางกับเขาเหล่านั้น นอกจากนี้ รูปแบบของสถาบันทางการเมืองของปากีสถานที่กดทับ และไม่มีการเปิดโอกาส ให้กับการเรียกร้องทางการเมืองในประเด็นปัญหาที่ฝังรากลึกในพื้นที่ หรือการเปิดช่องทางให้มีการต่อสู้ทางการเมืองของประชาชนชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยภายใต้กรอบเชิงสถาบันที่มีการเปิดกว้างทางโอกาส มีความเป็นธรรม และความเท่าเทียม ประกอบกับประเด็นปัญหา และปัจจัยต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีการซ้อนทับกัน ทั้งหมดนั้นถือเป็นองค์ประกอบหลักที่สร้างเสริมความไม่พอใจให้กับกลุ่มพลเมืองชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ต่อรัฐบาลกลางปากีสถาน นำไปสู่การจัดตั้งขบวนการต่อสู้ทางการเมือง และกลุ่มติดอาวุธ ทั้งนี้ รูปแบบของสถาบันทางการเมืองของปากีสถานที่กดทับเขาเหล่านั้นยังกลายเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เขาเหล่านั้นสามารถที่จะขยายขนาดขององค์กร และอิทธิพลของเขาเหล่านั้นได้มากขึ้นภายในปากีสถาน ผ่านการชักจูงประชาชนในพื้นที่ให้เข้าร่วมกับขบวนการของเขาเหล่านั้นได้อย่างง่ายดายเพื่อการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันกับรัฐบาลกลางปากีสถาน สภาพการณ์ดังกล่าวจึงมีความยากเย็นแก่การจัดการแก้ไข โดยเฉพาะจากนโยบายของการกำจัดการปราบปรามจากรัฐบาลปากีสถานที่มุ่งไปเพียงแค่ปลายเหตุในการแก้ไขปัญหาประเด็นความขัดแย้ง และความรุนแรงที่ซับซ้อนดังกล่าว ส่งผลให้ประเด็นปัญหาของการก่อการร้ายภายในปากีสถานเกิดความบานปลายยืดเยื้อไม่จบสิ้นจนถึงปัจจุบัน

จากความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์การก่อการร้ายภายในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ และการจัดการภัยคุกคามด้านความมั่นคงและการก่อการร้ายในทุกระดับของรัฐบาลปากีสถาน จะเห็นได้ชัดว่ารัฐบาลปากีสถานถือเป็นผู้แสดงบทบาทที่ต้องการทั้งใช้ประโยชน์ และแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวควบคู่กันไปตามแต่บริบทของสถานการณ์ที่จะเอื้ออำนวยให้ ทั้งในฐานะผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงเกี่ยวข้องหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการก่อการร้าย ดังเช่นในสมัยของประธานาธิบดี ยะห์ยา ข่าน ผู้ที่อยู่เบื้องหลังการล้อมปราบ

ชาวเบงกาลีในปากีสถานตะวันออกซึ่งได้นำไปสู่สงครามกับอินเดีย และการแบ่งแยกดินแดน เป็นประเทศบังกลาเทศในที่สุด รวมถึงในฐานะผู้ที่ปราบปรามการก่อการร้าย ดังเช่น ในสมัยของประธานาธิบดี เปอร์เวซ มุชร์ร็อฟ ที่เข้าร่วมกับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายซึ่งเน้นหนักไปที่การกำจัดเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในประเทศ

7.11 ข้อเสนอแนะทางนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดและยั่งยืน

ในส่วนของข้อเสนอแนะทางนโยบายผู้วิจัยเห็นว่าในท่าทีและนโยบายต่างประเทศ ด้านความมั่นคง และด้านเศรษฐกิจของปากีสถานในปัจจุบัน ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก เขาเหล่านั้นสามารถที่จะดำรงสถานภาพเดิม (status quo) ในภูมิภาคเอเชียใต้ และความสัมพันธ์ ในฐานะหุ้นส่วนด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจกับจีนมหาอำนาจระดับโลกนอกภูมิภาคไว้ เพื่อการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองให้เกิดเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียใต้ ส่งผลให้ไม่มีฝ่ายไหนสามารถ ดำเนินการที่มีความก้าวร้าวมากเกินไปในพื้นที่พิพาทต่าง ๆ ในภูมิภาค รวมถึงปากีสถานควรจะเร่ง ไล่หาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับคู่ค้าหรือคู่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศใหม่ ๆ ทั้งภายในและ นอกภูมิภาคเพื่อเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจจากหลายช่องทางในการนำพาความมั่งคั่งเข้าสู่ระบบ เศรษฐกิจของปากีสถาน เพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้สาธารณะจำนวนมหาศาลของประเทศอย่างเร่งด่วน รวมทั้งเป็นการปลดปล่อยตนเองออกจากเงื้อมมือภายใต้โครงการต่าง ๆ ของระเบียบเศรษฐกิจ จีน-ปากีสถานที่กำลังควบคุมจำกัดสถานะทางเศรษฐกิจ และความคล่องตัวทางการเงินของปากีสถาน นอกจากนี้ รัฐบาลปากีสถานควรจะมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ เพื่อโอกาสในการฟื้นฟูและส่งเสริม ความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลอินเดียอีกครั้งเมื่อรัฐบาลฝ่ายขวาของอินเดียหมดอำนาจลง หรือมีท่าทีที่ผ่อนปรนมากขึ้น อันจะนำไปสู่การเปิดกว้างในการไล่หาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ระหว่างทั้งสองประเทศเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน รวมถึงการบูรณาการทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศไปสู่ความร่วมมือในระดับภูมิภาคที่เป็นรูปธรรมเพื่อความมั่นคงที่ยั่งยืนระหว่าง ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ โดยการให้ความสำคัญกับความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ที่ยังเต็มไปด้วยประเด็นปัญหาความยากจน ความอดอยาก และการขาดโอกาสทางการศึกษา มากกว่าความมั่นคง และภัยคุกคามทางการทหารที่ไม่ได้มีส่วนช่วย พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคมต่าง ๆ แต่อย่างใด

ในส่วนการแก้ไขปัญหาการก่อการร้ายภายในประเทศ รัฐบาลกลางควรจะเน้นไปที่การแก้ไขสาเหตุของประเด็นปัญหาและปัจจัยที่ซ้อนทับกันที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง และการใช้ความ รุนแรงด้วยวิธีการก่อการร้าย อย่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคมปากีสถานที่ทำให้พลเมือง

ระหว่างนิยายชุดนี้ และชื่อะฮ์เกิดความบาดหมางจนนำไปสู่การก่อตั้งกลุ่มติดอาวุธที่นิยมแนวคิดสุดโต่งทางศาสนา หรือพลเมืองชายขอบ เช่น ชาวบาโลช และชาวปักษุนที่มีความบาดหมางในประเด็นของการกระจายรายได้และความเจริญมั่งคั่งที่ไม่ทั่วถึงจากรัฐบาลกลางปากีสถาน ซึ่งได้นำไปสู่การก่อตั้งกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ที่แบ่งแยกมากมายทั้งในรัฐบาลโลจิสถาน และรัฐเคเบอร์ปักคุดควา ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า รัฐบาลปากีสถานสามารถแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้โดยการดำเนินนโยบายที่เปิดโอกาสให้ผู้คนในสังคมเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากภาครัฐมากขึ้นเพื่อการสร้างเสริมโอกาสทางธุรกิจให้ประชาชนได้มีช่องทางในการสร้างรายได้ และกระจายความมั่งคั่งดังกล่าวออกไปในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมผ่านการแบ่งงานกันทำในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีโอกาสนในการพัฒนาต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรมขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ในอนาคต ดังเช่น ตัวแบบนโยบายของไมโครเครดิต หรือการปล่อยสินเชื่อเงินทุนดอกเบี้ยต่ำในชุมชนเพื่อสร้างโอกาส และดึงเอาศักยภาพของผู้คนในชุมชนออกมาให้ได้มากที่สุดในการพัฒนาต่อยอดธุรกิจของเขาเหล่านั้น ผ่านกองทุนเงินกู้จากสถาบันการเงินขนาดเล็กย่อม หรือธนาคารเพื่อคนจน โดยหากจะนำไปปรับใช้ในปากีสถานซึ่งเป็นประเทศมุสลิมที่ประชากรส่วนใหญ่มีแนวคิดอนุรักษ์นิยมก็สามารถเปลี่ยนการเก็บดอกเบี้ยให้กลายเป็นการเก็บเงินปันผลทางธุรกิจเมื่อเกิดกำไร หรือการให้สินเชื่อไร้ดอกเบี้ยเพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ ตามรูปแบบแนวทางการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามทั่วโลก ซึ่งแนวนโยบายดังกล่าวได้ถูกริเริ่มโดย ศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมมัด ยูनुส ในบังกลาเทศ และได้พิสูจน์ความสำเร็จมาแล้วในการทำให้หลายครอบครัวในชนบทของบังกลาเทศสามารถลืมตาอ้าปากได้อย่างรวดเร็ว แม้ประเทศของเขาเหล่านั้นจะเต็มไปด้วยความหดหู่จากการถูกล้อมปราบขณะที่ยังเป็นประเทศปากีสถานตะวันออก และการอพยพหลบหนีที่วุ่นวายในยุคของการก่อตั้งประเทศหลังสงครามที่เต็มไปด้วยความทารุณโหดร้ายในช่วงทศวรรษที่ 1970 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 หรือนโยบายทางเศรษฐกิจที่ถอดแบบมาจากไมโครเครดิตของ ดร. ยูनुส ในบังกลาเทศ อย่างกองทุนหมู่บ้านในประเทศไทยในสมัยของรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร ที่ได้นำนโยบายดังกล่าวมาใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศไทยหลังวิกฤติเศรษฐกิจอย่างวิกฤตการณ์การเงินในเอเชีย ปี 1997 โดยการให้สินเชื่อผ่านธนาคารออมสินเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนรากหญ้าที่ขาดโอกาสทางธุรกิจ รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนทั้งในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ซึ่งนโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทของประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ นำไปสู่การสร้างฐานเสียงทางการเมืองที่เข้มแข็งของทุกพรรคการเมืองที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับอดีตนายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร จนถึงปัจจุบัน ซึ่งในประเด็นนี้หากรัฐบาลปากีสถานนำแนวนโยบายต่าง ๆ ดังกล่าวไปปรับใช้ในประเทศของตนก็จะถือเป็นการสร้างแนวโน้มที่สดใส ในการกระจายความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจไปยังชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศเพื่อการฟื้นฟูสภาพคล่องทางเศรษฐกิจในปากีสถานที่มีความซบเซา

อย่างหนักในปัจจุบันจากการก่อหนี้สาธารณะซึ่งโดยมากแล้วเป็นหนี้เสียที่ไม่ได้ก่อให้เกิดการต่อยอดทางเศรษฐกิจที่จะนำไปให้เศรษฐกิจของปากีสถานเติบโตได้อย่างมีนัยสำคัญในอนาคต รวมทั้งจะเป็นการสร้างและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้คนในภาคส่วนต่าง ๆ ที่อาจมีอุดมการณ์ทางการเมืองชาติพันธุ์ หรือความเชื่อทางศาสนา ที่แตกต่างกันได้เข้ามามีความร่วมมือร่วมกันในวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ ผ่านการประกอบธุรกิจร่วมกัน นำไปสู่การสร้างมิตรภาพที่ดี และการทำงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้เขาเหล่านั้นลดทอนอคติ และข้อขัดแย้งที่ไร้เหตุผลระหว่างกันเนื่องจากการที่เขาเหล่านั้นต้องพึ่งพาอาศัยกันในชุมชน รวมถึงความร่วมมือดังกล่าวจะกลายเป็นตัวแปรสำคัญในการทำให้ประเด็นปัญหาที่คอยหล่อเลี้ยงการอ้างอิงถึงความชอบธรรมในการมีอยู่ของขบวนการ และการก่อการร้ายนั้นถูกทำให้โดดเดี่ยว และเจียบลงไปในที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความเชื่อทางศาสนา ชาติพันธุ์ หรือความคิดชาตินิยมสุดโต่ง

ส่วนในประเด็นปัญหาของการถูกกำกับดูแลที่มีการเลือกปฏิบัติจากฝ่ายรัฐบาลที่ทำให้กลุ่มพลเมืองชายขอบถูกแบ่งแยกและโดดเดี่ยว ในประเด็นนี้ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลปากีสถานจะต้องปลูกฝังค่านิยมของเจ้าหน้าที่รัฐในสังคมประชาธิปไตยซึ่งต้องเป็นผู้ที่ให้การรับใช้ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันในฐานะผู้ที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย หากเขาเหล่านั้นมีความมุ่งหวังให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง และความสงบเรียบร้อยภายในประเทศเพื่อสร้างเสริมบรรยากาศของการลงทุน และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ ในประเด็นของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ยังไม่ทั่วถึงทั้งประเทศซึ่งทำให้ไม่สามารถยกระดับค่านิยม วิธีคิด และการใช้ตรรกะเหตุผลในการยุติความขัดแย้งของพลเมือง และมักจะทำให้พลเมืองบางกลุ่มถูกชักจูงเข้าสู่กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายได้โดยง่าย ประเด็นนี้ถือเป็นประเด็นรากฐานที่สำคัญในการเกิดขึ้นของการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้าย รัฐบาลปากีสถานจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาระบบการศึกษาในประเทศให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยการออกกฎหมายให้มีการศึกษาภาคบังคับที่มีการบูรณาการองค์ความรู้ทั้งสายวิชาสามัญและศาสนาสำหรับพลเมืองทุกคนให้สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาในฐานะสวัสดิการขั้นพื้นฐาน และจัดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาหน้าที่พลเมืองที่มีการสอดแทรกเนื้อหาด้วยหลักปรัชญาแบบเหตุผลนิยม ซึ่งถือเป็นสิ่งที่จำเป็นในการสร้างรากฐานวิธีคิดของเยาวชนในประเทศให้เติบโตมาเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีค่านิยม วิธีคิด และการใช้ตรรกะเหตุผลในการยุติทุกกรณีความขัดแย้ง โดยที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงวิถีทางของการใช้ความรุนแรงแต่อย่างใด รวมทั้งควรปลูกฝังพลเมืองทุกคนให้เป็นผู้ที่เข้าใจถึงหลักการของการควบคุมทหารโดยพลเรือน (civilian control of the military) ซึ่งถือเป็นหลักการที่ไม่อาจจะถูกละเลยได้ในบริบททางการเมือง และแนวทางการจัดการกับประเด็นปัญหาของการก่อการร้ายภายในปากีสถาน เนื่องจาก

ในประวัติศาสตร์ผู้นำกองทัพปากีสถานมักจะมี mốiเชื่อมโยงกับสถานการณ์การก่อการร้ายภายในประเทศหลายครั้ง ทั้งในฐานะผู้ที่อยู่เบื้องหลังการก่อการร้าย และผู้ที่หยิบฉวยโอกาสจากการสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองด้วยวิธีการก่อรัฐประหารหรือกดดันให้ฝ่ายนิติบัญญัติเปลี่ยนคณะฝ่ายบริหาร บทบาทดังกล่าวของกองทัพปากีสถานถือเป็นอุปสรรคที่คอยขวางกั้นการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยของปากีสถาน และไม่อาจทำให้ค่านิยมเสรีประชาธิปไตยนั้นหยั่งรากลึกในสังคม ซึ่งจะถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ประเด็นปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศที่ซ้อนทับกันเริ่มผ่อนคลายลงจากการวางกรอบสถาบันทางการเมืองที่เปิดกว้างให้พลเมืองทุกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองมิใช่เพียงแค่จากการเลือกตั้ง แต่สามารถเป็นผู้ที่นำเสนอข้อเรียกร้องของเขาเหล่านั้นเข้าสู่ระบบการเมืองภายใต้กรอบของสถาบันที่เปิดกว้าง รวมถึงมีการจัดสรรอำนาจอย่างเหมาะสมตามรูปแบบของสหพันธรัฐในสองระดับของการกระจายอำนาจระหว่างส่วนกลาง และมลรัฐ เพื่อให้พลเรือนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสังคมของเขาเหล่านั้น เนื่องจากว่าเขาเหล่านั้นเป็นผู้ที่เข้าใจถึงบริบท และความต้องการของผู้คนในแต่ละพื้นที่เป็นอย่างดี ซึ่งส่วนกลางก็ควรเป็นผู้ที่สนองตอบอย่างเหมาะสม

ผู้วิจัยเห็นว่า หากประเด็นปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นได้ถูกจัดการอย่างเหมาะสมด้วยนโยบายที่มีการเล็งเห็นถึงผลประโยชน์แห่งชาติที่ยั่งยืนในระยะยาวของปากีสถาน ในการพัฒนาระบบการศึกษา การกระจายทุนและความมั่งคั่ง การกระจายอำนาจลงไปในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของสังคม และการให้ความเข้มงวดต่อรูปแบบการกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่รัฐให้มีการปฏิบัติต่อประชาชนทุกภาคส่วนด้วยความเป็นธรรม และไม่มีการเลือกปฏิบัติ ประเด็นปัญหาและปัจจัยที่ซ้อนทับกันซึ่งอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ความรุนแรง และการก่อการร้ายภายในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ก็จะเริ่มคลี่คลายลดหย่อนลงไปได้ในที่สุด รวมถึงการพัฒนาประเทศของปากีสถานที่จะรุดหน้าไปในแนวทางที่เหมาะสมควบคู่กันไปทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงสถานะที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในช่วงไม่กี่ทศวรรษในฐานะประเทศพัฒนาแล้วในเวทีระหว่างประเทศ

7.12 แนวโน้มของการร้ายในภูมิภาคเอเชียใต้ นัยต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคงในระดับโลก

นอกจากนี้แนวโน้มของประเด็นปัญหาการก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียใต้ และความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาคนั้น เราควรให้ความสำคัญไปที่การจับตาความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีการเคลื่อนไหวมากขึ้นภายหลังจากที่กองทัพสหรัฐฯ ได้ถอนกำลังออกไปจากอัฟกานิสถาน ทั้งความร่วมมือด้านความมั่นคงแบบทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯ และอินเดีย อย่างยุทธศาสตร์เหินน่านฟ้าทางภูมิศาสตร์ (Over-the-Horizon Strategy) และความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความมั่นคงแบบพหุภาคีภายใต้การประชุมสุดยอดคุนหมิง (Quadrilateral Security

Dialogue) และยุทธศาสตร์การกลับไปสร้างโลกที่ดีกว่า (Build Back Better World: B3W) ซึ่งต่างก็มีเป้าประสงค์ในการรับมือกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงอย่างครอบคลุมทั่วโลก และมีเป้าหมายในการต้านทานอิทธิพลของจีน ซึ่งในภูมิภาคเอเชียได้นั้นจีนก็ถือเป็นหุ้นส่วนด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจของปากีสถาน จากปฏิสัมพันธ์ในความร่วมมือทวิภาคีอย่างระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน และความร่วมมือพหุภาคีอย่างองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ซึ่งอาจพัฒนาไปสู่สามเหลี่ยมอำนาจที่ชัดเจนขึ้นระหว่างขั้วมหาอำนาจที่เข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับรัฐในภูมิภาคเอเชียใต้ ระหว่างจีน ปากีสถาน และรัสเซีย ภายหลังสงครามรัสเซีย-ยูเครนในปัจจุบันสิ้นสุดลง ซึ่งแน่นอนว่าภูมิภาคที่มีความท้าทายมากที่สุดต่อความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ไม่อาจหนีพ้นไปจากภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งรัฐที่ถูกยึดครองโดยกลุ่มติดอาวุธกอลิบัน และเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในอัฟกานิสถาน ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงเวลาของการสร้างฐานอำนาจในการปกครองที่เปิดเสรีภายในประเทศ และเป็นทั้งภูมิภาคที่มหาอำนาจอย่างจีนให้ความสำคัญมากที่สุดในการลงทุนเม็ดเงินจำนวนมากหาตลาดสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ในการเชื่อมต่อเส้นทางทางการค้าภายใต้ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระดับโลกอย่างนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางในระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ซึ่งแฝงไปด้วยเป้าประสงค์ทางด้านความมั่นคงของจีนและปากีสถานเพื่อสร้างเสริมอิทธิพลและอำนาจในการถ่วงดุลกับมหาอำนาจอย่างอินเดียในภูมิภาคเอเชียใต้

ทั้งนี้ จากปรากฏการณ์ที่อัฟกานิสถานตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลที่มาจากกลุ่มติดอาวุธกอลิบัน ถือเป็นความท้าทายของรัฐบาลชุดใหม่ของปากีสถานที่นำโดยนายกรัฐมนตรีเซห์บาซ ชารีฟ ด้วยเช่นกัน เนื่องจากกลุ่มติดอาวุธกอลิบันมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธเตหะรีกี กอลิบัน ซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ได้สร้างความสูญเสียอย่างหนักภายในปากีสถานตั้งแต่ช่วงปี 2007 ที่เขาเหล่านั้นเริ่มดำเนินการเคลื่อนไหวเพื่อการแก้แค้นรัฐบาลปากีสถานในฐานะอดีตหุ้นส่วนด้านความมั่นคงของรัฐบาลสหรัฐฯ ที่เคยกวาดล้างเครือข่ายของเขาเหล่านั้นในอัฟกานิสถาน ตลอดช่วงเวลาของสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ดังที่เราจะเห็นได้ถึงข้อเรียกร้องของรัฐบาลปากีสถานในปัจจุบันที่มีต่อรัฐบาลกอลิบันในอัฟกานิสถานให้เลิกสนับสนุน และตัดสายสัมพันธ์ใด ๆ กับกลุ่มติดอาวุธเตหะรีกี กอลิบันซึ่งถือเป็นกลุ่มติดอาวุธที่เป็นภัยความมั่นคงอันดับต้น ๆ สำหรับรัฐบาลปากีสถาน เช่นเดียวกันกับท่าทีของกอลิบันที่ไม่ต้องการให้กองทัพปากีสถานเข้ามาโจมตีในพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตแดนของอัฟกานิสถานโดยผลการแล้วอ้างอิงถึงการกำจัดกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่หลบหนีเข้าไปในอัฟกานิสถาน สภาพการณ์เช่นนี้ถือเป็นความสุ่มเสี่ยงด้านความมั่นคงซึ่งไม่อาจคาดการณ์ได้ในอนาคตหากการตีความสถานการณ์ หรือความเข้าใจในภัยคุกคามจากสองประเทศเกิดความสับสนหรือเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ซึ่งอาจนำไปสู่สถานการณ์ความขัดแย้ง

ด้านความมั่นคงครั้งใหม่ในภูมิภาค ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องส่งผลกระทบไปยังมหาอำนาจระดับโลกนอกภูมิภาคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

7.13 การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการก่อการร้ายที่รอบด้านจากปฏิสัมพันธ์หลายระดับที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ แนวทางการวิเคราะห์ที่ยังไม่แพร่หลายในสาขาวิชารัฐศาสตร์และความมั่นคงศึกษา

ดัชนีพนธ์ฉบับนี้ ได้ศึกษาและวิเคราะห์พลวัตในท่าทีและนโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายของรัฐบาลปาเลสไตน์ ผ่านการใช้กรอบการวิเคราะห์หลักจากแนวคิดการประเมินและจัดการภัยคุกคามในตัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ และแนวทางการศึกษาสัจนิยมใหม่ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับพลวัตในท่าทีและนโยบายของปาเลสไตน์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับโครงสร้างและการเมืองระหว่างประเทศในระดับโลก และในระดับภูมิภาค รวมถึงการจัดการกับสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศที่มีผลย้อนกลับไปสู่การกำหนดท่าทีและนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคง ซึ่งพลวัตในท่าทีและการดำเนินนโยบายในการจัดการกับปัญหาการก่อการร้ายภายในประเทศของรัฐบาลปาเลสไตน์นั้นมีอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงไม่ประสบความสำเร็จในการควบคุมสถานการณ์ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวก็สามารถที่จะถูกวิเคราะห์ออกมาให้กระจ่างชัดและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ผ่านการวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาของสถาบันทางการเมืองที่ยังไม่อาจจัดการกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ภายในประเทศได้อย่างเหมาะสม จากการวิเคราะห์ประเด็นปัญหายาในดังกล่าว ผ่านแนวคิดการต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน รวมถึงการวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาและปัจจัยที่ซ่อนทับอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายภายในปาเลสไตน์ จากแนวทางการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมจากหลายประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการซ้อนทับกันตามที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้ในบทที่ 6 ซึ่งการวิเคราะห์ถึงความซับซ้อนของประเด็นปัญหายาในในประเทศที่มีความเชื่อมโยงไปถึงท่าทีและการดำเนินนโยบายทั้งภายใน และต่างประเทศ ในการจัดการกับสถานการณ์ความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายในช่วงเวลาต่าง ๆ ตามบริบทเฉพาะของสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างในระบบระหว่างประเทศนั้นยังคงไม่เป็นที่แพร่หลายมากนักในสาขาวิชารัฐศาสตร์ และความมั่นคงศึกษา ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่าแนวคิด แนวทางการศึกษา และการวิเคราะห์ที่มีการเกี่ยวพันกันในการรอบการวิเคราะห์ของดัชนีพนธ์ฉบับนี้จะสามารถนำพาเราไปสู่การนำเสนอแนวนโยบาย เพื่อการแก้ไขประเด็นปัญหาความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายที่มีความเหมาะสม ลึกซึ้ง และรอบด้านมากยิ่งขึ้น ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะทางนโยบายไว้ข้างต้น

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- จรัญ มะลูลีม. *โลกมุสลิมกับการก่อการร้าย*. จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 171. กรุงเทพฯ: โครงการความมั่นคงศึกษา, 2559.
- จุลชีพ ชินวรรณ. *โลกในศตวรรษที่ 21 : การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.
- ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, *ความหมายของอัล-กูรอาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ห.จ.ก.กรุงศิลป์ พรินท์เพส, 2544.
- ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, *ความหมายของอัล-กูรอาน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ห.จ.ก.กรุงศิลป์ พรินท์เพส, 2565.
- มานิชญ์ อารีย์. *โดนัลด์ ทรัมป์ กับโลกมุสลิม: จากนโยบายสู่การปฏิบัติและผลลัพธ์*. สมุทรสาคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, 2561.
- สุรชาติ บำรุงสุข. *ความมั่นคงศึกษา: การก่อการร้าย และการก่อความไม่สงบร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: กรีนปรีนท์ จำกัด, 2551.
- สุรชาติ บำรุงสุข. *การก่อการร้ายใหม่*. กรุงเทพฯ: สแควร์ ปริ้นซ์ 93 จำกัด, 2544.

บทความวารสาร

- อดิ๊บ ยูซุฟ. “กลุ่มภราดรภาพมุสลิมภัยคุกคามต่อชาอู่อาระเบีย.” *วารสารเอเชียพิจาร*. ศูนย์ศึกษาเอเชีย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 4, ฉ.8 (ธันวาคม 2560): 11-55.
- อดิ๊บ ยูซุฟ. “นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road Initiative): ความร่วมมือและความขัดแย้ง กรณีศึกษากวาดาร์พอร์ตรัฐบาลโกลจิสถาน (Gwadar Port, Balochistan) ประเทศปากีสถาน.” *วารสารเอเชียพิจาร* ศูนย์ศึกษาเอเชีย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 5, ฉ. 10 (ธันวาคม 2561): 27-73.
- อดิ๊บ ยูซุฟ. “ASEAN กับการจัดการการก่อการร้าย.” *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช* 4, ฉ. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563): 1-21.

อดิศักดิ์ นุชมี และอับดุลเลาะ การ์รีนา. “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมการแปลคัมภีร์อัลกุรอานฉบับภาษาไทยด้านหลักศรัทธาต่อพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์.” *วารสารอัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี* 7, ฉ. 14 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 23-32.

วิทยานิพนธ์

อดิ๊บ ยูซุฟ. “นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road Initiative) : ความร่วมมือและความขัดแย้ง กรณีศึกษากวาดาร์พอร์ตรัฐบาลโกลจิสถาน (Gwadar Port, Balochistan) ประเทศปากีสถาน” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

พลเรือเอก ไผศาล นภสินธุ์วงศ์. “สงครามและกฎการสงคราม.” กรมยุทธศาสตร์ทหารเรือ.

Accessed July 25, 2021. <http://www.navedu.navy.mi.th/stg/tnssc/pdf/79-sk.pdf>

ผู้สื่อข่าว. “มะกันปลุก ‘จตุภาคี’ Quad เพื่อสกัดจีนทุกมิติ.” ไทยโพสต์. Accessed July 25, 2021.

<https://www.thaipost.net/main/detail/97170>

Books and Book Articles

Abbas, Hassan., and Jessica Stern. *Pakistan's Drift into Extremism: Allah, the Army, and America's War on Terror*. New York : Routledge, 2015.

Adalic, Vasja. *The War Against Civilian: Victims of the "War on Terror" in Afghanistan and Pakistan*. Cham: PALGRAVE Macmillan, 2020.

Ali, Tariq. *The Duel: Pakistan on the Flight Path of American Power*. New York: Scribner, 2014.

Atkins, E. Stephen. *The 9/11 Encyclopedia*, Santa Barbara: Calif: ABC-CLIO, 2012.

Atkins E. Stephen. *Encyclopedia of Modern Worldwide Extremisms and Extremist Groups*. Westport (Conn.): Greenwood, 2004.

- Baloch, Aziz. *The Longest March: Balochistan's Struggle for Human Rights and Self-Determination*. Bloomington: AuthorHouse, 2018.
- Behera, Navnita. *Demystifying Kashmi*. Delhi: Pearson Longman, 2007.
- Bergen, L. Peter. *Holy War. Inc.: Inside the Secret World of Osama Bin Laden*. New York: Simon and Schuster, 2014.
- Blood, Peter. *Pakistan: A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress, 1994.
- Bose, Sumantra. *Kashmir: Roots of Conflict, Paths to Peace*. Mass: Harvard University Press, 2005.
- Byman, Daniel. *Al Qaeda, the Islamic State, and the Global Jihadist Movement: What Everyone Needs to Know*. New York: Oxford University Press, 2020.
- Cooley, K. John. *Unholy wars Afghanistan, America and international terrorism*. London: Pluto Press, 2001.
- Coll, Steve. *Ghost Wars The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001*. New York: Penguin Press, 2004.
- Collins, Hill Patricia., and Sirma Bilge. *Intersectionality*. Cambridge, UK: Polity Press, 2020.
- Cronin, Audrey., Huda Aden, Adam Frost and Benjamin Jones. *Foreign Islamic Jihadis Organizations*. Washington D.C.: Congressional Research Service of The Library of Congress, 2008.
- Goodson, L. *Foreign policy gone awry: The Kalashnikovization and Talibanization of Pakistan*. In C. Baxter & C. H. Kennedy (Eds.). *Pakistan 2000*. Oxford University Press: Karachi, 2000.
- Griffin Broadwell Keith., and Azizur Rahman Khan. *Growth and inequality in Pakistan*. London: Macmillan, 1972.
- Guelke Adrian. *Terrorism and global disorder: political violence in the contemporary world*. London: Tauris, 2006.
- Guha, Ramachandra. *India after Gandhi: The History of the World's Largest Democracy*. New York: HarperCollins, 2007.

- Haqqani, Husain. *Between Mosque and Military*. Washington D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 2005.
- Harrison, S. Selig, *In Afghanistan's Shadow: Baluch Nationalism and Soviet Temptations*. New York: Carnegie endowment for international peace, 1981.
- Hilali, A. Z. US-Pakistan. *Relationship Soviet Invasion of Afghanistan*. London: Ashgate Publishing Limited, 2005.
- Hinnells, R. John., and Richard King. *Religion and Violence in South Asia: Theory and Practice*. London: Routledge, 2007.
- Hussain, Touqir. *U.S.-Pakistan Engagement The War on Terrorism and Beyond*. US Institute of Peace, 2005.
- Hussain, Zahid. *The Scorpion's Tail*. New York: Free Press, 2011.
- Hussain, Zahid. *Frontline Pakistan: The Path to Catastrophe and the Killing of Benazir Bhutto*. London : I.B. Tauris, 2008.
- Imtiaz, Gul. *The Most Dangerous Place: Pakistan's Lawless Frontier*. London: Penguin, 2010.
- Jackson, Richard. *Routledge Handbook of Critical Terrorism Studies*. New York: Routledge, 2020.
- Jaffrelot, Christophe. *A history of Pakistan and its origins*. London: Anthem Press, 2004.
- Jaffrelot, Christophe. *The Pakistan Paradox: Instability and Resilience*; Trans. by Cynthia Schoch. New York: Oxford University Press, 2015.
- Kelsay John. *Islam and War: A Study in Comparative Ethics*. Louisville: Westminster, 1993.
- Kennedy, H. Charles. "The Creation and Development of Pakistan's Anti-terrorism Regime, 1997-2002." in *Religious Radicalism Security on South Asia*. ed. Satu P. LIMAYE, Mohan Malik, and Robert G. Wirsing. Honolulu: Asia Pacific Center for Security Studies, 2004.
- Kiessling, Hein Günter. *Faith, Unity, Discipline: The Inter-Service-Intelligence (ISI) of Pakistan*. London : Hurst & Company, 2016.

- Khan, Aarish. *The Terrorist Threat and the Policy Response in Pakistan*. Solna: Stockholm International Peace Research Institute, 2005.
- Khan Imran, *Pakistan: A Personal History*. London: Bantam Press, 2011.
- Kimball, Charles. *When religion becomes evil*. New York: HarperCollins, 2008.
- Stern, Jessica. *Terror in the Name of God: Why Religious Militants Kill*. New York: Harper Collins, 2009.
- Kronstadt, K. Alan. *Pakistan-U.S. Relations: Issues for the 114th Congress*, 2015
- Lieven, Anatol. *Pakistan: a Hard Country*. New York: PublicAffairs, 2012.
- Lobell, E. Steven., Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro. *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy*. Cambridge University Press, 2010.
- Waltz, Neal Kenneth. *Theory of International Politics*. Long Grove: Waveland Press, 2010.
- Lodhi, Maleeha. *Pakistan: Beyond the "Crisis State"*. New York, Columbia University Press, 2011.
- Miklian, Jason. *Illicit Trading in Nepal: Fueling South Asian Terrorism*. Oslo: PRIO, 2009.
- Murphy, Eamon. *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism*. London: Routledge, 2014.
- Musharraf, Pervez. *In the Line of Fire: A Memoir*. London: Simon & Schuster, 2014.
- Nasr, S. V. R. in Jaffrelot (ed.). *Pakistan Nationalism without a Nation*. London: Zeb Books Ltd. Cynthia Street, 2002.
- Paul, V. T. "Causes of the India-Pakistan Enduring Rivalry". *India-Pakistan Conflict: an Enduring Rivalry*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Qutb, Sayyid. *Milestones: (Revised Translation)*. Indianapolis: American Trust Publications, 1993.
- Rashid, Ahmed. *Descent into Chaos The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia*. New York: Viking, 2008.
- Rashid, Ahmed. *Taliban: Militant Islam, Oil, and Fundamentalism in Central Asia*. New Haven: Yale University Press, 2010.

- Rashid, Ahmed. *Pakistan on the Brink: The Future of Pakistan, Afghanistan and the West*. London: Penguin, 2013.
- Rohan, Gunaratna and Iqbal, Khuram. *Pakistan: Terrorism Ground Zero*. London: Reaktion Books, 2012.
- Rose E. Leo., and Noor A Husain. *United States-Pakistan Forum: Relations with the Major Powers*. Lahore: Vanguard, 1987.
- Sandler, Todd, Daniel G. Arce, Walter Enders, S. Brock Blomberg, and Michael D. Intriligator. "Transnational Terrorism," In *Global Crises, Global Solutions: Costs and Benefits*, edited by Bjørn Lomborg, Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Samad, Yunas. *The Pakistan-US Conundrum: Jihadists, the Military and the People, the Struggle for Control*. London: Hurst, 2011.
- Schmid, Alex. *The Routledge Handbook of Terrorism Research*. New York: Routledge, 2013.
- Shuja, Nawaz. *Countering Militancy and Terrorism in Pakistan The Civil-Military Nexus*. Washington D.C: US Institute of Peace, 2016.
- Siddiqi-Agha, Ayesha. *Pakistan's Arms Procurement and Military Buildup, 1979–99*. London: Palgrave Macmillan UK, 2001.
- Siddiqi, Abdurrahman. *East Pakistan: The Endgame ; an Onlooker's Journal 1969–1971*. Karachi: Oxford University Press, 2004.
- Siirs, L. Owen. *Pakistan Inter-Service Intelligence Directorate: Covert Action and Internal Operation*. New York: Routledge, 2018.
- Subrahmanian, V. S. *Computational Analysis of Terrorist Groups: Lashkar-E-Taiba*. New York: Springer, 2014.
- Talbot, Ian. *Pakistan: A Modern History*. London: Hurst, 2012.
- Taseer, Salmaan. *Bhutto a Political Biography*. New Delhi: Vikas Pub. House, 1980.
- Tilly, Charles., and Sidney George Tarrow. *Contentious Politics*. New York: Oxford University Press, 2015.
- Tomsen, Peter. *The Wars of Afghanistan Messianic Terrorism. Tribal Conflicts, and the Failures of Great Powers*. New York: Public Affairs, 2013

- Topich, J. William. *Pakistan: The Taliban, Al Qaeda, and the Rise of Terrorism*. Santa Barbara Colorado Praege, 2018.
- Turner, A. John. *Religious Ideology and the Roots of the Global Jihad: Salafi Jihadism and International Order*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014.
- Underhill, Natasha. *Countering Global Terrorism and Insurgency Calculating the Risk of State-Failure in Afghanistan, Pakistan and Iraq*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014.
- Vorys, Von Karl. *Political Development in Pakistan*. Princeton: Princeton University Press, 1965.
- Malik, V.P. *Kargil: From Surprise To Victory*. NewYork: HarperCollins, 2010.
- Wigell, Mikael, Sören Scholvin and Mika Aaltola. *Geo-Economics and Power Politics in the 21st Century: The Revival of Economic Statecraft*. London: Routledge, 2020.
- Wirsing, G. Robert. *Baloch Nationalism and the Geopolitics of Energy Resources: The Changing Context of Separatism in Pakistan*. PA: Strategic Studies Institute U.S. Army War College, 2008.
- Wynbrandt, James. *A brief history of Pakistan*. New York: Infobase Publishing, 2009.
- Zohair, Mir Husain. "The politics of Islam in Pakistan," in *Religious Fundamentalism in Developing Countries*. Santosh C. Saha and Thomas K. Carr (eds). Westport Conn: Greenwood Press, 2001.
- Zaheer, Hasan. *The Separation of East Pakistan: The Rise and Realization of Bengali Muslim Nationalism*. Dhaka: University Press Limited, 2001.
- Zaidi, Syed Manzar Abbas. *Terrorism Prosecution in Pakistan*. Washington DC: United States Institute of Peace, 2016.
- Zaki, Ahmed. *Geology of Mineral Deposits of Balochistan, Pakistan, Records of the Geological Survey of Pakistan*. Islamabad: Ministry of Petroleum & Natural resources, 1996.

Articles

Ahmed, Naseem. "Pakistan Taliban Policy 1994-1999." *The Dialogue* 7, no. 1 (2012): 81-101.

Akhtar, Nasreen. "Pakistan, Afghanistan and the Taliban." *International Journal on World Peace* 25, no. 4 (2008): 49-73.

Ali Shah, Syed Muhammad. "Pakistan and the War against Terrorism." *Pakistan Horizon* 60, no. 2 (2007): 85-107.

Aqil, Shah. "Praetorianism and terrorism." *Journal of Democracy* 19: 4 (2008): 16-25.

Choudhury, G. W. "Bangladesh: Why It Happened." *International Affairs* 48, No. 2 (1972): 242-249

Dobell, W. M. "Ayub Khan as President of Pakistan." *Pacific Affairs* 42, no. 3 (1969) : 295-296.

Fayyaz, Shabana. "Responding to Terrorism: Pakistan's Anti-Terrorism Laws." *Perspectives on Terrorism* 2, No. 6 (2010): 10-19.

Geertz, Clifford. "The Impact of the Concept of Culture on the Concept of Man," *Bulletin of The Atomic Scientists* 22 (1966): 2-8.

Irshad, Muhammad. "Terrorism in Pakistan: Causes and Remedies." *The Dialogue* 6, no. 3. (2011): 224-241

Juergensmeyer, Mark. "The Worldwide Rise of Religious Nationalism." *Journal of International Affairs* New York (1996): 1-20.

Kunal, Mukherjee. "Islamic Revivalism and Politics in Contemporary Pakistan." *Journal of Developing Societies* 26, No.3 (2010): 329-353.

Leiser, B.M. "Terrorism, Guerrilla Warfare and International Morality." *Stanford Journal of International Studies* 12, Spring (1977) : 39-65.

Lijphart, Arend. "Constitutional Design for Divided Societies." *Journal of Democracy* 15, no 2 (2004): 96-109.

Mearsheimer, John. "Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War," *International Security* 15, No. 1 (Summer 1990): 5-56.

- Naseem, S. M. "Mass Poverty in Pakistan: Some Preliminary Findings." *Pakistan Economic and Social Review* 14, no. 1/4 (1976): 119-145.
- Noor, Sanam., Syed Muhammad Ali Shah, Shahnawaz M. Khan and Syeda Fizzah Ali, "Pakistan's Foreign Policy: Quarterly Survey: July - September 2008." *Pakistan Horizon* 61, no. 4 (2008): 1-12.
- Owais, Muhammad. "Pakistan-Russia Relations: Economic and Political Dimensions." *Pakistan Horizon* 60, no. 2: (2007): 125-139.
- Qassem, Ahmad Shayeque. "Afghanistan-Pakistan relations: Border controversies as counter-terrorist impediments." *Australian Journal of International Affairs* (Canberra) 61, no. 1, (2007): 65-80.
- Rashid Khan, Ahmad. "Pakistan and China: Cooperation in Counter-terrorism." *Strategic Studies* 32/33 (2012): 70-78.
- Rashid, Ahmed. "The Taliban: Exporting Extremism." *Foreign Affairs* 78, no. 6 (1999): 22-35.
- Sidky, H. "War, "Changing Patterns of Warfare, State Collapse, and Transnational Violence in Afghanistan: 1978-2001." *Modern Asian Studies* 41, no. 4 (2007) : 849-888.
- Staniland, Paul. "Between a Rock and a Hard Place: Insurgent Fratricide, Ethnic Defection, and the Rise of Pro-State Paramilitaries." *The Journal of Conflict Resolution* 56, no. 1 (2012): 16-40.
- Titus, Paul., and Nina Swidler. "Knights, not Pawns: Ethno- Nationalism and Regional Dynamics in Post-Colonial Balochistan." *International Journal of Middle East Studies* 32, No. 1 (2000): 47-69.
- Verma, Raj. "China's new security concept: India, terrorism, China's geostrategic interests and domestic stability in Pakistan." *The Pacific Review* 33, no. 6 (2020): 991-1021.
- Victor Asal, Christine C. Fair and Stephen Shellman. "Consenting to a child's decision to join a jihad: Insights from a survey of militant families in Pakistan." *Studies in Conflict & Terrorism* 31, 11 (2008): 973-994.

Wolf, O. Siegfried. "Pakistan and State-Sponsored Terrorism in South Asia." in *TERRORISM REVISITED: Islamism, Political Violence and State-Sponsorship*. Springer International (2018): 109-155.

Zaman, Qasim Muhammad. "Sectarianism in Pakistan: The Radicalization of Shi'i and Sunni Identities." *Modern Asian Studies* 32, no. 3 (1998): 689-716.

Interviews

Former member of Baloch insurgent group. Interview by author, Bangkok, December 24, 2022.

Pakistani entrepreneur. Interview by author, Bangkok, December 20, 2022

Pakistani refugee. Interview by author, Bangkok, December 27, 2022.

Electronic, Media

Aamir, Adnain. "Deadly IS attack threatens China's Belt and Road in Pakistan." Nikkei Asia. Accessed January 3, 2021. <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Belt-and-Road/Deadly-IS-attack-threatens-China-s-Belt-and-Road-in-Pakistan>.

Aamir, Adnan. "No Major Change in Ethnic Balance of Balochistan: Census Data Analysis Proves." Balochistan Voices. Accessed June 17, 2021. <http://balochistanvoices.com/2017/09/no-major-change-ethnicbalance-balochistan-census-data-analysis-proves/>

Abbas, Hassan. "A Profile of Tehrik-i-Taliban Pakistan." Belfer Center. Accessed March 27, 2021. http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/17868/profile_of_tehrikitaliban_pakistan.html.

Amnesty International. "Human Rights Safeguards: Memorandum Submitted to The government of Pakistan Following a Visit in July-August 1989." Amnesty. Accessed December 25, 2021. <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/06/asa330031990en.pdf>.

- Ali, Imtiaz. "Baloch separatist leader Harbiyar Marri among 13 booked for Chinese consulate attack." Dawn. Accessed September 5, 2021. <https://www.dawn.com/news/1447419/>.
- Ali, Zulfiqar. "Sleeper cells being eliminated in KP: army." Dawn. Accessed December 29, 2021. <https://www.dawn.com/news/1261720>.
- ARM Copper. "The Konkola North Copper Project." ARM. Accessed December 30, 2021. <https://www.arm.co.za/archive/files/annual/2010/copper.htm>.
- Aamir, Adnain. "Deadly IS attack threatens China's Belt and Road in Pakistan." Nikkei Asia. Accessed January 3, 2021. <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Belt-and-Road/Deadly-IS-attack-threatens-China-s-Belt-and-Road-in-Pakistan>.
- Bergen, Peter. "The Taliban, Regrouped and Rearmed." The Washington Post. Accessed September 23, 2021. <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/09/08/AR2006090801614.html>.
- Baloch, Meer Shah. "The Fallout From Pakistan's Nuclear Tests." The Diplomat. Accessed December 24, 2021. <https://thediplomat.com/2017/05/the-fallout-from-pakistans-nuclear-tests/>.
- Blackwell, Helen. "Pakistan refocuses on counter-terrorism to protect China's investments." International Institute for Strategic Studies. Accessed December 24, 2021. <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2019/09/sasia-pakistan-protects-chinese-investments>.
- Bureau of Counterterrorism. "Country Reports on Terrorism 2019." United States Department of State. Accessed March 27, 2021. <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/>
- Bureau of Counterterrorism. "Foreign Terrorist Organizations." United States Department of State. Accessed March 27, 2021. <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>.
- Choudhry Munir Ahmed, "Pakistan: where and who are the world's illiterates?" UNESCO. Accessed December 24, 2021. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000145959>.

Correspondent. "Afghan refugee camps safe havens' for terrorists: Aziz." Dawn.

Accessed January 3, 2021. <https://www.dawn.com/news/1266141>.

Correspondent. "Gravitas LIVE | #ProbePakForPanjshir: Pakistan Military leads Taliban offensive in Panjshir." WION. Accessed October 5, 2021. www.youtube.com/watch?v=gh9S0vYb-qA ().

Correspondent. "Pakistan's Nawaz Sharif government holds its first talks with Taliban." The Guardian. Accessed December 29, 2021. <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/26/pakistan-sharif-government-holds-first-talks-taliban>.

Correspondent. "Karachi airport: Islamic Movement of Uzbekistan claims attack." BBC. Accessed July 25, 2021. <https://www.bbc.com/news/world-asia-27790892>

Correspondent. "Officials quit over India attacks." BBC. Accessed August 15, 2021. http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7756068.stm.

Saleem Shahid, "India out to sabotage CPEC: Raheel" Dawn, Accessed August 15, 2021. dawn.com/news/1251784.

Correspondent. "Pakistan's ISI makes full use of world's COVID-19 distraction to kill dissident leaders." ANINews. Accessed January 3, 2021. <https://www.aninews.in/news/world/asia/pakistans-isi-makes-full-use-of-worlds-covid-19-distraction-to-kill-dissident-leaders20200503005440/>.

Correspondent. "The National Assembly has released an updated list of banned organisations in Pakistan." Tribune. Accessed March 27, 2021. <https://tribune.com.pk/story/456294/list-of-banned-organisations-in-pakistan>

Correspondent. "'Mastermind' of Chinese consulate attack killed in Kandahar." Accessed December 24, 2021. <https://tribune.com.pk/story/1875211/1-mastermind-chinese-consulate-attack-killed-kandahar-bbc>.

Correspondent. "Pakistan troops killed in ambush in Balochistan." BBC. Accessed December 23, 2021. <https://www.bbc.com/news/world-asia-15815853>.

Correspondent. "PM Imran talks about overpowering 'shackles of slavery' at Single National Curriculum launch." Dawn. Accessed October 5, 2021. <https://www.dawn.com/news/1640988> ().

Correspondent. "At UN, Pakistan Prime Minister urges 'bold steps' to prevent humanitarian crisis Afghanistan." UN. Accessed October 5, 2021. <https://news.un.org/en/story/2021/09/1101222>.

Correspondent. "Pathankot attack: First terrorist was killed while he was climbing 10 ft high wall." Indian Express. Accessed June 18 2021. <https://indianexpress.com/article/india/india-news-india/pathankot-air-force-base-terror-attack-punjab/>.

Correspondent. "Pakistan bombers hit arms factory." BBC. Accessed August 15, 2021. http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7574267.stm.

Correspondent. "Twin blasts kill more than 80 in Charsadda." Dawn. Accessed August 15, 2021. <https://www.dawn.com/news/628325/twin-blasts-kill-at-least-three-in-charsadda-dawnnews>.

Correspondent. "Pakistan's Punjab province home minister killed in terror attack." The Indian Express. Accessed August 15, 2021. <https://indianexpress.com/article/world/neighbours/7-killed-in-pakistan-as-blast-hits-punjab-home-ministers-office/>.

Correspondent. "13 killed, including 9 Chinese nationals, in Pakistan bus blast." France 24. Accessed August 15, 2021. <https://www.france24.com/en/live-news/20210714-13-killed-including-9-chinese-nationals-in-pakistan-bus-blas>.

Correspondent. "41 killed in Pakistan shrine suicide attack." The Telegraph. Accessed August 15, 2021. <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/pakistan/8424930/41-killed-in-Pakistan-shrine-suicide-attack.html>.

Correspondent. "Bajaur bomb attack kills 24; TTP claims responsibility." Dawn. Accessed August 15, 2021. <https://www.dawn.com/news/715615/bajaur-bomb-attack-kills-seven>.

Correspondent. "Islamic State vows revenge against U.S. for Baghdadi killing." Reuters. Accessed January 3, 2021. <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-baghdadi-confirmation/islamic-state-confirms-baghdadi-is-dead-appoints-successor-idUSKBN1XA25A>.

Correspondent. “‘We’re no longer ‘the University of jihad’ but ‘the University of the Taliban cabinet’: inside Pakistan’s notorious madrasa.” Independent.

Accessed September 23, 2021. <https://www.independent.co.uk/asia/south-asia/madrasa-jihadi-pakistan-taliban-b1920669.html>.

Correspondent. “Musharraf calls himself 'greatest supporter of LeT'.” Dawn. Accessed July 25, 2021. <https://www.dawn.com/news/1373604>.

Correspondent. “UAE publishes list of terrorist organisations,” Gulfnews. Accessed March 27, 2021. <https://gulfnews.com/uae/government/uae-publishes-list-of-terrorist-organisations-1.1412895#>.

Correspondent. “President signs 'Constitutional Amendment' to merge FATA with KP.” The Nation. Accessed August 15, 2021. <https://nation.com.pk/31-May-2018/president-signs-constitutional-amendment-to-merge-fata-with-kp>

Correspondent. “Why are people in Pakistan's Gwadar protesting against the Chinese? Here is what we know.” Wion News. Accessed December 24, 2021. <https://www.wionews.com/south-asia/why-are-people-in-pakistans-gwadar-protesting-against-the-chinese-here-is-what-we-know-436605>.

Correspondent. “Pakistan's militant Islamic groups.” BBC. Accessed November 11, 2021. http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1758534.stm.

Correspondent. “Pakistan school attack: PM Sharif vows to end 'terrorism.’” BBC. Accessed July 25, 2021. <https://www.bbc.com/news/world-asia-27790892>.

Correspondent. “Afghanistan: How much opium is produced and what's the Taliban's record?” BBC. Accessed June 6, 2021. <https://www.bbc.com/news/world-asia-58308494>.

Correspondent. “RAW at frontline to sabotage Economic Corridor, China warns Pakistan.” The Express Tribune. Accessed August 20, 2021. tribune.com.pk/story/890650/raw-at-frontline-to-sabotage-economic-corridor-china-warns-pakistan/.

Correspondent. “Indian police: Parliament attack mastermind killed.” Chinadaily. Accessed June 17, 2021. http://www.chinadaily.com.cn/en/doc/2003-08/31/content_259902.htm.

- D'Cruz, Frankie. "Heartbreak of Malaysian hero in 1975 Japanese Red Army hostage crisis." *Freemalaysiatoday*. Accessed January 3, 2021. <https://www.freemalaysiatoday.com/category/leisure/2020/08/31/heartbreak-of-malaysian-hero-in-1975-japanese-red-army-hostage-crisis/>.
- Dalrymple, William. "Pakistan's flawed and feudal princess." *The Guardian*. Accessed June 6, 2021. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2007/dec/30/pakistan.world>.
- Daly, C. K. John. *The Baloch Insurgency and its Threat to Pakistan's Energy Sector*. The JamesTown Foundation. Accessed December 23, 2021. <https://archive.ph/20140622000413/http://www.jamestown.org/programs/gta/single/#selection-759.0-759.15>.
- Esposito, L. John. "The Oxford Dictionary of Islam." *Oxford Islamic Studies Online*. Accessed January 3, 2021. <http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e490>.
- European Union law. "Council Decision 2011/70/CFSP of 31 January 2011 updating the list of persons, groups and entities subject to Articles 2, 3 and 4 of Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism." *European Union law*. Accessed June 17, 2021. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:028:0057:01:EN:HTML>.
- Fassihi, Farnaz, and Steven Lee Myers. "Defying U.S., China and Iran Near Trade and Military Partnership." *The New York Times*. Accessed August 20, 2021. www.nytimes.com/2020/07/11/world/asia/china-iran-trade-military-deal.html.
- Goulard, Sebastien. "Does the Belt and Road Have a Future in Taliban-ruled Afghanistan?" Accessed August 20, 2021. <https://thediplomat.com/2021/08/does-the-belt-and-road-have-a-future-in-taliban-ruled-afghanistan/>.
- Global Security. "Hizb-ul-Mujahideen". *GlobalSecurity.org*. Accessed June 17, 2021. www.globalsecurity.org/military/world/para/hum.htm.
- Government of Canada. "Listed Terrorist Entities." *Publicsafety*. accessed March 27, 2021. <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/ntnl-scrnt/cntr-trrrsm/lstd-ntts/crnt-lstd-ntts-en.aspx>

- Government of India. "Banned Organizations." Ministry of Home Affairs. Accessed March 27, 2021. <https://www.mha.gov.in/node/91173>.
- Government of Pakistan. "Anti-Terrorism Act, 1997." ILO. Accessed September 23, 2021. https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=81777&p_country=PAK&p_classification=01.04.
- Government of the United Kingdom. "Policy paper: Proscribed terrorist groups or organisations." Home Office. Accessed March 27, 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/proscribed-terror-groups-or-organisations—2/proscribed-terrorist-groups-or-organisations-accessible-version>.
- Grossman, Derek. "Chinese Recognition of the Taliban Is All but Inevitable." Foreignpolicy. Accessed August 20, 2021. <https://foreignpolicy.com/2021/08/27/taliban-china-afghanistan-recognition>
- Haider, Mateen. "RAW runs special cell to sabotage CPEC, says secretary defence." Dawn. Accessed August 20, 2021. dawn.com/news/1251860.
- Harrison, S. Selig. "Is Pakistan friend or foe?." Los Angeles Times. Accessed September 23, 2021. <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2006-sep-05-oe-harrison5-story.html>
- Hasan, Shoaib Syed. "Profile: Islamabad's Red Mosque." BBC. Accessed July 25, 2021. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/6503477.stm>
- Hassan, Syed Raza. "Attacks have killed 44 Pakistan is working on China corridor since 2014." Reuters. Accessed August 15, 2021. www.reuters.com/article/us-pakistan-china-idUSKCN11E1EP ().
- H.E. Zardari, Ali Asif. "Statement at the 63 session of the United Nations General Assembly." UN. Accessed December 29, 2021. https://www.un.org/en/ga/63/generaldebate/pdf/pakistan_en.pdf.
- Holland, Steve., and Guy Faulconbridge. "G7 rivals China with grand infrastructure plan." Reuters. accessed July 25, 2021. <https://www.reuters.com/world/g7-counter-chinas-belt-road-with-infrastructure-project-senior-us-official-2021-06-12/> ().

- Howenstein, Nicholas. "The Jihadi terrain in Pakistan: an introduction to the Sunni Jihadi groups in Pakistan and Kashmir." University of Bradford Pakistan Security Research Unit Research. Accessed June 6, 2021. <https://bradscholars.brad.ac.uk/handle/10454/2224?show=full>.
- Hussain, Akmal. "Economic Policy Growth and Poverty in Historical Perspective." Akmalhussain. Accessed July 26, 2021. www.akmalhussain.net/Publish%20Work/books.php.
- Human Rights Commission of Pakistan. "Afghan Refugees in Pakistan: Push Comes to Shove." ECOI. Accessed June 6, 2021. <https://www.ecoi.net/en/document/1084957.html>
- Kakar, Harsha. "Pakistan's 'good' and 'bad' terrorists." Orfonline. Accessed March 27, 2021. <https://www.orfonline.org/expert-speak/pakistan-good-bad-terrorists/>
- Jadoon, Amira. "The Evolution and Potential Resurgence of the Tehrik-i-Taliban Pakistan." United States Institute of Peace. accessed June 17, 2021. <https://www.usip.org/publications/2021/05/evolution-and-potential-resurgence-tehrik-i-taliban-pakistan>
- Kakar, Harsha. "Pakistan's 'good' and 'bad' terrorists." Orfonline. accessed March 27, 2021. <https://www.orfonline.org/expert-speak/pakistan-good-bad-terrorists/>
- Krishnan, Ananth. "China, Pakistan reaffirm ties during Zardari visit." The Hindu. Accessed December 29, 2021. <https://www.thehindu.com/news/international/China-Pakistan-reaffirm-ties-during-Zardari-visit/article16188346.ece>
- Laskar H. Rezaul. "Act on LeT and JeM, top Pakistan cop had told Nawaz Sharif." Hindustan Timesm. Accessed July 25, 2021. <https://www.hindustantimes.com/world-news/act-on-let-and-jem-top-pakistan-cop-had-told-nawaz-sharif/story-o7EaPI5Uw3lq9RyJFheQbl.html>
- Liz, de Ana. "Afghanistan's mighty copper reserves remain out of reach, even for China." FastmarketMB. Accessed September 5, 2021. <https://www.metalbulletin.com/Article/4004437/in-depth/Afghanistans-mighty-copper-reserves-remain-out-of-reach-even-for-China.html>

- Leff, Gary. "How The Terrorist Who Blew Up Korean Air 858 Went Free." Viewfromthewing. Accessed January 3, 2021. <https://viewfromthewing.com/korean-air-858-terrorist-went-free/>
- Mapping Militant Organizations. "Balochistan Liberation Army." Stanford University. Accessed June 17, 2021. <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/balochistan-liberation-army>
- Majeed, Zaini. "US In Touch With India For 'over-the-horizon' Strategy To Counter Terrorism In Afghanistan." Republicworld. Accessed September 5, 2021. <https://www.republicworld.com/world-news/us-news/us-in-touch-with-india-for-over-the-horizon-strategy-to-counter-terrorism-in-afghanistan.html>
- Marwat, Khan Zahoor. "India's campaign against CPEC." Thenews. Accessed December 30, 2021. thenews.com.pk/print/728014-india-s-campaign-against-cpec
- Miller, John. "Legend Mining hits best Mawson grades to date with 3% nickel, 2.3% copper and 0.19% cobalt." ProactiveInvestors. Accessed December 30, 2021. proactiveinvestors.com.au/companies/news/923537/legend-mining-hits-best-mawson-grades-to-date-with-3-nickel-23-copper-and-019-cobalt-923537.html
- Mumtaz and Associates. "Suppression of Terrorist Activities (Special Court) Act," Ma-Law. Accessed December 26, 2021. <https://www.ma-law.org.pk/pdflaw/SUPPRESSION%20OF%20TERRORIST%20ACTIVITIES.pdf>
- National Encyclopedia of Bangladesh. "Election Bodies Disqualification Order (EBDO) 1959." Banglapedia. Accessed September 23, 2021. [https://en.banglapedia.org/index.php/Election_Bodies_Disqualification_Order_\(EBDO\),_1959](https://en.banglapedia.org/index.php/Election_Bodies_Disqualification_Order_(EBDO),_1959)
- Ramachandran, Sudha. "Ismailis in deadly education spat." Asian Times. Accessed June 6, 2021. www.atimes.com/atimes/South_Asia/GC11Df06.html
- Raza, Irfan Syed "BLA declared terrorist organisation, banned." Dawn. Accessed June 17, 2021. <https://www.dawn.com/news/187183/bla-declared-terrorist-organisation-banned>

- Rehman, Zia., and Salman Masood. "Terrorists Attack Airport in Pakistan, Killing 13." The New York Times. Accessed July 25, 2021. <https://www.nytimes.com/2014/06/09/world/asia/deadly-attack-karachi-international-airport.html>
- Ricks, E. Thomas. "Balochistan is seething, and that can't make China happy about investing." Foreign policy. Accessed June 17, 2021. <https://foreignpolicy.com/2016/03/31/balochistan-is-seething-and-that-cant-make-china-happy-about-investing/>
- Roberts, J. Mark. "Pakistan's Inter-Services Intelligence Directorate: A State within a State?." Ndupress. Accessed January 3, 2021. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a517856.pdf>
- Russian Federation. "Unified federal list of organizations, including foreign and international organizations, recognized as terrorist in accordance with the legislation of the Russian Federation." Federal Security Service of the Russian Federation. Accessed March 27, 2021. <http://www.fsb.ru/fsb/npd/terror.htm>
- Quraishi, Najibullah. "Transcript ISIS in Afghanistan." Frontline. Accessed January 3, 2021. <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/film/isis-in-afghanistan/transcript/>
- Sharma, Palki. "How Pakistan's ISI is tracking coronavirus patients." Wionews. Accessed January 3, 2021. <https://www.wionews.com/south-asia/how-pakistans-isi-is-tracking-coronavirus-patients-301654>
- Siddiqui, Naveed. "US designates Balochistan Liberation Army as global terrorist group." Dawn. Accessed June 17, 2021. <https://www.dawn.com/news/1491688/us-brands-bla-in-pakistan-as-global-terrorist-group>
- Singh, Rajkumar. "Accession of Independent Balochistan to Pakistan." South Asia Journal. Accessed June 17, 2021. <http://southasiajournal.net/accession-of-independent-balochistan-to-pakistan/> ().
- South Asia Terrorism Portal. "Baloch Republican Army Claims Killing Ten More Policemen in Balochistan." SATP. Accessed December 23, 2021. http://www.satp.org/satporgtp/detailed_news.asp?date1=8/11/2009#1 (August 10, 2009)

- South Asia Terrorism Portal. "Durand Line Agreement." Institute for Conflict Management. Accessed September 29, 2021. <https://www.satp.org/satporgtp/countries/pakistan/document/papers/durandlineagreement.htm>
- South Asia Terrorism Portal. "Inactive Terrorist/Insurgent Groups." Institute for Conflict Management. Accessed December 29, 2021. <https://www.satp.org/datasheet-terrorist-attack/fatalities/pakistan>
- South Asia Terrorism Portal. "Pakistan Datasheet Yearly Fatalities." Institute for Conflict Management. Accessed July 25, 2021. <https://www.satp.org/datasheet-terrorist-attack/fatalities/pakistan>
- South Asia Terrorism Portal. "Suicide Attacks in Balochistan, 2003-2018." Institute for Conflict Management. Accessed August 15, 2021. <http://www.satp.org/satporgtp/countries/pakistan/Balochistan/data/suicideattacks.htm>
- Swami, Praveen. "How significant is Jaish-e-Muhammad in Kashmir today?." Indian Express. Accessed June 18, 2021. <https://indianexpress.com/article/explained/kashmir-masood-azhar-talha-rashid-killed-jaish-e-muhammad-lashkar-hizb-ul-mujahideen-indian-army-militancy-terrorism-4930417/>
- UN ad hoc and special committee. "Ad Hoc Committee established by General Assembly resolution 51/210 of 17 December 1996." Legal.UN. Accessed March 2, 2022. <https://legal.un.org/committees/terrorism/>
- UNSC. "Security Council ISIL (Da'esh) and Al-Qaida Sanctions Committee Adds One Entry to Its Sanctions List." UN. Accessed March 27, 2021. https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries
- UNSC. "Sanctions List Materials." UN. Accessed March 27, 2021. https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctionslist/summaries
- Walsh, Declan. "Blasts in Pakistan Kill Scores and Stir Fears on Elections." The New York Times. Accessed August 15, 2021. <https://www.nytimes.com/2013/01/11/world/asia/pakistan-blast-quetta-swat-valley-elections.html>
- Walsh, Declan. "Osama bin Laden killing prompts US-Pakistan war of words." The Guardian. Accessed July 25, 2021. <https://www.theguardian.com/world/2011/may/04/osama-bin-laden-pakistan-us>

Zafar, Mohammad.” Bloodshed in Gwadar: Gunmen storm Coast Guards check post.”

The Express Tribune. accessed December 24, 2021. <https://tribune.com.pk/story/582934/bloodshed-in-gwadar-gunmen-storm-coast-guards-check-post/>

ภาคผนวก

เอกสารอ้างอิงฉบับที่ 1

SUPPRESSION OF TERRORIST ACTIVITIES (SPECIAL COURTS) ACT, 1975

An Act to provide for suppression of acts of sabotage, subversion and terrorism

The following Act of Parliament received the assent of the Presidents the 1st February, 1975, and is hereby published for general information:-

1. Preamble.- Whereas it is expedient to make special provisions for the purposes of suppressing acts of sabotage, subversion and terrorism and to provide for speedy trial offence committed in furtherance of or in connection with such acts:

It is hereby enacted as follows:

1.) Short title, extent and commencement.- This Act may be called the Suppression of Terrorist Activities (Special Courts) Act, 1975.

2.) It extends to the whole of Pakistan.

3.) It shall come into force at once.

2. Definitions.- In this Act, unless there is anything repugnant in the subject or context,.

(a) "Code" means the Code of Criminal Procedure, 1898 (Act V of 1898);

(b) "Scheduled offence" means an offence specified in the Schedule ;

and

(c) "Special Court" means a Special Court constituted under section 3.

3. Establishment of Special Courts.

(1) The Federal Government may, by notification in the official Gazette, establish, for the whole or any part of Pakistan, Special Courts appoint a Judge for each of such Court.

(2) A Judge of a Special Court shall be appointed after consultation with the Chief Justice of the High Court of the Province in which the Special Court is established, and no person shall be appointed a Judge of a Special Court unless he has been Judge of a High Court or is or has been a Session Judge or an Additional Sessions Judge.

(2A) A person to be appointed as Special Court under subsection (1) or subsection (2) shall be appointed in consultation with the High Court in which the Special court is established and shall hold office for a term of three years from the date on which he enters upon his office.

(2B) a person, not being a Judge of a High Court, appointed as Special Court under this, by notice in writing under his hand addressed to the section may appropriate government resign from his office or may be removed from his office on the ground of misconduct.

(3) If so directed by the Federal Government, Provincial Government shall establish a Special Court or Courts and appoint a Judge for each of such Court who is qualified, to be appointed as a Judge under sub-section (2).

(4) A Judge of Special Court, not being a Sessions Judge or an Additional Sessions Judge, shall be appointed for a term of three years from the date on which he enters upon his office.

(4A) Transfer of case. — Where two or more Special Courts have jurisdiction wholly or partly in the same territorial limits, the High Court may, if it considers expedient, do so in the interest of justice or for the convenience of the parties or of the witnesses, transfer any case from one Special Court to another.

(5) The salary, allowance and other terms and conditions of service of a person appointed as a Judge of Special Court shall be such as may be determined by the Government establishing such Court.

(6) A Special Court shall hold its sittings at such place within its territorial limits as may be determined by the Government establishing such Court.

(7) A person, not being a Sessions judge or a Additional Sessions Judge, appointed as a Judge of the Spec: Court, may, by notice in writing under his hand resign his office.

(8) A person appointed as a Judge of a Special Court may be removed from his office in consultation with the Chief Justice of the High Court.

4. Jurisdiction of Special Court.- (1) Notwithstanding anything contained in the Code, the scheduled offences shall be triable exclusively by a Special Court:

Provided that this section shall not be construed to require the transfer to a Special Court of any case which may be pending in any Court immediately before the constitution of the Court. [****] (2) If, in the course of a trial before the Special Court, the Court is of opinion that any of the offences which the accused is alleged to have committed is not a scheduled offence, the Court shall record such opinion and try the accused only for such offence, if any, as is a scheduled offence.

5. Taking of cognizance.-

(1) The officer-in-charge of a police station shall complete the investigation and forward directly to the Special Court a report under section 173 of the Code within fourteen days in respect of a case triable by such Court: Provided that the Special Court may extend the time, within which such report is to be forwarded in a case where good reasons are shown for not doing so within the time specified in this sub-section.

(2) Any default on the part of an officer-in-charge of a police station, an investigating officer or any other person required by law to perform any functions in connection with the investigation, which results in, or has the effect of delaying the investigation or the submission of the report under sub-section (1), shall be deemed to be a willful disobedience of the order of the Special Court and dealt with under the law accordingly.

(3) The Special Court may directly take cognizance of a case triable by such Court without the case being sent to it under section 190 of the Code.

5-A. Procedure of Special Court.-

(1) On taking cognizance of a case the Special Court shall proceed with the trial from day to day and shall decide the case speedily.

(2) A Special Court shall not adjourn any trial for any purpose, unless such adjournment is in its opinion, necessary in the interest of justice and no adjournment shall be granted for, more than two days.

(3) A Special Court shall not, merely by reason of a change in its composition or transfer of a case under section 4A, be bound to recall and rehear any witness who has given evidence, and it may act on the evidence already recorded.

(4) An accused person may be tried in his absence, if the Special Court, after such inquiry as it deem fit, is satisfied (a) such absence is deliberate and brought about with a view to impeding the course of justice ; or (b) the behavior of the accused in court has been such as to impede the course of justice and the Special Court has on that account ordered his removal from the Court: Provided that, in a case referred to in clause (a), the accused person shall not be tried unless a proclamation in accordance with the provisions of section 87 of the Code has been published in respect of him, which proceedings shall be completed by the Special Court within seven days, and until the Proclamation has been published in at least three national daily newspapers out of which two shall be in the Urdu language: Provided further that the Special Court shall proceed with the trial after taking necessary steps to appoint an advocate to defend the accused person who is not before the Court.

(5) The advocate appointed under the second proviso to Sub-section (4) shall be a person selected by the Special Court for the purpose as far as may be, with the consent of the accused and he shall be engaged at the expense of Government and a notice of his appointment shall be published by the Special Court in the newspapers referred to in the first proviso to the said sub-section.

(6) An accused who is tried in his absence under subsection (4) shall be deemed not to have admitted commission of any offence for which he has been charged.

(7) If, within sixty days from the date of his conviction, any person tried under subsection (4) appears voluntarily or is apprehended and brought before the Special Court, and proves to its satisfaction that he did not abscond or conceal himself the purpose of avoiding the proceedings against him, the offence for which he is charged: Provided that the Special Court may exercise its powers under this sub-section in a case in which a person as aforesaid appears before it after the expiration of the said period and satisfies it that he was prevented from appearing within the safe period by circumstances beyond his control.

(8) Notwithstanding anything contained in sections 439, 491, 496, 497, 498, 498A and 561-A of the Code, no Court other than the Special Court shall have

the power or jurisdiction to grant bail to any accused person. Provided that the Special Court shall not release the accused on bail, if there appear reasonable grounds for believing that he has been guilty of the offence for which he has been charged, nor shall an accused person be so released unless the prosecution has been given notice to show cause why he should not be so released; and (8A) Notwithstanding anything contained in the Code or any other law for the time being in force or any judgment of any Court, the provisions of sub-section (8) shall apply with immediate effect to bail applications and proceedings in respect thereof pending in any Court immediately before coming into force of this Ordinance.

(9) A Special Court shall in all matters with respect to which no procedure has been prescribed by this Act, follow the procedure prescribed by the Code for the trial of cases by "Magistrates."

6. Powers of Special Court.-

(1) A Special Court may pass any sentence authorized by law, and shall have all the powers conferred by the Code on a Court of Sessions exercising original jurisdiction.

(2) A Special Court shall have the same power as the High Court has to punish any person who:- (a) abuses, interferes with or obstructs the process the Court in any way or disobeys any order of the Court; (b) scandalizes the Court or otherwise does anything which tends to bring the Court or the person constituting the court in relation to his office into hatred, ridicule or contempt; (c) does anything which tends to prejudice the determination of a matter pending before the court; or (d) does any other thing which, by any other law, constitutes contempt of Court; Provided that fair comment made in good faith and in the, public interest on the working of the Court or any of its firm: decisions after the expiry of the period of limitation for appeal shall not constitute contempt of Court.

7. Appeals from Sentences Imposed by Special Courts.-

(1) A person sentenced by a Special Court shall have a right of appeal to the High Court within whose jurisdiction the sentence has been passed, (1) (and the Provincial Government may direct any person appointed by it for the purpose to

present an appeal to the High Court from an order of acquittal passed by a Special Court;) but save as aforesaid and notwithstanding the provision of the Code or any other law for the time being in force or of anything having the force of law by whatsoever authority made or done, no court shall have authority to revise such sentence, or to transfer any case from a Special Court or to make any order under section 426 or section 491 or section 498 of the Code, or have any jurisdiction of any kind in respect of any proceedings of a Special Court.

(2) An appeal under sub-section (1) shall be preferred to the High Court within thirty days of the passing of the sentence (or order of acquittal, as the case may be), and shall be heard and decided by a Bench of not less than two Judges of the High Court (within three months).

(3) Chapter XXIX of the Code shall apply to the suspension, remission and commutation of sentences passed by a Special Court.

8. Burden of Proof.- Where any person accused of having committed a scheduled offence is found to be in Possession of, or to have under his control, any article or thing Which is capable of being used for, or in connections with, the Commission of such offence, or is apprehended, in circumstances which lead to raise a reasonable suspicion that he has committed. such offence, he shall be presumed to have committed the offence unless he can prove that he had not in fact committed the offence. 8 A. Notwithstanding anything contained in the Code or any other Law for the time being in force or any judgments of any Court, the provisions of sub-section (8) shall apply with immediate effect to bail applications and proceedings in respect thereof pending in any Court immediately before coming into force of this Ordinance.

9. Indemnity.- No suit, precaution or other legal proceeding shall lie against any person in respect of anything which is in good faith done or intended to be done under this Act.

10. Act to override other laws.- The provisions of this Act shall have effect notwithstanding anything contained in the Code or in any other law for the time being in force.

11. Repeal.-The Suppression of Terrorist Activities (Special Court) Ordinance, 1974 (XVIII of 1974), and the Suppression of Terrorist Activities Special Court (Amendment) Ordinance, 1974 (XXIV of 1974), are hereby repealed.

THE SCHEDULE

(See Section 2 (b))

(a) Any offence punishable under any of the following sections of the Pakistan Penal Code, 1860 (XLV of 1860) , namely:-

(i) Sections 121, 121-A, 122, 123, 123-A, 124-A, 203, 365, 400, 402-A, 402-B, 402-C, 147 and 431.

(ii) section 216, if committed in relation to an offender who is accused of having committed any of the offences specified in this Schedule;

(ii) (a) section 302 or section 307, if committed in the course of the same transaction in which an offence-specified in this paragraph or paragraphs (b) and (c) is committed, or in addition to or in combination with such offence]"

(iii) sections 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398 and 399, if a cannon, grenade, bomb, rocket or an arm of a prohibited bore is used for, or any public property is stolen, destroyed or damaged in, the commission of the offence ; or

(iv) section 435, 436, 437, 438 and 440, if an explosive substance, mineral oil or any product of mineral oil is used for the commission of the offence;

(b) Any offence punishable under the Explosive Substances Act, 1908 (XI of 1908);

(c) any offence punishable under the Arms Act, 1878 (XI of 1878), or any offence punishable under any of the following sections for the West Pakistan Arms Ordinance, 1965 (West Pakistan Ordinance No.XX of 1965), namely, sections 8,9 and 10, if committed in respect of a cannon, grenade, bomb or rocket;"208 or a light or heavy automatic or semi-automatic weapon such as Kalashnikov, a G-III rifle or any other type of assault rifle".

(cc) Any offence punishable under section 13-A or section 13-B of the Pakistan Arms Ordinance, 1965 (W.P. Ordinance, No.XX of 1965).

(d) Any offence punishable under any of the following sections of the Railways Act, 1890 (IX of 1890), namely sections 126, 127 and 128.

(e) Any offence punishable under section 25 of the Telegraph Act, 1885 (XIII of 1885);

(f) Any offence punishable under rule 29 of the Aircraft Rules, 1937;

(g) Any offence punishable under rule 43 of the Defense of Pakistan Rules,

(h) Any offence punishable under sub-section (1) of section 13 of the Prevention of Anti-National Activities Act, 1974 (VII of 1974), if such offence constitutes anti-national activity within the meaning of sub-clause (i) or sub-clause (ii) of clause (a) of section 2 of that Act; and (iii) Any attempt or conspiracy to commit, or any abetment of, any of the aforesaid offences.

Suppression of terrorist activities (special courts), act, 1975

(Application of Acts to the Provincially Administered Tribal Areas of Balochistan)

Gazette of Balochistan, Extraordinary, 10th May, 1994

No. SOI (TA) 3-1-93/3271-345, dated 10.5.1994.- In exercise of the powers conferred by clause (3) of Article 247 of the Constitution of Islamic Republic of Pakistan the Governor Balochistan with the approval of the President is pleased to direct that the following Acts of Majlis-e-Shoora Administered Tribal Areas of Balochistan with immediate effect namely:--

(i) The Suppression of Terrorist Activities (Special Courts) Act, 1975 (XV of 1975)

(ii) The Special Courts for Speedy Trials Act, 1992 (IX of 1992). (iii) The Terrorist Affected Areas (Special Courts) Act, 1992 (X of 1992).

เอกสารอ้างอิงฉบับที่ 2
ANTI- TERRORISM ACT, 1997

The following Anti-Terrorism Act, 1997, passed by the National Assembly and as well as Senate of Pakistan to combat terrorism in the country.

Whereas it is expedient to provide for the prevention of terrorism sectarian violence and for speedy trial of heinous offences and for matters connected therewith and incidental thereto;

It is hereby enacted as follows:

COMMENTS

Non-obstinate clauses of Act override general provisions of other laws.⁸

1. Short title, extent and commencement

(a) This' Act may be called the Anti-Terrorism Act, 1997

(b) It extends to the whole of Pakistan.

(c) It shall come into force at once.

2. Definitions. In this Act, unless there is anything repugnant in the subject or context,-

(a) "armed forces" means the Military, Naval and Air Forces of Pakistan and there Reserves of such Forces;

(b) "civil armed forces" means the Frontier Constabulary, Frontier Crops, Pakistan, Coast

Guards, Pakistan Rangers or any other civil armed force notified by the Federal Government as such;

(c) "Code" means the Code of Criminal Procedure, 1898 (Act V of 1898);

(d) "Government" means the Federal Government;

'[9(da) "High Court" means the High Court having territorial jurisdiction in respect of the area for which a Special Court has been established;] and

1 (e) "scheduled offence" means an a terrorist or sectarian related offences as set out in the Act or the Schedule hereto;]

(f) "Sectarian hatred" means hatred against a group of persons in Pakistan defined

by

reference to religion, religious sect, religious persuasion, or regional belief;

(g) "Special Court" means a Special Court constituted under section 14; and

(h) "terrorist act" has the meaning assigned to it in section 6.

3. Declaration of intent. If, at any time in the opinion of the Federal Government, the commission of terrorist acts and scheduled offences have become common place in Pakistan it may, by notification in the official Gazette, declare that it is expedient for purposes of the prevention and punishment thereof to have resort to the provisions of this Act and thereupon the powers conferred hereunder shall be available for use in accordance herewith.

8. NLR 2000 Criminal Lah. 25.

9. Inst. by Ordinance, IX of 1998

1. Subs. by Ordinance. IX of 1998.

4. Calling in of armed forces and civil armed forces in aid of civil power. (1)

It shall be lawful for the Federal Government to order, and subject to sub-section.

(2) For the Provincial Government to secure, the presence of armed forces and civil armed forces in any area for the prevention and punishment of terrorist acts and scheduled offences in accordance with the provisions of this Act.

(3) If, in the opinion of the Provincial Government, the presence of armed forces, or civil armed forces, is necessary in order to prevent the commission of terrorist acts or scheduled offences in any area, it may request the Federal Government to direct the presence or posting of units or personnel of the armed forces, or civil armed forces, in such numbers as may be deemed necessary for the prevention or control of terrorist acts or scheduled offences.

(4) The Federal Government may decide whether the requirement of the situation call for the deployment of---

(i) the civil armed forces; or

(ii) the armed forces and on so deciding shall, by means of a notification in the official Gazette issued under clauses (i) or (ii), authorize and direct the posting thereof.

5. Use of armed forces and civil armed forces to prevent terrorism. (1) Any police officer, or member of the armed forces, or civil armed forces, who is present or deployed in any are may, after giving sufficient warning, use the necessary force to prevent the commission of terrorist acts or scheduled offences, and, in so doing shall, in the case of an officer of the armed forces or civil armed forces, exercise all the powers of a police officer under the Code.

(2) In particular and without prejudice to the generality of the provisions of subsection

(1), an officer of the police, armed forces and civil armed forces may---

(i) after giving prior warning use such force as may be deemed necessary or appropriate, bearing in mind all the facts and circumstances of the situation, against any person who is committing, or in all probability is likely to commit a terrorist act or a scheduled offence, and it shall be lawful for any such officer, or any superior officer, to fire, or order the firing upon any person or persons against whom he is authorized to use force in terms hereof;

(ii) arrest, without warrant, any person who has committed an act of terrorism or a scheduled offence or against whom a reasonable suspicion exists that he has committed, or is about to commit, any such act or offence; and

iii) enter and search without warrant, any premises to make any arrest or to take possession of any property, fire-arm, weapon or article used or likely to be used, in the commission of any terror" 1st act or scheduled offence.

(3) Nothing contained in sub-section (1) or (2) shall affect the provisions of Chapter IX of the Code and the provisions of section 132 of the Code shall apply to any person acting under this section.

6. Terrorist act. Whoever, to strike in the people, or any section of the people, or to alienate any section of the people or adversely affect harmony among different sections of the people, does may act or thing by using bombs, dynamite or other explosive or inflammable substances, or fire-arms, or other lethal weapons or poisons or noxious gases or chemicals or other substances of a hazardous nature in such a manner as to cause, or to be likely to cause the death

of, or injury to, any person or persons, or damage to or destruction of, property or disruption of any supplies of services, essential to the life of the community or displays fire-arms, or threatens with the use off force public servants in order to prevent them from discharging their lawful duties commits a terrorist act.

COMMENTS

Fact that victim of murder was a public servant would be sufficient to attract provisions of Anti- Terrorism Act (1997). It would immaterial that the victim at time of occurrence was not on duty and that alleged murder had no nexus with performance of duties by victim in his capacity as a public servant. 2

Application moved before Judge, Anti-Terrorism Court, for re-transfer of case with contention that jurisdiction under Anti-Terrorism Act, 1997, did not arise, inter alia, because the victim was neither a public servant nor did he suffer death sentence while performing official duties. Such application dismissed by Judge, Anti-Terrorism Court and High Court declining its interference with his order.

Supreme Court upholding order of High Court and declining its leave to appeal. It was held that the jurisdiction to decide whether a particular case falls or does not fall within purview of judge, Anti-Terrorism Act, also lies Presiding Officer of Anti-Terrorism Court, and such question can be re-agitated before the concerned Anti-Terrorist Court who would pass appropriate orders uninhibited by observations of High Court in its order. 3

7. Punishment for Terrorist Act. Whoever commits a terrorist act shall---

(1) if such act has resulted in the death of any person be punished with death; and
(ii) in any other case be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than seven years but may extend to life imprisonment, and shall also be liable to fine.

8. Prohibition of acts intended or likely to stir up sectarian hatred. A person who--(a) uses threatening, abusive or insulting words or behaviors, or
(b) displays, publishes or distributes any written material which is threatening, abusive or insulting; or

(c) distributes or shows or plays a recording of visual images or sounds recording

of visual images or sounds which are threatening, abusive or insulting; or
 (d) has in his possession written material or a recording or visual images or sounds which are threatening, abusive or insulting with a view to their being displayed or published by himself or another, shall be guilty of an offence if---

2. NLR 2000 Criminal Lah. 25.

3. NLR 2000 Criminal SC 35.

(i) he intends thereby to stir up sectarian hatred; or

(ii) having regard to all the circumstances, sectarian hatred is likely to be stirred up thereby.

9. Punishment for offence under section 9. Whoever contravenes any provision of section shall be punished with rigorous imprisonment for a term which may extend to seven years, or with fine, or with both.

10. Power to enter or search. an officer of the police, armed forces or civil armed forces is satisfied that there are reasonable grounds for suspecting that person has possession of written material or a recording in contravention of section he may enter and search the premises where it is suspected the material or recording is situated and take possession of the same.

11. Power to order forfeiture. (1) A special court by which a person is convicted of an offence under section 9 shall order to be forfeited any material or recording referred to therein.

(2) Where the person who collected the material or recording cannot be found or identified the Special Court on the application of the officers seizing the material or recording shall forfeit the material or recording to the State to be disposed of as directed by it.

12. Jurisdiction of Special Court (1) Notwithstanding anything contained in the Code or in any other law, a scheduled offence committed in' area in a Province shall be tribal only be the Special Court exercising territorial jurisdiction in relation to such area.

(2) Notwithstanding anything contained in sub-section (1), if, in respect of a case involving a scheduled offence committed in any area, the Government, having

regard to the facts and circumstances of the case, is satisfied that in order to ensure a fair trial, or for the protection and safety of witnesses, that such of offence should be tried by a Special Court established in relation to any other area, the Government may make a declaration to the effect.

Explanation. ---Where a Special Court is established in relation to two or more areas, such Special Court shall be deemed, for the purpose of this sub-section, to have been established in relation to each of such areas.

(3) Where a declaration is made in respect of an offence committed in an area in a Province, any prosecution in respect of such offence shall be instituted only in the Special Court established in relations to such area, and, if any prosecution in respect of such offence is pending immediately before such declaration in any other Court, the same shall stand transferred to such Special Court and such Special Court shall proceed with such case from the stage at which it was pending at that without the necessity of recalling any witnesses.

n. Establishment of Special Courts.---(l) For the purpose of providing for the speedy trial of scheduled offences committed in any area, the Government" or if so directed by the Government, the Provincial Government, may establish, by notification, one or more Special Courts in relation to such area:---

(a) within such area; or

(b) if the Government having regard to the exigencies of the situation prevailing in such area considers it expedient so to do, at any place outside such area.

(2) Notwithstanding anything contained in sub-section (1), if, having regard to the exigencies of the situation prevailing in a Province, the Government is of the opinion that it is expedient to establish in relation to two or more areas, in the Province, a Special Court outside the said area or areas, for the trial of such scheduled offences committed in the area or areas it may, by notification, establish in relation to such area or areas a Special Court at such place outside the said area, or areas, as may be specified in the notification.

(3) Where more Special Courts than one have been established for one area the Government shall authorize of Judge of any such Court to distribute case among

such Courts.

14. Composition and appointment of Presiding Officers of Special Courts.

(1) A Special Court shall consist of a Judge, being a person who---

(i) is or has been a Sessions Judge or an Additional Sessions Judge; or

(ii) has exercised the powers of a District Magistrate or an Additional District Magistrate and has successfully completed an advance course in Shariat, (Islamic Law) conducted by the International Islamic University Islamabad; or.

(iii) has for a period of not less than ten years been an advocate.

(2) The Federal Government shall make appointments to the post of Judges of Special Court after consultation with the Chief Justice of the High Court.

Explanation. --- The qualification of being an advocate for a period of not less than ten years may be relaxed in the case of a suitable person who is a graduate from an Islamic University and has studies Islamic Shariat and Fiqh as a major subject.

15. Place of sitting. (1) Subject to sub-section (3), a Special Court shall ordinarily sit at such place or places as the Government may, by order, specify in that behalf.

(2) The Government may direct that for the trial of a particular case the Court shall sit at such place including the place of occurrence of an offence as it may specify.

(3) Except in a case where a place of sitting has been specified under sub-section (2), a Special Court may if it considers it expedient or desirable so to do either suo motu or on the application of the public prosecutor sit, for holding the trial of a case at any place including a mosque other than the ordinary place of its sitting.

16. Oath by Special Courts. A Judge, of a Special Court shall, at the commencement of a proceeding under this Act, make oath, in the case of a Muslim, on the Holy Quran, to the effect that he shall decide the case honestly, faithfully and considering himself accountable to Almighty Allah, and in case of a non-Muslim in accordance with his - faith to the effect that he will decide the case honestly and faithfully according to his conscience and beliefs.

17. Powers of Special Courts with respect to other offences. When trying any scheduled offence, a Special Court may also try any offence other than the scheduled offence with which the accused may, under the Code, charged at the same trial.

18. Public prosecutors. (1) The Government shall appoint in the relation to each Special Court a Public Prosecutor and may also appoint one or more Additional Public Prosecutors:

Provided that the Government may also appoint, for any case or class of cases, a Special Public Prosecutor.

(2) Every person appointed as a Public Prosecutor or an Additional Public Prosecutor or a Special Public Prosecutor shall be deemed to be a Public Prosecutor within the meaning of section 492 of the Code, and the provisions of the Code shall have effect accordingly.

19. Procedure and powers of Special Court. (1) The officer-in-charge of a police-station shall complete the investigation in respect of a case triable by a Special Court within seven working days and forward directly to the Special Court a report under section 173 of the Code:

Provided that the Special Court may extend the time within which such report is to be forwarded in a case where good reason are shown for not being able to do so within the time specified in this sub-section.

(2) Any default on the part of an officer-in-charge of a police-station.. an investigating officer or any other person required by law to perform any functions in the effect of, delaying investigation or submission of the report under sub-section (1), shall be deemed to be 2. Willful disobedience of the orders of the Special Courts and the person committing the default shall be liable to be punished for contempt of Court.

(3) The Special Court may directly take cognizance of a case triable by such Court without the case being sent to it under section 190 of the Code.

(4) In a case triable by a Special Court, orders for detention of an accused in police custody under section 167 of the Code shall be obtained from the Special

Court concerned which shall record reasons for authorizing or refusing such detention: Provided that, where an accused cannot within twenty-four hours may be obtained

from the nearest Magistrate for the purpose of producing the accused before the Special Court within that period.

(5) Where, in a case triable by a Special Court, an accused has been released from police custody under section 169 of the Code has been remanded to judicial custody, the Special Court may, on good grounds being shown by a Public Prosecutor or a Law Officer of the Government, for reasons to be recorded in writing, make an order for placing him in police custody for the purpose of further investigation in the case.

(6) A special Court shall be deemed to be a Magistrate for purpose of Sub-section (4) and (5).

(7) A The Special Court shall, on taking cognizance of a case, proceed with the trial from day to-day and shall decide the case within seven working days.

(8) A Special Court shall not adjourn any trial for any purpose unless such adjournment is, in its opinion, necessary in the interest of justice and no adjournment is, in its opinion, necessary in the interest of justice and no adjournment shall, in any case, be granted for more than two working days.

(9) . A Special Court shall not, merely by reason of a change in its composition or transfer of a case under sub-section (1) of section 10, be bound to recall and rehear any witness who has given evidence and may act on the evidence already recorded.

(10) Any accused person may be tried in his absence if the Special Court, after such inquiry as it deems fit, is satisfied that---

(a) such absence is deliberate and brought about with a view to impeding the course of justice; or

(b) the behavior of the accused in Court has been such as to impede the course of justice and the Special Court has not that account ordered his removal from the Court. Provided that, in case a case referred to on clause (a), the accused person

shall not be tried unless a proclamation has been published in respect of him in at least three national daily newspapers out of which one shall be in the Urdu language requiring him to appear at a specified place within seven days failing which action may also be taken against him under section 88 of the Code:

Provided further that the Special Court will proceed with the trial after taking the necessary steps to appoint an advocate to defend the accused person who is not before the Court.

Explanation.---A accused who is tried in his absence under sub-section (10) shall be deemed not to have admitted the commission of any offence for which he has been charged.

(11) The advocate appointed under the second proviso to sub-section (10) shall be a person selected by the Special Court for the purpose and he shall be engaged at the expense of the Government.

(12) If, within sixty days from the date of his conviction, any person tried under sub-section (10) appears voluntarily, or is apprehended and brought before the Special Court and proves to its satisfaction that he did not abscond or counsel himself or the purpose of avoiding the proceeding against him, the Special Court and proves to its satisfaction that he did not abscond or conceal himself for the purpose of avoiding the proceeding against him, the Special Court shall set aside his conviction and proceed to try him in accordance with law for the offence with which he is charged:

Provided that the Special Court may exercise its powers under this sub-section in a case in which a person as aforesaid appears before it after the expiration of the said period and satisfies it that he could not appear within the said period by reason of circumstances beyond his control.

(13) Where a scheduled offence is punishable with imprisonment for a term not exceeding three years, or with fine, or with both, a Special Court may notwithstanding anything contained in sub-section (1) of section 260 or section 262 of the Code shall, so far as may be, apply to such trial:

Provided that, in the case of a Conviction in a summary trial under this section, it

shall be lawful for a Special Court to pass a sentence of rigorous imprisonment for a term not exceeding two years:

Provided further that a Special Court shall not try in a summary way any case which was pending in any Court immediately before the commencement of this Act, and is transferred to the special under section (10).

(14) Subject to the other provisions of this Act, a Special Court shall, for the purpose of trial of any offence, have all the powers of a Court sessions and shall try such offence as if it were a Court of Sessions as far as may be in accordance with the procedure prescribed in the code for trial before a Court of sessions.

20. Punishment. A person convicted for an offence by the Special Court shall be awarded the maximum punishment prescribed by a law for the offence unless for reasons to be recorded the Court decides to award a lesser punishment.

21. Protection of witnesses. (1) A Special Court trying an offence under this Act may, on application by a witness in any proceedings before it or by the public prosecutor in relation to such witness or on its own motion; give such directions it deems fit for the protection of the witness.

(2) Any person who fails to comply with any direction issued under sub-section (1) of any person who threatens or otherwise causes harassment to any such witness shall be guilty of an offence punishable by way of summary procedure with imprisonment which may extend to two years. or with fine or with hold.

22. Manner and place of execution of sentence. The Government may specify the manner, mode and place of execution of any sentence passed under this act, having regard to the deferent effect which such execution is likely to have.

23. Power to transfer cases top regular Courts. Where, after taking cognizance of an offence, a Special Court is of opinion that the offence is not a scheduled offence, it shall, notwithstanding that it has no jurisdiction to try such offence, transfer the case for trial of such offence to any Court having jurisdiction under the Code, and the Court to which the case is transferred may proceed with the trial of the offence as if it had taken cognizance of the offence.

24. Appellate Tribunals. There shall be one of more Appellate Tribunals for

each Province consisting of one or two Judges of the High Court to be nominated by the Chief Justice of the said Court and notified by the Government.

Explanation. ---In this section "High Court" means the High Court of the Province for which Special Court has been constituted.

25. Appeal. (1). An appeal against the final judgment of Special Court shall lie to an Appellate Tribunal.

(2) Copies of the judgment of a Special Court shall be supplied to prosecutor free of cost on the day the judgment is pronounced and the record of the trial shall be transmitted to the Appellate Tribunal within three days of the decision.

(3) An appeal under sub-section (1) may be preferred by person sentenced by a Special Court to an Appellate Tribunal within seven days of the passing of the sentence.

(4) The Attorney-General may, on being directed by the 'Federal or a Provincial Government, file an appeal against an order of acquittal or a sentence passed by a Special Court within fifteen days of such order.

(5) An appeal under this section shall be heard and decided by an appellate Tribunal within seven working days.

(6) An Appellate Tribunal shall sit at such places, and have jurisdiction within such territorial limits, as may be fixed by the Government.

(7) Subject to sub-section (8); an Appellate Tribunal shall, in exercise of its appellate jurisdiction, subject to the provisions of this Act, have all the powers conferred on an Appellate Court under Chapter XXXI of the Code.

(8) Pending the appeal the Appellate Tribunal shall not release the accused on bail.

26. Admissibility of confession made before Police. Notwithstanding anything contained in the Qanun-e-Shahadat, 1984 (P.O. 10 of 1984), a confession made by a person accused of an offence punishable under section 7 or section 8 of this Act or an offence covered by sub-paragraph (a) of paragraph 2, or paragraph 3 of the schedule to this Act, or robbery or dacioty with murder or rape before a policeofficer not below the rank of a Deputy Superintendent of Police may be proved

against such person:

Provided that Special Court may, for admission of the confession in evidence, require the police-officer to produce a video-tape together with the devices used for recording, the confession.

27. Punishment for defective investigation.---If a Special Court of an Appellate Tribunal comes to the conclusion during the course of or at the conclusion of the trial that the investigating officer, or other concerned officers have failed to carry out the investigation properly or diligently or have failed to pursue the case properly and in breach of their duties, it shall be lawful for such Court or, as the case may be, Appellate Tribunal to punish the delinquent officers imprisonment which may extend to two years, or with fine, or with both by resort to summary proceedings.

28. Transfer of cases. (1) Notwithstanding anything contained in this Act, an Appellate Tribunal may, if it considers it expedient so to do in the interest of justice, or where the convenience or safety of the witnesses or the safety of the accused so requires, transfer any case from one Special Court to another Special Court within or outside the area.

(2) A Special Court to which a case is transferred under sub-section (1) shall proceed with the case from the stage at which it was pending immediately before such transfer and it shall not be bound to recall and rehear any witness who has given evidence and may act on the evidence already recorded.

29. Trial before Special Court to have precedence. A trial under this Act an offence by a Special Court, and the appearance of an accused before, it shall have precedence over the trial of any other case against the accused in any other Court, except the High Court on its original side.

30. Modified application of certain provision of the Code. (1)

Notwithstanding anything contained in the Code or in any other law, every scheduled offence shall deemed to be a cognizable offence within the meaning of clause if of section 4 of the Code and the worlds "cognizable case" as denied in that clause shall be construed accordingly.

(2) Sections 374 to 379 of the Code shall apply in relation to a case involving a scheduled offence subject to the modification that the references to a "Court of Sessions" and "High Court", wherever occurring therein, shall be construed as reference to a "Special Court" and an Appellate Tribunal.

(3) Notwithstanding the provisions of sections 439, 497, 498, 198A and 561A of the Code, no Court other than a Special Court shall have the power or jurisdiction to grant bail to, or otherwise release, an accused person in a case triable by a Special Court.

(4) A Special Court shall not release an accused person on bail if there are reasonable grounds for believing that he has been guilty of the offence with which he has been charged, and nor shall an accused person be released unless the prosecution has been given notice to show cause why he should not be so released and the accused has furnished sound sureties.

31. Finality of Judgment. A judgment or order passed, or sentence awarded, by a Special Court, subject to the result of an appeal under this Act shall be final and shall not be called in question in any Court.

32. Overriding effect of Act. (1) The provisions of this Act shall have effect notwithstanding anything contained in the Code or any other law but, save as expressly provided in this Act, the provisions of the Code shall, in so far as they are not inconsistent with the provisions of this Act apply to the proceedings before a Special Court; and the purpose of the said provisions of the Code, a Special Court shall be deemed to be a Court of Sessions.

(2) In particular and without prejudice to the generality of the provisions contained in subsection (1) the provisions of section 350 of the Code shall, as far as may be, apply to the proceedings before a Special Court, and for this purpose any reference in those provisions to a Magistrate shall be construed as a reference to a Special Court.

33. Delegation. The Government may, by notification, delegate, subject such conditions as may be specified therein, all or any of the powers exercisable by it under this Act.

34. Power to amend the Schedule. The Government may, by notification, amend the Schedule so as to add any entry thereto or modify or omit any entry therein.

35. Power to make rules. (1) The Government may, by notification, make such rules, if any, as it may deem necessary for carrying out the purposes of this Act.

36. Savings. (1) Nothing contained in this Act shall affect the jurisdiction by, or the procedure applicable to, any Court or other authority under any law relation to the Naval, Military or Air Forces or any other armed force of the Government.

(2) For the removal of any doubt, it is hereby declared that, for the purposes of any such law as is referred to in sub-section (1), a Special Court shall be deemed to be Court of ordinary criminal jurisdiction.

37. Contempt of Court. (I) A Special Court and an Appellate Tribunal shall have the power to punish with rigorous imprisonment for a term which may extend to six months and with fine any person who--

(a) abuses, interferes or obstructs the determination of a matter pending or most likely to come up before the Court or Tribunal; or

(b) does anything which, by any other law, constitutes contempt of Court or Tribunal.

Explanation.---In this section, "Court" means a Special Court and "Tribunal" means an Appellate Tribunal.

38. Punishment for terrorist act committed before this Act. Where a person has committed an offence before the commencement of this Act which if committed after the date on which this Act comes into force' would constitute a terrorist act there under he shall be tried under this Act but shall be liable to punishment as authorized by law at the time the offence was committed.

39. Indemnity. No suit, prosecution or other legal proceedings shall lie against any person in respect of anything which is in good faith done or intended to be done under this Act.

40. Amendment of the Criminal Law Amendment Act, 1908 (XIV of 1908).

In the Criminal Law Amendment Act, 1908 (XIV of 1908), the following

amendments shall be made, namely:

(I) In section 15, in clause (2) in sub-clause (a) for the Words "violence or intimidation" the words "terrorist, stirring up sectarianism violence or intimidation which endanger or threaten public order" shall be substituted.

(II) For section 16, the following shall be substituted, namely:---

(I) If either the Federal Government or the Provincial Government is of the opinion that an association is an unlawful association it may call upon the association to show-cause within

fourteen days why it should not be declared as unlawful association for the purpose of this Act.

(2) If after hearing the association, the Federal Government or the Provincial Government is of the opinion that the association is an unlawful association it may declare such association to be an unlawful association.

(3) If the Federal Government or the Provincial Government is of the opinion that in the interest of the maintenance of public order or to prevent injury to the people it is just and necessary to take immediate action, it may, pending passing of order under sub-section (2), by an interim order, declare an association to be unlawful.

(4) An association aggrieved by an order under sub-section (2) may file an appeal before a Board appointed by the Chief Justice of the High Court of the Province consisting of a Chairman and two other persons each of whom is or has been a judge of the High Court.

(5) The Board shall decide the appeal within thirty days and may pass such order as it may deem fit.

(III) In section 17---

(i) in sub-section (I) for the words "six months" the word "five years" shall be substituted; and

(ii) in sub-section (2) for the words "three years" the words "seven years" shall be substituted.

(IV) In sections 17 A, 17D and 17E for the words "Provincial Government" where occurring the words "Federal Government or the Provincial Government"

shall be substituted.

SCHEDULE AMENDED BY NOTIFICATION

NO. S.R.O. 1237 (1)/97, dated 13.12.1998

Any offence punishable under any of the following sections of the Pakistan Penal Code (Act XLV of 1860), namely:---

(a) Section 302---

(i) if committed with a cannon, grenade, bomb or rocket; or

(ii) if the victim is a member of police, armed forces or civil armed forces or is a public servant; or

(iii) if committed during or while committing the offence of robbery or dacoit and committed after the commencement of this Act; or

4 [(b) Sections 109, 120A, 120B, 121, 121A, 122, 123] 295A, 365, 365A, 402A, 402B and 402C; and

(c) Sections 392 to 395, 397 to 398, if in committing the offence, the offender or any of the offenders commits the offence of murder or Zina-bil-jabr punishable under section 6, 7, 8 or 10 of the Offence of Zina (Enforcement of Hudood) Ordinance, 1979 (VII of 1979) and committed after the commencement of this Act.

"(2A) Any offence punishable under section 6, 7, 8 or 10 of the Offence of Zina (Enforcement of Hudood) Ordinance, 1979 (VII of 1979), if committed in committing any of the offence punishable under sections 392 to 398 of the Pakistan Penal Code (Act XLV of 1860) and committed after the commencement of this Act."

3. An offence punishable under sub-section (4) of section 10 of the Offence of Zina (Enforcement of Hudood) Ordinance, 1979 (Ord. VII of 1979), if committed after the enforcement of this Act]

4. Subs. by Notification No. SRO 1312 (1)/99, dated 2.12.1999.

เอกสารอ้างอิงฉบับที่ 3

Pakistan's Inter-Services Intelligence Directorate:

A State within a State?

By MARK J. ROBERTS

Standing at the crossroads of South, Southwest, and Central Asia, Pakistan is strategically important to the United States. Vice President Richard Nixon recognized the country's significance for Cold War containment in 1953,¹ envisioning it as a linchpin to contain Communist influence in Afghanistan and a "Northern Tier" buffer² against Soviet hegemony. In the 1950s and 1960s, the United States pursued military alliances to thwart Soviet and Chinese regional intentions,³ including placement of National Security Agency facilities in Pakistan.⁴ Francis Gary Powers' U-2 reconnaissance aircraft shot down over the Soviet Union in 1960 flew from Peshawar, Pakistan.⁵

After the Khomeini revolution in 1979, the United States lost access to Iran-based electronic surveillance. Pakistani President Zia ul-Haq agreed to intelligence cooperation, strengthening U.S. relations with his Directorate for Inter-Services Intelligence (ISI).⁶ President Zia needed to enhance his weak standing and Islamist credentials within Pakistan. U.S. aid burnished his anti-Communist qualifications with Pakistani Islamists and Washington,

Teenage boy, trained by Pakistani madrasa as suicide bomber, is held in Afghanistan after failed attempt to kill Afghan governor

President General Pervez Musharraf (front) and former chief of Inter Services Intelligence General Ashfaq Parveez Kayani attend national command authority ceremony

expanded because Pakistan did not invest in public education and other schools were not economically feasible. Graduating extremist students, *madrassas* taught few practical skills and contributed little to Pakistan's economic, political, or social development. The "network of madrassas became the nursery where the Taliban was raised. Once the Taliban gained momentum in Afghanistan, they became independent of ISI. The impact on Pakistan was that its permeable borders couldn't isolate the religious sectarianism Pakistan nurtured in Afghanistan."⁵²

Within ISI's ranks were many al Qaeda and Taliban sympathizers who organized and funded the Taliban. Ties to the Taliban and bin Laden left a ubiquitous ISI presence in Afghanistan as the directorate continued to recruit militants for Kashmir.⁵³ Its ranks were penetrated

During the 1990s, ISI fomented terrorism in Kashmir. Using expertise obtained during the Afghan war, it organized, trained, and equipped "freedom fighters"⁵⁴ to infiltrate Kashmir. Based on success against the Soviets, it modeled its Kashmir campaign on the Afghan jihad. ISI sponsored Kashmiri mujahideen to use low intensity conflict to force a political settlement with India.

In 1990, ISI operated 30 training camps for Kashmiri militants.⁵⁵ By 2002, there were 128 ISI-sponsored camps training militants to fight in Kashmir. Approximately 1,000 members of Harakat-ul-Mujahideen, Jaish-e-Muhammad (JEM), and Lashkar-e-Taiba (LET) received training each year. Since Islamabad thought it lacked strategic depth vis-à-vis conventional conflict with India, tying down Indian forces in Kashmir asymmetrically prevented

Islamabad exploited relationships with the Taliban to use Afghan training facilities for Kashmir-bound mujahideen.⁵⁶ ISI convinced the Taliban to relinquish control of al Qaeda camps to bin Laden, which the Taliban exploited, knowing Pakistan would "deny them nothing, as long as they provided bases for Kashmiri and Pakistani militants."⁵⁶ Although Pakistan allied with the Taliban to provide strategic depth against India, it provided strategic depth to the Taliban.

Pakistan increased pressure on Indian-controlled Kashmir, raising the operational tempo of attacks and compelling India to send more forces, tying them down while raising Kashmiri issues with the international community. ISI augmented Kashmiri native fighters with militants educated in Pakistani *madrassas* and trained in Afghan al Qaeda camps.⁵⁷

เอกสารอ้างอิงฉบับที่ 4

Durand Line Agreement November 12, 1893

Agreement between Amir Abdur Rahman Khan, G. C. S. I., and Sir Henry Mortimer Durand, K. C. I. E., C. S. I.

Whereas certain questions have arisen regarding the frontier of Afghanistan on the side of India, and whereas both His Highness the Amir and the Government of India are desirous of settling these questions by friendly understanding, and of fixing the limit of their respective spheres of influence, so that for the future there may be no difference of opinion on the subject between the allied Governments, it is hereby agreed as follows:

The eastern and southern frontier of his Highness's dominions, from Wakhan to the Persian border, shall follow the line shown in the map attached to this agreement.

The Government of India will at no time exercise interference in the territories lying beyond this line on the side of Afghanistan, and His Highness the Amir will at no time exercise interference in the territories lying beyond this line on the side of India.

The British Government thus agrees to His Highness the Amir retaining Asmar and the valley above it, as far as Chanak. His Highness agrees, on the other hand, that he will at no time exercise interference in Swat, Bajaur, or Chitral, including the Arnawai or Bashgal valley. The British Government also agrees to leave to His Highness the Birmal tract as shown in the detailed map already given to his Highness, who relinquishes his claim to the rest of the Waziri country and Dawar. His Highness also relinquishes his claim to Chageh.

The frontier line will hereafter be laid down in detail and demarcated, wherever this may be practicable and desirable, by joint British and Afghan commissioners, whose object will be to arrive by mutual understanding at a boundary which shall adhere with the greatest possible exactness to the line shown in the map attached to this agreement, having due regard to the existing local rights of villages adjoining the frontier.

With reference to the question of Chaman, the Amir withdraws his objection to the new British cantonment and concedes to the British Government the rights purchased by him in the Sirkai Tilerai water. At this part of the frontier the line will be drawn as follows:

From the crest of the Khwaja Amran range near the Psha Kotal, which remains in British territory, the line will run in such a direction as to leave Murgha Chaman and the Sharobo spring to Afghanistan, and to pass half-way between the New Chaman Fort and the Afghan outpost known locally as Lashkar Dand. The line will then pass half-way between the railway station and the hill known as the Mian Baldak, and, turning south-wards, will rejoin the Khwaja Amran range, leaving the Gwasha Post in British territory, and the road to Shorawak to the west and south of Gwasha in Afghanistan. The British Government will not exercise any interference within half a mile of the road.

The above articles of agreement are regarded by the Government of India and His Highness the Amir of Afghanistan as a full and satisfactory settlement of all the principal differences of opinion which have arisen between them in regard to the frontier; and both the Government of India and His Highness the Amir undertake that any differences of detail, such as those which will have to be considered hereafter by the officers appointed to demarcate the boundary line, shall be settled in a friendly spirit, so as to remove for the future as far as possible all causes of doubt and misunderstanding between the two Governments.

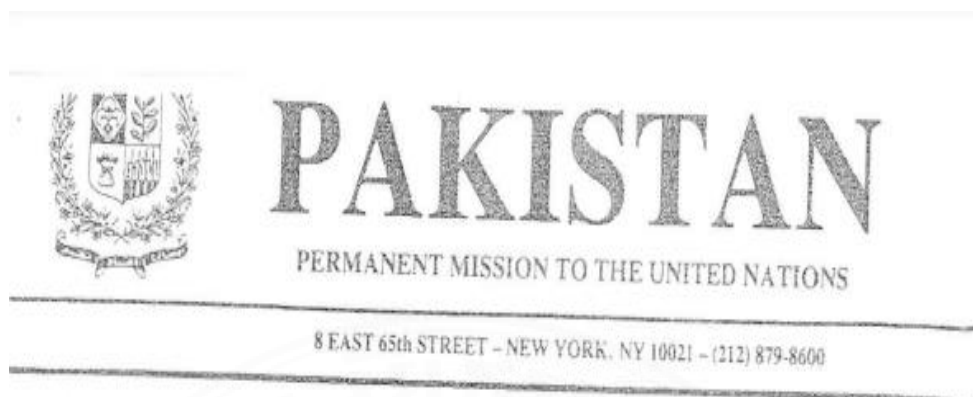
Being fully satisfied of His Highness's goodwill to the British Government, and wishing to see Afghanistan independent and strong, the Government of India will raise no objection to the purchase and import by His Highness of munitions of war, and they will themselves grant him some help in this respect. Further, in order to mark their sense of the friendly spirit in which His Highness the Amir has entered into these negotiations, the Government of India undertake to increase by the sum of six lakhs of rupees a year the subsidy of twelve lakhs now granted to His Highness.

H. M. Durand,

Amir Abdur Rahman Khan.

Kabul, November 12, 1893.

เอกสารอ้างอิงฉบับที่ 6

(Check against delivery)

STATEMENT BY

**HIS EXCELLENCY MR. ASIF ALI ZARDARI
PRESIDENT OF THE
ISLAMIC REPUBLIC OF PAKISTAN**

AT THE

**63RD SESSION OF THE UNITED NATIONS
GENERAL ASSEMBLY**

New York, 25 September 2008

Ladies and gentlemen,

Ours has been a bloody fight, and the personal pain that my children and I feel cannot be fully expressed, nor the pain of a Nation that has been robbed of its greatest asset, its greatest

6

leader. But the terrorists' lust for blood and hate has not been satisfied.

Only last week, the forces of evil struck again with a bloody and cowardly attack against my people.

A suicide truck bomb destroyed a great building in our capital barely a stone's throw away from my office and the house of Parliament.

Once again, Pakistan is the great victim in the war on terror. And once again our people wonder whether we stand alone. Thousands of our soldiers and civilians have died fighting against the common enemies of humanity. We have lost more soldiers than all 37 countries that have forces in Afghanistan put together.

The roots of today's terrorism can be traced to a war involving the world's superpowers in Afghanistan during the 1980s. Afghanistan and Pakistan, and increasingly the world, are reaping the bitter harvest sowed towards the end of the cold war.

7

The world turned its back on Afghanistan after the Soviet defeat. In Pakistan, we were left with three million refugees within our borders. Their camps that soon became the breeding grounds for intolerance and violence. The West left South and Central Asia. We were left to live with the consequences. And one of its greatest consequences was the birth of Al Qaeda and the talibanization of Afghanistan and parts of our tribal areas.

Yet we do not look back on history. We are victims but we will never be vanquished. On the contrary, the more of our children's blood they spill, the stronger is our determination to defeat them. We in Pakistan stand united and in defiance. We are resolved that our future will not be dictated by these who defy the spirit and laws of Islam for their sordid political goals.

We may be the targets of international terrorism, but we will never succumb to it. Toward that end, we reach out to you and to the entire civilized world.

Terrorism cannot be fought by military means alone. Fighting it requires political will, popular mobilization, and a socio-

economic strategy that wins the hearts and minds of nations afflicted by it.

Unilateral actions of great powers should not inflame the passions of allies. Violating our nation's sovereignty is not helpful in eliminating the terrorist menace. Indeed, this could have the opposite effect.

Many of you in this great hall read about terror. We live with it. We do not learn about terror from reading newspapers or watching the evening news. We see our children and our wives being blown up before us. My cities, neighborhoods, streets, hotels and offices bear the brunt of the terrorist fanatic rage every single day.

A democratic Pakistan is in the process of reaching the national consensus necessary to confront and defeat the terrorists. Only a democratic government can win this war.

We are fighting the menace and we will continue to fight. But this is the fight for the peace of the world. This is the fight for the future of generations to come.

Yes, we fight for ourselves, for our children, for our very soul.

Yes, this is our war, but we need international support -- moral, political and economic.

In our stability lies the world's security.

Globalization is not just economic; it is also political. The terrorist vision strikes out at all continents and all nations. We must draw the line on their rampage. And we must draw that line in Pakistan.

The question I ask the world's leaders in this august chamber is whether you will stand with us, just as we stand for the entire civilized world on the frontlines of this epic struggle of the new millennium?

เอกสารอ้างอิงฉบับที่ 7

อักษรเทียบ

อักษรเทียบที่ใช้ในเล่มนี้ กำหนดขึ้นโดยถือเอาเสียงที่ใกล้เคียงประการหนึ่ง และโดยสมมุติเทียบตัวขึ้นอีกประการหนึ่ง ในภาษาอังกฤษ การกำหนดอักษรเทียบนี้มีมานานเป็นมาตรฐานแล้ว และช่วยให้ออกเสียงได้คล้ายมาก เรียกว่า Transliteration of Arabic Words จึงได้นำมาตีพิมพ์ประกอบไว้ด้วย

อักษรอุรรับแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ อัล-หุรฟ อัล-ซามียะฮฺ ได้แก่อักษรต่อไปนี้

คา, ขา, คาล, ซาอ, รอ, ซัย, ซีน, คอก, ฎอก, ฎอ, ซอ, และ ฆ

เมื่อคำใดเริ่มด้วยอักษรเช่นนี้ เช่นคำว่า ซัมสุน-ดวงตะวันดวงหนึ่ง และนำหน้าด้วย อะลิฟ, ลาม คือ อัล เป็น อัล-ซัมสุ-ดวงตะวันดวงนั้น ให้อ่านเป็น อัซซัมสุ การทำหน้าที่จะกดและออกเสียงของ ลาม หายไป ทำนองเดียวกัน อัล-ทักวา อ่านเป็น อัตทักวา, อัล-นิสาฮฺ เป็น อันนิสาฮฺ

อีกประเภทหนึ่งเรียกว่า อัล-หุรฟ อัล-เกาะมะรียะฮฺ ได้แก่อักษร

อะลิฟ, บา, ฟี, ทา, คอ, ฮัย, มัย, ฟา, กอฟ, กาฟ, ลาม, มีม, ฮา, วา และ ฮา

เมื่อคำใดเริ่มด้วยอักษรเช่นนี้ มุอัลลิมุน-ครูชายคนหนึ่ง และนำหน้าด้วย อะลิฟ, ลาม คือ อัล คงอ่าน อัล-มุอัลลิมุ-ครูชายคนนั้น

จากอักษรเทียบนี้จะเห็นได้ว่า ใช้ตัว ซ สำหรับ ซาล, ซัย, และ ซอ เพราะเราไม่มีอักษรไทยตัวอื่นเพื่อให้เลือกได้อีก ในคำว่า ซุกรุน ผู้อ่านพอจะเทียบได้ว่า ซู คือ ซาล แต่เมื่อคำนี้อ่านเป็น ซุกกิเราะฮฺ ก็ไม่สามารถเติมจุดใต้ตัว ซ ให้รู้เป็น ซาล ได้ เพราะมีสระ อุ ก็นั่นอยู่

อนึ่ง ตัว ส, ศ, ษ เมื่อนำไปเป็นอักษรเทียบกับตัวอุรรับ ก็พึงอย่าเข้าใจว่า ทำให้ออกเสียงสูงก้วย เช่น คำ เขาบุน ต้องระวังการออกเสียงตัว ษ ให้เหมือน ตัว ษ อย่าง ษะลาซะฮฺ - thalātha หรือคำ หุสัยน์ - Husain หรือคำ ศอดิก - Ṣādiq ในสำเนียงอุรรับ ไม่ออกเสียงตัว สีน และ ศอด โดยมาถือ ส, ศ, ษ เป็นเสียงสูง

— ข —

เพราะฉะนั้น จะหัดออกเสียงให้ถูกจากอักษรเทียบนั้น ย่อมทำไม่ได้ เว้นแต่ได้เรียนจากผู้รู้ภาษาอูรรับ จึงจะได้อักษรเทียบนี้เป็นเค้าเพื่อเกิดความชำนาญในการจับเสียงที่ถูกต้องต่อไป

ในภาษาอูรรับมี ตาอุน มัรบูฎะฮฺ เช่นคำว่า เราะหฺมะฮฺ เวลาเขียน ท่านจะเห็นตัว ตา กลม ๆ มีจุดสองจุดข้างบนต่อจากตัว มีม เมื่อจะหยุดที่คำนี้เวลาอ่าน ให้ถือตัว ตา กลมนั้นเท่ากับตัว ฮา และเป็นตัวสะกด เช่น เราะหฺมะฮฺ ตุน อ่านว่า เราะหฺมะฮฺ หรือคำอื่น ๆ เช่น บะฎะเราะฮฺ, สลามะฮฺ, มาอิดะฮฺ เป็นต้น

ในภาษาอูรรับมี สระ เรียกว่า หะเราะกะฮฺ เป็นสระสั้นสามตัว คือ อัล-ฟัดหะฮฺ เท่ากับสระ อะ, อัล-กัศเราะฮฺ เท่ากับ สระ อิ และอัล-ฎ็อมมะฮฺ เท่ากับ สระ อุ

สระเหล่านี้ยังออกเสียงยาวเป็น อา, อี, อุ ได้ด้วย โดยมีเครื่องหมายสังเกตให้รู้ สระสามตัวนี้ ยังทำหน้าที่เป็นแม่กนกด้วย คือ ออกเสียงเป็น อัน, อิน, อุณ เรียกว่า ตันวิน โดยเขียนสระเหล่านี้ซ้อน

นอกจากนี้ยังมีสระช่วยให้ออกเสียงเป็นตัวสะกด และให้อักษรนั้นทำหน้าที่อ่านได้ด้วย เรียกว่า อัล-ซัดดะฮฺ เช่นคำว่า กุ๊ตตะมะ บนตัว ตาล มี อัลซัดดะฮฺ อยู่ ทำให้ตัว ตาล นั้นมีหน้าที่สะกด และออกเสียงอีกด้วย วิธีนี้เรียกว่า ตัซดีด

ตัวที่ทำหน้าที่สะกดนั้นเรียกว่า สุกุน สังเกตได้ที่บนตัวนั้นมีเครื่องหมายวงเสี้ยวเล็ก ๆ หรือวงกลมเล็ก ๆ

มัดดะฮฺ คือขีดสั้นบ้าง ยาวบ้าง อยู่บนอักษรเพื่อให้ออกเสียงตัวนั้นยาว เช่นใน 2:1 และอื่น ๆ อีกเป็นต้น

— ๓ —

อักษรโรมัน			อักษรเทียบ	
ا	อะลิฟ	เสียง อ	อ	a
ع	ฮัมซะฮฺ		อ	,
ب	บา	เสียง บ	บ	b
ت	ตา	เสียง ต	ต	t
ث	ษ	เสียงออกจากไรฟัน เช่น think	ษ	th
ج	ญิม	เสียงหนักคล้ายในคำว่า gem	ญ	j
ح	หา	เสียงออกจากอก เช่น hollow แต่ตัว h ออกหนัก	หา	h
ك	คอ	เสียง ก หนัก เช่น King	ค	Kh
د	ดัล	เสียง ด	ด	d
ذ	ซาล	เสียงระหว่าง z และ th เช่นในคำว่า this, that	ซ	z
ر	รอ	เสียง ร	ร	r
ز	ซัย	เสียงทวิ z หนัก เช่น zodiac	ซ	z
س	สีน	เสียง ส ไม่สูง	ส	s
ش	ชีน	เสียง ฉ หนัก คล้าย sh ใน she, shot	ช	sh
ص	ศอด	เสียง ศ หนักคล้ายซ้อหนักสองตัว ออกจากไรฟัน เช่น hiss	ศ	s
ض	ฎอด	เสียง ฎ หนักออกจากเพดานและกะพุ่มแก้ม ระหว่าง d กับ z	ฎ	d
ط	ฏอ	เสียง ฏ หนักออกจากเพดานและกะพุ่มแก้ม	ฏ	t
ظ	ซอ	เสียง z ออกจากเพดานและไรฟัน หาเสียงเทียบไม่ได้	ซ	dh
ع	อัยน์	เสียง อ ออกจากลำคอ หาเสียงเทียบไม่ได้	อ	'
غ	จัยน์	เสียง ออกจากลำคอ หาเสียงเทียบไม่ได้ คล้าย gong	ฆ	gh
ف	ฟา	เสียง ฟ	ฟ	f
ق	กัอฟ	เสียง ก ออกจากลำคอ	ก	q
ك	กาฟ	เสียง ก	ก	k

- ช -

อักษรอาหรับ			อักษรเทียบ	
ل	ลาม	เสียง ล	ล	l
م	มีม	เสียง ม	ม	m
ن	นูน	เสียง น	น	n
و	วาว	เสียง ว	ว	w
ه	ฮา	เสียง ฮ หนัก	ฮ	h
ي	ยา	เสียง ย	ย	y

อักษรอาหรับทุกตัวมีมูลค่าทางตัวเลขเทียบเท่าไว้ด้วยคือ

อะลิฟ = 1	กาฟ = 20	รอ = 200
บา = 2	ลาม = 30	ซัยน์ = 300
มีม = 3	มีม = 40	ตา = 400
ดาล = 4	นูน = 50	ฆา = 500
ฮา = 5	ซีน = 60	คอ = 600
วาว = 6	อัยน์ = 70	ซาล = 700
ฮัย = 7	ฟา = 80	ฎอด = 800
หา = 8	ศอด = 90	ซอ = 900
ฎอ = 9	กอฟ = 100	มัยน์ = 1000
ยา = 10		

เรียงลำดับดังนี้

أَبْجَد هُوَ حُطِّي كَلَمَنْ سَعَفَصْ قُرِشَتْ شَخَذْ ضِظْغْ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	อดิ๊บ ยูซุฟ
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา พ.ศ. 2558: รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ปีการศึกษา พ.ศ. 2560: รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ทุนการศึกษา	พ.ศ. 2564 : ทุนปริญญาเอกเพื่อการวิจัยประจำปี การศึกษา 2564 จากสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผลงานทางวิชาการ	อดิ๊บ ยูซุฟ. “กลุ่มภราดรภาพมุสลิมภัยคุกคามต่อชาอู่อิอาระเบีย.” <i>วารสารเอเชียปริทัศน์</i> ศูนย์ศึกษาเอเชีย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีที่ 4, ฉบับที่ 8 (ธันวาคม 2560): 11-55. อดิ๊บ ยูซุฟ. “นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road Initiative): ความร่วมมือและความขัดแย้ง กรณีศึกษาท่าเรือกวัดาร์พอร์ตรัฐบาลโกลจิสถาน (Gwadar Port, Balochistan) ประเทศปากีสถาน.” <i>วารสารเอเชียปริทัศน์</i> ศูนย์ศึกษาเอเชีย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีที่ 5, ฉบับที่ 10 (ธันวาคม 2561): 27-73. อดิ๊บ ยูซุฟ. “ASEAN กับการจัดการการค้าเสรี.” <i>วารสารรัฐศาสตร์</i> มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีที่ 4, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563): 1-21. อดิ๊บ ยูซุฟ. “นโยบายความมั่นคงและบทบาทของปากีสถานต่อปัญหาการค้าเสรีในเอเชียใต้.” <i>วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา</i> ปีที่ 10, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565): 74-102.
ประสบการณ์ทำงาน	ปี 2009 ฝ่ายจัดการคลังสินค้า บจ. มีคาล เทรดตั้ง ปี 2015-ปัจจุบัน ธุรกิจส่วนตัว ClearEvo ปี 2019-ปัจจุบัน ธุรกิจส่วนตัว DeepSafety